ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΠΑΡΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
Λ. ΧΑΤΕΝΛΟΥΚΑ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

MK

ΑΘΗΝΑΙ.

ΤΥΠΟΙΣ Π. ΣΟΥΤΣΑ ΚΑΙ Α. ΚΤΕΝΑ.

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ).

1859.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ Α.Δ. ΧΑΤΖΗΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΔΕ

168107

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΗ ΣΕΒΑΣΤΗ ΕΛΛΗΝΙΔΙ

ΜΑΡΙΑ, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγενόμην ἐκ τῶν κόλπων τῆς οἰκογενείας μου ἀνάρπαστος ὑπὸ τῶν ὅπλων τῆς ἐν Πειραιεῖ κατοχῆς, ἐστερήθην δὲ ἀνεπιστρεπτεὶ τῆς εἰκοσαετοῦς τυπογραφίας μου, ἁρπαγείσης ὡσαύτως, καὶ ἐδεσμεύθην μάλιστα τὰς χεῖρας ἀπαγορευθεὶς τοῦ δημοσιογραφικοῦ μου ἔργου, μία μόνη καρδία εὐγενὴς ἐπεῖδεν ἐπὶ τῇ λυπηρᾷ καταστάσει μου ἐκείνῃ, μία μόνη χεὶρ γενναία ἐλάφρυνε τότε τὸ μέγα τῆς συνεποῦς οἰκονομικῆς μου ἀπορίας βάρος. Ἡ καρδία καὶ ἡ χεὶρ αὕτη ἦτο ἡ καρδία καὶ ἡ χεὶρ ὑμῶν, *περιφανὴς Κυρία.*

Ὁ ἀγὼν τοῦ Αἰῶνος, ἐφημερίδος πολιτικῆς, ἣν συνέταττον ἀπὸ δεκαεπταετίας, πάντοτε μὲν εἶχε σημεῖον ἓν, τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὰ ὀρθῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τῆς πατρίδος, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ **1854** ἀποκλειστικῶς ἔτεινεν ὑπὲρ μόνης τῆς μεγάλης ἐθνικῆς ἰδέας καὶ κατὰ μόνου τοῦ ἐπαναληφθέντος κινδύνου τῶν καθεστώτων τῆς Ἑλλάδος. Κίνδυνος τοιοῦτος, οἷος προέκυψε καὶ πρότερον τῷ **1850**, ἠπείλει αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ὕπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν τοῦ τόπου. Οἱ λόγοι περὶ ῥωσσισμοῦ τῆς ἐφημερίδος μου καὶ περὶ ὅσων ἐδημοσίευσεν αὕτη εἰδήσεων διὰ τὸν στρατηγὸν Ἔσπινὰς ἐν Δοβρουτσᾷ καὶ διὰ τὸν γαλλικὸν στρατὸν ἐν Βάρνῃ, ὑπῆρξαν ἡ

πρόφασις. Αἰτία ἀληθὴς τῆς βιαίας καταστροφῆς μου, ἣν ἐξετέλεσεν ἁπλῶς ἡ γαλλοαγγλικὴ κατοχὴ Πειραιῶς, ἐγένοντο ὁ ἀπαραποίητος ἑλληνισμὸς τῆς ἐφημερίδος μου κατὰ παντὸς ξενικοῦ πνεύματος, καὶ ἡ καθ' ὅλων τῶν ἐναντίων εἰσηγήσεων καὶ ἀπειλῶν ἐπίμονος ὑπεράσπισις τῶν καθεστώτων. Ἀλλ' ὅμως, καὶ διακινδυνεύσας καὶ δυστυχήσας ἕνεκα τούτου, εἶδον ἐμαυτὸν ἐγκαταλειφθέντα σκληρῶς· μόναι δὲ παρηγορίαι κεναὶ, συνήθεις ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια μέχρις ὑπερβολῆς ὑπερεπλήρωσαν πανταχόθεν τὰς ἀκοάς μου. Καὶ ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως μικροῦ λόγου ἰδία ἡ περιπέτειά μου αὕτη, ἐὰν ἐν μόνῳ περιωρίζετο τῷ κύκλῳ τῆς ἀτομικότητός μου, ἐὰν μὴ καθίστατο ἄλλως προηγούμενόν τι ὀλέθριον, παραδειγματισμὸς λίαν ἐπιβλαβὴς πρὸς τὴν πατρίδα ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι κρισίμοις κατὰ τὸ μέλλον.

Ὁποίαν ἄρα, ἀπέναντι τῆς γενικῆς αὐτῆς ἀναλγησίας τῶν ἄλλων, ὀφείλω τὴν εὐγνωμοσύνην μου εἰς τὸ ἀληθῶς χριστιανικὸν καὶ πατριωτικὸν αἴσθημα ὑμῶν, *ἀγαθὴ Κυρία*, ὅτε ὁλόκληρον οἰκογένειαν ἐσώσατε τῆς οἰκονομικῆς ἀμηχανίας; Καὶ ἐγὼ καὶ τὰ τέκνα μου κηρύσσομεν τὴν χριστιανικὴν ὑμῶν ταύτην εὐεργεσίαν μέχρι τελευτῆς βίου. Καλῶ δὲ *χριστια-*

τικὴν τὴν εὐεργεσίαν ὑμῶν τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ οὐδεμία παρ' ἐμοῦ προηγήθη παράκλησις, διότι οὐδεμίαν τοιαύτην ἀπέτεινα πρὸς τοὺς συμπολίτας μου οὔτε ἰδίᾳ, οὔτε δημοσίᾳ, γνωρίζων, ὅτι ἔπαθον ἕνεκα τοῦ καθήκοντός μου, καὶ ἀπεκδεχόμενος ἐμαυτῷ ὅλας τὰς συνεπείας τῆς δυσμενοῦς τύχης μου.

Ἀλλ' ὑπὲρ ἐμὲ καὶ τὰ τέκνα μου διαπρύσιος κήρυξ τῆς χριστιανικῆς καρδίας καὶ τῆς εὐεργετικῆς χειρὸς ὑμῶν προβαίνει ἡ Ἑλλὰς ἅπασα, ἐλευθέρα καὶ δούλη. Αἱ γενναιότεραι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν γειτόνων ἐπαρχιῶν θυσίαι κατὰ τὸ 1854, ἡ φιλάνθρωπος ἰδέα καὶ ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ ταύτης περὶ τοῦ Ἀμαλιείου ὀρφανοτροφείου, ἅπαντα τὰ ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, αἱ συνεχεῖς ὑπὲρ τῆς εὐπρεπείας τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἡμῶν προσφοραὶ, καὶ πᾶσα, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπεκαλέσθη ὑμᾶς, γλῶσσα ὀρφανῶν καὶ ἐνδεῶν μαρτύρονται καὶ ὡς τόσοι πολύφθογγοι ῥήτορες διασαλπίζουσι τὰς μεγάλας ἀρετὰς, δι' ὧν διακρίνεσθε καὶ ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν τιμᾶτε δύο συνάμα ἐκ τῶν λαμπροτέρων καὶ ἐθνικωτέρων οἰκογενειῶν, τὴν μὲν τῶν Μουρουζῶν ἐκ γένους, τὴν δὲ τῶν Ὑψηλαντῶν ἐκ συζυγίας.

Ἔτι δὲ πλέον, ἡ προσωπικὴ πρὸς ἐμὲ εὐεργεσία ὑμῶν πε-

εὐγένειαν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ νοὸς καὶ τοῦ προτερήματος. Αὐτὸς, ὅλος εὐσέβεια ἐγκάρδιος πρὸς τὸ Θεῖον, ὅλος ἑλληνισμὸς ἁγνὸς, ὅλος ἀγάπη χριστιανικὴ πρὸς τὸν πλησίον καὶ εὐποιία, καθίσταται τόσῳ μᾶλλον πολύτιμος καὶ ἄξιος τῶν κοινῶν εὐχῶν, ὅσῳ σπανίζουσι παρ' ἡμῖν τὰ τοιαῦτα καθαρὰ αἰσθήματα, καὶ πλεονάζει ἡ κενοδοξία ἐκείνη, ἧς ἕνεκα πραγματεύεται καὶ ἀνταλλάσσεται ἡ περὶ τῶν κοινῶν ἀγαθοποιία δι' ἐπιδείξεων ὑλικῶν καὶ ματαίων.

Ἐν ἄκρᾳ ταπεινότητι ὑποσημειοῦμαι,

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 ὀκτωβρίου 1859.

πεπληρωμένος εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΙΛΗΜΩΝ.

ΓΡΗΓΟΡΙΩι ΤΩι ΥΨΗΛΑΝΤΗι,

ΑΠΟΓΟΝΩ ΜΕΝ ΕΥΚΛΕΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΠΡΟΜΑΧΩΝ,

ΑΓΑΘΗ ΔΕ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΛΠΙΔΙ,

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙ

ΤΟ ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΤΟΔΕ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΙΛΗΜΩΝ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΥΜΠΟΔΙΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΕ.

Τῶν προγόνων σου αἱ μεγάλαι καὶ διαδοχικαὶ ἐργασίαι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος δικαιοῦσι τὴν τοῦ παρόντος ἱστορικοῦ πονήματός μου ἀφιέρωσιν πρὸς σὲ, νέον μὲν τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ μόνον τῶν Ὑψηλαντῶν ἐπιζῶντα ἀπόγονον.

Βεβαίως, ἐν τῇ ζωῇ οὐχ ὑπάρχουσιν οὔτε Ἰωάννης Ὑψηλάντης, ὁ πρῶτος ἐνεργήσας ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ τὴν διὰ τοῦ κέντρου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἕνωσιν τῶν Σλάβων μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους· οὔτε Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, πρόπαππός σου, ὁ μόνος μορφώσας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος κράτος ὀρθόδοξον ἐν Βλαχίᾳ· οὔτε Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, πάππος σου, ὁ ἐπὶ τοσοῦτον ἀγωνισάμενος καὶ πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος· οὔτ' ἐπὶ τέλους Ἀλέξανδρος καὶ Δημήτριος, θεῖοί σου, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἤρξατο τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ 1821, ὁ δὲ, εἷς τῶν στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος, ἔκλεισε τὴν πρώτην ἐννεαετῆ περίοδον ταύτης διὰ τῆς ἐν Πέτρᾳ μάχης καὶ συνθήκης τοῦ 1829.

Ἀλλὰ τοιούτων προγόνων ἀκραιφνοῦς ἑλληνισμοῦ καὶ μεγαλοπραγμοσύνης ἀπόγονος, ἅμα δὲ καὶ τοιούτων πατριωτικῶν ἀρετῶν κληρονόμος, ὅσῳ γλυκείας συγκεφαλαιοῖς σεαυτῷ ἐλπίδας μεθ' ὅλης τῆς ἄλλης ἑλληνικῆς νεολαίας, τόσῳ μεγάλας φέρεις ὑποχρεώσεις καὶ καθήκοντα. Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν φωταγωγὸν ἔχεις τὴν παροῦσαν ἱστορίαν, ἤτοι τοὺς προγόνους σου πρώτους καὶ ἅπασαν τὴν ἡρωϊκὴν γενεὰν τοῦ ἀγῶνος· ἀλλ' ὑπισχνεῖται πρὸ πάντων ὁ εὐρύχωρος καὶ γενικὸς νοῦς σου, ἡ ἑλληνικὴ καρδία καὶ ἀνατροφή σου, ἡ συστηματικὴ παιδεία σου καὶ ἡ κληρονομικὴ ἑτοιμότης σου πρὸς πᾶσαν θυσίαν. Σὲ εἶδον ἐν Παρισίοις πρὸ ὀλίγου, σὲ ἐμελέτησα ἐγγύθεν καὶ σὲ ἐξετίμησα.

Δύσκολος ἦτο ὁμολογουμένως ἡ πρώτη ἔναρξις ἑνὸς ἀγῶνος ἐθνικοῦ κατὰ τῆς ξένης κατακτήσεως καὶ καταδυναστείας. Τῆς δυσκολίας ταύτης ἐγένοντο θύματα, ὡς ἄλλοι τινὲς περιοδικῶς, οὕτω καὶ ὁ πρόπαππος καὶ ὁ πάππος σου Ἀλέξανδρος καὶ Κωνσταντῖνος. Ἐπελθὼν ὅμως ὁ θεῖός σου Ἀλέξαν-

ὄρος ὑπερέβη θαρσαλέος αὐτὴν, γενόμενος ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ θῦμα ἐπίσης, παραδοὺς δ' ἐφεξῆς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς καὶ τῶν Νήσων. Ἀλλ' ἑκάστης ἀρχῆς ὑπάρχει καὶ τέλος· τέλος δὲ τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 οὐδέποτε παρεδέχθη ἡ ἑλληνικὴ συνείδησις τὰς Ἀθήνας ὡς καθέδραν, καὶ τὴν Φθιώτιδα μετὰ τῆς Μαλέας ἄκρας ὡς ὅριον. Ἀπόδειξις ἔστωσαν αἱ ἔνοπλοι περιοδικαὶ διαμαρτυρίαι.

Ἰδοὺ τὸ μέγα ἐν τῷ μέλλοντι στάδιον καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς διαδόχου γενεᾶς, εἰς ἣν ἀνήκεις, συμπολῖτα Γρηγόριε! Τῇ γενεᾷ ὑμῶν ταύτῃ ἀπόκειται ἡ περάτωσις τοῦ ἀγῶνος, ἡ συμπλήρωσις ἄλλως τοῦ ἔργου, οὗ ἤρξαντο οἱ πατέρες αὐτῆς, καὶ ἡ ἐπανόρθωσις τῶν σφαλμάτων, ὧν ἔπραξαν ἐκεῖνοι ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ αὐτῶν ἀσθενείᾳ. Ἐὰν ἐγένετο δυνατὴ ἡ ἀρχὴ πρὸ ἐτῶν ἤδη τριάκοντα ἐννέα, ἀναντιῤῥήτως δυνατὴ ἔσεται καὶ ἡ περάτωσις, ἐλθόντος τοῦ πληρώματος τοῦ χρόνου. Σοὶ

εὔχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας ὁ γέρων ἤδη, συναγωνιστὴς δ' ἄλλοτε καὶ γραμματεὺς τοῦ θείου σου Δημητρίου, ὅπως ἐν πάσῃ τοιαύτῃ ἐθνικῇ ἐποχῇ δώσῃς ὁ πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας, ὡς ἔδωκαν αὐτὸ ἐν τοῖς πρώτοις οἱ πρόγονοί σου· σοὶ εὔχομαι, ὅπως ἔμπρακτον δείξῃς τὴν πρὸς τὴν πατρίδα σου ἀγάπην καὶ τὸν ἑλληνισμόν σου, ὡς ἐκεῖνοι καὶ ἅπαντες οἱ συναγωνισταὶ αὐτῶν ἔδειξαν ταύτην ἐν ἡμέραις κρίσεως· σοὶ εὔχομαι τέλος, ἵνα τιμήσῃς τὸ ἐθνικὸν ὄνομα, ὅπερ σὲ κοσμεῖ ἀνθ' ὅλων τῶν ματαίων τίτλων, ὡς ἐτίμησαν αὐτὸ καὶ ἐδόξασαν οἱ πρόγονοί σου διὰ μόνων ὑπηρεσιῶν μεγάλων καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν αἵματος ὑπὲρ τῆς εὐγνώμονος πάντοτε πατρίδος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 ὀκτωβρίου 1859.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΙΛΗΜΩΝ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ

ΤΟΜΟΥ ΠΡΩΤΟΥ.

Την ἀρχὴν, ἤτοι τὸν τόμον πρῶτον, τοῦ ἐκδιδομένου ἤδη ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ σχηματίζει κυρίως τὸ ἐπὶ τοῦ 1834 δημοσιευθὲν παρ' ἡμῶν *Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας*. Ὁ παρὼν τόμος, συμπλήρωσις ὢν ἐκείνου, καθ' ἃ καὶ διὰ τῆς ἀπὸ 20 ἰουνίου προκηρύξεως ἐξηγήθημεν, ἐτάχθη πρῶτος διὰ τὴν τάξιν, διότι καὶ πρόθεσιν καὶ τίτλον ἑπομένως μετεβάλομεν, τὴν ὅλην, ἀντὶ ἑνὸς μέρους ὡς πρότερον, ἀποφασίσαντες συγγραφὴν τοῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων τε καὶ Τούρκων.

Ἡ συμπλήρωσις αὕτη, σχηματίζουσα ἓν ὅλον συνεχὲς τῆς περιόδου τῶν Φιλικῶν, πλεῖστα, ὡς θέλομεν εἰπεῖν καὶ ἀλλαχοῦ (α), τοῦ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας Δοκιμίου ἀναπτύσσει, ἄλλα δ' ἀμφίβολα φαινόμενα ἄλλοτε ὑποστηρίζει, πάμπολλα δὲ γεγονότα οὐσιώδη καὶ οὐδόλως μνημονευθέντα πώποτε ἀναφέρει, καί τινα μυστήρια μένοντα μέχρι τοῦδε ἐξιχνιάζει. Τὸ σπουδαιότερον καὶ πολιτικώτερον περιλαμβάνουσα μέρος τῶν πρὸς ἐπανάστασιν ἐργασιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀπαλλάσσεται μὲν ὡσεπιπολὺ τῶν ὀργανικῶν καὶ ἄλλων κατωτέρου λόγου ἰδίων λεπτομερειῶν, λύει δὲ ζητήματα πολλὰ ἐκ τῶν μᾶλλον δυσκόλων, καὶ ἀποδείκνυσι διὰ τῶν

(α) Ὅρα ἀπὸ σελ. 126-130 τοῦ παρόντος τόμου.

πραγμάτων τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως, τὴν ἔκτακτον τόλμην καὶ καρτερίαν τῶν ἀνθρώπων ταύτης, τὴν θείαν οἰκονομίαν πρὸ πάντων.

Ἀλλ' εἰδικὴν ὅλως καὶ ἔτι περίεργον καθιστῶσι τὴν συμπλήρωσιν αὐτὴν τὰ ἔγγραφα, ὧν ἠδυνήθημεν τὴν ἀνίχνευσιν, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ πολλῶν κόπων καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου. Ἀληθῶς ἐπετύχομεν λαβόντες πρό τινος καιροῦ εἰς χεῖρας αὐτὸ τῆς Ἑταιρίας τὸ ἀρχεῖον· ὑπῆρχεν ὅμως ἀτελὲς κατὰ δυστυχίαν τοῦτο, ὡς ἦσαν ἀτελῆ τότε ἅπαντα τὰ τοιούτου εἴδους ἔργα, ἐποχῶν μόνων καὶ ἀντικειμένων τινῶν περιέχον ἔγγραφα ἐκ τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων, οὐχὶ δὲ καὶ συνέχειαν τακτικὴν καὶ ἀκρίβειαν ἔτι, ἂν θέλῃ τις, χρονολογικὴν ἐν πᾶσι. Παρὰ τὴν τοιαύτην δ' ἀτέλειαν τοῦ κεντρικοῦ ἀρχείου λογίζεται κακὸν ἐπαισθητὸν καὶ ἡ ἐξαφάνισις τῶν ἐγγράφων οὐ μόνον τῶν κατὰ τόπους ὑποδεεστέρων κέντρων τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ καὶ πολλῶν προσώπων ἐκ τῶν λαβόντων μᾶλλον ἢ ἧττον ἐνεργητικὸν μέρος. Ἐξ αὐτῶν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως διάφοροι κατέστρεφον τὴν περὶ πατρίδος μυστικὴν ἀλληλογραφίαν ἑαυτῶν ἕνεκα τοῦ τρόμου, ὃν ἐνέπνεεν ἡ τουρκικὴ τυραννία· καὶ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ ἔχοντες τοιαύτην ἀλλαχοῦ τε καὶ μάλιστα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῖς δύο Ἡγεμονείαις, ἢ ἐγκατελίμπανον δραπετεύοντες ἀπνευστὶ ἕνεκα τοῦ γενικοῦ καὶ ἀδυσωπήτου διωγμοῦ, ἢ παρέδιδον τῷ πυρὶ καὶ οἱ μένοντες ἐν τοῖς ἰδίοις καὶ οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν αὐστριακὴν χώραν ἕνεκα τῆς πολιτικῆς ἀνάγκης.

Μετὰ τοσαύτην ἄρα πολυειδῆ καταστροφὴν οἴκοθεν ἐννοεῖται ἡ μεγάλη δυσκολία, ἣν ὑπέστημεν πρὸς τὸν σχηματισμὸν σχετικοῦ τινος ὅλου ἐγγράφων, σποράδην διασωθέντων παρὰ διαφόροις ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἢ ἐπιζῶσι προσώποις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἢ ἀπογόνοις καὶ οἰκείοις τούτων. Συνέβη δὲ ὡσεπιπολὺ, ὅπως συναρμολογήσωμεν τὰ σχετικὰ ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἔγγραφα, ἄλλο μὲν συλ-

λέξαντες ἐν τῇ μεσημβρίᾳ, ἄλλο δὲ ἀνευρόντες ἐν τῇ ἄρκτῳ, τοῦτο ἀνακαλύψαντες ἐν τῇ δύσει, καὶ ἐκεῖνο τυχόντες ἐν τῇ ἀνατολῇ, τὸ δὴ λεγόμενον. Ὀλιγωτέρας ἴσως ἀπήντησαν δυσκολίας οἱ νομισματολόγοι τῶν ἀρχαιοτέρων αἰώνων. Ἐχέτωσαν ὅμως τὴν εὐλογίαν τῆς πατρίδος καὶ τὸν μετ' εὐγνωμοσύνης ἔπαινον τῶν διαδόχων γενεῶν, ὅσοι διέσωσαν ἀπὸ τοῦ κλύδωνος τοῦ παρελθόντος πολλὰ ἢ ὀλίγα ἔγγραφα, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐνεπιστεύθησαν ταῦτα πρὸς δημοσίαν χρῆσιν. Λαβέτωσαν δὲ παράδειγμα τοὺς τοιούτους οἱ ἔχοντες, τυχὸν, τῆς αὐτῆς ὕλης ἔγγραφα καὶ τηροῦντες ἔτι αὐτὰ μακρὰν τοῦ φωτὸς τῆς δημοσιότητος, ἐν τῷ σκότει. Κακῶς ἐκλαμβάνουσιν οὗτοι ὡς ἰδίαν τὴν ἐθνικὴν ἀπολύτως ἰδιοκτησίαν ταύτην, οὐδὲν ἄλλο οὖσαν παρ' αὐτοῖς, ἢ προσωρινήν τινα μόνον παρακαταθήκην.

Νέοι τὴν ἡλικίαν ἐπὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ἐν πλήρει ὑπήρχομεν ἀγνοίᾳ τῶν γινομένων. Ἀληθῶς ἐβλέπομεν πολλὰ, οἰκοδιδάσκαλοι τότε τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων ὄντες, ἀλλ' ἐνομίζομεν τὰ πάντα ὡς ἀπόῤῥοιαν ἁπλῆν ἀγαθοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὡς ὁρμὰς ὀφειλομένης ἀγάπης καὶ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἔτι δὲ πλέον βλέποντες ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ νῦν μὲν τὸν Δικαῖον, τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸν Περῤῥαιβὸν, νῦν δὲ τὸν Σέκερην, τὸν Ἀφθονίδην καὶ ἄλλους συσκεπτομένους λαθραίως καὶ μόνα ἐν τοῖς συμποσίοις ᾄδοντας τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα τοῦ Ῥήγα, οὐδεμίαν καὶ πάλιν συνελαμβάνομεν ὑπόνοιαν περὶ τῆς συστηματικότητος τῶν φαινομένων. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως, κινηθείσης τῆς ἐπαναστάσεως, καταβάντες τῷ 1821, καὶ ἀμέσως προσηλωθέντες εἰς τὸ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου γραφεῖον, οὗ τὴν διεύθυνσιν ἀνελάβομεν μετὰ τὸν Νεόφυτον Βάμβαν ἀπὸ τοῦ ἰουλίου 1822 μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος, ἐτύχομεν τῆς δεξιωτέρας θέσεως πρὸς ἐξακρίβωσιν ἱκανοῦ μέρους τῶν ἐνεργειῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Γνωστὸν, ὅτι περὶ τὸν Ὑψηλάντην ἰδίως συνεκεντροῦντο παρὰ πολλοὺς ἄλλους διαφόρων βαθμῶν ἑταίρους καί τινες

τῶν θεμελιωτῶν καὶ μεγάλων ἀποστόλων αὐτῆς, οἷοι ἦσαν ὁ Ἀναγνωστόπουλος, Ξάνθος, Θέμελης, καὶ οὐχ ἧττον ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ Δικαῖος. Οὕτως ἡδυνήθημεν κατὰ πρῶτον τὸν σχηματισμὸν ὕλης ἱκανῆς μετὰ συλλογῆς ἐγγράφων τινων καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς φρικώδους ἐκείνης πολεμικῆς ἀνεμοζάλης· μετὰ δὲ τὸν πόλεμον συνετάξαμεν τὸ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας Δοκίμιον, τοιοῦτον ὀνομάσαντες τὸ ἔργον ἡμῶν, διότι προεβλέπομεν τὰς ἀτελείας αὐτοῦ, ἐκ πολλῶν αἰτιῶν προχυπτούσας.

Καὶ ἀληθῶς, συνέβαινε διὰ τὰς περὶ Ἑταιρίας ἐρεύνας, ὅ,τι δύσκολον καὶ διὰ τὰς περὶ ἐπαναστάσεως ἀκολουθεῖ ἔτι. Καθὼς ἐπὶ τῆς δευτέρας, ὁ μὲν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὑπάρχων, ἔστω καὶ ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἐποχῆς προσώπων, ἠγνόει τὴν λεπτομέρειαν καὶ τὰς σχέσεις τῶν γινομένων κατά τε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν στερεάν· ὁ δὲ ἐν τῇ στερεᾷ ἢ ταῖς ναυτικαῖς νήσοις καὶ τῇ Κρήτῃ, ὡσαύτως τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις τμήμασι· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης, τοσοῦτον ἐκταθείσης μάλιστα ἔσω καὶ ἔξω τοῦ τουρκικοῦ κράτους, καὶ διὰ τοσούτου προσέτι καλυπτομένης μυστηριώδους τρόπου, οὐδὲν τῶν προσώπων αὐτῆς, ἔστω καὶ ἐκ τῶν τῆς πρώτης θέσεως, ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς τὸ σύνολον τῶν ἁπανταχοῦ ἐργασιῶν, καὶ ἐξαιρέτως, ἀφ' ἧς ἐποχῆς, ἀναγορευθέντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, οἱ θεμελιωταὶ ἀπεχώρησαν τοῦ κέντρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἰδίαν ἕκαστος ἀποστολὴν καὶ διεύθυνσιν λαβόντες. Παρασιωπῶμεν ἐνταῦθα τὰς ὡσεπιπολὺ παρεμβαλλομένας προσωπικὰς ἐκείνας, ἀλλ' ἀθλίας, περιφιλαυτίας, ὧν ἕνεκα οὗτος ἢ ἐκεῖνος πιστεύει, ἢ ὑποχρίνεται πιστεύων, ὅτι οἶδε τὰ πάντα, καὶ ἢ ἀντιποιεῖται ὡς ἴδια τὰ μικρὰ ἢ μεγάλα κεφάλαια τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων, ἢ τοὐναντίον ἐκμυκτηρίζεται αὐτὰ ὡς οὐδενὸς ἴδια λόγου· τοῦτο μέν, ἵνα ὑποδείξῃ ἑαυτὸν μόνον τῆς ὅλης μηχανῆς μοχλόν· τοῦτο δὲ, ὅπως βεβαιώσῃ, ὅτι ἄνευ αὐτοῦ οὐδὲν ἦν δυνατὸν γενέσθαι. Ἰδοὺ ἡ ὕφαλος, ἐφ' ἧς κυριώτερον συντρίβεται ὁ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ πλέων ξένος τῶν γεγο-

νότων, καίτοι νομίζων οὐριοδρομούσας τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀκρίβειαν τούτων.

Οὕτως ἐθεωροῦμεν πάντοτε ἀτελὲς καὶ πολλαχοῦ ἐσφαλμένον τὸ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας Δοκίμιον τοῦ 1834, ἐν ᾧ οἱ πάντες ἐντελὲς καὶ ἀδιαφιλονείκητον παρεδέχοντο, μὴ ὑπαρχούσης ἄλλης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου συγγραφῆς πλουσιωτέρας καὶ ἀκριβεστέρας. Ἐκ τῆς αὐτῆς δ' ὠφελούμενοι ἐμπιστευτικῆς θέσεως, ἣν εἴχομεν πρότερον παρὰ τῷ Δημητρίῳ Ὑψηλάντῃ, ἀνεδράμομεν εἰς πηγὴν κεντρικωτέραν καὶ ἠξιώθημεν τὰ πιστὰ, λαβόντες αὐτὸ τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἑταιρίας εἰς χεῖρας. Ὁδηγούμενοι δὲ πάλιν ἐξ αὐτοῦ, τεθέντος ὡς πρώτης ὕλης τῆς παρούσης συμπληρώσεως τοῦ Δοκιμίου τοῦ 1834, ἀνιχνεύσαμεν παρὰ διαφόροις ἄλλοις ἔγγραφα οὐσιωδέστατα, καὶ δι' αὐτῶν πλεῖστα συνεπληρώσαμεν κενὰ μέρη. Ἰδοὺ οἱ μόνοι λόγοι, δι' οὓς ἀδύνατος μέχρι τοῦδε ἐγένετο εἰς πάντα ἄλλον ἡ ἐπιχείρησις τοιούτου εἰδικοῦ ἔργου.

Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ κατατάσσομεν ἤδη οὐχὶ ἐν τῷ κειμένῳ, ἵνα μὴ καταστήσωμεν τοῦτο ὀγκώδες, ἀλλ' ἐν τῷ τέλει τοῦ τόμου, ὡς καὶ τὰς οὐχὶ ὀλιγώτερον περιέργους σημειώσεις. Τὸ ἴδιον διατηροῦμεν σύστημα καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν ἑπομένων τόμων μέχρι τοῦ τέλους. Μόνον δὲ σχέδιά τινα, συνθήκας, προκηρύξεις τὰς καταστατικωτέρας καὶ ἄλλα εἰδικῆς σημασίας ἔγγραφα περιλαμβάνομεν ἐντὸς τοῦ κειμένου, ὡς ἀποτελοῦντα οἱονεὶ ἀδιαχώριστον μέρος. Ὁ θέλων ἄρα μόνην τὴν περὶ τῶν πραγμάτων γενικὴν ἰδέαν, ἀπαλλάσσεται τοῦ κόπου καὶ τοῦ περισσοῦ χρόνου τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀναγνώσεως ὅλων τῶν ἐγγράφων· ὁ δὲ θηρεύων πλείονα λεπτομέρειαν, πρόχειρον ἔχει διὰ τῶν γινομένων ταχτικῶν παραπομπῶν ταύτην, ὡσανεὶ ὑπῆρχεν ἐν τῷ κειμένῳ. Προσέτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφων τινὰ, ἢ ὡς ἐκτεταμένα ὁπωσδήποτε βαρύνουσι τὸν ἀναγνώστην καὶ τὴν συνέχειαν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ διακόπτουσιν, ἢ ὡς μικροῦ λόγου ἴδια χρησιμεύουσι μόνον πρὸς βεβαίωσιν ἁπλῆν τῶν ἱστορουμένων· ἀλλ' εἰς ἡμᾶς καὶ τῶν πρώτων καὶ

τῶν δευτέρων ἡ χρῆσις ἐπεβάλλετο, καὶ ὡς ἔχοντας τὴν ἀνάγκην τῆς βεβαιώσεως, καὶ ὡς θέλοντας ἵνα φέρωμεν οὕτω τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν γεγονότων δι' ὅλων αὐτῆς τῶν ἐγγράφων πάσης ποιότητος καὶ παντὸς εἴδους. Παρὰ τὰ ἔγγραφα οὐδεμίαν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν ἔχει τις ἄλλην εἰκόνα πιστὴν μιᾶς ἐποχῆς δεδομένης. Ὅπως δ' ἂν ἔχῃ, κατὰ χρέος ἡμεῖς συνιστῶμεν ὡς ἀπαραίτητον τὴν ἐπιμελῆ ἀνάγνωσιν ὅλων, διότι τὰ πλεῖστά εἰσι περιεργότατα καὶ πολλῆς μάλιστα σπουδῆς ἴδια.

Βεβαίως εἰς πάντα μεταγενέστερον ἱστορικὸν περιττὴ θέλει εἶσθαι ἡ μαρτυρία ἐγγράφων, γενομένης ἅπαξ τῆς βεβαιώσεως τῶν ἱστορουμένων· ἀλλὰ, τόγε νῦν ἔχον, ὀλίγην ἢ οὐδεμίαν ἄνευ αὐτῶν παρέχει ὁ γράφων πίστιν ἐπὶ πολλῶν, ἂν οὐχὶ καὶ ἐφ' ὅλων, ὅσων ἂν περιγράφῃ καὶ περὶ ὅσων ἰδίως κρίνῃ. Ἄλλως, τίνες ἀποδείξεις ἀδιαφιλονείκητοι ἀπαλλάττουσι τοῦτον τῶν αὐστηροτέρων ἐπικρίσεων, ἢ ὡς ψευδολογοῦντα ἀκρίτως, ἢ ὡς μεταβάλλοντα τὸ πνεῦμα τῶν πραγμάτων σκοπίμως, ἢ ὡς μεροληπτοῦντα ὑπὲρ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ πολιτικοῦ δόγματος καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἀδικοῦντα τὰ πρόσωπα; Παράδειγμα ἔστωσαν οἱ πρὸ ἡμῶν φιλοπονήσαντες ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἀγῶνος, οὓς ἄλλοι ἀνήρεσαν κατὰ μέρη διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἐγγράφων, καὶ, τὸ λυπηρότερον, προσέβαλον ἔτι ὡς μερολήπτας καὶ ἀδίκους.

Τὰ πράγματα συνδέονται μετὰ τῶν προσώπων, ὁ δὲ ἱστορικὸς διὰ τῆς γραφίδος τῶν πρώτων δίδωσι τὴν εἰκόνα τῶν δευτέρων. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ πάσῃ ἱστορικῇ συγγραφῇ ζώσης γενεᾶς, ὡς ἐχούσῃ ἐπιῤῥοὴν πλείστου λόγου διά τε τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἐνδιαφέρονται οὐσιωδῶς οὐ μόνον τὰ ἐπιζῶντα πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόγονοι καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ οἰκεῖοι καὶ φίλοι ποτὲ ἢ συστρατιῶται τούτων, καταντᾷ ἀληθῶς λυπηρὰ ἡ θέσις τοῦ ἁπλοῦ ἐγγράφων ἱστορικοῦ, διότι γίνεται δωρεὰν τὸ σημεῖον τῶν προσβολῶν ἄνευ δυνατῆς ὑπερασπίσεως, καὶ ἂν εἶπεν ἀληθείας περὶ τῆς δεῖνος ἢ δεῖνος περιστάσεως, καὶ

ἂν ἔκρινεν ὀρθῶς περὶ τῆς ἐν γένει ἢ ἐν μέρει διαγωγῆς τινος προσώπου ὡς κακῆς καὶ ἐπιζημίου. Ἀλλὰ καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων ἡ ἐκτίμησις ὑπάρχει σπουδαιότατον ἔργον ἐπίσης, διότι πολλάκις ὑπὸ τὸ ἐπιτετηδευμένον πνεῦμα τοῦ πατριωτισμοῦ, ὑπὸ τὸν τεχνικῶς συνυφασμένον πέπλον τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς ἀληθείας, καλύπτεται ψεῦδος, δολιότης, καταχθόνιος ἀντεθνισμός, ὀλέθριος φατριασμὸς καὶ κατακριτέα προσωπικότης. Οὐδεὶς ἄρα δύναται τὴν δέουσαν χρῆσιν αὐτῶν, μὴ γινώσκων ἀπ' εὐθείας τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα μᾶλλον ἢ ἧττον, ἢ μὴ ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ Ἰὼβ συγχρόνως, ὅπως ἀνακαλύπτῃ τὴν ἐν τοσαύτῃ διαστροφῇ καὶ πληθύτητι σοφιστικῶν τεχνασμάτων βεβυθισμένην πολλάκις ἀλήθειαν.

Τί δ' εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἐκθέσεων, περὶ πολλῶν μονογραφιῶν, βιογραφιῶν, ἀπολογιῶν καὶ ἐν γένει περὶ τῶν ἀποδεικτικῶν δὶ ἐκδουλεύσεις, ὧν τὴν ἐκκαθάρισιν δύναται οὐχὶ χεὶρ Ἡρακλέους, ἀλλὰ μόνον τὸ πῦρ; Καὶ συγγνωστέοι ἴσως, ὅσοι ἔγραψαν τὰ ἑαυτῶν δι' ὑπερβολῶν πολλῶν ἢ ὀλίγων ἕνεκα περιφιλαυτίας, κενοδοξίας ἢ κουφότητος, ἢ ὡς ῥήτορες ὡμίλησαν ἐπιταφίους, τοὺς πλείστους ποιητικῇ ἀδείᾳ ἢ φατριαστικῷ πρίσματι ἀφορῶντας πάντα ἄλλον, ἢ τὸν νεκρὸν, περὶ οὗ προέκειτο· ἀλλ' οἱ θέσαντες τυφλῶς διὰ παράκλησιν ἁπλῆν καὶ πρὸς χάριν τὰς ὑπογραφὰς αὐτῶν ἐπὶ ἀποδεικτικῶν ἐκδουλεύσεων μεγάλων, ἢ καὶ ἀνυπάρκτων ὅλως· οἱ δημιουργήσαντες δι' ἑνὸς φύλλου σωματάρχας, οὐδέποτε ὑπάρξαντας, ἢ ἀριστεῖς καὶ ἥρωας μαχῶν, καίτοι μὴ ἰδόντας πώποτε, ἢ μακρόθεν ἰδόντας ἐνίοτε, καπνὸν πολέμου, τίνος, ἐρωτῶμεν, κατηγορίας εἰσὶν ἄξιοι; Τίνος ὡσαύτως κατακρίσεώς εἰσιν ἴδιοι οἱ ἐκθέσαντες δωρεὰν πρὸς ἐπίδειξιν ἁπλῆν τὰς ὑπογραφὰς ἑαυτῶν διὰ μάχας καὶ γεγονότα, ὧν οὐκ ἐμέθεξαν, καὶ διὰ πρόσωπα, ἅπερ ἐν καιρῷ οὔτε εἶδον, οὔτε ἤκουσαν; Καταλαμβανόμεθα ὑπὸ φρίκης, ὅταν ἀναγινώσκωμεν προσέτι ἐπὶ ἀποδεικτικῶν καὶ ὑπογραφὰς ἀνθρώπων, διὰ πάσης εὐσυ-

νειδησίας μαρτυρομένων περὶ μαχῶν καὶ ἀνδραγαθιῶν ἄλλων κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διετέλουν μακρὰν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος.

Τοσαῦται παρουσιάζονται αἱ δυσυπέρβλητοι δυσκολίαι ἐπὶ τῆς οὐσίας πλείστων ἐγγράφων καὶ τοιούτων ἄλλων. Τοῦ κακοῦ ὅμως τούτου ἀπαλλάσσονται εὐτυχῶς τὰ τῆς περιόδου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, διότι ἔλιπον τότε αἱ ποικίλαι ἀφορμαὶ, αἵ γεννήσασαι τοῦτο κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ προαγαγοῦσαι μάλιστα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ διαφορὰ αὕτη κατὰ πολὺ ηὐκόλυνε τὴν ἐπίσης πρωτότυπον ὅλως παροῦσαν συμπλήρωσιν τοῦ Δοκιμίου τοῦ 1834. Ἐκ τῶν δημοσιευομένων δὲ ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ταύτης πλεῖστα γεγραμμένα διὰ τῶν συμβολικῶν γραμμάτων τῆς Ἑταιρίας ἐξηγήσαμεν διὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀλφαβήτου, διατηρήσαντες ἀκριβῶς τὴν φράσιν, τὴν σύνταξιν, τοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ τὰς πολλαχοῦ ἀναμεμιγμένας, κατὰ τὸν τότε συρμὸν, ξένας λέξεις. Ἱκανὸν ἀληθῶς ὑπέστημεν ἐπὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς κόπον, διότι ἔνια τῶν τοιούτων ὑπῆρχον καὶ τῆς στριφνότητος στριφνότερα διὰ διαφόρους λόγους· ἀλλ' ἠθελήσαμεν, ἵνα εὐκολύνωμεν οὕτω τὸν ἀναγνώστην, καὶ ἀπεφύγομεν τὴν καταχώρησιν τῶν πρωτοτύπων, ὡς περιττὴν καὶ ἀνωφελῆ πλέον.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ τόμου ἐσχηματίσαμεν παράρτημά τι ἐγγράφων, ἀναγομένων ὡσεπιπολὺ εἰς τὴν περιεχομένην ἐν τῷ Δοκιμίῳ τοῦ 1834 ὕλην τὴν πρὸ τῆς Ἑταιρίας καὶ κατ' αὐτήν. Τὸ παράρτημα αὐτὸ ὠνομάσαμεν πρῶτον, διότι ἔπεται τούτου καὶ δεύτερον διαφόρου ὅλως ὕλης, ὡς θέλομεν εἰπεῖν. Ἐν τοῖς ἐγγράφοις δὲ αὐτοῖς, ἐκτὸς ἄλλων περιέργων μερῶν διὰ τὴν ἱστορίαν, διαλαμβάνονται ἐν συνόψει καὶ αὐτόγραφοι βιογραφίαι προσώπων πολλῶν μέχρι τῆς κηρύξεως τῆς ἐπαναστάσεως. Ὅταν, ὡς συμβουλεύομεν καὶ ἐλπίζομεν (α), συγχωνευθῇ ἡ παροῦσα συμπλήρωσις ἐν τῷ Δοκιμίῳ, ἢ τἀνάπαλιν, τότε εὑρήσουσι τὴν οἰκείαν αὐτῶν θέσιν ἱκανὰ τῶν ἐγγράφων τούτων.

(α) Ὅρα ἐν σελ. 127 τοῦ παρόντος τόμου.

Συμπληροῦμεν δὲ τὸν παρόντα τόμον καὶ διὰ παραρτήματος δευτέρου, περιέχοντος κατάλογον ὀνομαστικὸν τῶν Φιλικῶν, ὃν ἐσχηματίσαμεν κατὰ ἀλφαβητικὴν τάξιν ἐκ τῶν λεγομένων *Ἀφιερωτικῶν* γραμμάτων. Ὡς ταῦτα, οὕτω καὶ ὁ κατάλογος παρὰ τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον φέρει καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κατηχηθέντος, τὴν ἐποχὴν, τὸν τόπον καὶ τὸ πρόσωπον, παρ' οὗ κατηχήθη οὗτος, καὶ ὅσον κατέβαλε χρηματικὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὑποθέσεως. Βεβαίως περιέχεται ἐν αὐτῷ μόλις τὸ ἓν πέμπτον, ἢ καὶ ἔλαττον τοῦ ὅλου προσωπικοῦ τῶν Φιλικῶν, διότι οὐχ εὕρομεν ἐν τῷ ἀρχείῳ πλείονα Ἀφιερωτικὰ γράμματα, ἐξ ὧν καί τινα ἐλλείποντα μάλιστα τῶν παραδεδεγμένων τύπων. Ἐξάγεται δὲ, ὅτι καὶ ἡ συγκέντρωσις τούτων ὁλοκληρωτικὴ οὐκ ἐγένετο ἕνεκα τῶν περιστάσεων, καὶ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπωλέσθησαν. Ἀλλ' ὅμως, καὶ οὕτως ἔχων, ὁ κατάλογος ἡμῶν περιλαμβάνει τὸ πολὺ τοῦ οὐσιωδεστέρου προσωπικοῦ μέρος, δυνάμενος συμπληρωθῆναι τελειότερος ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ λογος, δι' ὃν συνετάξαμεν τοῦτον, οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν τυχόντων, οὔτ' ἐπιδείξεως ματαίας ἔργον. Ὁ λόγος οὗτος ἀφορᾷ οὐ μόνον τὸ παρελθὸν ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα λόγῳ δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον, τὸ μέλλον πρὸ πάντων, ὡς πρὸς τὰ πράγματα λόγῳ ἑλληνισμοῦ. Διαιωνίζεται μὲν ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος συνομοσαμένων ἑτοίμως κατὰ τοῦ ξένου κατακτητοῦ καὶ ὑπὸ τὸν πέλεκυν ἀγρίου τυράννου· ἀλλὰ κληροδοτεῖται τοῖς ἀπογόνοις παραδειγματικώτατος ἐνταυτῷ ὁ ζῆλος, καὶ διεγείρεται ἐν παντὶ καιρῷ ζέουσα ἡ πατριωτικὴ φιλοτιμία καὶ ἡ μετ' αὐταπαρνήσεως ἀπόφασις περὶ τοῦ πολέμου, ὃς ἤρξατο ὑπὸ μεγάλας προθέσεις τῷ 1821, καὶ διεκόπη διὰ μικρῶν ἀποτελεσμάτων τῷ 1829. Τίνα ἕτερον εἶχον νοῦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις προγόνοις αἱ ἐπὶ μαρμάρου ἀναγραφαὶ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν καὶ πράξεων; Καὶ τίνι ἄλλῳ ἀντιστοιχοῦσιν αἱ τότε μορμαρίναι ἀναγραφαὶ, ἢ τοῖς παρ' ἡμῖν ἐντύποις καταλόγοις; Οὕτως ὁ

κατάλογος ἡμῶν θέλει εἶσθαι τὸ πατριωτικὸν κάτοπτρον καὶ ἡ ἄφωνος εἰσήγησις πατρὸς πρὸς υἱόν, πάππου πρὸς ἔγγονον, οἰκείου πρὸς οἰκεῖον, πολίτου πρὸς πολίτην. Αὐτὸν βλέποντες, θέλουσι λέγειν σεμνυνόμενοι, ὁ μὲν υἱὸς, ἰδοὺ ὁ πατήρ μου! ὁ δὲ ἔγγονος, ἰδοὺ ὁ πάππος μου! καὶ ἐφεξῆς. Αὐτὸν ἐπὶ τέλους ἀναγινώσκοντες, θέλουσιν ἐμπνέεσθαι οἱ διάδοχοι τῆς πολεμικῆς γενεᾶς αἰσθήματα ὅμοια ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, καὶ, ὡς ἄλλοι Σπαρτιατῶν παῖδες, θέλουσι λέγειν ὑπερηφάνως οἱ νέοι: «Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῷ κάρ»ρονες». Γένοιντο τοιοῦτοι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ὅλης πατρίδος!

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ὑλικοῦ μέρους. Περὶ δὲ τῆς Ἑταιρίας, ὡς ἠθικοῦ ὄντος, ὁμιλοῦσι τὰ πράγματα, οὐδεμίαν ἔχοντα ἀνάγκην συνηγορίας καὶ ὑποστηρίξεως. Μόλις αὕτη γεννηθεῖσα «ἠώα», ἀνάπτυξιν ἔλαβε τεραστίαν, «μέσῳ ἤματι ἐγκιθαρίσασα»· καὶ μόλις γενομένη «ἑσπερία», ἥρπαξεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ σουλτάνου τὰ σκῆπτρα ἐπὶ ἱκανοῦ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Ἐν διαρκείᾳ ἄρα πενταετοῦς ζωῆς ἐπαρουσίασε τὸ μέγα ἐν τῇ σμικρότητι καὶ τὸ δυνατὸν ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. Διατεθειμένου τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος, οὐδὲν ἄλλο ἀπῃτεῖτο πρὸς ἐφαρμογὴν, εἰμὴ τόλμη, ἀπόφασις, αὐταπάρνησις. Ὑπὸ τὸ τριπλοῦν τοῦτο σύμβολον εἰργάσθη πιστῶς ἡ Ἑταιρία, οὐδόλως εἰς τὰ ὀπίσω τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῆς στρέψασα. Ἀλλὰ, ἂν ἐτόλμα κατὰ μόνων τῶν Τούρκων, ἐναντίους εἶχεν οὐ μόνον τοὺς Τούρκους ὡς ὕλην, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους βοηθοὺς τῶν Τούρκων ὡς πνεῦμα· ἐὰν ἀπεφάσιζε περὶ μεγάλων, τὴν ὅλην περιλαμβάνουσα εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, ἐναντίους εἶχε καὶ ἐχθροὺς καὶ φίλους, τοὺς πρώτους μὲν ὡς δογματίζοντας τὸ ἀκέραιον τῆς τουρκικῆς ἐπικρατείας, τοὺς δευτέρους δὲ ὡς θεωροῦντας ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὴν κλεῖδα τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐπικρατείας· ἐὰν ἐπὶ τέλους κατέβαλλε πᾶσαν αὐταπάρνησιν, τὰ προσκόμματα ὡς πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ οἱ σκόπελοι ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν τοσοῦτοι ὑπῆρχον, ὥστε ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς ἀνάγεται εἰς ἕνα ὑπέρτατον νόμον, τὸν

τῆς Θείας παντοδυναμίας, καὶ οὐχὶ εἰς ἀνθρώπινον νοῦν καὶ εἰς τετριμμένας ἐπιτηδειότητας.

Καὶ ἀληθῶς, ὅτε ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία ὑπέσκαπτε τὸ οἰκοδόμημα τῆς ὑλικῆς κυριότητος τῶν Τούρκων, ἐν τῷ σκότει βαδίζουσα ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐδέποτε διὰ τῶν κοινῶν πολιτικῶν ὁδῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν μᾶλλον ἀγνώστων ἀτραπῶν διερχομένη τὰς ἐπαρχίας, εἶχε μὲν βοηθὸν τὴν παχυλοτέραν ἀμάθειαν καὶ τὴν μᾶλλον ἀντικοινωνικὴν καὶ ἀντιπολιτικὴν ἀπομόνωσιν τῶν τυράννων, ὡμοίαζεν ὅμως ὡς τι πυγμαῖον κυνάριον ἐνώπιον ὑαίνης, ληθαργούσης μὲν, ἑτοίμης δὲ, ἵνα κατασπαράξῃ τοῦτο, ἅμα ἀφυπνωσάσης. Τίς ἄρα ἔσωσεν αὐτὴν κινδύνου τοιούτου, εἰμὴ μόνη χεὶρ Κυρίου; Ἢ τίνα ἀφ' ἑτέρου ἠσθάνετο ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἡ πλειονοψηφία τῆς διπλωματίας; Ἐὰν αὕτη ἐφρόνει, ἢ μὴ, ὑπὲρ τῶν Τούρκων, ἀπαντῶσιν ἀνθ' ἡμῶν αἱ γενόμεναι καταγγελίαι περὶ ὑπενεργουμένης ἐπαναστάσεως, ἃς ἐν τῇ πολιτικῇ ληθαργίᾳ ἑαυτῆς ἔβλεπεν ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ὡς τι ὄνειρον ψεύδους καὶ συνήθους ἀπάτης μᾶλλον, ἢ ὡς ἀλήθειαν. Τίς ἐπενήργει ὡσαύτως δύναμις καὶ ἐν περιπτώσεσι τοιαύταις, ἢ μόνη ἡ θέλησις τοῦ Ὑψίστου;

Πρὸς τὴν μεγάλην δὲ τόλμην καὶ τὴν ἐπίμονον ἀπόφασιν τῶν Φιλικῶν ἀνάλογος ἦτο καὶ ἡ αὐταπάρνησις, δι' ἣν οἱ πρῶτοι θεμελιωταὶ παρέδωκαν ἑτοίμως ὅλην τὴν κίνησιν τῆς μηχανῆς καὶ ὅλην τὴν τύχην τῆς ὑποθέσεως εἰς πρόσωπον ἁρμόδιον, ἅμα εἶδον ἑαυτοὺς ἀναρμοδίους πλέον. Ἀληθεστέραν ταύτης ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα μὴ ζητήσῃ τις ἄλλην. Θεία δὲ ὁδηγία κρούει ὁ Ξάνθος ἐν Πετρουπόλει τὴν θύραν ἐκείνου τοῦ Ἕλληνος, ὅστις ἱερὰν εἶχε πατρικὴν ἐντολὴν, «*ἵνα βιώσῃ καλῶς καὶ ἑτοίμως πρὸς πάσας τὰς θυσίας, καὶ, ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, ἀποθάνῃ ἄνευ γογγυσμοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος*» (α). Οὗτος ἦν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

(α) Ὅρα ἐν σελ. 66—72 τοῦ τόμου Β' τὴν πρὸς τὸν στρατάρχην Προσορόβσκην ἐπιστολὴν τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου.

Ἐὰν ἄχρι τοῦδε ἡ Ἑταιρία ὑπῆρχεν ἓν ἄθροισμα ὁμοφροσύνης, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως αὐτῆς καθίσταται μία δύναμις, καὶ εἰς τὴν δύναμιν ταύτην ὑποχωρεῖ ἅπασα ἡ ἑλληνικὴ ἐπισημότης. Ἐν περιστάσεσι τοιαύταις ἰσχύει κατὰ πολὺ τὸ παράδειγμα, ὅταν συνοδεύηται μάλιστα ὑπὸ ἑνὸς παρελθόντος μεγάλου καὶ ἐνδόξου, ὅταν ὑποστηρίζηται ὑπὸ ἑνὸς παρόντος τιμίου καὶ ἐξόχου. Τὰ ἠθικὰ οὕτω κεφάλαια μιᾶς οἰκογενείας οὐδέποτ' ἀπόλλυνται εἰς τὸ πρόσωπον διαδόχων ἀξίων. Μιᾶς περιστάσεως ἐθνικῆς ἡ ἀνάγκη ἐπικαλεῖται, καὶ μιᾶς ὥρας ἡ πνοὴ ἀναζωοποιεῖ ταῦτα πρὸς κοινὴν σωτηρίαν. Τίς μένει ἡ ἀμφιβολία, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Ὑψηλάντης ἦτο ἡ ἠθικὴ δύναμις, ἡ ζωογονοῦσα τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν πρὸς τὴν βλάστησιν τῆς ἐπαναστάσεως; Ἐζήτειτο παρὰ τούτων ἀσφάλεια ἐπιτυχίας; ἐγγυᾶτο ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἠλπίζετο παρ' ἐκείνων συνδρομὴ ἰσχυρά; ἡ θέσις αὐτοῦ ἐξησφάλιζε ταύτην ἐν τῇ κοινῇ κρίσει. Κατελάμβανε τὸ ταμεῖον τῆς Ἑταιρίας χρηματικὴ ἀνομβρία; οἱ κρουνοὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ καταστάσεως καὶ τῶν προσωπικῶν δανείων ἔῤῥεον εἰς τοῦτο. Ἀπητεῖτο ἐπὶ τέλους θυσία μεγαλητέρα, τῶν πραγμάτων ἐκβιαζόντων τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως; ὁ Ὑψηλάντης περιφρονεῖ ὡρισμένην ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποζημίωσιν ἑκατομμυρίων ἀπέναντι ἀναβολῆς, ἔςω καὶ ὀλιγοημέρου, ἐπαπειλούσης τὴν ἐκμηδένισιν τῆς ὅλης γενομένης ἐργασίας καὶ τὴν πανολεθρίαν τοῦ ἔθνους. Τὰ τοιαῦτα βεβαίως οὐκ εἰσὶν ἴδια τοῦ τυχόντος· καὶ ἐξηγούμενοι κατωτέρω περὶ τῶν ἄλλων, ἤδη παρατηροῦμεν μόνον, ὅτι, ἐὰν ἡ χρηματικὴ συνεισφορὰ τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας μόλις δύναται λογισθῆναι ἐν συνόλῳ περὶ τὸ ἓν ἑκατομμύριον, τοῦ Ὑψηλάντου αἱ θυσίαι, καὶ αὗται μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου, ὑπερβαίνουσι τὰ τρία ἑκατομμύρια.

Διὰ ταῦτα πάντα ἡ Ἑταιρία ὑψώθη ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εἰς περιωπὴν, ἧς εἶχε κυρίαν τὴν ἀνάγκην, διότι ἄνευ ταύτης οὐδὲν ἐξετέλει. Μὴ νομίσωμεν τὰ πράγματα ὡς αὐτόματα,

οὐδὲ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων μεγάλων ἰδίαν ἑκάστου. Οἱ πολλοὶ συλλογίζονται μὲν, ἐργάζονται καὶ οἱ διακεχριμένοι ἐξ αὐτῶν προχωροῦσι· ἀλλὰ καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ σταματοῦσιν εἰς τῆς ἐφαρμογῆς τὸ σημεῖον, καὶ ὅσον ἂν ἔχωσι νοῦν καὶ ζῆλον. Ἐκεῖθεν τοῦ σημείου τούτου οὐδεμίαν, ἢ μικρὰν καὶ ἀτελεσφόρητον, ἐμπνεύουσιν οὗτοι πίστιν πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐν ᾧ χρόνῳ οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοῖς πιστεύουσι πλέον, καταβαλλόμενοι ὑπὸ τῆς ἰδέας τοῦ μεγαλείου τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ Τσακάλωφ, ἐν παραδείγματι, ὁ Γαζῆς, ὁ Ξάνθος, ὁ Ἀναγνωστόπουλος, ὁ Σέκερης, ὁ Περραιβὸς, Λεβέντης, Δικαῖος καὶ ἄλλοι, θαυμάζονται μὲν ὡς πρόδρομοι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς ἐκτελεσταί· εἰργάζοντο ἀληθῶς διὰ παντὸς κινδύνου καὶ διὰ πολλοῦ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ πόρρω ἀπεῖχον τοῦ ἀμέσως ἐπιβάλλεσθαι τοῖς πᾶσι, καὶ ἰδίως τοῦ συνεννοεῖσθαι, τοῦ ἐπὶ τοῖς ἴσοις συσκέπτεσθαι καὶ συναποφασίζειν μεθ' ἑνὸς ὑπουργοῦ Καποδιστρίου, μεθ' ἑνὸς ἡγεμόνος Σούτσου καὶ τῶν τοιούτων. Οἱ πάντες ἐξ ἐναντίας, καὶ ἡγεμὼν Μαυρομιχάλης, καὶ προεστῶτες, καὶ ὁπλαρχηγοὶ, καὶ ναυτικοὶ παρεδέχοντο μὲν ἐν λόγῳ τὰ τῶν ἀποστόλων, ἠτένιζον ὅμως πράγματι πρὸς τὸν Καποδίστριαν κατ' ἀρχὰς, ὃν ἐλογίζοντο πρώτην πηγὴν, καὶ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἔπειτα, γενομένης τῆς ἀναγορεύσεως. Ἀλλὰ, ἂν ἔγραψαν καὶ ἀπέστειλάν τινες πρὸς τὸν Καποδίστριαν, οὗτος προφυλαχθεὶς ἀπολύτως πρὸς τούτους, μετὰ μόνου συνεσκέφθη καὶ ἐξηγήθη τοῦ Ὑψηλάντου, συμβουλεύσας αὐτῷ, «*ἵνα ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ οὐδέτα διασταγμὸν δείξῃ περὶ τῆς ἐπιτυχίας*» (α). Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ περὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας Σούτσου, οὗτινος αἱ ὑπὲρ πατρίδος θυσίαι ὑπεραίρουσι τὰς πολλῶν ἄλλων. Μετὰ τίνος καὶ οὗτος ἐξηγήθη εὐθὺς καὶ ἀπροκαλύπτως; μετὰ μόνου τοῦ Ὑψηλάντου, κυρίως ποθῶν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, καὶ μόνον μετ' αὐτὴν προεπαγγελλόμενος τὸν ἰδιωτικὸν βίον (β).

(α) Ὅρα ἐν σελίδι 226 τοῦ τόμου Β' τὴν παράγραφον τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον ἐμπιστευτικῆς ἐκθέσεως τοῦ Ὑψηλάντου.

(β) Ὡσαύτως ἐν σελ. 109—110 τοῦ παρόντος τόμου.

Οὕτως, ἐὰν ὁ Καποδίστριας συνεβούλευσε τῷ Ὑψηλάντῃ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς ἐπαναστάσεως, ὁ Σοῦτσος ἤνοιξε τῷ Ὑψηλάντῃ τὴν θύραν τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ περὶ τοῦ ἡγεμόνος Σερβίας Μιλόσχου, μεθ' οὗ ἀλληλογραφίαν ἀτελεσφόρητον διετήρουν καὶ Ὀλύμπιος καὶ Σάββας. Μετὰ τίνος καὶ οὗτος ἦλθεν εἰς συνθήκην ὁριστικὴν περὶ συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας, ἀφορώσης τὸν κινηθησόμενον ἑλληνικὸν πόλεμον; μετὰ μόνου τοῦ Ὑψηλάντου, διότι, ἐκτὸς ἄλλων, τὸ ὄνομα Ὑψηλάντης ἀνεμίμνησκεν ἐν τῇ Σερβίᾳ τὸν μέγαν εὐεργέτην καὶ τὸν πρῶτον μοχλὸν τοῦ προτέρου πολέμου ταύτης κατὰ τῶν αὐτῶν τυράννων (α).

Αὐτὴν τοῦ Ὑψηλάντου τὴν ἐπιρροὴν καὶ ἔξοχον θέσιν βεβαιοῖ οὐχ ἧττον ἡ συμφωνία τοῦ στρατηγοῦ Ὀρλὼφ, διοικοῦντος τὴν παρὰ τῷ Προύθῳ ἐμπροσθοφυλακὴν τοῦ στρατάρχου Βιτγενστεΐν (β). Ὁπόσῳ ἀληθῶς λαμπρὸν ἔμελλεν εἶσθαι τὸ θέαμα τῆς ὁμοθύμου διαβάσεως τοῦ Προύθου παρά τε τοῦ Ἕλληνος Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Ῥώσσου Ὀρλὼφ, συστρατιώτου καὶ φίλου! Ὁπόσῳ μεγάλας τὰς συνεπείας ἐπηγγέλλετο περίστασις τοιαύτη, εἰ μὴ προεδίδετο! Ὁ Μιχαὴλ Ὀρλὼφ τοῦ 1821 ἤθελεν εἶσθαι ἀναντιρρήτως οὐχὶ ὁ Ἀλέξιος Ὀρλὼφ τοῦ 1769, ἀλλ' ὁ ἀληθὴς Χριστιανὸς στρατηγὸς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, μία τῶν ἐνδοξοτέρων σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ ρωσσικοῦ ἔθνους. Σπανιωτάτους τρέφουσιν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν τὰ ἔθνη χαρακτῆρας τοιούτους, καρδίας μεγαλοφροσύνης τοιαύτης.

Καὶ μὴ νομίσῃ τις, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης, συμφωνῶν μετὰ τοῦ Ὀρλὼφ, ἀντέφασκε πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἣν ἐπρέσβευε περὶ τῆς βοηθείας τῶν ξένων. Ἔγραψε μὲν ἄλλοτε: «*Ἔχετε πάντοτε προ ὀφθαλμῶν, ἀδελφοὶ Ὁμογενεῖς, ὅτι ποτὲ ξένος δὲν βοηθεῖ ξένον χωρὶς μεγαλώτατα κέρδη*» παρετήρησε μάλιστα, ὅτι «*Τὸ*

(α) Ὅρα περὶ μὲν τῆς συνθήκης ἐν σελίδι 117—119 τοῦ παρόντος τόμου· περὶ δὲ τῶν ὑπὲρ τῆς Σερβίας ἐνεργειῶν καὶ θυσιῶν τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου ἐν τῷ Κεφαλαίῳ Δ'. τοῦ τόμου Β'.

(β) Περὶ τῆς συμφωνίας ταύτης τοῦ Ὑψηλάντου καὶ Ὀρλὼφ ἀνάγνωθι ἐν σελ. 87—88 τοῦ παρόντος τόμου.

»αἷμα, τὸ ὁποῖον θέλουσι χύσει οἱ ξένοι δι' ἡμᾶς, θέλομεν τὸ πλη»ρώσει ἀκριβώτατα»· καὶ ἐθρήνησε τὴν Ἑλλάδα εἰπών: «Οὐαὶ εἰς »αὐτὴν, ὅταν συστηματικὴ δυναστεία ἐνθρονισθῇ εἰς τὰ σπλάγχνα »της! (α)· μεταξὺ ὅμως ἀτομικῆς καὶ συστηματικῆς βοηθείας ὑπάρχει διαφορὰ μεγάλη. Ὁ Ὀρλὼφ ἦτο μία ἀτομικότης, καθαρὸς φιλελληνισμὸς, συγχωνευόμενος ὡς μέρος ἐν τῷ ὅλῳ τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου, καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ἔχων ἐπήρειαν ἀνθελληνικὴν ἐπὶ τῶν συνεπειῶν τῆς τύχης τούτου. Ἐὰν δὲ καὶ πρότερον, ἢ ἐπὶ τῆς Ἑταιρίας, ὑπαίνιττεν ἰδίως ὁ Ὑψηλάντης πρὸς διαφόρους τὴν συστηματικὴν βοήθειαν τῆς Ῥωσσίας· ἐὰν καὶ ὕστερον, ἢ μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως, ἔγραφε δημοσίᾳ περὶ τοῦ στρατηγοῦ Βιτγενστεΐν, ὡς διαταγέντος ἵνα διέλθῃ τὸν Προῦθον, ταῦτα πάντα ἦσαν μία ἐξ ἀνάγκης οἰκονομία τῶν πνευμάτων πρὸς ἠθικὴν ἐνθάῤῥυνσιν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀντιφάρμακόν τι τῆς στιγμῆς κατὰ τῆς δηλητηριάσεως τῶν πολυειδῶν καὶ ἰσχυρῶν ἀντιδράσεων.

«Ἀνάγκᾳ καὶ Θεοὶ πείθονται» ἀληθῶς. Ἐξ αὐτῆς δὲ ὁδηγούμενοι καὶ οἱ θεμελιωταὶ τῆς Ἑταιρίας, ἔκρυψαν ἑαυτοὺς, ἐπενόησαν ἄλλως καὶ ἐσυστηματοποίησαν θαυμασίως τὸ ἄδηλον τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχῆς. Οἱ ἄνθρωποι μεγαλοποιοῦσι συνήθως ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτῶν, ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι καὶ ἐλπίζουσι. Ἀλλὰ διὰ τί λέγομεν, ὅτι οἱ θεμελιωταὶ τῆς Ἑταιρίας ἐπενόησαν, καὶ οὐχὶ ὅτι παρεδειγματίσθησαν τὸν τοιοῦτον τρόπον; Αὐτὸς ὁ δίκαιος καὶ ἄμεμπτος Ἀριστείδης, καλῶς ἐπιστάμενος τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ κάλλιστα σκεπτόμενος, ὅπως χρησιμεύσῃ ταύτας, ἠξίωσεν ἀναγκαίαν τὴν ἀπάτην, ὡς μέσον ἐμψυχώσεως, καρτερίας καὶ ὑπεροχῆς, προκειμένου περὶ κοινῆς σωτηρίας. Οὐδὲν ἄρα ἄλλο, ἢ τὴν ἰδέαν ταύτην τοῦ Ἀριστείδου ἐφήρμοσαν οἱ θεμελιωταὶ τῆς Ἑταιρίας, οὐχὶ πρὸς ὄφελος ἴδιον ἐπὶ κοινῇ ζημίᾳ καὶ καταστροφῇ, ἀλλὰ πρὸς κοινὴν σωτηρίαν. Ὁμολογουμένως δὲ τοσαύτην ἐξήσκησε τὴν ἐπιῤῥοὴν τὸ μέσον αὐτὸ, τοσαύτης ἐθεω-

(α) Ὅρα Δοκ. Ἱστορ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ. ἐν σελ. 290.

ρήθη ἀπολύτου ἀνάγκης ἴδιον, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ὑψηλάντης ἠναγκασμένος εὑρέθη, ὅπως ἐργασθῇ ὑπὸ τὴν σκιὰν ταύτην καὶ μεθ' ὅλην τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ τὴν μεγάλην κατὰ πολλοὺς λόγους βαρύτητα. Τίνος ἄρα θεωροῦνται κατακρίσεως ἄξιοι ἐκεῖνοι, οἵτινες καὶ θεμελιωτὰς καὶ Ὑψηλάντην κατέκριναν ἔπειτα καὶ κατεμυκτήρισαν δι' αὐτὸ τοῦτο ἕνεκα ἰδίων πολιτικῶν λόγων, ἕνεκα δημοκοπίας καὶ ἐπιδείξεως προσωπικῆς καὶ ἀφ' οὗ μάλιστα τὸ ἀποτέλεσμα ἀπέβη εὐάρεστον καὶ σωτήριον;

Ἀλλ' ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ ἀτοπήματα· ἀνεφύη ἐν Κωνσταντινουπόλει νεόμορφός τις, καίτοι ὀλιγόβιος, ἑταιρία ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγχνων τῆς Ἑταιρίας· ἀνεφάνησαν ἐν τῇ Ὀδησσῷ συμπτώματα ἰδιορρύθμων σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν, τὴν σύγχισιν ἐπάγοντα εἰς τὴν τόσῳ ἀναγκαίκν σύμπνοιαν καὶ ἁρμονίαν τοῦ ὅλου· ἐγεννήθησαν προσωπικότητες φορτικαὶ ἐν Ἰασίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ· Γαλάται καὶ Καμαρηνοὶ ἐμίαναν τὴν ἱερότητα τῆς ἐθνικῆς ὑποθέσεως καὶ προεκάλεσαν καθ' ἑαυτῶν βίαια μέτρα νόμῳ ἀνάγκης καὶ λόγῳ σωτηρίας κοινῆς· ἐπὶ τέλους ἐγένετο καὶ εἷς προδότης, ὁ Ἀσημάκης Θεοδώρου. Τίνα ὅμως, ἐρωτῶμεν, τῶν ἀπ' αἰῶνος συστημάτων παντὸς εἴδους ἀπηλλάγησαν τοῦ κακοῦ τούτου; Ὡς ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ, οὕτω καὶ ἐν παντὶ συστήματι δυσκόλως εὑρίσκονται «ἄμεμπτα πάντα». Ἐπ' ἀκριβὲς δὲ, ἀναγκαῖα, ἂν θέλῃ τις, ἦσαν καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπεισόδια, ἵνα γίνῃ κατάδηλος ἀπέναντι αὐτῶν ἡ πατριωτικὴ ἀρετὴ τῶν Φιλικῶν, τοῦ ὅλου ἔθνους, ὡς πλεονάζουσα καὶ ὑπερτεροῦσα· διότι, μὴ πλεοναζούσης ταύτης, αἱ ἀνοησίαι ὑπερίσχυον τότε, ἡ κακία ἐκυρίευε καὶ οὐδὲν τῶν δεόντων ἐγίγνετο. Μὴ οὐ συνέβησαν πολλαὶ ἀνοησίαι, πολλαὶ κακίαι καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν; Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀρετὴ ἐπλειονοψήφει, καὶ πάντοτε, ὑπερτέρα καθισταμένη, ἐπέφερε τὴν ἠθικὴν νίκην κατὰ τῶν παθῶν καὶ τὴν ὑλικὴν κατὰ τῶν πολεμίων.

Περὶ δὲ τῆς διαθρυλληθείσης καταχρήσεως τῶν χρηματι-

κῶν συλλογῶν οὐδὲ λόγος ἁρμόζει, νομίζομεν, ὅτε οἱ κατηχούμενοι μικρὰ συνεισέφερον, ὡς ἀποδείκνυσιν ὁ δημοσιευόμενος κατάλογος, καί τινες μάλιστα ὑπισχνοῦντο μόνον, αἱ δὲ εἰσπράξεις οὐδέποτε ἠδύναντο ἰσολογισθῆναι πρὸς τὰς γενομένας γνωστὰς δαπάνας, εἰμὴ κατέβαλλον ἰδίᾳ καὶ μετὰ γενναιότητος πατριωτικῆς Σέκερης, Λεβέντης, ἡγεμὼν Σοῦτσος, ἄλλοι τε καὶ Ὑψηλάντης πρὸ πάντων. Παρὰ τὸν κατάλογον, ὡς εἴπομεν, ἀποδεικνύουσιν ἀναντίῤῥητον, ὅ,τι λέγομεν, καὶ ὁ παρὰ τοῦ Ξάνθου δοθεὶς λογαριασμὸς πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐν Πετρουπόλει (α), καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ὑψηλάντην (β) καὶ ἡ μετ' ἀγανακτήσεως ἐξήγησις τοῦ Ὑψηλάντου περὶ τῶν ἐν Ὀδησσῷ ἐμπόρων (γ). Τί σημαίνει ἐπὶ τέλους, καὶ ἂν οὗτος ἢ ἐκεῖνος τῶν ἀποστόλων ἐδαπάνησε καὶ περισσά τινα ἐκ τῶν ὀλίγων κοινῶν χρημάτων ὑπὲρ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀναγκῶν, ὅταν οἱ τόσῳ ἔκτακτοι κόποι, οἱ τόσῳ βέβαιοι κίνδυνοι καὶ αἱ μεγάλαι ὑπηρεσίαι τούτου ὑπερτερῶσι πάντα ὑλικὸν ὑπολογισμὸν τοιοῦτον; Τῶν ἔργων οἱ ἄνθρωποι ἐξαιροῦνται τοῦ κανόνος τῶν τυπικῶν ἐξελέγξεων.

Προσέτι δὲ ἐκ τῆς ὅλης περιγραφῆς τῶν γεγονότων ἐξάγονται ἐν διαστήματι μικρῷ πολλαὶ μεταβολαὶ σχεδίων, πολλαὶ ἀντιφάσεις εἰς προηγηθείσας ἀποφάσεις, καὶ ἱκανὴ ἰδεῶν σύγχισις ὡς πρὸς τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἦτο, ἐρωτῶμεν καὶ αὖθις, οἱοσδήποτε κύριος τῶν πραγμάτων; Διέθετεν ἆρα ὁ Ὑψηλάντης στρατὸν ὠργανωμένον, στόλον συγκεκροτημένον, ταμεῖον ἄφθονον καὶ ὑπαλληλίαν συστηματικὴν, ὅπως διατάττῃ ὡρισμένως καὶ ἀμεταθέτως περὶ πάντων; Ἢ ἀρνούμεθα, ὅτι οἱ πλεῖστοι μόλις εἰσήρχοντο ἤδη εἰς τὴν σχολὴν τῶν πραγμάτων ὑπό τε τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἔποψιν; Ἢ ἀρνούμεθα, ὅτι οἱ ὀλίγοι ἐγκρατεῖς ὁπωσοῦν καὶ ὑπισχνούμενοι διὰ τὸν

(α) Ὅρα ἐν σελ. 178 τοῦ παρόντος τόμου.
(β) » » » 239 καὶ ἐφεξῆς, καὶ προσέτι ἐν σελ. 312 καὶ ἐφεξῆς
(γ) » » » 210.

νοῦν αὐτῶν, ἀπεῖχον ἔτι τοῦ φανεροῦ σταδίου, ὡς ἀβεβαίου; Ἢ ἀρνούμεθα, ὅτι διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Ὑψηλάντης περιεστοιχίζετο ἐξ ἀνάγκης ὑπὸ ἀτόμων, ἐπισταμένων μόνα γράμματα, καὶ ἐκ τούτων τινὰ τὸν ἐμπορικὸν μόνον πῆχυν;

Ὡς πρὸς τὸν τόπον, ἄλλοι μὲν ἤθελον τὴν κίνησιν τοῦ πολέμου ἐκ τῆς Σερβίας, ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς Μολδαυοβλαχίας. Ἦτο ὅμως τόσῳ εὔκολον τὸ πρῶτον; ἢ τόσῳ κατάλληλον τὸ δεύτερον; ἢ τόσῳ μόνιμον τὸ τρίτον; Οἱ πάντες συνεφώνουν περὶ ἑνὸς καὶ μόνου, περὶ τῆς πρώτης ἐκρήξεως ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ὡς ὑπισχνουμένης τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ πολέμου διὰ τῆς πυρπολήσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐν τῷ ναυστάθμῳ καὶ τῆς ἐξαλείψεως τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν μεγιστάνων ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῶν θετῶν πυρκαϊῶν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰργάσθη ὁ Ὑψηλάντης ἰδίως καὶ μέχρις ἀπειλῆς περὶ παραιτήσεως. Ἀλλ' ἐτόλμων ποτὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πεμφθέντος σχεδίου ὀλίγοι, καὶ οὗτοι ἱκανῶς ἀπαρασκεύαστοι ἔτι ὄντες, οὔτ' ἔχοντες ἀρχηγοὺς ἁρμοδίους κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν; Ἄθλια ἦσαν ὁμολογουμένως τὰ πράγματα τῶν Τούρκων· πλὴν καὶ «ψωριῶσα κάμηλος πολλῶν ὄνων ἄχθεα φέρει»· προκειμένου δὲ περὶ ἔργων, καὶ τούτων μεγάλων, ὑποχωρεῖ τότε πᾶν, ὅ,τι ὑφίσταται ἐν τῇ φαντασίᾳ μόνον. Ἡ γνώμη μάλιστα, ἣν ἐπελθὼν προσέθετο ἐν τῷ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίῳ ὁ ἡγεμὼν Μολδαυίας Σοῦτσος, ἦτο ἀρίστη· διότι παρὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ στόλου δυνατὴ ἐπίσης καὶ λίαν ἀποτελεσματικὴ ὑπῆρχε καὶ ἡ τῶν δημοσίων ἀποθηκῶν, τοῦ πυριτιδοποιείου καὶ τοῦ στρατῶνος τῶν μηχανικῶν, ὡς καὶ ἡ κατάληψις τῆς παρ' ὀλίγων φρουρουμένης Δαμάλεως (Κκιζ-κουλὲ), τῆς μεταξὺ Χρυσουπόλεως καὶ Βυζαντίου (α)· ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις τοῦ πρώτου τούτου σημείου τῶν περὶ τοῦ τόπου τῆς ἐπαναστάσεως ἰδεῶν ἐμεγάλυνεν ἔτι μᾶλλον τὰς δυσκολίας· ἡ δὲ ἐκ τῆς Μολδαυοβλαχίας ἔναρξις ἐ-

(α) Ὅρα ἐν σελ. 280 τοῦ παρόντος τόμου.

κρίθη μόνον ἀντιζύγιον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὡς τοιαύτη ὁριστικῶς προετιμήθη, ἐλπιζομένου οὐχ ἧττον ἑνὸς μεγάλου ἀντιπερισπασμοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τῶν εὐχερῶς τιθεμένων πυρκαϊῶν. Ἄλλως, ἐὰν ὁ Ὑψηλάντης κατέβαινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖθεν ἐκήρυττε τὴν ἐπανάστασιν, ἀνεπίδεκτόν ἐστι πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι κατεπνίγετο αὖτη παρὰ τῶν Τούρκων, μόλις γεννωμένη, καὶ ἂν, κατὰ τοὺς λογισμούς τινων, δέκα ἀντὶ ἑνὸς Ὀλύμπιοι καὶ πλείους ἀντὶ ἑνὸς Σάββα καὶ Βλαδιμηρέσκου ἐτάραττον τὴν Βλαχομολδαυίαν (α). Ἡ ἐκ τῆς Ῥωσσίας ἄμεσος διὰ τοῦ Προύθου διάβασις τοῦ Ὑψηλάντου, ὡς Ῥώσσου στρατηγοῦ μάλιστα, καὶ ἡ πάνδημος ὑπόσχεσις τούτου: «Κινηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδεῖ μίαν κραταιὰν »Δύναμιν νὰ ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαιά μας», ἰδοὺ ὅ,τι κυριώτερον διεσπάραξε τὰς δυνάμεις τοῦ σουλτάνου, ἐπήνεγκε δὲ τρομερώτατον τὸν ἀντιπερισπασμὸν τούτων, καὶ ἔσωσεν ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐποχῆς τὴν ἀδύνατον Ἑλλάδα. Μόνη ἡ τοιαύτη διάβασις καὶ μόνη ἡ τοιαύτη ὑπόσχεσις ἱκαναὶ ἦσαν, ὅπως ἀντιζυγίσωσι καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν Τούρκων τὴν ἔλλειψιν τοῦ κηρύγματος ἑνὸς ῥωσσικοῦ πολέμου. Μετ' αὐτῶν δὲ συνεδέετο καὶ ἡ συμφωνία τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου καὶ ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Βλαχομολδαυίας, ὡς γειτνιαζούσης τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ Σερβίᾳ καὶ μὴ ἀπεχούσης κατὰ πολὺ τῆς ἕδρας τοῦ σουλτάνου.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον δὲ, ἄλλοι μὲν ἐθεώρουν μόνην εὐκαιρίαν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐσωτερικῶς καὶ τὰς ταραχὰς τῆς Ἰταλίας ἐξωτερικῶς· ἄλλοι δὲ διετείνοντο περὶ τῆς ἀναβολῆς μέχρις ἑνὸς πολέμου τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ μιᾶς εὐνοϊκωτέρας καταστάσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων. Ἡ Ἱερὰ Συμμαχία κατέπλησσε καὶ δύσιν καὶ ἀνατολήν. Ἀλλ' οἱ μὲν πρῶτοι, καίτοι φαινόμενοι ζωηροὶ, ἐσκέπτοντο ὀρθότερον ἐκ τῶν ἐνόντων· οἱ δὲ δεύτεροι, καίτοι

(α) Ἰδὲ ἐν σελ. 280 τοῦ παρόντος τόμου.
(β) Ἰδὲ ἐν ταῖς σελ. 101 καὶ 232 233 τοῦ τόμου Β'.

κρτνόμενοι συνετοὶ, ἐδίωκον τὰ ἀνέτοιμα, ἀφίνοντες τὰ ἕτοιμα, καὶ ἐν τῇ ἀδηλότητι τοῦ μέλλοντος ἐζήτουν, ὅ,τι καὶ οἱ ἴδιοι ἠγνόουν. Τί ἠγγυᾶτο βεβαίαν ἅμα καὶ ταχεῖαν, ἂν οὐχὶ τὴν εὐνοϊκωτέραν κατάστασιν τῶν τῆς Εὐρώπης, τοὐλάχιστον ὅμως τὴν κήρυξιν ῥωσσικοῦ πολέμου, ὅτε αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ὡμολόγει τὸ δύσκολον τούτου παρατηρῶν: «Ἐὰν μία ῥωσσικὴ σφαῖρα ριφθῇ παρὰ τὸν Ἴστρον, πυρπο»λήσει σύμπασαν τὴν Εὐρώπην;» (α). Ὡσαύτως τί ἠγγυᾶτο βεβαίαν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ὕπαρξιν τῶν τριῶν ἀνδρῶν, τοῦ μὲν Ὑψηλάντου ὡς ἑταιριάρχου, τοῦ δὲ Σούτσου ὡς ἡγεμόνος ἐν Μολδαυίᾳ, τοῦ δὲ Καποδιστρίου ὡς ὑπουργοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ;

Ὁ Ὑψηλάντης ἐθεώρει πρακτικωτέραν τὴν πρώτην τῶν δύο αὐτῶν ἰδεῶν· ἀνέβαλλεν ὅμως, ὅσῳ ἠδύνατο, τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἐλπίζων καὶ τὴν συμμετοχὴν τῆς Σερβίας, ἕως οὗ ἔκοψε τὸ νῆμα πάσης ἄλλης ἐλπίδος ἡ γενομένη ἐν Κωνσταντινουπόλει προδοσία, καὶ ἠνάγκασεν ὅλους, ἵνα ἀποδυθῶσιν εὐθὺς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐκτὸς δὲ τῆς προδοσίας τοῦ Ἀσημάκη Θεοδώρου ἡ μυστικότης ἀδύνατος ἦτο πλέον, ἀφ' οὗ τὰ ἐν τῷ Ἰασίῳ πράγματα προέβησαν ἀκάθεκτα μέχρι τοῦ ἐσχάτου ἐκείνου σημείου, καθ' ὃ οἱ μὲν ἄρχοντες τοῦ τόπου ἀνησυχοῦντες διερρήγνυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος, οὗτος δὲ ἔφθασεν ἐξαντλήσας πλέον πάντα πρὸς καθησύχασιν αὐτῶν τρόπον. Εὐτυχῶς, ὅτι πολλοὶ τούτων ἐξελάμβανον τὰ φαινόμενα ὡς ὑπενεργείας σερβικάς· εὐτυχέστερον δὲ, ὅτι, ἐν ᾧ ὁ Ἰσμαὴλ πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων κατήγγειλε τὴν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἕνωσιν τῶν Σουλιωτῶν ὡς τὴν προεισαγωγὴν γενικοῦ τινος ἐπαναστατικοῦ φρονήματος τῶν Ἑλλήνων, ὁ σουλτάνος Μαχμοὺτ, δειλιῶν, ἵνα μὴ προκαλέσῃ γενικωτέραν τῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ἐσωτερικὴν διαταραχὴν, ἀνέβαλλε τὰ μελετηθέντα κατ' αὐτῶν βίαια μέτρα. Ἐν δὲ τῇ ἐκτάκτῳ αὐτῇ ἀποφάσει τῆς ἀμέσου διαβάσεως τοῦ Προύθου, ὁ Ὑψηλάντης

(α) Ἴδε ἐν σελ. 230 τοῦ παρόντος τόμου.

ἔσπευσε γράψας τὰ δέοντα τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ μάλιστα τοῖς Πελοποννησίοις, ὅπως κινηθῶσι συγχρόνως· ἀλλὰ τὰ σπουδαιότατα ταῦτα ἔγγραφα κατεστράφησαν παρὰ τοῦ Σέκερη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἅμα φθάσαντα, διότι ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ὑπῆρχεν ἐξηγριωμένη ἤδη καὶ ὡς ἐκ τῶν προτέρων περὶ Βλαδιμηρέσκου καὶ Γαλαζίου εἰδήσεων, καὶ ὡς ἐκ τῶν τελευταίων περὶ Ὑψηλάντου. Οὕτως ἠγνόει ἡ Ἑλλὰς ἄχρι τινὸς τήν τε ἔξοδον καὶ τὸ κήρυγμα τούτου.

Ἄλλοι κρινέτωσαν, ἐὰν ἦτο, ἢ οὐχί, ἓν κακὸν ἀναγκαῖον ἡ ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ γενομένη προδοσία. Μάτην διελογίζοντό τινες ὡς δυνατὴν τὴν πρόληψιν τῶν μεγάλων κακῶν, κινουμένης βραδύτερον τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ ἀναπόφευκτον τῶν κακῶν τούτων βεβαιότατον ἦν διὰ πᾶσαν ἐποχὴν, καὶ μόνον ἀβέβαιον ὅλως ἔμενεν ἡ δυνατὴ κίνησις τῆς Ἑλλάδος ἐν πάσῃ μελλούσῃ ἐποχῇ καὶ ἡ συνδρομὴ εὐνοϊκωτέρων περιστάσεων ἐξωτερικῶν. «Τίνι δέδοται γνῶναι χρόνους καὶ καιροὺς», καὶ μάλιστα, ὅτε παρὰ πολλὰ ἄλλα ἐπιθανολογεῖτο ἡ καταναγκαστικὴ μετοικεσία τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Ἀσίαν;

Ἐξ ὅλων τῶν πολυπληθῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας πέντε μόνοι ἀπωλέσθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτης, καὶ πρῶτος αὐτῶν ὁ Καρᾶ-Γιώργης, δολοφονηθεὶς ἐν Σερβίᾳ· ἐκ τῶν λοιπῶν δὲ τεσσάρων δύο μὲν ἀπόστολοι, συλληφθέντες παρὰ τῶν Τούρκων, ὁ Ὕπατρος ἐκ προδοσίας καὶ ὁ Ἀριστείδης ἐκ περιστάσεως· δύο δὲ ἕτεροι, ὁ Γαλάτης καὶ Καμαρηνὸς ἕνεκα διαγωγῆς ἐξωλεστάτης. Αἱ θανατώσεις τούτων δύο κυρίως εἶχον σκοποὺς, τὸν μὲν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑταιρίας, τὸν δὲ ὑπὲρ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως. Διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑταιρίας ἐθανάτωσαν ἡ μὲν Ἀρχὴ τὸν Γαλάτην, οἱ δ' ἐν τῇ στερεᾷ ἑταῖροι τὸν Ὕπατρον, ἀπαγόμενον· διὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ μὲν ἐν Γαλαζίῳ ἑταῖροι κατέστρεψαν τὸν Καμαρηνὸν, ὁ δὲ Ἀριστείδης ἀνήρεσεν ἑαυτόν. Ἐσφαλμένως εἴπομεν ἄλλοτε (α), ὅτι ἡ θανάτωσις τοῦ Καμα-

(α) Ὅρα Δοκ. Ἱστορ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ. ἐν σελ. 267.

ρηνοῦ ἐνηργήθη ἐκ διαταγῆς τοῦ Ὑψηλάντου. Ἡ κατὰ πρῶτον ἤδη φερομένη εἰς φῶς ἀλληλογραφία τοῦ Λασσάνου καὶ Ῥίζου ἐκ τοῦ Ἰασίου ἀποδείκνυσι πᾶν τὸ ἐναντίον, καὶ βεβαιοῖ μάλιστα τὴν ἐκ τῆς πράξεως αὐτῆς, οὐχὶ ὡς ἀδίκου, ἀλλ' ὡς αὐθαιρέτου, προελθοῦσαν ἀγανάκτησιν τούτου. Ὁ Ὑψηλάντης περὶ μόνου ἐφρόντισε τοῦ Ἀσημάκη Θεοδώρου, γράψας τὰ δέοντα εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ', ὅ,τι οὐ προέλαβον οἱ ἑταῖροι, τοῦτο, κατὰ θείαν δίκην, ἐξετέλεσε κατόπιν αὐτὸς ὁ Μαχμοὺτ κατὰ τοῦ προδότου.

Τελειοῦντες τὴν μικρὰν ἀναλυτικὴν ταύτην ἔποψιν ἐπί τινων ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων χωρίων τῆς παρούσης συμπληρώσεως, κατὰ καθῆκον ἀνατιθέμεθα εἰς ἄλλους ἀξίους καλάμους τὴν ἔρευναν τῆς σχέσεως καὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς, ἣν ἔχει ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία καὶ ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς πρὸς ἅπαντα τὸν ἀνατολικὸν κόσμον. Βεβαίως ἐγένετο αὕτη οὐχὶ ἡ μήτηρ, ὡς εἶπόν τινες, ἀλλ' ἡ μαῖα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Μήτηρ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρχεν ἡ ἀπόλυτος ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει ἰδέα κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Ἄλλως, πῶς ἐγεννήθησαν πρὸ αὐτῆς καὶ ἄνευ αὐτῆς τοσαῦται τοπικαὶ ἐπαναστάσεις; Ἀλλὰ καὶ ὡς τοιαύτη, ὡς ἐν ἠθικὸν ὄν ἐνεργείας θαυμασίας, κατέχει πρωτίστην ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος θέσιν, οὐ μόνον διὰ τὸ παρελθὸν ὡς μία ἐπιτυχὴς ἐργασία, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μέλλον ὡς μία πρακτικωτάτη διδασκαλία. Ἔῤῥιψε μὲν τὸν κύβον, ἀπειλήσαντα καταστροφὴν χείρονα πασῶν τῶν προτέρων καὶ τὴν ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς ὀπισθοδρόμησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ· εἶχεν ὅμως πεποίθησιν πλήρη πρὸς τὸ Θεῖον· ἦτο ὅλη πίστις περὶ τῆς ἱερότητος καὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἑαυτῆς· ὑπὸ τοῦ φωτὸς δὲ τοιαύτης πεποιθήσεως καὶ τοιαύτης πίστεως ὁδηγουμένη, πολλὴν διάνοιαν ἔδειξε πρὶν, μόλις πηγνυμένη, καὶ μεγάλον χαρακτῆρα ἔπειτα, περιελθοῦσα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὑψηλάντου.

Αἰωνία ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος πρὸς εὐεργέτας τοι-

οὗτους! Εἴθε ἀναφανῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι διάδοχοι ἄξιοι τῆς πατριωτικῆς αὐτῶν ἀρετῆς πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ, πρὸς τὴν περαίωσιν τῆς ἀρξαμένης ἐπαναστάσεως τοῦ 1821! Ὑπὸ τοιοῦτον οἱ Φιλικοὶ εἰργάσθησαν πνεῦμα· ὑπὸ τοιαύτην ἐλπίδα ἀγαθὴν κατέβη εἰς τὸν τάφον ἡ πολυπαθὴς γενεὰ τοῦ πολέμου· ὑπὸ τοιαύτην καὶ μόνην καταβαίνομεν εἰς αὐτὸν μετ' οὐ πολὺ καὶ τὰ ὀλίγιστα ἤδη λείψανα ταύτης, κληροδοτοῦντες ἐπίσης τοῖς τέκνοις ἡμῶν τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ξένου κατακτητοῦ, τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς εὐνομίας.

Ἀθήνησι τῇ 20 ὀκτωβρίου 1859.

Ι. ΦΙΛΗΜΩΝ.

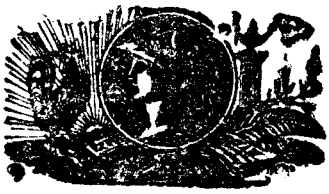

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ ΤΟΜΩ ΠΡΩΤΩ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ πρὸς Μαρίαν Γ. Ὑψηλάντου.
ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ πρὸς Γρηγόριον Ὑψηλάντην.
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἀρχὴ, πνεῦμα καὶ σκοπὸς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.— Προσωπικὸν τῶν θεμελιωτῶν.— Τὸ ἀπόῤῥητον τῆς Ἀρχῆς.— Ἀποστολαί.— Ὁ πρῶτος κίνδυνος τῆς Ἑταιρίας.— Λεβέντης καὶ Καρᾶ-Γιώργης περὶ Σερβίας.— Ἑταιρία νεόμορφος.— Ἀτομικὰ κέντρα.— Πρώτη συναγροίκησις Ὀλυμπίου καὶ Μιλόσχου.— Ἐνέργειαι Νέγρου.— Ὁμοίως Γαζῆ ἐν Πηλίῳ.—Προτάσεις Π. Μαυρομιχάλου, μέτρα τῆς Ἀρχῆς καὶ ἕνωσις τῶν ἰσχυροτέρων ἐν Λακωνίᾳ οἰκογενειῶν.— Ἐνέργειαι Πεῤῥαιβοῦ.— Διάδοσις τοῦ μυστηρίου ἐν Ἑλλάδι.— Ν. Ὑψηλάντης καὶ ἐνέργειαι αὐτοῦ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν Ὀδησσῷ.— Σκέψεις περὶ ἀρχηγοῦ καὶ ἀποστολὴ Ξάνθου εἰς Καποδίστριαν.— Συνθήκη τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑταιρίας.— Πρότασις Γ. Καντακουζηνοῦ.— Νέα μέλη τῆς Ἀρχῆς.— Διενέξεις ἐν Ἰασίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ.— Ὁ Ξάνθος ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Μόσχᾳ.— Γραικικὴ Ἐμπορικὴ Ἑταιρία ἐν Μόσχᾳ.— Ὁ Ξάνθος ἐν Πετρουπόλει, ἀποποίησις Καποδιστρίου, σύσκεψις Ὑψηλάντου καὶ Καποδιστρίου, ἀρχηγία Ὑψηλάντου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἐπιῤῥοὴ τῆς ἀρχηγίας Ὑψηλάντου.— Ὁρκωμοσία τοῦ ἡγεμόνος Μολδαυΐας Σούτσου.— Οἱ δύο ὑπουργοὶ Ῥίζοι.— Τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα τῶν πρώτων ἐπιστολῶν τοῦ Ὑψηλάντου.— Τροποποιήσεις τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἑταιρίας.— Ἐφορεῖαι, μυστικὰ ἄρθρα καὶ ἀντικαταστάσεις.— Λογάδης καὶ Ἀφθονίδης.— Προξενικοὶ ὑπάλληλοι Ῥωσσίας.— Ἰδέα κοινὴ περὶ τῆς Ἀρχῆς.— Ὁδηγίαι πρὸς Κολοκοτρώνην.— Ὡσαύτως πρὸς Μαυρομιχάλην.— Ὡσαύτως πρὸς Πεῤῥαιβόν.—

Σκέψεις περὶ ὑλικῶν ἔξωθεν βοηθειῶν.— Ἀναχώρησις Ὑψηλάντου ἐκ Πετρουπόλεως καὶ σύμπνοια Καποδιστρίου.— Ἠπίτης.— Ἐπιστολὴ Καποδιστρίου εἰς Βαρδαλάχον.— Σκέψεις Ὑψηλάντου περὶ τῶν Τούρκων.— Ἐνέργειαι ἐν Μόσχᾳ.— Ξάνθος καὶ Στέφανος Ζίφκοβιτς περὶ Σερβίας. — Διάφορα σχέδια, Ῥώμα περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, Νέγρου περὶ Χαμὴλ Κιράϊ, Παπαχρήστου περὶ Χαλὲτ ἐφφένδου, τῶν ἐν Γαλαζίῳ ἑταίρων περὶ Ἰβραήλας, Πελοπίδα καὶ Τασσήκα περὶ Μεχμὲτ Ἀλῆ.— Τὸ γενικὸν σχέδιον καὶ κρίσεις.— Τὸ μερικὸν περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχέδιον καὶ ἐπικρίσεις.— Σύσκεψις ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Περῤῥαιβοῦ.— Πληροφορίαι καὶ ὑπεσχέσεις κεναί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὰ πράγματα τῆς δύσεως.— Μέτρα τῆς πύλης.— Ὁδηγίαι Ὑψηλάντου.— Διαφοραὶ ἐν Ὀδησσῷ.— Καταβασις καὶ ἐνέργειαι Ὑψηλάντου ἐν Ὀδησσῷ.— Ἀριστείδης Παπᾶς.— Ἀρχιστράτηγοι.— Ἰδέαι περὶ τοῦ τόπου καὶ χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως.— Ἀναγνωσταρᾶς καὶ Παπαῤῥηγόπουλος.— Πολεμικὸν σχέδιον Σάββα. — Σύσκεψις ἐν Ἰσμαηλίῳ.— Παραδοχὴ τῆς κινήσεως τοῦ πολέμου ἐκ τῆς Ἑλλάδος.— Ἐνστάσεις κατὰ τῆς ταχείας ἐνάρξεως.— Παραδοχὴ τῆς ταχείας ἐνάρξεως.— Ἀποστολαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα.— Ὑψηλάντης καὶ Ῥίζος ἐν Σκουλενίῳ.— Ἐνέργειαι Δικαίου.— Μεταβολὴ σχεδίου, ἡ ἀπόφασις τῆς ἐνάρξεως ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν.— Ὑψηλάντης καὶ Ὀρλώφ.— Ὁδηγίαι πρὸς Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον περὶ Βουκουρεστίου, πρὸς Καραβιᾶν περὶ Ἰασίου, πρὸς Μιλόσχην περὶ Σερβίας. — Αἰτήσεις ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως.— Ἐνέργειαι ἐν Ἰασίῳ.— Συνέντευξις δευτέρα ἐν Σκουλενίῳ.— Τὰ μεταξὺ Ὀλυμπίου, Σάββα καὶ Φαρμάκη.— Ἀναστολὴ τοῦ κινήματος.— Πρακτικὸν ἑνώσεως Ἑλλήνων καὶ Σέρβων.— Ἀπαντήσεις Μιλόσχου πρὸς Ὀλύμπιον καὶ Σάββαν.— Γνῶμαι Ὀλυμπίου καὶ Σάββα.— Βίος καὶ χαρακτῆρες αὐτῶν.— Αἱ περὶ τοῦ πολέμου σκέψεις τοῦ Σάββα.— Στρατιωτικὸς ὀργανισμὸς καὶ σημαία ἑλληνική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Κατάστασις ἐσωτερικὴ τῆς Τουρκίας.— Χασκὲλ καὶ Φαναριῶται. — Προβλήματα Σέρβων καὶ συνέπειαι.— Ἐκκρεμεῖς ἀπαιτήσεις τῆς Ῥωσσίας καὶ ἀποζημίωσις Ὑψηλαντῶν — Τὰ ἐν Βουγιούκδερε συμβάντα.— Τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Νεαπόλεως καὶ συμβάντα ἐν Πετρουπόλει.— Ἡ ἀναβαλλομένη ἐκτέλεσις τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου.— Ζητήματα μεταξὺ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ ἡγεμόνος Μολδαυΐας Σούτσου.— Ἐξηγήσεις Σούτσου.— Νέαι διενέξεις ἐν Ἰασίῳ.— Ἀποβίωσις τοῦ ἡγεμόνος Βλαχίας Σούτσου καὶ συνεπῆ μέτρα.— Προβλήματα Ὑψηλάντου πρὸς τὸν ἡγεμόνα Μολδαυΐας.— Παραδοχὴ αὐτῶν.— Συγκεντρώσεις ἐν Ἰασίῳ καὶ Μολδαυοί.— Λύσις τῶν προτάσεων Μ. Σούτσου.— Προμήθειαι.— Προσπάθειαι περὶ Σερβίας.— Θ. Βλαδιμηρέσκος ἀποστατῶν ἐν Βλαχίᾳ.— Στρατολογία καὶ προκηρύξεις αὐτοῦ.— Ἀποτυχία τῶν κατ' αὐτοῦ στρατιωτικῶν μέτρων.— Ἰδέαι τῆς Πύλης.— Συνθήκη Ἑλλάδος καὶ Σερβίας.— Ἀποστολὴ εἰς Σερβίαν Ἀριστείδου Παπᾶ.— Πράξεις καὶ αἰτήσεις τῶν ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ αὐτῆς σχεδίου.— Κουντουριώτης καὶ Μέξης.— Ξέναι καταγγελίαι καὶ ἀποτελέσματα ἀντίθετα.— Προδοσία Ἀσημάκη Θεοδώρου.— Ἀνησυχίαι Μολδαυῶν.— Ἀπόφασις περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Ὑψηλάντου.— Προσβολὴ Καραβιᾶ ἐν Γαλαζίῳ.— Ἐπίλογος (ἀπὸ σελ. 126—130).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ.

Ῥαδιουργία Μέττερνιχ κατὰ Καποδιστρίου 131
Πληρεξούσιον Σουλιωτῶν ἀπεσταλμένων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον . . . . . »
Ἀπάντησις Καποδιστρίου 134
Πολεμικὸν σχέδιον Περῤῥαιβοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτ. Ἀλέξανδρον. »
Μετονομασίαι τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑταιρίας καὶ ἄλλων. . . 137
Τὸ πελώριον τοῦ Καρᾶ-Γιώργη. 139
Ἐπιτύμβιος Σκουφᾶ . . . . . »

Ἐπιστολὴ Μιλόσχου πρὸς Ὀλύμπιον. 140
Ὑπόμνημα Νέγρου. . . . . »
Ἀναφορὰ Μαυρομιχάλου πρὸς τὴν Ἀρχήν. 153
» » Καλαμίων. . » . . » 155
Γράμμα Γρηγορίου τοῦ πατριάρχου πρὸς Μαυρομιχάλην κλπ. 157
Συνθήκη τῶν τριῶν ἰσχυροτέρων οἰκογενειῶν Λακωνίας. . . 158
Ἀναφορὰ Λακώνων πρὸς τὴν Ἀρχήν. 161
Γράμμα τῆς Ἀρχῆς πρὸς Περῤῥαιβόν 163
Πρᾶξις Καλαμίων περὶ Περῤῥαιβοῦ 167
» Λακώνων » » 168
Συστατικὸν Θεοδοσίου Δημάδου περὶ Ἀριστείδου Παπᾶ. . . 169
Ἀφιερωτικὸν Ῥώμα . . . . . »
Ἡ σύζυγος Μ. Ναύτου κατηχηθεῖσα. 170
Διαγωγὴ τερατώδης Καμαρηνοῦ. . . . . »
Ἀφιερωτικὸν Ῥίζου (Νερουλοῦ) 171
» Γρηγορίου Σούτσου. . . . . »
» Ῥίζου (Ῥαγκαβῆ) 172
Κωνστ. Παπαχρήστ. περὶ Γρηγορίου Σούτσου πρὸς τὴν Ἀρχήν. 173
» » » Ῥίζου (Ῥαγκαβῆ) » » » »
Λεβέντης περὶ Χρησταρῆ 174
Ἐπιστολὴ Δικαίου, Ὀλυμπίου καὶ Φαρμάκη πρὸς Καποδίστριαν »
Μυστικαὶ παράγραφοι τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἑταιρίας. 176
Λεβέντης περὶ Γάτσου. 177
» » Δικαίου. . . . . »
Ὁ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην λογαριασμὸς τοῦ Ξάνθου. . . . 178
Ἐπιστολὴ Μ. Σούτσου πρὸς Α. Ὑψηλάντην 179
» Ῥίζου » » » 180
Ἔγγραφον συνεισφορᾶς Μ. Σούτσου πρὸς τὴν Ἀρχήν. . . »
Ἀπάντησις Ὑψηλάντου πρὸς Μ. Σοῦτσον 181
» Ῥίζου πρὸς Ὑψηλάντην. 182
Ἐπιστολὴ » » » 183
» Λεβέντου » » 184
Ὁδηγίαι Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς Ἐφόρους. 186
Ἐθνικὴ ὁμολογία προκαταβολῆς. 187
Σφραγὶς ἐφορείας Κωνσταντινουπόλεως . . . . . »
Ἐπιστολὴ παρὰ τῆς Ἀρχῆς πρὸς Κολοκοτρώνην. 188

» Ὑψηλάντου » » . . . . . »
» παρὰ τῆς Ἀρχῆς πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην. . . 189
Ἀπάταιτῆς Ἑταιρίας πρὸς Ἀλῆ πασσᾶν. 192
Ἐπαινετικὸν γράμμα Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ. . . »
Διορισμὸς Ὑψηλάντου πρὸς Πούμπαν. 193
Προκήρυξις περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοκαλίας. 194
Γράμμα Νέγρου πρὸς τὴν Ἀρχὴν, ἐν ᾧ καὶ περὶ Χαμὶλ Κιράϊ. 195
» Παπαχρήστου » » 196
Σχέδιον χρηματιστικὸν Πελοπίδα καὶ Τασσήκα. 197
Γράμμα τῆς Ἀρχῆς πρὸς Κουμπάρην. 200
Ἀφιερωτικὸν Ῥεβελιώτου. 202
Ὅρκος Καντακουζηνοῦ. 203
Ὑποσχετικὸν Ἑπτανησιωτῶν. 204
Ἐπιστολὴ Ὑψηλάντου πρὸς Περῤῥαιβόν. 205
» Λασσάνου πρὸς Ὑψηλάντην 207
Σημείωσις Ἀριστείδου Παπᾶ. 208
» » » 209
Ἀρχιστρατηγίαι. 210
Κατάστασις Πελοποννήσου ὑπὸ Ἀναγνωσταρᾶ. 211
» » παρ' ἡμῶν. 213
Ἐπιστολὴ Δικαίου πρὸς Ὑψηλάντην. 215
» Παπαῤῥηγοπούλου » 216
» Παπαδάτου » 218
Περὶ Γεωργίου Παπαδοπούλου Κορφινοῦ. . . . . »
Ἡ ὀκτὰς τῶν ἀδελφῶν Δεληγιαννῶν πρὸς Ὑψηλάντην. . . 219
Ἐπιστολὴ Λ. Θεοχαροπούλου. . . . . »
» » Ὀλυμπίου 220
» » Φαρμάκη . . . . . »
Γράμμα Ν. Μουρούζου περὶ Θέμελη. 221
» Γρηγορίου τοῦ πατριάρχου. » . . . . . »
Ἐγκύκλιος Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς ναυτικούς. 222
Γράμμα παρὰ τῆς Ἀρχῆς πρὸς Γαζῆν. 226
» » » » » τὸν ἐπίσκοπον Ἰγνάτιον. . . 227
» Ὑψηλάντου πρὸς Μαυρομιχάλην 228
Ἔφοροι Σμύρνης. 229
Ἐπιστολὴ Παπαῤῥηγοπούλου πρὸς Ὑψηλάντην. . . . . »

Γνωμοδότησις ἔγγραφος Σάββα 230
Ἐπιστολὴ Θέμελη πρὸς Ξάνθον. 232
Κοινοποίησις Ὑψηλάντου πρὸς Περῤῥαιβόν. . . . . »
Διαταγὴ Ὑψηλάντου πρὸς Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον περὶ ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. 233
Ὡσαύτως πρὸς Καραβιᾶν 235
Ὡσαύτως πρὸς Μιλόσχην 237
Ἐπιστολαὶ Σέκερη πρὸς Ξάνθον 238
» ἀ τῶν ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τοὺς ἐν Ὀδησσῷ 239
» β'. » » » » » 241
» Δικαίου πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ ἐφόρους. 243
» Σεραφεὶμ ἡγουμένου πρὸς Ὑψηλάντην. 244
» Λουκᾶ Ἀρχιμανδρίτου » » 245
Διαβεβαιώσεις διαφόρων ἐν Ἰασίῳ » » . . . . . »
Πρόσκλησις Ῥίζου πρὸς Ὑψηλάντην. 246
Ἀπάντησις » » » 247
Ἐπιστολὴ Σάββα πρὸς Ξάνθον. . . . . »
Διωγμὸς Ὀλυμπίου ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Καρατσᾶ. 248
Ἐπιστολὴ Ὀλυμπίου καὶ Φαρμάκη πρὸς Ὑψηλάντην. . . . »
» Περῤῥαιβοῦ. . . . . » . . 249
» Σάββα πρὸς Ξάνθον . . . . . »
Διαταγαὶ ἀνασταλτικαὶ Ὑψηλάντου. 250
Ὑποσχετικὸν Λασσάνου πρὸς Ὑψηλάντην. 251
Πρακτικὸν ἑνώσεως Περῤῥαιβοῦ, Σάββα, Ὀλυμπίου καὶ Φαρμάκη »
Ἀπάντησις Μιλόσχου πρὸς Ὀλύμπιον καὶ Σάββαν. 252
Ὑποσχετικὸν Εὐαγγελίδου περὶ Μιλόσχου. . . . . »
Ἀπάντησις Μιλόσχου πρὸς Σάββαν. 253
» » » Ὀλύμπιον. . . . . »
» » » » 254
» » » Σάββαν. 255
» » » » . . . . . »
» » » » 256
Ἐπιστολὴ Ὀλυμπίου πρὸς Ὑψηλάντην περὶ Σάββα κλπ. . . »
» Φαρμάκη » » » » 258
» Σάββα » » περὶ ἀποστολῆς κλπ. 260
Βιογραφία Σάββα. 261

Ὑποσχετικὸν Τσούνη. 266
Περὶ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ . . . . . »
Σερβικά. 267
Ἐπιστολὴ Θέμελη πρὸς Ξάνθον 268
» Σέκερη πρὸς Ὑψηλάντην. 269
» Λασσάνου » » ἐξ Ἰασίου . . . . »
Ἔκθεσις » » » » » 270
» » » » » » 273
Ἐπιστολὴ Ῥίζου » » 281
Γράμμα Ὑψηλάντου πρὸς Μ. Σοῦτσον. . . . . »
Πρακτικὸν ἑνώσεως τῶν ἐν Ἰασίῳ. 283
Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος πρὸς Ξάνθον. 284
Ἐπιστολὴ Ῥίζου περὶ Ἀλεκοβόδα. . . . . »
Ἔκθεσις Μ. Σούτσου πρὸς Ὑψηλάντην. 285
Ἐξήγησις τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν προβλημάτων τοῦ Ὑψηλάντου. 290
Ἐπιστολὴ Ῥίζου πρὸς Ὑψηλάντην 292
» » » » 293
Ἀπάντησις Ὑψηλάντου εἰς τὴν ἐξήγησιν Σούτσου. . . . 294
Ἀπολογία Σούτσου. 299
Προκήρυξις Βλαδιμηρέσκου 305
Ἀναφορὰ τοῦ λαοῦ τῆς Βλαχίας πρὸς τὸν Σουλτάνον. . . 306
Ὁδηγίαι Ὑψηλάντου πρὸς Κολοκοτρώνην 309
Ἐπιστολὴ Ἀναγνωστοπούλου πρὸς Ξάνθον. 310
Ἐκθέσεις καὶ αἰτήσεις τῶν Ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Ὑψηλάντην. 311
Ἐπιστολὴ Περραιβοῦ περὶ Ὕδρας πρὸς τοὺς ἐφ. Κωνσταντιν. 318
Γράμματα παρὰ τῆς Ἀρχῆς πρὸς Κουντουριώτην καὶ Μέξην. . 319
Ἐπιστολὴ Ν. Ὑψηλάντου πρὸς Ἠπίτην. 321
» Ῥίζου πρὸς Α. Ὑψηλάντην . . . . . »
» Ἀριστείδου Παπᾶ πρὸς Ῥώμαν. 322
» Ῥίζου πρὸς Ὑψηλάντην 323
» Σούτσου » » 326
Συμφωνητικὸν περὶ προμηθείας κρεάτων. 327
Περὶ Ἀσημάκη Κροκίδα 328
Περὶ ἀνεγέρσεως στήλης . . . . . »

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ.

Προκήρυξις Σηνιάβην 330
» Ὀρλώφ· 331
Ἀφιερωτικὸν Καραβιᾶ. 332
» Μανταράσκη 333
» Ἐμμανουὴλ Παπᾶ 335
» Φοιβαπόλλωνος· 336
» Ν. Δούκα 337
» Βενιαμὶν ἀρχιμανδρίτου 338
» Ἐπ. Μαυρομμάτου 339
» Ζαχαρία μητροπολίτου . . . . . »
» Πισκοποπούλου 340
Ἐπιστολὴ Ὀλυμπίου πρὸς Πετρόμπεην 341
Τὸ κοινὸν ἔγγραφον τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὴν Ἀρχὴν περὶ Παπαῤῥηγοπούλου. 342
Ἐπιστολὴ Νέγρου πρὸς τὴν Ἀρχήν 343
» Γρηγ. Σούτσου πρὸς Ὑψηλάντην. 344
» Στεργίου » » 345
» Παπαῤῥηγοπούλου » . . . . . »
» Ν. Δούκα » » 346
» » » » » . . . . . »
» Κομμητᾶ » » 347
Διαταγαὶ Ὑψηλάντου πρὸς Θέμελην. 348
Ὑποσχετικὸν Μαντσαράκη πρὸς Ὑψηλάντην. . . . . »

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ ΩΣ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ.

Πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Μεθώνης 349
» » Ναυπλίας 350
» » Δαμαλῶν 351
» Δ. Ζαΐμην, (Χ. Περῤῥούκαν, Α. Φωτήλαν) . . »
» Κορνήλιον, (Ι. Π. Κυριακὸν, Ἀγ. Μελετόπουλον. Γ. Σισίνην) 352
» Κ. Δεληγιάννην. . . . . »
» Π. Ζαφειρόπουλον, (Π. Ἀρβάλην, Ε. Σταυρόπουλον, Α. Καραπατᾶν, Ι. Χρηστόπουλον, Γ. Ἀντωνόπουλον.) 543

» Ι. Καμαρηνόν . . . . . »
» Π. Γιατράκον 355
» Παμπούκην, (Α. Φραντσῆν, Π. Α. Μόσχου, Π. Ποτήρην) 356
» Γ. Γκιώνην. . . . . »
» Π. Βότασην. 358
» Φατσολάτην, (Ν. Ἀποστόλη, Δ. Μαμούνην). . 360
» Ἀναγνωσταρᾶν 361
» Τουμπάζην. . . . . »
» Α. Φλαμπουριάρην (κλπ). 362
» Μ. Μεταξᾶν. 363
» Κ. Γεροστάθην. 364
» Β. Καποδίστριαν. 365
» Μ. Σικελιανόν 366
» Ν. Μυλωνᾶν. 367
» Π. Ῥοδοκανάκην. 368
» Σβορῶνον ἐν Σάμῳ. 369
» Χ. Ἀθανάσιον ἐν Κυδωνίαις 370
» Πατριάρχην Θεόφιλον 371
» Ναύτην ἐν Σμύρνῃ. 373
» Ἐπίσκοπον Μακάριον . . . . . »
» Ι. Φαρμάκην. 374
» Πανάρετον, διδάσκαλον 375
» Ἀρχιεπίσκοπον Χρύσανθον. 376
» Ἰωαννίδην ἐν Κωνσταντινουπόλει. 377
Ἐγκύκλιος Α. Ὑψηλάντου. . . . . »
Ἐπιστολὴ Γκιάστα πρὸς Ὑψηλάντην. 380
» διαφόρων ἐκ Γαλαζίου πρὸς τὸν αὐτόν 391
Ὑποσχετικὸν Ε. Ματσαράκη. . . . . »
» Ν. Κανούσου. 382
Ἐπιστολαὶ Χ. Περῤῥαιβοῦ πρὸς Χριστόδουλον Ἱερωνάρην 383
« Ἀριστείδου Παπᾶ » » 384
» Θεοδοσίου Δημάδου » » »

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄.

Ὀνομαστικὸς κατάλογος τῶν Φιλικῶν.

ΕΛΛΑΣ.

ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ (α).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Καθὼς οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τῶν Ῥώσσων κατὰ τὸ ἔτος 1769, καὶ μετέπειτα οἱ Ἠπειρῶται καὶ Θεσσαλοὶ διὰ τῶν Γάλλων· οὕτω καὶ ὁ Ῥήγας Φεραῖος κατὰ τὸ 1797, καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, οὗτος μὲν διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Α', ἐκεῖνος δὲ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Α', ἐξωτερικῶς ἤλπισαν τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίας· μάταια ὅμως ἀπέβησαν τὰ βήματα ὅλων τούτων, διότι ἐπὶ ματαίων πολιτικῶν ὑπολογισμῶν ἐστηρίζοντο, καθ' ἃ ἀπέδειξαν τὰ πράγματα. Τοιαύτης καὶ ἀκολούθως ἔλαχε τύχης τὸ πολιτικὸν βῆμα τοῦ Ἰωάννου Α. Καποδιστρίου κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ σύνοδον, καί τοι γενικώτερον. Σύμφωνος ὢν καὶ μετὰ ἄλλων διαφερόντων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ κοινωνικῇ θέσει ὁμογενῶν, ἀπεπειράθη οὗτος, ὡς θεωρήσας δυνατὴν διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ συμπράξεως ὅλων τῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων, ἂν οὐχὶ τὴν ἐλευθέρωσιν, τοὐλάχιστον ὅμως τὴν ἐλάφρυνσιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ τῶν Ἑλλήνων. Μὴ οὐκ ἀνεγνώρισεν ἡ Εὐρώπη τὴν πολιτικὴν αὐτὴν ἀνάγκην, ἵνα μὴ εἴπωμεν τὸ χριστιανικὸν τοῦτο καθῆκον, διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1856, εἰ καὶ τοσοῦτοι παρῆλθον μεταξὺ τῆς βιεν-

ναίας καὶ τῆς παρισιανῆς συνόδου χρόνοι; Τότε δὲ καὶ πραγματεία τις σοφοῦ ἀνδρὸς Γερμανοῦ δημοσιευθεῖσα, προεχώρει πέραν τῆς ἰδέας αὐτῆς τοῦ Καποδιστρίου. Εἴτε φίλος αὐτοῦ, εἴτε αὐθόρμητος ἐκπληρῶν ἓν χρέος ἀληθοῦς Χριστιανοῦ καὶ τιμίου ἀνθρώπου, ὁ Ἀλέξανδρος Λιψ, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας, καί τοι ἔχων ἴδιον ἀντικείμενον «*τὸν Γερμανικὸν σύνδεσμον*», περιέλαβεν ἐν αὐτῷ καὶ τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα, ἀναπτύσσων τοῦτο διὰ πολλῶν καὶ συμβουλεύων τοῖς νικηταῖς τοῦ Ναπολέοντος συμμάχοις, «ἵνα πέμψωσιν ἐν ὀνόματι τοῦ χριστια»νισμοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης τοὺς ἡνωμένους στρατοὺς ἑαυτῶν πέραν »τοῦ Ἴστρου, καὶ σώσωσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν βαρβάρων τὴν Ἑλ»λάδα, κρημνίζοντες τὸν θρόνον τῆς βαρβαρότητος. — Δύο, προλο»γιζόμενος ἔγραφεν, ὑποχρεοῦσιν ἔτι τὴν Εὐρώπην ἔντιμα χρέη, ὧν »ἡ ἐκτέλεσις ἀπὸ πολλοῦ ἦτο δι' αὐτὴν ἓν ἱερὸν καθῆκον. Α'. Ἡ ἐλευ»θέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ ἀσιατικοῦ δεσποτισμοῦ· καὶ Β'. Ἡ ἐ»λευθέρωσις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῶν ἀφρικανικῶν λῃστρικῶν πόλεων. »Ἀλλ' ἐκ τῶν δύο τούτων τὸ πλησιέστατον καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρον »ἡμᾶς (τοὺς Εὐρωπαίους) ἐστὶ τὸ τῆς Ἑλλάδος». Ἰδίως δὲ τὴν Ῥωσσίαν θεωρῶν ὡς τὴν ἁρμοδιωτέραν κατὰ πολλοὺς λόγους δύναμιν καὶ μόνην τὸ μεγαλήτερον ἔχουσαν συμφέρον «ἐκ τῆς ἐντίμου αὐτῆς ὑποθέσεως», ὁ Ἀλέξανδρος Λιψ ηὔχετο ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, «ἵνα συνάψῃ πρὸς τὴν ἄλλην αὐτοῦ δόξαν καὶ τὸ ὄνομα »ΕΛΕΥΘΕΡΩΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, καὶ μόνην εὐτυχῆ ἴδῃ τῆς ζωῆς »αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινου»πόλεως, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοὺς Ἕλληνας!» Ἀλλ' ἅπαντα ταῦτα, καὶ τὴν ἀπόπειραν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοὺς ὡρίμους λογισμοὺς τοῦ Λιψ, ἀνέτρεψεν ὁ Μεττερνὶχ, ἀποφανθεὶς καὶ τότε, ὡς καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐν τῇ Λουβιάνῃ, ἀποτόμως: «Οὔτε ὑπάρ»χει ἑλληνικὸν ἔθνος, οὔτε ἀναγνωρίζονται ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει »ἄλλοι, ἢ μόνοι ὑπήκοοι Τοῦρκοι».

Φρικτὴ πολιτικὴ ἀδικία καὶ φρικτοτέρα ἠθικὴ ὕβρις! Τὰ τοιαῦτα ὅμως διδόμενα ἐγένοντο τὸ διδακτικώτατον μάθημα διὰ τὸ μέλλον. Καὶ τὴν μὲν ἠθικὴν ὕβριν πρὸς ἔθνος, οὗ ἡ ἀρχὴ ἀναβαίνει εἰς τὰς πρώτας τοῦ ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ κόσμου ἡμέρας, καταστρέφων ὁ Καποδίστριας, συνέστησε τὴν Φιλόμουσον Ἑταιρίαν τῶν Ἀθηνῶν, διωχθεῖσαν μὲν ἐκ τῆς Βιέννης, εὑροῦσαν δὲ ἄσυλον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Βαυαρίας, καὶ ἔδειξεν οὕτως, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπάρχει· κατορ-

θώσας δὲ καὶ ἀπ' εὐθείας καὶ διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τότε ὑπασπιστοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, πρώτους συνδρομητὰς ταύτης αὐτοὺς τοὺς ἡγεμόνας καὶ ὑπουργοὺς, αὐτὰ τὰ μέλη τῶν ἡγεμονικῶν οἴκων καὶ πολὺ ἄλλο ἐκ τοῦ ἐκλεκτοτέρου μέρους τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης, κατέστησεν ὅλους τούτους ἐγγυητὰς οἱονεὶ καὶ ὑπευθύνους τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος (α). Ἡ πολιτικὴ ὅμως ἀδικία, τὸ κύριον αὐτὸ ζήτημα τῆς ἐποχῆς, ἔμενεν ἡ αὐτὴ, κακὸν ἀνυπόφορον, δι' ὃν λόγον ἐπῆλθεν ἡ ἀνάγκη ἄλλων σκέψεων καὶ ἄλλων μέσων. Ἰδοὺ ἡ παραγωγὴ τῆς μυστηριώδους Φιλικῆς Ἑταιρίας, τοῦ μέσου ἄλλως ἐκείνου, δι' οὗ οἱ Ἕλληνες ἀφ' ἑαυτῶν τὸ πᾶν ἤλπισαν, ἀφ' οὗ πᾶσαν περὶ ἀμέσου ἐνεργείας τῶν ἄλλων ἐλπίδα ἀπώλεσαν (β).

Ἡ γενναία σύλληψις καὶ ἡ γενναιοτέρα ἔναρξις τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἑλληνικῆς ἑνότητος ἀπέκειτο τῇ μέσῃ τάξει, τῇ ἐμπορικῇ ἰδίως. Νικόλαος Σκουφᾶς, Ἀθανάσιος Τσακάλωφ, Ἀθανάσιος Σέκερης, Ἐμμανουὴλ Ν. Ξάνθος, Παναγιώτης Α. Ἀναγνωστόπουλος, Παναγιώτης Σέκερης, Ἀντώνιος Κομιζόπουλος (γ) καὶ οἱ τοιοῦτοι, ἔμποροι ὄντες καὶ γραμματεῖς ἐμπόρων. Ἔμποροι ἐν Μόσχᾳ ἐκυοφόρησαν τὴν πρὸς ἐπανάστασιν ἐθνικὴν ἑνότητα· ἔμποροι ἐν Ὀδησσῷ ἐμαιεύσαντο, καὶ ἔμποροι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθήλασαν ταύτην. Ἐρρέτωσαν οὕτως, ὅσοι ὑπέλαβον, ἢ ἀπὸ σκοποῦ ἐκήρυξαν, τὴν Φιλικὴν Ἑταιρίαν ὡς κλάδον τῶν Ἀνθρακέων (Καρβονάρων), ἢ ἀπομίμησιν τῶν Ἰακωβίνων!

Κύριον εἶχεν αὕτη σκοπὸν τὴν ἐπανάστασιν, τὸ ὅλον μὲν περιλαμβάνουσαν τῶν διαφόρων ὑπὸ τὸ σύμβολον τῆς Ὀρθοδοξίας ἑνουμένων ἐθνικοτήτων τῆς πεπτωκυίας ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, σημεῖον δὲ κυριώτατον ἔχουσαν τὴν καθέδραν ταύτης, τὴν Κωνσταντινούπολιν (δ). Ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὀρθόδοξον καὶ περιληπτικώτατον πνεῦμα καὶ ὁ Ῥήγας Φεραῖος συνέταξε τοὺς Θουρίους αὐτοῦ, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης ἐκανόνισε τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ. Καταλλήλως ἄρα οἱ δημιουργοὶ ὠνόμασαν τὸ σύστημα τοῦτο « Ἑταιρίαν τῶν Φιλικῶν » ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀγάπης, καὶ οὐχὶ Ἑταιρίαν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀτομικότητος, ὡς ἔσφαλον οἱ ἐν Μόσχᾳ ἐπὶ τοῦ 1820 ὀργανώσαντες ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τὴν « Φιλόμουσον καὶ Φιλάνθρωπον Γραικικὴν Ἐμπορικὴν Ἑταιρίαν » (ε). Ἀπολύτως δὲ ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία συνεκροτήθη οὐχὶ πρὸς κατήχησιν, διότι κατηχήσεως ἀνάγκην διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ οὔτε ὁ Ἕλλην, οὔτε ὁ Βούλγαρος,

ἢ ὁ Σέρβος εἶχον, ἀλλὰ πρὸς τὴν μόρφωσιν ἑνὸς τοῦ γενικοῦ πνεύματος κέντρου, εἰς ὃ ἀπέκειτο ἡ προπαρασκευὴ πρὸς τὸν πόλεμον· καὶ, ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη ἐργασία ἀδύνατος ἦν ἐν τῷ φανερῷ, διὰ τοῦτο ἐπῆλθεν ἡ ὑποχρεωτικὴ προσφυγὴ εἰς μέτρα ἐν τῷ κρυπτῷ. Μάλιστα δὲ, ὅπως ἐργάζηται ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία ἐλευθερώτερον καὶ ἐπιτυχέστερον, διαφεύγουσα καὶ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας τὰς ὑπονοίας καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας τὴν ὀξυδέρκειαν καὶ τὴν συστηματικὴν προσοχὴν, ἐκαλύπτετο ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἠθικῆς ἐργασίας ὑπὲρ τῶν γραμμάτων, μᾶλλον δὲ συνεχέετο πρὸς τὸ φαινόμενον μετὰ τῆς Φιλομούσου τῶν Ἀθηνῶν Ἑταιρίας. Παρὰ τὴν κοινὴν δ' ἕνωσιν ὅλων τῶν τάξεων, μόνην καθιστῶσαν τὰ ἔθνη ἀδάμαστα, σπουδαιότερα τῶν ἐργασιῶν ἑαυτῆς ἔλαβεν ἀντικείμενα τὴν κατάπαυσιν πάσης τὰς οἰκογενείας διαιρούσης ἔχθρας, τὴν ἀμοιβαίαν ἐν πάσῃ περιστάσει συνδρομὴν, τὴν θυσίαν καὶ περιουσίας καὶ ὑπηρεσίας ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ, τὴν ἀκίνδυνον συνεννόησιν καὶ ἐπὶ τέλους τὸν σχηματισμὸν ἑνὸς ἐθνικοῦ ταμείου. Θαυμασίως δὲ τὰ ὀνόματα τῶν διευθυντῶν ταύτης ἐτηρήθησαν μυστικώτατα ὡς Ἀρχὴ, ἐν ᾧ, ὡς μέλη ὑπείκοντα αὐτῇ τῇ ἀφανεῖ Ἀρχῇ, ὑπῆρχον γνωστότατοι πάντες (α). Οὐδεμία ἐδίδετο ἄλλως καὶ ἀξία καὶ βαρύτης ἀνάλογος πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐπιχειρήσεως, πᾶσαν προλαμβάνουσα πολυπραγμοσύνην καὶ πᾶσαν καταστέλλουσα φιλοδοξίαν ἐνδεχομένην, ἐὰν μὴ ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ « Πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα ». Τίς δ' ἄλλως διὰ τὸν προσήλυτον ἐπέκειτο ἡ ἀνάγκη τοῦ γινώσκειν τὴν Ἀρχὴν, ὅτε γονυπετῶν οὗτος ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν μέγαν ὑπαγορευόμενος ὅρκον τῆς πίστεως καὶ τῆς καρτερίας, περὶ οὐδενὸς ὤμνυεν ἄλλου, ἢ περὶ τῆς ἐπιτυχίας ἐκείνου, ὅπερ ἠσθάνετο ἐνδομύχως, τὴν ἐλευθερίαν λέγομεν τῆς πατρίδος ; Ἀποδώσωμεν τὴν ἀνήκουσαν δικαιοσύνην καὶ τιμὴν πρὸς ἀνθρώπους, πρώτους τολμήσαντας καὶ πρώτους καταθέσαντας ἅπασας τὰς πνευματικὰς δυνάμεις ἑαυτῶν, καὶ ὡς Ἀρχὴν καὶ ὡς Ἀποστόλους καὶ ὡς μέλη διατάσσοντα καὶ διατασσόμενα, διὰ τὸν θρίαμβον μιᾶς ἱερᾶς ὑποθέσεως, ἣν ἐνεστερνίσθησαν ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ.

Καὶ ἀρχόμενοι τοῦ ἔργου ἀπεφάσισαν οὗτοι, ἵνα πρῶτον μὲν μὴ ἐπεκτείνωσιν εὐθὺς τὸν σύνδεσμον, ἢ πρὸς μόνα τὰ νοημονέστερα καὶ ἁρμοδιώτερα πρόσωπα, εἰμὴ ἂν ὑπηγορεύοντο ἄλλως ἐκ τῶν περιστάσεων· δεύτερον δὲ διευθύνωσιν, ὅπου ἀνῆκεν, ἀποστόλους μετρίας μὲν

κοινωνικῆς θέσεως, ὅπως μὴ δίδωνται ὑπόνοιαι, ἀγχίνους ὅμως, εὐγλώττους, ἐπιτηδείους καὶ ὑποβεβλημένους ὑπὸ τακτικὴν μετὰ τῆς Ἀρχῆς ἀλληλογραφίαν· τρίτον δὲ ἑδρεύσωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει (α), ὡς γενικῷ κέντρῳ. Ἀλλά τις περίπτωσις ἀπροσδόκητος διεκινδύνευσε τὴν Ἑταιρίαν, μόλις παγιουμένην.

Ὁ ἀπὸ Ἰθάκης Νικόλαος Γαλάτης, γενόμενος ἐν τῇ Ὀδησσῷ κάτοχος τοῦ μυστηρίου ἐκ τῶν πρώτων, συνέλαβε δυστυχῶς ἄλλας ἰδέας καὶ ὑπὸ ἀγγλικὸν διαβατήριον ἔδραμεν εἰς Πετρούπολιν. Ὑπολαβὼν αὐτὴν ὡς τὴν κυρίαν ἑστίαν τοῦ ἐνεργουμένου συνδέσμου, ἤλπισεν, ὡς Ἰόνιος, εὔκολον τὴν πλησίασιν ἑαυτοῦ πρὸς τὸν Καποδίστριαν· ἀπατήσας δὲ τὸν Σκουφᾶν καὶ Τσακάλωφ ἐπὶ συγγενείᾳ δῆθεν μετὰ τοῦ Καποδιστρίου, ἐχειροτονήθη ὑπ' αὐτῶν μέλος τῆς Ἀρχῆς καὶ ὡς τοιοῦτος συνεστήθη πρὸς τοὺς ἐν Μόσχᾳ φίλους. Ὀξύνους καὶ δραστήριος φύσει, ἀλλὰ τερατωδῶς παράτολμος καὶ μάταιος ἦθει, περιεβλήθη συγχρόνως τὸν τίτλον κόμητος καὶ ἀπεσταλμένου παρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Εἰς τοσαῦτα δὲ ἐξετράπη ἀτοπήματα ἐν τῇ Πετρουπόλει, ὥστε ὁ ἀστυνόμος αὐτῆς στρατηγὸς Γοργόλης, Ἕλλην ἐξ Ἰωαννίνων, συλλαβὼν τοῦτον ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐξεσφενδόνισεν ὑπερόριον. Κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα συνελήφθησαν φυλακισθέντες ἐν τῷ φρουρίῳ ὁ Περῤῥαιβὸς καί τις Δημήτριος Ἀργυρόπουλος ἐκ Θεσσαλονίκης (β). Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἀπαλλάξας τῆς φυλακῆς ἀμφοτέρους ὁ διοικητὴς Πετρουπόλεως, συγγνώμην ᾐτήσατο παρ' αὐτῶν, δι' ἣν ὑπέστησαν προσβολήν, καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν ἔθετο ἐν μὲν τῇ χειρὶ τοῦ Περῤῥαιβοῦ ἑκατὸν χρυσᾶ Ὁλλανδίας, ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀργυροπούλου πεντήκοντα (γ).

Τοιούτῳ διεσκεδάσθη τρόπῳ ὁ πρῶτος οὗτος κίνδυνος τῆς Ἑταιρίας. Τὸ δὲ μᾶλλον περιεργότερόν ἐστιν, ὅτι ἡ ἀποπομπὴ τοῦ Γαλάτου εἰς τὴν τουρκικὴν ἐπαρχίαν τῆς Μολδαυΐας συνέτεινεν οὐκ ὀλίγον πρὸς τὴν σύλληψιν ἰδεῶν ἄλλων. Ὁ τότε γενικὸς πρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις Ἀλέξανδρος Πίνης διετάγη, ἵνα προστατεύῃ αὐτοῦ ὡς ὑπηκόου Ῥώσσου ὑπὸ ἄλλο ὄνομα, τὸ τοῦ Ἀλεξιανοῦ, ἐν ὅσῳ ἤθελε μένειν ἐν τῇ Μολδαυΐᾳ οὗτος· καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ πάθῃ ἐν τῇ Τουρκίᾳ, « ὡς ἀνήκων εἰς μίαν Ἑταιρίαν, ἀνυπόμονον » ἵνα ἀποσείσῃ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν » (δ). Κατ' ἐξαίρεσιν δὲ, ἡ παρὰ τοῦ Πίνη χορηγηθεῖσα τῷ Γαλάτῃ ποσότης τῶν πεντακοσίων ἱσπανικῶν ταλλήρων δι' ἀποζημίωσιν καὶ ἔξοδα τῆς ἡμέρας προσέλαβεν, ὑπὸ ἔποψιν ὅλως εὐμενῆ ἐξηγηθεῖσα, ἐν μηδενικὸν, ἀπὸ στό-

ματος εἰς στόμα περιφερομένη· ἐψιθυρίσθησαν μάλιστα χρυσᾶ δουκάτα ἀντὶ ταλλήρων ἀργυρῶν, καὶ ἕκαστος ὡμίλει ἐπὶ τῆς προκειμένης περιστάσεως προστιθέμενος καί τι ἴδιον. Ἀναμνήσεις προηγούμεναι ἔφερον ἀναμφιβόλως εἰς τὸ σημεῖον εἰκασιῶν μεγάλων τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐγνωρίζετο ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος διατελῶν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἱερῶν ἀρχῶν τῆς θρησκείας, συχνάκις δ' ὡμίλει περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἐκ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, καὶ, πλήρης αἰσθημάτων ὑψηλῶν καὶ ἀξίων μεγάλου ἡγεμόνος, οὐ μόνον τὸ βασίλειον τῆς Πολωνίας ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν εὐγενῶν Ῥώσσων ἀποκατέστησε τότε συνταγματικὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἴτησιν τῶν ἀρχόντων τῆς Λιθουανίας παρεδέχθη ἐπιτρέψας αὐτοῖς συνταγματικὴν τὴν κυβέρνησιν. Εἰδικώτερον δὲ, εὐαισθητῶν ἐπὶ τοῖς δεινοπαθήμασι τῶν Ἑλλήνων, συχνάκις ὠργίζετο κατὰ τῶν Τούρκων, οὓς ἀπεκάλει βαρβάρους; «Οἱ βάρβαροι μ' ἐνοχλοῦσι . . . Οἱ βάρβαροι πρὸς οὐδέν εἰσιν ἱκανοί»· καὶ, ὅτε ὡμίλουν αὐτῷ περὶ τῆς ἐξώσεως τούτων ἐκ τῆς Εὐρώπης, ἀπεκρίνετο μετὰ περιπαθείας: «Ὑπομονή!» Ἀλλ' ἐπῆλθε μετ' οὐ πολὺ ἡ ἐν Ἀκυϊσγράνῳ (Ἐξ-λα-σιαπὲλλ) σύνοδος, καθ' ἣν ὀλέθριοι κατὰ τῶν λαῶν κεραυνοὶ ἐχαλκεύθησαν. Δυστυχῶς τὴν εὐθύνην τῆς ἐκτελέσεως τῶν φρικωδῶν ἀποφάσεων ταύτης συνεμερίσθη καὶ ἡ Ῥωσσία, καὶ τοιαύτη ἐλπίδων μεταβολὴ δεινοὺς παρὰ τοῖς Φιλικοῖς ἐνέσπειρε δισταγμοὺς καὶ φόβους.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τοῦ 1817 ὑπῆρχε παρὰ τῷ Πίνῃ, ἐκπληρῶν χρέη διερμηνέως, ὁ Γεώργιος Θεοδώρου Λεβέντης, ἔγγονος τοῦ κατὰ τὴν πελοποννησιακὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769 διαπρέψαντος ὑπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Κολοκοτρώνην μέχρι τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀλβανῶν Γεωργίου Λεβέντου (α). Παρὰ πολλοὺς ἄλλους ὁ Γαλάτης, ἢ Ἀλεξιανὸς, εἰσήγαγε καὶ αὐτὸν ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ (β), μεγάλην οὕτω προσενεγκὼν ὑπηρεσίαν τῇ πατρίδι. Ἦν δ' ὁ Λεβέντης ἀνὴρ πολύτιμος διὰ τὸν νοῦν, τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ἄοκνον ἐνέργειαν, ἑλληνικῶς ἐκμεταλλευόμενος ἐν πάσῃ περιστάσει τὴν ῥωσσικὴν ἐπιρροὴν, δι' ἧς κατεῖχε θέσεως. Ἀφ' ὅτου ἐμυήθη τοῦ ἐπαναστατικοῦ μυστηρίου, κατέβαλλε μεταξὺ ἄλλων, συνεπὴς ὢν πρὸς τὰς ἀρχὰς, ἃς ἐπρέσβευε, πᾶσαν προσπάθειαν δυνατὴν ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, ἰδίᾳ δαπάνῃ συντηρῶν πολλοὺς τῶν μαθητευόντων, καὶ ἄλλους τῶν εὐπόρων ὁμογενῶν προτρέπων, ὅπως βοηθῶσι τοῖς χρείαν φωτισμοῦ ἔχουσιν ἀπόροις τῶν νέων. Ἰδίως δὲ ἐπλεόναζον οἱ ὑπά-

τροφοι αὐτοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ τοῦ Βουκουρεστίου, διδασκόντων τοῦ Βαρδαλάχου, Ἰατροπούλου καὶ Γενναδίου, ὡς καὶ διάφοροι ἐκ τῶν σπουδαζόντων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τοῖς Παρισίοις (α). Τίς ἔπαινος οἰκεῖος διὰ τοιούτους εὐεργέτας;

Πρῶτος οὗτος συνέλαβε τῷ 1817 τὴν ἰδέαν περὶ τῆς προπαρασκευῆς πρὸς τὴν σύγχρονον μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπανάστασιν τῆς Σερβίας. Ἔζη τότε ἐν τῇ Βασσαραβίᾳ ὁ Καρᾶ-Γιώργης (β), περίφημος ἄλλοτε στρατηγὸς τῶν Σέρβων, γνωστὸς δὲ διὰ τὰς ἰσχυρὰς σχέσεις καὶ τὰ ἀδιαφιλονείκητα δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τούτων. Οἷον εἶχεν ἐξαιρέτως πελώριον ἀνάστημα (γ), τοιαύτην καὶ διὰ μεγάλας ἐπιχειρήσεις καρδίαν. Μετὰ τοῦ Γεωργίου Νικολάου Ὀλυμπίου, γνωριζομένου παρὰ τοῦ Καρᾶ-Γιώργου ἀπὸ τῆς σερβικῆς ἐπαναστάσεως, ἐσκέφθη ὁ Λεβέντης, εἰ ἀπεφάσιζεν οὗτος ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν Σερβίαν, ἀναλάβῃ δὲ διὰ τῆς ἐπιρροῆς ἑαυτοῦ τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως τοῦ τόπου, καὶ συνδράμῃ οὕτως ἐν καιρῷ τὴν μελετωμένην ἐπανάστασιν, ἀρχομένην συγχρόνως ἀπό τε τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Σερβίας. Ὁ Ὀλύμπιος, θεωρήσας δυνατὸν τὸ τοιοῦτον, ἀπῆλθε πέραν τοῦ Προύθου καὶ εὗρε πρόθυμον τὸν Καρᾶ-Γιώργην, ζητήσαντα μόνον μυστικότητα τοῦ πράγματος ἄκραν ὡς πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαυΐας καὶ ἀσφάλειαν προσωπικὴν ὡς πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς μέχρι τῶν μεθορίων τῆς Σερβίας. Ὁ Λεβέντης, προσωρινῶς διευθύνων τότε τὸ ἐν Ἰασίῳ ῥωσσικὸν προξενεῖον, ὑπεσχέθη ἀμφότερα, καὶ μετά τινας ἡμέρας μεταβάντα διὰ τοῦ Προύθου τὸν Καρᾶ-Γιώργην παρέλαβεν ἀπελθὼν ὁ Ὀλύμπιος, καὶ ὡδήγησε νυκτὸς εἰς τὴν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου οἰκίαν κατὰ τὸν Γαλατᾶν, πλησίον τοῦ Ἰασίου κείμενον. Ὁ φυλάττων τὴν οἰκίαν κηπουρὸς, Βούλγαρος τὸ γένος, ὡρκίσθη ἤδη παραληφθεὶς ἐν τοῖς Ἀδελφοποιητοῖς τῶν Φιλικῶν· οἱ δ' ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος ὑπάρχοντες ὡσεὶ ἑβδομήκοντα Σέρβοι, εἰδοποιηθέντες προσηκόντως ἐπὶ τοῦ προκειμένου διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Βέλκου, ἀδελφοῦ τοῦ γνωστοῦ Χαϊδοὺτ Βέλκου, τοσαύτην ἐτήρησαν ἐχεμυθίαν, ὥστε ἐν πλήρει ἡ τοπικὴ ἐξουσία ἔμεινεν ἀγνοίᾳ τοῦ πράγματος ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, καθ' ἃς ὁ Καρᾶ-Γιώργης διέτριψε πλησίον τοῦ Ἰασίου.

Τρεῖς ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἔλαβε νυκτερινὰς συνεντεύξεις μετ' αὐτοῦ ὁ Λεβέντης. Κατὰ τὴν πρώτην, παρόντος καὶ τοῦ Ὀλυμπίου, κατήχησεν αὐτὸν ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ, ὁρκισθέντα δι' ἑαυτὸν καὶ δι' ὅλην

τὴν γενεὰν ἑαυτοῦ αἰωνίαν ἔχθραν κατὰ τοῦ τυράννου· ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος δὲ, τῆς Σερβίας καὶ ὅλων τῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους Χριστιανῶν ἄνευ διαφορᾶς ἐθνικότητος καὶ δόγματος πᾶσαν αὐτοῦ τὴν συνδρομὴν πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ. Κατὰ τὴν δευτέραν εἰσηγήσατο πρὸς τοῦτον τὰ ἀκόλουθα. « Ἅμα φθάσῃς εἰς Σερβίαν, νὰ »λάβῃς εἰς χεῖρας τὴν ἐξουσίαν τοῦ τόπου δυνάμει τῆς ἐπιῤῥοῆς καὶ »τῶν σχέσεών σου. Ἡ Πόρτα θέλει ταραχθῇ φυσικῶς καὶ θέλει ὑπο»θέσει, ὅτι ἡ ἔξοδός σου εἶναι παιγνίδι τῆς Ῥωσσίας, διὰ νὰ εὕρῃ »αἰτίαν νὰ κηρύξῃ κατ' αὐτῆς πόλεμον. Εἶναι δὲ ἐνδεχόμενον, προ»τοῦ ἀποφασίσῃ νὰ κηρυχθῇ κατὰ σοῦ, νὰ σοὶ προτείνῃ τὴν ἡγεμο»νείαν, διὰ νὰ ἀποφύγῃ, τὰ ὁποῖα θέλει ὑποπτεύεται μεγαλήτερα »κακά. Εἰς μίαν τοιαύτην περίστασιν εἶναι καλὸν νὰ δεχθῇς τὴν ἡγε»μονείαν, λαμβάνων πάντοτε προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ νὰ δείξῃς μά»λιστα κἄποιαν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Πόρταν. Πρῶται δὲ πράξεις σου »εἶναι νὰ συστήσῃς σχολεῖα σερβικὰ καὶ ἑλληνικὰ, νὰ κάμῃς ἐργο»στάσια καὶ νὰ χύνῃς τουφέκια καὶ κανόνια, τὰ ὁποῖα νὰ χρησι»μεύσουν ἐν καιρῷ» καὶ τὰ τοιαῦτα (α). Ὁ Καρᾶ-Γιώργης ὑπεσχέθη ἐφ' ὅλων τούτων. Κατὰ τὴν τρίτην συνεφωνήθησαν τὰ ἐγγυώμενα τὴν ἀσφαλῆ ὁδοιπορίαν αὐτοῦ μέτρα. Ὑπῆρχεν ἐν τῷ Ἰασίῳ ὁ Μιχαὴλ Λεονάρδας, Πελοποννήσιος, ἀπολαμβάνων τὴν ῥωσσικὴν προστασίαν. Πρὸς τοῦτον, ὡς μεμυημένον τῶν τῆς Ἑταιρίας, ἐνεπιστεύθη ὁ Λεβέντης τὰ περὶ Καρᾶ-Γιώργου· εἰσηγήσατο δὲ, λόγῳ ὑπηρεσίας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἔθνους, ἵνα ἐφοδιασθῇ διαβατήριόν τι ῥωσσικὸν διὰ τὰ κείμενα ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Σερβίας λουτρὰ, ὀνομάσῃ δὲ ἐν αὐτῷ δύο ὑπηρέτας καὶ ὑπὸ ταῦτα τὰ ψευδῆ ὀνόματα φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Καρᾶ-Γιώργην καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ Ναούμ. Ἵνα μὴ δοθῇ δὲ καθ' ὁδὸν τοῖς Αὐστριακοῖς τῆς Βουκοβίνης ἀφορμὴ πρὸς περιέργειαν καὶ ἀνακάλυψιν, ὄντος, ὡς εἴπομεν, τοῦ Καρᾶ-Γιώργου μοναδικοῦ κατὰ τὸ ἀνάστημα, ὡδηγήθησαν, ὁ μὲν Λεονάρδος, ἵνα μισθώσηται μεγάλην ἅμαξαν « μπρασοβανικὴν » κεκαλυμμένην, ὁ δὲ Καρᾶ-Γιώργης, ἵνα κατακλινθῇ ἐν αὐτῇ ὡς ἀσθενῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀγόμενος εἰς τὰ λουτρὰ λόγῳ θεραπείας. Ὁ Λεβέντης κατέβαλεν ὅλην τὴν δαπάνην, καὶ τὸν Καρᾶ-Γιώργην χρηματικῶς ἐφωδίασε.

Οὕτως ὁ Λεονάρδος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ἐμπόρου, συνοδευόμενος δὲ μέχρι τῶν συνόρων καὶ ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπίου, ῥωσσικὸν ἐπίσης διαβατήριον φέροντος, ὡδήγησε τὸν Καρᾶ-Γιώργην εἰς τὰ μεθόρια τῆς Σερβίας διὰ τῆς

Βουκοβίνης, Τρανσυλβανίας καὶ Βανάτου, λαθὼν ἐντελῶς τὴν αὐστριακὴν ἀστυνομίαν, καὶ παρέδωκε τοῦτον τῷ φίλῳ αὐτοῦ καὶ ἀναδόχῳ Βοΐτσᾳ. Ἦν δὲ αὐτὸς πρόσωπον ἐπίσημον καὶ ἰσχυρὸν ἐν Σερβίᾳ ὡς ἀρχηγὸς τῶν ὅπλων τῆς ἐπαρχίας Σεμενδρίας, διατελέσας δὲ κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους καὶ ἀντιπρόσωπος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς ὁ Ἀβραὰμ Πετρόνοβιτς καὶ οἱ τοιοῦτοι.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τούτου ἐπὶ ἱκανὸν ἐξενίσθη χρόνον ὁ Καρᾶ-Γιώργης ἀγνώς, δι' ὅλων ὑπενεργῶν τῶν προφυλάξεων παρὰ τοῖς οἰκείοις καὶ ὀπαδοῖς, οὓς ἂν εἶχε καθ' ἅπασαν τὴν Σερβίαν· ἀλλ' οὐδεμίαν δυστυχῶς ἔλαβε πρόνοιαν ἰδίαν καὶ περὶ τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας ἑαυτοῦ κατὰ παντὸς ἐνδεχομένου, ἐμπιστευθεὶς ἀπολύτως τῷ Βοΐτσᾳ. Ἐντεῦθεν, εἰ καὶ διῆλθεν ἀβλαβὴς τὴν αὐστριακὴν Σκύλλαν, ἠπατήθη περιπεσὼν εἰς τὴν Χάρυβδιν τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς προδοσίας. Καθ' ἃ μὲν γράφει ὁ Λεβέντης, « ὁ Βοΐτσας θέλων, φαίνεται, νὰ συμβιβάσῃ » τὸν Καρᾶ-Γιώργην μὲ τὸν Μιλόσχην, ἢ ἔχων ἀπ' ἀρχῆς πρόθεσιν » νὰ τὸν προδώσῃ, συνεννοήθη μὲ αὐτὸν (τὸν Μιλόσχην) νὰ προσφέρῃ » τὸν ἀντίζηλόν του θῦμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἰδιοτελείας ». Καθ' ἃ δὲ βεβαιοῦσιν ἄλλοι, καλῶς γνωρίζοντες τὰ σερβικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ μὲν αὐστριακὴ ἀστυνομία, ἀνακαλύψασα ἔπειτα, κατήγγειλε τῷ πασσᾷ τῆς Λευκοπόλεως (Βελιγραδίου) τὴν εἴσοδον τοῦ Καρᾶ-Γιώργου ἐν τῇ Σερβίᾳ καὶ ξενιζόμενον αὐτὸν παρὰ τῷ Βοΐτσᾳ· ὁ δὲ πασσᾶς ἀπήτησε παρὰ τοῦ Μιλόσχου τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπιφόβου τούτου ἀνθρώπου· ὁ δὲ Μιλόσχης, ἀποστείλας νυκτὸς ἐκτελεστικὴν δύναμιν ἑκατὸν στρατιωτῶν, ὑπεχρέωσε τὸν Βοΐτσαν, ἀπειληθέντα καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ κεφαλικῆς ποινῆς, εἰς τὴν φρικώδη τῆς δολοφονίας πρᾶξιν. Ὅπως δ' ἂν ἔχῃ, ὁ Καρᾶ-Γιώργης ἐδολοφονήθη καθ' ὕπνον παρὰ τοῦ Βοΐτσα, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Ναούμ· ὁ δὲ Βοΐτσας μετὰ τοῦ ξίφους τοῦ ἥρωος, τοῦ φέροντος ἐπὶ τῆς λαβῆς διάλιθον κόσμον, ἐκληρονόμησε καὶ τὸ αἰώνιον αἶσχος τοῦ ἀπίστου καὶ τοῦ δολοφόνου (α).

Τοιαύτην ἔλαβε τελευταίαν τύχην ὁ πρῶτος νοῦς καὶ ἡ πρώτη στιβαρὰ χεὶρ τῆς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπαναστάσης Σερβίας· τοιούτῳ ἀντημείφθη τρόπῳ ὁ πρωταθλητὴς τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς δόξης τῶν ὅπλων ταύτης. Καθ' οὗ δὲ οὐκ ἠδυνήθησαν τὰ ὅπλα τῶν Τούρκων ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη, ἴσχυσεν ἐν στιγμῇ μιᾷ δολοφόνος χεὶρ Σέρβου, βλάψασα καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ συμφέροντα τῆς Σερβίας· τῆς Σερβίας μέν, διότι, ζῶντος τοῦ Καρᾶ-Γιώργου, ἀντέταττε πάντοτε

αὕτη ἓν φόβητρον ἠθικὸν κατὰ τῆς Τουρκίας· τῆς Ἑλλάδος δὲ, διότι εὐηλπίστει συνδρομὴν ἰσχυρὰν ἐν τῇ προσεχεῖ αὐτῆς πάλῃ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἦτο ἄρα φυσικὴ ἡ γενομένη παρ' ἅπασι τοῖς Ἕλλησι κακίστη ἐντύπωσις διὰ τὴν ἀπώλειαν ἑνὸς τόσῳ χρησίμου καὶ δυσκόλως ἀναπληρουμένου προσώπου. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐθεώρησαν, κατὰ τὸ σύνηθες, τὸν Καρᾶ-Γιώργην ὄργανον καὶ ἀπόστολον τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς, καί τοι μηδεμίαν τοῦ πράγματος γνῶσιν ἐχούσης.

Παρὰ τὴν ἀτυχίαν ταύτην ὑπέστη μετ' οὐ πολὺ ἡ Ἑταιρία τῶν Φιλικῶν καὶ τὸ δυστύχημα τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Σκουφᾶ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1818 (α), καὶ τοὺς ἀντιπερισπασμοὺς ἄλλης ἐκ τῶν σπλάγχνων ἑαυτῆς ἀναφυείσης ἑταιρίας. Ἀρχηγὸς ταύτης ὑπετέθη ὁ Ἠλίας Χρυσοσπάθης, Λάκων, ὃν οἱ Φιλικοὶ παρωνόμασαν «γηραιὰν ἀλώπεκα». Φιλόδοξοι κεφαλαὶ μέχρις ἐσχάτης κουφότητος, ἄνθρωποι ἐπιῤῥεπεῖς εἰς τὰς καινοτομίας, ἢ θέλοντες ἐπιδεικνύειν καὶ νοῦν μέγαν καὶ γνώσεις πραγμάτων εὐρείας, οὐδὲν ἢ μικρὰ εἰδότες, καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἐμελέτησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως καταστῶσιν ἀνώτατοι διευθυνταὶ συστήματός τινος νεομόρφου. Δικαιοῦντες δὲ τὴν τοιαύτην διαγωγὴν ἑαυτῶν καὶ συνδέοντες ταύτην πρὸς τὴν κοινὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνάγκην, ὡς εἴθισται τοῖς ὀλίγην ἠθικὴν ἔχουσι ῥαδιούργοις, ἤρξαντο δυσφημεῖν ἀπροκαλύπτως τὴν ἀδελφότητα τῶν Φιλικῶν, ὡς ἀποπλανηθεῖσαν τῆς εὐθείας ὁδοῦ δῆθεν καὶ ἀναπλάσεως κρείττονος δεομένην. Ἐπειδὴ δὲ πᾶς νεωτερισμὸς φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν γοητείαν, ἐπέτυχον τῆς παραδοχῆς αὐτοῦ ὑπό τινων ἐπιπολαίων τῷ πνεύματι, τὰ αὐτὰ σημεῖα, τὰς αὐτὰς λέξεις καὶ τὰς αὐτὰς λειτουργίας ἔχοντος ἐκτός τινων μεταβολῶν ἀσημάντων. Ἀλλ' ἡ ἀντίδρασις αὕτη, σπουδαιοτέρα καθισταμένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐσβέσθη ἐντὸς ὀλίγου· τὸ δὲ ἔργον τῶν Φιλικῶν προήγετο πανταχοῦ, ὅπου ἂν διηυθύνοντο ἀπόστολοι.

Ἐν τοιαύταις καὶ ἄλλαις παρεμβαλλομέναις δυσχερείαις ἀνεπλήρου πολλαχοῦ τὴν Ἀρχὴν ἡ ἀτομικότης. Παρὰ τὸν Λεβέντην καὶ ἄλλους ἀλλαχοῦ, τοιοῦτος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης διέπρεψεν ὁ Παναγιώτης Ἀνδρόνικος, Πελοποννήσιος, ἀνήκων τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ῥωσσίας. Ὁ ἄξιος οὗτος καὶ πολλοῦ ζήλου ἀνὴρ, διαμένων ἐν Κισνευΐᾳ, παρεδόθη ὅλως εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς πατρίδος, οὐ μόνον αὐξάνων τοὺς προσηλύτους καθ' ἅπασαν τὴν Βασσαραβίαν, ἀλλὰ καὶ παντὶ τρόπῳ διασκεδάζων πᾶσαν τυχοῦσαν ἀνησυχίαν (β). Ἀπὸ τῶν

ἐκβολῶν τοῦ Ἴστρου μέχρι τῆς Ἀζοφικῆς ἡ μεσημβρινὴ Ῥωσσία ἔβρυθεν ἤδη προσηλύτων καὶ ἀποστόλων Ἑλλήνων. Καίτοι ἡσυχάζοντες καὶ εὐημεροῦντες ὑλικῶς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, προθυμότατοι ὅμως συνώμνυον ἅπαντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὅλῃ ψυχῇ ἐργαζόμενοι δι' αὐτὴν καὶ βέβαιον παραδεχόμενοι, ὅτι Ῥῶσσοι καὶ Ἕλληνες, οἱ μὲν προηγούμενοι, οἱ δὲ ἑπόμενοι, ἢ καὶ ἀμφότεροι ἡνωμένοι, βαδίσουσιν ὁμοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ὀλύμπιος ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ ἐπεμελεῖτο ἰδίως περὶ τῆς Σερβίας, καίτοι μὴ φίλος ὢν τοῦ ἀρχηγοῦ ταύτης Μιλόσχου ἕνεκα τῆς προηγηθείσης δολοφονίας τοῦ Καρᾶ-Γιώργου· ὑπεῖκεν ὅμως τῇ ἐθνικῇ ἀνάγκῃ, καὶ προσώπῳ καταλλήλῳ πρὸς τὴν συναγροίκησιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Μιλόσχου ἐχρῆτο τῷ Γεωργίῳ Εὐαγγελίδῃ. Ἦν δὲ οὗτος Ἕλλην ἐξ Ἀμπελακίων, πλήρη ἀπολαύων τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Μιλόσχου ἐπὶ διαφόροις πολιτικαῖς ὑπηρεσίαις, καὶ μέγαν ἔρωτα πνέων ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος. Ἀγνοοῦμεν κυρίως, τίνας τὸ πρῶτον δι' αὐτοῦ διεβίβασεν ὁ Ὀλύμπιος ἐξηγήσεις πρὸς τὸν Μιλόσχην· ἐξάγεται ὅμως, ὅτι περιωρίζοντο αὗται εἰς προδιαθέσεις μόνον, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐκ Βελιγραδίου καὶ ἀπὸ 12 μαρτίου 1819 σωζομένη ἀπάντησις τοῦ Μιλόσχου, δι' ἧς οὗτος ἐβεβαίου ἑαυτὸν «πρόθυμον εἰς κάθε τι» (α).

Ἐν δὲ τῷ Ἰασίῳ ὁ Θεόδωρος Νέγρης, εἰ καὶ μὴ εἶχε διαταγὰς ἀνωτέρας καὶ ἁρμοδιότητα ἐποπτείας ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἄλλων μελῶν, εἰργάζετο ὅμως, ὥς τι κέντρον, διὰ πολλοῦ πατριωτισμοῦ, πολιτικῆς ἐμβριθείας καὶ ὠφελείας, τόσῳ προθυμότερον, ὅσῳ ἐνεπνέετο καὶ ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι Καποδίστριας καὶ τοιοῦτοι προΐστανται τῆς Ἑταιρίας συναινέσει καὶ συνδρομῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Ὅσα ἂν ἔπραξεν ἑπομένως καὶ ὑπέστη ὑπὲρ τῆς παγιώσεως καὶ τῆς προόδου τῆς Ἑταιρίας, ἐκτίθησιν ὁ αὐτὸς τῇ 12 ἀπριλίου 1819 πρὸς τὴν Ἀρχὴν δι' ὑπομνήματος, περὶ πολλῶν προσέτι προσφυῶς γνωματεύων, καὶ πάντοτε ἐπικαλούμενος τὰς ὁδηγίας τῆς Ἀρχῆς, ὅπως συμβαδίζῃ συμφώνως πρὸς τὰς προθέσεις ταύτης καὶ τὰς ἐργασίας τῆς ὅλης Ἑταιρίας. Πολλῆς δὲ παρατηρήσεως ἴδιοι, ὡς ἔχοντες οὐσιώδη ἐπήρειαν ἐπὶ τῆς τύχης τῆς μετ' οὐ πολὺ ἐπελθούσης ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, θεωροῦνται οἱ λόγοι, οὓς ἐν τῷ ῥηθέντι ὑπομνήματι αὐτοῦ φέρει ὁ Νέγρης περί τε τῶν κατοίκων, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων τῆς Μολδοβλαχίας. «.... »Ἡ Δακία, λέγει, εἶναι τὸ ἐπισφαλέστερον μέρος, ἀφ' ὅσα, τῆς Ἑλλά-

»δος τοὐλάχιστον, ἀδελφοὺς περιέχουσι. Ἀλλοῦ ὁ Τοῦρκος καὶ ἀπὸ »τὴν γλῶσσαν καὶ ἀπὸ τὰ ἐνδύματα διαστέλλεται· ἐνταῦθα ὅμως »διοικεῖ φορῶν προσωπεῖον ἑλληνικόν. Καὶ ἐκεῖ μὲν ἐμπνέει φόβον »καὶ συστολήν, ἐνταῦθα δὲ θάῤῥος καὶ ἀδιαφορίαν. Ἔπειτα ἐκεῖνος »ὄχι μόνον νὰ συλλάβῃ τὴν ὑποψίαν δυσχερὲς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ »τὴν ἐξιχνιάσῃ δυσχερέστερον· αὐτὸς δὲ καὶ εἰς τὰ δύο εὐεπηβο»λώτερος. Καὶ τέλος, ἀλλοῦ μὲν ὁ Ἕλλην διασώζει ἐθνικὸν χαρακτῆ»ρα, καὶ, ὅσον ἐμπαθὴς ἂν εὑρεθῇ, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὸ πρὸς τὸν »ὁμογενῆ ἀπάνθρωπον τῆς διοικήσεως, συγκεντρούμενος ἑαυτῷ, φύ»σει συναισθάνεται καὶ οἶκτον καὶ ἀπέχθειαν· ἐνταῦθα δ' ὄχι μόνον »αὐτοψεὶ δὲν βλέπει τηλικαῦτα οἰκτρὰ καὶ θεόστυγῆ θεάματα διὰ τὸ »ἡσυχότερον τῆς διοικήσεως, ἀλλὰ, τὸ χείριστον, ὁ ἠθικός του χαρα»κτὴρ ἀλλοίωσιν ἔπαθε. Τῆς Δακίας μεγίστη μὲν ἠθικὴ ἀπώλεια, οἱ »δὲ κοινωνικοὶ δεσμοὶ ἀτελέστατοι. Οἱ Δᾶκες ἐν γένει θηρεύουσιν ἡ»δονὰς βαναύσους, καὶ οὐδὲν γνωρίζουσιν ἕτερόν τι, εἰμὴ ὑπεροχὴν »δυναστικήν. Ὅθεν φιλήδονοι ἄνθρωποι, καὶ ἢ δοῦλοι ἢ δεσπόται »ὑπὸ ἀσθενεστάτην διοίκησιν, οἵα ἡ αὐθεντικὴ, ἔπεται νὰ ἦναι χα»μερπεῖς καὶ ἐπῃρμένοι καὶ πανοῦργοι καὶ φιλοχρήματοι, ἐφ' ὅσον »μάλιστα ὑπερβαίνει ἡ πολυτέλεια τὰ σταθερὰ αὐτῶν εἰσοδήματα. »Ἀλλ' οἱ ἐνταῦθα ἐρχόμενοι Γραικοὶ, ὄχι βέβαια ἐκ τῶν κρειττόνων »τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἴσως ἴσως ἐκ τῶν ἐσχάτων ἠθικῶς ὄντες, καὶ ὄχι »πλούσιοι, διὰ νὰ ζήσωσιν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἐπομένως ἀνεπιδεεῖς νὰ συ»ναναφύρωνται μὲ τοὺς Δάκας, ἀλλὰ πένητες, διὰ νὰ κερδήσωσιν ἐρ»χόμενοι, καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀκολούθως μὲ ἐκείνους νὰ σχετίζωνται πο»λυειδῶς, καὶ ἐξόδων πολλῶν χρήζοντες διὰ τῶν ἐνταῦθα τὸ πολυέ»ξοδον, φύσει προσεπιλαμβάνουσιν ἀναμιγνύμενοι ἐκείνων τὰ ἐλατ»τώματα, (κατὰ λόγον βέβαια τῆς ἐπιμιξίας,) τὰ ὁποῖα πρὸς ἀλλήλους »μεταχειρίζονται, κατά τε ἦθος καὶ κατὰ σύστημα ἀκαταπαύστως »ἀντικρουόμενοι . . . » (α).

Καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ὡσαύτως περιῆλθεν ἡ ἀδελφότης τῶν Φιλικῶν ἐν καταστάσει ὑπισχνουμένῃ προόδους κατὰ τὸ μέλλον μεγαλητέρας. Ὁ ἐν ταῖς Μηλιαῖς τοῦ Πηλίου Ἄνθιμος Γαζῆς, ἀπελθόντος ἐκεῖ τοῦ Τσακάλωφ κατὰ τὸ 1818, ἀπεδέχθη δι' ὅλου τοῦ ζήλου τὸν ἀπόστολον εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. « . . . Κατ' αὐτὰς τὰς »ἡμέρας (ἔγραφε πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ξάνθον τῇ 3 Ἰου»νίου 1818,) ὑπάγω νὰ περιέλθω τὸν Παρνασσὸν καὶ τοὺς Δελφοὺς

»καὶ τὰ περίχωρα αὐτῶν, καὶ ἕως τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐπιστρέ-»φω». Μετ'οὐ πολὺ δὲ, ὅτε προσεκαλεῖτο παρὰ τοῦ Σκουφᾶ καὶ Ξάνθου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς μᾶλλον ἀναγκαῖος ἐν τῷ κέντρῳ ἐκείνῳ, ἀποποιούμενος τὸ τοιοῦτον διὰ πολλοὺς λόγους, προσετίθετο ἐν τῷ τέλει τῆς ἀπὸ 9 Ἰουλίου ἀπαντήσεως αὐτοῦ ὁ πατριώτης καὶ ἀγαθὸς Γαζῆς: «. . . Δὲν γράφω εἰς ἄλλους σήμερον, ἐπειδὴ καὶ συμπε-»ραίνω νὰ μὴν ἦναι πλέον αὐτοῦ οἱ φίλοι . . . Ἡ εὐχὴ τῆς πατρίδος »νὰ ἦναι μαζύ των! Μὴν λείψετε ἀπὸ τοῦ νὰ συντρέχετε εἰς τὴν σύ-»στασιν τοῦ σχολείου μας (τὴν διάδοσιν τῆς Ἑταιρίας), διότι ἡ πα-»τρὶς ἔχει χρείαν μαθήσεως καὶ πολιτισμοῦ, καὶ χρειάζεται ἢ ἕνα Ὀρ-»φέα, ἢ ἕνα Δράκοντα, διὰ νὰ ἡμερώσῃ τὰ ἄγρια ἤθη τῶν ἀνθρώπων».

Διαφερόντως τῶν ἄλλων ἐπεμελήθη ἡ Ἀρχὴ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Πελοπόννησον, περὶ τῆς Λακωνίας (Μάνης) καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Πέτρου Μαυρομιχάλου. Ἀλλαχοῦ ἀναπτυχθήσονται οἱ λόγοι, δι' οὓς μεγάλη κατεβλήθη φροντὶς περὶ τοῦ μέρους τούτου. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1818 ἀποσταλέντος Περῤῥαιβοῦ, μέλους ἤδη τῶν Φιλικῶν διακεκριμένου, γνωστοῦ δὲ ἀπὸ τῶν σουλιωτικῶν καὶ τὸν βαθμὸν Ῥώσσου συνταγματάρχου φέροντος, ὑπῆρξεν ἐπιτυχὴς καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀνώμαλον καὶ ταραχώδη ἐσωτερικὴν κατάστασιν αὐτοῦ τοῦ τόπου. Ὁ Μαυρομιχάλης, ἐν γνώσει ὢν τοῦ μυστηρίου παρὰ τοῦ προαποσταλέντος ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Χρυσοσπάθου, ἔτι μᾶλλον ἐπείσθη ἤδη, καὶ ἐγγράφως τῇ 2 φεβρουαρίου 1819 ἐξέθετο τῇ Ἀρχῇ τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Λακωνίας, ὑποβάλλων συγχρόνως καὶ προτάσεις, ὅσας ἐθεώρει πρὸς παρασκευὴν ἀναγκαίας. Κυριωτέρα τούτων ἦν ἡ περὶ χορηγίας γροσίων πεντακοσίων χιλιάδων (α).

Ἡ Ἀρχὴ, καθ' ὃν ἔχομεν εἰς χεῖρας λογαριασμὸν τοῦ Ξάνθου δοθέντα τῷ Ὑψηλάντῃ (β), πᾶσαν ἔκαμε δυνατὴν ὑπὲρ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμήρων υἱῶν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἰδίου δαπάνην ἐκ γροσίων τεσσαράκοντα δύο χιλιάδων περίπου μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης· ἀλλ'ἀπέναντι τῆς ὁριστικῆς μάλιστα ἀπαιτήσεως τῶν πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων ἀδύνατος καθίστατο. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἔγραψαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἢ τὴν 18 φεβρουαρίου, καὶ οἱ Καλάμιοι, ζητοῦντες τὰ ἀναγκαῖα χρήματα «πρὸς σύστασιν σχολῆς «τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων ἀναλόγου τῆς πολιτείας αὐτῶν», μάλιστα δὲ ὀνομάζοντες καὶ ἐπιτρόπους πρὸς τοῦτο τὸν Ἀθανάσιον Κων-

σταντίνου Κυριακὸν καὶ τὸν Πανάγον Ζάρκον (α). Ἀλλ', εἴτε *αὐθόρμητοι, εἴτε ἑτεροκίνητοι,* ἀναφερόμενοι οὗτοι πρὸς τὴν Ἀρχὴν τῶν Φιλικῶν ὡς πρὸς ἄλλην Φιλόμουσον Ἑταιρίαν, ἐξέθεσαν ἑαυτοὺς δωρεὰν καὶ δι' ἄλλους λόγους, καὶ διότι «ὁ μικρὸς τόπος» αὐτῶν οὐδόλως ἐπεβάλλετο, ὡς ἡ Λακωνία καὶ ὁ ἡγεμὼν ταύτης.

Ἐν θέσει ἄρα οὐχὶ εὐαρέστῳ εὑρέθησαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπέναντι τοῦ Μαυρομιχάλου, ὅτε ἄνευ αὐτοῦ, καὶ ἑπομένως ἄνευ τῆς Λακωνίας, ἡ κίνησις τῶν Πελοποννησίων προβληματικὴ ἐθεωρεῖτο. Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐταράχθησαν οὗτοι, ὅτε εἶδον πεμπόμενον παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλου ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τὸν Καμαρηνὸν Κυριακὸν εἰς Πετρούπολιν, ὅπου ὑπετίθετο ἡ Ἀρχὴ ἐδρεύουσα καὶ διαθέτουσα ταμεῖον μέγα. Τίς ἄλλως ἤλπιζε δυνατὸν τὸ ἐδρεύειν τὴν Ἀρχὴν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τῶν σουλτάνων καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα ἁπάσης τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, καὶ ὅτε μάλιστα διατάττουσα ἡ ἀποκρινομένη αὕτη, οὐδέποτε ἐδήλου, πόθεν διέταττεν ἢ ἀπεκρίνετο; Ἀφ' οὗ ἀπέβη ματαία πᾶσα πλαγία προσπάθεια περὶ τῆς παρεμποδίσεως τοῦ Καμαρηνοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐγένετο σκέψις, τίνι ἄλλως οἰκονομηθῇ τρόπῳ τὸ πνεῦμα τοῦ Μαυρομιχάλου, τῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ τῶν προκρίτων τῆς Λακωνίας· μόνον δὲ μέσον κατάλληλον ἐθεωρήθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, καὶ γράμμα ἀπὸ 30 Ἰουλίου 1819 ἐπίσημον τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, ὑπὸ τὸ κοινὸν ἑταιρικὸν σύνθημα τῆς συστάσεως Ἑλληνομουσείου, ἐπέμφθη ἀμέσως (β).

Οὕτως ὁ Μαυρομιχάλης εἶδε τὰ πράγματα ὅλως γενικὰ καὶ πάγια, αὐτῆς προηγουμένης τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τοῦ γένους· εἶδε τοῦ λοιποῦ ἑαυτὸν ὑπεύθυνον καὶ ἐνώπιον ταύτης· διότι, παρὰ τὸν σωτήριον φόβον τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑψίστη ἐπιρροή, ἣν ἐπὶ ὅλου τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ἐξήσκει ἡ πνευματικὴ τῶν πατριαρχείων ἀρχὴ ἐν γένει καὶ μερικώτερον τὸ πρόσωπον τοῦ Γρηγορίου, ἀφήρπασαν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ πνεῦμα καὶ αὐτοῦ καὶ ὅλου τοῦ κλήρου καὶ ὅλων τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς Λακωνίας. Τίνας ἐντεῦθεν εἴποιμεν μᾶλλον ἀξίους θαυμασμοῦ, τοὺς ἐπιμεληθέντας περὶ τοιούτου κοινοῦ γράμματος ἑταίρους, καὶ μάλιστα τὸν Γεώργιον Ἀφθονίδην, ἢ τὸν ἐκδόσαντα τοιοῦτον κοινὸν γράμμα πατριάρχην Γρηγόριον;

Καὶ ἀληθῶς, ἱερὰ ἦσαν τὰ ῥήματα τοῦ πατριάρχου, ἐντολὴ θεία τοῦ οὐρανοῦ, καρποὺς παραγαγόντα λαμπρούς· διὰ δὲ τοῦτο πρὸ πάντων καὶ ἐν μέρει διὰ τῶν συνετῶν ἐργασιῶν τοῦ Περῤῥαιβοῦ, ὃς καὶ

τῷ ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐχρῆτο ἐπιτηδείως, ὁ Μαυρομιχάλης ὑπέκλινε συντεθεὶς ἐγγράφως τῇ 1 ὀκτωβρίου 1819 μετὰ τῶν δύο ἰσχυροτέρων οἰκογενειῶν τῶν Γρηγοριάνων καὶ Τρουπάκιδων· ἠθέλησεν ἄλλως συνυπευθύνους ταύτας ἐνώπιον τῆς πατρίδος καὶ ἐγκατέλειψε τὸ σύστημα τῆς περὶ ἑαυτὸν ἀπολύτου συγκεντρώσεως τῆς Λακωνίας. Ἄλλως, ἡ ἕνωσις τῶν τριῶν αὐτῶν οἰκογενειῶν τόσῳ μᾶλλον ἐφαίνετο ἀδύνατος, ὅσῳ ἐν διηνεκεῖ αὖται διετέλουν καταστάσει ἀλληλομαχίας ἢ ἀνακωχῆς ὅπλων, οὔτε ἔδιδόν ποτε τὰ πιστὰ πρὸς ἀλλήλας (α). Τί δ' ὑπεσχέθησαν ἐνόρκως καὶ κατὰ πρῶτον ἤδη οἱ ἀρχηγοὶ τῶν τριῶν οἰκογενειῶν; « . . . Νὰ ἦναι ἕτοιμοι συμφώνως καὶ »προθύμως νὰ πράξωσι, τὰ ὅσα ἤθελε προσταχθῶσιν ἀπὸ τοὺς ἀνω»τέρους καὶ ἐγκρίτους τοῦ γένους διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς Ἑλ»λάδος, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι ὑπόχρεοι καὶ ἐνταυτῷ ὡρκωμένοι νὰ χύσωσι »καὶ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδα τοῦ αἵματός των, ὁπόταν ἡ χρεία τὸ κα»λέσῃ . . . Ἐὰν δὲ φανῶσι παραβάται καὶ ἐπίορκοι . . . παραδίδονται »εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, εἰς τὰς ἀρὰς τῆς ἰδικῆς των πατρίδος, εἰς »τοὺς . . . νόμους τῆς . . . Ἑλλάδος· τὸ δὲ ὄνομα τῶν οἰκογενειῶν των »νὰ μένῃ αἰωνίως ἄτιμον, ὑβρισμένον καὶ μισητὸν ἀπὸ ὅλην τὴν πα»τρίδα καὶ γένος» (β). Συνεπείᾳ δὲ ὅλων τούτων ἡ πρώην ἀτομικὴ πρότασις τοῦ Μαυρομιχάλου πρὸς τὴν Ἀρχὴν ἐγένετο μετ' οὐ πολὺ αἴτησις κοινὴ παρὰ πάντων τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν πλειοτέρων ὁπλαρχηγῶν τῆς Λακωνίας, ὑπὸ τὸ γενικὸν ὡσαύτως πρόσχημα τῆς συνδρομῆς πρὸς σύστασιν Ἑλληνομουσείου. Βλέπομεν δὲ ἐν τῇ ἀπὸ 15 ὀκτωβρίου 1819 ἀναφορᾷ αὐτῶν διδομένην τὴν ὑπόσχεσιν καὶ ἀλληλεγγύην πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς σχολῆς, ἤτοι τῆς πατρίδος, διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν αἵματος (γ).

Ἡ ἑνωτικὴ τῶν τριῶν οἰκογενειῶν πρᾶξις τῆς 1 ὀκτωβρίου μεγάλην ἐν Κωνσταντινουπόλει χαρὰν ἐνεποίησεν, ὡς ἀσφαλίζουσα τὴν Λακωνίαν ὑπὲρ τῆς γενικῆς ὑποθέσεως. Ὁ Περῥαιβὸς μάλιστα, ἐκθέτων πρὸς τὴν Ἀρχὴν τὰ γενόμενα (δ), ἐθεώρει κηρυκτέαν μετ' οὐ πολὺ καὶ τὴν ἐπανάστασιν, εἰ καὶ κατόπιν ἐδείκνυτο ἀκόλουθος πεποιθήσεως διαφόρου, ὡς θέλομεν εἰπεῖν ἐν τοῖς περὶ Ὑψηλάντου (ε). Ἀλλ', ὅπως ἂν εἶχον τὰ πράγματα, ἀπῃτοῦντο οὐ μόνον διὰ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ὅπλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν πενόμενον λαὸν τῆς Λακωνίας μέσα χρηματικά, περὶ ὧν ὁ μὲν Περῥαιβὸς ἐπεκαλεῖτο τὴν Ἀρχήν, αὕτη δὲ ἀποκρινομένη πρὸς τοῦτον καὶ τὴν γενικὴν μέχρι τῆς ἐπο-

χῆς ἐκείνης κατάστασιν τῆς Ἑταιρίας ἐκθέτουσα, ὑπισχνεῖτο, ὅπως ἐκ τῶν ἐνόντων βοηθήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι (α).

Τοῦ Περῤῥαιβοῦ αἱ ὠφέλιμοι ἐνέργειαι ἐξετείνοντο καὶ κατὰ τὴν Μεσσηνίαν, ὅπου συνήνωσεν οὗτος τὰ πνεύματα πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν, συμβουλεύων τὰ δέοντα καὶ παράδειγμα γινόμενος ἀρετῆς καὶ πατριωτισμοῦ τοῖς πᾶσι. Τιμᾷ τὸν ἄνδρα τὸ περὶ αὐτοῦ ἀπὸ 9 μαρτίου 1820 ἔγγραφον (β) τῶν Καλαμίων, ὁ καρπὸς ὢν τοσούτων μόχθων. Ἔτι δὲ πλέον τιμᾷ αὐτὸν ἡ ἀπὸ 15 μαρτίου πολιτογράφησις (γ) τῶν Λακώνων, ὁ καρπὸς οὖσα ἐπίσης οὐ μόνον κόπων καὶ μόχθων, ἀλλὰ καὶ κινδύνων, ἀφ' ὧν ἔσωσαν τοῦτον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν τριῶν οἰκογενειῶν, πᾶν ἀναγκαῖον λαβόντες μέτρον, ὅταν ἡ τουρκικὴ ἀρχὴ τῆς Τριπόλεως, ὕποπτος γενομένη ἐπὶ τῇ διαμονῇ αὐτοῦ ἐν τῇ Λακωνίᾳ, πεντακοσίων γροσίων ἀμοιβὴν ὑπεσχέθη εἰς τὸν δολοφονήσοντα τοῦτον.

Καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον ἡ διάδοσις τοῦ μυστηρίου ἤρξατο ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ 1818, πρώτου ἀποσταλέντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Ἀναγνώστου Παπᾶ Γεωργίου (Ἀναγνωσταρᾶ)· περιέλαβε δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ προκρίτους τῷ 1819 καὶ ἐπολυπλασιάσθη ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσι τῷ 1820. Τὸ ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου σωζόμενον ἤδη παρ' ἡμῖν πρωτόκολλον τῆς Ἀρχῆς περιέχει πλείστας ἀπαντήσεις, πρὸς ἀρχιερεῖς μὲν καὶ κατωτέρους κληρικοὺς τὸν Μοθώνης Γρηγόριον, Μονεμβασίας Χρύσανθον, Ναυπλίας Γρηγόριον, Χριστιανουπόλεως Γερμανὸν, Δαμαλῶν Ἰωνᾶν, τὸν πρωτοσύγκελον Ἀμβρόσιον Φραντσῆν, τὸν καθηγούμενον Δανιὴλ Παμπούκην, τὸν σκευοφύλακα Γρηγόριον καὶ λοιπούς· πρὸς δὲ προκρίτους καὶ ἄλλους τὸν Δημήτριον Ζαΐμην, Χαράλαμπον Περῤῥούκαν, Ἀσημάκην Φωτήλαν, Κανέλλον Παπαγιαννόπουλον (ἢ Δεληγιάννην), Γεώργιον Σισίνην Λογοθέτην, Ἀγγελῆν Μελετόπουλον, Παναγιώτην Ζαφειρόπουλον, Παναγιώτην Ἀρβάλην, Ἰωάννην Πανάγου Κυριακὸν, Ἀντώνιον Καραπατᾶν, Ἰωάννην Χρηστόπουλον, Ἰωάννην Καμαρηνὸν, Γεώργιον Ἀντωνόπουλον, Παναγιώτην Γιατράκον, Πανάγον Ἀλεξίου Μόσχου, Παναγιώτην Ποτήρην καὶ λοιπούς.

Ὡσαύτως τῷ 1818 καὶ 1819 βλέπομεν διαδεδομένον τὸ μυστήριον καὶ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς τῶν ναυτικῶν νήσων ὡς ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τῆς Ἀρχῆς πρὸς τὸν Γκίκαν Γεωργίου Γκιώνην, Ἰάκωβον Τουμπάζην, Παναγιώτην Βότασην, Γεώργιον Πάνου, Βασίλειον Φατσολάτην, Νι-

κολῆν Ἀποστόλη καὶ Δημήτριον Μαμούνην· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἔγγραφα προτρεπτικὰ πρὸς τὸν Λάζαρον Κουντουριώτην καὶ Χ. Ἰωάννην Μέξην.

Τὴν αὐτὴν ταυτοχρόνως βλέπομεν πρόοδον καὶ ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ ὡς ἐκ τῶν ἀπαντήσεων πρὸς διάφορα ἐν τοῖς ἐξοχωτέροις πρόσωπα, τὸν Βιάρον Α. Καποδίστριαν, Διονύσιον Ῥώμαν, Κωνσταντῖνον Γεροστάθην, Ἀναστάσιον Φλαμπουριάρην, Καίσαρα Λογοθέτην, Διονύσιον Παπαγεωργόπουλον, Μαρῆν Μεταξᾶν καὶ Μιχαῆλον Σικελιανόν. Πρῶτος ἐπαρουσιάσθη ἐν ταῖς νήσοις ταύταις ἀπόστολος ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ, κατηχήσας τὸν Βιάρον Α. Καποδίστριαν καὶ λοιποὺς ἐν Κερκύρᾳ, τὸν Ἰωάννην Ζαμπέλιον καὶ λοιποὺς ἐν Λευκάδι, τὸν Διονύσιον Ῥώμαν (α), Ἀντώνιον Μαρτινέγκον, Θεόδωρον Λεονταρίτην καὶ λοιποὺς ἐν Ζακύνθῳ. Παρὰ τῆς Ἀρχῆς δ' ἀνετέθη τῷ Ῥώμᾳ ἡ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς Ζακύνθου.

Ἀλλ' ἐν ᾧ καὶ ἐν Χίῳ καὶ ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐν Κυδωνίαις καὶ ἐν Σάμῳ τὰ αὐτὰ ἀνευρίσκομεν ὡς ἐκ τῶν ἀπαντήσεων τῆς Ἀρχῆς πρὸς τὸν Νικόλαον Μυλωνᾶν, Παντιᾶν Ῥοδοκανάκην, Γεώργιον Κάτσαρην, Γεράσιμον Σῶρῶνον, Ἀθανάσιον Χατσῆ Γεωργίου καὶ Μιχαῆλον Ναύτην (β), ἀφ' ἑτέρου καθ' ἅπασαν τὴν στερεὰν οὐδεμίαν ἀπαντῶμεν ἀλληλογραφίαν τοιαύτην. Τοῦτο δὲ λέγοντες, οὐδόλως ἐννοοῦμεν ἀμύητον τοῦ μυστηρίου τὴν στερεάν, ἀλλ' ὡς μὴ ἔχουσαν συστηματικὴν σχέσιν.

Διὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων προσπαθειῶν ἡ Φιλικὴ Ἑταιρία περιῆλθεν ἐν καταστάσει, ὑπισχνουμένη πρόοδους ἀνωτέρας. Ὅταν σκεφθῇ τις, ὅτι ἀπῃτεῖτο θεία τις ἐγκαρτέρησις πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, ἧς τὴν γλυκύτητα ᾐσθάνοντο μὲν ἅπαντες γευόμενοι τοῦ μυστηρίου, ἐγνώριζον ὅμως καὶ τὰς μεγάλας συνεπείς πικρίας· ὅταν ἴδῃ τις, ὅτι ἡ μάχαιρα τῆς τουρκικῆς θηριωδίας καὶ αὐθαιρεσίας ἀπαιωρεῖτο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἑκάστου, καὶ ἀρχηγοὶ δὲ καὶ μέλη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν εἶχον ἐν μὲν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὴν φοβερὰν εἱρκτὴν (τὸ ζιντάνιον) καὶ τὴν φοβερωτέραν βασανιστήριον φυλακὴν (τὸν φοῦρνον τοῦ Μποστανσήμπαση), καθ' ὅλας δὲ τὰς ἐπαρχίας τὰς ποδοκάκκας (τὰ λεγόμενα τομπρούκια) καὶ τὰ τοιαῦτα· βεβαίως θαυμάζει περὶ τοῦ θείου ζήλου, οἷος ἐνέπνεε τοὺς πάντας· θαυμάζει περὶ τῆς πατριωτικῆς ἐκείνης ἠθικῆς, τῆς ὑπερανω ὅλων τῶν κακῶν ὑψουμένης· τέλος θαυμάζει θεωρῶν, τίνι τρόπῳ ὑπερεπηδοῦντο ἄπειροι φραγμοί, καὶ μάλιστα, ὅτε αὐτοὶ οἱ ἀρχηγοὶ φοβηθέντες τὴν τόσῳ ταχεῖαν γινομένην διάδοσιν τοῦ μυστηρίου, ἀ-

πεφάσισαν μὲν τὴν πρὸς ὀλίγον ἀναχαίτισιν ταύτης, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν. Ὁ ῥοῦς τοῦ κοινοῦ πνεύματος ἔσυρε καὶ αὐτοὺς πλέον.

Κατὰ τὸν μάρτιον τοῦ 1818 ὁ Ἀλέξανδρος καὶ Νικόλαος ἀδελφοὶ Ὑψηλάνται κατέβησαν εἰς τὴν Κιευΐαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν Αἰκατερίνης καὶ δι' οἰκιακάς τινας ὑποθέσεις. Μία τούτων, ἡ οὐσιωδεστέρα, ἦτο ἡ δι' ἓξ ἑκατομμυρίων γροσίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπαιτουμένη εἰς βάρος τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας ἀποζημίωσις, δι' ὅσην ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, προσφυγὼν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ἀπεξενώθη περιουσίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Δακίᾳ, δημευθεῖσαν. Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην ὑπεστήριζε παρὰ τῇ πύλῃ ὁ πρέσβυς Στρωγανὼφ διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν τῆς Κιευΐας ἀνέβη τότε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Γαβριὴλ Καταϰάζης δι' ἀδείας τοῦ ῥωσσικοῦ πρεσβείου, εἰς ὃ ἀνῆκεν, ἐπισκεφθησόμενος ὡσαύτως τὴν συγγενεύουσαν αὐτῷ οἰκογένειαν τῶν Ὑψηλαντῶν. Ἑταῖρος τυχὼν, ἐνεπιστεύθη οὗτος τὸ μυστήριον τῷ Νικολάῳ Ὑψηλάντῃ. Ὁ νέος προσήλυτος, μὴ εὐχαριστηθεὶς ἐπὶ μόνῳ τούτῳ, ἠρώτησεν ἀνήσυχος, τίνες εἰσὶν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἑνότητος; Ὁ Καταϰάζης ἀπεκρίθη εἰρωνικῷ τῷ τρόπῳ: «Μὴ ἔσο περίεργος· ἡ κατήχη-»σις ἀπαγορεύει τὴν τοιαύτην περιέργειαν.—Ὦ, ἀνέκραξεν ὁ Ὑψηλάν-»της τότε, τὰ τοιαῦτά εἰσι τύποι, ἔχοντες καὶ ἐξαιρέσεις.—Ἔστω, »ὑπέλαβεν ὁ Καταϰάζης· ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ γνωρίζω τι πλέον, διότι καὶ »ὁ κατηχήσας ἐμὲ ἠγνόει, ἢ ὑπεκρίνετο ἀγνοῶν, τι πλέον». Ἐπὶ τέλους συνυπεσχέθησαν ἀμφότεροι, ἵνα κοινοποιήσῃ εὐθὺς πρὸς τὸν ἄλλον, ὅ,τι ἂν πρῶτος ἀνακαλύψῃ περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχῆς.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης κατήχησε τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀδελφὸν Γεώργιον, καὶ οὗτος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑπομένου ἔτους τὸν πρὸ αὐτοῦ ἀδελφὸν Δημήτριον· ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἀπέφευγε τὴν τακτικὴν συμμετοχὴν ἑαυτοῦ, πρὶν ἢ ἀποκαλυφθῶσιν αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ εἰς μόνας περιωρίζετο ἁπλᾶς ἐξετάσεις. Καί τοι δὲ ὄντος γνωστοῦ, ὅτι οἱ Ὑψηλάνται ἐπέζων ὑπὲρ μόνης τῆς πατρίδος, οἱ δὲ λόγοι τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ μετὰ διαφόρων ἀλληλογραφία τοῦ Νικολάου πλήρη ἔπνεον ὑπὲρ αὐτῆς ἔρωτα, αἱ περὶ τῆς Ἀρχῆς ὅμως ἔρευναι ἀμφοτέρων ἀτελεσφόρητοι ἔμενον. Ἔπαυσαν, ἀφ' οὗ ἀπηύδησαν. Ἀλλ' ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ οἱ Ὑψηλάνται ὠφέλουν, ἐξηγούμενοι ἀλήθειας πρὸς ἐκείνους, ὅσοι ἀπήρχοντο εἰς Πετρούπολιν ὑπὸ ἰδέας ἄλλας εὐδερμίαν εἰς ἑαυτοὺς ἀναρμοδιότητα θεωροῦντες.

Τῷ 1818 Ἕλληνές τινες στρατιωτικοὶ μετέβησαν εἰς Ῥωσσίαν, ὅπως ἰδίοις ὄμμασι βεβαιωθῶσιν, ἐὰν αὕτη ἐνήργει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὑπέθετον, καὶ λάβωσιν αὐτόθι ὑπηρεσίαν ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ. Διερχομένους ἐκ τῆς Κιευΐας ἠρώτησε τούτους ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης: « Ποῦ διευθύνεσθε ; — Εἰς τὴν Πετρούπολιν, »ἀπεκρίθησαν. — Τίνα δὲ σκοπὸν ἔχετε ; — Τὴν εἴσοδον ἡμῶν εἰς »τὴν ὑπηρεσίαν. — Καὶ νομίζετε, ὅτι ἡ πατρὶς οὐκ ἔχει τὴν ἀνάγκην »τῶν βραχιόνων ὑμῶν ;—Ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπιζητοῦμεν ἀκούσαντες, ὅτι ἡ Ἑταιρία πηγάζει παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. — Ἀπατᾶ»σθε. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔχει ἐν ἐνεργείᾳ ἑκατομμύριον στρατοῦ, μείζονα »ἔχον ἀξίαν ὅλων τῶν ἑταιριῶν τοῦ κόσμου. Τίς δ' εἶπε πρὸς ὑμᾶς »τοῦτο ; — Ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Σέρραις εἷς καλὸς ἄνθρωπος. —Καὶ »ἐστὲ Μακεδόνες ; — Μάλιστα. — Ἀπόγονοι δὲ τοῦ μεγάλου Ἀλε»ξάνδρου, τρέχετε εἰς ὑπηρεσίαν ξένην ; » Συγκινηθέντες τότε οἱ στρατιωτικοὶ οὗτοι, ῥίπτονται ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ Νικολάου καὶ προτείνουσι τὴν ἐπιστροφὴν ἑαυτῶν εἰς τὰ ἴδια. « Οὐχί, παρετήρη»σεν αὐτοῖς ὁ Νικόλαος· ἐξακολουθήσατε τὴν εἰς Πετρούπολιν ὁδὸν, »καὶ εἰμὶ βέβαιος περὶ τῆς ἀποτυχίας, ὅσων φαντάζεσθε. Ἐλπίζω »πάντοτε συνετὴν τὴν διαγωγὴν ὑμῶν. Θέλω ὅμως, ἵνα ἴδητε αὐτοῖς »ὀφθαλμοῖς τὰ πράγματα, καὶ μὴ εἴπητε, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πα»τρίδα, ὅτι ἠπατήθητε παρ' ἐμοῦ ».

Κατόπι τούτων ὁ Ἀναστάσιος Ἀργυροκαστρίτης καὶ δύο ἕτεροι συμπατριῶται αὐτοῦ ἦλθον εἰς Κιευΐαν, διευθυνόμενοι ὡσαύτως εἰς Πετρούπολιν. Ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης ὡμίλησε καὶ πρὸς τούτους τὰ δέοντα· ἀλλ' οὗτοι ἐπέμενον. Οὔτε δὲ ἔξοδα, οὔτε σύστασίν τινα ἔχοντες, ἐφωδιάσθησαν παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ Πετρουπόλει συνετηρήθησαν ἐπὶ δύο μῆνας παρὰ τοῦ Γεωργίου Ὑψηλάντου. Τέλος δὲ, καθὼς οἱ πρῶτοι, οὕτω καὶ αὐτοὶ, οὐδὲν ἰδόντες, ὧν ἀνεπόλουν ματαίως καὶ ἤλπιζον ματαιότερον, ἐπέστρεψαν διὰ δαπάνης τῶν ἰδίων Ὑψηλαντῶν, καὶ οἱ κήρυκες ἐγένοντο τῶν εὐμενῶν λόγων, ὧν ἤκουσαν.

Ἑτέρα τις συνοδία, ὑπὸ Σουλιωτῶν καὶ Ὀλυμπίων συγκειμένη, ἀπῆλθεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰς Πετρούπολιν. Ἱστορικὸν οἱ Σουλιῶται φέροντες ὄνομα, ἐξενίζοντο προσκαλούμενοι εἰς πολλὰς οἰκίας Ῥώσσων ἀρχόντων. Ἠρώτησάν τινες αὐτοὺς, « Ἕως ἀντέστητε ἐπὶ τοσοῦτον »καιρὸν κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας ; — Διότι, ἀπεκρίθησαν, »εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν οἱ βραχίονες τοῦ Σουλίου ὑπερέβαινον τὰς δυνά-

»μεις ταύτης. — Ἀλλ' ἡ δόξα ὑμῶν ἐσβέσθη, ἀφ' οὗ ἀπωλέσατε τὴν »γενεθλίαν γῆν.— Μὴ καὶ ἡ δόξα ὑμῶν ἐσβέσθη, διότι ἐγκατελείψατε »τοῖς Γάλλοις τὴν Μόσχαν;» Καὶ οὗτοι ἀποτυχόντες μὲν, ὡς εἵπετο, πάσης πολιτικῆς προσδοκίας, πλήρεις ὅμως γενόμενοι εὐεργετημάτων, ἀνεχώρησαν.

Ἀλλ' ἡ ἐνεργηθεῖσα παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλου ἀποστολὴ τοῦ Καμαρηνοῦ Κυριακοῦ, φύσει αὐθάδους, παραφόρου καὶ βουλιμιῶντος ἐπὶ ἀργυρολογίᾳ ἀνθρώπου, ἠνόχλησε κατὰ πολὺ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ὀδησσῷ πρῶτον, ὡς καὶ τὸν Καποδίστριαν καὶ Ὑψηλάντην ἔπειτα, αὐτὴν διακινδυνεύσασα τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν (α). Καὶ καταμετρεῖταί ποτε ἡ ἐλαφρότης τοῦ νοὸς τῶν ἀπ' εὐθείας ἐπιχειρησάντων, ἢ κατ' ἐντολὴν ἀναδεχθέντων, ἀποστολὰς τοιαύτας, ὡσανεὶ ὁ Καποδίστριας ἦτο κύριος τῶν κυρίων αὐτοῦ, ἢ ἠδύνατο ἐξηγεῖσθαι μετὰ τοῦ τυχόντος; Διὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ Ὑψηλάνται φρονίμως ἐξήλεγχον τὰς τοιαύτας φρεναπάτας, ἵνα προλαμβάνωσιν ἐνδεχομένας δυστυχεῖς συνεπείας κοινάς τε καὶ μερικὰς, καθ' ἃ ἀπέδειξε μετ' οὐ πολὺ αὐτὴ τοῦ Καμαρηνοῦ ἡ τύχη.

Ἀκολούθως ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης κατέβη εἰς τὴν Ὀδησσὸν μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ Ἰωάννου Μάνου, κατηχηθέντος παρὰ τοῦ ἰδίου, καὶ ἐξενίσθη παρὰ τῇ κυρίᾳ Βούλγαρη, Ἑλληνίδι τὸ γένος. Ἰδιορρύθμως ἐξηγηθεῖσα ἡ περίπτωσις αὕτη, ἔδωκεν εἰς τὰ πνεύματα ζωὴν νέαν, ἐλπίδας νέας. Ἐκ τούτου συνέῤῥεον παρ' αὐτῷ διάφοροι τῶν Ἑταίρων, πειρώμενοι τοῦ νέου καὶ δεικνύοντες, τὶ ἐπεθύμουν. Ὁ Ὑψηλάντης, τοιαύτην μάλιστα ἐπιζητῶν εὐκαιρίαν, ἀπεκαλύφθη εὐθὺς πρὸς μεγάλην εὐχαριστίαν τούτων, καὶ ἰδίως τῶν καθηγητῶν τοῦ ἑλληνικοῦ γυμνασίου Κωνσταντίνου Βαρδαλάχου, Γεωργίου Γενναδίου, Ἰωάννου Μακρῆ καὶ Γεωργίου Λασσάνου. Καὶ οὗτοι καὶ ἄλλοι ἐνόμισαν ἤδη, ὅτι εὗρον τὸν μῖτον τῆς Ἀρχῆς. Ἔχοντες βεβαίως ἰδέαν τινὰ περί τε τῶν πολιτικῶν σκέψεων καὶ τῆς πατριωτικῆς διαγωγῆς τοῦ τε πάππου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, ὑπελάμβανον οὐκ ἀτόπως, ὅτι οἱ ἀπόγονοι Ὑψηλάνται πληροῦσι τοὺς σκοποὺς αὐτῶν, κινοῦντες τὴν ἀδελφότητα τῶν Φιλικῶν. Ἔτι δὲ πλέον ἡ παρουσία τοῦ νέου Ὑψηλάντου ἀντεζύγισε τότε τὰς πικρὰς ἀμφιβολίας, ἃς προεκάλεσεν ἀπάντησίς τις τοῦ Καποδιστρίου πρὸς τὸν Βαρδαλάχον. Ὅτε ὁ φιλολόγος οὗτος Ἕλλην, μυηθεὶς τοῦ μυστηρίου, ἔγραψεν ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλοτε συμμα-

θητευόμενον Καποδίστριαν ἐρωτῶν, τίνας ἂν εἶχεν ἰδέας ὁ ἀνὴρ περὶ τῆς ἐπαναστατικῆς Ἑταιρίας, καὶ τίνας ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος διαθέσεις περὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπανισταμένης; ὁ πολιτικὸς Ἕλλην Καποδίστριας ἀπήντησεν ἐν τῇ συνέσει καὶ τῷ καθήκοντι αὐτοῦ, περὶ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτι ἠγνόει τὰ πάντα, περὶ ἑαυτοῦ δὲ, ὅτι ἀπεδοκίμαζε τὰ γινόμενα· ἐξώρκιζε δὲ μάλιστα τὸν Βαρδαλάχον, ὅπως καὶ διὰ λόγου καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τοὺς ἕνεκα ἀφρόνου διαγωγῆς ὠθοῦντας τὸ ἔθνος εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βαράθρου. Δύσκολον ἦτο καὶ τῷ Βαρδαλάχῳ καὶ τοῖς φίλοις τούτου, ὅπως συμβιβάσωσι πολλὰ φαινόμενα καὶ πεισθῶσι, πρῶτον μὲν, ἂν ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδιστρίου ἀπέκρουε πραγματικῶς τὴν περὶ ἐπαναστάσεως ἰδέαν· δεύτερον δὲ, ἐὰν ἄρνησις τοιαύτη ἦτο πεποίθησις καθαρὰ, ἢ ἔργον προνοίας πολιτικῆς, ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὑπηγορευμένον. Ἀλλὰ τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου ἡ ἐμφάνισις ὡς ἑταιριστοῦ ἄλλην ἐπήνεγκεν ὥθησιν εἰς τὰ πνεύματα, δι' ὃν λόγον καθ' ὅλην τὴν ἐν Ὀδησσῷ διαμονὴν αὐτοῦ συνήγοντο ἅπαντες ἐν συμβουλίῳ συσχεδιάζοντες. Ὁ Ἀντώνιος Τσούνης, ἐκ τῶν Καλαβρύτων τῆς Ἀχαΐας, μετριόφρων ἀνὴρ, μυστικὸς καὶ ἐπιτήδειος τοῖς τρόποις, ἀπεστάλη τότε εἰς Βουκουρέστιον παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ἵνα προδιαθέσῃ εἰς τὴν κατάληψιν τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν τοῦ ἡγεμόνος Ἰάκωβον Γεωργίου Ῥίζον, (τὸν ἐπικληθέντα ἔπειτα Ῥαγκαβῆν,) τὸν Γρηγόριον Σοῦτσον ἀνεψιὸν τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ν. Σούτσου, καὶ τὸν Γεώργιον Μάνον ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου Μάνου. Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τοῦ ἡγεμόνος Μολδαυΐας Ἰάκωβος Ῥίζος, (ὁ ἐπικαλούμενος Νερουλὸς,) ἐμυήθη τοῦ μυστηρίου ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1819 (α)· ὁ δὲ Ῥαγκαβῆς καὶ Σοῦτσος παρελήφθησαν ὁριστικῶς ἐπὶ τοῦ ἑπομένου ἔτους 1820. Τίνες δὲ διεκρίνοντο καὶ οὗτοι κατά τε τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν, ἀποδείκνυται οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀμερωτικῶν γραμμάτων αὐτῶν (β), ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅσων ἔγραφον ἄλλοι περὶ τῶν ἰδίων (γ). Ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κιεύταν, ὅπου συνεφωνήθη μὲν, ἀλλ' ἔμεινεν ἀπραγματοποίητος, καὶ ἡ ἀπέλευσις τοῦ Λασσάνου.

Τῆς Ὀδησσοῦ τὰ πράγματα ταῦτα ἠρέθισαν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχηγοὺς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὡς ὑπονοήσαντας τὸν σχηματισμὸν ἑτέρου κέντρου, καὶ τὸν ἐρεθισμὸν αὐτῶν περιώρισαν ἰδίως κατὰ τοῦ Τσούνου καὶ Λασσάνου (δ). Κατηγόρουν τοῦ πρώτου ὡς

δεχθέντος τὴν εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἀποστολὴν ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ ἀδείας ἑαυτῶν, καὶ ἐξηγηθέντος μετὰ τῶν περὶ τὸν ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον Σοῦτσον, ὃν ἐθεώρουν ἀμφίβολον, ὡς ὀπαδὸν τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς· κατηγόρουν τοῦ δευτέρου ὡς ῥαδιούργου καὶ καταχρωμένου τῆς νεότητος τοῦ Νικολάου καὶ τοῦ ὀνόματος Ὑψηλάντου· διὰ τοῦτο ἐσκέπτοντο ἔτι καὶ περὶ αὐστηρῶν κατ' αὐτοῦ μέτρων.

Ἐν τοιαύτῃ εὗρον ἀνησυχίᾳ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑταῖροί τινες, καταβάντες ἐκ τῆς Ὀδησσοῦ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐβεβαίωσαν δὲ περὶ μὲν τοῦ Λασσάνου, ὅτι οὐδεὶς ἀκολουθεῖ τὰς ἰδέας τούτου, οἵας ἂν ἔχῃ· περὶ δὲ τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου, ὅτι κρίσεως ὢν ἀγαθῆς καὶ πολλοῦ πατριωτισμοῦ νέος, ὠφελίμως ὑπεστήριξεν ἄχρι τοῦδε καὶ μόνος καὶ μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν, πολλὰς δὲ διαδοθείσας φήμας ψευδεῖς ἀνεσκεύασε πρὸς τὸ συμφέρον ταύτης, τὴν ἀλήθειαν συμβουλεύων τοῖς πᾶσι. Τελευτῶντες δὲ τὸν λόγον παρετήρησαν πρὸς αὐτούς: «Ἐμπιστευθῆτε, ἀδελφοί, τοῖς Υ-»ψηλάνταις καὶ ἀναθέσατε τούτοις τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῆς Ἑται-»ρίας. Μὴ διστάζητε, ἐφ' ὅσων λέγομεν, διότι οὐδὲν δύνασθε πλέον, »ὅτε τὰ πράγματα ἐμεγάλυναν, οἱ καιροὶ πλησιάζουσι, καὶ μόνον ἓν »ὄνομα σημασίας μεγάλης ἐπελπίζει τοῦ λοιποῦ, ὅ,τι ματαίως οἱ »πολλοὶ ὑμεῖς δύνασθε».

Καὶ δι' αὐτοὺς καὶ δι' οὓς ἄλλοτε εἴπομεν λόγους ἐπαρουσιάσθη ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης ἡ περὶ ἑνὸς ἀρχηγοῦ ἰδέα, περὶ ἧς καὶ πολλαχόθεν διάφοροι ἔγραφον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὀλίγοι κατ' ἀρχὰς καὶ ἔπειτα ὅλοι ἠσπάσθησαν αὐτήν, καθ' ἣν μάλιστα ἐποχὴν ἐγγυμονοῦσαι ἐφαίνοντο ἐκ πολλῶν δεδομένων μεγάλαι περιπλοκαὶ τοῦ σουλτάνου ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν. Ἡ περίπτωσις αὕτη, λίαν γόνιμος ἄλλως, σοβαρωτέρας ἢ πρότερον προεκάλει τὰς σκέψεις ἑκάστου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν.

Δύο προὐτέθησαν πρόσωπα, ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης· οἱ μὲν πολλοὶ ἤθελον τὸν πρῶτον ὡς ἄριστον πολιτικόν, καὶ ἀναγκαίαν προέτεινον τὴν πρὸς τοῦτο μεσολάβησιν τοῦ ἐν ταῖς Πεῖσαις τῆς Ἰταλίας παρενδημοῦντος μητροπολίτου Ἰγνατίου, ὡς ἐσχετισμένου μετ' αὐτοῦ διὰ προσωπικῆς φιλίας καὶ πολιτικῆς ὁμοφροσύνης· οἱ δὲ ὀλίγοι παρεδέχοντο τὸν δεύτερον, ὡς πολεμικὸν δεδοκιμασμένον καὶ τολμηρὸν εἰς ἐπαναστατικὰς ἐπιχειρήσεις, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι «πολιτικὴ τῶν βαρβάρων ἐστὶν ἡ σπάθη· ἡ

»Ἑλλὰς ἑπομένως πολεμικοῦ ἤδη καὶ οὐχὶ πολιτικοῦ ἀνάγκην ἔχει». Ὁ Ξάνθος, συμβιβάζων μᾶλλον τὰ διεστῶτα, ἐγνωμοδότησε περὶ τῆς ἐκλογῆς ἀμφοτέρων, παρατηρῶν τὴν διπλῆν προκειμένην ἀνάγκην ἑνὸς πολιτικοῦ καὶ ἑνὸς πολεμικοῦ συγχρόνως (α). Τελευταῖον ἀπεφασίσθη ἡ πρόσκλησις τοῦ Καποδιστρίου, οὐχὶ ὡς μόνου ἀρχηγοῦ τῆς Ἑταιρίας, ἀλλ' ὡς γενικοῦ ἐπιτρόπου τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑταιρίας, γινομένων γνωστῶν πρὸς τοῦτον μόνον. Ἡ μεγάλη καὶ δύσκολος αὕτη ἀποστολὴ ἀνετέθη τῷ Ξάνθῳ, ὡς ἱκανότητος διαφερούσης προσώπῳ.

Ἐμνημονεύσαμεν ἄλλοτε, τίνων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔλαβον οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχηγοὶ μέτρων περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς Ἑταιρίας, περὶ ἀποστολῶν διαφόρων, περὶ τῆς ἀναγκαίας προσλήψεως καὶ ἄλλων μελῶν ἐν τῇ Ἀρχῇ, ὡς καὶ περὶ μιᾶς γενομένης μεταξὺ αὐτῶν συνθήκης. Ἡ συνθήκη αὕτη, μηνολογουμένη τῇ 22 σεπτεμβρίου 1818, ὡρίζετο ὑποχρεωτικὴ διά τε τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ παραληφθησόμενα μέλη, καθὼς καὶ διὰ τὸν κηρυχθησόμενον Γενικὸν Ἐπίτροπον. Ταύτης ἐδόσαμεν τότε περίληψίν τινα (β), καθ' ἃς ἐλάβομεν πληροφορίας παρὰ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου, ἑνὸς τῶν ὑπογραψάντων αὐτήν· ἤδη δὲ δημοσιεύομεν ὁλόκληρον (γ) τὸ κείμενον ἐξ ἀντιγράφου τῆς χειρὸς τοῦ Ξάνθου, ἐπίσης συνυπογεγραμμένου· τὸ δ' ἀντίγραφον τοῦτο ἐπέχει θέσιν πρωτοτύπου.

« ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ.

« Οἱ ὑπογράφοντες, κινοῦντες ὅλην τὴν μηχανὴν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ μέλλοντες νὰ χωρισθῶσι, καθὼς ἐφάνη εὔλογον, λαμβάνων καθεὶς ἑτέραν διεύθυνσιν διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς ἰδίας, κρίνουσι καὶ ἀποφασίζουσι τὰ ἀκόλουθα, τὰ ὁποῖα θέλει τοὺς χρησιμεύσουσι κανόνες τῶν ἰδίων πράξεων καὶ τῶν σχέσεών των μὲ τοὺς ἄλλους.

«Α.ον Οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς κινοῦντας εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θέλει ἐνεργεῖ ἢ πράττει πρὸς ἰδιαίτερον τέλος, ἀλλ' ὅλαι αἱ πράξεις του θέλουν εἶναι ὅλως διόλου διὰ τὴν Ἑταιρίαν. Εἰς αὐτὴν τὴν ὑποχρέωσιν ὑπόκεινται καὶ οἱ ἀπόντες, γνωρίζοντες καὶ λαμβάνοντες μέρος ὁπωσοῦν εἰς τὴν κίνησιν κατὰ τὸ παρόν. Πλὴν πρὸς τελείωσιν καὶ παῦσιν τῶν μερικῶν ὑποθέσεών των δίδεται διορία, τοῦ μὲν Ἀντωνίου Κομιζοπούλου καὶ Ἀθανασίου Σέκερη μῆνες ἕξ, τοῦ δὲ Ἀνθίμου Γαζῆ μῆνες τρεῖς ἀπὸ τὴν σήμερον· οἱ ὁποῖοι, ἀνίσως δὲν κάμωσι κατὰ τούτην

τὴν ἀπόφασιν, θέλει θεωροῦνται εἰς τὸ ἑξῆς ὡς ἁπλᾶ μόνον μέλη μόνον τοῦ Παναγιώτη Σέκερη, ἐπειδὴ καὶ ἡ παρουσία του εἶναι καλὴ εἰς Κωνσταντινούπολιν, συγχωρεῖται νὰ ἐξακολουθῇ τὸ ἐμπόριόν του, ὅσον ὁ ἴδιος τὸ κρίνῃ εὔλογον.

«Βον. Ὑποχρεοῦνται οἱ κινοῦντες νὰ εἰδοποιῶνται ἀναμεταξύ των διὰ τὰς πράξεις των, διαθέτοντες ἐκ συμφώνου διὰ τὰ χρήματα τῆς Ἑταιρίας πρὸς ὠφέλειαν αὐτῆς, καθὼς καὶ διὰ τὰ γράμματα, χωρὶς νὰ ἔχῃ οὐδεὶς τὸ δικαίωμα νὰ κατακρατῇ ἢ μεταχειρίζεται κατ' ἀρέσκειάν του.

«Γον. Οὐδεὶς δὲν θέλει φανερώσει τὴν κινητικὴν Ἀρχὴν μήτε εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς κινοῦντας, μήτε τὸν ἑαυτόν του ὡς κινοῦντα, μήτε ὅτι ἠξεύρει τι περὶ τῆς Ἀρχῆς· δὲν θέλει ἐπιχειρισθῇ τι σχετικὸν ἀποστασίας γενικῆς ἢ μερικῆς χωρὶς τὴν συναίνεσιν καὶ τῶν ἄλλων κινούντων ἀδελφῶν. Εἰς περίστασιν διαφωνίας αἱ περισσότεραι γνῶμαι ὑπερισχύουσι.

«Γίνεται ἐξαίρεσις ὡς πρὸς τὴν φανέρωσιν μόνον τῆς κινητικῆς Ἀρχῆς τοῦ Ἐμμανουὴλ Ξάνθου, ὑπάγοντος εἰς ἀντάμωσιν τοῦ Κόμητος Ἰωάννη, ἔχων τὴν ἄδειαν νὰ φανερώσῃ τὴν Ἀρχὴν εἰς αὐτὸν μόνον ὅστις ἐμβαίνων εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν κινούντων, θέλει ὑπογράψει τοῦτο τὸ ὑποχρεωτικὸν, ὑποχρεούμενος ὅμως ὁ Ξάνθος νὰ δώσῃ εὐθὺς εἴδησιν εἰς τὰ πλεῖστα μέλη τῶν κινούντων ὅλων τῶν σχέσεών του καὶ ἀναφορῶν του μὲ τὸν Κόμητα.

» Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 22 σεπτεμβρίου 1818.

»ΑΝΘΙΜΟΣ ΓΑΖΗΣ,	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΕΚΕΡΗΣ,
»ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΞΑΝΘΟΣ,	ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ. ΠΑΖΤΙΜΑΔΗΣ,
»ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ν. ΤΖΑΚΑΛΩΦ,	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ,
»ΠΑΝΑΓ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ,	ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΟΜΙΖΟΠΟΥΛΟΣ».

Ὁ Λεβέντης ὑπέγραψεν ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ, ὁ Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος ἐν τῇ Μόσχᾳ (α), ὁ δὲ Γαζῆς ἐν ταῖς Μηλιαῖς, ὅπου μετέβη ἐξεπίτηδες ὁ Ξάνθος. Διὰ τὴν αἰτίαν δὲ αὐτὴν ἀργοπορήσας οὗτος, ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τὴν Πετρούπολιν τῇ 19 φεβρουαρίου 1819.

Ἐν τούτοις ἐξακολουθῶν ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης τὴν κατήχησιν, παρέλαβεν ἐν Κιευΐᾳ καὶ τὸν Γεώργιον Καντακουζηνὸν, διοικητὴν ὄντα τοῦ ἀπωκισμένου συντάγματος ἐν Βοζνεσένσκη. Καὶ θέσεως κοινωνι-

κῆς καὶ περιουσίας ἱκανῆς κύριος, ὁ Καντακουζηνὸς ἐνθουσιῶν πρυ-
τεινε τὴν ἐν Ὀδησσῷ καὶ Κιεύᾳ σύστασιν ἑλληνικῶν τραπεζῶν,
ὅπως διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐνεργηθῇ ταχεῖα καὶ ἀποχρῶσα συγκέν-
τρωσις χρημάτων διὰ τὸν πόλεμον. Εὐφυὴς ἦτο ἰδέα τοιαύτη, ἀλλ'
ἀπήτει πρὸς ἐφαρμογὴν ἱκανὸν χρόνον. Ὁ Καντακουζηνὸς ἔχαιρεν
ἔκτοτε ὁμιλῶν τὴν ἑλληνικὴν, ὅσῳ ἠδύνατο (α). Ὁμολογουμένως
δὲ ἐνθουσιασμὸς θεῖος ἐκυρίευε τὴν καρδίαν ἑκάστου, πρὸς ὃν διελέ-
γετο περὶ πατρίδος ἢ ἔγραφεν ὁ Ὑψηλάντης. Μίαν τῶν ἐπιστολῶν
τούτου λαβὼν καὶ ὁ ἐν Ὀδησσῷ Ἰωάννης Ἀμβρόσιος, ἠγέρθη, καίτοι
κλινήρης ὤν, καὶ ηὐχήθη ὑπὲρ τῶν πατριωτικῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐν
δάκρυσιν ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τῆς Ἑλλάδος. Ἦν δ' αὕτη ἔργον τοῦ
ἰδίου ὡς καλλιτέχνου, δι' ἧς παρίστατο ἡ Ἑλλὰς γονυκλινὴς, περιβε-
βλημένη ῥάκη, καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ἐμποδίζουσα τὸ ῥέον ἐκ
τῆς καρδίας αἷμα, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ῥίπτουσα ἀκόντιον κατὰ τῆς ἐλα-
φρᾶς ὑπὸ νεφῶν καλυπτομένης ἡμισελήνου. Πρὸς ταύτην ἀπηύθυνε
νυχθημερὸν τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ὁ πατριώτης γέρων. Τίς ἤδη οὐκ ἐβακ-
χεύετο ὑπὸ τοῦ ἐγκαρδίου αἰσθήματος ὑπὲρ τῆς πατρίδος; Ἢ τίς οὐκ
ἔβλεπεν ἐν τῇ Φιλικῇ Ἑταιρίᾳ τὴν ἱερὰν κιβωτὸν, ἐν ᾗ περιεκλείετο
πᾶν, ὅ,τι ἡ Ἑλλὰς προσφιλέστερον εἶχε;

Ἐσχημάτιζον μέχρι τοῦδε τὴν Ἀρχὴν τῆς Ἑταιρίας ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ
πρόσωπα. Ὀρθῶς σκεπτόμενα ταῦτα ἀπεφάσισαν, ὡς προείπομεν, ἵνα
παραλάβωσι βοηθοὺς καὶ ἑτέρους ἐκ τῶν διακρινομένων ὁμογενῶν, καὶ
μάλιστα ἐκ τῶν διαπρεπόντων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν δύο Ἡγεμονειῶν
καὶ ἰδίως τῇ ῥωσσικῇ. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀνεχώρησαν ὁ μὲν Τσα-
κάλωφ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ δὲ Ἀναγνωστόπουλος εἰς τὴν Μολδαυΐαν
καὶ Βλαχίαν, ἵνα κάμωσι κοινωνοὺς, ὁ πρῶτος τὸν μητροπολίτην Ἰγνά-
τιον καὶ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, ὁ δεύτερος τὸν Θεόδωρον
Νέγρην καὶ τὸν Γεώργιον Λεβέντην. Ἀλλ' ὁ Ἀναγνωστόπουλος μόνον
παρέλαβε τὸν Λεβέντην, ὡς ἰδὼν πολυπράγμονα τὸν Νέγρην καὶ ἐπο-
μένως ὕποπτον ἐν περιστάσει, καθ' ἣν γνωρισθῶσιν αὐτῷ ὡς κινοῦντες
τὴν Ἑταιρίαν ἄνθρωποι ἐμπορικῆς τάξεως, καὶ οὐχὶ ὁ Καποδίστριας
ἢ καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, καθ' ἃ ἐνόμιζε. Μάλιστα δὲ,
διαφωνήσας ἐν πολλοῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ Ἰασίου δυσά-
ρεστος, κηρυχθείσης ἔκτοτε μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἔχθρας ἀσπόν-
δου μέχρι τελευτῆς βίου. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἐκτάκτως παρέλα-
βεν ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἐν τῇ ὁλομελείᾳ τῆς Ἀρχῆς τὸν ἀρχιμανδρί-

την Γρηγόριον Δικαῖον, ἄνδρα φέροντα μὲν κακάς τινας ἰδιότητας, ἀλλὰ διακρινόμενον περὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐπὶ ἱκανότητι καὶ τόλμῃ.

Ὁ Ἀναγνωστόπουλος, χαρακτῆρος τιμίου μέν, πλὴν αὐστηροῦ ὑπὲρ τὸ δέον ὡς πρὸς τὰς ἐπικειμένας περιστάσεις, διηνέχθη ἐπίσης ἐν Μολδαυίᾳ καὶ πρὸς ἄλλους τῶν ἑταίρων, ὡς τὸν Παναγιώτην Πάνον, Παναγιώτην Διογενίδην καὶ Φώτιον Ἡλιάδην. Ὁ πρῶτος αὐτῶν κατήγετο ἐκ τῆς Μυσίας, οἱ δὲ δύο τελευταῖοι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, μέλη ὄντες τῆς ἐν Ἰασίῳ Ἐφορείας, ὅλοι δὲ ἔχοντες ἐπιῤῥοὴν ἀξίαν λόγου. Μετά τινα δὲ καιρὸν καὶ ἐπιτροπὴ τῶν ἐν Ἰασίῳ ἀδελφῶν ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Λεβέντην ὁ Ἡλιάδης καὶ Πάνος, πικρῶς παραπονούμενοι κατὰ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου καὶ τὰ ἀφιερωτικὰ αὐτῶν γράμματα ζητοῦντες. Μόλις διεσκέδασε τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ Λεβέντης, πείσας τοὺς ἀπεσταλμένους, ὅτι τὰ ἀφιερωτικὰ ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας περιελεύσονται εἰς χεῖρας τοῦ ὁσονούπω κηρυχθησομένου Γενικοῦ Ἐπιτρόπου. Ἀλλὰ δεινοτέρα ὑπῆρξεν, ὡς λαβοῦσα χαρακτῆρα ἐπίφοβον, ἡ διχόνοια τοῦ Πεντεδέκα καὶ Ἀναγνωστοπούλου. Πολυπραγμοσύνης ἐλεεινῆς καὶ κουφότητος ἐλεεινοτέρας, ὁ Πεντεδέκας ὑπενόησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς ἀφανῆ μέλη τῆς Ἀρχῆς τὸν Ἀναγνωστόπουλον, τὸν Ξάνθον καὶ τὸν Σέκερην, καὶ μεταβὰς εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἔπεισε τὸν ἰατρὸν Μιχαῆλον Χρησταρῆν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Τίμιος καὶ φιλογενὴς, ἀλλὰ λίαν εὐαπάτητος, ὁ Χρησταρῆς, θεωρήσας ἀβάσιμα τὰ πράγματα, ἤρξατο γράφειν πρός τε τὸν ἱεράρχην Ἰγνάτιον καὶ ἄλλους τοιούτους περὶ τῆς σαθρότητος τοῦ πρὸς ἐπανάστασιν ἐπιχειρήματος. Ταῦτα μὴ ἀνεχόμενος ὁ Ἀναγνωστόπουλος, καὶ ἐκ προσθήκης μανθάνων περὶ τοῦ Πεντεδέκα, ὡς σπερμολογοῦντος πολλὰ ἄνευ προσοχῆς τινος, διηνέχθη κατ' αὐτοῦ ὡς ἄλλου προφανοῦς πολεμίου τῶν πραγμάτων, καὶ μόλις, μεσολαβήσας καὶ πάλιν ὁ Λεβέντης, πάντα φόβον διέλυσε, πρῶτον τὸν Χρησταρῆν μεταπείσας (α).

Ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ ὁ Ξάνθος μετὰ μὲν τοῦ Γεωργίου Λεβέντου καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Δικαίου, μελῶν ἤδη τῆς Ἀρχῆς ἐνεργητικωτάτων, εἰργάζετο διὰ τὴν κυρίαν ἀποστολὴν ἑαυτοῦ· πρὸς δὲ τὸν Ὀλύμπιον καὶ Ἰωάννην Φαρμάκην παρέστη ὡς ἀναγκαῖος, ἵνα μεταβῇ εἰς Πετρούπολιν καὶ ἐπικαλεσθῇ βοηθήματα ὑλικὰ διὰ τὸν μέλλοντα πόλεμον. Αὐτὸν εἶχε τὸ σκοπὸν ἡ ἀπὸ τῆς 12 αὐγούστου 1819 ἐπιστολὴ τούτων καὶ τοῦ Δικαίου, δι' ἧς ἐξετίθεντο ἀλληγορικῶς τὰ πάντα (β). Διερχόμενος ἐκ τῆς Κιευΐας ἔμαθεν ἀσθενοῦντα τὸν

Νικόλαον Ὑψηλάντην, καὶ οὐδεμίαν διὰ τοῦτο ἔλαβε μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν, ὡς ἐπεθύμει.

Φθάσας δ' ἐν Μόσχᾳ, παρέλαβε, συμβουλευθεὶς μετὰ τοῦ Κομιζοπούλου, μέλος τῆς Ἀρχῆς τὸν μεγαλέμπορον Νικόλαον Πατσιμάδην, Ἰωαννίτην, ἄνδρα φρόνιμον καὶ ἐν πολλῇ ὑπολήψει. Ἐκεῖ καὶ Ξάνθος καὶ Κομιζόπουλος καὶ Πατσιμάδης, συσκεπτόμενοι, ὡς εἰκὸς, περὶ παντὸς δυνατοῦ μέσου πρὸς τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου, ἀναγκαίαν εὗρον τὴν, ὅσον ἔνεστι, ταχυτέραν κατάβασιν τοῦ Βαρβάκη εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὡς ἀνδρὸς πλουσίου καὶ ὅλην ἔχοντος τὴν προαίρεσιν περὶ τῆς χρήσεως τοῦ πλούτου αὐτοῦ πρὸς σκοποὺς ἐθνικούς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τοιοῦτον ὑπισχνεῖτο μόνη ἡ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Βαρβάκη ἐπιρροὴ τοῦ Καποδιστρίου, ὁ Ξάνθος ἐπεφορτίσθη, ὅπως ὑποστηρίξῃ παρ' αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην (α).

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ μερικοῦ περὶ τοῦ Βαρβάκη ζητήματος, ἐνεκρίθη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μέτρον ἄλλο χρηματισμοῦ γενικώτερον καὶ μεγάλην τὴν συλλογὴν κεφαλαίων ὑπισχνούμενον. Πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ἰδέας ταύτης ὁ Κομιζόπουλος καὶ Πατσιμάδης ἐνησχολήθησαν δραστηρίως ἐπὶ τῇ συντάξει τοῦ ἀνήκοντος ὀργανισμοῦ, ὀνομάσαντες τὸ ἔργον αὐτῶν « *Φιλόμουσον καὶ Φιλάνθρωπον Γραικικὴν Ἐμπορικὴν Ἑταιρίαν* ». Συνίστατο ὁ ὀργανισμὸς ἐξ εἰκοσιοκτὼ ἄρθρων, ἀφορώντων τὸ οἰκονομικὸν καὶ διοικητικόν. Τὸ κεφάλαιον τῶν ἐπὶ προσχήματι τόκου πρὸς 6 τοῖς 100 μετοχικῶν καταθέσεων ὡρίζετο εἰς δισχιλίας μερίδας ἀνὰ πεντακισχίλια ρούβλια ἑκάστην, (τὸ ὅλον δέκα ἑκατομμύρια ρουβλίων,) δεκτῶν γινομένων ὡς μετόχων καὶ ξένων φιλελλήνων. Καὶ γενικαὶ μὲν οἰκίαι τῆς Ἑταιρίας προσδιωρίζοντο τέσσαρες ἐν Μόσχᾳ, ἐν Ὀδησσῷ, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Βιέννῃ· ἰσάριθμοι δ' ἕτεραι μερικαὶ, μία ἐν Ταϊγαρὼκ, ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῆς ἐν Μόσχᾳ, μία ἐν Ἰσμαηλίῳ, ὁμοίως ἀπὸ τῆς ἐν Ὀδησσῷ, μία ἐν Σμύρνῃ, ὁμοίως ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἄλλη ἐν Λιβόρνῳ, ὁμοίως ἀπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ. Μεταξὺ ἄλλων ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων περιελαμβάνετο καὶ ἡ κατασκευὴ ἰδίων πλοίων τῆς Ἑταιρίας, καὶ ἡ συγκρότησις ἐθνικοῦ τυπογραφείου, ὅπου ἂν ἐκρίνετο εὔλογον. Ἡ αὐστηροτέρα ἐχεμυθία ἐπεβάλλετο περὶ ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων ὡς ὅρος τιμῆς· ὡς ἐθνικαὶ δὲ ἀνάγκαι ἀνεφέροντο ἡ τελειοποίησις τῶν ὑπαρχόντων σχολείων καὶ ἡ σύστασις νέων, ἡ ἔκδοσις κλασικῶν συγγραφέων καὶ ἡ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀποστολὴ ἐνδεῶν μαθητῶν

προὸς ἐκμάθησιν, ἡ ὑπανδρεία πτωχῶν κορασίων καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν ἐν φυλακαῖς καὶ ἐν ἀνάγκαις περιπεσόντων ὁμογενῶν (α). Ἀλλ' ὁ ὅλως πολιτικὸς, μᾶλλον δὲ ἐπαναστατικὸς, σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας ταύτης κατεφαίνετο ῥητῶς διὰ τεσσάρων «μυστικῶν ἄρθρων», ἐξ ὧν ὡρίζοντο, διὰ μὲν τοῦ πρώτου ἡ μοναδικὴ ἐν καιρῷ χρῆσις τῶν συλ»λεχθησομένων δέκα ἑκατομμυρίων ῥουβλίων διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς »πατρίδος»· διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ὡς ἔφοροι καὶ τοιοῦτοι μόνοι οἱ ὑπάρχοντες μέλη τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν· διὰ δὲ τοῦ τρίτου ἡ ὑποχρεωτικὴ τῶν ἐφόρων συναγροίκησις μετὰ τοῦ διορισθησομένου «Ἑταιριάρχου τῶν Φιλικῶν»· καὶ διὰ τοῦ τετάρτου ἡ ἐπὶ τῆς ῥήξεως τοῦ πολέμου χρῆσις τοῦ χρηματικοῦ κατὰ τὰς διαταγὰς τοῦ αὐτοῦ Ἑταιριάρχου (β).

Ἡ περὶ τοιαύτης Ἑταιρίας ἰδέα, ὡς καὶ τὸ σύνολον τοῦ ὀργανισμοῦ ταύτης, καίτοι πολυπλόκου, ἐπιτυχῆ ἦσαν· παρὰ τοὺς εἰδικοὺς ὅμως ἄνδρας ἀπήτει καὶ χρόνον πολὺν καὶ ἐργασίαν μεγάλην, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου τὰ πράγματα ἐβίαζον, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἶναι αὐτῶν ὁ κύριος. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔλαβε πρόοδον ἀξίαν λόγου, εἰ καὶ μεγάλας ἤλπιζε τὰς ὠφελείας ὁ Κομιζόπουλος, γράφων τὴν 16 φεβρουαρίου 1820 πρὸς τὸν ἐν Πετρουπόλει Ξάνθον: «... Τὸ σχέδιον τοῦ ἐμπορικοῦ συστήματος ἐτελείωσε καὶ »σᾶς στέλλεται. Τὸ προσφέρετε τοῦ Εὐεργετικοῦ. Πόσον μεγίστως »θέλει εὐκολύνει! Ἡ ἐνέργειά του δὲν θέλει σταθῆ δύσκολος, ὡς στο»χάζομαι, εἰς τὴν σύναξιν τῶν κεφαλαίων, καὶ ἡ ὠφέλεια κατὰ δια»φόρους τρόπους μεγίστη· φθάνει νὰ τὸ ἀποφασίσῃ καὶ ὁ Εὐεργετικός» (γ).

Ἐκ τῆς Μόσχας ἀπῆλθεν ὁ Ξάνθος εἰς τὴν Πετρούπολιν περὶ ἀρχὰς φεβρουαρίου τοῦ 1820, ἤτοι μετὰ ἓν πλῆρες ἔτος, ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πραγματικῶς ἐφ' ὅλην αὐτοῦ τὴν πορείαν εἰργάσθη οὗτος ὑπὲρ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑταιρίας, καθ' ἃ ἐξεθέσαμεν· ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ μεγάλη μεσολαβοῦσα ἀναβολὴ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνεδέχθη, τόσῳ μᾶλλον ἀνησύχει τὴν Ἑταιρίαν, ὅσῳ καὶ ὁ Τσακάλωφ παρέτεινε τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἐξ ἀνάγκης ἐγένετο πρόσφυξ ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου εἰς τὴν ἰδίαν ἀλλοδαπὴν διὰ τὰ καθ' ἑαυτοῦ ἄλλοτε μὲν ἐλαττούμενα, ἄλλοτε δὲ αὔξοντα καὶ οὐδέποτε παύοντα μίσητινῶν· καὶ ἰδιόῤῥυθμος ἄλλη, ἐκτὸς τῆς παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλου, ἀ-

ποστολὴ ἐγένετο παρὰ τοῦ Θεοδώρου Νέγρου πρὸς τὸν Καποδίστριαν· καταπληκτικὴ δὲ ἀνέκυπτεν ἀνωμαλία ἔν τε τῷ Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ ἕνεκα Πεντεδέκα καὶ Γάτσου (α), ὡς καὶ ταῦ τολμηροῦ πολιτεύματος τοῦ Δικαίου (β)· ἐν δὲ τῷ κέντρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μόνος ἐκ τῶν ἀρχηγῶν ἐνήργει ὁ Σέκερης, μὴ ἐπαρκῶν καθ' ὅλα. Ἄλλη ὑπῆρχεν ἡ ἁρμοδιότης τῆς ἐκεῖ γενικῆς ἐφορείας. Δι' ὅλα ταῦτα ἡ ἔλλειψις ἑνὸς ἀρχηγοῦ καθίστατο, εἴπερ ποτὲ, ἐπαισθητοτάτη. Ὑπ' ὄψιν ἔχομεν διαφόρων ἀλληλογραφίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, καὶ ἐξ αὐτῶν βλέπομεν, ὅτι, ἐὰν μὴ ὑπῆρχον ἐν μὲν ταῖς Ἡγεμονείαις Λεβέντης, Ῥίζος Νερουλὸς καὶ Δημήτριος Θέμελης, ἐν δὲ τῇ Πετρουπόλει Ξάνθος, ἐν δὲ τῇ Μόσχᾳ Κομιζόπουλος καὶ Πατσιμάδης, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει Σέκερης, Κύριος εἶδε, τίνα ἂν ἐλάμβανον τύχην τὰ πράγματα, καὶ μεθ' ὅσα ὁ Σέκερης ἔγραφε πρὸς τὸν Κομιζόπουλον τῇ 16 φεβρουαρίου: «... Οὔτε ἡ ἀποτυχία τοῦ Θωμαΐδη (Ξάνθου), νὰ »μὴ δώσῃ ὁ Κύριος! δύναται νὰ ἀνατρέψῃ τὰ ἕως τώρα γεγονότα, »τὰ ὁποῖα ὑπόσχονται αἴσιον τέλος,καὶ ἡ Θεία χάρις νὰ τὰ φυλάξῃ ἀπὸ »τὸ βάσκανον ὄμμα τοῦ πονηροῦ δαίμονος».

Μεθ' ἡμέρας δύο παρουσιασθεὶς πρὸς τὸν Καποδίστριαν ὁ Ξάνθος, ἐνεχείρησε τὴν περὶ ἑαυτοῦ συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γαζῆ, διαλαμβάνουσαν σὺν τοῖς ἄλλοις: «... Ἐνθυμεῖσθε, κύριε Κόμη, ὅταν, εὑρι- »σκόμενοι εἰς Βιέννην καὶ ὁμιλοῦντες περὶ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως »τοῦ ἔθνους μας, ἐλέγετε: Δὲν εὑρίσκεται καὶ εἰς ἡμᾶς ἕνας Θρασύ- »βουλος; Ἰδοὺ πόσοι Θρασύβουλοι σᾶς παρουσιάζονται σήμερον!...» Παρὰ τὴν ἱκανῶς ἐκφραστικὴν ταύτην ἐπιστολὴν ὁ Ξάνθος ἐξέθετο αὐτῷ τὰ περὶ τῆς Ἑταιρίας καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἀπέτυχε· τὴν δ' ἀποτυχίαν ταύτην μανθάνων ὁ Κομιζόπουλος ἔγραφε πρὸς τὸν Ξάνθον τῇ 1 μαρτίου 1820: «... Μὲ δυσαρέσκειάν »μας ἴδομεν καὶ περὶ τοῦ Εὐεργετικοῦ (Καποδιστρίου), ὅτι δὲν θέλει »νὰ φανῇ ἐνεργὸς συνδρομητὴς, καὶ περὶ τούτου τί νὰ σᾶς εἴπω; Μόνοι »γνωρίζετε τὰς χρείας μας. Τώρα εἴμεθα εἰς περίστασιν, ὅπου τῶν »ἀδυνάτων νὰ μένῃ ἀνενέργητος ἡ ὑπόθεσίς μας· ὅτι, καὶ ἂν θελήσωμεν »νὰ κάμωμεν παῦσιν τῶν ἐπιχειρημάτων, εἶναι ἀδύνατον. Πρέπει νὰ »τοῦ παραστήσετε, πόσον εἴμεθα ἐξαπλωμένοι, καὶ ὁποίαν κἂν συμ- »βουλὴν δίδει, διὰ νὰ γνωρίσωμεν, ποῦ κλίνει ἡ θέλησίς του. Τοῦτο »ὅμως σᾶς λέγομεν, ἕως ἐδῶ ὁποῦ ἐκαταντήσαμεν, μεγαλητέρα θέλει »σταθῇ ἡ ζημία, ἂν κάμωμεν στάσιν, καὶ σωτηρία ἡ ἐνέργεια. Εἰς

»τοῦτο συμφωνεῖ καὶ ὁ Ξενοφωντίδης (Πατσιμάδης). Ἂν κριθῇ εὔλο-»γον, ἠμπορεῖ νὰ ἀναφερθῇ ἡ ὑπόθεσίς μας καὶ εἰς τὸν Φιλάνθρωπον »(τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον). Δὲν δίδω παλαιὰ ἄπειρα παραδείγ-»ματα τῶν ἀποτυχόντων. Εἶναι ἀρκετὸν νὰ μᾶς ἐγκαρδιώσῃ, καὶ μά-»λιστα τώρα, ὁποῦ αἱ ὑποθέσεις μας γιγαντιαίως προχωροῦν πρὸς τὰ »κρείττω. Ἡ σπουδὴ καλὴ εἶναι· ὅμως βαθμηδὸν καὶ ἡ ἐνέργειά μας νὰ »προχωρῇ. Χρεία νὰ ἐκτανθῶμεν εἰς τὰς προβλέψεις, καὶ τὸ μπιλάν-»τζον (ὁ πόλεμος), ὅταν ἀποφασισθῇ, τότε ἠμπορεῖ νὰ σφαλισθῇ· καὶ »βέβαια ἡ μεγάλη ἔκτασις ἀπαιτεῖ καὶ καιρὸν νὰ σφαλισθῇ μπιλάν-»τζον γενικόν. Διὰ τοῦτο, κύριε, ἀνάγκη νὰ μείνετε αὐτοῦ· ὅτι, ἂν »κατὰ τὸ παρὸν καὶ ὁ Εὐεργετικὸς ἀντιτείνῃ, ἐλπίζω ἀφεύκτως ἀκο-»λούθως νὰ συμφωνήσῃ νὰ μᾶς συνδράμῃ, ἀφ' οὗ τὸν παρουσιάσετε »ὅλας τὰς ἀποδείξεις τῶν δικαιωμάτων μας. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ »εἶσθε γενναῖοι, ὅτι τὰ καλὰ μὲ κόπους ἀποκτῶνται . . . »

Μεγάλην ἀληθῶς γενναιότητα καὶ μεγάλην ἐπιμονὴν ἔδειξεν ὁ Ξάνθος, παρατηρήσας πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἀρνούμενον: « . . . Εἶναι »ἀδύνατον, κύριε Κόμη, νὰ μένουν εἰς τὸ ἑξῆς τυραννούμενοι οἱ Ἕλ-»ληνες. Ἡ ἐπανάστασίς των εἶναι ἄφευκτος· καὶ διὰ τοῦτο, ἐν ᾧ ἔχου-»σιν ἀνάγκην ἀρχηγοῦ, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μείνετε ἀδιάφορος ὡς »Ἕλλην καὶ ἐν ὑπολήψει παρ' αὐτοῖς καὶ ἄλλοις πολλοῖς . . . » Καὶ ὅμως οὔτε ἐν γνώσει τοῦ αὐτοκράτορος δυνατὴ ἦτο ἡ παραδοχὴ ἀρ-χηγίας τοιαύτης, οὔτε ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ἥρμοζε μὲν τῷ Καποδίστρια, ὠφέλει δὲ τῇ Ἑλλάδι. Τίς ἔμενεν ἢ οὕτως ἢ ἄλλως ἡ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀμέσου ἐνοχοποιήσεως τοῦ αὐτοκράτορος ἐνώπιον τῆς ἀνησύχου μάλιστα διὰ τὴν Ἄρκτον Εὐρώπης; Ἐγνώριζε μὲν ἐκ πολλῶν ὁ αὐ-τοκράτωρ τὸν Καποδίστριαν, ὡς ὅλον αὐταπάρνησιν ὄντα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἠρώτα αὐτόν: «Τί κάμνουσιν οἱ »Ἕλληνες ὑμῶν; Ζητεῖτε πάντοτε δι' αὐτοὺς, καὶ οὐδέποτε δι' ὑμᾶς»· ἠδύνατο ὅμως ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ τὴν διατηρήσιν τῶν αὐτῶν περὶ τούτου αἰσθημάτων, εἰμὴ ἀπεφάσιζε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ἀνεδέχετο συγχρόνως τὸν τῆς Εὐρώπης; Ὁ Καποδίστριας ἄρα ὑπηρέτει τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἀποποιούμενος τότε, εὐχόμενος δὲ μόνον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων καὶ μὴ ἀπελπίζων ὅλως τὸν Ξάν-θον. «Ἐὰν ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ τώρα, τελευτῶν εἶπε τούτῳ, οἱ διευθύνον-»τες τὴν Ἑταιρίαν δύνανται, ἂν γνωρίζωσι, νὰ μεταχειρισθῶσιν ἄλλα »μέσα, καὶ εὔχομαι νὰ τοῖς βοηθήσῃ ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ

»σκοποῦ των». Ἀλλὰ, καὶ ἐκτὸς τῶν λόγων αὐτῶν, ἐμεσολάβει τότε καὶ ἄλλο ἀποποιήσεως αἴτιον· τοῦτο δὲ ἦν ὁ πυλὺς ἐρεθισμὸς, ὃν κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἔλαβεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἐκ τῆς παρουσιάσεως καὶ τῶν αὐθαδῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Καμαρηνοῦ. Ὅτε δ' ὁ Καποδίστριας μόλις κατώρθωσε τὴν διασκέδασιν τῆς τοιαύτης τοῦ αὐτοκράτορος δυσαρεσκείας, φυσικὸν ἦτο ἐπόμενον, ὅπως ἐρεθισθῇ καὶ οὗτος ἔτι πλέον, ὅταν εἶδε τὸν Ξάνθον, κατόπιν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ Καμαρηνοῦ, παρουσιαζόμενον καὶ διαλεγόμενον περὶ ἑταιρικῶν πραγμάτων.

Αὐτὰ ἐν τοσούτῳ συνέβησαν κατὰ τὰς δύο συνεντεύξεις τοῦ Ξάνθου μετὰ τοῦ Καποδιστρίου. Ὁ Ξάνθος προσεκλήθη τότε εἰς Μόσχαν παρὰ τῶν ἐκεῖ μελῶν τῆς Ἀρχῆς, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ ποιητέου (α), ἀλλ' ἔστρεψεν ὅμμα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, οὐδένα μεταβαλὼν τρόπον. Κατὰ πρῶτον ἐπλησίασε τῷ Ἰωάννῃ Μάνῳ, ὡς συγγενεύοντι μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ὑπηρετοῦντι δὲ παρὰ τῷ ἀγγλικῷ πρεσβείῳ ἐν τῷ τμήματι τῶν ἀνατολικῶν ὑποθέσεων. Πρὸς τοῦτον ἐξέθηκε τὴν ἀποστολὴν, ἣν εἶχε, καὶ μεγάλην ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπήνεγκε συγκίνησιν, ὡς εὔγλωττος καὶ μεγάλην διατηρῶν συνέχειαν λόγου. Ὁ Μάνος ἔσπευσε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, μόλις ἀναῤῥωννύμενον ἔκ τινος ἀσθενείας, καὶ προδιέθεσεν αὐτὸν δεόντως. Κατόπιν ἀπελθὼν καὶ ὁ Ξάνθος πρὸς ἐπίσκεψιν τούτου, ἐγένετο δεκτὸς διὰ πολλῆς εὐμενείας, καὶ ἀπήντησεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτοῦ, ὡς ἀκολούθως.

«Πόθεν εἶσθε καὶ πῶς ἤλθατε εἰς τὴν Πετρούπολιν; — Εἶμαι ἐκ τῆς Πάτμου καὶ ἦλθον ἐδῶ δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

«Πῶς περνοῦν οἱ ὁμογενεῖς εἰς τὴν πατρίδα σας καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη ἀπὸ τὴν τουρκικὴν τυραννίαν; — Πανταχοῦ ἡ τυραννία τῶν Τούρκων κατήντησεν ἀνυπόφορος.

«Πῶς δὲν προσπαθοῦσιν ἢ νὰ ἐλευθερωθῶσιν, ἢ νὰ ἐλαφρώσωσι τοὐλάχιστον τὸν ζυγόν των; — Μὲ ποῖα ὅμως μέσα καὶ μὲ ποίους ὁδηγοὺς, ἀφ' οὗ ἔμειναν ἐγκαταλελειμμένοι ἀπὸ ἐκείνους, ὅσοι ἠμπόρουν νὰ τοὺς ὁδηγήσωσι; ἀφ' οὗ οἱ τοιοῦτοι καταφεύγωσιν εἰς ξένους τόπους, καὶ ἀφίνωσιν ὀρφανοὺς τοὺς ὁμογενεῖς των; Ὁ ἀείμνηστος πατήρ σας κατέφυγεν ἐδῶ, καὶ ὁ Καρατσᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὁ κόμης Καποδίστριας ὑπηρετεῖ τὴν Ῥωσσίαν, καθὼς καὶ ἡ ἐκλαμπρότης σας, χάσαντες ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρά σας. Ὁμοίως καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὁμογενεῖς καταφεύγοντες εἰς τὴν Εὐρώπην, μένουσιν ἐκεῖ καὶ ὀλίγον φροντίζουσι διὰ τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς των.

« Ἂν ἐγνώριζον, ὅτι οἱ ὁμογενεῖς μου εἶχον ἀνάγκην ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἐστοχάζοντο, ὅτι ἠμπόρουν νὰ συντελέσω διὰ τὴν ἐλευθερίαν των, σὲ λέγω ἐντίμως, κύριε Ξάνθε, ὅτι μετὰ προθυμίας ἤθελον κάμει κάθε θυσίαν καὶ τῆς καταστάσεώς μου καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου.— Δότε με, Πρίγκιψ, τὴν χεῖρά σας εἰς βεβαίωσιν, ὅσων μὲ εἴπατε. (Δοθείσης δὲ αὐτῆς, ἐξηκολούθητεν ὁ Ξάνθος:) Σᾶς λέγω λοιπὸν, ὅτι δὲν ἦλθα εἰς τὴν Πετρούπολιν δι' ὑποθέσεις ἐμπορικὰς, ἀλλὰ δι' ἄλλην σημαντικωτάτην αἰτίαν . . . »

Ἐπανελθὼν δὲ τῇ ἐπιούσῃ ὁ Ξάνθος, ἐξηγήθη καθαρῶς περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀρχηγίαν τῆς Ἑταιρίας προσφέρων τούτῳ προσεῖπε τοὺς ἀκολούθους λόγους: «Ὁ Θεὸς, Πρίγκιψ, σᾶς προσκα»λεῖ νὰ ὁδηγήσητε τὸν λαὸν αὐτοῦ, τὸν νέον Ἰσραὴλ, εἰς τὴν γῆν »τῆς ἐπαγγελίας. Ὁ Θεὸς εὐλογεῖ ἤδη ἄνωθεν τὴν ἀρχηγίαν, τὴν ὁ»ποίαν σᾶς προσφέρει τὸ ἔθνος». Τῇ ἐπαύριον ὁ Ὑψηλάντης ἐδέχθη αὐτὴν· καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ, ἐν ἀναῤῥώσει ὢν καὶ μὴ ἐξερχόμενος τοῦ στρατῶνος τῶν σωματοφυλάκων, ἐν ᾧ κατῴκει, προσεκάλεσεν εἰς δεῖπνον τὸν φίλον αὐτοῦ Καποδίστριαν. Τότε ἐξηγήθη πρὸς τοῦτον τὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ξάνθου καὶ τὴν δεκτὴν γενομένην παρ' αὐτοῦ ἀρχηγίαν. Ὁ Καποδίστριας οὐδεμίαν ἀντέταξεν ἐναντίαν γνώμην, καὶ ὑπεστήριξε μάλιστα τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ὑψηλάντου. Οὗτος δὲ χαίρων καὶ λαβόμενος τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἠρώτησε: «Τίνα, Κόμη, ἔχετε γνώ»μην, ὅταν οἱ Ἕλληνες ἐπαναστατήσωσι κατὰ τοῦ σουλτάνου; Ἐναν»τία ἄρα θέλει εἶσθαι ἡ Ῥωσσία, ἢ βοηθήσει, ἂν οὐχὶ δι' ὅπλων, »ὅπερ οὐκ ἀξιῶ, ἀλλὰ τοὐλάχιστον δι' ὑλικῶν μέσων;— Ὁ Κα»ποδίστριας ἀπεκρίθη: «Ἀρκεῖ ἡ ἐμφάνησις ὀλίγων χιλιάδων ἐπανα»στατῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἡ Ῥωσσία συνδράμῃ ἐκ τῶν ἐνόν»των.— Οὐδὲν πλειότερον, εἶπε τότε ὁ Ὑψηλάντης, ἐπεθύμουν ἀνα»δεχθεὶς τὴν ἀρχηγίαν, καὶ θέλω ἵνα ὁμιλήσω τῷ αὐτοκράτορι ἐπὶ »τοῦ προκειμένου». Πρὸς τοῦτο μόνον ἀπήντησεν ἀρνητικῶς ὁ Καποδίστριας οὐχὶ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ τὰ προηγηθέντα ἕνεκα τοῦ Καμαρηνοῦ, εἰπών: «Μὴν ὁμιλήσετε ὑμεῖς· γνωρίζετε, ὅσα πρὸ »ὀλίγου συνέβησαν δυσάρεστα. Ἀλλὰ, καὶ ἐκτὸς αὐτῶν, τοσοῦτον ὁ »αὐτοκράτωρ ἐβαρύνθη τὸν πόλεμον, ὥστε οὐδεμίαν ἀκρόασιν δίδει, »ὅταν περὶ τοιούτου ζητήματος πρόκειται». Ἐπιμένοντος ὅμως τοῦ Ὑψηλάντου, ἐζήτησεν ἐγγράφως τὰ αἰτήματα τούτου, ὅπως σκεφθῇ περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἠδύνατο τὴν ὑποστήριξιν αὐτῶν παρὰ τῷ

αὐτοκράτορι, ἅμα τυχὼν καιροῦ ἁρμοδίου. Καὶ ὁ μὲν Ὑψηλάντης, δι' ὅλης τότε ἐργασθεὶς τῆς νυκτὸς, ἀπέστειλε ταῦτα τῇ ἐπιούσῃ διὰ τοῦ Ἰωάννου Μάνου· ὁ δὲ Καποδίστριας ἔταξεν ἑκαταήμερον προθεσμίαν.

Οὕτως ὁ Ὑψηλάντης, ὅλως πεποίθησις καὶ ἐλπὶς, κατηχηθεὶς καὶ ὁρκοδοτήσας κατὰ τὴν τάξιν, ἔδωκε τὸ ἀφιερωτικὸν αὐτοῦ γράμμα, παρακατατεθὲν τοῖς ἐν Μόσχᾳ Πατσιμάδῃ καὶ Κομιζοπούλῳ (α). Συνέταξε δὲ ἔγγραφόν τι, δι' οὗ γνωστοποιῶν τοῖς διευθυνταῖς τῆς Ἑταιρίας τὴν συναίνεσιν ἑαυτοῦ, ἐζήτει, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι οὐδόλως ἀναμιγνύωνται οὗτοι, κύριον δὲ ἑαυτὸν, ὅπως κάμνῃ χρῆσιν τῶν προσώπων τούτων, ἢ οὐχί· διατάττῃ δὲ περὶ πάντων ὡς ἀνώτατος ἀρχηγὸς, καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον ἀπευθύνωνται ὅλοι· τέλος δὲ ὑπισχνεῖτο λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπαναστάσεως.

Διὰ τοῦ Μάνου ἔλαβεν ὁ Ξάνθος τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἑτοίμως παραδεχθεὶς τὰς περιεχομένας προτάσεις, καίτοι ἀντιθέτους πρὸς τὸ γράμμα τῆς ἀπὸ 22 σεπτεμβρίου 1818 ὑποχρεωτικῆς συνθήκης. Τί ἄλλο ἠδύνατο, τῶν πραγμάτων κατεπειγόντων; Ἐν ὀνόματι λοιπὸν τῶν διευθυντῶν ὅλων ὑπογράψας, ἐνεχείρησε μὲν τῷ Ὑψηλάντῃ τὸ δίπλωμα μέλους τῆς Ἀρχῆς, παρέδωκε δὲ, ὅσα ἔφερεν ἔγγραφα ταύτης, τὰ ἀφιερωτικὰ τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας καὶ τὸν λογαριασμὸν τῶν μέχρι τῆς 19 φεβρουαρίου 1819 γενομένων δαπανῶν (β), καὶ, τέλος, ἐξέθετο πανθ' ὅσα ἀνῆκε πρὸς χειραγωγίαν τῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἐργασιῶν τούτου. Οὕτως ἀνηγορεύθη ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἀρχῆς περὶ τὰ τέλη ἀπριλίου τοῦ 1820 (γ), λαβὼν τὸ συνθηματικὸν ἐπώνυμον *Καλός*. Ἰδοὺ ἁπλουστάτη ἡ πρᾶξις τῆς ἀναγορεύσεως.

«Κατὰ τὴν ἅπαξ ἐγκριθεῖσαν γνώμην, συνελθόντα τὰ μέλη τῆς »Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας καὶ συσκεφθέντα μετ' ἀκριβοῦς ἐρεύνης καὶ »ἐξετάσεως, ἐγνώρισαν *Ἔφορον Γενικὸν* τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας »τὸν ἐκλαμπρότατον πρίγκιπα κύριον *Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην*, ἵνα »ἐφορεύῃ καὶ ἐπιστατῇ ἐν πᾶσιν, ὅσα κρίνωνται ἄξια, ὠφέλιμα καὶ »πρέποντα τῇ Ἑλληνικῇ Ἑταιρίᾳ. Εἰς ἀσφάλειαν δὲ καὶ βεβαίωσιν τῶν ἐγκριθέντων βεβαιοῦται τῇ ὑπογραφῇ ἑκάστου τῶν μελῶν.

Ἐν Πετρουπόλει, τῇ 12 ἀπριλίου 1820.

»ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ,
»ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ,
»ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΞΑΝΘΟΣ».

Ὁ δὲ Ξάνθος εἰδοποίησε πάραυτα τὸ τοιοῦτον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ἀποτέλεσμα πρὸς τὰ ἐν Μόσχᾳ (α), Ὀδησσῷ, Βουκουρεστίῳ, Κωνσταντινουπόλει καὶ Πείσαις μέλη τῆς Ἀρχῆς.

Ὁ ἀριθμὸς τούτων, μὴ ὑπερβὰς τοὺς δεκαπέντε, ἤρξατο ἀπὸ τοῦ Σκουφᾶ καὶ ἐτελείωσεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην. Ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν πρότεροι αὐτεσχεδιάσθησαν, οἱ δὲ ὕστεροι προσελήφθησαν κατὰ περιόδους. Καὶ πρῶτοι μὲν ἐκέκληντο ὁ Σκουφᾶς, Τσακάλωφ καὶ Ξάνθος (β)· δεύτεροι δὲ ὠνομάσθησαν ὁ Γαλάτης, Κομιζόπουλος, Ἀθανάσιος Σέκερης καὶ Ἀναγνωστόπουλος· τρίτοι ὁ Παναγιώτης Σέκερης καὶ Γαζῆς· τέταρτοι ὁ Λεβέντης, Δικαῖος, Ἰγνάτιος καὶ Μαυροκορδάτος· καὶ πέμπτοι ὁ Ἀτσιμάδης καὶ Ὑψηλάντης.

Ληξάσης δ' ἐν τοσούτῳ τῆς ὀκταημέρου προθεσμίας, ὁ Καποδίστριας ἐλθὼν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, ἐξέθετο τὸ ὅλως ἀδύνατον τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα παρουσιάσεως ζητημάτων τοιούτων, ὡς οὐδόλως διατεθειμένον εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ εἰς περιπλοκὰς μετὰ τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ οὐδένα ἄλλον ἀποθαρρύνσεως λόγον προσέθετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἄρχεται ἀπὸ τῆς παρούσης ἐποχῆς μεγάλη πραγμάτων μεταβολή, ἐνέργεια προοδευτικωτέρα ὑπὸ τὴν μονάδα τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην. Ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ συνεκεφαλαιοῦτο τὸ παρελθὸν μιᾶς διαφερούσης οἰκογενείας ἐπὶ πολεμικοῖς κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπιχειρήμασι καὶ θυσίαις· ἐν τῷ ὀνόματι αὐτῷ ἀντεπροσωπεύετο βαρύτης ἐθνικὴ καὶ ὑπόληψις στρατιωτική, συνεδέοντο δὲ μεγάλαι ἐξωτερικαὶ ἐλπίδες, ὑπέκυπτε πᾶσα ὑπεροχὴ ἢ φιλαυτία, καὶ συνεκεντροῦτο τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν μεθ' ὅλης τῆς πεποιθήσεως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως. Ἀλλ' οἷον ὁ Ὑψηλάντης ἀνεδέχετο βάρος ἀνάλογον πρὸς τὴν μεγάλην ἀποστολὴν ἑαυτοῦ! οἷα πολυειδῆ καὶ δύσκολα καθήκοντα! οἵαν αὐταπάρνησιν ἀπαράμιλλον καὶ θυσίας δυσυπολογίστους! οἵαν ἐπὶ τέλους εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ μέλλοντος ἔθνους ὅλου, ἀπέναντι τῆς κρίσεως τοῦ ὅλου κόσμου! Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, παρακατατιθεμένης ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τῆς τύχης τῆς πατρίδος, ἐπεβάλλοντο τούτῳ οὐχὶ μόνον ἡ ἐπιμελεστέρα διεύθυνσις καὶ ἡ προσεκτικωτέρα, οὐχ ἧττον δὲ καὶ

γενικωτέρα, διάδοσις τῆς Ἑταιρίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑλικὴ παρασκευὴ πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ ἡ βαθυτέρα ἐκτίμησις τῶν πραγμάτων τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ μετὰ ὡριμωτέραν σκέψιν παραδοχὴ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου καὶ τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου, συναρμολογουμένου πρός τε τὸν χρόνον, τὸν τόπον καὶ αὐτὰς μάλιστα τὰς ἔσω καὶ ἔξω περιστάσεις τῆς Τουρκίας. Καὶ εὐτυχὴς οὗτος ἤθελεν εἶσθαι, ἐπιτυγχάνοντος τοῦ ἀγῶνος, ἔστω καὶ κατὰ μέρος· ἀλλὰ τίς ἐν περιπτώσει ἐναντίᾳ ἔμενεν ἡ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀποκλειστικῆς κατ' αὐτοῦ καὶ μόνου ψυχρᾶς ἐτυμηγορίας; Διὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἀναδείκνυται ὁ μεγαλοπραγμονέστερος τῶν υἱῶν τῆς νέας Ἑλλάδος, διότι ἀπεριόριστον ἔσχε τὴν ἐλπίδα, δι' ἧς ἡ νεότης ὠθεῖται εἰς τὸ πεδίον τῶν ἔργων καὶ τῆς δόξης, καὶ σταθερῶς ἐπεδίωξε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνεδέχθη. Θεία πρόνοια ᾠκονόμησε τὰ πράγματα διὰ θαυμασίου τρόπου· ὁ δὲ ἀπόστολος Ξάνθος ἀξιοῦται τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν περὶ Ὑψηλάντου ἐπιτυχίαν (α).

Καὶ ὅσα ἂν εἴπωμεν ἡμεῖς περὶ τῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων, ἅπερ ἡ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος θέσις αὐτοῦ παρήγαγε, κρίνονται βεβαίως πολλῷ κατώτερα τῶν πραγμάτων. Ἰδοὺ εἷς ἡγεμὼν ἐν ἐνεργείᾳ, ὁ τῆς Μολδαυΐας Μιχαὴλος Σοῦτσος, δίδων αὐτῷ μετ' οὐ πολὺ χεῖρα αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ ἑτοίμως καταθέτων ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἐλευθερίας ὅλην αὐτοῦ τὴν πολιτικὴν συνδρομὴν καὶ τὴν ὑλικὴν δύναμιν. Ἡ ἀνεκτίμητος αὕτη περίπτωσις ἐπλήρωσε χαρᾶς τοὺς πάντας· ἐπλήρωσε μάλιστα, δυνάμεθα εἰπεῖν, τὸ ἥμισυ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ὑψηλάντου, καθόσον, ὡς ἄνευ Ὑψηλάντου ὁ Σοῦτσος οὐκ ἐξετίθετο, εἰ καὶ ἔφλεγε τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὁ ἔρως τῆς κοινῆς σωτηρίας, οὕτω καὶ ἄνευ Σούτσου ὁ Ὑψηλάντης οὐκ ἔσχε πρῶτον ἐν περιστάσει ὁρμητήριον τὴν Μολδαυΐαν, καθ' ἃ συνέβη. Μενέτω δὲ παρὰ ταῖς μεταγενεστέραις γενεαῖς ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην αὐτόγραφος ἐπιστολὴ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ὡς τὸ λαμπρότερον τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς πατριωτικῆς ἀγάπης τρόπαιον τῆς γενεᾶς τοῦ πολέμου (β). Μενέτω ὡσαύτως καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀπάντησις τοῦ Ὑψηλάντου ὡς ἡ ἀκραιφνεστέρα τῶν πατριωτικῶν αἰσθημάτων ἐξήγησις, δι' ἧς συνεδέοντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες (γ). Τί δ' ἂν εἴποιμεν περί τε ἄλλων πολλῶν καὶ περὶ τῶν δύο ὑπουργῶν Ῥίζων, τοῦ Νερουλοῦ καὶ τοῦ Ῥαγκαβῆ, ὅτε ἐνθουσιασθεὶς ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ μὲν πρῶτος ἤὐχετο αὐτῷ,

«ὅπως δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς προγονικῆς δόξης μὲ γυμνὸν καὶ τεταμέ-
«νον τὸ ξίφος» (α)· ὁ δὲ δεύτερος «συγχαίρων τῇ φίλῃ πατρίδι, ὅτι
«γεννᾷ Ὑψηλάντας διὰ τὴν ἀναγέννησίν της, . . . ἐφιλοτιμεῖτο νὰ μὴ
»φανῇ ἀσυντελὴς . . . εἰς τὸ ἱερὸν ἐπιχείρημα ;» (β).

Πραγματικῶς, τοῦ μεγάλου δεσμοῦ τῶν Φιλικῶν, κυρίαν μὲν ἔχον-
τος βάσιν ἐν τῇ πατρίδι, πλείστους δὲ περιλαμβάνοντος τοὺς ἀπὸ
μεσημβρίας μέχρις ἄρκτου καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν διεσπαρ-
μένους τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, πρῶτος ἤδη κρίκος
καὶ πρώτη μετὰ Θεὸν συνέχουσα χεὶρ, τὸ θερμογόνον ἦν εἰς βαθμὸν
ἀνώτατον. Ὁ Λεβέντης, ὁ πατριωτικώτατος Λεβέντης, γράφων πρὸς
τοῦτον τῇ 8 ἰουνίου, ὡμολόγει, ὅτι «πρόθυμος ὢν περὶ τὰ τοιαῦτα
»κατὰ χρέος φιλογενείας, προθυμότατον τὸ παράδειγμα τῆς Ἑκλαμ-
»πρότητός του τὸν ἀπεκατέστησε» (γ). Ἡ ὑπογραφὴ τῆς πρώτης πρὸς
τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει «ἀδελφοὺς καὶ προσφιλεῖς Συμπατριώ-
τας» ἐπιστολῆς τοῦ Ὑψηλάντου ἐθεωρήθη ὡς ἡ πασιφανεστέρα ἀλ-
λοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου· δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον ἠσπάσθη παρὰ
πάντων, ηὐλογήθη παρὰ τοῦ ἱερατείου, ἔτυχε τῶν ἐγκαρδιωτέρων
ἀνευφημιῶν, περιηνέχθη ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, ἀπὸ καταστήματος εἰς
κατάστημα, ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπέμφθη-
σαν πολλαχοῦ πλεῖστα ἀντίγραφα· καί τινες δὲ, ἐξελθόντες τῶν ὁρίων
τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τεμάχια τοῦ χάρτου αὐτῆς ἀποκόψαντες ἔλαβον,
ἂν οὐχὶ ὡς φυλακτήρια, μνήμης ὅμως καὶ σεβασμοῦ ἕνεκα (δ). Τότε
ἔσπευσαν γενόμενοι μέτοχοι καὶ Κωνσταντῖνος Μουρούζης, καὶ Ἀλέ-
ξανδρος Χαντσερῆς πρώην ἡγεμὼν, καὶ οἱ μητροπολῖται Ἐφέσου καὶ
Φιλιππουπόλεως, καὶ ἄλλοι περιωπῆς ὁμοίας. Εὐτυχῆ τὰ ἔθνη, ὅταν
ἡ καρδία αὐτῶν ἐκκαίηται ὑπὸ τοῦ πυρὸς πατριωτισμοῦ τοιούτου,
ἐνθουσιασμοῦ θείου.

Πρὶν ἢ ἐπιληφθῇ πάσης ἄλλης ἐργασίας, ὁ Ὑψηλάντης ἐτροποποίησε
τὸν ὀργανισμὸν τῆς Ἑταιρίας συμφώνως πρὸς τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ τὰς
ὑφισταμένας ἀνάγκας συνεπείᾳ τῶν ὅρων, οὓς ἐχάραξεν ἀναδεχόμενος
τὴν ἀρχηγίαν. Καὶ

Πρῶτον, κατήργησε τοὺς δύο βαθμοὺς τῶν Ἀδελφοποιητῶν καὶ
τῶν Συστημένων, ἐν οἷς, ὡς γνωστὸν, παραδεκτὴ ἐγίνετο ἡ τὸ ἔθνος
ἀποτελοῦσα πληθύς· ἐσκέφθη δὲ περὶ τῆς παύσεως τοῦ περαιτέρω
προσηλυτισμοῦ τῶν τῆς κατωτέρας τάξεως ἀνθρώπων, ἵνα μή τι
συμβῇ ἀπευκταῖον πρὸς ὄφελος τῶν Τούρκων, καὶ διότι ἐπείθετο ὀρ-

θῶς, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ προσκλήσει ἑνὸς προσώπου, κοινὴν χαίροντος πίστιν, ὅλη ἡ πληθὺς αὕτη ἔμελλεν ἐγερθῆναι ἑτοίμως εἰς τὰ ὅπλα, ὡς ἡ μᾶλλον ὑπὸ τὸν ζυγὸν πάσχουσα καὶ τὴν σωτηρίαν ἑαυτῆς εὐχομένη. Ἐπὶ δὲ τούτοις ὑπενόει, μὴ προσπαθήσῃ ξένη τις πολιτικὴ τὴν ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ εἰσαγωγὴν ἰδίων αὐτῆς ἀνθρώπων, καὶ ἀνακαλύψῃ οὕτω τὰ κυριώτερα ταύτης πρόσωπα διὰ τοῦ προβιβασμοῦ αὐτῶν εἰς βαθμοὺς ἀνωτέρους. Ἐντεῦθεν διέταξεν αὐστηρῶς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι διὰ διαφόρων τρόπων καὶ ἐντολῶν δοκιμασίαν τῆς πίστεως τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν βαθμὸν τῶν Ἱερέων.

Δεύτερον, ἀντὶ τῶν καταργηθέντων βαθμῶν κατέστησεν ὡς πρῶτον τὸν τῶν Ἱερέων καὶ ὡς δεύτερον τὸν τῶν Ποιμένων, ὃν προσδιώρισεν ἰδίᾳ διὰ τὰ μέλη τῶν μυστικῶν συνεδριάσεων ἑκάστης ἐφορείας, λαμβανόμενα ἐκ τῶν μᾶλλον ἐναρέτων πατριωτῶν. Ὁ βαθμὸς οὗτος τῶν Ποιμένων ἐπετρέπετο πᾶσι τοῖς κυριωτέροις προσώποις τοῦ ἱεροῦ κλήρου.

Τρίτον, ἐπειδὴ ὁ Ὑψηλάντης ἐθεώρει ἑαυτὸν μόνον ἀρχηγόν, κατήργησεν ὡσαύτως καὶ τὸν βαθμὸν τῶν Ἀρχιποιμένων, ὡς περιλαμβάνοντα πρότερον τοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἄφησε τὸν τῶν Ἀφιερωμένων διὰ τοὺς στρατιωτικοὺς διοικητάς, τροποποιήσας μόνον τὴν τελετὴν τῆς παραδοχῆς ἐπὶ τὸ ἱπποτικώτερον, ὡς ἀκολούθως. Ἐνώπιον τοῦ Ὑψηλάντου ὤμνυεν ὁ παραλαμβανόμενος πίστιν καὶ τιμήν· μετὰ δὲ τοῦτο ἐπλήττετο παρ' αὐτοῦ διὰ γυμνῆς σπάθης, ἐφ' ἑκάστου κτυπήματος ἐπαναλαμβανομένης τῆς λέξεως *Ἄξιος*! καὶ ἐπὶ τέλους ἐδωρεῖτο τούτῳ ἡ ἰδία σπάθη, ὑπογράφοντος τοῦ Ὑψηλάντου τὴν ἀνήκουσαν πιστοποίησιν (α).

Τέταρτον, ἐξέδοτο νόμον στρατιωτικὸν ἐκ δεκαπέντε ἄρθρων, αὐστηροτάτην ἐπιβάλλοντα πειθαρχίαν μεθ' ὅρκου προεισαγωγικοῦ, ὑποχρεοῦντος πάντα μὲν στρατιώτην, ὅπως ᾖ πιστὸς τῇ πατρίδι, πάντας δὲ τοὺς κατωτέρους, ὅπως ὑπακούωσιν ἀπολύτως τοῖς ἀνωτέροις. Τοῦ νόμου τούτου ἐπέμφθησαν κατόπιν ἀντίγραφα εἰς τὰς ἐφορείας, ἵνα διανεμηθῶσι, πρὸς οὓς ἀνῆκε.

Γνωστὸν, ὅτι ὀλίγῳ πρὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ὑψηλάντου οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Φιλικῶν ἤρξαντο τῆς συστάσεως ἐφορειῶν κατὰ τόπους πρὸς βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν καὶ τὴν τήρησιν τῆς σωτηριώδους τάξεως. Ὁ Ἀναγνωστόπουλος, ἀνὴρ ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ ἐκ φύσεως πεπροικισμένος διὰ τοῦ ἀξιοθαυμάστου πλεονεκτήματος τοῦ ἐ-

τάζειν τὴν διάνοιαν τῶν ἄλλων καὶ κρύπτειν τὴν ἑαυτοῦ, εἰσήγαγε πρῶτος τὸ σύστημα τοῦτο, διπλῆν ἔχον δικαιοδοσίαν, διοικητικὴν καὶ ταμιευτικήν. Τοῦ συστήματος αὐτοῦ ὁ κανονισμὸς συνίστατο ἐξ ἄρθρων γνωστῶν καὶ μυστικῶν. Τὰ μυστικὰ διήρηντο εἰς ἕξ, καὶ ἐκ τούτων·

Τὸ μὲν πρῶτον καὶ δεύτερον ἀπέβλεπον τὴν ἀσφάλειαν «τοῦ ἱεροῦ θησαυροῦ», ἀνεπάφου ὁριζομένου, «μεχρισοῦ ἐπιστῇ ἡ ἐποχὴ πρὸς παρασκευήν»·

Τὸ δὲ τρίτον τὴν ἄμεσον δι' ἀλληλογραφίας συγκοινωνίαν τῶν μερικῶν ἐφορειῶν μετὰ τῆς μεγάλης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, «ἐξ ἧς »ἐπήγαζον τὰ ψηφίσματα καὶ αἱ γενικαὶ τῶν ἀρχηγῶν παραγγελίαι», ὡς καὶ τὴν τοποθέτησιν πρακτόρων πιστῶν καὶ τιμίων ἐν ἁπάσαις ταῖς πόλεσι καὶ αὐτοῖς τοῖς πολυανθρωποτέροις χωρίοις. Στρεφομένου δὲ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου περὶ διοικητικὰ καὶ ταμιευτικὰ ἀντικείμενα, τελευταῖον·

Τὸ ἕκτον, πολιτικώτατον καὶ σπουδαιότατον, ὥριζε: «Αἱ Ἐφο»ρεῖαι θέλουσιν ἐπαγρυπνεῖ διὰ τῶν πρακτόρων αὐτῶν πρὸς καταστο»λὴν πάσης συνωμοσίας καὶ ῥαδιουργίας πρὸς βλάβην τῆς Ἑταιρίας »καὶ τῶν προσηλύτων αὐτῆς, καὶ θέλουσι κατορθόνει τὴν ἀποτυχίαν »αὐτῶν διὰ σκευωριῶν, ἂν δὲν δύνανται ἄλλως· ἀλλὰ, καθ' ἣν περί»πτωσιν καὶ τοῦτο ἤθελε παρουσιάσει αὐτοῖς δυσχερείας, θέλουσιν εἰ»δοποιεῖ περὶ τούτου τοὺς Ἀρχηγούς, οἵτινες θέλουσιν ἀποφασίζει».

Ὁ Ὑψηλάντης, περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὸ σύστημα τῶν ἐφορειῶν, ἐφωδίασεν αὐτὸ καὶ δι' ἰδίων ὁδηγιῶν, ὧν ἀντικείμενα ἦσαν ἡ ἐπιτήρησις τῶν μελῶν τῆς ἑταιρίας, ἡ βοήθεια πρὸς τοὺς ἀδυνάτους, τὸ ποιὸν καὶ ὁ τρόπος τῆς παραδοχῆς τῶν προσηλύτων καὶ ἄλλα τοιαῦτα (α). Συγχρόνως δὲ πέμπων εἰς τὰς ἐφορείας καὶ ἔντυπα περὶ τῶν συνεισφορῶν γραμμάτια, ἐπέχοντα οἱονεὶ θέσιν ἐθνικῶν ὁμολογιῶν, ὑπογεγραμμένα ἕνεκα πλείονος πίστεως παρ' αὐτοῦ, ἢ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ παρὰ τῶν ἐπιτετραμμένων (β), ἀπηγόρευε τὴν ἄνευ διαταγῆς οἱανδήτινα χρῆσιν δημοσίων χρημάτων.

Ἡ μεγάλη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφορεία συνίστατο τετραμελὴς, παρὰ δύο λογίων τοῦ Νικολάου Λογάδου καὶ Γεωργίου Ἀφθονίδου, καὶ παρὰ δύο ἐμπόρων τοῦ Παναγιώτου Σέκερη καὶ Βασιλείου Διογενείδου. Λογάδην, τὸν περιώνυμον διδάσκαλον τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ σχολῇ τῆς Βυθίας πρότερον, καὶ τότε διορθωτὴν εἰδικὸν τοῦ μεγάλου

λεξικοῦ τῆς Κιβωτοῦ, ἐπροίκιζον ἡ μὲν φύσις διὰ πνεύματος γενικοῦ καὶ καρδίας πατριωτικωτάτης, ἡ δὲ παιδεία δι' ἀρετῆς σπανίας καὶ εὐσεβείας πρὸς τὸ Θεῖον δυσπαραμίλλου. Πατὴρ ἠθικὸς μαθητῶν πολυαρίθμων, ἤνονε περὶ ἑαυτὸν τὴν σπουδαίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μερίδα, ἐσεβάζετο ὁλοψύχως παρὰ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ θέσιν ἐπεῖχε Πυθίας ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων διά τε τὴν βαθεῖαν φρόνησιν αὐτοῦ καὶ τὴν ὀρθὴν κρίσιν. Δι' ἣν ἄρα ἐξήσκουν, οὗτος μὲν ἐθνικὴν ἐπιρροήν, ὁ δὲ πνευματωδέστατος καὶ ἐπίσης ζηλωτὴς ὑπὲρ τῆς πατρῴας ἐλευθερίας Ἀφθονίδης ἐπίσημον ἰσχύν, ὡς γραμματεὺς τῶν πατριαρχείων, ἀμφότεροι ἀπετέλουν οὐσιώδες ἐν Κωνσταντινουπόλει κέντρον τῶν μεγάλων ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐργασιῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ Ὑψηλάντης τριμελῆ μετεσχημάτισε τὴν ἐφορείαν ταύτην, διορίσας τοὺς τότε μεγαλεμπόρους Κυριάκον Κουμπάρην, Σπυρίδωνα Μαῦρον καὶ Ἰωάννην Μπάρμπην (α). Αἱ δ' ἀλλαχοῦ κεντρικώτεραι ἐφορεῖαι, αἱ μὲν σχηματισθεῖσαι παρ' αὐτοῦ, αἱ δὲ ἐπικυρωθεῖσαι, περιελάμβανον ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν καὶ μέλη ἐπίσημα, προξένους τῆς Ῥωσσίας καὶ προξενικοὺς ὑπαλλήλους, Ἕλληνας αἰσθημάτων καὶ πολλῆς ἀρετῆς, ὡς ἡ ἐν Σμύρνῃ τὸν Σπυρίδωνα Δεστούνην, ἡ ἐν Πάτραις τὸν Ἰωάννην Βλασσόπουλον, ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ τὸν Δεβέντην, ἡ ἐν Χίῳ τὸν Νικόλαον Μυλωνᾶν καὶ καθεξῆς. Ἡ μετοχὴ τῶν τοιούτων προσώπων προϊὸν ἦτο βεβαίως ἀτομικῆς συνειδήσεως· ἀλλ' ὑπὸ τὴν πολιτικὴν θεωρουμένη ἔποψιν, τοῖς πᾶσιν ἐνέπνεε τὰς πεποιθήσεις ἐκείνας, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος ἀνώτερος ἑαυτοῦ γίγνεται, καὶ μεγάλα ἔργα διὰ μέσων μικρῶν κατορθόνει.

Ἔχων ἤδη ὁ Ὑψηλάντης πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγγράφοις καὶ τὰ παρὰ τῇ Ἀρχῇ πρότερον συγκεντρούμενα «Ἀφιερωτικὰ» τῶν ἀπὸ τοῦ 1817 προσηλύτων διαφόρων τάξεων, ἤρξατο ἀποκρίνεσθαι πρὸς τοὺς ἐξ αὐτῶν νοημονεστέρους καὶ ἐνεργητικωτέρους ὡς ἐκ προσώπου τῆς Ἀρχῆς. Καὶ αὕτη μὲν διεδήλου τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ὡς Γενικοῦ Ἐπιτρόπου, συνιστῶσα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀπόλυτον εὐπείθειαν ἑκάστου, τὴν σύστασιν τῶν ἐφορειῶν ἀναγγέλλουσα καὶ τὴν συγκέντρωσιν τῶν συνεισφορῶν ὁδηγοῦσα· οὗτος δὲ συνώδευε πολλάκις τὰς τοιαύτας δηλώσεις δι' ἰδίων ὁμοίου πνεύματος ἐγγράφων, διατάττων, ὅπου ἡ χρεία ἐκάλει, πάνθ' ὅσα προσῆκε. Ἐὰν δὲ τὸ ἀπόκρυφον τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἀρχῆς ἔφερε μέχρι τοῦδε εἰς εἰκασίας περὶ προσώπων ὑψηλῆς περιωπῆς· ἐὰν αὐτὴ ἡ παρὰ τῷ

αὐτοκράτορι τῆς Ῥωσσίας θέσις τοῦ Ὑψηλάντου ἐπῆλθεν ὡς βεβαίωσις τῶν τοιούτων εἰκασιῶν ἀποχρῶσα· ἤδη αἱ ἀποκρίσεις τῆς Ἀρχῆς γνωριζόμεναι, ὅτι ἐγράφοντο ἐκ τῆς Πετρουπόλεως, διότι ἐκεῖθεν ἔγραφε καὶ ὁ Ὑψηλάντης, ἀναμφισβητήτους ἐπεκύρουν καὶ εἰς πεποίθησιν μετέβαλλον τὰς εἰκασίας ταύτας· ἤδη οἱ πάντες ἐπίστευον, ὅτι καὶ Ἀρχὴ καὶ Γενικὸς Ἐπίτροπος ἀπέβρεον ἀπὸ θελήσεως ἀνωτέρας καὶ ἰσχυρᾶς· ἑπομένως δὲ οὐ μόνον εὐηλπίστουν μεγάλα, ἀλλὰ καὶ ἐναβρύνοντο ἀξιούμενοι ἐμμέσως διαταγῶν τοιαύτης περιωπῆς προσώπων.

Κατὰ τὸ σύστημα αὐτὸ ἔγραψε τῇ 15 ἰουνίου ὁ Ὑψηλάντης πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ τότε παρενδημοῦντα Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, ἐπαινῶν μὲν ὡς ἐκ προσώπου τῆς Ἀρχῆς τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τούτου, δι' ὃν προέλεγεν, οὐδόλως ψευσθεὶς, «ὅτι θέλει συναριθμηθῆ ποτε »οὗτος εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀνδρείων καὶ ἐνδόξων στρατηγῶν τῆς Ἑλλά»δος», προτρέπων δὲ, «ὅπως φροντίσῃ νὰ προδιαθέσῃ καὶ νὰ συν»δέσῃ..... τοὺς Καπετανέους...., συμβουλεύων αὐτοὺς νὰ ἑτοι»μασθοῦν.... καὶ εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγκος ἀμέσως »νὰ ἀκολουθήσουν ὅλοι τὰ ὅρδινά του»(α)· ἀπ' εὐθείας δὲ ὑποστηρίζων τὰ διατασσόμενα παρὰ τῆς Ἀρχῆς, καὶ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἀνδρὸς διεγείρων ζωηροτέραν, ἐβεβαίου τούτῳ: «Ὁ ἔνθερμος ζῆλος..... καὶ »ἡ φυσική σου γενναιότης..... εἶναι ἀρκετὰ γνωστὴ *ἐκεῖ ὁποῦ πρέ*πει....(β)» Τὰ ἔγγραφα ταῦτα βραδέως περιῆλθον εἰς χεῖρας τοῦ Κολοκοτρώνου διὰ τὴν τότε κατάστασιν τῶν συγκοινωνιῶν· ἐσεβάσθησαν δὲ παρ' αὐτοῦ τε καὶ ὅλων τῶν ἐν Ζακύνθῳ ἑταίρων ὡς διαταγαὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς εὐαγγέλιον τῆς βεβαίας σωτηρίας τῆς πατρίδος, καὶ τοὺς πάντας ἐνεθουσίασαν πρὸς πᾶσαν θυσίαν. Μαγευτικωτάτη ἦτο ἡ τριὰς, Ἀρχὴ, Ὑψηλάντης, Πετρούπολις. Πέραν αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο ἠρεύνα ὁ Ἕλλην. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἔγγραφα ταῦτα μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερε πάντοτε ὁ Κολοκοτρώνης, ὡς τὸ ἱερώτερον ἐγκόλπιον, ἡ ἀγγλικὴ ἀστυνομία τῆς Ζακύνθου ἀπέτυχε, τύχῃ ἀγαθῇ, ἐνεργήσασα κατ' οἶκον ἔρευναν, ὅτε ὑπενόησε τοιοῦτό τι διὰ τῶν κατασκόπων αὐτῆς, καὶ ἤλπισεν ἵνα δράξῃ ἐνδείξεων ἁρμοδίων πρὸς ἐνοχοποίησιν τῆς ῥωσσικῆς διπλωματίας.

Οἵαν πρότερον ἡ Ἀρχὴ, τοιαύτην ἔπειτα καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἔλαβεν ἐπιμέλειαν ἰδίαν περὶ τῆς Λακωνίας. Τοὺς προϊσταμένους τῶν τριῶν οἰκογενειῶν ταύτης ὁλικῶς μὲν ἐκήρυξε «μακαριστοὺς καὶ πιστοὺς ἀπογόνους τῶν Σπαρτιατῶν», δι' ἣν ἔδειξαν πατριωτικὴν ἀρετὴν ἐνωθέντες ἀρτίως διὰ συνθήκης, καὶ προέτρεψεν, ἵνα συνδέσωσιν ὑπὸ τὸ

αὐτὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἄλλας οἰκογενείας· ἰδίως δὲ ὡδήγησε τὸν Μαυρομιχάλην, ὅπως ἐνεργήσῃ τὴν εἰς Λακωνίαν μετάβασιν τῶν ἐν Κερκύρᾳ ὑπαρχόντων Σουλιωτῶν (α), καὶ πέμψῃ εἰς Ἤπειρον «Καπετάνιον ἁρμόδιον νὰ συνδέσῃ τοὺς ἐκεῖ Καπετανέους καὶ νὰ ὁδηγήσῃ »τούτους, ὁποῦ, παῤῥησιαζομένου τοῦ Ὑψηλάντου, νὰ ὑπακούσουν εἰς »τὰς ὁδηγίας του· ἢ, ἂν ὁ ἴδιος δὲν παῤῥησιασθῇ καὶ τοὺς γράψῃ, »πάλιν ὁμοίως νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ γραφόμενά του» (β). Ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ καπιτανέων ζήτημα δύσκολον ἦτο, ὡς βαρυνομένης τότε τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τῶν σουλτανικῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ στρατευμάτων· καὶ τὸ μέτρον περὶ μεταβάσεως τῶν Σουλιωτῶν εἰς τὴν Λακωνίαν καθαρὸς ὑπῆρχεν ἀναχρονισμὸς, διότι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπολέμουν ἐν τῇ Ἠπείρῳ τὸν σουλτάνον οἱ Σουλιῶται, μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ συμμαχοῦντες. Τοσαύτη πραγμάτων ἄγνοια παράδοξος φαίνεται, καὶ ἴσως ὁ λόγος ἐγίνετο ἐνταῦθα περὶ τῶν ὀλίγων ἐν Κερκύρᾳ ἐναπολειπομένων τότε Σουλιωτῶν μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἔξοδον τοῦ πλείστου αὐτῶν μέρους (γ).

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν διετάγη καὶ ὁ Περῤῥαιβὸς, ἵνα διατρέξῃ τὴν Πελοπόννησον, δοκιμάσῃ δὲ τὸν ζῆλον τοῦ λαοῦ καὶ τὰς ἰδέας τῶν προκρίτων, ἐξετάσῃ ἀκριβέστερον τὴν ὑλικὴν κατάστασιν τῶν φρουρίων καὶ τὴν δύναμιν τῶν φρουρῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ὑπολογίσῃ ὡς ἔγγιστα τοὺς ὁπλοφόρους τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι Τούρκων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὑψηλάντης ἐσκόπει τὴν κατάβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν Ὀδησσὸν, ὅπου προσεκαλεῖτο μάλιστα, διέταξεν ἐπὶ τούτοις τὸν Περῤῥαιβὸν, ἵνα ἀναβῇ ἐκεῖ μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν, ἃς ἐπεφορτίσθη, καὶ ὑποβάλῃ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν, ὡς καὶ πᾶσαν διὰ ζώσης φωνῆς ἀναγκαίαν ἀνάπτυξιν.

Ὡς ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ πολυδαπάνου τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνέλαβεν, ὁ Ὑψηλάντης ἐσκέφθη, τίνι κατορθώσῃ τρόπῳ ἀναλόγους περὶ τοῦ πολέμου ὑλικὰς βοηθείας παρὰ τῶν δύο, ὡς μᾶλλον φιλευθέρων, ἐθνῶν τῆς Γαλλίας καὶ Ἀμερικῆς· ἐθεώρησε δὲ εἰς μὲν τὴν Γαλλίαν δυνατὴν τὴν μετάβασιν ἑαυτοῦ, εἰς δὲ τὴν Ἀμερικὴν ἀναγκαίαν τὴν ἀποστολὴν ἄλλου ἁρμοδίου προσώπου· ἀλλ' αἱ σκέψεις αὗται ἀπραγματοποίητοι ἔμειναν ἕνεκα τῆς ἀμέσως ἐπελθούσης περιπλοκῆς καὶ δεινότητος τῶν πραγμάτων. Ἀναγκαζόμενος δὲ, ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὴν Πετρούπολιν, ὡς πολλῷ μεμακρυσμένην χώραν, καὶ ἐνεργῇ ἀπὸ τῶν μεσημβρινωτέρων τῆς Ῥωσσίας, μεγάλην ᾐσθάνετο τὴν ἠθικὴν ταρα-

χὴν ὡς ἐκ τούτου, διότι ἐχωρίζετο ἀπὸ τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ, τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ὃν ἐσέβετο μέχρι λατρείας, καὶ διότι ἐκ προαισθήματός τινος ἀπαισίου ἐθεώρει τὸν χωρισμὸν αὐτοῦ αἰώνιον. Ζητήσας πρότερον, ἵνα ἀποτείνῃ αὐτῷ λέξεις τινας περὶ Ἑλλάδος, ἐκωλύθη παρὰ τοῦ Καποδιστρίου, ὡς προείπομεν. Συμβουλευθεὶς καὶ ἤδη μετὰ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἐνεθαῤῥύνθη ἔτι μᾶλλον καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκ Πετρουπόλεως ἀναχώρησιν, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνέλαβε. « Ὁ κόμης Καποδίστριας, (γράφει αὐτὸς ὁ Ἀλέ»ξανδρος Ὑψηλάντης,) ὃν συνεβουλεύθην, συνεφώνησε πρὸς τὴν γνώ»μην μου, εὗρε τὰ σχέδια καὶ τὰς παρασκευάς μου καλὰς καὶ καταλ»λήλους, καὶ μοὶ συνεβούλευσεν, ἵνα ἐνεργήσω καὶ ἐπιχειρήτω τὴν ἔ»ναρξιν τούτων, μὴ δεικνύων δισταγμόν τινα περὶ τῆς ἐπιτυχίας» (α) Οὕτω δὲ λαβὼν ἄδειαν ἀπουσίας εἰς τὰ λουτρὰ ἀπεριόριστον, ἀνεχώρησε, τελευτῶντος τοῦ ἰουνίου, εἰς Μόσχαν, ὀκταήμερος ὁδοιπορῶν καὶ συνοδευόμενος παρὰ τοῦ Ξάνθου, τοῦ Μάνου καὶ τοῦ ἰατροῦ Πέτρου Ἠπίτου.

Μαθητὴς ἄριστος τοῦ περιωνύμου Λάμπρου Φωτιάδου, σχολαρχοῦντος ἐν Βουκουρεστίῳ, καὶ ἔπειτα τῆς ἰατρικῆς ἐν Βιέννῃ σχολῆς, ὁ Πέτρος Ἠπίτης ἐκ νεότητος ἔπνεεν, ὡς καὶ πᾶς Ἕλλην, τὸν θερμότερον ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος. Ὅτε, τῷ 1816 κατέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, συνεννοήθη μετά τινων, πῦρ πνεόντων κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναβὰς τῷ 1818, εἰς Ὀδησσὸν, εὗρε τοὺς πλειοτέρους τῶν Ἑλλήνων κατοίκων ταύτης μεμυημένους τῶν Ἐλευσινίων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ὡσαύτως δὲ ἀπελθὼν εἰς τὴν Μόσχαν, ἀπήντησε πολλοὺς κηρύσσοντας τὸν κοινὸν πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος. Ἐν δὲ τῇ Πετρουπόλει προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ἕδραν καθηγητικὴν, ὡς καὶ τὴν διεύθυνσιν μεγάλου νοσοκομείου, ἀπεποιήθη ἀμφότερα, ὡς ἀπαιτοῦντα διαρκῆ τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν ξένῃ χώρᾳ. Διὰ ταῦτα ἐσχετίσθη ἰδίως μετὰ τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων Ὑψηλαντῶν, Ἀλεξάνδρου καὶ Γεωργίου, ὧν ἦτο καὶ ἰατρὸς, καὶ συνεφώνησε μετ' αὐτῶν κατὰ πάντα, ὅτε ἐπέστη ὁ καιρὸς τῆς ἐθνικῆς ἐγέρσεως.

Κατὰ τὴν παράδοσιν πολλῶν, ὁ Καποδίστριας, λόγῳ ὅτι ἐθεώρει τὴν κήρυξιν ἑνὸς ῥωσσικοῦ πολέμου μόνην εὐκαιρίαν διὰ τὴν κίνησιν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἐδείκνυτο δυσανασχετῶν διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τὴν ἐκ ταύτης προκύψουσαν ἐκβίασιν τῶν πραγ-

μάτων. Ἀλλ' ἀγνοοῦσιν οὗτοι, ὅτι ὁ Καποδίστριας ὡμίλει πρὸς τοὺς ἄλλους διὰ τῆς γλώσσης αὐτῆς, διότι ἦτο ὑπουργὸς αὐτοκράτορος, οὐδ' ἤθελεν ἐπιδείξεις ματαίας, ἀφ' οὗ ὁ Ὑψηλάντης, τὸ πρῶτον ἐνεργὸν πρόσωπον, ἐγνώριζε τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, εἶχε τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ καὶ σύστημα ἔλαβεν, ἵνα μὴ δίδῃ ἀκρόασιν εἰς τοὺς ψοφοδεεῖς ἐκ τῶν συνεταίρων, τοὺς συμβουλεύοντας ἀορίστως τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔργου εἰς δεξιωτέρας ἐν τῷ μέλλοντι περιστάσεις. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ Ὑψηλάντης τόσῳ μᾶλλον θερμότερος ἦτο, ὅσῳ, παρ' ἄλλους τινὰς ἀλλαχόθεν, καὶ ὁ Κομιζόπουλος ἔγραφε τῇ 13 μαΐου ἐκ Μόσχας: « . . . Τώρα εἶ-»ναι καλὴ ἐποχὴ, διὰ νὰ κερδίσῃ τινὰς, ὅτι ὁ Πενθερὸς [Ἀλῆ πασσᾶς] »τὰ ἔχει στενὰ, καὶ, εἰς ὅ,τι τῷ προβληθῇ, δὲν θέλει ἀντιτείνῃ (α). »Εἰς τὴν Πελοπόννησον τὸ κοραντὶ εἶναι ἕτοιμον· μόνον στέκει νὰ ὑ-»πάγῃ τινὰς νὰ τὸ παραλάβῃ, καὶ, κατὰ τὴν ζήτησιν, ἀρκετὸν κέρ-»δος θέλει δώσει (β). Εἰς τὴν Βλαχίαν ἠμπορεῖ τινας νὰ σπεκουλάρῃ »ἀρκετὰ βούτυρα εἰς ὠφελίμους τιμὰς, καὶ πέρα εἰς τὸν παραδούνα-»βιν ὄχι ὀλίγα ἠμπορεῖ νὰ συνάξῃ· φθάνει μόνον ἀπόφασις. . . .»

Καθ' ὁδὸν αἱ συνομιλίαι τοῦ Ὑψηλάντου μετὰ τοῦ Ἠπίτου καὶ λοιπῶν ἐστρέφοντο περὶ τὰ μέσα τῆς, ὅσον τὸ δυνατὸν, ταχείας ἐκτελέσεως τῶν ἀποφασισθέντων, ὡς καὶ περὶ τοῦ διωγμοῦ τῶν κυρίως Τούρκων εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν πατρίδα. Εἰσὶ δ' ἀληθῶς οἱ Τοῦρκοι μίγμα ἀρχαίας ταταρικῆς φυλῆς καὶ μεγάλου μέρους Ἑλλήνων, τῶν βίᾳ καὶ δυναστείᾳ ἀπαρνηθέντων τὸν χριστιανισμὸν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ αὐτὴ ἡ τόσῳ διαφέρουσα φυσιογνωμία τούτων· καθόσον ὁ Ταταροτοῦρκος ἔχει μορφὴν ὁμοιάζουσαν ἐν μέρει τῇ τοῦ πίθηκος, ἤτοι χρῶμα μελανοκίτρινον, ὀφθαλμοὺς λοξῶς κειμένους, μέτωπον μικρὸν καὶ ἐῤῥιτιδωμένον, ῥῖνα μικρὰν καὶ σιμὴν, τὸ δ' ἀνάστημα καὶ τὸ ὅλον τοῦ σώματος ἐν εἴδει ζώου δίποδος, ἀγρίου καὶ παμφάγου· ἐξ ἐναντίας τοὺς ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος Τούρκους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, Κρήτῃ, Λέσβῳ, Πελοποννήσῳ καὶ Ἠπείρῳ, βλέπει τὶς φέροντας ὡραιότητα Καυκασίαν, ἀνάστημα δὲ καὶ βάδισμα μεγαλοπρεπές. Τοὺς τοιαύτης κατηγορίας Τούρκους διέκρινεν ὁ Ὑψηλάντης, ἵνα μένωσιν ἐν τῇ γῇ τῶν προγόνων αὐτῶν, κατέχοντες ἀσφαλεῖς τὰς ἰδιοκτησίας, ὑπείκοντες τοῖς κοινοῖς νόμοις καὶ φυλάσσοντες, ἐὰν θέλωσι, τὴν ἐπιβεβλημένην αὐτοῖς μωχαμεθανικὴν θρησκείαν.

Ἐν τῇ Μόσχᾳ συνδιελέχθη ὁ Ὑψηλάντης μετὰ τῶν σημαντικωτέρων Ἑλλήνων, ὅλων ἑτοίμων πρὸς πᾶσαν δυνατὴν θυσίαν, διότι

παρὰ πάντων ἐθεωρεῖτο ὁ ἀποστελλόμενος σωτὴρ τῆς πατρίδος. Εἰς τὰς διὰ στρατολογίαν καὶ πολεμοφόδια γενομένας συνεισφορὰς προεξῆρχον οἱ ἀδελφοὶ Ῥιζάραι. Ὁ γέρων Ζώης Ζωσιμᾶς, εἰ καὶ ἐπέκρινε τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ, ὡς δίδουσαν ὑπονοίας τῇ ξένῃ διπλωματίᾳ καὶ ὡς ταχύνουσαν παρὰ καιρὸν τὰ πράγματα, κατέβαλε μολοντοῦτο ἱκανὴν χρηματικὴν ποσότητα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἄλλην προεθυμεῖτο συνεισφορὰν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τῶν πραγμάτων εὐοδουμένων. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ τριμελὴς ἐπιτροπὴ «τῆς Φιλογενικῆς Κάσσας», καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἐπαινέσας δι' ἑνὸς ἐγγράφου ταύτην (α), προσέθετο δι' ἑτέρου μέλος τέταρτον τὸν Ἰωάννην Πούμπαν (β). Κατόπι δὲ ὑπεστήριξε λόγῳ πλείονος χρηματισμοῦ τὴν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἑλληνικῆς Φιλοκαλίας» ἰδέαν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐνεψύχωσεν ἔτι μᾶλλον τοὺς ἐκδότας αὐτῆς, νέαν δημοσιεύσαντας προκήρυξιν (γ).

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Ξάνθος συνωμίλησε πολλὰ ἐν τῇ Νίζνῃ μετὰ τοῦ Στεφάνου Ζίφκοβιτς, συμφωνήσαντος, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ ἐνεργήσῃ τὴν συμμαχίαν αὐτῆς μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Οὐδὲν ἄλλο ὁ Ξάνθος, ἢ τὴν δι' ἄλλου προσώπου ἐφαρμογὴν τοῦ ἀποτυχόντος ἀγαθοῦ σχεδίου τοῦ Λεβέντου διενοεῖτο. Ἦν δὲ ὁ Ζίφκοβιτς εἷς τῶν ἀξίων λόγου Σέρβων, συντελέσας κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς ἐναντίον τῶν Τούρκων σερβικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς θέλομεν εἰπεῖν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ (δ). Ἐπελθούσης δὲ τῷ 1812 τῆς εἰρήνης τοῦ Βουκουρεστίου, φυγὰς γενόμενος μετὰ τοῦ Καρᾶ-Γιώργου, ὁ Ζίφκοβιτς διέμενεν ἐν Ῥωσσίᾳ, καὶ, ὡς ἐπαναστατικὸς ἀνὴρ, προθυμότατος ἐδείχθη εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ Ξάνθου, ἀκούων μάλιστα ἐξερχόμενον διὰ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου. Διὰ τοῦτο ἀλληλογράφων ἀκολούθως μετὰ τοῦ Ξάνθου, προσέθετεν ἐν τῇ ἀπὸ 17 αὐγούστου 1820 ἐπιστολῇ αὐτοῦ: «Σᾶς »ἐπεύχομαι καλὰς καὶ εὐτυχεῖς ἐκβάσεις εἰς τὰ ἐπιχειρήματά σας». Κακῇ τύχῃ ὅμως ἡ ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας ἔξοδος αὐτοῦ τοῦ λίαν ὠφελίμου ἀνδρὸς ἐγένετο ἀδύνατος ἐπὶ τέλους.

Ἐκ τῆς Μόσχας κατέβη ὁ Ὑψηλάντης εἰς τὸν ἐν Κιευΐᾳ πατρικὸν αὐτοῦ οἶκον, ὅπου ὑπῆρχον καὶ οἱ ἕτεροι ἀδελφοὶ Δημήτριος, Νικόλαος καὶ Γρηγόριος. Ἐκεῖ ἐπανελήφθησαν αἱ ἐν Πετρουπόλει καὶ Μόσχᾳ διαλογισμοὶ καὶ ἐνέργειαι· ἡ δὲ μήτηρ Ἐλισσάβετ, ἀκούουσα καὶ βλέπουσα ταῦτα, προεμαντεύετο οἱονεὶ εἰς ἑαυτὴν τὴν μοῖραν τῆς γυναικὸς τοῦ Πριάμου, καὶ τὸ προαίσθημα αὐτὸ, τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς

ἐγειρομένην σφοδρὰν ταύτην λαίλαπα, προέδιδον τὰ πλημμυροῦντα ἐπὶ τῶν εὐειδεστάτων παρειῶν δάκρυα.

Καὶ πρότερον καὶ ἀφ' οὗ κατέβη εἰς τὴν Κιευΐαν ὁ Ὑψηλάντης, ὑπεβλήθησαν αὐτῷ διάφορα σχέδια οἰκονομικὰ, πολεμικὰ καὶ πολιτικὰ, τὰ μὲν πρότερον προταθέντα τῇ Ἀρχῇ, τὰ δὲ ὕστερον γραφέντα, ὡς τὸ τοῦ Σάββα Φωκιανοῦ. Ὁ Διονύσιος Ῥώμας ἀπηύθυνεν ὑπόμνημά τι, πραγματευόμενον περὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς πολιτικῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, καὶ ἑπομένως περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου, ὅπερ ἡ Ἑταιρία προέθετο. Ἰδίαν περὶ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔχομεν γνῶσιν ἄχρι τοῦδε. Ὑπῆρχεν ὡσαύτως πρότασίς τις τοῦ Θεοδώρου Νέγρου ἀπὸ 5 ἀπριλίου 1819, δι' ἧς οὗτος ἐζήτει τὴν ἀποστολὴν ἑαυτοῦ, ὡς πληρεξουσίου τῆς Ἀρχῆς, εἰς τὴν Πελοπόννησον, προτιμοτέραν οὖσαν, καὶ βεβαίως, διὰ τὴν διοργάνωσιν τοῦ μέλλοντος πολέμου· ἐναυτῷ δὲ προέτεινε τὴν μεγάλην διὰ τὸν ἑλληνικὸν πόλεμον ἐσομένην χρησιμότητα, ἐὰν ὁ ἐν Βύζᾳ ἐφησυχάζων Χαμὴλ Κιράϊς, εἷς τῶν πρώην σουλτάνων τῆς Κριμαίας, πρόσωπον δ' εὐσεβόλον καὶ χαρακτῆρος τιμίου, ἐραδιουργεῖτο καὶ ἐλάμβανε μέρος (α)· ἁρμόδιον δ' ἀκολούθως, ἢ τῇ 12 ἀπριλίου, ἀπόστολον πρὸς τοῦτο συνέστησε τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον. Ἀλλ' οὐδεμία ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων τούτων ἐγένετο ἐνέργεια.

Ἕτερος δὲ, ὁ Δημήτριος Παπαχρήστου, ὑπέβαλεν, ἐκ Βουκουρεστίου καὶ ἀπὸ 9 ἀπριλίου 1820, σχέδιον περὶ τῆς ἀπολύτως ἀναγκαίας καταστροφῆς τοῦ παρὰ τῷ σουλτάνῳ Χαλὲτ ἐφφένδου, ὡς μισέλληνος καὶ κακεντρεχοῦς, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀπαιτουμένης κατηχήσεως, ἢ, τούτου ἀδυνάτου γενομένου, περὶ τῆς ἐξαλείψεως τῶν δύο ἡγεμόνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας Σούτσων, ὅπως ἀντικαταστῶσιν οὕτω παρ' ἄλλων φιλογενῶν προσώπων (β). Συγχρόνως οἱ ἐν Γαλαζίῳ ἑταῖροι ἀπέστειλαν σχέδιόν τι περὶ τῆς Ἰβραΐλας, ἀνηκούσης τῇ ἡγεμονείᾳ τῆς Βλαχίας, ἔχον οὕτω.

Ὑπῆρχον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ἰβραΐλας δύο Ἕλληνες, ὁ εἷς προϊστάμενος τῶν διὰ τὰς ἐπισκευὰς κτιστῶν (πρωτομάστορας), καὶ ὁ ἕτερος παντοπώλης. Ὁ πρῶτος ὠνομάζετο Χατσῆ Στεφανῆς, Σμυρναῖος ὤν, καὶ ὁ δεύτερος Χατσῆ Παναγιώτης. Ὁ Θέμελης καὶ Γεώργιος Παπαγιαννόπουλος, κατηχήσαντες τὸν Χατσῆ Στεφανῆν διὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Σπυρίδωνος Γ. Ἀρβανιτάκη, προξενικοῦ πράκτορος τῆς Ἀγγλίας ἐν Γαλαζίῳ, ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον παρὰ τούτου ὅλας τὰς

ὁδηγίας, ἐφ' ὧν συνέταξαν τὸ περὶ αἰφνηδίας κυριεύσεως τοῦ φρουρίου σχέδιον αὐτῶν, ὡς ἕπεται.

Α'. Εἴκοσιν ἑταῖροι, ὑποκρινόμενοι τὸν μικρέμπορον καὶ φέροντες εἴδη τινὰ ἐμπορευμάτων πρὸς πώλησιν, ὅπλα δὲ κεκρυμμένα μεταξὺ αὐτῶν, εἰσέλθωσιν ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὸ φρούριον καὶ καταλύσωσιν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Χατσῆ Παναγιώτου, ὄντος ἤδη συνωμότου.

Β'. Ἕτεροι ἑκατὸν ἑταῖροι κινήσωσι διὰ ξηρᾶς ἐκ τοῦ Γαλαζίου, καὶ διαβάντες τὸν ποταμὸν Σερέτην συγκεντρωθῶσιν ἐπιτηδείως πλησίον τῆς Ἰβραήλας.

Γ'. Ἐν ὡρισμένῃ δὲ νυκτὶ οἱ μὲν ἔσω τοῦ φρουρίου ἑταῖροι καὶ ὁ Χατσῆ Στεφανῆς, μεθ' ὅσων εἶχεν ἐργατῶν Ἠπειρωτῶν καὶ Βουλγάρων, ὁρμήσωσι, καὶ φονεύσαντες τὸν φύλακα τῆς πρὸς τὴν ξηρὰν πύλης, ἀνοίξωσι ταύτην· οἱ δ' ἔξωθεν εἰσέλθωσιν εὐθὺς, καὶ ὅλοι ὁμοῦ στρέψωσι τὰ ἐκεῖ τηλεβόλα κατὰ τῆς πόλεως.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν ὁ Χατσῆ Στεφανῆς, ἀφ' ὅτου περιελήφθη ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ, ἐπεσκεύαζε μόνον τὸ πρὸς τὸν ποταμὸν τοῦ Ἴστρου μέρος τοῦ φρουρίου, ἐγκαταλείψας ὅλως τὸ πρὸς τὴν ξηράν.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἶδον οἱ ἐν Γαλαζίῳ δυνατὴν τὴν κυρίευσιν τῆς Ἰβραήλας, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ οἱ φρουροῦντες αὐτὴν Τοῦρκοι ὀλίγοι ἦσαν, καὶ ἐκ τούτων οἱ πολλοὶ διεσκορπισμένοι κατὰ τὴν Μολδοβλαχίαν δι' ἴδια κερδοσκοπικὰ ἔργα. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ Ὑψηλάντης διέταξεν αὐτοὺς, ἵνα ἀναμένωσι μέχρι δευτέρας διαταγῆς, διότι τῆς μερικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως ἀπητεῖτο ἡ χρονικὴ καὶ πραγματικὴ ἁρμονία μετὰ τοῦ ὅλου· ἀκολούθως δὲ, γενομένης συνεντεύξεως παρὰ τὸν ποταμὸν Προῦθον καὶ ὑποκάτω τοῦ χωρίου τῆς Λιόβας, ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἀπόπειραν, δυσεκτέλεστον θεωρήσας τὸ σχέδιον. Τῆς συνεντεύξεως ταύτης μέρος ἔλαβον, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ Θέμελης, Νικόλαος Γρυπάρης, Νικόλαος Γαϊτάνος, Ἀντώνιος Γουζέλης καὶ Ἀντώνιος Ἀδαμίδης.

Ἐκ δὲ τῶν οἰκονομικῶν σχεδίων εὐφυὲς λίαν ὑπῆρχε τὸ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου Πελοπίδου καὶ Κυριάκου Τασσήκα προβληθὲν τῇ 1 Ἰουνίου 1820. Ἀπεῖχε μὲν τοῦτο τῶν ὅρων τῆς ἠθικῆς ἀκριβείας, ὡς προτιθέμενον τὴν δι' ἀπάτης ἀφαίρεσιν πολλῶν ἑκατομμυρίων τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶ· ἐφηρμόττετο ὅμως μετ' εὐκολίας, ὡς πρόσχημα φέρον ἐμπορικὸν, καὶ τὸν προσεχῆ πόλεμον οὐσιωδῶς ἐφωδίαζε δι' αὐτῶν τοῦ ἐχθροῦ τῶν χρημάτων (α).

Ἐκ τῶν πολεμικῶν ἰδίως σχεδίων τὰ ἄξια λόγου εἰσὶ τρία, τὰ δύο γενικὰ καὶ τὸ ἐν μερικὸν, ἀποβλέποντα, τὰ μὲν πρῶτα τὴν ἐπανάστασιν τῆς ὅλης εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, τὸ δὲ τρίτον τὸν στόλον τοῦ Κερατείου κόλπου, τὸ πρόσωπον τοῦ σουλτάνου καὶ τὴν κυρίευσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἰδοὺ ὁλόκληρον ἓν τῶν πρώτων, περιλαμβάνον ἐνταυτῷ καὶ διάφορα ἄλλα πολιτικὰ καὶ οἰκονομικὰ ἀντικείμενα.

« ΣΧΕΔΙΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ.

« *Ἄρθρον Α'.*

« . . . Διὰ ν' ἀποκοιμήσωμεν τὸ ἐχθρικὸν ὄμμα εἰς τὸ νὰ μὴ ἴδῃ προσεκτικώτερον τὰ κινήματά μας, τὰ ὁποῖα ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπληροφορήθη τόσον ἀπὸ τὰς ἀκαίρους φωνὰς τῶν Ἑρμογράφων μας, ἐξηγουμένας ἀπὸ τοὺς φαινομένους βελτίστους ὁμογενεῖς μας, ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρωποτηρητὰς, τοὺς θέλοντας ἡμᾶς νὰ κυλιώμεθα εἰς τὸν βόρβορον τῶν παλαιῶν καὶ τωρινῶν ἁμαρτιῶν μας, ὄχι μόνον συμφέρον νομίζομεν, ἀλλὰ φαίνεται καὶ ἀναγκαῖον τὸ νὰ ἐγείρωμεν παντοίοις τρόποις τοὺς Σέρβους κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πρῶτόν μας ἐπιχείρημα.

« *Ἄρθρον Β'.*

« Ἂν εἰσέτι δὲν ἐξέπνευσεν ἡ ἀληπασσικὴ δύναμις, ὁπόταν ἀνελπίστως καὶ οἱ Σέρβοι ὁπλοφορήσωσι, πρῶτον, ὁ ἐχθρὸς ἑκὼν ἄκων θέλει βιασθῇ νὰ διχοτομηθῇ· δεύτερον, οἱ Ἠπειρῶται θέλουν ἀναλάβει· καὶ τρίτον, ἡμεῖς θέλομεν μείνῃ εἰς τὴν προτέραν περιφρόνησιν, ὡς δῆθεν ἀδύνατοι νὰ θαρρήσωμεν κατ' αὐτοῦ, ἢ ὡς πιστοὺς λάτρας τῆς βαρβαρότητός του θέλει μᾶς πολιτευθῇ πρὸς καιρόν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἂν εἰς τὸ μεταξὺ διάστημα ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἢ διὰ φιλαργυρίαν ἰδίαν, ἢ τῶν περὶ αὐτὸν κακοήθειαν διόλου ἐξασθενισθῇ καὶ ληφθῇ, ὁ ἐχθρὸς, ὁπλοφορούντων τῶν Σέρβων, περιπλέκεται παρευθὺς εἰς ἑτέρας περιπλοκὰς, μὴ ἔχων καιρὸν νὰ σκεφθῇ οὐδὲν περὶ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν· ἐπειδὴ εἶναι ἀποφασιστικὸν σχέδιον τῆς Πόρτας, μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, μὲ ὕπουλον τρόπον νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν Καπετανέους, διὰ νὰ καταστήσῃ διόλου ὑπήκοον τὴν Ἑλλάδα, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ παντελῶς νεῦρα νὰ ἀντιτείνῃ ποτὲ εἰς τὰς ἀποφάσεις της. Ὅθεν, ἂν ἀμελήσωμεν, ὄχι μόνον κινδυνεύουν ἐκεῖνοι, ἀλλ'

δστερεῖται καὶ ἡ Ἑλλὰς τὸ ἓν τρίτον σῆς δυνάμεώς της. Λοιπὸν, χωρὶς παραμικρᾶς ἀναβολῆς πρέπει ν' ἀποσταλθῇ πρέσβυς πρὸς τοὺς Σέρβους, ἀνὴρ μὲ λόγον καὶ φρόνησιν, διὰ νὰ κατορθώσῃ ὅσον τάχος τὰ ἀφορῶντα πρὸς ἀνεξαρτησίαν ἐκείνων καὶ βοήθειαν ἡμῶν. Οἱ Σέρβοι, ὄντες προειδοποιημένοι περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, δὲν ἐλπίζομεν νὰ μὴ δεχθῶσιν ἄσμενοι τὰς προτάσεις μας, ἐν ᾧ φαίνεται ἔδοσαν ὑπόσχεσιν νὰ συμμαχήσουν, καὶ βλέπουν ὠφέλειαν προφανεστάτην καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των ἀναμφιβόλως. Ἐπειδὴ τώρα ἔχουν σύμμαχον τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἤπειρον καὶ σχεδὸν ὅλον τὸ ἡμέτερον Γένος, ἀναμφιβόλως θέλουν καταπεισθῆ, καὶ εὐκόλως θέλουν σηκώσει τὰ ὅπλα εἰς διαφέντευσιν τῶν δικαιωμάτων τους καὶ βοήθειάν μας.

«Ἄρθρον Γ'.

»Ἐὰν ἐκλεχθῇ ἀπόστολός τις, ἔμπειρος νὰ διεγείρῃ καὶ τοὺς Μοντενεγρίνους νὰ συμμαχήσουν μὲ ἡμᾶς, καὶ συγχρόνως μὲ τὴν Σερβίαν νὰ κτυπήσουν τὴν Σκόντραν, ἤθελεν εἶναι διὰ τὴν Ἑλλάδα πολυωφελέστερον. Οἱ Σκοντριάνοι, ὡς ἔμπειροι εἰς τὰ πολεμικὰ, δύνανται νὰ προξενήσουν πράγματα εἰς τὴν Ἤπειρον σχεδὸν δυσαπάντητα. Ἐὰν ὅμως ἴδωσιν ἀνελπίστως εἰς τὰ νῶτά των τοὺς Μοντενεγρίνους, δὲν εὐκαιροῦν νὰ ὁρμήσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ Σερβίαν, μήτε ἀποφασίζουν νὰ βοηθήσουν τοὺς ἐχθρούς, ἐν ᾧ ἡ πατρίς των κινδυνεύει. Ὅθεν ἠ κυριεύονται, μὴ ἔχοντες ἄλλην βοήθειαν, ἢ μένουν ἥσυχοι, ἀγοράζοντες τὴν εἰρήνην μὲ συνθήκας νὰ μὴ βοηθήσουν τὴν Πόρταν κατ' οὐδένα τρόπον. Λοιπὸν δίδομεν γνώμην, ὅτι νὰ ἐκλεχθῇ ἀπὸ μέρους τῶν συναγωνιστῶν μας ἄξιός τις ἀνὴρ καὶ ἔμπειρος, ν' ἀποσταλθῇ χωρὶς ἀργοπορίας εἰς Μοντενέγρο. Ἡμεῖς δὲ κρίνομεν τοιοῦτον εἰς τὸ νὰ πορευθῇ ἐκεῖσε τὸν Α. Λύσιππον (α). Σημειωτέον ὅμως, ὅτι οἱ Μοντενεγρίνοι χρειάζονται χρηματικὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προφθάσωμεν ἡμεῖς.

«Ἄρθρον Δ'.

«Ὁ Κ. Χριστόφορος Περῤῥαιβὸς δὲν εἶναι διόλου ἀναγκαῖος εἰς τὴν Σπάρτην κατὰ τὸ παρὸν, ἐπειδὴ οἱ Πελοποννήσιοι εἶναι εἰς τοιοῦτον τρόπον προδιατεθειμένοι, ὥστε, ὅταν ἐκεῖ παῤῥησιασθῇ ὁ Καλὸς μετὰ τοῦ Ἀρμοδίου, τὴν δευτέραν ἡμέραν θέλουν εἶναι ὅλοι σχεδὸν ἕτοιμοι

νὰ κινηθῶσιν, ὅπου διατάξῃ ὁ Καλός. Λοιπὸν ὁ Κ. Περῤῥαιβὸς, διὰ νὰ ὠφελήσῃ ἀναλόγως τῇ προθυμίᾳ του, λέγομεν, ὅτι πρέπει νὰ πορευθῇ ἀνυπερθέτως εἰς Ἤπειρον, ὅπου ἐνταμωθεὶς μετὰ τοῦ Κ. Κάπετὰν Ἰωάννου Χ. Φαρμάκη, ὡς ἀνὴρ λόγιος καὶ συνετὸς, νὰ διδάξῃ τοὺς Καπετανέους τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἔθνους καὶ νὰ τοὺς ἑνώσῃ μὲ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον, ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἤπειρον εἶναι ἔτι ἀνήκουστοι τοῦ εὐαγγελίου. Τέλος πάντων ὁ Κ. Περῤῥαιβὸς, διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ εὐτολμοτέρους τοὺς Καπετανέους, συμφέρει νὰ κοινολογήσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ περὶ Σερβίας. Ἀκόμη πρέπει νὰ βάλῃ ὑπ' ὄψιν αὐτῶν καὶ τὰ σχέδια τῆς Πόρτας, τὰ ὁποῖα κατασκευάζει ἐναντίον των, διὰ νὰ γνωρίσουν, ὅτι ἄλλος σωτηρίας τρόπος δὲν εἶναι, παρὰ, ὅταν ἑνωθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ λοιπῶν συμμάχων, τότε ἠμποροῦν νὰ καταδιώξουν, φθείροντες τὸν ἐχθρὸν ἕως εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν, ὅπου ἐλπίζομεν, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, νὰ ξεψυχήσῃ.

«*Ἄρθρον Ε'.*

« Ἐὰν ὁ Κ. Χ. Περῤῥαιβὸς προφθάσῃ ἤδη ἀνθιστάμενον τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, νομίζομεν ἀσύμφορον τὸ νὰ ἐκτανθῇ περὶ τῶν ὅλων, ἀλλὰ μόνον νὰ τῷ προβάλῃ τὴν μερικὴν βοήθειαν τῶν Καπετανέων διὰ συνθηκῶν μετρίων, τὰς ὁποίας ἀναμφιβόλως θέλει δεχθῇ διὰ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον καὶ διὰ τὰς ὁποίας τρέφει ἐλπίδας. Ἔτι δὲ νὰ κοινολογήσῃ εἰς αὐτὸν καὶ περὶ Σερβίας, ὅσα συμφέρει, διὰ ν' ἀκολουθῇ ἐλπίζων. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐὰν ὁ Κ. Χ. Περῤῥαιβὸς δὲν ἀποφασίζῃ νὰ ἐμφανισθῇ ὁ ἴδιος, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ συμφερότερον, θέλει ἐκλέξει ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ, διὰ νὰ προτείνῃ εἰς αὐτὸν, ὅσα ἀνωτέρω εἴπομεν.

«*Ἄρθρον ΣΤ'.*

« Ἐπειδὴ ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ περὶ αὐτὴν νῆσοι ἐβεβαιώθησαν περὶ τοῦ Καλοῦ, ὅτι διωρίσθη Γενικὸς Ἔφορος τοῦ ἔθνους, καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι κεφαλὴ τοῦ ὅλου σώματος, καὶ ἄλλο δὲν προσμένουν, παρὰ πότε ν' ἀκούσωσι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, διὰ ν' ἀκολουθήσουν τὰς διαταγάς του, δίδομεν γνώμην, ὅτι νὰ θαλασσοπλοήσουν ὁ Καλὸς καὶ Ἀρμόδιος (α) εἰς Πελοπόννησον, ἐπειδὴ ὁ ἐμφανισμὸς αὐτῶν θέλει ἐμπνεύσει γενικῶς εἰς ὅλους τοὺς Πελοποννησίους τόλμην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ χωρὶς ἀμφιβολίας θέλει ἀποδείξει τὴν τωρινὴν Πελοπόννησον, ὡς ἦτον ἡ παλαιὰ πλήρης εὐτολμίας καὶ ἡρωϊσμοῦ.

«Ἄρθρον Ζ'.

« Ὡς εἴπομεν, ἡ Πελοπόννησος ἵσταται μετέωρος καὶ δὲν προσμένει ἄλλο παρὰ ἡγεμόνα. Λοιπὸν, ἀφ' οὗ διατεθῶσι τὰ πάντα καλῶς, σταλθῶσιν αἱ πρεσβεῖαι καὶ ἔλθωσιν εὐκταῖαι ἀπὸ Σερβίας ἀποκρίσεις, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἀμφιβάλλομεν, τότε γενέσθω ἡ ἀρχὴ τῶν ἀγώνων, ὅθεν ἀποφασίσουν οἱ συναγωνισταί μας, καὶ δὲν ἐναντιούμεθα. Λέγομεν ὅμως, ὅτι συμφερότερον εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι τὸ ν' ἀρχίσουν οἱ Σέρβοι, διὰ νὰ ὁρμήσῃ ἐκεῖσε ὁ ἐχθρός· ἐπειδὴ, ἂν ἡμεῖς ἀρχίσωμεν οἱ Πελοποννήσιοι, τὸ βάρος τῆς ἐχθρικῆς φάλαγγος θέλει ἐπιπέσει εἰς ἡμᾶς· οἱ δὲ Σέρβοι ἀρχινῶντες μετὰ ταῦτα, ἴσως διόλου δὲν ἀπαντήσουν ἐχθρὸν, καὶ ἐκ τούτου ἔπεται νὰ προχωρήσουν, ὅσον δὲν συμφέρει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Θράκην. Λοιπὸν ὁ πελεμος νὰ ἐκραγῇ ἀπὸ Σερβίας, διὰ νὰ κατορθώσουν οἱ Ἕλληνες τοὺς σκοπούς των εὐκολώτερα· ἢ τέλος πάντων συγχρόνως μὲ τὴν Ἑλλάδα.

«Ἄρθρον Η'.

« Προσεκτέον, μήπως ἀπατηθῶμεν ἀπὸ τοὺς Σέρβους· ἐπειδὴ ἡ Πόρτα, ἰδοῦσα παρ' ἐλπίδα περὶ αὐτὴν τοσοῦτο πλῆθος πολεμίων, ἠμπορεῖ νὰ ἐξαγοράσῃ ἀπὸ αὐτοὺς τὴν εἰρήνην, καὶ νὰ ὁρμήσῃ ὅλως ὁ ἐχθρὸς καθ' ἡμῶν. Ὅθεν οἱ ἀπεσταλμένοι τόσον εἰς Σερβίαν, ὅσον εἰς Μοντενέγρους, πρέπει νὰ συνδέσωσι τὴν συμμαχίαν μὲ τόσον ἱερὰ καὶ ἐσφιγμένα δεσμὰ, ὥστε μὲ κανένα τάξιμον τῆς Πόρτας νὰ μὴν ἐνδώσουν, ἀλλὰ νὰ ἦναι ὑπόχρεοι, ἐπειδὴ ὁ πόλεμος γίνεται περὶ πατρίδος καὶ θρησκείας, ἀποφασιστικῶς νὰ συμμαχήσουν καὶ νὰ πολεμοῦν μὲ ἡμᾶς τὸν κοινὸν ἐχθρὸν, ἑωσοῦ ξεψυχήσῃ, διὰ ν' ἀπολαύσουν καὶ ἐκεῖνοι τὰ δικαιώματά των μὲ τὴν ἀνδρείαν των, καθὼς καὶ ἡμεῖς, καὶ νὰ μὴ γνωρίζουν χάριν εἰς τὸν βάρβαρον, ὅστις πάλιν ἀφεύκτως θέλει τοὺς ἐπιβουλευθῇ.

«Ἄρθρον Θ'.

« Ἐν ὅσῳ ἡ ναυτικὴ τοῦ ἐχθροῦ δύναμις σώζεται, τὰ πλοῖά μας ἀδυνατοῦν νὰ τολμήσουν, ὅσῳ πολλὰ καὶ ἂν συναθροισθοῦν. Ὅθεν ἡμεῖς γνωμοδοτοῦμεν περὶ τῆς καταλύσεως αὐτῆς, ὅτι συμφέρει νὰ καταστρεφθῇ εἰς τὸν ναύσταθμον, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ ὁ τύραννος, ὅτι ἐνηργήθη ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ὡς ἀποτέλεσμα ἀπροσεξίας τῶν φυλάκων

της. Αἱ φλόγες βέβαια διαδιδόμεναι, θέλουν προξενήσει φρίκην καὶ ζημίας εἰς μέρος τῶν κατοίκων· πλὴν εἰς σωτηρίαν τοῦ ὅλου ἂς ὑποφέρῃ τὸ μέρος· καθότι, μὴ ἔχοντος ναυτικὸν τοῦ ἐχθροῦ, τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων πανταχόθεν σύμφωνα θέλουν συναθροισθῇ ἀφοβώτατα καὶ εὐτολμότατα, καὶ μένομεν εὐθὺς κύριοι τῶν νήσων τῆς Μεσογείου καὶ αὐτῆς τῆς μητροπόλεως.

«Ἄρθρον Γ'.

« Ἡ γνώμη, ἥτις ζητεῖ νὰ κυριεύσωμεν ἀβλαβῆ τὸν στόλον, φαίνεται ἐπωφελὴς, ἐπειδὴ τότε ἠμποροῦμεν ν' ἀντιπαραταχθῶμεν πρὸς κάθε ἄλλην ἐνδεχομένην ἀνθίστασιν· ἀλλ' ὅμως εἶναι πρᾶγμα δυσκολοκατόρθωτον, ἐπειδὴ ἡ γνώμη αὕτη ζητεῖ δυνάμεις ἐκτεταμένας καὶ ἱκανὰς, ὥστε συγχρόνως νὰ βαστάξωσι τὴν Ἑλλάδα, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὰς μεγάλας νήσους τῆς Μεσογείου καὶ τόσον δυνατὰ νὰ κτυπήσουν εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν ἐχθρὸν, ὥστε νὰ νεκρωθῇ παρευθύς· πλὴν ποῦ χεῖρες Ἀλεξάνδρου ἢ Ναπολέοντος ; Ἀληθῶς ἔχει, ὅτι, ἂν ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα λείψουν οἱ ναῦται Ἕλληνες, οἱ ἐχθροὶ μένουσιν ἀκίνητοι· πλὴν καὶ τοῦτο δυσκατόρθωτον, ἐπειδὴ πῶς ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν πίστιν ; ποῦ συμφέρει νὰ καταγινώμεθα νὰ καταπείσωμεν ἀμαθεῖς ἀνθρώπους νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν δούλευσιν τῶν ἐχθρῶν ; Τοῦτο γίνεται, ὅταν ὁ τύραννος, μὴ ἔχων πλοῖα, βιάζῃ τεχνίτας καὶ λοιποὺς ἡμετέρους νὰ ἐργάζωνται εἰς κατασκευὴν ἄλλων· τότε βαρυνόμενοι θέλουν τρέξει εἰς ἡμᾶς. Ἀλλὰ δεδόσθω, ὅτι παραίτησαν τοὺς ἐχθροὺς οἱ ναῦταί μας· δὲν εἶναι πιθανὸν, μᾶλλον δὲ βέβαιον, ὅτι αὐτοὶ θέλουν συναθροίσει πολλοὺς μισθοφόρους ; Ὅθεν ἂς φαντασθῇ πᾶς φρόνιμος, πόσον θέλουν συνδράμῃ τότε οἱ κρυφοὶ τῆς Ἑλλάδος ἐχθροὶ, προφθάνοντες ἀφανῶς τὸν ἐχθρὸν μὲ ναύτας ἐπιτηδείους καὶ πυροβόλους τεχνίτας, πρὸς τοὺς ὁποίους, δὲν ἠξεύρομεν, ἂν δυνηθῶσιν οἱ ἡμέτεροι ν' ἀντιπαραταχθοῦν. Θράσος τὸ νὰ τολμᾷ τις ἀφρόνως εἰς τὸν ἰσχυρότερόν του. Δὲν λέγομεν, ὅτι ὁ τύραννος ἐπιφέρει βίαν καὶ ἐμβάζει τὸν τυχόντα εἰς τὰ πλοῖά του, ἀγγαρεύων ὅλον τὸ ὑπήκοον, ὅταν θέλῃ· διότι τοῦτο εἶναι πασίδηλον· ὥστε αἱ μικραὶ δυνάμεις ἡμῶν δὲν συγχωροῦν ἄλλο παρὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ στόλου, ὅστις νὰ ἐνεργηθῇ ὀλίγον τι πρότερον τῆς ἀποστασίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἔχουν ἰσχὺν ὑπερτάτην οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ Ἤπειρον, καὶ ὁ ἐχθρὸς φόβον μέγαν. Διακόσιαι χιλιάδες γρόσια δύνανται νὰ μη-

δενόσουν, ὅσα πλοῖα κατεσκεύασαν τὰ πολλὰ μιλλιόνια τῶν ἐχθρῶν. Περὶ τούτου σκεψόμεθα ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ Βυζάντιον, πῶς, πότε καὶ διὰ τίνων μέσων νὰ βαλθῇ εἰς ἔργον ἡ γνώμη αὕτη, ἂν ἐπικρατήσῃ.

«Ἄρθρον ΙΑ'.

« Μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ στόλου δέκα πλοῖα ἑλληνικὰ ἕτοιμα συμφέρει νὰ ὑψώσουν τὴν σημαίαν τῆς πατρίδος εἰς τὴν Μεσόγειον, τὴν ὁποίαν ὅταν ἴδωσι τὰ λοιπὰ τῶν ὁμογενῶν πλοῖα, καὶ μάλιστα μὴ ἔχοντα μηδένα φόβον εἰς τὴν θάλασσαν δι' ἔλλειψιν ἐχθρικῶν νηῶν, θέλουν ἑνωθῇ ἀμέσως μὲ τὰ ἡμέτερα· ὥστε εἰς ὀλίγον διάστημα θέλει συντεθῇ στόλος ἑλληνικὸς ἱκανὸς νὰ φυλάττῃ τὰς νήσους, νὰ φοβερίσῃ τὴν Ἰωνίαν καὶ ὅλα τὰ παράλια μέχρι Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ νὰ ὁρμήσῃ ἐν καιρῷ ἀφόβως εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν. Τοῦτο γνωμοδοτοῦμεν περὶ ἀρχῆς τῶν ναυτικῶν δυνάμεών μας.

«Ἄρθρον ΙΒ'.

« Κρίνομεν εὔλογον τὸ ν' ἀναδεχθῇ τὴν ναυαρχίαν τῶν παραδουναβίων καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου ὁ Κ. Δημήτριος Καλαματιανὸς, ὡς ἔμπειρος εἰς τὰ ναυτικὰ, καὶ, ὡς ἐγνωρίσαμεν, δυνατὸς νὰ καθυποτάξῃ ἐξ ἐφόδου ὅλα τὰ εὑρισκόμενα τοῦ ἐχθροῦ πλοῖα εἰς τὰ παραδουνάβια· διὰ τῶν ὁποίων ἔπειτα ὄχι μόνον θέλει κρατεῖ εἰς φόβον τὰ τείχη τῶν ἐχθρῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ', ἐὰν αὐτοὶ δὲν ἔχουν καιρὸν μήτε τρόπον νὰ πλεύσουν εἰς τὸν Εὔξεινον διὰ τὸν πόλεμον τῆς Σερβίας καὶ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ στόλου, ὁ ναύαρχος δύναται ἀφόβως νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Δουνάβεως, διὰ νὰ κατατρομάξῃ τοὺς τὰ παράλια τῆς Μαύρης θαλάσσης κατοικοῦντας ἐχθροὺς, καὶ νὰ τοὺς βαστᾷ εἰς ἀκινησίαν· εἰδεμὴ, ἀρκεῖ τὸ νὰ μένῃ ἔνδον τοῦ ποταμοῦ, νὰ φυλάττῃ τὰ τείχη, καὶ, ἂν ἡ περίστασις τὸ καλέσῃ, νὰ τὰ κυριεύσῃ. Τὸ κίνημα τοῦ ναυάρχου πρέπει νὰ γίνῃ εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ στόλου, ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς ἀναμφιβόλως θέλει βιασθῇ νὰ καλέσῃ, ὅσα πλοῖα ἔχει ἔξω εἰς φύλαξιν τῆς μητροπόλεως.

«Ἄρθρον ΙΓ'.

« Οἱ εἰς Βουκουρέστιον ἡμέτεροι ταξιάρχοι, ὅ, τε καπετὰν Γεωργάκης, σύμφωνος ὢν μὲ κάποιον Θεόδωρον Βλαδιμηρέσκον διοικητὴν

τῶν ὁπλοφόρων τῆς Κραγιόβας, καὶ ὁ πήμπασης Σάββας μὲ τὰς στρατιωτικὰς τάξεις των συνθεμένας ἀπὸ Βουλγάρους, Σέρβους, Βλάχους καὶ Ἀλβανοὺς, νὰ βαστάξουν τὴν Βλαχομπογδανίαν. Αἴτιον δὲ, ἂν οἱ ἐχθροὶ ὁρμήσουν κατὰ τῶν ἀποστατῶν εἰς Βλαχίαν, θέλουν ἀνοίξει ἕτερον ρωσσικὸν πόλεμον παραβαίνοντες τὰς συνθήκας, ὅστις δὲν συμφέρει εἰς τὴν Τουρκίαν· ἂν ἡσυχάσουν πρὸς καιρὸν, ἡμεῖς θέλομεν ἔχει ἀπὸ τὴν Βλαχομπογδανίαν ὄχι ὀλίγην χρηματικὴν βοήθειαν. Τέλος οἱ ῥηθέντες ταξίαρχοι ἡμποροῦν διὰ ξηρᾶς νὰ συνεργήσουν μετὰ τοῦ Κ. Δ. Καλαματιανοῦ εἰς τὴν κατάληψιν τῶν κάστρων παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως. Λοιπὸν πρέπει προτοῦ νὰ ἔχουν ἰδέαν τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ ἑτοιμασθῶσι καὶ ἐν καιρῷ νὰ ὑψώσουν σημαίαν.

«Ἄρθρον ΙΔ'.

« Οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἡμέτεροι φιλογενεῖς ἔμποροι ὑπεσχέθησαν εἰς τοὺς προτοῦ ἀποστόλους μας Ἀντώνιον Πελοπίδαν καὶ Δημήτριον Ὑπατρον, νὰ καταβάλουν ἤδη πρὸς βοήθειαν τῆς πατρίδος γρόσια 300,000 οἱ ὁποῖοι, καθὼς μᾶς πληροφοροῦν οἱ ῥηθέντες, ἡμποροῦν νὰ βοηθήσουν διπλασίως, ἐὰν ὁ Γενικὸς Ἔφορος γράψῃ προτρεπτικὰ εἰς αὐτοὺς δηλοποιῶν τῶν πραγμάτων τὴν πρόοδον, καὶ ὅτι ταῦτα τὰ γρόσια νὰ ἐμβάσουν εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γενικοὺς Ἐπιτρόπους. Δι' αὐτὴν τὴν ποντοπορείαν κρίνομεν ἱκανὸν γραμματοκομιστὴν τὸν ἕνα ἐκ τῶν προτοῦ ἀπεσταλμένων, τὸν Ἀντώνιον Πελοπίδαν (α), ὅστις, ἀφ' οὗ παραλάβῃ τὰ προτρεπτικὰ, ἀμέσως νὰ ἐκπλεύσῃ ἐκεῖσε, διὰ νὰ προφθάσῃ ἡ χρηματικὴ αὐτὴ ποσότης εἰς τὴν γενικὴν κάσσαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς ἀπάντησιν τῶν χρειῶν τοῦ Γένους.

«Ἄρθρον ΙΕ'.

« Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Κ. Κυπριανὸς ὑπεσχέθη νὰ συνεισφέρῃ χρήματα ἢ τροφὰς, ὅσας δυνηθῇ. Λοιπὸν ὁ Καλὸς πρέπει νὰ γράψῃ πρὸς τὴν Μακαριότητά του προτρεπτικὰ δηλοποιῶν τῶν πραγμάτων τὴν κατάστασιν, διὰ νὰ φιλοτιμηθῇ νὰ βοηθήσῃ ἀναλόγως τῇ φήμῃ τῆς νήσου ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἔχουν τὸ προνόμιον οἱ Κύπριοι νὰ διοικοῦν αὐτοὶ σχεδὸν τοσούτους χρόνους. Ταῦτα δὲ τὰ γράμματα ὁ ῥηθεὶς Πελοπίδας, ἢ προτοῦ, ἢ ἐπιστρέφων ἐξ Αἰγύπτου, νὰ περάσῃ εἰς Κύπρον καὶ νὰ ἐγχειρίσῃ τῇ αὐτοῦ Μακαριότητι, διὰ νὰ ἐμβάσῃ τὰ

χρήματα ὁ ἅγιος Κύπρου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ νὰ στείλῃ τὰς τροφὰς, ὅπου διορισθῇ· καὶ τέλος νὰ σκεφθῇ, πῶς νὰ διαφυλάξῃ τὸ ποίμνιόν του ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἐκεῖ ἐχθρούς.

«Ἄρθρον ΙΣΤ'.

« Ἐν Αἰγύπτῳ, κατὰ τὴν πληροφορίαν τῶν ἀποστόλων μας ἐκεῖσε, εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν δούλευσιν τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ Πασσᾶ ὡς 2000 στρατιῶται Ἕλληνες. Λοιπὸν ὁ Καλὸς πρέπει νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ γράμμα πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἀδελφοὺς, ὅτι νὰ παρακινήσουν αὐτοὺς μὲ τρόπους ἐλκυστικοὺς, καὶ ἀνεπαισθήτως νὰ τοὺς ἐμβαρκάρουν, ὡς φυγάδας δῆθεν, διὰ τὴν Σπάρτην, ἐφοδιάζοντες αὐτοὺς μὲ τὰ χρειώδη χρήματα πρὸς ζωοτροφίαν των. Δὲν ἐλπίζομεν ν' ἀρνηθῶσι τὴν πρότασιν ταύτην, ἐπειδὴ φύσει οἱ Ἕλληνες εἶναι φιλοπάτριδες.

«Ἄρθρον ΙΖ'.

« Εἰς Αἴγυπτον ἔτι πρὸς τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆ Πασσᾶν τὸ νὰ σταλθῇ ἕτερός τις ἀπόστολος πολύγλωσσος, καὶ, ὡς ὁ Πρωτεὺς, νὰ μεταβάλλεται πολυτρόπως εἰς κάθε περίστασιν, δὲν εἶναι ἀσύμφορον. Νομίζομεν, ὅτι ὁ ῥηθεὶς Πασσᾶς αἰσθανόμενος, ὁποίους τρέφει ἡ Πόρτα καὶ κατ' αὐτοῦ σκοποὺς καὶ νοστιμευόμενος τὴν ταπείνωσίν της, ἠμπορεῖ νὰ κλίνῃ καὶ νὰ μείνῃ οὐδέτερος. Ἀλλ', ἐπειδὴ ἀκούομεν, ὅτι εἶναι ἄνθρωπος φιλοχρήματος, καταγινόμενος μᾶλλον εἰς τὸ ἐμπόριον παρὰ εἰς ἄλλο τι, καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν, ἴσως ἀποφασίσει καὶ νὰ μᾶς βοηθήσῃ πρὸς ὄφελός του. Λοιπὸν ἂς ἐκλεχθῇ τοιοῦτός τις ἀπόστολος, ὅστις, ἂν ἦναι καὶ ἰατρὸς, γίνεται ὠφελιμώτερος, διότι εὐκολώτερον εὑρίσκει ἄμεσον καὶ ἐλευθέραν παῤῥησίαν· καὶ ἂς ἀποσταλθῇ μὲ συστατικὰ πρὸς τοὺς ἐκεῖ ἡμετέρους διὰ νὰ τὸν προχωρήσουν εὐκολώτερα καὶ ταχύτερα διὰ τῆς φήμης τοῦ ὀνόματός του. Ἡμεῖς κρίνομεν ἄξιον τὸν Κατάλληλον τοῦ χρονικοῦ τῶν 45.

«Ἄρθρον ΙΗ'.

« Ὁ ἄρχων Κόμισος Κ. Θεόδωρος Νέγρης, μολονότι παρεξετράπη τῆς εὐθείας κατά τι, πλὴν ὡς ἄνδρα φιλότιμον καὶ ὁπωσοῦν ἱκανὸν διὰ τὴν σχέσιν τῶν Καλλιμάχιδων νὰ ὑποταράξῃ τι τὰ ἡμέτερα,

ἐὰν αἰσθανθῇ, ὅτι ἐξέπεσε κατά τι ἀπὸ τὴν εὔνοιαν τῆς Ἑταιρίας, πρέπει ὁ Καλὸς μὲ γράμματά του ἐπαινετικὰ νὰ τὸν βαστάζῃ ἀκίνητον καὶ εὐέλπιδα· καὶ, διὰ νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ θερμότερον ζηλωτὴν, θέλει τὸν προτρέψει νὰ διενεργήσῃ τὴν Δραγομανίαν τῆς νήσου Κύπρου, ἢ Πελοποννήσου, ὅπου δἤθεν ἡ εὐγενεία του δύναται νὰ φανῇ ὠφελιμώτερος εἰς τὸ Γένος, καὶ ν' ἀνταμειφθῇ ἀναλόγως μὲ τὰς ἐκδουλεύσεις του. Λοιπὸν ὡς ἀναγκαῖον καὶ τοῦτο τὸ γράμμα ἀπὸ μέρους τοῦ Καλοῦ, παρακαλοῦμεν, νὰ μὴν ἀμεληθῇ.

«Ἄρθρον ΙΘ'.

« Ἔτι γράμματα ἀναγκαῖα ἀπὸ τὸν ἴδιον κρίνομεν πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Γενικοὺς Ἐφόρους, κατὰ τὸ σχέδιον τῆς Ἐθνικῆς Κάσσας, τοὺς Κυρίους Κυριακὸν Κουμπάρην, Σπυρίδωνα Μαῦρον καὶ Ἰωάννην Μπάρμπαν, τὰ ὁποῖα νὰ δίδουν τὴν ἄδειαν εἰς τὴν ἐντιμότητά των νὰ λαμβάνωσιν ἀπὸ τὰ κατοικοῦντα μέλη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλοθι τὰ συνεισφερόμενα χρήματα, διὰ νὰ ἀπαντῶσι τὰς χρείας τοῦ ἔθνους· ἐπειδὴ μὲ τὴν δύναμιν τῶν γραμμάτων αὐτῶν ὄχι μόνον θέλουν γνωρισθῆ καθολικοὶ Ἔφοροι τῆς Ἐθνικῆς Κάσσας ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀδελφότητα, ἀλλὰ θέλουν γένῃ φιλοτιμότεροι καὶ προθυμότεροι εἰς τὸ ἔργον τους.

«Ἄρθρον Κ'.

« Ὁ πανιερώτατος ἅγιος Οὐγγροβλαχίας Κ. Ἰγνάτιος καὶ ὁ ἄρχων Ποστέλνικος Μαυροκορδάτος, στοχαζόμεθα εὔλογον, ὅτι πρέπει νὰ συγκατέλθωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ συνεργήσωσιν, εἰς ὅ,τι κριθῶσιν ἱκανοί, μετὰ τὸν κατάπλουν μας ἐκεῖσε. Λοιπὸν ὁ Καλὸς καὶ οἱ λοιποὶ συναγωνισταὶ πρέπει νὰ γράψωσι πρὸς τὴν Πανιερότητά του καὶ τὸν ἄρχοντα Ποστέλνικον, πρῶτον μὲν νὰ παρρησιασθῶσιν εἰς τὸν ὑψηλότατον Αὐθέντην Ἰωάννην Καρατσᾶν, καὶ νὰ ἐξαιτήσωσι παρὰ τῆς Ὑψηλότητός του μίαν ἀδρὰν χρηματικὴν βοήθειαν, εἰδοποιοῦντες τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ἔθνους πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ. Ἐλπίζομεν, ὅτι τὸ ὕψος του θέλει φανῆ γενναῖος, καὶ θέλει βοηθήσει ἀδρότατα εἰς τὴν τωρινὴν ἀνάγκην τὸ Γένος του. Ἔπειτα δὲ νὰ κινήσουν διὰ τὴν Ἑλλάδα χωρὶς ἀναβολῆς μετὰ τοῦ Ἰωαννίδου καὶ Μαρτάκη, πρὸς τοὺς ὁποίους φθάσας ἔγραψε καὶ ὁ Ἀρμόδιος περὶ τούτου. Εἰ δὲ καὶ

δὲν ἀποφασίζουν τὸν ἐρχομόν τους, θέλουν προσθέσει οἱ συναγωνισταὶ εἰς τὸ πρὸς τοὺς ῥηθέντας γράμμα των, ὅτι νὰ μᾶς στείλωσι τὴν παραίτησίν των ἅπαντες, ἢ ὅστις ἐξ αὐτῶν προκρίνει νὰ διατρίβῃ μᾶλλον εἰς Ἰταλίαν, παρὰ ν' ἀγωνίζηται εἰς τὴν πατρίδα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας της.

«Ἄρθρον ΚΑ'.

« Εἰς Νεάπολιν, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ κολονέλλου Γεώργη, εὑρίσκεται ἓν σῶμα ἑλληνικοῦ στρατοῦ, οἱ ὁποῖοι, μὲ τὸ νὰ ἠξεύρωσι καλῶς τὴν τακτικήν, συμφέρει νὰ εὑρεθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ ταύτην τὴν περίστασιν, ὄχι μόνον διὰ νὰ συνεργήσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ διδάξουν τοὺς ἡμετέρους τὰ τακτικά. Λοιπὸν ὁ Καλὸς θέλει γράψει πρὸς τὸν ἡμέτερον Κ. Χριστόδουλον Ηρινάρην εἰς τὸ Σὰν Σεβὲρ, ἄνδρα εὐκατάστατον καὶ φιλοπάτριδα, διὰ νὰ ἑλκύσῃ τὸ ῥηθὲν ἑλληνικὸν σῶμα, μὲ οἵους οἷδε τρόπους, τὸ ὁποῖον, ἐροδιάζων μὲ τὰ ἀναγ- καῖα, ἀνεπαισθήτως νὰ ἐμβαρκάρῃ διὰ τὴν Σπάρτην.

«Ἄρθρον ΚΒ'.

« Τὸν Κ. Ἀντώνιον Τσούνην νομίζομεν ἱκανὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς Κριμαίαν, ν' ἀνταμώσῃ τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους ὑπὸ τὴν δούλευσιν τῆς Ῥωσσίας ἀξιωματικοὺς Ἕλληνας, τόσον τῆς στερεᾶς, ὅσον καὶ θαλάσσης, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ, δι' ὧν οἶδε μέσων, εἰς τὸ νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τὴν ἀστάφκα τους καὶ νὰ συγκατέλθωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς ὑποκειμένους των στρατιώτας Ἕλληνας. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι, μὲ τὸ νὰ ἦναι φιλοπάτριδες καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἐνθουσιασμένοι, ἀμέσως θέλουν ὑπακούσει εἰς τὰς προσκλήσεις καὶ φωνὰς τῆς πατρίδος, διὰ νὰ τὴν βοηθήσουν προθυμότατα. Λοιπὸν ὁ Καλὸς ὑποχρεοῦται νὰ διενεργήσῃ καὶ αὐτὸ διὰ τοῦ ῥηθέντος Α. Τσούνη μὲ τὰ πρὸς αὐτὸν γράμματα καὶ προτροπάς του.

«Ἄρθρον ΚΓ'.

« Τελευταῖον κρίνομεν ἀναγκαῖα διὰ τὴν Ἑλλάδα δέκα χιλιάδων ὅπλα, νὰ διαμερισθῶσιν εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας· ἔτι δὲ καὶ πεντακοσίας σπάθας, διὰ νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς ἀξιωματικούς. Περὶ δὲ ἄλλων πολεμικῶν ἐφοδίων δὲν λέγομεν, ἐπειδὴ γνωρίζουν οἱ συναγωνισταί μας, ὅσον εἶναι ἀναγκαιότατα.

« Ταῦτα ἡμεῖς κρίνομεν ἱκανὴν δύναμιν νὰ κατατροπώσῃ τὸν ἐχθρόν· φθάνει μόνον νὰ ἐπιμεληθῶμεν πολυτρόπως, νὰ διεγείρωμεν τοὺς Σέρβους, τοὺς Μοντενέγρους· νὰ διδάξωμεν τοὺς Ἕλληνας Καπετανέους νὰ βαστάξουν ταχέως τὴν Ἤπειρον· νὰ κατορθώσωμεν τὴν ἀνυπαρξίαν τῆς ναυτικῆς τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεως· νὰ συναχθῶσιν ἀπὸ Κρημαίας καὶ Νεαπόλεως οἱ ἡμέτεροι ταχτικοὶ Ἕλληνες· νὰ κυριευθῇ ἡ παραδουνάβιος ἰσχὺς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τέλος ἡ Βλαχομπογδανία νὰ διαξεσχίσῃ τὸ προσωπεῖον· φθάνει, λέγομεν, νὰ διαπραχθῶσι ταῦτα πάντα, τότε, οὕσης καὶ τῆς Πελοποννήσου διωργανισμένης, καθὼς εἴπομεν, μετὰ τῆς ναυτικῆς μας δυνάμεως, ὁ ἐχθρὸς ἀφεύκτως θέλει ἔμβει εἰς τὰ δίκτυά μας, καὶ πολλὰ εὐκόλως, ἐὰν προχωροῦντες οἱ ἡμέτεροι στρατηγοὶ δὲν λησμονήσουν, ὅτι ἡ εὐσπλαγχνία πρὸς τοὺς αἱχμαλώτους προξενεῖ ἀκινδύνους νίκας. Ἡμεῖς εἴπομεν· ἡ φρόνησις κρινέτω τὰ ἐπωφελῆ. Περὶ δὲ Κρήτης καὶ λοιπῶν νήσων τῆς Μεσογείου θέλομεν ὁμιλήσει τὰ δοκοῦντα ἐν καιρῷ πρέποντι » (α).

« Οὐδεμίαν τὸ πρακτικώτατον τοῦτο σχέδιον ἐπιδέχεται ἀντίρρησιν ὡς πρὸς τὰς βάσεις, ἐφ' ὧν ἐθεμελιώθη, καὶ τὰς λεπτομερείας, δι' ὧν συνεδέθη. Πᾶς τις γνωρίζων ἀφ' ἑνὸς τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἀφ' ἑτέρου τοὺς ὄχι μικροὺς καὶ σχετικῶς ἐξησκημένους εἰς τὸν πόλεμον στρατοὺς τοῦ τυράννου κατά τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην· πᾶς τις γνωρίζων τὴν μεσολαβοῦσαν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐποχῆς διαφορὰν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας οὐ μόνον ὡς πρὸς τὴν ποιότητα καὶ τὸν ἀριθμὸν ἔτι τῶν ὁπλιστῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ διὰ τὸ ἐσωτερικὸν ταύτης καὶ ἐκείνης, ὁμολογήσει μεθ' ἡμῶν, δι' ὁπόσης ἐσκέφθησαν ὀρθότητος ἅμα καὶ καταλληλότητος οἱ συντάκται τοῦ σχεδίου, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς Σερβίας καὶ συνεπῶς ἀπὸ τοῦ Μέλανος ὄρους, τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν Ἡγεμονειῶν. Τοιουτοτρόπως διεγείροντο σύγχρονοι κατὰ τῆς Τουρκίας, παρὰ τὸν ἐμφύλιον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, Τούρκων πρὸς Τούρκους, καὶ ἕτεροι δύο πόλεμοι ἀρκτικῶς τε καὶ μεσημβρινῶς Χριστιανῶν πρὸς Τούρκους· πόλεμοι, οὓς ἡ περὶ ῥωσσικοῦ δακτύλου καταπληκτικὴ παρὰ τοῖς Τούρκοις ἰδέα φοβερωτέρους καὶ δυσκαταμαχητοτέρους ἔμελλεν ἀναδεῖξαι. Ὀρθοτάτη ὡσαύτως καὶ μόνη ἁρμοδία συνελήφθη καὶ ἐξετέθη ἡ πρότασις περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἐν αὐτῷ τῷ ναυστάθμῳ τοῦ Κερατείου κόλ-

που. Πραξικόπημα τοιοῦτον οὐ μόνον ἐφικτὸν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ ἄμεσον καὶ γενικὴν ἐγγυᾶτο τὴν ἐπανάστασιν τῆς Μεσογείου μεθ' ὅλων τῶν ἀγαθοτέρων συνεπειῶν ταύτης.

Ἐπὶ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ εἰργάσθη καθ' ὁλοκληρίαν ὁ Ὑψηλάντης, ἐν Πετρουπόλει ἔτι ὢν καὶ ἔπειτα, εἰ καὶ ἀπρόοπτοι περιστάσεις ἐπήνεγκον μεταβολὰς καὶ ἀποτυχίας ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν μεγάλας. Περὶ τῆς Σερβίας κατέβαλε πᾶσαν ἐνέργειαν, ὡς ὁμιλήσομεν ἀκολούθως ἐπὶ τοῦ οὐσιώδους τούτου ζητήματος κατὰ πλάτος. Περὶ τοῦ πολιορκουμένου Ἀλῆ πασσᾶ συμφώνους ἀπηύθυνεν ὁδηγίας, πρὸς οὓς ἀνῆκε (α). Τὴν δὲ σύστασιν κεντρικοῦ ταμείου ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐδόλως ἠμέλησεν (β), ὀνομάσας τριμελῆ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιτροπὴν τὸν Κυριακὸν Κουμπάρην, Γεώργιον Σαματᾶν καὶ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ. Παρὰ τὸν Περῥαιβὸν δὲ προσεκάλεσε καὶ τὸν Δικαῖον εἰς τὸν Προῦθον, ἵνα φωτισθῇ κάλλιον περὶ τῆς Πελοποννήσου. Τὸν δὲ Τσούνην καὶ Πελοπίδαν ἀπέστειλε, τὸν μὲν εἰς Κριμαίαν (γ), τὸν δὲ εἰς Αἴγυπτον, καὶ καθεξῆς. Ὡς δὲ θέλομεν ἰδεῖν ἀκολούθως, ἐπὶ μόνου τοῦ περὶ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ζητήματος ὑπερίσχυσεν ἑτέρα ἰδέα, ἡ περὶ τῆς αἰφνιδίας κατοχῆς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πράγματα ἐπλησίαζον, καὶ ἀπῃτεῖτο πλέον οὐ μόνον ἡ πρὸς τὴν παρασκευὴν ἀποκλειστικὴ ἐργασία ἑκάστου, ἀλλὰ καὶ ἡ βεβαίωσις πάσης προσωπικῆς θυσίας πρὸς τὸν πόλεμον, συνετέθη καὶ νέος ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὅρκος, διδόμενος ἰδίως παρὰ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων προσώπων τῆς Ἑταιρίας (δ). Συγχρόνως δ' ἐπέμφθησαν αἱ ἀνήκουσαι διαταγαὶ εἰς τὴν ἐφορείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως ὀργανωθῶσιν ἐνόρκως οἱ Ἰόνιοι πλοίαρχοι, ὡς μερὶς οὐσιώδης πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ αὐτῆς σχεδιαζομένων. Καὶ πρῶτον μὲν ἐν συνόλῳ ἐνηργήθη ἡ ἕνωσις τῶν ἐκεῖ Ἰονίων παντὸς ἐπιτηδεύματος δι' ἐγγράφου κοινοῦ (ε)· συνεπῶς δὲ ἐδόθη παρ' ἑκάστου ἰδίᾳ πλοιάρχου ἐνυπόγραφος ὑπόσχεσις, ὅτι ἐν δέοντι καιρῷ δώσει τὸ πλοῖον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς πατρίδος, ἐφωδιασμένον δι' ὅλων τῶν μέσων, ὡς καὶ δέκα ἐνόπλους ναύτας διὰ τὴν ξηράν (ς).

Πρὸ παντὸς δ' ἄλλου ἐμελετᾶτο μετὰ σπουδῆς τὸ περὶ τοῦ τουρκικοῦ στόλου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχέδιον. Ἡ ἰδέα αὕτη, ὅσῳ μεγάλη καὶ μαγευτική, τόσῳ τολμηρὰ καὶ ἐδυνηρὰ διὰ τὰς δυσκόλως ὑπολογιζομένας συνεπείας αὐτῆς, ἐκανονίσθη τέλος πάντων, καὶ σχέδιον, τὸ ἀκόλουθον, ἐπέμφθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου.

ΤΟ ΜΕΡΙΚΟΝ ΠΕΡΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΣΧΕΔΙΟΝ.

«*Ἀδελφοὶ Βυζάντιοι!*

«Πολλάκις συσκεψάμενοι μετὰ τῶν σοφωτέρων τοῦ Ἔθνους μας περὶ τῆς ὁλικῆς καὶ ταχείας καταστροφῆς τοῦ ἐχθροῦ, ἀπεφασίσαμεν, ὅτι συγχρόνως μὲ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος νὰ κτυπήσωμεν ἀνεπαισθήτως καὶ αὐτὴν τὴν μητρόπολιν, διὰ νὰ τὸν νεκρώσωμεν παρευθύς· ἐπειδὴ προχωροῦντες ἔξωθεν εἰς αὐτὴν, κοντὰ εἰς τὰς δυσκολίας φοβούμεθα καὶ τὸν κίνδυνόν σας. Περὶ τούτου λοιπὸν πολλὰ πολλῶν ἀναγνόντες σχέδια, ἐξελεξάμεθα τὸν ἀκόλουθον τρόπον, τὸν ὁποῖον σεῖς ἀδελφοὶ Βυζάντιοι, ὡς ἀποβλέποντα μερικῶς μὲν εἰς σωτηρίαν σας, γενικῶς δὲ εἰς εὐκολίαν τοῦ ἐπιχειρήματός μας καὶ ἀφανισμὸν τοῦ ἐχθροῦ, πρέπει νὰ βάλητε εἰς πρᾶξιν, προσθέτοντες τὰ ἐλλείποντα ὡς ἰδεάτοι τῶν αὐτόθι μερῶν, καὶ ἀφαιροῦντες, ὅσα καὶ ἀφαιρούμενα δὲν πειράζουν.

« Διὰ νὰ πληροφορηθῆτε, ὅτι ἔσεται ἄφευκτος νίκη εἰς ἡμᾶς καὶ ἥττα εἰς τοὺς ἐχθρούς, σᾶς λέγομεν, ὅτι αὐτοὶ κτυποῦνται γενικῶς πολλαχόθεν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἡμεῖς, ἀφ' οὗ ἐνηχήσῃ ἡ σάλπιγξ τοῦ Ἄρεως, στέλλομεν ταχεῖαν βοήθειαν εἰς ἐσᾶς· σεῖς δὲ κατὰ τὸ παρὸν προσέχετε νὰ οἰκονομήσητε φρονίμως τὰ καθ' ὑμᾶς, εἶτα ἀφόβως ἀκολουθήσατε τὰς ὁδηγίας μας, μὴ ἀμφιβάλλοντες εἰς τὸν ὄλεθρον τοῦ τυράννου, ἐπειδὴ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θέλει πέσει ἀφεύκτως εἰς τὰς παγίδας μας.

« Ὅθεν, ἀδελφοί, συμφέρει ν' ἀρχίσετε συγχρόνως μετὰ τῶν ἔξω μερῶν, καθὼς μὲ γράμμα μας θέλομεν σᾶς εἰδεάσει διατάττοντες ἐν καιρῷ πρέποντι, καὶ νὰ μὴ παρατρέξητε τὸ παραμικρὸν, ὄντες βέβαιοι, ὅτι, ἐὰν ἀκολουθήσητε τὰς συμβουλάς μας, δὲν θέλει πέσει οὔτε θρὶξ σχεδὸν ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν ἡμετέρων. Τὸ Ἔθνος ἐν ὀλίγαις ὥραις λαμβάνει ἐλευθερίαν, δύναμιν καὶ ἐντελεστάτην νίκην κατὰ τῶν τυράννων. Ἑτοιμασθῆτε λοιπόν· γενῆτε γενναῖοι εἰς τὴν χεῖρα, ἀνδρεῖοι εἰς τὴν ψυχὴν, τολμηροὶ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐφευρετικοὶ εἰς τὰς περιστάσεις, κρυψίνοες εἰς τὰς βουλὰς καὶ Ἕλληνες εἰς τὴν φρόνησιν, καὶ θέλετε ἰδεῖ, ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦ ἐχθροῦ πλῆθος θέλει βλάψει αὐτὸν περισσότερον παρὰ ἡμᾶς· ἐπειδὴ οἱ ἀπόλεμοι, αἱ γυναῖκες, ὁ θόρυβος, ἡ ἰδία των ἀμάθεια θέλουν γένῃ αἴτια νὰ μᾶς τὸν παραδώσουν εἰς χεῖρας εὐκολώτατα.

« Ἐπειδὴ αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ συνίστανται κατὰ θάλασσαν καὶ ξηράν, πρέπει νὰ φροντίσητε νὰ κυριεύσητε τὴν εἰς θάλασσαν περισσότερον, διὰ τῆς ὁποίας ματαιοῦται παρευθὺς καὶ ἡ διὰ ξηρᾶς. Λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ἡ πρώτη φροντίς σας θέλει εἶναι ἡ ἀνεπαίσθητος κατάληψις τοῦ στόλου, περὶ τῆς ὁποίας ἰδοὺ ὁ κατάλληλος τρόπος. Σεῖς δὲ ὄντες πλησίον, ἐπινοήσατε τὸν ἁρμοδιώτερον προσέχοντες, μὴ παρεκτραπῆτε πόῤῥω τῶν σκέψεών μας.

Ἄρθρον Α'.

« Ἐκλέξατε πέντε ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων Καπετανέων, τοὺς ὁποίους δυνάμει τοῦ παρόντος μας τούτου σχεδίου τιμήσατε μὲ τὸ ἀξίωμα τῆς χιλιαρχίας, διορίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐκλέξῃ ἕκαστος δέκα Καπετανέους, τοὺς ὁποίους νὰ τιμήσωσι καὶ αὐτοὶ δι' ἀδείας μας μὲ τὴν ἑκατονταρχίαν. Ὡσαύτως καὶ πεντηκοντάρχους πρέπει ἔπειτα νὰ ἐκλέξουν καὶ δεκάρχους ἐφεξῆς, γινομένης στρατολογίας. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι πάντοτε εἰς τὰ ἐπιχειρήματα θέλει προηγεῖται φρόνησις καὶ ἐξέτασις τῶν ἠθῶν ἑκάστου στρατιώτου διὰ πολλὰ ἐνδεχόμενα ἐναντία.

Ἄρθρον Β'.

« Οἱ μικρότεροι ἀξιωματικοὶ ὀφείλουσιν ἀναγκαίως ν' ἀποδίδουν εἰς τοὺς ἀνωτέρους των ἡμερούσιον λόγον τῆς στρατολογίας, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ἄλλον οἱ στρατιῶται, εἰμὴ τὸν ἀνώτερόν των. Ἀλλὰ, διὰ νὰ προσφέρωσι σέβας αὐτοὶ καὶ νὰ πείθωνται καὶ νὰ κλίνουν εὐκόλως εἰς τὸ σκοπούμενον, διορίζομεν, ἵνα ὁ Ναύαρχος κατὰ λόγον τῆς στρατολογίας δίδῃ εἰς τοὺς χιλιάρχους τὰ χρειώδη χρήματα διὰ ἕνα μόνον μῆνα, καὶ αὐτοὶ πάλιν διὰ τῶν ἑκατονταρχῶν καὶ λοιπῶν ἀξιωματικῶν διανέμουν εἰς τοὺς χρείαν ἔχοντας τὸ ἀνάλογον καὶ δίκαιον μηνιαῖον. Εἶναι δυνατὸν ν' ἀπαντήσωσι καὶ πολλοὺς θέλοντας ν' ἀγωνισθοῦν ἀνεξόδως ὑπὲρ πατρίδος. Πρὸς τούτοις ἀποφασίζομεν, ὅτι τὰ παιδία καὶ αἱ γυναῖκες τῶν πεσόντων, εἴτε ἀξιωματικῶν εἴτε στρατιωτῶν, νὰ τρέφωνται μέχρι τέλους ζωῆς ἐκ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον κάθε ἀξιωματικὸς θέλει φανερώσει εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας, καταγράφων τὸ ὄνομα, τὴν γυναῖκα, τὰ τέκνα ἢ γονεῖς αὐτοῦ, διὰ νὰ καταλάβουν, ὅτι, ἐὰν ζήσουν, θέλουν εἶναι ἔνδοξοι καὶ εὐτυχεῖς καὶ ἀθάνατοι· ἐὰν ἀποθάνουν, καὶ μακαριστοὶ, καὶ ὅτι τὰ τέ-

κνα των θέλουν τρέφωνται καὶ παιδεύωνται ἀξίως, διὰ ν' ἀπολαύσουν εἰς τὴν ἀνδρικήν τους ἡλικίαν τὰ ἀξιώματα τῆς πατρίδος. Πρὸς τούτοις ὑποσχόμεθα εἰς τοὺς ἀνδραγαθήσαντας στρατιώτας ἀξιώματα ἀνάλογα τῆς ἀνδραγαθίας των.

«Ἄρθρον Γ'.

« Οἱ ῥηθέντες ἀξιωματικοὶ ὀφείλουν εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡσυχίας νὰ παρατηρήσουν καλῶς τὰς θέσεις τοῦ Ἀρσανᾶ, νὰ μετρήσωσιν ὅλα τὰ περιεχόμενα πολεμικὰ πλοῖα ἀπὸ τὸν μέγιστον τριπόντε ἕως τὴν μικροτέραν σαλούπαν· νὰ ἐπαριθμήσωσιν ἔτι τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὸν λιμένα ὅλον καὶ τὰ περὶ τὸν Γαλατᾶ ἐμπορικὰ φορτηγὰ πλοῖα, τόσον ἡμέτερα, ὅσον ἐχθρικά, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς τῆς ἀπαριθμήσεως δύνανται οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι νὰ διακρίνουν εὐλόγως τὸ συμφέρον εἰς τὴν ἀκαριαίαν στιγμήν. Τέλος πάντων πρέπει νὰ κατασκοπεύσουν τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν, διὰ νὰ μάθουν, ποῖα ἐξ αὐτῶν περιέχουν ὅπλα, καὶ ποῖα εἶναι διόλου γεγυμνωμένα, διὰ νὰ προηξεύρετε ἐν καιρῷ, τί χρειάζεται, διὰ νὰ τὸ προετοιμάσετε, καὶ τί εὑρίσκεται μέσα ἀπὸ τουφέκια, σπάθας καὶ λοιπά· ἐπειδὴ, ὡς βεβαιούμεθα, διὰ φόβον πυρκαϊᾶς ἐκβάζουν ὅλα τὰ θειώδη ἀπὸ τὰ πλοῖα, καθὼς καὶ τὰ περισσότερα τῶν κανονίων.

«Ἄρθρον Δ'.

« Ἕνεκα λοιπὸν τούτου σᾶς συμβουλεύομεν νὰ δοκιμάσετε τὸν Καπετὰν Κωνσταντῆ Γκιοῦστον, διοικητὴν τοῦ στόλου· καὶ, ἐὰν ἦναι τῳόντι φιλόπατρις, τὸν ψηφίζομεν ἀπὸ τὴν σήμερον Ναύαρχον, τὸν ὁποῖον παρακαλοῦμεν ὄχι μόνον νὰ κάμῃ τὴν περιγραφὴν ἑκάστου πλοίου καὶ νὰ στρατολογήσῃ, καθ' ὃν τρόπον ἠξεύρει, ἀλλ' ἐν καιρῷ νὰ ἐξομαλίσῃ τὴν προσβολὴν μὲ τὴν οἰκονομίαν τῶν νυκτερινῶν φυλακῶν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐὰν γνωρίζετε, ὅτι κλίνει εἰς τὸ ἐναντίον φρόνημα, φροντίσατε, ὅπως οἴδατε, τὸ συμφέρον, καὶ ἐξομαλίσατε τὴν ὁδὸν ἀλλεοτρόπως.

«Ἄρθρον Ε'.

« Εἰς Μπεσίκτασι, καθὼς πολλάκις συνειθίζετο, ἐὰν εὑρεθῶσιν ἓν ἢ δύο βασιλικὰ πλοῖα, αὐτὰ κρίνομεν συμφέρον τὸ νὰ καταληφθοῦν

δι' ἑκατοντάρχων μας συγχρόνως μὲ τὴν κυρίευσιν τοῦ στόλου· διὰ τὸ ὁποῖον ὑποχρεοῦμεν τὸν Ναύαρχον νὰ ἐκλέξῃ ἄνδρας ἀξίους, καὶ ἐν καιρῷ προσβολῆς νὰ δώσῃ τὸ ἀναγκαῖον σημεῖον. Τὸ αὐτὸ λέγομεν, ἐὰν κατὰ τύχην εὑρεθῇ εἰς τὸν λιμένα ἓν ἢ καὶ περισσότερα πολεμικὰ, ἐλθόντα ἔξωθεν ἢ μέλλοντα νὰ ἐκπλεύσουν· ἐπειδὴ κυριεύοντες ταῦτα ἕτοιμα, δὲν ἀπαντῶμεν σχεδὸν οὐδεμίαν δυσκολίαν.

«Ἄρθρον ΣΤ'.

« Ὅταν ἔλθῃ ἡ τελευταία ἡμέρα, οἱ χιλίαρχοι πρέπει νὰ διορίσωσι τοὺς ἑκατοντάρχους των καὶ λοιποὺς ἀξιωματικούς, νὰ διατάξουν τὸν στρατὸν εἰς τὰ πλησίον τοῦ στόλου μέρη, κάμνοντες τὰς χρειώδεις παραγγελίας. Μέρη πλησιάζοντα καὶ ἀνύποπτα ἀπὸ μὲν θαλάσσης θεωροῦμεν, ὅσα φιλικὰ πλοῖα τύχωσιν εἰς Καλαφάτ-γερι καὶ εἰς τὴν ἀντικρὺ αὐτοῦ γραμμὴν ἕως τὸν Μπαλατᾶν. Τὸ Χάσκιοϊ μάλιστα φαίνεται ἁρμόδιον. Διὰ τοῦτο φροντίσατε ἐκεῖ νὰ παραχειμάσουν δέκα φιλικὰ πλοῖα τοὐλάχιστον, ἐπειδὴ ἐκεῖθεν τὸ ῥεῦμα καὶ ὁ ἀὴρ εὐκόλως θέλει σύρει τὰς βάρκας μας εἰς τὸν στόλον, καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια πλοῖα θέλει βάλει εἰς ἐνέργειαν. Ἀπὸ ξηρᾶς δὲ εἶναι τὸ Σταυροδρόμιον καὶ τὰ λεγόμενα Ταταῦλα. Ἢλὴν τὸ μάκρος τοῦ διαστήματος ἠμπορεῖ νὰ προξενήσῃ θόρυβον· διὸ περὶ τούτου, σεῖς εὑρισκόμενοι πλησίον καὶ θεωροῦντες μὲ τὰ σωματικὰ ὄμματα, ἐκλέξατε τὸ συμφέρον. Ἔτι ὁ Μπαλατᾶς, τὸ Φανάρι, τὸ Τζουμπαλὶ ἠμποροῦν νὰ κρύψουν ἱκανούς· πλὴν δι' αὐτοὺς πρέπει νὰ ἑτοιμάσητε φιλικὰ νησιώτικα καΐκια, ἐλλιμενισμένα πλησίον εἰς τὰ ἐκεῖ λιμάνια ὡς ἀνύποπτα· τὰ ὁποῖα, ἐὰν δὲν ἦναι φιλικὰ, ἂς ἦναι καὶ μισθωτὰ σοφιστικῷ τρόπῳ, καὶ ἐν καιρῷ μεταχειρίζονται ἀκόπως εἰς τὸ σκοπούμενον. Σημειώσατε ὅμως, ὅτι πρέπει οὗτοι νὰ κρύπτωνται ἐν καιρῷ τῆς τελευταίας νυκτὸς εἰς φιλικὰ παραθαλάσσια ὀσπήτια. Πρὸς τούτοις μὴ δόσετε πίστιν μήτε εἰς τὸν ἁγιώτατον, ἀσκητικώτατον καὶ φιλογενέστατον καλόγηρον, οὔτε εἰς τοὺς στενοὺς φίλους αὐτῶν (α).

«Ἄρθρον Ζ'.

« Τούτων δὲ οὕτω διαταχθέντων, κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἐν διωρισμένῃ ὥρᾳ νυκτὸς δύνανται ἅπαντες νὰ κινηθῶσιν εὐτάκτως πανταχόθεν πρὸς τὸ σκοπούμενον, καὶ νὰ προφθάσουν τάχιστα καὶ ἀνε-

παίσθητα εἰς τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν. Δι' αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα ἀνάγκη πᾶσα τὸ νὰ ἑτοιμάσητε εἴκοσι τοὐλάχιστον ἢ εἰκοσιπέντε πλοῖα ἀπὸ 8 ἕως 16 κανονίων, ἐφωδιασμένα καλῶς καὶ ἔχοντα κατὰ τὸ ποσὸν τῶν κανονίων ἀναλόγους καὶ τοὺς στρατιώτας· ἐκ τῶν ὁποίων τέσσαρα, τὰ μικρότερα διὰ τὸ ἀνύποπτον, πρέπει νὰ βαλθοῦν εἰς σειρὰν ἀπὸ Γενὶ-καπὶ ἕως Ὀδοῦν-καπησί· τὸ δὲ πῶς καὶ πότε στέκει εἰς τὴν φρόνησιν τῶν ἀξιωματικῶν μας. Δέκα τὰ μεγαλήτερα καὶ πολυπληθέστερα ἀπὸ Καλαφὰτ-γερὶ ἕως Τοπχανὰν ἀναμὶξ μὲ τὰ ἄλλα. Ὅταν εἰς αὐτὰ τὰ μέρη ἔχωμεν αὐτὰ τὰ πλοῖα, ἠμποροῦμεν νὰ φοβηθῶμεν; Ὅταν ἀρχήσωσι μὲ τὰ κανόνια καὶ τουφέκια νὰ πυροβολοῦν, ποῖος τολμᾷ νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ νυκτός; Ἀλλ', ἐὰν εὑρεθῶσιν ἁρματωμένα ἐχθρικὰ πλοῖα καὶ κυριευθῶσιν ἐξ ἐφόδου, τί πνοὴ πλέον μένει εἰς τὸν ἐχθρόν; Λοιπὸν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν εὐκόλως καὶ ἀκινδύνως, ἀνάγκη, ὡς εἴπομεν, νὰ ἔχετε προετοιμασμένα τὰ ῥηθέντα πλοῖα εἰς τοὺς εἰρημένους τόπους, διὰ ν' ἀρχίσουν εὐθὺς τὴν φωτιάν, ὅταν ὁ στόλος κυριευθῇ· ἔτι δὲ, καὶ διὰ νὰ ἔχουν εὐκαιρίαν οἱ ἡμέτεροι νὰ τραβήξωσι τὸν στόλον, ὅπου συμφέρει, καὶ νὰ ἑτοιμασθοῦν· τοῦ ὁποίου γενομένου, καὶ ὁ ἐχθρὸς θέλει τρομάξει τόσον, ὥστε ἀπελπιζόμενος κατὰ θάλασσαν θέλει χάσει τὸ ἓν δεύτερον τῆς ζωῆς του.

«Ἄρθρον Η'.

« Καιρὸν πρέπει νὰ ἐκλέξητε νυκτερινὸν καὶ ἀνεμώδη, βορρᾶ πνέοντος, διὰ νὰ βοηθῇ τὰ πλοῖά μας νὰ κινῶνται καὶ νὰ πυροβολοῦν, νὰ θρέψῃ τάχιστα τὰς πυρκαϊὰς, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ βάλητε διὰ γνωστῶν μέσων, ὅπου συμφέρει, διὰ νὰ τρέξῃ ὁ ἐχθρὸς ἐκεῖσε καὶ ν' ἀφήσῃ ἄδεια τὰ μέρη, ὅσα συμφέρει νὰ προκαταλάβητε, διὰ νὰ δυνηθῆτε δι' αὐτῶν νὰ χειρώσητε εὐκολώτατα καὶ ὅλην τὴν μητρόπολιν.

«Ἄρθρον Θ'.

« Ἐὰν ὁ στόλος κατοικῆται ἀπὸ ὀλίγους φύλακας καὶ ἦναι τρόπος, οἰκονομουμένων αὐτῶν, νὰ κυριευθῇ ἡσύχως, ἐν ᾧ ὅλοι εἶναι βυθισμένοι εἰς ὕπνον, πρὸ τῶν πυρκαϊῶν συμφέρει νὰ ἐπιχειρισθῆτε τὴν κατάληψιν τοῦ στόλου· ἐπειδὴ, ὅταν γένουν ἐκεῖναι, καὶ μὲν τρέχουν οἱ περισσότεροι εἰς τὴν φωτιὰν, ἀλλὰ μένουν καὶ ἄλλοι τόσοι ἔξυπνοι εἰς θάλασσαν, οἱ ὁποῖοι, καὶ ἂν δὲν ἠμποροῦν ν' ἀντισταθοῦν εἰς τὴν ὁρ-

μήν μας, πλὴν εἶναι ἱκανοὶ θορυβοῦντες νὰ διαδώσουν τὸ πρᾶγμα, ὥστε νὰ ἐμποδίσουν τὴν ὑποχείρωσιν τοῦ τυράννου, τὴν ὁποίαν συμφέρει νὰ φροντίσητε. Λοιπὸν σεῖς ὄντες πάντοτε παρὼν εἰς περιστάσεις πυρκαϊῶν, κάμετε ἐπιστασίαν εἰς αὐτὸ τὸ ἄρθρον· καὶ, ἂν ἦναι εὔκολον πρὸ τῶν πυρκαϊῶν τὸ νὰ κατορθωθῇ ἡσύχως ἡ κατάληψις τοῦ στόλου, καλῶς· εἰδὲ, πρέπει νὰ ἐνεργήσητε μίαν ἀνήκουστον πυρκαϊὰν εἰς τὸ Σκούταρι κατὰ τὴν ἑ. ὥραν τῆς νυκτὸς, ὅπου ἀφ' οὗ τρέξουν οἱ ἀξιωματικοὶ μὲ τὰ τάγματά των καὶ ἀδειάσουν ἀπὸ τὰ εὐρωστότερα σώματα, ὅσα μέρη ζητοῦμεν νὰ κυριεύσωμεν, τότε κινηθῆτε ὁρμῶντες εἰς τὰ σκοπούμενα, διὰ νὰ τὰ ὑποχειρώσητε τάχιστα.

«Ἄρθρον Ι'.

«Ἀλλ', ἐπειδὴ εἴπομεν περὶ πυρκαϊῶν, παραγγέλλομεν, ὅτι συγχρόνως πρέπει νὰ βαλθῇ μία καὶ εἰς τὸ Ἰσάρι ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος, καὶ ἑτέρα περὶ τὰ μέσα τοῦ Νεοχωρίου· συγχρόνως ὅμως, διὰ νὰ μὴ ἔχουν καιρὸν νὰ νοήσουν οἱ χωριανοὶ τὰ τῆς πόλεως, μήτε αὐτοὶ τὰ ἐκείνων, καὶ διὰ νὰ ἐμποδίσουν πολλῶν ἐχθρῶν τὴν ὁρμὴν εἰς τὴν πόλιν. Ἐὰν δὲ καὶ εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος συγχωρῇ τὸ συμφέρον καὶ ὁ καιρὸς, ἂς βαλθῇ καὶ ἐκεῖ τετάρτη πυρκαϊά. Ἡ δὲ πέμπτη πρέπει ἐκ τοῦ προφανοῦς, μετὰ τὸ γενέσθαι ταῦτα πάντα, νὰ τεθῇ περὶ τὰ μέσα τῆς πόλεως ἀπὸ ἡμετέρους στρατιώτας.

«Ἄρθρον ΙΑ'.

« Εἰς κυρίευσιν τοῦ ἀρσανᾶ πρέπει νὰ διοργανίσητε καὶ τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὸ μπάνιον σκλάβους, ὥστε τὴν ἰδίαν νύκτα νὰ διακόψωσι τὰς ἁλύσεις των, ἵνα βαστάξουν τοὺς παρακοιμωμένους φύλακας, ἢ νὰ τοὺς οἰκονομήσουν, ἂν ὁ καιρὸς ἐπιτρέψῃ. Ταῦτα πρέπει νὰ ἐνεργῶνται πάντοτε φρονίμως, διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ τι ἐναντίον. Τοιουτοτρόπως θέλετε κυριεύσει ἀναμφιβόλως τὸν ἐχθρικὸν στόλον. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀπελπισία πολλάκις ἐνεργεῖ, ὅσα δὲν ἐλπίζει ὁ κατακτητὴς, διὰ τοῦτο αὐτὸς νὰ ἦναι Προμηθεὺς, διὰ νὰ μὴ γίνῃ Ἐπιμηθεύς.

Ἄρθρον ΙΒ'.

« Περὶ δὲ στερεᾶς, ἐὰν ἐσεῖς διορίσητε ἐκ τῶν φρονιμωτέρων κασάπηδων χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, καθ' ὃν τόπον εἴπομεν καὶ εἰς

τὸ ναυτικὸν, εὐκόλως αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἠμποροῦν νὰ ἀναπληρώσουν ὄχι μόνον πέντε χιλιάδας, τὰς ὁποίας νομίζομεν ἱκανὰς, ἀλλ' ἴσως καὶ περισσοτέρας. Ἐξ αὐτῶν εἶναι πολλοὶ εἰδεασμένοι. Κοινολογήσατε λοιπὸν καὶ εἰς αὐτοὺς τὰς ὑποσχέσεις μας περὶ τῶν γυναικῶν, τέκνων καὶ ἀδελφῶν αὐτῶν, ὅτι θέλουν νομίζωνται τέκνα τῆς πατρίδος, καὶ ὅτι θέλουν τρέφωνται ἐπὶ ζωῆς των ἐκ τοῦ κοινοῦ.

«Ἄρθρον ΙΓ'.

« Οἱ πεζοὶ οὗτοι ἀξιωματικοὶ πρέπει πρότερον νὰ κατασκοπεύσουν ὅλα τὰ μέρη, ἵνα ἐν καιρῷ βαστάξουν ἐξ αὐτῶν τὰ συμφερώτερα, διὰ νὰ κτυποῦν πανταχόθεν ἀνδρείως τὸν ἐχθρὸν, καὶ νὰ τὸν βαστοῦν σχεδὸν εἰς ἐντελῆ πολιορκίαν· ἐπειδὴ τότε τοιουτοτρόπως ὁ τύραννος βλέπων ἑαυτὸν πολιορκημένον, καιόμενον καὶ πολεμούμενον, καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀντιταχθῇ κατὰ θάλασσαν, ἐπειδὴ δὲν ἔχει κάστρα πρὸς τὸν ἀρσανᾶ, μήτε κατὰ ξηρὰν, ἐπειδὴ οἱ ἐδικοί μας φυλάττοντες καλῶς τὰς θύρας καὶ κάθε ὥραν πολλαπλασιαζόμενοι, θέλουν παραστήσει ἕνα πολυάριθμον στρατὸν, ταῦτα πάντα βλέπων καὶ ἀπορῶν, τόσον θέλει τρομάξει, ὥστε τὴν ἰδίαν ἢ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἔσται ἀναγκασμένος νὰ ἐκλέξῃ ἓν ἀπὸ τὰ τρία, ἢ φυγὴν, ἢ νὰ παραδοθῇ, ἢ νὰ καῇ μὲ ὅλους τοὺς συγγενεῖς του.

«Ἄρθρον ΙΔ'.

« Τοῦτο τὸ πεζικὸν στράτευμα κατ' ἀρχὰς πρέπει νὰ συντεθῇ ἀπὸ Ῥουμελιώτας κασάπηδας, μπακτσεβανέους καὶ ἄλλους τοιούτους, ὡς ἔχοντας ἐμπειρίαν ὅπλων. Ἕνεκα τούτου ὑποχρεοῦνται οἱ ἀξιωματικοὶ νὰ στείλωσι κήρυκας εἰς τὰ χωρία τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Καταστέρνου, καὶ ἂν ἡ φρόνησις ἐπιτρέψῃ, καὶ εἰς Ἐπιβάταις καὶ Μέτραις θέλουν ὑπάγει, προσκαλοῦντες τοὺς τοιούτους νὰ προφθάσουν ἐν καιρῷ πρέποντι. Σεῖς λοιπὸν ἐπιμεληθῆτε καὶ περὶ τούτου.

«Ἄρθρον ΙΕ'.

« Δύο χιλίαρχοι πρέπει νὰ διορισθοῦν νὰ εἰσβάλουν εἰς τὸν Τοπχανᾶ, ὁ εἷς ἀπὸ ξηρᾶς, καὶ ὁ ἕτερος ἀπὸ θαλάσσης, ἢ ὅθεν εὐκολώτερον κριθῇ, διὰ νὰ κυριεύσουν καὶ αὐτὸν ἐξ ἐφόδου, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ κατασκοπεύσουν πρότερον, καθ' ὃν τρόπον διδάξῃ αὐτοὺς ὁ καιρὸς

καὶ ἡ φρόνησις. Εἷς ἕτερος χιλίαρχος πρέπει νὰ διορισθῇ νὰ κυριεύσῃ τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὸ Ταξίμι στρατιωτικὸν καταγώγιον τῶν Τοπτσίδων. Ὁ λόγος σαφής, διὰ τοῦτο καὶ τὸν σιωπῶμεν διὰ τὸ σύντομον.

«Ἄρθρον ΙΣΤ'.

« Διὰ νὰ κρατήσωμεν ἐμπρόθους καὶ ἡσύχους καὶ τοὺς εἰς τὸ Κατάστενον ἔχοντας τὰ κάστρα στρατιώτας τῶν ἐχθρῶν, ἐκ τῶν εἰρημένων εἰκοσιπέντε πλοίων διορίσατε δύο εἰς Ἀρναούτκιοϊ καὶ δύο εἰς τὰ Θεραπεῖα, τὰ ὁποῖα καὶ διὰ ξηρᾶς, ἂν τύχῃ, καὶ ἐκ τῶν πλοίων δύνανται νὰ πολεμοῦν τοὺς ἐχθροὺς ἐὰν ἀντισταθοῦν· εἰδεμὴ, εὐκόλως κατεβαίνουν εἰς τὴν Πόλιν, ὁποίας τυχούσης. Τὰ δὲ λοιπὰ ἑπτὰ πλοῖα ἂς ταχθοῦν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς πόλεως καὶ πέραν τοῦ βασιλικοῦ παλατίου, ἔχοντα προσταγὴν, ὄχι μόνον εἰς καιρὸν πρέποντα νὰ βαστάξουν ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἀλλ', ἐὰν ἐξέλθῃ ὁ τύραννος ἢ εἰς τὴν πυρκαϊὰν, μὴ ἔχων εἴδησιν τῆς ἀποστασίας, ἢ διὰ νὰ φύγῃ, νὰ προσπαθήσουν τὴν κατάληψίν του. Ἄλλο ναυτικὸν, ἐκτὸς τῶν εἰκοσιπέντε πλοίων μὲ ἱκανὰς προετοιμασίας, φαίνεται περιττὸν, ἐπειδὴ αἱ παρακινήσεις τότε, τὸ κεφάλαιον τῆς θρησκείας, τὸ βέβαιον τῆς νίκης καὶ ἡ ἀνάγκη τέλος πάντων θέλει ἑνώσει ὡς καὶ τὰ παραμικρὰ πλοιάρια μὲ ἡμᾶς.

«Ἄρθρον ΙΖ'.

« Δὲν εἶναι περιττὸν οἱ ἡμέτεροι ἀξιωματικοὶ τὸ νὰ φροντίσουν καὶ τὴν κυρίευσιν τῆς ἀποθήκης τῶν πολεμικῶν ἐφοδίων τοῦ ἐχθροῦ, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν δυνάμεθα νὰ κρατήσωμεν τὰ πάντα· κατὰ τὸ παρὸν ὅμως προβλέψατε τὰ ἀναγκαῖα, ὅπως ἡ φρόνησις καὶ ὁ τρόπος σᾶς ὁδηγήσῃ, διανέμοντες ἐφόδια εἰς τοὺς χρείαν ἔχοντας στρατιώτας.

«Ἄρθρον ΙΗ'.

« Διὰ νὰ ἐνωθῶσιν ὅλοι οἱ ἡμέτεροι ὁμογενεῖς μὲ ἡμᾶς ὅσον τάχος, ὁ Ναύαρχος, καθ' ἣν ὥραν κυριώσῃ τὸν στόλον, ἀμέσως πρέπει νὰ στείλῃ ἕνα ἄνθρωπον μὲ γράμματα εἰς τὸν Πατριάρχην, διαλαμβάνων, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ κοινοῦ λαοῦ καὶ ἡ σωτηρία του ἤρτηται ἀπὸ αὐτὸν, καὶ ἂς ἐκλέξῃ ἢ νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς εἰς τὴν ἐπανάστασιν, ἢ διὰ τὴν πυρακοὴν νὰ καῇ αὐτὸς καὶ τὸ πρωτεῖόν του μετὰ τῶν ἀλλοφύ-

λων, ἐὰν δὲν ἐνδώσουν αὐτοὶ καὶ ὑποταχθοῦν. Λοιπὸν, Σὲ διορίζομεν (νὰ τὸν λέγῃ) νὰ στείλῃς πανταχόσε τῆς πόλεως ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, καθ' οὓς ἠξεύρεις τρόπους ἡ Παναγιότης σου, τὸν μὲν ἐκλεκτὸν λαὸν νὰ διεγείρῃς, τοὺς δὲ ἀσεβεῖς νὰ ἐκφοβίσῃς κηρύττων, ὅτι, ἐὰν δὲν ἡσυχάσουν καὶ παραιτήσουν τὰ ὅπλα, θέλουν χαθῆ κατὰ κράτος. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ, ὡς ἔχοντες ἰσχὺν εἰς τὸν κοινὸν λαὸν, ἠμποροῦν εὐκόλως νὰ διεγείρουν ἅπαντας εἰς τὸ νὰ γνωρίσουν ἑκόντες ἄκοντες τὸ ἀληθῶς συμφέρον τους, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἑνωθοῦν, ἐν ᾧ βλέπουν προφανῆ κίνδυνον τῆς ὑπάρξεώς των. Τοιοῦτον γράμμα συμφέρει νὰ δοθῇ ἐν καιρῷ πρέποντι καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην Δέρκων, ἢ εἰς ἄλλον τινὰ ἰσχυρὸν, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τοῦ Μπουγιούκδερε Χριστιανοὶ καὶ τῶν Θεραπείων, ἐὰν διενεργηθοῦν, ἠμποροῦν ν' ἀπαντήσουν τὴν ὁρμὴν τῶν εἰς ταῖς τάπιαις Τούρκων καὶ νὰ τὰς κυριεύσουν· βοηθούμενοι δὲ καὶ ἀπὸ τὰ ἐκεῖ πλοῖά μας, ἠμποροῦν νὰ ἐξαλείψουν κάθε λείψανον τῶν ἐχθρῶν, εὑρισκόμενον εἰς τὸ Κατάστενον.

« Ταῦτα, ἀδελφοὶ, ἐὰν ἀκολουθήσετε μὲ δραστικὸν τρόπον καὶ βάλετε εἰς πρᾶξιν φρονίμως, ὄχι μόνον θέλετε κυριεύσει τὸν στόλον, ὅπου ἠμπορεῖτε οἱ ἀπόλεμοι νὰ διαφυλαχθῆτε πανοικὶ σώζοντες, ὅ,τι θέλετε, ἀλλὰ θέλετε ἰδεῖ εἰς χεῖράς σας καὶ τὸν ἐχθρόν μας. Ἄλλο περισσότερον στράτευμα δὲν χρειάζεσθε· δεκαπέντε χιλιάδες ἀρκοῦν, ἐὰν καὶ τὰ πλοῖα ἔχουν ἀπὸ ἑκατὸν στρατιώτας· εἰδεμὴ, δεκατρεῖς τοὐλάχιστον.

« Εἰς τὴν Πόλιν τοὐλάχιστον εὑρίσκονται πάντοτε 500 πλοῖα παραχειμάζοντα· ἐκ τούτων εὐκόλως δύναται νὰ συναθροισθῇ τὸ ναυτικόν. Ἐὰν δὲ ἀρχήσητε ἀπὸ τοὺς κασάπιδας, ὄντας προδιατεθειμένους, δὲν θέλετε ἀργήσει δι' αὐτῶν νὰ ἐκπληρώσητε καὶ τὸ πεζικὸν σῶμα. Λοιπὸν, ἅμα λάβητε τὸ παρόν μας σχέδιον, ἀμέσως χωρὶς ἀναβολῆς ἀρχήσατε τὸ ἔργον σὺν Θεῷ, ἵνα εὑρεθῆτε ἕτοιμοι ν' ἀγωνισθῶμεν συγχρόνως πανταχόθεν.

« Δὲν ἔχετε περισσότερον καιρὸν, εἰμὴ μόνον ἕνα μῆνα τοὐλάχιστον. Ἡμεῖς τότε, ὁπόταν μέλλωμεν ἔξωθεν ν' ἀρχήσωμεν, σᾶς προειδεάζομεν. Προσέχετε, ἵνα συγχρόνως κινήσωμεν τὰ ὅπλα. Ἡμεῖς θέλομεν σᾶς προφθάσει βοήθειαν, μολονότι ἤμεθα βέβαιοι, ὅτι, ἂν ἀκολουθήσητε, ὡς εἴπομεν, δὲν ἔχετε χρείαν παντελῶς· ἠξεύρετε ὅμως, ὅτι εὐθὺς θέλομεν προφθάσει. Γενῆτε τολμηροὶ, μεγαλόψυχοι καὶ

στρατηγηματικοὶ, διὰ νὰ ἀφήσητε ἓν παράδειγμα γενναιότητος εἰσέτι ἀνηκούστου εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἔρρωσθε » (α).

Μεγάλη καταφαίνεται ἡ διαφορὰ τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου, παραβαλλομένου πρὸς τὸ γενικὸν, ὃ προετάξαμεν. Ἐκεῖνο μὲν ἐστήρικται ἐπὶ γνώσεως πραγμάτων ἀκριβοῦς· τοῦτο δὲ ἀποδείκνυσι, καὶ ὡς σύνολον καὶ ὡς λεπτομέρεια, ὅτι τὸ περὶ στόλου καὶ Κωνσταντινουπόλεως ζήτημα ἐξελήφθη ὡς παιδιά τις μᾶλλον, ἢ ὡς σπουδαιότης, καὶ σπουδαιότης μάλιστα πλείστου λόγου. Οὕτως, ὅσην βλέπει τις πραγματικότητα καὶ νοῦν στρατηγικὸν ἐν τῷ πρώτῳ, τοσαύτην ἀπαντᾷ ἀφαίρεσιν δυστυχῆ ἐν τῷ δευτέρῳ. Πῶς ἄρα ὑπελήφθη δυνατὴ διὰ τῶν τετρακοσίων ἢ καὶ ἑξακοσίων Ὑδραίων καὶ τῶν ἐν τῷ ναυπηγείῳ καταδίκων ἡ κατάληψις ὁλοκλήρου στόλου, καίτοι ἐλλιμενισμένου καὶ ἀπαρασκευάστου, συγχρόνως δὲ καὶ ἡ ἐξ ἐφόδου κυρίευσις πλοίων τῆς γραμμῆς ἐν ἐνεργείᾳ, καὶ ἔτι ἡ κατοχὴ ναυστάθμου καὶ ἀποθηκῶν, διὰ μιᾶς φύκτης ἀνθρώπων ἀπέναντι πλήθους μεγάλου πελεμίων, ἔστω καὶ Τούρκων; Τί ἠδύναντο οἱ ὀλιγαριθμότατοι πάντοτε ἐν τοῖς κινουμένοις πλοίοις τῆς γραμμῆς Ὑδραῖοι; Τί ἠδύναντο εἰκοσιπέντε, ἢ καὶ πλείονα φορταγωγὰ πλοῖα τῶν Κεφαλλήνων διὰ τὸν Βόσπορον, τὸ μέγα τηλεβολοστάσιον (Τοπχανᾶν), τὸν Κεράτειον κόλπον, τὴν ὅλην ἀπὸ θαλάσσης περίμετρον τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Ὡσαύτως δὲ, ἵνα καταβληθῇ τοσοῦτος συντεταγμένος ὁπωσδήποτε στρατὸς Γενιτσάρων καὶ ἄλλων ταγμάτων διαφόρων ὅπλων, ἐξ ἑκατὸν περίπου λογιζομένων χιλιάδων, κυριευθῶσι δὲ τοσοῦτοι ἰσχυροὶ στρατῶνες καὶ τηλεβολοστάσια, πῶς ἐπήρκουν, ἔστω καὶ δεκαπεντακισχίλιοι, παῖδες κρεοπωλῶν (β), κηπουροὶ καὶ τοιοῦτοι ἄλλοι Θρᾷκες καὶ Ἠπειρῶται, ὅτε οἱ κάτοικοι Χριστιανοὶ ἄοπλοι ὅλως ἦσαν καὶ παντάπασιν ἀπόλεμοι; Ὀλίγῳ κατόπιν, ἢ κατὰ τὸν νοέμβριον, οἱ ἔφοροι αὐτοὶ ἐβεβαίουν, ὅτι μόλις δύνανται τὴν συσσωμάτωσιν τετρακισχιλίων ἢ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, καὶ τούτων κακῶς ὡπλισμένων (γ). Ἀφίνοντες δὲ ἐν μέρει τὴν διὰ τοιοῦτον κίνημα ἀπαιτουμένην κολοσσιαίαν ὑλικὴν προπαρασκευὴν, ἐν ᾧ οἱ ἔφοροι Κωνσταντινουπόλεως οὐκ εἶχον τοιαύτην καὶ ἀδύνατοι ἦσαν πρὸς πᾶσαν προμήθειαν (δ), οὔτε λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἐντὸς μηνὸς προσδιοριζομένην ἐφαρμογὴν σχεδίου τόσῳ ἐκτενοῦς καὶ πολυμεροῦς, ἐρωτῶμεν ἔτι, διὰ τίνος μαγικῆς δυνάμεως ἤθελον συγκροτεῖσθαι καὶ ὁδη-

γεῖσθαι οἱ ἐπαναστάται, μὴ ὑπάρχοντος ἀρχηγοῦ ὡρισμένου, καὶ τούτου μεγάλης ἱκανότητος περὶ τὰ πολεμικά, μεγάλης εὐφυΐας καὶ μεγάλης τόλμης ἀνδρός; Ἤρκουν ἄρα διὰ τὸν περὶ τῶν ὅλων τοῦτον ἀγῶνα μόνον « τὸ αἰφνίδιον τοῦ ἐπιχειρήματος, τὸ κεφάλαιον τῆς » θρησκείας, αἱ πυρκαϊαὶ καὶ αἱ μετέπειτα προκηρύξεις τοῦ πα» τριάρχου; »

Λυπηρῶς οἱ τοιαύτην σχεδιάσαντες τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἤτοι τὸ κατὰ κεφαλῆς τοῦ τυράννου κτύπημα, ὑπέλαβον δυνατὰ τὰ ἀδύνατα, τοὺς δὲ Τούρκους ἀναξίους ὅλως τῶν ὅπλων, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἄλλους μῦας. Οὔτε τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς χώρας καὶ τὰ ὀχυρὰ αὐτῆς, οὔτε τὴν ἔνοπλον ὑπεροχὴν τῶν ἐχθρῶν, οὐδεμίαν ἐπιδεχομένην σύγκρισιν, οὔτε τὴν γειτνίασιν τῆς Ἀσίας, οὔτε πᾶν ἄλλο ὁμοίας φύσεως ζήτημα ἔλαβον ὑπὸ βαθεῖαν καὶ ὥριμον σκέψιν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἓν ὀλιγάριθμον ἄθροισμα ἀσυντάκτων Ῥουμελιωτῶν καὶ Βουλγάρων ἐθεώρησαν ὡς ἄλλον ὑφιστάμενον πολυάριθμον τακτικὸν στρατὸν, διὰ παντὸς συγκροτούμενον ὅπλου καὶ μεγάλα ὑπισχνούμενον διὰ τῆς πειθαρχίας. Τῆς ἀποπείρας ἄρα πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν σχεδίου τοιούτου ἀποτέλεσμα ἀναπόφευκτον ἤθελεν εἶσθαι ἡ πλήρης θυσία καὶ καταστροφὴ ὅλων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήνων χριστιανῶν καὶ τῶν περιοίκων, καὶ αὕτη ἄνευ οὐσιώδους βλάβης τῶν Τούρκων. Τί σημαίνει, καὶ ἂν μέχρι τοῦ τελευταίου οἴκου κατερλέγοντο καὶ Κωνσταντινούπολις καὶ Χρυσούπολις καὶ Βόσπορος, ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἤθελον ἔχειν καὶ τὸν στόλον καὶ τὸν στρατὸν αὐτῶν σῶους; Τί ἐπίσης σημαίνει, καὶ ἂν χιλιάδες τινὲς Τούρκων ἐφονεύοντο, ὅταν ἡ ἔκβασις τοῦ ἐπιχειρήματος κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπέβαινε; Ἐσήμαινε βεβαίως ἡ προσωπικὴ καταστροφὴ τοῦ σουλτάνου· ἀλλὰ κατωρθοῦτο καὶ αὕτη εὐκόλως; κατορθουμένη δὲ ἐπηρέαζε τὰ πράγματα τῶν Τούρκων πέραν ὀλίγων ἡμερῶν, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὀλίγων ὡρῶν;

Οὐδόλως ἀμφισβητοῦμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ κεφαλῆς κτυπήματος, οὔτε, δοθέντος πολέμου, τὴν λόγῳ γενικῆς σωτηρίας θυσίαν τοῦ μέρους ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Ἀλλ', ἵνα καταστῶσιν ἀποτελεσματικαὶ αὗται, ἀπῃτεῖτο ἄλλη ἀπολύτως βάσις τοῦ σχεδίου, ἡ περὶ τοῦ αἰφνιδίου πυρπολισμοῦ τοῦ ἐλλιμενισμένου στόλου καὶ τοῦ ναυπηγείου, ἣν παρεδέχετο καὶ τὸ γενικὸν σχέδιον. Ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ πλοίων τῆς γραμμῆς οὐδέποτε ὑπῆρχον ἔξω τοῦ νεωρείου πλείονα τῶν δύο ἢ τριῶν.

Ἰδοὺ ὅ,τι ὑπῆρχε δυνατὸν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διὰ τοῦ Κωνσταντίνου Γκιούτσου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν Ὑδραίων. Ἰδοὺ ὅ,τι ὑπισχνεῖτο τότε καὶ τὴν γενικὴν ἐπανάστασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ τὴν κατὰ μείζονα λόγον ἐξασθένησιν τῶν πολεμίων κατὰ θάλασσαν. Ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ κάτοικοι ἐθυσιάζοντο· ἐκ περισσοῦ δὲ παραδεχόμεθα, ὅτι ἐν περιστάσει τοιαύτῃ οὐδὲ εἷς ἐσώζετο ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν χιλίων περίπου προσωρμισμένων πάντοτε εὐρωπαϊκῶν πλοίων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Καὶ μήπως, μὴ γενομένου τοῦ τολμήματος αὐτοῦ, ὀλιγώτεροι, κηρυχθείσης τῆς ἐπαναστάσεως, ἐθυσιάσθησαν καθ' ὅλην τὴν τουρκικὴν ἐπικράτειαν; Μήπως ἐσώθησαν ἐκ τῆς ἀγχόνης καὶ τῆς μαχαίρας τοῦ δημίου καὶ τοῦ ὄχλου πατριάρχαι, ἀρχιερεῖς, ἄρχοντες, ἱερεῖς, ἐπαγγελματικοί, μεγαλέμποροι, ὅλα ἐν γένει τὰ προέχοντα ἐν οἱαδήτινι τάξει ἢ ἐπαγγελίᾳ πρόσωπα, πλῆθος ἄλλο πολὺ καὶ ὁ Γκιοῦστος; Μήπως ὀλιγωτέρους ἀπώλεσεν ἡ ἐπὶ ἐννέα ἔτη παραταθεῖσα διάρκεια τῆς ἐπαναστάσεως, ἢν ἡ καταστροφὴ τοῦ στόλου ὀλιγοχρόνιον ἀπετέλει καὶ ἑπομένως ἧττον ζημιώδη; Ὅσοι ἂν ἐλογίζοντο οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κάτοικοι καὶ παρεπίδημοι τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος, βέβαιόν ἐστιν, ὅτι, διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως, τριπλάσιοι περίπου κατεστράφησαν.

Ὡς περιλαμβάνουσα τὸ ἥμισυ καὶ ἔτι πλέον τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος, ἡ περὶ Κωνσταντινουπόλεως ἰδέα ἦτο πραγματικῶς ἀξιοθαύμαστος, ὅταν οἱ συλλαβόντες αὐτὴν πατριῶται παρεδειγματίζοντο τὰς Ἀθήνας ἐπὶ Ξέρξου καὶ τὴν Μόσχαν ἐπὶ Ναπολέοντος. Καθὼς ἐκεῖναι, ἐγκαταλειφθεῖσαι στρατηγικῶς, ἔσωσαν ἡ μὲν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἡ δὲ τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τῶν νεωτέρων· οὕτω καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐὰν ἐκ προνοίας μὲν ἀπολύτου ἀνάγκης, διὰ τῆς ἀποτεφρώσεως δὲ τοῦ στόλου καὶ τῶν ἄλλων συνεπῶν καταστροφῶν, παρεδίδετο εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκδίκησιν τῶν βαρβάρων, ἔσωζε τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν, ἢ τοὐλάχιστον τὴν ὅλην εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν. Ἀλλ' ἀδύνατα ἦσαν καὶ ἀπόφασις τοιαύτη, ὡς λίαν καταπληκτικὴ καὶ σκληρά, καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ πεμφθέντος σχεδίου. Τοῦ Γκιούστου μάλιστα, πρώτου θεωρουμένου προσώπου τοῦ μελετωμένου δράματος, ἡ γνώμη διέφερε ῥιζικῶς, διότι ἀνεδέχετο οὗτος οὐχὶ τὴν κατάληψιν, ὡς ἀκατόρθωτον, ἀλλὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ στόλου, καὶ τοῦτον μετὰ τὴν κίνησιν τῆς Ἑλλάδος, ἢ ἅμα τῇ κηρύξει τῆς ἐπαναστάσεως.

Οἱ ἔφοροι Κωνσταντινουπόλεως ἐπέστειλαν τότε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, ἐκτιθέμενοι τὰς πολλὰς ὑφισταμένας δυσκολίας καὶ ζητοῦντες καιρὸν ἀνάλογον. Συγχρόνως δὲ μετεκαλέσαντο τὸν ἐν Λακωνίᾳ Πεῤῥαιβὸν, ὅπως ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμβουλευθῶσι παρ' αὐτοῦ, ὡς ἔχοντος πεῖραν τῶν πολεμικῶν πραγμάτων. Τοιοῦτόν τι δὲ ὑπονοήσας ὁ Ὑψηλάντης, ἔσπευσε γράψας πρὸς τοῦτον: « . . . Ὁ εἰς τὰς « ἐνεστώσας περιστάσεις ἐρχομός της εἰς Κωνσταντινούπολιν μοὶ δίδει » νὰ καταλάβω, ὅτι χωρὶς τέλος δὲν εἶναι. Διὸ καὶ περιττὸν στοχά- » ζομαι νὰ τῇ συμβουλεύσω, ὅτι δὲν πρέπει ἡ ἀγαθὴ αὐτὴ περίστασις νὰ » πηγαίνῃ εἰς μάτην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ Κύριοι πάσχουσι νὰ κερδή- » σωσι » (α). Ἀλλὰ τί πλέον ἠδύνατο καὶ ὁ Πεῤῥαιβὸς, βλέπων ἐκ τοῦ πλησίον τὰ πράγματα, καὶ μάλιστα τὴν ἔλλειψιν ἁρμοδίων πολεμικῶν ἀρχηγῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν; Ἢ τίνα μακρόθεν ἠδύνατο καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἔχειν ἰδέαν καθαρωτέραν, ὅτε διάφοροι, κεφαλαὶ ἐξημμέναι, διηυκόλυνον τὴν ἐπιχείρησιν, ὁ μὲν ταύτην τὴν στρατιωτικὴν παρασκευὴν βεβαιῶν, ὁ δὲ ἐκείνην τὴν πολεμικὴν συνδρομὴν ὑπισχνούμενος; Σώζεται ἡ ἐπιστολὴ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, γράφοντος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην τὴν 26 αὐγούστου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως: « . . . Πρὸς τούτοις εἰδοποιῶ τὸν σεβαστόν μου Ἑταιριάρχην, ὅτι διά » τινος τραπεζίτου ἀδελφοῦ προσδιωρίσθησαν εἰς τὸν κοινὸν σκοπὸν χί- » λιοι πεντακόσιοι στρατιῶται Γραικοὶ, ἔνοπλοι περιφερόμενοι πάν- » τοτε, οἵτινες διατρίβουν μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως » καὶ δι' αὐτοὺς γίνεται οὐ μετρία δαπάνη παρ' ἐμοῦ. Ὑπόσχομαι δὲ » πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά της, τῆς περιστάσεως προσκαλούσης, πρὸ » ὀλίγων τινῶν ἡμερῶν νὰ βάλω εἰς κίνησιν ὅλους τοὺς Γραικοὺς ἀπὸ » τὸ Ἀρίτσιον ἄχρι τοῦ Μαλτεπὲ πλησίον τοῦ Σκουταρίου, ὁμοίως » καὶ ἐκείνους τῶν Κυανέων νήσων τῆς Κωνσταντινουπόλεως . . . » Τοιαῦται διαβεβαιώσεις καὶ τοιαῦται ὑποσχέσεις κατώτεραί εἰσι πάσης ἐπικρίσεως, ὡς καὶ αἱ πικραὶ τότε διεγερθεῖσαι κατηγορίαι κατὰ τῶν ἐφόρων, ὡς ἀρνουμένων δῆθεν ἕνεκα δειλίας, ἢ ἀναβαλλόντων διὰ συμφέροντα ἐμπορικὰ, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου. Καθ' ἃ ἔχομεν ἐπίσημα ἔγγραφα, καὶ τούτων ποιήσομεν χρῆσιν μετ' οὐ πολὺ, ἀποδείκνυται, δι' ὅσης οὗτοι εἰργάζοντο εἰλικρινείας, προθυμίας καὶ τόλμης ἐν αὐτῷ τοῦ τυράννου τῷ κέντρῳ, καὶ κατὰ πόσον ἐδικαιοῦντο ἐπικαλούμενοι τὰ μέσα, ὧν ἄνευ οὐδὲν ἦν δυνατὸν γενέσθαι.

Περὶ τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου τοῦ Σάββα ὁμιλήσομεν κατόπιν, ὡς γεγραμμένου τῇ 25 σεπτεμβρίου τοῦ 1820.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ πράγματα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐταράσσοντο ἐκ νέου διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἐπέβαλλον εἰς τὰς κυβερνήσεις ἔκτακτα μέτρα. Ἡ Αὐστρία πρὸ πάντων, λόγῳ μὲν ὡς ζητουμένη παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως πρὸς βοήθειαν, κυρίως δὲ ὡς φοβουμένη, μὴ γενικευθῇ τὸ ἐπαναστατικὸν παράδειγμα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἰταλικῶν χωρῶν, ὧν ἡ ἰδία κατεῖχε, προέθετο τὴν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ συγκέντρωσιν σώματος ἑκατοντακισχιλίων· ἐπὶ δὲ τούτοις κατὰ τὰ ὅρια τῆς Σερβίας καὶ Τουρκίας τάγματά τινα ἐπεσώρευσεν ἡ αὐτή, ὡς ὑπονοοῦσα τὴν κατὰ τῆς Τουρκίας ἐπίθεσιν τῆς Ῥωσσίας, ἅμα κορυφωθείσης τῆς ἐπαναστατικῆς φλογὸς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἡ τουρκικὴ ἐξουσία, εἰ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἤρξαντο ἀπὸ τῆς 26 ἰουλίου αἱ συνδιαλέξεις τῶν διωρισμένων παρ' αὐτῆς καὶ τῆς Ῥωσσίας « μουραχάσιδων », ὑπώπτευε πάντοτε, μὴ ἡ Ῥωσσία προτείνῃ τὴν ἔμμεσον προστασίαν τῶν ὑπηκόων τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος· καὶ διὰ τοῦτο, ἑτοίμη οὖσα, ὅπως κηρύξῃ τὸ ἀπαράδεκτον προτάσεως τοιαύτης, παρεσκευάζετο τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως, περιέμενε τὴν κήρυξιν ἑνὸς ῥωσσικοῦ πολέμου. Ἔξω δὲ τούτων ὅλων, αἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἡμιεπίσημοι καὶ ἐκ Βιέννης μυστικαὶ ἀλληλογραφίαι ἀνήγγειλαν τότε, ὅτι εἰς τὸ πνεῦμα τῆς πύλης, καίτοι δισταζούσης πάντοτε ἐπὶ τῇ εἰλικρινείᾳ τῆς φίλης αὐτῇ δυτικῆς διπλωματίας, ἐνεφυσήθησαν ὑπόνοιαί τινες περὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ, παρὰ τὴν ἀποστολὴν κατασκόπων εἰς διάφορα μέρη, διετάγη αὐστηρῶς, ἀλλὰ μυστικῶς, ὁ Νικόλαος Μουρούζης, τότε διερμηνεὺς τοῦ στόλου, ὅπως ἐξιχνιάσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀκαρνανίας Μαυρομιχάλου, καὶ ὑποβάλῃ τὸ ἀποτέλεσμα. Εὐτυχῶς τὰ πράγματα ᾠκονομήθησαν διὰ τῆς πατριωτικῆς διαγωγῆς τοῦ Μουρούζου καὶ τῶν ἀναγκαίων προφυλάξεων· ἡ πύλη ἐπανεπαύθη, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Μαυρομιχάλου Γεώργιος, ὁμηρεύων παρ' αὐτῇ, οὐδόλως ἔπαθε.

Ἐκ τῆς Κιεβίας ἀπέστειλεν ὁ Ὑψηλάντης τῇ 30 ἰουλίου τὸν Ξάν-

θον, φέροντα καὶ ἔγγραφα συστατικὰ πρὸς διαφόρους καὶ ἀναλόγους προφορικὰς διαταγὰς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ Γαλαζίου, καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν Βουκουρεστίῳ Λεβέντην, Δομνάνδον, Ὀλύμπιον καὶ Σάββαν (α). Ἡ πρώτη αὕτη ἀποστολὴ ὑπῆρχε τόσῳ μᾶλλον οὐσιώδης, ὅσῳ κεχηνότες οἱ πάντες μεγάλα ἤλπιζον ὡς ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ὑψηλάντου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πραγμάτων καὶ τῆς καταβάσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς Πετρουπόλεως. Καὶ διετάσσοντο τότε οἱ μὲν τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ Γαλαζίου, ἵνα ὦσι πρόθυμοι καὶ μυστικοὶ κατὰ πάντα· οἱ δὲ τοῦ Βουκουρεστίου, ἵνα ἄρξωνται τῆς ἀνηκούσης προπαρασκευῆς συμφώνως πρὸς τὸ γενικὸν πολεμικὸν σχέδιον· ὁ δὲ Ξάνθος, ἵνα χορηγήσῃ τὰ δυνατὰ χρηματικὰ μέσα ἄλλοις τε καὶ ἰδίως τῷ Σάββᾳ (β). Συγχρόνως ἐφωδιάσθη καὶ ὁ Δημήτριος Μουστακὼφ, ὅπως ἀπέλθῃ ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ πρὸς τὸν Μιλόσχην καὶ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς τῆς Σερβίας.

Τὴν δὲ κατάβασιν τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν ὅλως ἑλληνικὴν Ὀδησσὸν ἀπῄτουν διάφοροι λόγοι, στρεφόμενοι οὐ μόνον περὶ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἄμεσον ἀνταπόκρισιν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κατ' ἐξαίρεσιν δὲ, οἱ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἑταῖροι, καίτοι ἐργαζόμενοι ὑπὸ τὸ αὐτὸ κοινὸν πνεῦμα, διῄρηντο ἱεραρχικῶς, μέρος μὲν συντεταγμένοι μετὰ τῶν πρώτων θεμελιωτῶν τῆς ἑταιρίας, μέρος δὲ συγκροτοῦντες ἴδιον ἐνεργείας κύκλον (γ). Τὸ δὲ περιεργότερον πάντων ἐστὶν, ὅτι οἱ αὐτοὶ διεφέροντο καὶ φιλολογικῶς εἰς Κοραϊστὰς καὶ Κοδρικιστὰς (ἢ Ἀντικοραϊστὰς), καὶ οὕτως ἐπεπόλαζον, ἡ μία τὴν ἄλλην γεννῶσα, δύο διαιρέσεις, πολιτικὴ καὶ φιλολογική.

Σπαραξικάρδιοι ἐγένοντο αἱ στιγμαὶ τῆς ἐκ Κιεύϊας ἀναχωρήσεως τοῦ Ὑψηλάντου διὰ τὴν πόλιν τῆς Ὀδησσοῦ. Υἱὸς ἀσπαζόμενος γονυκλιτὴς τὴν χεῖρα σεβαστοτάτης μητρὸς καὶ ἐπικαλούμενος τὰς ὑπὲρ πατρίδος εὐχὰς αὐτῆς μετὰ καρδίας συντετριμμένης· μήτηρ περιπτυσσομένη ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἑαυτῆς προσφιλέστατον υἱὸν καὶ οἱονεὶ προαισθανομένη, ὅτι τὸν τελευταῖον δίδει αὐτῷ ἀσπασμὸν, ἰδοὺ ἡ ἠθικὴ ἐκείνη συγκίνησις, δι' ἣν τέλος συνεσχέθη ἀμφοτέρων ἡ γλῶσσα ἐκ παραλυτικῆς ἀφασίας, οἱ παλμοὶ δὲ τῆς καρδίας καὶ ὁ λυγμὸς ἐκώλυσαν τὴν λαλιὰν τῶν περιεστώτων ἀδελφῶν καὶ λοιπῶν, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ ὅλων καταῤῥάκτας δακρύων ἤνοιξαν.

Καταβὰς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ὀδησσὸν, κατέλυσεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ προεστῶτος Καντακουζηνοῦ, διὰ μεγίστης ξενισθεὶς φιλοφροσύνης, καὶ

ἀπείρως ἀνωτέραν τῆς τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου προτέρας παρουσίας διαχύσας χαράν, βεβαίας τοῖς πᾶσιν ἐνέπνευσεν ἐλπίδας περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος. Ὅλοι ἐμάντευσαν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· ὅλοι ἐναβρύνοντο βλέποντες ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ ἔθνους, καὶ ὅλοι συνέῤῥεον, ὅπως ὁ μὲν ἀσπασθῇ αὐτὸν, ὁ δὲ ἴδῃ μόνον, ὁ δὲ λάβῃ τὰς διαταγὰς τούτου. Τίς δὲ, καὶ ὁ μᾶλλον διστακτικὸς, οὐκ ἐπληροῦτο ἤδη ἐνθουσιασμοῦ τοῦ πλέον ζωηροῦ, βλέπων τὸν υἱὸν τοῦ περιωνύμου Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, τὸν ἀδρεῖον μαχητὴν τῆς Λειψίας, τὸν εὐνοούμενον ἑνὸς ἰσχυροῦ αὐτοκράτορος, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ συσκεπτόμενον καὶ ἐνεργοῦντα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος; Ἐκεῖ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἐγίνοντο τακτικῶς αἱ συνεδριάσεις τῶν Φιλικῶν, προεδρευόμεναι πάντοτε παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου. Ἐκεῖ οὗτος συνέδεσε τὰ πεύματα, ὡς μόνος ἀντιπροσωπεύων καὶ τοὺς θεμελιωτὰς τῆς ἑταιρίας καὶ τὸ ἔθνος, διορίσας ἐφόρους τὸν Ἰωάννην Ἀμβροσίου, Ἠλίαν Μάνεσην, Ἀλέξανδρον Κουμπάρην καὶ Ἀλέξανδρον Μαῦρον. Ἐκεῖ προδιέθεσε τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ὀργῶσαν διὰ τὸν πόλεμον νεολαίαν ἐν τῷ πρώτῳ κηρύγματι, αὐθορμήτως καταγραφομένων, τῶν μὲν διὰ τὴν κατὰ ξηρὰν ἐκστρατείαν, τῶν δὲ διὰ τὴν κατὰ θάλασσαν, τῶν πλείστων Ἰονίων καὶ μάλιστα Κεφαλλήνων. Ἐκεῖ ὁ ἀπόστολος Ἀριστείδης Παπᾶ ἀναβὰς ὑπέβαλε τῷ Ὑψηλάντῃ, κατὰ μὲν τὴν 24 σεπτεμβρίου τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐν συνόψει (α), κατὰ δὲ τὴν 28 σημείωσιν « τῶν κατὰ τόπους ὑπολοιπωτικωτέρων Ἀδελφῶν, καίτοι λίαν ἐλλειπῆ (β). Εἰ καὶ ἐπεμελήθη δὲ ὁ Ὑψηλάντης τῆς τε τακτοποιήσεως καὶ αὐξήσεως τῶν χρηματικῶν συλλογῶν παρὰ ταῖς ἐφορείαις τῆς Ὀδησσοῦ (γ), τοῦ Ταϋνγακὼρ καὶ ἄλλων τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας πόλεων, ὀλίγην ὅμως ἀπήντησε διάθεσιν παρὰ τῶν μᾶλλον δυναμένων ἐμπόρων τῆς Ὀδησσοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἴδια διεπραγματεύθη δάνεια, ὅπως οἰκονομήσῃ τὰς ἐπικειμένας ἀνάγκας (δ). Ὡς δὲ ὀλίγῳ πρότερον, ἐν τῇ Κιευΐᾳ ὢν, ὠνόμασε τῇ 30 ἰουλίου τὸν Ὀλύμπιον « ἀρχιστράτηγον τοῦ δουναβικοῦ στρατεύματος »· οὕτω καὶ ἤδη ἐν τῇ Ὀδησσῷ διώρισε τῇ 26 αὐγούστου τὸν Πεῤῥαιβὸν « ἀρχιστράτηγον τοῦ ἠπειρωτικοῦ στρατεύματος » (ε).

Κατὰ τὸ γενικὸν σχέδιον ὡρίζετο, ὡς γνωστὸν, περὶ μὲν τοῦ στόλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ πυρπόλησις, περὶ δὲ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἔναρξις ἀπὸ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν. Ὁ Ὑψηλάντης ἐξ ἐναντίας ἀντὶ τοῦ πρώτου ὅρου παρεδέχθη τὴν κατάληψιν, πεισθεὶς περὶ τοῦ

δυνατοῦ αὐτῆς· περὶ δὲ τοῦ δευτέρου εἰργάζετο ἀντιθέτως, θεωρῶν, ὅτι ἡ ἐκ τῶν βορείων ἔξοδος αὐτοῦ καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἐπαναστάσεως ἐνοχοποιοῦσι τὴν Ῥωσσίαν, ὅπερ οὐκ ἤθελε. Τὴν ἰδέαν ταύτην ὑπεστήριζον διάφοροι, ἐκ τῆς Ἑλλάδος ὄντες καὶ ἀπόλυτον τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι παρουσίας αὐτοῦ κρίνοντες. Πρὸς ὑποστήριξιν μάλιστα πλείονα κατεδείκνυον οὗτοι τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι δυνάμεις τῶν μὲν Τούρκων μικράς, τῶν δὲ Ἑλλήνων μεγάλας. Ἰδίως δὲ ὁ Ἀναγνωσταρᾶς ὑπέβαλε κατάστασιν τῶν ἁρμοδίων πρὸς πόλεμον κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, δι' ἧς τοὺς μὲν Τούρκους κατεβίβαζεν εἰς δεκακισχιλίους, τοὺς δὲ Ἕλληνας ἀνεβίβαζεν εἰς πέντε καὶ ἑκατὸν χιλιάδας περίπου, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Λακωνίας (α). Ὁ Παπαρρηγόπουλος ὅμως καταβὰς περὶ τὰ τέλη αὐγούστου εἰς τὴν Ὀδησσὸν, ὡς μὴ εὑρὼν ἐν τῇ Πετρουπόλει τὸν Ὑψηλάντην, περὶ μὲν τῆς Πελοποννήσου ἐβεβαίου τοῦτον, ὅτι οὔτε ἡ στρατιωτικὴ δύναμις, οὔτε ἡ πολεμικὴ παρασκευὴ αὐτῆς εἰσι τοιαῦται, οἵας περιγράφουσιν οὗτος καὶ ἐκεῖνος· περὶ δὲ τοῦ σημείου τῆς ἐπαναστάσεως ἰσχυρίζετο μόνον κατάλληλον τὴν Βλαχομολδαυίαν, τοὺς ἀκολούθους φέρων λόγους· ἐὰν μὲν κηρυχθῇ ἡ ἐπανάστασις ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν, οἱ Τοῦρκοι, ὕποπτοι γενησόμενοι ἑνταυτῷ περί τε τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἀποσυρθήσονται πρὸς τὸν Ἴστρον ἐκ τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν, καὶ οὕτως ἡ Ἑλλὰς ἕξει κατάλληλον εὐκαιρίαν πρὸς κίνησιν· ἐὰν δὲ κινηθῇ πρώτη ἡ Ἑλλὰς, ὁ σουλτάνος καταπνίγει αὐτὴν ἐν ἀκαρεῖ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, δι' ὅσων διαθέτει προχείρων δυνάμεων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ταύτης, ὡς καὶ διὰ τῆς ἐνδεχομένης ἐν περιστάσει τοιαύτῃ ἀμνηστείας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐνοχοποίησιν τῆς Ῥωσσίας, αὕτη προκύψει ἀναπόφευκτος, εἴτε ἄνωθεν, εἴτε κάτωθεν κηρυχθῇ ἡ ἐπανάστασις. Ἐπὶ τέλους ὁ Παπαρρηγόπουλος προσέθηκεν ἀναγκαίαν καταστᾶσαν τὴν ἐπανάστασιν ἐπὶ τὸ ταχύτερον, ἀφ' οὗ τὰ πράγματα προεχώρησαν καὶ διατελῶσιν ἐξωγκωμένα, καὶ καθ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς ἠπειλεῖτο ἄλλως καταστροφὴν ῥιζικὴν, συγκαταστρεφομένης πάσης ἐλπίδος ἐν τῷ μέλλοντι. Ὅ,τι δὲ προφορικῶς ἐξηγήθη περὶ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς τῆς Πελοποννήσου, ὑπεστήριζεν ὁ Παπαρρηγόπουλος τῇ ἐπιούσῃ καὶ διὰ τῶν ὑπογραφῶν τῶν προκρίτων ταύτης, ἃς ἔφερεν ἐπὶ χάρτου λευκοῦ ἐπιτετραμμένος, ἵνα γράψῃ ἐπ' αὐτοῦ, ὅ,τι ἂν ὑπαγορεύετο ἐκ τῶν

πραγμάτων ἐν τῇ Πετρουπόλει. Ὁ Ὑψηλάντης ὑπέλαβε τότε ὡς προτιμοτέραν τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν ἄλλοις δεξιωτέροις καιροῖς, ἐν ᾧ προέκειτο διπλοῦς ὁ κίνδυνος, ἢ τῆς ἐνοχοποιήσεως τῆς Ῥωσσίας, ἐὰν τὸ κήρυγμα ἐγίνετο ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν, ἢ τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως, ἐὰν τὸ κίνημα ἤρχετο ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ κατὰ τῆς ἰδέας ταύτης κατεξανέστη ὁ Παπαῤῥηγόπουλος, λόγῳ ὅτι ἡ μὲν Ἑλλὰς ἀπόλλυται, ἐὰν μὴ κινηθῇ ταχέως ἡ ἐπανάστασις, ὁ δ' Ὑψηλάντης γενήσεται παραίτιος τοῦ τοιούτου δυστυχήματος, ἐὰν ἀποσυρθῇ τῆς σκηνῆς, ὡς ἐὰν ἐκήρυττεν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν πόλεμον.

Τὸ βάσιμον τῶν σκέψεων αὐτῶν ἐκτιμῶν ὁ Ὑψηλάντης, περὶ μὲν τοῦ χρόνου τῆς ἐπαναστάσεως παρεδέχθη τὴν ταχυτέραν ἔναρξιν, ἐφ' ᾧ καὶ ἔγραφε πρὸς τὸν Ξάνθον ἀπὸ 9 σεπτεμβρίου : « Ἄρχισαν νὰ ὁμι- » λοῦν πολλὰ, καὶ δὲν εἶναι καλόν· χρειάζεται βία (ταχύτης)· εἰδεμὴ, » ὅλα πηγαίνουν εἰς τὸν διάβολον»· περὶ δὲ τοῦ τόπου τῆς ἐπαναστάσεως προεκάλεσε δύο συνεντεύξεις, τὴν πρώτην μὲν μετὰ τοῦ Δικαίου, Περῤῥαιβοῦ (α) καὶ ἄλλων ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ τοῦ Ἰσμαηλίου, τὴν δευτέραν δὲ μετὰ τοῦ Ῥίζου ἐν τῷ τοῦ Σκουλενίου.

Μόνη ἀληθῶς ἁρμοδία πρὸς τὴν ἐπανάστασιν ἐποχὴ ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν πλειόνων ὁ πόλεμος κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, πρὶν ἢ καταστραφῇ οὗτος, καὶ ἑπομένως πρὶν ἢ εὑρεθῇ ἕτοιμος ὁ σουλτάνος μετὰ δυνάμεων δυσκατανικήτων. Ἐὰν δὲ ὑπενοεῖτο, μὴ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς, κινηθείσης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀνταλλάξῃ τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀμνηστείαν τοῦ σουλτάνου διὰ τῆς ὑποσχέσεως τῆς καταστροφῆς αὐτῆς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· ἐὰν ἐνταυτῷ ἐθεωροῦντο διὰ μὲν τὴν Ἑλλάδα ὁ Ἀλῆ πασσᾶς μᾶλλον ἐπίφοβος, διὰ δὲ τὸν σουλτάνον ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις κακὸν ἀνώτερον· βεβαίως ὀρθοτέρα ἐν τῷ διλήμματι τούτῳ γνώμη ὑπῆρχεν ἡ περὶ ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως, καθόσον ἡ μὲν ἀμνηστεία τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ περίπτωσις ἦν ἐνδεχομένη, ἡ δ' ἀγερωχία καὶ ὁ ἐπίμων χαρακτὴρ τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ ὑπισχνεῖτο τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου τῶν Ἰωαννίνων. Αὐτὴν καὶ ὁ Δικαῖος ἐνίσχυε τὴν ἰδέαν, γράφων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τῇ 1 σεπτεμβρίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην : « . . . Τοῦ πενθεροῦ (Ἀλῆ πασσᾶ) » ἔλαβον τέλος τὰ πράγματα κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀπαθοῦς (σουλτά- » νου), ἐπειδὴ ἡ ἀχρειότης τοῦ πενθεροῦ ἔκαμε τοὺς ἐκδικητικοὺς (Ἀλ- » βανοὺς) ν' ἀποσκιρτήσουν ὅλοι. Λοιπὸν τώρα χρειάζεται ἄλλο σχέ-

» διον, τὸ ὁποῖον ἀνάγκη νὰ βαλθῇ ὅσον τάχος εἰς ἐνέργειαν, ἐπειδὴ ἡ » ἀργοπορία ἠμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ ζάλας, κινδύνους καὶ ἀποτυχίαν. . . » (α). Αὐτὴν καὶ ὁ Παπαρρῃγόπουλος ἐνίσχυε, γράφων αὐτόθεν τῇ 10 σεπτεμβρίου : « . . . Ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι ὁμογενεῖς καὶ φιλέλληνες ἀλ- » λογενεῖς λέγουσιν, ὅτι δυνάμεθα νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὰ τρέχοντα » εἰς τὴν Ἤπειρον . . . Ἀγνοῶ, διατὶ ἡ θεόσδοτος αὕτη περίστασις » μᾶς φεύγει . . » (β). Πρὸ αὐτῶν δὲ καὶ ἄλλων ὁ Κωνσταντῖνος Παπα- δάτος ἔγραφε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην αὐτόθεν τῇ 26 αὐγούστου : « . . . » Ὁ σκοπὸς τῶν τυράννων εἶναι, ἅμα ὁποῦ καταστραφῇ τῆς Ἠπείρου » ὁ ἡγεμὼν, νὰ ὀχυρώσουν τὴν Πελοπόννησον μὲ ὅπλα καὶ στρατιώ- » τας, ὁμοίως καὶ τὴν Ἤπειρον καὶ ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ Θεσσα- » λίαν καὶ μέρος τῆς Μακεδονίας, καὶ ἐπομένως νὰ ἐξαλείψουν διόλου » ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ὅλους ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, » ὅσοι δίδουν ὑπόνοιαν δημεγερσίας, καὶ τελευταῖον ν' ἀφανίσουν καὶ » σχολεῖα καὶ διδασκάλους ἀπὸ αὐτάς . . . » (γ).

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης συνετάξατο καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ὑψη- λάντην τὸ γενικὸν πολεμικὸν σχέδιον αὐτοῦ ὁ Σάββας, ἀφ' οὗ μετὰ τοῦ Ξάνθου ἱκανὰς ἐξηγήσεις ἔλαβε. Ἐπίσης δημοσιεύομεν καὶ τοῦτο αὐτολεξεί, ὡς ἔχει.

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΣΑΒΒΑ.

« Ὁ πλάνος, καθ' ὃν πρέπει νὰ κάμωμεν τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῦ κι- νήματός μας, στοχάζομαι, ὅτι εἶναι συμφερώτερος κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.

« Κατὰ πρῶτον κινεῖται ἡ Σερβία, καὶ φροντίζει, εἰ δυνατὸν, μὲ καμμίαν ἀπάτην νὰ κυριεύσῃ τὸ κάστρον· ἐκ τοὐναντίου καὶ εἶναι δύσ- κολον, στένουσι χαρακώματα γύρωθεν, ἀφίνουσι μίαν δύναμιν πρὸς πολιορκίαν, καὶ κινοῦνται, ἓν σῶμα πρὸς τὰ μέρη τῆς Βόσνας, ἄλλο πρὸς τὸ Νύσι καὶ ἄλλο ἀναμεταξὺ Φετισλάμι καὶ Νεγοτίνη, καὶ προ- χωροῦντες στένουσι μπαταρίας πρὸς τὰ ἀντίκρυ σύνορα τῆς Βλαχίας, διὰ νὰ ἔχωσι μὲ ἐκεῖνα τὰ μέρη συγκοινωνίαν, λαμβάνοντες βοήθειαν καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖά των.

« Ὅταν οἱ Σέρβοι φανοῦν ἀποστάται, οἱ Βοσνάκοι θέλουσιν ἁρμα- τωθῇ καὶ ὁρμήσουν ἐναντίον των. Ἀλλ' οἱ ὡρκισμένοι Ἐρτζεκοβαλίδες καὶ Σταραβλαταλίδες Χριστιανοὶ τοῦ συστήματος ὁρμοῦσιν ἀπὸ τὰ ὄπισθεν κατὰ τῶν Βοσνάκων, καὶ πιθανῶς ἐξαίφνης νὰ τοὺς ἁρπάξουν

καὶ μερικὰ κάστρα. Τότε οἱ Τοῦρκοι γείτονες Κοσσοβαλίδες, Βρεναλίδες, Γιακοβαλίδες, Ἰπεκλίδες, Βρεστιναλίδες καὶ Μπρεστραλίδες ἀκούοντες τὴν ταραχὴν τῶν Σερβῶν, Σταραβλαταλίδων καὶ Ἐρτζεκοβαλίδων γειτόνων των, θέλουσι τρέξει ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν· ἀλλ' οἱ Μοντενεγρίνοι τότε ὁρμοῦντες τοὺς κτυποῦσιν ἀπὸ τὸ πλευρόν. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὰς ῥηθείσας τούρκικας ἐπαρχίας εἶναι ὑπὲρ τὸ ἥμισυ Χριστιανοί, ἄνδρες γενναῖοι, συνειθισμένοι εἰς τὸ στρατιωτικόν· ἑνόνονται τότε αὐτοὶ μὲ τοὺς Μοντενεγρίνους καὶ γαρεμνίζουσι τὴν δύναμιν τῶν Τουρκῶν.

« Ὁ πασσᾶς τῆς Σκόδρας, μανθάνων τὰς ἀποστασίας αὐτὰς, θέλει ἁρματωθῇ μὲ ἀρκετὴν δύναμιν καὶ τρέξει πρὸς βοήθειαν τῶν Τουρκῶν. Τότε οἱ Μεριτίτιδες, οἱ ὁποῖοι εἶναι Λατῖνοι, κατοικοῦντες μεταξὺ Σκόδρας καὶ Μοντενεγρίνου, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ἀγοράσωμεν μὲ γρόσια καὶ νὰ τοὺς στερεώσωμεν μὲ ὅρκον, ὁρμοῦσι πρὸς τοὺς Σκοδριάνους, καὶ ἀντιταττόμενοι εἰς τὴν δύναμίν των ἐμποδίζουσι τοὺς Σκοδριάνους ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτανθῶσι πρὸς τὰ ἄνω μέρη. Ταχέως τότε ἡ Ἀρβανητιὰ, Ἤπειρος, Μακεδονία, Θεσσαλία, Λειβαδία καὶ ὁ Μωρέας ὁρμοῦσιν εἰς τὰ ἄρματα κατὰ τὸν πλάνον των, καὶ ἐκτείνονται βαθμηδόν.

« Τὸ δὲ σῶμα, τὸ ὁποῖον θέλει κατέβῃ εἰς τὸ Νύσι, ἀφοῦ χαρακωθῇ μέρος γύρωθεν τοῦ κάστρου, ἑνόνεται μὲ τοὺς ἐκεῖ ὠργανισμένους Χριστιανοὺς ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν, κινοῦνται ἀμέσως καὶ προχωροῦσι πρὸς τὴν Σόφια,, καὶ προχωροῦντες ἐνδυναμόνονται παντοῦ ἀπὸ τὸ σύστημα, εὑρίσκοντες εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μέρη πολλοὺς προσηλύτους. Τότε οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ Φιλιππούπολιν, Γιομορτζίνα, Δράμα, Σέρρας θέλουν ὁρμήσει κατ' αὐτῶν· ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φιλιππουπόλεως, σχεδὸν εἴκοσι χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν, Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι, ὅλοι καλὰ ἁρματωμένοι, θέλουσιν ὁρμήσει ἀπὸ τὰ ὄπισθεν τῶν Τουρκῶν.

« Τὸ δὲ σῶμα, ὅπου θέλει κατέβῃ πρὸς τὸ Φετισλάμι καὶ Νεγροτίνη, ἑνόνεται μὲ ὅλην τὴν Κραΐνα καὶ μ' ὅλα τὰ χωρία τῆς τοῦ Βιδινίου ἐπαρχίας τριακόσια τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐκτείνονται ἕως Νικόπολιν, Λόβιτζα, Πλέβας, Σλέβι καὶ Βράντζα, αἱ ὁποῖαι εἶναι τούρκικαι πολιτεῖαι. Οἱ Τοῦρκοι θέλουν ὁρμήσει ἐναντίον των· ἀλλ' οἱ Γαβροβαλίδες, συνιστάμενοι ἀπὸ δέκα χιλιάδες Βουλγάρων, καλὰ τουφέκια, ὁρμοῦσι ἀπὸ τὸ ὄπισθεν αὐτῶν καὶ ἐμποδίζουσι τὴν ὁρμήν των. Τότε

ἀπὸ Δελῆ-ὁρμὰν, Ῥαζγρὰδ, Σούμια, Γενὶ-παζὰρ, Ῥουκτζοῦκι θέλουσι κινηθῆ ἐναντίον αὐτῶν τῶν περιστάσεων· ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ Καζάνι, συνιστάμενοι ἀπὸ δέκα χιλιάδας, καλοὶ ὁπλοφόροι, ὁρμοῦσιν ἀπὸ τὰ ὄπισθεν εἰς τὰ χωρία αὐτῶν τῶν Τουρκῶν, καὶ λεηλατοῦντες τὰ χωρία των, εἶναι βιασμένοι οἱ Τοῦρκοι, ἄλλοι νὰ γυρίσουν, καὶ ἄλλοι νὰ ἐμποδίζωνται, μὴν ἠξεύροντες, τὶ νὰ κάμωσι.

« Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀπὸ Ἀνδριανούπολιν, Τζουρλοῦ, Μπουργάζι, Σαράντα Ἐκκλησίαι, Σελίμκο, Παζαρτζίκι, Ἐσκὶ-ζαὰρ, Γενὶ-ζαὰρ, Καρναμπάτι, Ἀΐντος, θέλουσιν ὁρμήσει ἐναντίον αὐτῶν τῶν ἀποστατῶν Κοζάνης καὶ Κάμπροβου, καὶ κατὰ τῆς Σόφιας· ἀλλ' οἱ Στραντσαλίδες, ὅπου εἶναι ὄπισθεν τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, συμποσούμενοι εἰς δεκαπέντε χιλιάδας, γενναῖοι εἰς τὰ ἄρματα καὶ κατοικοῦντες μέρη δύσβατα, κινοῦνται τότε ἀπὸ τὰ ὄπισθεν μέρη, καὶ λεηλατοῦσι τὰ χωρία καὶ πολιτείας τῶν Τούρκων, γυμνὰ ὄντα ἀπὸ στρατεύματα, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀκούοντες τὰ τοιαῦτα κινήματα, θέλουσιν ἐπιστρέψει πρὸς βοήθειαν τῶν γυναικῶν των καὶ παιδίων των, καὶ ἰδοὺ τότε μία ταραχὴ καὶ μία σύγχισις μεγάλη, εἰς μὲν τοὺς Τούρκους φθοροποιὰ, εἰς ἡμᾶς δὲ ὠφέλιμος καὶ συντείνουσα, διὰ νὰ στερεονώμεθα εἰς μέρη καὶ νὰ οἰκονομώμεθα μὲ τὸν ἀφανισμόν των.

« Τὰ δὲ παράλια τῆς Μαύρης θαλάσσης, τὰ ὁποῖα κατοικοῦνται περισσότερα ἀπὸ Χριστιανοὺς, θέλουσι βαλθῆ καὶ αὐτὰ τότε εἰς κίνησιν καὶ οὕτω θέλουσιν αὐξήσει τὴν προσοχὴν τῶν Τουρκῶν, στέλλοντες βοήθειαν καὶ πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Οἱ Κωνσταντινουπολῖται καὶ τὰ πλησίον ἀνατολικὰ μέρη ἀμέσως τότε θέλουσι κινηθῆ μὲ τὰς ἀρτηλερίας των μαζὶ, ἄλλοι μὲν κατὰ τῆς Ἠπείρου, ἄλλοι δὲ κατὰ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἄλλοι κατὰ τὰ διάφορα μέρη τῶν ἀποστατῶν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τοῦ Αἰγαίου πελάγους μὲ τὴν φλόταν τους ὁρμοῦσι τότε μὲ τὸ ἓν τρίτον τῆς δυνάμεώς των μὲ τὰ σημαντικώτερά των καράβια κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ καθ' ὅλων τῶν παραθαλασσίων ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, φέροντες παντοῦ τὴν φωτιὰν καὶ τὸν ἀφανισμόν. Αὐτὸς ὁ κρότος γινόμενος εἰς τὴν καθέδραν καὶ διαδιδόμενος εἰς ὅλην τὴν Ῥούμελην καὶ εἰς ὅλα τὰ περιξ μέρη, θέλουν βιασθῆ τότε τὰ τουρκικὰ στρατεύματα νὰ τρέξωσι πρὸς διαφέντευσιν τῆς καθέδρας των καὶ πρὸς ὑπερασπισιν τοῦ βασιλέως των, διὰ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν καθέδραν των, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κρέμαται ἡ ὕπαρξίς των.

καὶ ἡ πίστις των, καὶ ὅτι ἡ βάσις καὶ ἡ ἐλπὶς τῶν σκοπῶν των εἶναι, κατὰ τὰ ἔθιμά των, αὐτὴ ἡ ἀθλία πόλις.

«Τὰ δὲ ἄλλα δύο μερίδια τοῦ στόλου τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ μὲν ἓν θέλει διαφεντεύει τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ νὰ κατατρέχῃ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς κατὰ τύχην εὑρεθέντας ἐκεῖ πλησίον τῆς θαλάσσης· τὸ δὲ ἄλλο θέλει προφυλάττει τὰ νησία τοῦ Αἰγαίου πελάγους, παρατηροῦντας τὰ κινήματα τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ τῶν Ἀλγερίνων, καὶ νὰ κυβερνοῦν κατ' ἀνάγκην τὰς ζωοτροφίας καὶ πολεμικὰ ἐφόδια, ὅπου ἤθελον ἀποκαταστήνονται σώματα καὶ στρατόπεδα ἑλληνικά. Οὕτω τὰ πράγματα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μᾶς εἶναι ἀναγκαῖαι ζωοτροφίαι, πολεμικὰ ἐφόδια, χειροῦργοι καὶ τὰ παρόμοια, τὰ ὁποῖα δὲν δυνάμεθα ἀπὸ ἄλλο μέρος νὰ τὰ ἀπολαμβάνωμεν, εἰμὴ μέρος ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ τὸ πλεῖστον καὶ μεγαλήτερον μέρος ἀπὸ τὴν Βλαχίαν· διότι, λείποντος τοῦ βοηθήματος τούτου, εἶναι δυσκολώτατον πρᾶγμα τὸ νὰ προφθασθῶσι τ' ἀναγκαῖα κατ' ἄλλον τρόπον.

«Ἰδοὺ λοιπὸν πόσον μᾶς χρησιμεύει τὸ νὰ κατηχηθῇ ἕνας Ἡγεμὼν καὶ νὰ γίνῃ ἀδελφὸς, διὰ νὰ εὐκολύνωμεν αὐτὰ τὰ πράγματά, τὰ ὁποῖα οἱ Τοῦρκοι θέλει τὰ φέρουσι μετ' εὐκολίας διὰ τὸν ἑαυτόν των ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν. Τότε συστήνεται καὶ μία καβαλαρία στρατιωτῶν εἰς Βλαχίαν ἀπὸ πέντε ἢ ἓξ χιλιάδας, ἐπὶ λόγῳ διὰ νὰ φυλάττῃ τὸν τόπον καὶ νὰ διαφεντεύῃ τὰ χωρία ἀπὸ τοὺς κλέπτας· ὁ δὲ κύριος σκοπὸς τούτου τοῦ ἐπιχειρήματος νὰ ἦναι, διὰ νὰ τρέχουσι πρὸς ὅλα τὰ μέρη ἐνεργοῦντες καὶ βιάζοντες πρὸς ἑτοιμασίαν τῶν ζωοτροφιῶν καὶ πρὸς εὐκολωτέραν μετακόμισιν αὐτῶν, καὶ, χρείας τυχούσης, εἰς βιαστικήν τινα περίστασιν νὰ τρέχουσι καὶ ἀντίκρυς εἰς τὴν Τουρκίαν πρὸς βοήθειάν τινος ἀδυνάτου σώματος. Ἀφ' οὗ ἑνωθῶσι μετ' αὐτοῦ καὶ ἀκόμη 3 ἕως 4 χιλιάδες ξένοι Ἕλληνες, ἐμπνευσμένοι ἀπὸ φιλοτιμίαν καὶ πατριωτισμὸν, θέλουσι φέρει ἀρκετὸν ἀφανισμὸν πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ βοήθειαν καὶ θάρρος μεγάλον πρὸς τοὺς ἰδικούς μας στρατιώτας. Μ' ἕνα τοιοῦτον ἔξαφνον βοήθημα εὐδοκιμοῦμεν καθ' ὅλους τοὺς τρόπους πρὸς γενναιοτέραν ἀντίστασιν καὶ ἐνθουσιασμὸν, ἵνα γίνῃ τότε μία γενικὴ προσβολὴ, ὁρμῶντες μετ' ἀφοβίας καὶ τόλμης κατὰ τῶν τυράννων πρὸς ἐξολοθρευμόν των. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, καὶ ἂν πληροφορηθῶσι τὴν ἑτοιμασίαν τοῦ εἰς Βλαχίαν στρατεύματος, δὲν

τοὺς συμφέρει νὰ ἀπεράσουν ἀντίκρυς, φοβούμενοι, μὴ δώσουν αἰτίαν πρὸς τοὺς Ῥώσσους, καὶ ἀνοίξῃ κανένας νέος πόλεμος.

«Διόλου ἀσύμφερον εἶναι εἰς τοὺς σκοπούς μας νὰ μείνωσιν ἡγεμόνες εἰς τὴν Βλαχομπογδανίαν οἱ Σούτσιδες..... Κινούμενα τὰ πράγματα κατὰ τοὺς ῥηθέντας τρόπους, οἱ κύριοι σκοποὶ ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους εἶναι διὰ νὰ ζητήσουν Βασιλέα των ἀπὸ τὸ γένος τῆς ῥωσσικῆς αὐτοκρατορικῆς φαμηλίας, καὶ αἰωνίαν συμμαχίαν μετ' αὐτῆς τῆς ἱερᾶς φαμηλίας, διὰ νὰ καταπαύσῃ ἀπὸ τὸ μέσον μας κάθε διχόνοια καὶ κάθε φιλονεικία, ὁποῦ πιθανῶς ἠμπορεῖ νὰ συμβῇ ἀναμεταξύ μας περὶ προτιμήσεως.

« Ἀφ' οὗ οἱ μυστικοὶ σκοποί μας φθάνουσιν εἰς ὡριμότητα καὶ πλησιάζῃ νὰ ἐνεργηθῇ ὁ πλάνος μας, ζητοῦμεν ἀπὸ τὴν ῥωσσικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἀπὸ τὸ ἔλεος τῆς Μεγαλειότητός του, διὰ νὰ ἐνεργήσῃ πολιτικῶς νὰ ἀνοιχθῇ μία σύγχισις ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ζητοῦσι τόπους καὶ ἐπαρχίας τῶν προγόνων των· ὥστε τραβιζομένη ἀρκετὴ τουρκικὴ δύναμις πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη, νὰ μὴν φοβούμεθα ἀπὸ ὁρμητικὰς εἰσβολὰς παρὰ τῶν ἀνατολικῶν στρατευμάτων. Καὶ τοῦτο μᾶς εἶναι ἀναγκαῖον, ἕως ὅτου δυνηθῶμεν νὰ στερεώσωμεν μικρόν τι μέρος ἰδικῆς μας κυριότητος, καὶ νὰ ἐκτεινάξωμεν τὴν Ὀθωμανικὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν Ῥούμελην, καὶ ἔπειτα εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ ἀντιπαραταχθῶμεν καὶ πρὸς μεγαλήτερα πράγματα.

« Ὁ κ. Ξάνθος μοὶ ἀνήγγειλε τὰ παραγγελθέντα τῶν ἰδικῶν σας, ἐπὶ τῶν ὁποίων σκεπτόμενος περίγραψα, ὡς ἀνωτέρω, διάφορα σχέδια, τὰ ὁποῖα ἂς χρησιμεύσουν πρὸς καλλιτέραν ἔρευναν τῶν κοινῶν πραγμάτων. Ἐν τοσούτοις δὲ μένω προθυμότατος πάντοτε εἰς τὰ νεύματα καὶ προσταγάς της.

Τῆς Ἐκλαμπρότητός σας
ὑποκλινὴς δοῦλος
Π. ΣΑΒΒΑΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ ΦΩΚΙΑΝΟΣ.

Τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1820 Βουκουρέστιον».

Ὅλοι μὲν ἔτεινον εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ἐπίσης φλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀλλ' ἕκαστος ἐσχεδίαζε, καθ' ἃς εἶχε γενικωτέρας ἢ μερικωτέρας γνώσεις πραγμάτων, ἢ καθ' ἣν ἐκέκτητο πεῖραν ἰδίαν περὶ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς χώρας, ἢ καθ' ὅσον ἀν-

τελαμβάνετο τοῦ μεγάλου τῳόντι ζητήματος τούτου. Ὑπῆρξε δὲ καί τις, Παναγιώτης Ῥουμπίνης ὀνόματι καὶ ἔμπορος τῷ ἐπαγγέλματι, συλλαβὼν σχέδιον προπαρασκευαστικὸν τοῦ πολέμου, ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑπολογισμῶν θεμελιούμενον· ἔγραφε δ', ὅτι, ἐὰν ὁ Ὑψηλάντης κατορθώσῃ τὸν διορισμὸν Ἕλληνος ἀρχηγοῦ ἐπὶ τῶν ἀποίκων Βουλγάρων τοῦ Ἰσμαηλίου, παραχωρηθῇ δὲ τοῖς ἐν Βεσσαραβίᾳ Ἕλλησιν ἐμπόροις τὸ μονοπώλιον τῶν πνευμάτων, τότε ἐνεργεῖται εὐκόλως ἀποταμίευσις ὅπλων καὶ χρημάτων, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτὸς «δύναται ἐπὶ κεφαλῆς » τεσσάρων καὶ πέντε χιλιάδων . . . νὰ εἰσχωρήσῃ . . . διὰ τῆς Σούμ- » λας . . . καὶ νὰ κάμῃ ἕναν σημαντικὸν ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς δυ- » νάμεις τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ». Τὸ σχέδιον τοῦ Σάββα ἐναυάγησεν, οὐδόλως ληφθὲν ὑπὸ ὄψιν σοβαράν, ὡς ἐστηριγμένον ἐπὶ ὑποθέσεων διὰ τὸ παρόν, ὡς ἀπαιτοῦν μακρῶν χρόνων ἐνέργειαν σύντονον διὰ τὸ μέλλον. Ὅταν ἐκυρίευε πλήρης ἄγνοια τοῦ μυστηρίου ἐν τόποις μὴ κυρίως ἑλληνικοῖς, περὶ ὧν διελάμβανεν ὡς ἐπὶ πολὺ τὸ σχέδιον αὐτό, οὔθ' ἑπομένως ὁ ἀπαιτούμενος ὀργανισμὸς ὑπῆρχεν, ὅλαι τότε αἱ περὶ κινήσεων καὶ ἀντεπιθέσεων τοῦ ἑνὸς κατὰ τοῦ ἄλλου τόπου ἰδέαι τοῦ σχεδίου ἀφ' ἑαυτῶν ἔπιπτον, ὡς οἰκοδόμημα ἀνεγειγερμένον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἄμμου.

Παρὰ τὸν Ὑψηλάντην, μεταβάντα εἰς Ἰσμαήλιον τῇ 1 ὀκτωβρίου καὶ καταλύσαντα ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Δημητρίου Ἰβανόβιτς Καλαματιανοῦ, ἀπῆλθον εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τούτου καὶ ὁ Ξάνθος, ὅπως δώσῃ λόγον τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ πράξεων αὐτοῦ· καὶ ὁ πρὸ τοῦ Πελοπίδου καὶ Τασσήκα ἀποσταλεὶς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ Κύπρον Δημήτριος Ὕπατρος· καὶ ὁ Δικαῖος, εἰδοποιηθεὶς παρὰ τοῦ Ξάνθου καὶ ἀναβὰς ἐξεπίτηδες ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὁ Περῤῥαιβός· ἐκ δὲ τοῦ Γαλαζίου ὁ Θέμελης, Διονύσιος Εὐμορφόπουλος, Πέτρος Μαρκέζης, Εὐαγγέλης Μαντσαράκης, Νικόλαος Γρυπάρης, Ἦβος Ῥήγας, Νικόλαος Γαϊτάνος, Λάζαρος Ζάκας, Ἀναγνώστης Γ. Τρικεριώτης καὶ ἄλλοι, ὅπως ἴδωσι τὸν Ὑψηλάντην.

Ἐν τῇ συνεντεύξει ταύτῃ ἐτέθησαν τὰ δύο ζητήματα περὶ τῆς καταβάσεως, ἢ μὴ, τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ περὶ τῆς ταχείας, ἢ μὴ, ἐνάρξεως τοῦ πολέμου. Τὸ πρῶτον συνεφωνήθη ἄνευ ἀντιῤῥήσεως μακρᾶς, καθ' ὅσον καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἐπεθύμει καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπαναστάσεως μακρὰν τῶν ῥωσσικῶν ὁρίων, καὶ ἡ μεγάλη ἀνάγκη τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ τῶν Τούρκων ᾠκονομεῖτο διὰ

τοῦ Σάββα καὶ Ὀλυμπίου, κινουμένων ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις, ὅτε καὶ ἡ κίνησις τῆς Σερβίας ἐλπιζομένη ἐφαίνετο. Περὶ δὲ τῆς ταχείας ἀρχῆς τοῦ πολέμου οἱ μὲν πλείους ὁμόφωνοι ἔσπευδον φέροντες, οὓς προείπομεν λόγους, ὁ δὲ Περῤῥαιβὸς ἀντισχυρίζετο τὸ εἰσέτι ἀπαρασκεύαστον τῆς Πελοποννήσου καὶ ἰδίως τῆς στερεᾶς, ἐφ' ἧς τὰς μεγαλητέρας ἐστήριζεν ἐλπίδας, ὡς μᾶλλον μαχίμου καὶ εὐπορούσης ὅπλων. Τῆς γνώμης αὐτῆς συμμετέσχεν ὁ μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου Σπυρίδων Παπαδόπουλος Κορφινὸς (α), καταγόμενος ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀρχηγὸς ὢν τοῦ ἐν τῷ Ἴστρῳ ῥωσσικοῦ στολίσκου. Ὁ Δικαῖος ἐπαρουσίασε τότε ἀναφορὰν γενικὴν τῶν Πελοποννησίων, βεβαιούντων, ὅτι τὰ πάντα, καὶ στρατὸς καὶ ὅπλα καὶ ἐφόδια καὶ τροφαί, εἰσὶν ἕτοιμα, καὶ οὐδὲν λείπεται, ἢ μόνη ἡ παρουσία καὶ ἡ πρὸς κίνησιν διαταγὴ τοῦ Ὑψηλάντου. Ὁ Περῤῥαιβὸς ἀντέστη κατὰ τοῦ πραγματικοῦ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης, καὶ ὁ Παπαδόπουλος Κορφινὸς ἐπετέθη τῷ Δικαίῳ παρατηρῶν: « Παπᾶ, νὰ διαβάζῃς τὸ Ψαλτῆρί σου, καὶ τὰ τοιαῦτα πράγμα-» τα δὲν εἶνε δικήσου δουλειά. Σὲ ἐρώτησα, πόσους χρόνους λείπεις » ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, καὶ μὲ ἀπεκρίθης, τρεῖς ἥμισυ· ἀλλ' ἐγὼ » λείπω ἐκεῖθεν μόλις πρὸ ἑπτὰ μηνῶν, καὶ τίποτε δὲν εἶδα, ἀφ' ὅσα » λέγεις καὶ ἡ ἀναφορά σου περιέχει ». Ἀληθῶς ἡ ἀναφορὰ αὕτη, καίτοι πολλὰς ὑπογραφὰς φέρουσα, ἦτο λίαν ὑποπτος, ὡς ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένη πρὸς τὴν ὀλίγῳ πρότερον δοθεῖσαν τῷ Ὑψηλάντῃ ἐν τῇ Ὀδησσῷ παρὰ τοῦ Παπαῤῥηγοπούλου· ὑπεστήριζεν ὅμως τὸ πνεῦμα ταύτης κοινή τις πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολὴ τῶν προυχόντων τῆς Γόρτυνος ἀδελφῶν Παπαγιαννοπούλων, ἢ Δεληγιαννῶν, καὶ ἡ δι' αὐτῆς γινομένη σύστασις τοῦ Δικαίου (β). Ὡσαύτως ὑπεστήριζε τὸν Δικαῖον καὶ ἑτέρα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀπὸ 21 αὐγούστου γραφὴ τοῦ Λιμπερίου Θεοχαροπούλου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην (γ).

Κατ' οὐσίαν ἐδικαιοῦτο ὁ Περῤῥαιβὸς ἐνιστάμενος, ὅτε ἐν τῇ Ἑλλάδι μόνη ἡ περὶ τοῦ πολέμου κατήχησις διεδέδοτο, διέφερε δ' ὅλως ἡ ἠθικὴ αὕτη ἐργασία τῆς ὑλικῆς παρασκευῆς, καὶ μεθ' ὅσην ἂν ἔπνεον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγάπην οἱ πάντες. Ἔξω δὲ τούτου, οἱ περὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων τῆς Πελοποννήσου ἀριθμοὶ τοῦ καταλόγου τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ ὑπῆρχον μὲν ἀληθεῖς ὡς ἔγγιστα, ἐλείπετο ὅμως ἡ οὐσιώδης ἀκρίβεια περί τε τοῦ ποσοῦ καὶ ποιοῦ τῶν ὁπλοφόρων· καθόσον οἱ μὲν δεκακισχίλιοι Τοῦρκοι καὶ ὡπλοφόρουν πράγματι καὶ πρὸς πόλεμον ἀριμόδιοι ἦσαν ἅπαντες· ἐκ δὲ τῶν ὑπὲρ τοὺς ἑκατον-

τακισχιλίους Πελοποννησίων οὔτε οἱ ἡμίσεις περίπου ἠδύναντο φέρειν ὅπλα, οὔτε καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ ἓν τρίτον περίπου εἶχον ὅπλα.

Ἀλλ' ὅμως αἱ περιστάσεις ἐβίαζον, πᾶσα δ' ἐξέλεγξις ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ ἀδύνατος καθίστατο, καὶ ἡ πλειονοψηφία τοῦ συμβουλίου ὡς ἀποτέλεσμα ἀγνοίας ἢ ἔργον δειλίας ἐθεώρει πᾶσαν παρατήρησιν κατὰ τῆς ταχείας ῥήξεως τοῦ πολέμου, παραδίδουσα τῷ Θεῷ τὰ περαιτέρω. Ἀληθῶς δὲ ἐν μὲν τῷ παρόντι ἠλπίζετο κατὰ πολλὴν πιθανότητα εἷς ῥωσσικὸς πόλεμος, ἐν δὲ τῇ ἀβεβαιότητι τοῦ μέλλοντος ἐθεωρεῖτο δυσχερέστερος, ἢ καὶ ἀδύνατος, ὁ ἑλληνικὸς πόλεμος. Τόσῳ δὲ ἰσχυροτέρας ἐδείκνυε τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ ὁ Ὑψηλάντης, ὅσῳ, παρὰ πολλὰ ἄλλα ἐνδεχόμενα, ὁ ὑφιστάμενος πόλεμος κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ ἡ εὔκολος διατάραξις τῶν Ἡγεμονειῶν, περὶ ἧς ὅλην εἶχε τὴν βεβαιότητα (α) ὡς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ξάνθου, ὑπισχνοῦντο ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεγάλην τὴν ἀραίωσιν τῶν δυνάμεων τοῦ σουλτάνου. Πρὸς δὲ τούτοις ὁ Ὑψηλάντης ἤθελε κηρυκτέαν τὴν ἐπανάστασιν, πρὶν ἢ προλάβῃ ὁ σουλτάνος τὴν διὰ νέων στρατῶν ἐνίσχυσιν τῶν Τούρκων τῆς Πελοποννήσου.

Ὁρισθείσης οὕτω τῆς ταχείας κηρύξεως τοῦ πολέμου, ὁ Ὑψηλάντης διηύθυνε πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀποστόλους, ἵνα διαθέσωσι δραστηριώτερον τὰ πρὸς παρασκευὴν, καὶ ἐνεργήσωσι τὰ ἀνήκοντα πρὸς αὐτὸν προσκλητήρια τῶν κοινοτήτων, εἰ καὶ οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀνάγκη τούτων. Ἱκανὰ ἄλλοτε διελάβομεν περὶ τῶν ἀποστολῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἐγκυκλίων· ἤδη δὲ προσθέτομεν, πρὸς τιμὴν τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων αἰσθήματος κατὰ τῆς τυραννίας, τὰς συστάσεις, ἃς ἔλαβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἀπόστολος Θέμελης, τὴν μὲν ἀπὸ 7 Ἰανουαρίου 1821 παρὰ τοῦ διερμηνέως τοῦ στόλου Νικολάου Μουρούζου πρὸς τοὺς προεστῶτας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου (β), τὴν δὲ ἀπὸ τῆς 10 τοῦ ἰδίου παρὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς αὐτῶν (γ). Παρὰ τὴν ἐγκύκλιον δὲ, ἣν πρότερον ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἰσμαηλίου καὶ ἀπὸ 8 σεπτεμβρίου ἔγραψε πρὸς τοὺς πλοιάρχους Ὑδραίους, Σπετσιώτας καὶ Ψαριανοὺς, δι' ἧς ἀποδεικνύων δυνατὸν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Τούρκων, δεινῶς ἐπετίθετο κατὰ τῆς πολιτικῆς τῶν Ἄγγλων (δ), ὁ Ὑψηλάντης ἐπεφόρτισε καὶ ἤδη ἰδίως τε καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀρχῆς τὸν Ἄθιμον Γαζῆν, ἵνα μεταβῇ εὐθὺς καὶ ἐνεργήσῃ παρὰ ταῖς ναυτικαῖς νήσοις καὶ πόλεσι τῆς Ἑλλάδος «τὴν ἑτοιμασίαν τῶν πλοίων» (ε). Πρὸς δὲ τὸν Ἐπίσκοπον Ἀρδαμερίου (τῆς Θεσσαλικῆς

Οἰχαλίας) Ἰγνάτιον ἔγραψεν, ἵνα ἀποστείλῃ εἰς Ὄλυμπον καλόγηρόν τινα ἄξιον πρὸς τὴν διοργάνωσιν τῶν καπιτανέων καὶ τὴν κίνησιν αὐτῶν, ἅμα ἠχησάσης τῆς σάλπιγγος (α). Τὸν δὲ Παπαδόπουλον Κορφινὸν καὶ Καλαματιανὸν παρεκάλεσεν, ἵνα ἐπιμεληθῶσι τῆς ἐπὶ τὸ τακτικώτερον, ὅσον ἔνεστιν, ὀργανώσεως ἑνὸς στολίσκου, ἀναγκαίου διὰ τὸν Ἴστρον καὶ τὸν Προῦθον κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν μάλιστα. Συγχρόνως δ' ἀπέστειλε ταχεῖς τὸν μὲν Δικαῖον εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὸν δὲ Περῤῥαιβὸν εἰς τὴν Λακωνίαν, ὅπου προσδιωρίσθη ἡ ἐκ τῆς Τεργέστης ἀπόβασις αὐτοῦ. Πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην τότε ὑπισχνούμενος τὴν παραδοχὴν, ὅσων ἀπηύθυνεν οὗτος διὰ τοῦ Καμαρηνοῦ αἰτήσεων, καὶ συνιστῶν αὐτῷ, ὅσας ἂν ἔλαβεν ὁ Περῤῥαιβὸς ὁδηγίας προφορικὰς « διὰ τὴν προετοιμασίαν », προσέθετε: « Κάθε εἶδος φόβου καὶ ὑποψίας ἂς ἀποβάλῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν της, ὡς » ἀνάρμοστον εἰς ἕνα ἀπόγονον καὶ διάδοχον τοῦ θαυμαστοῦ Λεωνίδα. » Ὅταν ἐκεῖνος ὁ μέγας ἀνὴρ, ἡ σωτηρία καὶ τὸ κλέος ἁπάσης τῆς » Ἑλλάδος, ἡρωϊκῶς ἀντετάττετο εἰς τὰ πλήθη τοῦ βαρβάρου μετὰ » τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν του, δὲν ἐνόμιζε βεβαίως, ὅτι θέλει ὑ- » περτερήσῃ τῶν ἐχθρῶν κατ' ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἀρετὴν μόνον καὶ » ἀνδραγαθίαν »(β). Ἀναντίῤῥητος ἀλήθεια! Ὁ Περῤῥαιβὸς διετέτακτο ἐνταυτῷ, ἵνα μεταβῇ κατόπιν εἰς τὸ Σούλιον (γ). Τοῦτον δὲ συστάσει τοῦ Ὑψηλάντου ἐφωδίασαν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔφοροι δι' εἴκοσι καὶ ἑκατὸν χιλιάδων γροσίων, ὡς καὶ τὸν Δικαῖον δι' ἐννενήκοντα.

Αὐτὰς ὁ Ὑψηλάντης ἀνεκοινώσατο τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς πράξεις τοῦ Ἰσμαηλίου πρὸς τὸν Ῥίζον ἐν τῷ Σκουλενίῳ, προσθεὶς, ὅτι, πρὶν ἡ ἐπιβῇ ἐν τῇ Τεργέστῃ διὰ τὴν Πελοπόννησον, κηρύξει δημοσίᾳ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἑαυτοῦ ἐκ τῆς ῥωσσικῆς ὑπηρεσίας. Ὁ Ῥίζος συνεφώνησε καθ' ὅλα, ὡς καὶ περὶ τῆς κινήσεως τῶν Ἡγεμονειῶν λόγῳ ἀντιπερισπασμοῦ, ἀναδεχθεὶς, ἵνα μορφώσῃ σύμφωνον καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, ὡς λίαν ἀναγκαίαν.

Ὅσων ἐνήργησεν ὁ δραστήριος καὶ ἀποφασιστικὸς Δικαῖος κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἀποστολὴν αὐτοῦ, μνημονεύει ὁ ἴδιος ἐν τῇ ἀπὸ 22 φεβρουαρίου 1821 καὶ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐκθέσει, ὡς ἀκολούθως: « . . . Λαβόντες (ἐν Ἰσμαηλίῳ) τὰς διαταγὰς τοῦ σεβαστοῦ Γενικοῦ » Ἐφόρου, οὔτε ἀμελήσαμεν, οὔτε καιρὸν διετρίψαμεν ματαίως, ἀλλ' » ἐφοδιάσαντες τὰ εὑρισκόμενα σύνεφα (μέλη τῆς Ἑταιρίας) εἰς τὰ περὶ » τὸ Ν. 51 (τὸ Γαλάζιον) μέρη μὲ τὰς ἀναγκαίας ἑτοιμασίας, ἀμέσως

»διεπλεύσαμεν εἰς τὸ Ν. 62 (τὴν Κωνσταντινούπολιν), ὅπου τί χρὴ »λέγειν τὰ ἐπιχειρήματά μου; Ἀνεχώρησα κἀκεῖθεν περὶ τὰ τέλη »νοεμβρίου, παρέπλευσα τὰ 66 (τὴν Λέσβον), διεπέρασα ἀντικρυ (εἰς »Κυδωνίας), ἀντάμωσα τοὺς διδασκάλους τῆς Σχολῆς καὶ εὐδιέθεσα »τὰς καρδίας τῶν ἐκεῖ συνέφων. Ἔγραψα ἀπὸ μέρους τῆς βροχῆς (τῆς »Ἀρχῆς (πρὸς τοὺς 68) τοὺς ἐν Σμύρνῃ (α), κρεδιτάρων (πέμψας) »τὸν Ἦβον Ῥήγαν, ὅστις ἤδη καὶ ἐπέστρεψε μὲ τὸ τέταρτον πραγμα»τείας κρεμορταρτάρου (πυρίτιδος) διακόσια ἑβδομῆντα βαρέλια καὶ »Μ (μολύβδου) καντάρια σαράντα καὶ ἕν· καὶ ὑποσχέσεις, ἐὰν ὁ Ἀρ»μόδιος δανείσῃ (ὅ Δικαῖος γράψῃ) πρὸς αὐτοὺς, νὰ προμηθεύσωσι »καὶ ἄλλας τοσαύτας πραγματείας, καὶ ἔτι εἴκοσι φατούρας (χιλιά»δας) λιθάρια διὰ δένδρα (πυρίτιδας πέτρας πυροβόλων), ὡς ἀναγ»καιότατα, λέγοντες, ὅτι μὴν ἔχοντες ὑποδήματα (χρήματα) ἱκανὰ, »δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐκπληρώσουν τὰς ἐπιταγὰς τῶν φίλων. Ταῦτα »δανείσας (γράψας) ἐκεῖθεν καὶ διαπράξας, διέβην εἰς τὰ Ν. 6 (Ὕδραν)· »κἀκεῖ, καθὼς καὶ εἰς τὰ 5 (τὰς Πέτσας), εὑρὼν ἐν ἀμεριμνίᾳ ἐκίνησα »καὶ προθύμους ἀπεκατέστησα. Ἀποστείλας δὲ τὸν ἵππον (τὸ πλοῖον) »εἰς τὰ 82 (τὴν Τεργέστην), κατὰ τὸ τέλος δεκεμβρίου διεπέρασα εἰς »τὸ Ν. 2 (τὴν Πελοπόννησον), καὶ περιῆλθον μὲ καλὴν ἔκβασιν . . . »

Μετ' οὐ πολὺ ὅμως τὸ σχέδιον περὶ τῆς καταβάσεως τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Πελοπόννησον μετεβλήθη, ἐν δὲ τῇ Κισνευΐᾳ ἀπεφασίσθη ἡ ἄμεσος ἀπὸ τῶν Ἡγεμονειῶν ἔναρξις τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὴν προσωπικὴν ὁδηγίαν τούτου καὶ ἡ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατάβασις αὐτοῦ διὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας. Ἐκτὸς τῶν ἐν Ὀδησσῷ γενομένων ἀναπτύξεων παρὰ τοῦ Παπαῤῥηγοπούλου, ἐκτὸς τῶν παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου ἀναφερομένων λόγων ἐν τῇ διαταγῇ πρὸς τὸν Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον, κατωτέρω δημοσιευομένῃ, φαίνεται, ὅτι καὶ πληροφορίαι μυστικαὶ ἐκ Βιέννης καθίστων ὕποπτον λίαν τὴν διὰ τῆς αὐστριακῆς χώρας διέλευσιν τούτου· τὸ δὲ πάθημα τοῦ Ῥήγα Φεραίου ζωηρότατον ἔτι ἦν ἐν τῇ μνήμῃ ἑκάστου, ὡς καὶ ἀνεξάλειπτον ἔσεται διὰ παντὸς τοῦ χρόνου. Ταυτοχρόνως ὁ ἐπιστρέφων εἰς τὴν Πελοπόννησον Παπαῤῥηγόπουλος ἔγραφε τῷ Ὑψηλάντῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως: « . . .Μὴ κινηθῆτε ὀγλίγωρα διὰ τὰ μέρη τὰ γνωστὰ (τὴν Πελοπόν»νησον), διότι καὶ ἐκεῖ εὑρίσκονται εἰς ἀκαταστασίαν· μάλιστα ἡ »Μάνη εἶναι ἄνω κάτω, διότι ἐσκότωσαν ἕνα ἀπὸ τοὺς πρώτους Κα»πετανέους . . . » (6). Ἐπὶ τούτοις ἡ ἐν τῇ Βλαχίᾳ καὶ τῇ Μολδαυΐᾳ

ἑτοίμη στρατιωτικὴ δύναμις ἐκ πεζῶν καὶ ἱππέων, ἡ τοῖς ἡγεμόσιν ὑπηρετοῦσα, ὡς καὶ αἱ περὶ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας ὑπάρχουσαι ἐλπίδες, ἱκανῶς ἐπιτυχῆ τὴν ἀπὸ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν ἔναρξιν ἐπαρουσίαζον. Ὁ Μιλόσχης τότε, ἀπειλούμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων τελείαν καταστροφήν, ἐὰν μὴ ἀνεκάλει τὰς πρὸς τὴν πύλην νεωτέρας τῆς Σερβίας προτάσεις, περὶ ὧν θέλομεν εἰπεῖν, ἐζήτει παρὰ τοῦ Σάββα συμβουλὴν περὶ τοῦ ποιητέου, καὶ τὴν ἀνάγκην προέτεινε τῆς ἐγκαίρου προαποταμιεύσεως τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην περίστασιν ἐναντίαν (α). Ἰσχυρότατος μάλιστα λόγος ὑπῆρχον αἱ γνωσταὶ τῆς Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας συνθῆκαι, καθ' ἃς ἀπηγορεύετο ἐν πάσῃ περιστάσει ἡ ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις στρατιωτικὴ εἴσοδος τῆς μιᾶς ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς ἑτέρας τῶν δυνάμεων τούτων. Ἐσκέφθη λοιπὸν ὁ Ὑψηλάντης, ἐὰν μὲν ἡ Τουρκία ἀθετήσῃ τὰς συνθήκας αὐτὰς, ταρασσομένων τῶν Ἡγεμονειῶν, ὁ πόλεμος τῆς Ῥωσσίας ἔσεται ἀναπόφευκτος, ὅπερ ἐπεδιώκετο πρὸ παντὸς ἄλλου· ἐὰν δὲ ἀναμένῃ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Ῥωσσίας, χορηγεῖται ὁ ἀποχρὼν καιρὸς πρὸς τὴν ἰσχυροποίησιν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐπὶ τέλους παρὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας ἐξεβίασε τὰ πράγματα καὶ ἀποφράς τις κοινοποιηθεῖσα παρὰ τοῦ Σάββα εἴδησις περὶ τῆς ἑταιρίας, ὡς προδοθείσης. Εἰς προδοσίαν τοιαύτης φύσεως ἀπεδόθησαν αἱ τότε γενόμεναι παρά τε τοῦ σουλτάνου, τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ Χαλὲτ ἐφφένδου διάφοροι δωρεαὶ καὶ τιμαὶ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ποστέλνικον Σταυράκην. Ὡς ἀποτέλεσμα προδοσίας τοιαύτης ἐθεωρήθη καὶ ἡ ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἰωαννίνων αἰφνιδία ἀναχώρησις τοῦ πασσᾶ τῆς Σκόνδρας, διαδοθέντος, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Μελὲκ πασσᾶς καὶ ὁ Σασὴ πασσᾶς διετάγησαν, ἵνα ἐπιτηρῶσι τὴν Σερβίαν κατὰ πάσης ἐνδεχομένης κινήσεως. Φρονίμως καὶ ὁ Ὑψηλάντης καὶ οἱ ἄλλοι διετήρησαν μυστικὴν τὴν καταπληκτικὴν εἴδησιν ταύτην, ἕως ἂν ἴδωσι τὸ ἀποβησόμενον. Εὐτυχῶς δὲ, εἴτε ὑπῆρχε ψευδὴς αὕτη, εἴτε ἡ πύλη δι' ἄλλους λόγους οὐκ ἔδωκε προσοχὴν πλείονα, τὰ πνεύματα τῶν ἑταίρων ἀνέλαβον θάρρος (β), καὶ τὰ πράγματα τὴν προωρισμένην ὁδὸν διέτρεξαν.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡγεῖτο τῆς παρὰ τὸν Προῦθον ἐμπροσθοφυλακῆς τοῦ ὑπὸ τὸν στρατάρχην Βιτκενστεῖν ἀνατολικοῦ σώματος ὁ στρατηγὸς Μιχαὴλ Ὀρλώφ. Ἐσχετισμένος μετ' αὐτοῦ διὰ φιλίας ἰδίας, ὡς θέλομεν εἰπεῖν (γ), καὶ ὅλως βεβαιωμένος περὶ τῶν φιλελευ-

θέρων τοῦ ἀνδρὸς αἰσθημάτων, ὁ Ὑψηλάντης ἐξηγήθη ἐν ἐμπιστοσύνῃ, οὓς εἶχε σκοποὺς περὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ μεγάλως ἐπεμελήθη, ὅπως καταστήσῃ συμμέτοχον τοῦτον κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Προύθου, μεθ' ὅσου ὡδήγει στρατοῦ. Βέβαιον δ' εἵπετο, ὅτι διὰ τοῦ μέσου αὐτοῦ ἐνοχοποιεῖτο ἀνεπιστρεπτεί, ἢ ὁ αὐτοκράτωρ ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου ἐπὶ ἀθετήσει τῶν συνθηκῶν, ἢ ὁ Ὀρλὼφ ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ ἀπειθείᾳ. Προέκυπτε δὲ συνεπῶς, κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου τῆς Τουρκίας· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἡ ἀποκήρυξις τοῦ Ὀρλὼφ, λίαν ὠφέλιμος καὶ πάλιν καθισταμένη. Ὁ στρατηγὸς Κισσελὲφ, διευθύνων τὸ ἐπιτελεῖον, ἐκτὸς διετέλει τοῦ μυστηρίου· ἀλλ' ἔφθασεν ἐπὶ τέλους ὑπὸ ὕποπτον βλέπων ὄμμα τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ Ὑψηλάντου καὶ Ὀρλὼφ σχέσεις καὶ συνδιαλέξεις. Ὅτε δὲ ὁ Ὀρλὼφ, ἑτοίμως συναινῶν κατὰ πάντα, μόνην ἐδείκνυτο ὑπονοῶν καὶ φοβούμενος τὴν ἀποκήρυξιν ἑαυτοῦ, ὁ Ὑψηλάντης διεσκέδασε καὶ τοῦτο, προτείνας, ἵνα αὐτὸς μὲν διέλθῃ εὐθὺς τὸν Ἴστρον μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐκεῖνος δὲ καθέξῃ τὰς Ἡγεμονείας μετὰ τῶν Ῥώσσων ὡς αὐτοκέφαλος κύριος. Ἀλλά τις περίπτωσις δυστυχὴς ἐματαίωσε τὸ σχέδιον τοῦτο. Καταγγελθεὶς ὁ Ὀρλὼφ, ἀφηρέθη εὐθὺς τῆς ἀρχηγίας τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς καὶ ἀνεκλήθη εἰς Πετρούπολιν.

Ὁ Ὑψηλάντης κοινοποιήσας πρὸς διαφόρους τῶν ἀποστόλων τὴν μεταβολὴν, ἣν παρεδέχθη, ὡς εἴπομεν (α), τὴν δὲ κίνησιν ἑαυτοῦ λογισάμενος περὶ μέσον νοέμβριον, ἔλαβε πᾶν δραστήριον μέτρον περί τε τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας. Σπουδαιόταται εἰσιν αἱ διαταγαὶ τῶν 24 ὀκτωβρίου πρός τε τὸν Σάββαν, τὸν Ὀλύμπιον, ἀμφοτέρους καλουμένους ἤδη ἀρχιστρατήγους (β), καὶ πρὸς τὸν Βασίλειον Καραβιᾶν, καλούμενον στρατηγὸν, ὡς καὶ αἱ ὁδηγίαι πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Σερβίας Μιλόσχην. Πρὸς ἅπαντας τούτους αἰτιολογῶν τὴν νέαν περὶ τῆς κινήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν ἀπόφασιν, ὁ Ὑψηλάντης διέταττε τὸν μὲν Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον, ἵνα τὴν νύκτα τῆς 14 νοεμβρίου ἀνατρέψωσι τὰ καθεστῶτα τοῦ Βουκουρεστίου, προσωρινὴν ἐκ τῶν ἐντοπίων καθιδρύοντες διοίκησιν, προασφαλίσωσι δὲ τὴν διάβασιν τοῦ Ἴστρου, καταλαμβάνοντες ἁρμοδίαν μεταξὺ Βιδινίου καὶ Ἀδδᾶ-καλὲ θέσιν, καὶ συμφώνως πρὸς τὸν Μιλόσχην γράψωσι περὶ τῆς συγχρόνου κινήσεως τῶν ὅπλων καὶ ἐν τῇ Σερβίᾳ (γ)· τὸν δὲ Καραβιᾶν, ἵνα τὴν νύκτα ὡσαύτως τῆς 14 νοεμβρίου εὑρεθῇ ἔξω τοῦ Ἰασίου, μεθ' ὅσων δυνηθῇ στρατιωτῶν, ζητήσῃ δὲ τὰς περαιτέρω ὁδηγίας παρὰ

τοῦ Λασσάνου, καὶ φέρῃ πλησίον αὐτοῦ τὸν Ξάνθον (α), διατασσομένης ἀφεύκτου τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἰσμαηλίου εἰς τὸ Γαλάζιον (β)· τὸν δὲ Μιλόσχην ὡδήγει, ἵνα καθαρίσῃ ἀμέσως ἐκ τῶν βαρβάρων τὴν Σερβίαν, πρὶν ἡ καταλάβωσιν αὐτὴν ἀπαρασκεύαστον, κινήσῃ δὲ πρὸς τὸ Λὸμ καὶ Δρινοβάσταν ἓν σῶμα ἀντιπερισπασμοῦ ἕνεκα, καὶ εὐκολύνει οὕτω τὴν μεταξὺ Βιδινίου καὶ Ἀδδᾶ-καλὲ ὁδοιπορίαν τούτου (γ).

Συνεπείᾳ ὅλων αὐτῶν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πικρὰ παράπονα περὶ τῆς ἀναβληθείσης ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου, καὶ αὐτὴν ἠπείλει τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχηγίας τῶν πραγμάτων παραίτησιν ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ ῥίψωσι καὶ οὗτοι τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον. Ὁ τοιοῦτος τρόπος καὶ ἡ τοσαύτη ἐπιμονὴ ταραχὴν μεγάλην ἐνέβαλον εἰς τὰ πνεύματα μέχρις ἀπελπισίας (δ)· καὶ ἤδη οἱ ἔφοροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως συσκεφθέντες ἀπετάθησαν πρὸς τοὺς ἐν Ὀδησσῷ, ἐπικαλούμενοι τῇ μὲν 15 νοεμβρίου συνδρομὴν χρηματικὴν καὶ τὴν ἀποστολὴν τριῶν ἐμπείρων πολεμικῶν ἀρχηγῶν, δύο τῆς ξηρᾶς καὶ ἑνὸς τῆς θαλάσσης (ε)· τῇ δὲ 29 τοῦ αὐτοῦ, ἐκτὸς τούτων, καὶ τριάκοντα πλοῖα ἑλληνικὰ καλῶς ἐφωδιασμένα, καὶ ἄνδρας τῶν ὅπλων, δι' ὅλων ἐπίσης ἐφωδιασμένους τῶν ἀναγκαίων (ς). Διὰ τοῦ δευτέρου τῶν ἐγγράφων τούτων ὡς ὅρον προέτεινον τὴν σύγχρονον κίνησιν ὅλων τῶν μερῶν, καὶ διεμαρτύροντο ἐπὶ τέλους ὡς μὴ ἔχοντες πλέον αὐτοὶ τὸν ἁρμόδιον καιρὸν πρὸς ἐκτέλεσιν, ὅσων ἔδει. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπεκαλέσθησαν οὗτοι καὶ τοὺς ἐν Μόσχᾳ ἐφόρους, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρηματικὸν ζήτημα καὶ τοὺς ἀρχηγούς (ζ). Πρὸς τοὺς ἰδίους δὲ καὶ ὁ Δικαῖος συγχρόνως, ἤτοι τῇ 15 νοεμβρίου, ὑπεστήριξε τὴν διπλῆν ταύτην αἴτησιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει (η). Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Δικαίου αἱ ἐπιστολαὶ μεγάλην διὰ τὴν ἐλευθεριότητα αὐτῶν ἔκαμον ἐντύπωσιν τοῖς ἐν Μόσχᾳ. « Δὲν ἔπρεπεν (ἔγραφον ὁ Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος πρὸς » τὸν Ξάνθον,) οἱ Ἐπίτροποι τῶν 62 (οἱ ἔφοροι τῆς Κωνσταντινου- » πόλεως) νὰ γράψουν τόσον φανερὰ περὶ πάντων. Καὶ δὲν ὑπωπτεύ- » θησαν ; » Προσέθετον δέ : « . . . Δυσκατόρθωτα νὰ συναθροισθῶ- » σιν ἐδῶ πολλὰ χρήματα. Ὁ Καλὸς ἀφεύκτως πρέπει νὰ γράψῃ εἰς » τοὺς ἐδῶ . . . μὲ μεγίστον παρακίνησιν ». Ἀλλ' οὐδὲν ἦν γενέσθαι ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τὰς ἀνωτέρω αἰτίας, καὶ μεθ' ὅσον ἀληθῶς ἀπέδειξαν πόθον, καὶ μεθ' ὅσην ἀνέπτυξαν τόλμην σπανίαν οἱ ἔφο-

ροι ταύτης, ἀδίκως παρεξηγηθέντες καὶ ἀδικώτερον συκοφαντηθέντες.

Ἐν τῷ Ἰασίῳ διὰ πολλοῦ ζήλου ὑπεδέχθησαν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ὑψηλάντου. Πολλοὶ ἐφιλοτιμοῦντο ἐγγραφόμενοι στρατιῶται· πολλοὶ προεθυμοποιοῦντο εἰς συνεισφορὰς χρηματικὰς, καὶ ἰδίως ὑπερέβησαν κατὰ τοῦτο ἄλλοι τε καὶ ὁ ἡγούμενος Μπουρνόβου Σεραφεὶμ Χῖος (α), ὁ τῆς Μπίστριτσας Ζαχαρίας, ὁ Φλωρεστίου Λουκᾶς Ἀρχιμανδρίτης Ἀθηναῖος (β), καὶ ὁ Τριεραρχίτης Σεραφεὶμ Ἀρχιμανδρίτης. Ἡ ὑπηρετοῦσα τῷ ἡγεμόνι φρουρὰ προσηνέχθη πρόθυμος. Τότε δὲ ὠνομάσθησαν καὶ χιλίαρχοι, ὡς ὁ Γεράσιμος Ὀρφανὸς, Ἰωάννης Κολοκοτρώνης (ὁ καὶ Δασκούλιας) καὶ ἄλλοι· καὶ ἑκατόνταρχοι, ὡς ὁ Βασίλειος Μπαρλᾶς, Κωνσταντῖνος Πέτρου Χατσῆ Λαζάρου καὶ ἄλλοι· καὶ πεντηκόνταρχοι, ὡς ὁ Ἀγγελῆς Θεοδώρου ἀπὸ Κορσοβίτσης καὶ λοιποὶ, ἐγγράφως διαβεβαιοῦντες ἕκαστος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ζῆλον, πίστιν καὶ εὐπείθειαν (γ). Πλείστην ὡσαύτως πρὸς τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Ὑψηλάντου ἔδειξαν προθυμίαν καὶ οἱ ἔφοροι (δ), εἰ καὶ σπουδαίως ἀνησύχουν τοὺς Μολδαυοὺς τὰ φαινόμενα. Ὁ δὲ Ῥίζος ἐκ περισσοῦ ἐβεβαίου τῷ Ὑψηλάντῃ, γράφων τῇ 14 νοεμβρίου περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου: « . . . » Εἶμαι καὶ θέλω εἶμαι εὐπειθέστατος καὶ μὲ παντελῆ ἀφοσίωσιν εἰς » τὰς θελήσεις της, διότι τὰς ἐγνώρισα, ὅτι εἶναι ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠ» φελείας. Τῇ διαβεβαιοῦμαι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι θέλει ἰδεῖ καὶ τὸν » ἀρχηγόν μου ἑτοιμότατον ». Ἡ ἐπίσημος αὕτη διαβεβαίωσις, γινομένη ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ, μεγίστην ἔσχε σημασίαν, καθ' ὅσον ἡ Μολδαυία, ὡς παρακειμένη τῇ Βεσσαραβίᾳ, τὸ μόνον ἤδη ὁρμητήριον τοῦ Ὑψηλάντου ὑπῆρχε· ἄνευ δὲ Σούτσου, ὡς ἡγεμονεύοντος, καὶ ἄνευ Ῥίζου ὡς ὑπουργοῦντος καὶ πολλῆς ὑπολήψεως προσώπου, οὐδὲν ἐγίνετο, ὅτε μόνοι οὗτοι ἁρμόδιοι ἦσαν, ὅπως ἀναπαύωσιν ὁπωσδήποτε τὰ πνεύματα τῶν ἀρχόντων Μολδαυῶν, ὧν τὴν ἀνησυχίαν διήγειρε μᾶλλον ἡ ἐπιδεικτικὴ διαγωγή τινων, συνήθης ἐν περιστάσεσι τοιαύταις. Τῶν πραγμάτων ἀμύητοι ἦσαν βεβαίως καὶ Μολδαυοὶ καὶ Βλάχοι, διότι ἐθεωροῦντο, ὡς λαοὶ μὲν ὑποχείριοι, ὡς τόποι δὲ ἡμικυριαρχία τουρκικὴ τε καὶ ῥωσσικὴ, ἀπολαύων τὴν διὰ συνθηκῶν προστασίαν. Καὶ ἄλλως δὲ, τὰ αὐτὰ τῶν Ἑλλήνων παθήματα καὶ τὰ αὐτὰ πρὸς ἐπανάστασιν αἴτια οὐδόλως συνεσχετίζοντο πρὸς τὴν ἀνωτέραν τῶν ἀρχόντων τάξιν, ὡς μὴ διοικουμένην ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ αὐτόχρημα βασιλίδα τῆς ὑλικῆς ζωῆς οὖσαν.

Ἀμέσως συνομιλήσας ὁ Ῥίζος μετὰ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, ἐπεκαλέσθη τῇ ἐπιούσῃ (15 νοεμβρίου) συνέντευξιν νέαν τοῦ Ὑψηλάντου ἐν τῷ Σκουλενίῳ, ἢ τὴν ἀποστολὴν προσώπου τινος ἐμπίστου (α). Ὁ Ὑψηλάντης ἀπέστειλε τότε τὸν Γεώργιον Καντακουζηνὸν, γράψας τῷ Ῥίζῳ διὰ δύο αὐτογράφων γαλλικῶν ἐπιστολῶν, πᾶν ὅ,τι ἐφρόνει καὶ ἀπεφάσισεν ἐκ τῶν περιστάσεων, πᾶν ὅ,τι περιέμενεν ἐκ τοῦ πατριωτισμοῦ τούτου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεντεύξεως αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁμόφωνον καὶ εὐχάριστον· πολλοὺς δὲ καὶ πάλιν τῷ Ὑψηλάντῃ ἀπέδωκεν ὁ Ῥίζος ἐπαίνους (β).

Ἐν ταῖς ἰδίαις περὶ ἐπικειμένης διαταραχῆς ὑπονοίαις περιέπεσον καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐξ αὐτῶν μόνος ὁ Βραγκοβάνος ἐγνώρισε τότε τὸ μυστήριον, κατηχηθεὶς παρὰ τοῦ Σάββα, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως μὴ κοινολογηθῇ ὡς τοιοῦτον τὸ ὄνομα αὐτοῦ πρὸς τὴν ἄλλην ὁμάδα τῶν ἑταίρων (γ). Ὁ δὲ Μιλόσχης τῆς Σερβίας περιέπαιζε τὰ πράγματα, ἑωσοῦ ἴδῃ τὴν τύχην τῶν πρὸς τὴν πύλην σερβικῶν ζητημάτων, περὶ ὧν θέλομεν εἰπεῖν. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ μεταξὺ τῶν ἰσχυροτέρων στρατιωτικῶν Σάββα καὶ Ὀλυμπίου ἁρμονία ἐχώλαινεν ἐν μέρει. Ὁ Σάββας ἐφεκτικὸς, ὁ Ὀλύμπιος ὁρμητικὸς (δ), ἔτεινον εἰς τὰ δύο ἄκρα. Προκειμένου δὲ μάλιστα τοῦ περὶ Σερβίας ζητήματος, ὁ μὲν πρῶτος ἤθελε μόνος τὴν μετὰ τοῦ Μιλόσχη ἀνταπόκρισιν, θεωρῶν ἀναρμοδίους τοὺς ἄλλους· ὁ δὲ δεύτερος καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Φαρμάκης ἐδείκνυντο ὑποπτεύοντες διαγωγὴν τοιαύτην καὶ τὴν ἐν γένει σύμπραξιν ἑαυτῶν ἐζήτουν (ε). Ὁ Περῤῥαιβὸς, συνεργασθεὶς πρότερον μετὰ τῶν τριῶν ὁμοῦ, ὡς ἀναφέρομεν μετ' οὐ πολὺ, ὑπεστήριζε τὸν Ὀλύμπιον καὶ Φαρμάκην (ϛ). Συνεπείᾳ δὲ διαταγῆς τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ Ὀλύμπιος ἀνταπεκρίνετο ἤδη μετὰ τοῦ Μιλόσχη, καίτοι μὴ ὢν πρότερον φίλος τούτου, ὡς ἐκ τῆς δολοφονίας τοῦ Καρᾶ-Γιώργου, καθ' ἃ εἴπομεν. Μάλιστα δὲ δυσαρέσκειαν οὐχὶ μικρὰν συνέλαβεν ὁ Σάββας κατὰ τοῦ Φαρμάκη, ὡς μὴ δεχομένου τὴν εἰς Ἰωάννινα ἀποστολὴν, ἣν προέτεινεν αὐτῷ, λίαν ἀναγκαίαν πραγματικῶς καὶ μεγάλας ὑπισχνουμένην τὰς ὠφελείας (ζ). Ἀλλ' ὁ Ὀλύμπιος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγκατετίθετο εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ. Ταῦτά τε καὶ ἄλλαι περιστάσεις παρεμπεσοῦσαι ἀνέστειλαν τὴν κατὰ τὸν νοέμβριον προτεθεῖσαν ἔναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως, δι' ἣν αἰτίαν ὁ Ὑψηλάντης ἀπηγόρευσε τοὺς ἄλλους ἀπὸ παντὸς κινήματος μέχρι δευτέρας διαταγῆς (η)· εἰς δὲ τὸ Ἰάσιον ἀπέστειλε τὸν ἀπό τινος καιροῦ

γραμματεύοντα παρ' αὐτῷ Λασσάνην (α), ὅπως ἐμψυχώσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν ἡγεμόνα Σοῦτσον, ἐπανάγῃ δὲ τὴν ἑνότητα τῶν ἐκεῖ ραδιουργουμένων στρατιωτικῶν καὶ ὅλων ὁμοῦ λάβῃ τὴν περὶ συγκεντρώσεως καὶ εὐπειθείας ἔγγραφον ὁμολογίαν.

Ἀπὸ τοῦ μαΐου τοῦ 1820 ἐπεμελήθησαν ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ ὅ,τε Περῤῥαιβὸς, Σάββας, Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης, ἵνα κατορθώσωσι κοινήν τινα ἕνωσιν στρατιωτικὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων, ὡς προηγούμενον τοῦ πολεμικοῦ δεσμοῦ ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν κατὰ τοῦ κοινοῦ τυράννου. Γενομένων συναγροικήσεών τινων μετὰ τοῦ Μιλόσχη, συνετάξαντο οὗτοι ἓν πρακτικὸν, ὅπερ ὑπογράψαντες πρῶτοι ἀπέστειλαν πρὸς τοῦτον διά τινος Δημητρίου Μουστακώφ (β). Ὁ Ὀλύμπιος καὶ ὁ Σάββας τότε ἔγραψαν ἰδίᾳ ἕκαστος πρὸς τὸν Μιλόσχην, ἐξηγούμενοι ἑαυτοὺς ὅλως ἀφιερωμένους πρὸς τὸ σερβικὸν ἔθνος καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ, καὶ ἑτοίμους πρὸς πᾶσαν θυσίαν. Ὁ Μιλόσχης ἀπεκρίθη σερβιστὶ τῇ 30 μαΐου, πολλὴν ἐπιδεικνύμενος φιλοφροσύνην καὶ ἀμοιβαίαν ἀγάπην, καὶ οὐδόλως ἐπιλαμβανόμενος τοῦ κυρίου προβλήματος (γ). Οὐδενὸς οὕτως ἐπελθόντος ἀποτελέσματος ὡρισμένου, σπουδαία κατεβλήθη φροντὶς περὶ τοῦ προσηλυτισμοῦ τοῦ Γεωργίου Εὐαγγελίδου, περὶ οὗ προείπομεν. Ἐντεῦθεν κατηχηθεὶς παρὰ τοῦ Δικαίου οὗτος, ὑπεσχέθη καὶ τὸν ἀπ' εὐθείας προσηλυτισμὸν τοῦ Μιλόσχη (δ), ἐλπιζόμενον κατά τινας τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ τὰ μετὰ τῆς πύλης πράγματα τῆς Σερβίας ἐδεινοῦντο, προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ δὲ ἀρχηγὸς ταύτης, εἰ καὶ διέφευγεν ὑπὸ διαφόρους λόγους τὴν συστηματικὴν ἕνωσιν ἑαυτοῦ, ἐδείκνυτο συγχρόνως καὶ ὡς μὴ ἀρνούμενος αὐτήν.

Τὸ ὄργανον, ὁ Εὐαγγελίδης, ὑπῆρχε θαυμάσιον. Δι' αὐτοῦ καὶ πάλιν εἰργάζετο ὁ Ὀλύμπιος, ἐλθὼν εἰς τακτικωτέρας συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Μιλόσχη, ὡς καὶ ὁ Σάββας διὰ τοῦ Μουστακώφ. Τὸ περιεχόμενον τῶν πρὸς τὸν Ὀλύμπιον ἀπαντήσεων τοῦ Μιλόσχη ἐξάγεται εὐάρεστον ἐκ τῆς ἀπὸ 9 ἰανουαρίου 1821 ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην· τοὐναντίον δὲ ἐκ τῆς συγχρόνου ἐπιστολῆς τοῦ Σάββα πρὸς τὸν ἴδιον Ὑψηλάντην φαίνεται ἀόριστον, διδομένων μόνον ἀγαθῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἐλπίδων (ε). Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐσκέπτετο πολιτικώτερον, βλέπων τὸν Μιλόσχην, ἀφ' ἑνὸς μὲν θέτοντα ὡς ὅρον « τὴν ὑψηλὴν θέλησιν τοῦ πανευμενοῦς αὐτῷ Γοσοδάρου (τοῦ αὐτο-

» κράτορος Ἀλεξάνδρου) »· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναμένοντα τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει λύσιν τῶν σερβικῶν ζητημάτων.

Ἔτι δὲ πλέον αἱ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι σκέψεις καὶ διαθέσεις τῶν δύο αὐτῶν στρατιωτικῶν καθίσταντο λίαν περίεργοι. Ὁ μὲν Ὀλύμπιος ἐβιάζετο ἰσχυριζόμενος, ὅτι, ἐὰν ἀποκαλυφθῇ παρὰ τούτων ἢ ἐκείνων ἡ μυστικὴ μετὰ τοῦ Μιλόσχη διαπραγμάτευσις, ἡ ὅλη ὑπόθεσις καὶ πάμπολλα πρόσωπα κινδυνεύουσι τότε· προήγγελλεν ἐντεῦθεν, ὅτι « θὰ τὸ βροντήξῃ » καὶ ἄνευ διαταγῆς, ἐὰν ἡ αὐτὴ τῶν πραγμάτων κατάστασις ἐξακολουθήσῃ, καὶ ἐν ὅσῳ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς ἀντέχει (α). Ὁ δὲ Σάββας δι' αὐτογράφου τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας προέτεινε τὴν προκαταρκτικὴν ἀνάγκην ἀποστολῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς Θρᾴκης, τῆς Ἰλλυρίας καὶ τοῦ Μέλανος ὄρους, ὑπισχνούμενος πᾶσαν αὐτοῦ τὴν συνδρομὴν ὑπὲρ τούτων καὶ συμβουλεύων τῷ Ὑψηλάντῃ, ἵνα μὴ στηρίζῃ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ἐπὶ ἀνθρώπων, ἐξ ὧν « μήτε τὸ ὄγδοο μερίδιο » θέλει μένειν σταθερὸν, « ὄντας βρωμέσῃ » τὸ μπαροῦτι ». Ὁ Σάββας συγχρόνως συνίστα τὸν Ὀλύμπιον ὡς πρόσωπον ἄξιον καὶ πολλὰ δυνάμενον ἐν Βλαχίᾳ, διότι ἔχαιρε μὲν αὐτὸς ὑπόληψιν κοινὴν συνετοῦ καὶ ἐμπείρου πολεμικοῦ, ἀλλ' οὐδεμίαν ἤδη δύναμιν ὡδήγει· ὁ Ὀλύμπιος ὅμως, ὡς ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς τοῦ ἡγεμόνος, ἦτο ἡ πραγματικὴ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ τόπου. Ὁ Σάββας ἐπὶ τέλους ἐπεῖχεν ἀναμένων τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀποστολῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀντικρὺ τοῦ ποταμοῦ τόπους, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν πρὸς τὸν Μιλόσχην σύστασιν τοῦ Ὑψηλάντου, ὅπως πιστεύωνται μᾶλλον αἱ παρ' αὐτοῦ γινόμεναι προτάσεις πρὸς τοῦτον (β). Τὰ περὶ Σάββα δὲ ἐπιβεβαιῶν ὁ Λασσάνης, ἔγραφεν ἐξ Ἰασίου τῇ 13 Ἰανουαρίου 1821 πρὸς τὸν Ὑψηλάντην: « ... Ὁ καπετὰν Γεωργάκης καὶ καπετὰν Φαρμάκης ὡρκίσθησαν νὰ ἦναι πάντα μαζὶ, καὶ εἶναι ἐνθουσιασμένοι νὰ ἀκολουθήσουν, ὅ,τι τοὺς προστάξητε, χωρὶς νὰ ἐξετάσωσι μακρύτερα. Μόνον ὁ Σάββας φαίνεται ὀλίγον νωθρὸς καὶ λέγει, ὅτι, ἐν ὅσῳ δὲν διοργανισθῶσι τὰ πράγματα, ὡς σᾶς γράφει, δὲν ἠμπορεῖ νὰ κινηθῇ. Εἶναι μὲν πρόθυμος νὰ πηγαίνῃ εἰς Καζανλίκ, πλὴν χωρὶς κανόνια, μπαρούτι καὶ ἄσπρα δὲν κινεῖται ... »

Πιστὸς χαρακτὴρ καὶ ἀνδρεῖος τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ κατώτερος τοῦ Σάββα κατά τε τὸν νοῦν καὶ τὴν δοκιμότητα ἑνὸς ἀρχηγοῦ μεγάλου σώματος, ὁ ἐκ τῆς Φτέρης τοῦ βορείου Ὀλύμπου Γεώργιος Ὀλύμπιος εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔσπευδεν, εὐπαρόρμητος ὤν, ἢ εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ πο-

λέμου. Ἐκ τοῦ ἐναντίου σύννους καὶ σοβαρὸς τοῖς τε λόγοις καὶ τοῖς τρόποις, ἀρχηγὸς δ' αὐστηρὸς καὶ κάτοχος πείρας ἰδιαζούσης ὡς πρὸς τὰ πολεμικὰ τῶν Τούρκων, ὁ ἐκ τῆς Πάτμου Σάββας Φωκιανὸς οὐδόλως παρεδέχετο, ὅσα ἂν ἤκουε, τὰ μὲν μεγαλύνοντα τὴν στρατιωτικὴν πληθὺν καὶ πολεμικὴν ἁρμοδιότητα τῶν Ἑλλήνων, τὰ δὲ σμικρύνοντα ἢ καὶ ἐκμηδενίζοντα τὴν τῶν Τούρκων. Παρὰ τὰ προσωπικὰ προτερήματα αὐτῶν ἀμφότεροι, ὁμήλικες πεντηκοντούτεις περίπου, εἶχον ἤδη παρελθόν. Καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος ἀνεφάνησαν ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου, ὁ μὲν Ὀλύμπιος ὑπὸ τοὺς Ἀζαίους καὶ Τσαραίους, πολεμουμένους παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1806 ὑπὸ τὸν Ἰβὰν Ἰσάϊεφ, κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σέρβων ὑπὸ τὸν Χαϊδοὺτ Βέλκον Πετρόβιτς, καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1811 ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Κουτουζὼφ, ὅτε ἔλαβε καὶ τὸ παράσημον τῆς Ἁγίας Ἄννης· ὁ δὲ Σάββας ἐπὶ τοῦ πολέμου τῆς πύλης κατὰ τοῦ Παζβάντογλου καὶ ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἑξαετοῦς πολέμου τῶν Ῥώσσων καὶ Τούρκων, ἀξιωθεὶς τοῦ βαθμοῦ συνταγματάρχου (μπίνπμαση) καὶ τιμηθεὶς δι' ἄλλων τε πολλῶν, κατὰ τὰ τουρκικὰ ἤθη, καὶ διὰ τῆς ἐπισήμου κατατάξεως αὐτοῦ ἐν τῇ σουλτανικῇ φρουρᾷ τῶν Γενιτσάρων, ἐφ' ᾧ κεκοσμημένον χρυσοῖς ποικίλμασιν ἔφερε πάντοτε ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ σημεῖον τοῦ ὀρτᾶ, εἰς ὃν κατεγέγραπτο. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος διετέλεσαν ἀρχηγοὶ τῆς φρουρᾶς, ὁ μὲν Σάββας τοῦ τῆς Μολδαυΐας ἡγεμόνος Σκαρλάτου Καλλιμάχου, ὁ δὲ Ὀλύμπιος τοῦ τῆς Βλαχίας Ἰωάννου Καρατσᾶ καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου τῷ 1819. Ὅσῳ δὲ ὁ Ὀλύμπιος μέτριος ἦν τῷ σώματι καὶ χλωριῶν τῷ προσώπῳ, τόσῳ ὁ Σάββας μεγαλόσωμος, ὑψηλὸς, εὐπάρειος καὶ διαπεραστικώτατον ἔχων τὸ βλέμμα (α).

Μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ἡγεμονείας Καλλιμάχου ἀποσυρθεὶς εἰς Βουκουρέστιον οὗτος, ἔζη μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἱκανὴν κεκτημένος χρηματικὴν κατάστασιν, καὶ πάντας δεχόμενος ἐλευθέρως τούς τε ἑταίρους καὶ ἀποστόλους, πολλοῖς ἀγαθοῖς ἐξένιζε. Ἐφρόνει δὲ περὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἀνίκανον τὸ ἔθνος πρὸς ἕνα γενικὸν πόλεμον δι' ἔλλειψιν θάρρους πολεμικοῦ καὶ διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἁρμοδίων ὅπλων καὶ ἐφοδίων· ἐπίστευεν ὅμως ἀφ' ἑτέρου ὑποκινουμένην μὲν τὴν Ἑταιρίαν διὰ τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἐν γνώσει τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἑτοίμην δὲ τὴν Ῥωσσίαν κηρύξουσαν ἴδιον κατὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον, ἢ βοηθήσουσαν τῷ ἑλληνικῷ, ἅμα ἀρξαμένῳ.

"Οταν ὁ Περραιβὸς, γενόμενος εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ἐξέθετεν ἔν τινι συσκέψει, παρόντων καὶ πολλῶν ἄλλων ἑταίρων, ὑπέροχον καὶ ἐμπειροπόλεμον τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἠπείρου, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, ὁ Σάββας μετὰ πολλὴν ὑπομονὴν ἐπήνεγκε παρατηρήσεις πολλοῦ λόγου κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἔννοιαν: «"Ο»ταν, κύριε Περραιβὲ, ὁμιλῶμεν πρὸς ἄλλους ἐπὶ σκοπῷ προσηλυτι»σμοῦ, συγκεχώρηνται καὶ ὑπερβολαί τινες· ὅταν ὅμως σκεπτώμεθα »ἡμεῖς οἱ κινήσοντες τὴν ἐπανάστασιν, ἀπαιτεῖται πᾶσα εἰλικρινὴς »καὶ καθαρὰ ἐξήγησις, ἵνα μὴ ὠθήσωμεν ἐν ἀγνοίᾳ τὴν πατρίδα εἰς »τὴν ἀπώλειαν. Γνωρίζετε, οἵαν ἀναδεχόμεθα βαρεῖαν εὐθύνην; Ὑμεῖς »ἠξεύρετε τὸ Σούλιον καὶ τοὺς πολέμους αὐτοῦ· πλὴν οὐδέποτε ἐξε»στρατεύσατε, ὡς ἐγὼ, μετὰ τῶν Τούρκων, οὔθ' ἑπομένως ἔχετε ἐξ »οἰκείας ἀντιλήψεως γνῶσιν τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἀνδρείας, δι' ὧν οὗτοι »μάχονται. Οἱ Σουλιῶται βεβαίως, καὶ ἀνδρεῖοι, ὡς ὀρεινοὶ ὄντες, καὶ »οὐδὲν ἄλλο ἀσκοῦντες ἐκ γενετῆς, ἢ μόνον τὸ ὅπλον, καὶ ἐξ ἀνάγκης »γεγυμνασμένοι ἐν ταῖς πολεμικαῖς κακουχίαις, ἠδυνήθησαν κατὰ πο»λὺν καιρὸν ἐπὶ ἑνὸς βράχου ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ ἀνθεῖξαν »περιωρισμένοι ἐντὸς μικρᾶς θέσεως, καθ' ἣς οὔτε τὸ ἱππικὸν οὔτε τὰ »πεδινὰ βόλα ἐνήργουν. Ἀλλὰ τοῦ μερικοῦ τούτου διαφέρει ὅλως ὁ ἐθνι»κὸς πόλεμος, ὃν προτιθέμεθα. Πρόκειται πόλεμος ἐπὶ πεδίων, κατὰ »πόλεων, κατὰ φρουρίων, καθ' ἅπασαν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, »καθ' ἁπάσης τῆς δυνάμεως τῶν Τούρκων, ἐκ τοῦ συστάδην καὶ οὐχὶ »ἐπὶ μιᾶς μόνης κορυφῆς ὄρους, ὀχυρᾶς φύσει καὶ ἀβάτου· πόλεμος δὲ »τοιοῦτος ἀπαιτεῖ καὶ στρατοὺς πολλοὺς, καὶ [illegible] »πλοῖα ἀξιόμαχα [illegible] »τίνι παραταχθησό[illegible] »χί; ἢ ἂν ἔχωμεν [illegible] »ἐὰν φρονῆτε ἰσό[illegible] »λίας ἀπολέσ[illegible] »πεῖραν Ἑλλην[illegible] »κατηγορίας ταύτης οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῆς στερεᾶς καὶ οἱ στρατιῶται »αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ οὗτοι μόλις ἀριθμοῦνται εἰς τέσσαρας ἢ τὸ πολὺ »πέντε χιλιάδας. Φρονῶ λοιπὸν δυνατὴν καὶ εὐτυχῆ τὴν ἐθνικὴν κίνη»σιν τότε μόνον, ὅτε ἡ Ῥωσσία ἢ συγχρόνως κινηθῇ, δίδουσα οὕτως »ἀντιπερισπασμὸν ἰσχυρὸν κατὰ τῶν τουρκικῶν δυνάμεων, ἢ ἐμμέσως »βοηθήσῃ εἰς τὰ πρῶτα τοῦ ἔθνους πολεμικὰ βήματα καὶ τὰς πρώτας

»ἀνάγκας. Διὰ τὰ παραιτέρω ἔχει ὁ Θεός». Ὁ Περῥαιβὸς ἀσθενῶς ἀντετάχθη κατὰ τῶν σκέψεων αὐτῶν· ἀλλ' ἔκτοτε ὑπενόησαν τὸν Σάββαν καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ὀλύμπιος καὶ ἄλλοι, ὡς ἀρνούμενον διὰ προφάσεων τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν ἑαυτοῦ. Ὁ Σάββας ὅμως καὶ τότε καὶ ἔπειτα ὡμίλει καὶ ἔγραφεν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἰδεῶν τούτων. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὁ Ὑψηλάντης ἀπέστειλεν ἐσπευσμένως τὸν Τσούνην εἰς τὸ Βουκουρέστιον, φέροντα μυστικὰς ἀπὸ στόματος ὁδηγίας (α).

Ὡσαύτως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ἢ τῇ 31 δεκεμβρίου, ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης ὑπέβαλεν ὑπὸ ἔγκρισιν στρατιωτικόν τινα ὀργανισμὸν, δι' οὗ παρεδέχετο ὁ σχηματισμὸς χιλιαρχιῶν, καὶ ἐκανονίζοντο αἱ βαθμολογίαι ἀπὸ τοῦ πεντηκοντάρχου, ἑκατοντάρχου, ταγματάρχου καὶ χιλιάρχου μέχρι τοῦ πολεμάρχου. Διὰ τῶν ἄρθρων ΙΑ′ καὶ ΙΒ′ ὡρίζοντο τὰ περὶ ἑλληνικῆς σημαίας, ὡς ἀκολούθως:

»ΙΑ′. Ἡ ἑλληνικὴ σημαία, τόσον εἰς τὰ τῆς ξηρᾶς στρατεύματα, »ὅσον καὶ εἰς τὰ τῆς θαλάσσης, πρέπει νὰ ἦναι κατεσκευασμένη ἐκ »τριῶν χρωμάτων ἄσπρου, μαύρου καὶ κοκκίνου. Τὸ ἄσπρον σημαίνει »τὴν ἀθῳότητα τῆς δικαίας ἡμῶν ἐπιχειρήσεως κατὰ τῶν τυράννων· »τὸ μαῦρον τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας θάνατον ἡμῶν· καὶ τὸ »κόκκινον τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὴν [illegible] »τοῦ, διότι πολεμεῖ διὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος.

»ΙΒ′. Αἱ τῆς ξηρᾶς σημαῖαι νὰ παραστένωσιν [illegible] τὸ ἓν »μέρος τὸν Φοίνικα, καιόμενον, μὲ τὸν ἀόρατον [illegible] »φθαλμὸν, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: *Ἐκ τῆς στάκτης ἀναγεν[illegible]* ἀπὸ »τὸ ἄλλο μέρος τὸν Σταυρὸν εἰς ἕνα στέφανον [illegible] καὶ κάτ»τωθεν αὐτοῦ τὴν ἐπιγραφήν: *Ἐν τούτῳ τῷ σημ[illegible]*

Ἦτο ἄρα ἰδέα τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου τὸ [illegible] νικος (ε).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Τουρκίας διέκειτο δεινοτέρα, εἴπερ ποτὲ, ἕνεκα πολλῶν λόγων. Ἐκτὸς τῆς γενικῆς καὶ προϊούσης καχεξίας, ἣν παρήγαγε καὶ ὑπέτρεφε τὸ ἀμετάβλητον διοικητικὸν σύστημα αὐτῆς, ὁ ἀπὸ ἐνὸς ἤδη ἔτους ἀρξάμενος ἐπιθετικὸς πόλεμος κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ κατεβίβρωσκε τὰ σπλάγ-

χνα ταύτης, ὑλικῶς μὲν ὡς ἐπιβαρύνων τὸ ταμεῖον καὶ ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς στερεᾶς, ἠθικῶς δὲ ὡς προκαλῶν τὴν ἀναστάτωσιν αὐτῶν, ἣν ὑπεδείκνυε καὶ ἐνεθάρρυνε μάλιστα ἡ νέα κατοχὴ τοῦ Σουλίου καὶ ἡ μετὰ τῶν Σουλιωτῶν ἕνωσις πλείστων ἀληπασσιζόντων Τούρκων τῆς Ἀλβανίας. Οὐδὲν βεβαιότερον, ἢ ὅτι καὶ σατράπαι καὶ ὑπάλληλοι καὶ στρατὸς εἰς τοσαύτας ἐξώκειλαν ἀνυποστόλους καταθλίψεις καὶ ἀνυπολογίστους ἁρπαγάς, ὥστε καὶ εἰς ἀπελπισίαν ἐσχάτην ὤθησαν τοὺς Ἕλληνας τῶν ἐπαρχιῶν, μακαρίζοντας αὐτὴν τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ὡς ἧττον ἁρπακτικὴν καὶ θηριώδη. Προσέτι δὲ ἡ διεγερθεῖσα διχόνοια μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ σουλτανικοῦ στρατοῦ, καὶ αἱ μεγάλαι παρουσιασθεῖσαι δυσκολίαι κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἀνθ' ὅσων ἐξ ἐναντίας μεγάλων εὐκολιῶν ἐβεβαίου πρότερον ὁ Πασσὸρ βεγῆς (Ἰσμαὴλ πασσᾶς), εἰς τοσαύτην βεβυθισμένον εἶχον λύπην καὶ ἀμηχανίαν τὸν Χαλὲτ ἐφφέντην, ὥστε παρήγορος αὐτοῦ κατήντησεν ὁ ἴδιος σουλτάνος Μαχμούτ. Διὰ ταῦτα, ὡς καὶ διὰ τὰς συγχρόνους μεγάλας ταραχὰς τῆς Ἰταλικῆς Χερσοννήσου, ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ἀνησύχει καὶ ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς, καὶ ἐγκυκλίους παρὰ τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως προσκάλεσε, δι' ὧν ἀφωρίζοντο οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐκδίδοντες φιλελεύθερα συγγράμματα Ἕλληνες, ἐν οἷς ὠνομάζοντο ῥητῶς ἄλλοι τε καὶ ὁ ἐν Παρισίοις Πίκολος.

Ἀνησύχουν ὡσαύτως τὴν καθέδραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἀείποτε ἐπιβλητικὸς γινόμενος γενισταρισμός, αἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἀείποτε ἐπιβλητικῆς Ῥωσσίας, καὶ τὰ ζητήματα τῆς κατὰ πρῶτον ἤδη μετὰ τὸ 1813 ὑψούσης κεφαλὴν ὑπερήφανον Σερβίας.

Οἱ Γενίτσαροι, ἐξ ὧν πλεῖστοι ἐφρόνουν ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, διότι τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ, ὡς καὶ παντὸς ἰσχυροῦ σατράπου ἢ δερέβεγη, ἐθεώρουν, καὶ ὀρθῶς, ὡς προηγούμενον τῆς καταστροφῆς ἑαυτῶν, οἱ Γενίσταροι, λέγομεν, φρυασσόμενοι κατὰ τοῦ ὑπουργείου καὶ ἐξαρέτως κατὰ τοῦ Χαλὲτ ἐφφέντου, ἀφόβως καὶ ἀναφανδὸν ἐκήρυττον: «Ἀντὶ τοῦ πολέμου, ὃν ἤγειρεν ἐναντίον ἑνὸς ἱκανοῦ καὶ ἀναγκαίου βεζύρου, τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὁ σουλτάνος ὤφειλεν, ἵνα θανατώσῃ μὲν τὸν Χαλέτην, δαπανήσῃ δὲ τὰ χρήματα ἑαυτοῦ εἰς τὸν ἄφευκτον παρὰ τῶν γκιαούρων (τῶν Ῥώσσων) προκαλούμενον πόλεμον» καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ὁ Μαχμοὺτ τότε αὐτόγραφον ἐξέδωκε διαταγήν, δι' ἧς οἱ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ διωρισμένοι σατράπαι ἀπηγορεύοντο, ἵνα μὴ τολμήσωσι τοῦ λοιποῦ καὶ γράψωσι τῇ πύλῃ ἄλλην παρὰ τὴν

εἴδησιν μόνην τῆς τελείας ἐξολοθρεύσεως τούτου. Ἀλλὰ, καὶ μεθ' ὅλα αὐτὰ, ὁ Χαλὲτ ἐφφέντης, ὁ μόνος ψηφίσας τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ πόλεμον ἐναντίον τῆς γνώμης τῶν ἄλλων ὑπουργῶν, ἐκινδύνευε καταρώμενος παρ' αὐτῶν καὶ τῶν οὐλεμάδων, διεγειρόντων τοὺς Γενιστάρους. Προχωρούντων δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον τῶν πραγμάτων καθ' ἑκάστην, καὶ αὐξάνοντος τοῦ βρασμοῦ τῶν Γενιτσάρων ἐκ τῆς τοιαύτης στάσεως τῶν πραγμάτων (α), δυσφορῶν λίαν καὶ ἀπελπιζόμενος μέχρι παραφρονήσεως ἕνεκα τοῦ φόβου καὶ τῆς αἰσχύνης, ὁ Χαλὲτ ἐφφέντης ἐμελέτα τὴν ἀλλαγὴν ταῦ ὑπουργείου, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν κατακραυγῶν τῶν Γενιστάρων καὶ ἐκδικηθῇ τοὺς ἐναντίους ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐθεώρει καὶ ὡς ἐκ τούτου χεῖρον τὸ μέλλον, εἰ καὶ, νοήμων λίαν καὶ ἐπιτήδειος ὤν, διέπρεπεν οὐχὶ τόσῳ ὡς ἐπίτροπος τῆς βασιλείας (Δεβλὲτ Ναζιρῆ), ὅσῳ ὡς ὑπερευνοούμενος παρὰ τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ καὶ ἀπόλυτον ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐπιρροὴν χαίρων.

Κατὰ κακὴν τῶν Ἑλλήνων τύχην προσηλοῦτο τότε παρὰ τῷ Χαλὲτ ἐφφέντῃ Ἰουδαῖός τις τραπεζίτης, Χασκὲλ ὀνόματι, ἄγων καὶ φέρων διερμηνείας, πατριαρχεῖα, μητροπόλεις καὶ ὅ,τι ἂν εἴπῃ τις ἄλλο, κατὰ θέλησιν. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος καὶ διὰ μίση θρησκευτικὰ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὡς Ἰουδαῖος, καὶ δι' ἔπαρσιν ἐωσφορικὴν μὴ ἀνεχόμενος τοὺς Ἕλληνας ἐν τοῖς τουρκικοῖς πράγμασι, μεθύων ἡμέραν τινὰ καὶ κρατῶν τὸ ποτήριον ἐμεγαλαύχησεν ἐκφωνήσας: «Ἐν τούτῳ τῷ ποτηρίῳ πίνω τὸ αἷμα ὅλων τῶν Φαναριωτῶν!» Ὁ ἄγριος αὐτὸς κομπασμὸς, ἡ ἠθικὴ αὕτη μαστίγωσις παρ' ἑνὸς βωμολόχου τοῦ Χαλὲτ ἐφφέντου, γνωστὰ γενόμενα, τῆς μὲν ῥωσσικῆς διπλωματίας προεκάλεσαν τὸν γέλωτα καὶ τὸν οἶκτον, τῶν δὲ Ἑλλήνων διήγειραν τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τῶν Φαναριωτῶν ηὔξησαν τοὺς φόβους, καθ' ὅσον καὶ ὁ Χαλὲτ ἐφφέντης κακῶς ἐξεφράζετο περὶ τούτων, διότι τὴν σοβαρὰν διαγωγὴν τοῦ Στρωγανὼφ πρὸς τὴν πύλην ἀπέδιδεν εἰς ραδιουργίας αὐτῶν, ἐκ προθέσεως ἐνοχοποιῶν μᾶλλον, ἢ ἀπατώμενος. Ἑπομένως καὶ Χαλὲτ καὶ Χασκὲλ θαυμασίως συνέδραμον εἰς τὴν ἀπελπισίαν τῶν Φαναριωτῶν καὶ εἰς τὴν ὑπόκωφον διαταραχὴν τῆς ἀνωτέρας τάξεως τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Πρὸ τεσσάρων μηνῶν οἱ Σέρβοι προέτεινον τῇ πύλῃ τὰ δύο ἀκόλουθα ζητήματα: Α'. ὡρισμένην ἐν τῷ μέλλοντι τὴν πληρωμὴν τοῦ ἐτησίου φόρου ἄνευ τινὸς αὐξομειώσεως· καὶ Β'. ἐθνικὴν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μιλόσχ Ὀμπρένοβιτς, ὡς γενομένου τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ἐκτὸς

τῶν συνθηκῶν καὶ ἀπ' εὐθείας παρὰ τῆς πύλης (α). Ὁ Βελιγραδ Μουχαφιζῆ, ὑπάλληλος δικαστικὴν ἁρμοδιότητα ἔχων, ἐπεφορτίσθη τότε, καὶ εἷς τῶν σημαντικῶν Χοτσακιάνιδων, ὁ Κεχαγιᾶ Ζαδδὲς Ἐσὰδ βεγῆς, ἐπέμφθη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα διαιτήσωσι τὰ ζητήματα ταῦτα. Μὴ εὐχαριστηθέντων δὲ τῶν Σέρβων, ὁ μὲν Ἐσὰδ βεγῆς ἐπέστρεψεν ἄπρακτος· οὗτοι δὲ ἔπεμψαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιτροπὴν ἐξ προσώπων ἐκ τῶν πρωτίστων ἐκκλησιαστικῶν καὶ λαϊκῶν, ζητήσουσαν ἐπιμόνως ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἔθνους καὶ ἕτερα πρὸς τοῖς εἰρημένοις προνόμια· ἤτοι Γ'. τὸ κρούειν κώδωνας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις· Δ'. τὴν παῦσιν πάσης ὑπεροχῆς τοῦ πασσᾶ τοῦ Βελιγραδίου, ὡς καὶ τῶν σιπαχίδων, ἐπὶ τῆς Σερβίας· Ε'. τὴν κατάργησιν τῶν μουλτζίμιδων (δεκατιστῶν) Τούρκων καὶ τὴν κατ' ἀποκοπὴν εἰς χρήματα πληρωμὴν αὐτῶν δι' ὅλα τὰ ἐν Σερβίᾳ τουρκικὰ κτήματα (μαλικιανέδες)· καὶ Στ'. τὸ ἐκτελεῖν τὰς ἀποφάσεις καὶ διαταγὰς τοῦ Βελιγραδ Μουχαφιζῆ οὐχὶ πλέον τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ τοὺς ὑπουργοὺς Σέρβους. Τὰ ζητήματα ταῦτα ἐγγράφως παραδόσασα ἡ ἐπιτροπὴ τῷ μεγάλῳ διερμηνεῖ, ἀπήτησεν ἔγγραφον ὡσαύτως τὴν περὶ αὐτῶν ἀπόφασιν τῆς Πύλης. Ὁ ἀγέρωχος οὗτος τρόπος τῶν ἀπεσταλμένων καὶ ἡ βαρύτης τῶν ζητημάτων ἐνέπνευσαν τῇ τουρκικῇ ἐξουσίᾳ φόβους καὶ τρόμους, καθόσον διεδόθη προσέτι, ὅτι ἡ Σερβία συνηκούσθη μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ μέρος αὐτῆς ὡπλίσθη, τὸ δ' ἕτερον ὡπλίζετο. Ὅταν δ' ὁ Στρωγανὼφ ἐπελήφθη τῆς ὑποστηρίξεως τῶν σερβικῶν κατὰ τὰς συνθήκας, ὁ Χαλὲτ ἐφφέντης τὴν ἀκόλουθον ἐπήνεγκε κρίσιν: «Ἐὰν ὑπάρχῃ τι ἀπειλοῦν τὴν μεταξὺ Τουρκίας καὶ »Ῥωσσίας κρίσιν, τοῦτό εἶσι τὰ ζητήματα τῶν Σέρβων, ὡς ἀπαράδε»κτα ὄντα παρὰ τοῦ σουλτάνου». Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ πύλη κατέφυγε τότε εἰς τὴν ἠθικὴν συνδρομὴν τοῦ πατριάρχου τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' εἰς τὴν πρόσκλησιν τούτου ἀπεκρίθησαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Σέρβων στρογγύλως, ὅτι ὡς Κνέζοι καὶ ἐκ τῶν μεγαλητέρων οἰκογενειῶν τῆς πατρίδος αὐτῶν καταγόμενοι, ἀποδώσουσι τὰ ἴσα πρὸς τὸν πατριάρχην, ἐὰν ἐπισκεφθῶσι παρ' αὐτοῦ κατὰ πρῶτον. Ἐγένετο καὶ τοῦτο καθ' ὑποχρέωσιν τῆς πύλης· πλὴν μάταιαι ἀπέβησαν καὶ ἡ ἐπίσκεψις καὶ ἡ ἀντεπίσκεψις. Ἀντὶ τῶν περὶ συμπεριφορᾶς μετρίας καὶ ἁρμοζούσης εἰς ὑπηκόους ἢ ἡμιϋπηκόους τῆς πύλης νουθεσιῶν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, διὰ τῆς αὐτῆς οὗτοι ἐπιμονῆς καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀγερώχου ὕφους ἐζήτουν τὴν παραδοχὴν, ὅσων ὑπέβαλον ζητη-

μάτων. Ἐκ τοῦ περισπασμοῦ τούτου τῆς Σερβίας, περισπασμοῦ σποδαιότητος οὐ μικρᾶς, ὠφελεῖτο μὲν ἡ ῥωσσικὴ διπλωματία, ὡς εὐκολυνομένης ὁπωσδήποτε τῆς παραδοχῆς τῶν ὑπὸ συζήτησιν ἀπαιτήσεων ἑαυτῆς· οὐχ ἧττον ὅμως ὠφελεῖτο ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν καὶ ἡ ἑλληνικὴ ὑπόθεσις, καθ' ὅσον ἡ πύλη, καὶ ἂν ξένοι ἄλλοι κατήγγελλον τοὺς Ἕλληνας ὡς ὑπενεργοῦντας ταραχήν τινα, ἢ ὑπώπτευε καὶ τούτους ὡς ῥαδιουργοῦντας κατ' αὐτῆς ὑπὸ ἄλλους σκοπούς, ἢ ὑπεκρίνατο μὴ πιστεύουσα ὅλως, ὅτε πολεμοῦσα ἀφ' ἑνὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶν, ἠπειλεῖτο ἀφ' ἑτέρου διπλοῦν ἐπιθετικὸν πόλεμον, ἕνα μὲν ἐσωτερικὸν τὸν τῆς Σερβίας, ἕνα δὲ ἐξωτερικὸν τὸν τῆς Ῥωσσίας. Ἔσπευδε διὰ ταῦτα, ὅπως ἐπιταχύνῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, καὶ οὕτω κινήσῃ κατὰ τῆς Σερβίας τὸν αὐτὸν στρατὸν τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τὸν αὐτὸν Χουρσὴτ πασσᾶν, τὸν καὶ πρότερον πολεμήσαντα ταύτην ἐπὶ τοῦ 1813.

Ταυτοχρόνως ἐπὶ τοῦ δεινοτέρου ζητήματος τῶν ἐκκρεμῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ῥωσσίας ἡ πύλη, ἀναγκαζομένη ὡς ἐκ τῶν περιστοιχουσῶν αὐτὴν περιστάσεων, ἦλθεν εἰς διασκέψεις μετὰ τοῦ Στρωγανὼφ, διορίσασα πληρεξούσιον ἑαυτῆς (μουραχάσην) τὸν πρώην ἡγεμόνα Μολδαυΐας Σκαρλάτον Καλλιμάχην. Αἱ συνδιαλέξεις ἐγίνοντο ἐν ταῖς Χηλαῖς (Βεβεκίῳ), κώμῃ δυτικῇ τοῦ Βοσπόρου, ἀλλὰ τόσῳ βραδύνουσαι ἀπὸ σκοποῦ παρὰ τῆς πύλης, ὥστε οὐδ' ἐν διαστήματι πολλῶν ἐτῶν ἐλπιζόμενον ἀπέβαινεν ἀποτέλεσμά τι. Παρὰ τὰ πολλὰ δὲ ῥωσσικὰ καὶ σερβικὰ ζητήματα ἀπῃτήθη τότε παρὰ τοῦ Στρωγανὼφ καὶ ἡ «ἀπὸ ἓξ χιλιάδων πουγγείων», ἤτοι τριῶν ἑκατομμυρίων, ἀποζημίωσις τῆς ὑψηλαντικῆς οἰκογενείας. Μετὰ ἐνστάσεις διαφόρους, ἀλλὰ ματαίας, ἡ πύλη ὡμολόγησεν ἑαυτὴν ὀφειλέτιδα δύο ἑκατομμυρίων. Ἐπιμενούσης ὅμως τῆς ῥωσσικῆς πρεσβείας, παρενέβαλε τότε τὰς ἀπαιτήσεις, ἃς ἐνόμιζεν ἔχων κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος, ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας. Ἀλλ' εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, προκύπτει βέβαιον, ὅτι ἡ οἰκογένεια Ὑψηλάντου ἐκτήσατο τὸ δικαίωμα τῆς ἀποζημιώσεως, ἂν οὐχὶ ἐκ τριῶν, τοὐλάχιστον ἐκ δύο ἑκατομμυρίων γροσίων τῆς ἐποχῆς τοῦ 1820.

Ὡς συμπλήρωσις δ', οὕτως εἰπεῖν, τῶν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας ἀδιαλύτων περιπλοκῶν ἐπῆλθον τότε καὶ τὰ ἐν Βαθυκόλπῳ (Βουγιούκδερε) ἄτακτα καὶ ὑβριστικὰ κινήματα τῶν κατὰ τοὺς παλαιοὺς προμαχῶνας στρατιωτῶν Τούρκων. Ἐπ' αὐτῶν ἡ ἠθικὴ σύρει σιγῆς

πέπλον. Περὶ τῶν ἰδίων δὲ ἐξεφράσθη παῤῥησίᾳ ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτοῦ ὁ Στρωγανώφ: «Αἶσχος διὰ τὴν Εὐρώπην ἡ ἐν τῇ Κωνσταντι»νουπόλει ὕπαρξις τῶν βαρβάρων!» Αὐτοκρατορικὸν δὲ ἔγγραφον φθάσαν διελάμβανε: «Τοιαῦτα τοῦ ἀχαλινώτου στρατιωτικοῦ ὄχλου τῶν »Τούρκων ἄτακτα κινήματα οὐδόλως καθάπτονται τῆς τιμῆς τοῦ πρε»σβείου καὶ τοῦ ῥωσσικοῦ ἔθνους, ἀνωτέρου ὄντος τῶν ἐπηρειῶν αὐ»τῶν. Ἀπορεῖ ὅμως ὁ αὐτοκράτωρ, πῶς συγχωροῦνται παρὰ τῆς πύ»λης τὰ τοιαῦτα, συχνάκις γινόμενα, καὶ ἀναγκάζεται, ὅπως λάβῃ »αὐτὸς ἄλλα μέτρα, ἐὰν μὴ ἐφεξῆς παύσωσι ταῦτα».

Ἐν τοιαύτῃ ὑπῆρχον καταστάσει τὰ πράγματα τῆς ἀνατολῆς, ὅτε καὶ τὰ κατὰ τὴν δύσιν ἀνώμαλα διετέλουν οὐχ ἧττον. Τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ἀφορμὴ σπουδαιοτέρα ἦτο ἡ τῆς Ἰταλίας ἐπανάστασις, καθ' ἣς ἡ Ἀγγλία ἠρεῖτο πᾶσαν ἰδέαν ἐπιθέσεως. Καθ' ὃν δὲ χρόνον συνεκεντρώθη ἐπὶ τοῦ Πάδου ἑξηκοντακισχίλιος αὐστριακὸς στρατὸς κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Νεαπόλεως καὶ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Φριμόντ, ὁ Καποδίστριας προέβαλεν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξαντλήσεως πάσης ἀποπείρας συμβιβασμοῦ, πρὶν ἢ γίνῃ χρῆσις ὅπλων. Ἐντεῦθεν τὰ μυστικοσυμβούλια Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας ἐπεκαλέσθησαν ἀπορρήτως τῇ 14 δεκεμβρίου καὶ αὐτὴν ἔτι τοῦ Πάπα τὴν μεσολάβησιν, ἐλπίζοντα, ὅτι οἱ ἐν Νεαπόλει ἐπαναστάται ἀκούσουσι κάλλιον τῆς λογικῆς φωνῆς, ἐνισχυομένης διὰ τῆς πνευματικῆς δυνάμεως. Φαινόμενον δ' ἦν ἀπαραδειγμάτιστον μέχρι τοῦδε τὸ πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς Ῥώμης γενόμενον κίνημα παρὰ τριῶν δυνάμεων τριῶν διαφόρων θρησκευτικῶν δογμάτων. Ἐδόθησαν τότε ὑπόνοιαι συστηματικῆς διαταραχῆς καὶ ἐν Πετρουπόλει ἕνεκα τῆς δειχθείσης ἀπειθείας τοῦ συντάγματος Σεμενόφσκη κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ Σβάρτς. Ἡ περίπτωσις αὕτη λίαν σοβαρὰ ἐθεωρήθη, καὶ διαφόρως ἐτεχνολογήθη. Ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο ἐβεβαιώθη, ἢ ὅτι μόνος ὁ πρὸς τοὺς στρατιώτας τραχύτατος τρόπος τοῦ ἀρχηγοῦ προεκάλεσε τελευταῖον τὴν ἀπείθειαν τούτων, καθ' ὅσον τὸ μὲν σύνταγμα ἐξεβλήθη τῇ ἐπιούσῃ ἐκ τῆς Πετρουπόλεως, οὐδεμίαν ἐπενεγκὸν ἀντίστασιν, οὐδεὶς δὲ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ εὑρέθη ἔνοχος. Ἐντεῦθεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος διέμενεν ἐν Τροππῷ ἥσυχος, ὅλοι δ' οἱ ἔκτακτοι γεννηθέντες πολιτικοὶ ὑπολογισμοὶ ἐψεύσθησαν.

Τούτων δὲ διαδραματιζομένων, ὁ Ὑψηλάντης ἔτι μᾶλλον ἐκυριεύετο ὑπὸ ἀδημονίας, μὴ βλέπων ἐφαρμοττόμενον τὸ περὶ Κωνσταντίνου

πόλεως σχέδιον (α), καὶ ἀπειλῆς ἕνεκεν ἐπανέλαβεν αὐτὴν τὴν παραίτησιν ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ ἴδῃ τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου διαταγὰς ἐκτελουμένας τάχιον. Τῆς καθέδρας τὴν ταραχὴν καὶ πρὸ πάντων τοῦ σουλτάνου τὴν μᾶλλον ἐλπιζομένην καταστροφὴν ἐθεώρει ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Καὶ οἱ μὲν ἔφοροι τότε ὑπέβαλον ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ ἕτερον σχέδιον συνοπτικώτερον καὶ περὶ μόνον στρεφόμενον τὸ διπλοῦν μέτρον τῶν πυρκαϊῶν καὶ τῆς ἐξαλείψεως τοῦ προσώπου τοῦ σουλτάνου (β)· ὁ δὲ Χρυσοδωδέκατος Ἀριθμὸς, ἤτοι ὁ Σέκερης, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν ἐφόρων τούτων διὰ τὸ δύσκολον τῶν πραγμάτων, ἱκέτευε: «Μὴ πρὸς Θεοῦ ἀδημονήσητε καὶ παραιτηθῆτε!» (γ).

Ἀλλ' ἐνταυτῷ ζητήματα, οὐχὶ ὀλίγῳ σοβαρά, ἀνεφύησαν μεταξὺ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυΐας Μιχαήλου Σούτσου ἕνεκα τῆς ἀποστολῆς τοῦ Λασσάνου εἰς τὸ Ἰάσιον καὶ τῆς ἐγγιζούσης ῥήξεως τοῦ πολέμου. Ὁ Λασσάνης πεφορτισμένος ἦτο, ὅπως διοργανώσῃ ἰδίως τοὺς Ἕλληνας τῆς Μολδαυΐας, περιλαμβανομένης καὶ τῆς φρουρᾶς· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον καὶ τὴν προσωπικὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἡγεμόνος προσέβαλλε, καὶ τὰς ἰδίας περὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ στρατοῦ σκέψεις τούτου καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπον καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἀνέτρεπε. Ὁ Λασσάνης πεφορτισμένος ἦτο, ὅπως ζητήσῃ τὰς λεγομένας ποτούρας (καπιτανίας), δεκαὲξ οὔσας τὸν ἀριθμὸν, καὶ δι' αὐτῶν εὐκολύνῃ τὴν κατὰ μέρη συγκέντρωσιν καὶ διατήρησιν τῶν σωμάτων, ὡς οὐδεμιᾶς οὕτω διδομένης ὑπονοίας εἴς τε τὸν τόπον καὶ τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη παραχώρησις δύσκολος ἀπέβαινεν ἕνεκα τῶν αὐτῶν ἀνωτέρω λόγων, καὶ διότι πρὸ πάντων κατὰ τὴν συνέντευξιν, ἣν ἔλαβεν ὁ Λατσάνης μετὰ τοῦ Ῥίζου, προετάθησαν αὐτῷ προκαταρκτικῶς τὰ ἀκόλουθα· πρῶτον, Τί μέλλει γενέσθαι ὁ ἡγεμὼν, κινουμένης τῆς Ἑλλάδος; καὶ δεύτερον, Τίς προφυλάξει τὸν τόπον, ὅταν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα διαβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα; Ὁ Λασσάνης ὑπεξέφυγεν ἐπιτηδείως τὸ πρῶτον, εἰπὼν, ὅτι, μυστικῆς οὔσης τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ὑψηλάντου μετὰ τῆς Ἀρχῆς, ἀγνοεῖ, τίνα ἐπὶ τοῦ προκειμένου δώσει ὡρισμένην ἀπόκρισιν. Ἐρωτηθεὶς προσέτι, ἐὰν ἡ ἡγεμονεία τῆς Βλαχίας περιελεύσηται εἰς τὸν Μιχαὴλον Σοῦτσον, ἀποθνήσκοντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἀπήντησεν ὡσαύτως, ὅτι μόνῳ τῷ Ὑψηλάντῃ δύναται εἶναι γνωστὸν τὸ τοιοῦτον. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον δ' ἀπεκρίθη, ὅτι ἐν περιστάσει τοιαύτῃ εἰσελεύσονται οἱ Ῥῶσσοι εἰς τὰς Ἡγεμονείας οὐχὶ ὡς κατακτηταί, καὶ ἑπομένως προ-

στατεύσουσι τοὺς ἡγεμόνας μεθ' ὅλων τῶν δικαιωμάτων τοῦ τόπου μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑλλάδος (α). Τελευταῖον δὲ ὑπενόησεν ὁ Λασσάνης, ὅτι ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σοῦτσος περιέμενε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἢ παρὰ τοῦ Καποδιστρίου, ἀπόκρισιν εἰς τὸ ἀφιερωτικὸν αὐτοῦ γράμμα· ὅτι ἤλπιζε παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ἐνεργοῦντος τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Στρωγανώφ, τὴν ἡγεμονείαν τῆς Βλαχίας μετὰ τὴν προσεχῆ ἀποβίωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου· καὶ ὅτι ἐφοβεῖτο τὴν μόνωσιν ἑαυτοῦ μετὰ τὴν ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν ἔξοδον ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατεύματος. Ἐπειδὴ δ' οὗτος ἐζήτει μετ' ἐπιμονῆς νέαν ἐν Σκουλενίῳ συνέντευξιν καὶ νέας ἑπομένως ἐξηγήσεις τοῦ Ὑψηλάντου, ὁ Λασσάνης ἀναφέρων περὶ πάντων τούτων, ὑπεστήριζε μὲν τὴν ἀνάγκην τῆς συνεντεύξεως αὐτῆς, ἵνα μὴ βραδύνωσιν ἄλλως τὰ πράγματα, προδιέθετε δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Ὑψηλάντου καὶ εἰσηγεῖτο τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν δύο διπλωμάτων, ἑνὸς πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐπὶ ἀρχηγίᾳ τῶν Ἀφιερωμένων, καὶ ἑνὸς πρὸς τὸν Ῥίζον (β).

Παραδεχθεὶς ὁ Ὑψηλάντης τὴν ἐν Σκουλενίῳ δευτέραν συνέντευξιν, ἀπέστειλεν ἀντιπροσώπους ἑαυτοῦ τὸν Νικόλαον Ὑψηλάντην καὶ Γεώργιον Καντακουζηνὸν, ὡς καὶ ὁ ἡγεμὼν Σοῦτσος τὸν Ῥίζον. Ἐνταῦθα ὁ Ῥίζος πολλὰς ὑπέβαλε παρατηρήσεις καὶ παράπονα ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος διὰ τὴν ἰδιόρρυθμον ἀποστολὴν τοῦ Λασσάνου εἰς τὸ Ἰάσιον, τὸ διπλοῦν ζήτημα περὶ τοῦ τρόπου τῆς διοργανώσεως τῶν ἐνόπλων, τῆς τε ἀνανεώσεως καὶ τῆς μονομεροῦς παραχωρήσεως τῶν ποτούρων, τὴν ὀλίγην διδομένην πίστιν εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἡγεμόνος, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἄκαιρον γινομένην ἐκβίασιν τῶν πραγμάτων. Ὑποσχεθεὶς δὲ πᾶσαν ἐπὶ τούτων καὶ ἄλλων ἐνέργειαν δυνατὴν, ἀλλὰ συνετὴν καὶ ἔντεχνον, ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνος, προέτεινε συγχρόνως ὡς λίαν ἀναγκαῖον τὸν προσηλυτισμὸν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατελοῦντος «κπουκεχαγιᾶ» ἀδελφοῦ τούτου, ὅπως πορίζωνται ὁ μὲν ἡγεμὼν δι' αὐτοῦ, ὁ δὲ Ὑψηλάντης διὰ τοῦ ἡγεμόνος, τακτικάς τε καὶ συστηματικὰς πληροφορίας περὶ πάντων τῶν ἀναγομένων εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν τακτικὴν τῆς ὀθωμανικῆς πύλης. Ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης καὶ Καντακουζηνὸς ἀντιθέσαντες, οἵους ἠδύναντο λόγους ὑπὲρ τῆς πορείας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀμέσου διοργανώσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ποτούρων, ἐθεώρησαν ὡς ἐπικίνδυνον τὴν ἰδέαν περὶ τῆς κατηχήσεως τοῦ καπουκεχαγιᾶ (γ) καὶ διέκοψαν τὰς περαιτέρω ἰδιαιτέρας ἐξηγή-

σεις, ἃς ἦσαν πεφορτισμένοι παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου κατὰ τὰ γράμματα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σοῦτσον. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη ψυχρότης τις, καὶ ἐπανῆλθον τὰ μέρη εἰς τὰ ἴδια ἄνευ ὡρισμένου ἀποτελέσματος.

Μεθ' ἡμέρας τινὰς ἤρθησαν ὅλαι αἱ διαφωνίαι αὗται. Ἐλθὼν εἰς ἐξήγησιν προσωπικὴν μετὰ τοῦ Λασσάνου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ῥίζου, ὁ ἡγεμὼν Σοῦτσος ἐβεβαίωσε τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὰς γενομένας παρεξηγήσεις καὶ παρεννοήσεις ἐν τῷ Σκουλενίῳ· συνέστησε δὲ πᾶσαν προσοχὴν εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν διαταγὰς τοῦ Ὑψηλάντου, ἵνα μὴ φαίνηται ἡ μὲν Ῥωσσία ἐνοχοποιουμένη, οὗτος δὲ ἀντιπράττων εἰς τὸ πολιτικὸν συμφέρον ταύτης· συνεπῶς δὲ ἀπήτησεν ἀμοιβαίαν παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου ἀγάπην ἐγκάρδιον καὶ εἰλικρίνειαν κατὰ πάντα, ὁρκισθεὶς μάλιστα ἐπὶ τοῖς ἱερωτέροις, ὅτι, ἐλευθερουμένης τῆς Ἑλλάδος, μόνην προκρίνει τὴν ζωὴν τοῦ ἁπλοῦ ἰδιώτου. Ἐπίσης δὲ τὴν ἀνάγκην παρατηρήσας, ὅπως μὴ γνωρίζωνται τοῖς ἐν Ἰασίῳ ἐφόροις τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα ἀπόῤῥητα, ἀνεδέχθη τὴν ἀπόλυτον καὶ ἄνευ ἐρεύνης οὐδεμιᾶς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Ὑψηλάντου· τέλος δὲ ἐνδώσας καὶ εἰς τὴν παραχώρησιν τῶν ποτούρων καὶ μόνας πέντε ἐξ αὐτῶν ζητήσας διὰ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἡγεμονικῆς φρουρᾶς δελήμπασην καὶ τουφεκτσήμπασην, ὑπεσχέθη ὅλην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ὅλους τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ πᾶσαν χρηματικὴν καταβολήν, ὅσην εἷς ἡγεμὼν δύναται, ὑπὲρ τοῦ πολέμου. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ ἄλλα, μᾶλλον ἢ ἧττον οὐσιώδη, καὶ μάλιστα τὰς γενομένας κακὰς ἐντυπώσεις καὶ παρεξηγήσεις ἐκ τῆς δολοφονίας τοῦ Καμαρηνοῦ, ἀναφέρων τῷ Ὑψηλάντῃ διὰ λεπτομερείας, ὁ Λασσάνης περὶ μὲν τοῦ μεγάλου χαρακτῆρος καὶ τῆς σταθερᾶς εἰλικρινείας τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου πλήρη ἐξεφράζετο ἀλήθειαν, τὴν δ' εἰς τὴν Σερβίαν ταχυτέραν ἀποστολὴν τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ ἐξεβίαζεν, ὅτε ἁρμοδιώτατος ἐφαίνετο ὁ καιρὸς, τῆς ὀθωμανικῆς πύλης ἀρνουμένης τὴν διαδοχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Μιλόσχη Ὀμπρένοβιτς. Ὁ Λασσάνης συγχρόνως, ἐντενθυμίζων ὡς λίαν συμφέρουσαν τὴν ὀγλίγωρον ἀποστολὴν τοῦ διπλώματος, ἵνα θεωρῇ οὕτως ὁ ἡγεμὼν ἀρχηγὸν ἑαυτὸν τῶν ἐν Μολδαυίᾳ ἐνόπλων, ἐτελεύτα ὑποβάλλων καὶ τὰς σκέψεις τοῦ ἰδίου περὶ τῆς ἐπιτυχεστέρας ἐκτελέσεως τοῦ περὶ Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου (α). Αἱ σκέψεις αὗται πολὺν πρακτικὸν νοῦν περιεῖχον.

Ἀλλ' ὅμως, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Λασσάνης διεβεβαίου ταῦτα ἐκ τοῦ

Ἰασίου διὰ πολλῆς θερμότητος, ἐξ ἐναντίας ὁ Ὑψηλάντης, κατειλημμένος ἐκ τῶν κατὰ τὸ Σκουλένιον γενομένων παραπόνων, ἐνστάσεων καὶ ἀπαιτήσεων τοῦ Ῥίζου, ἔγραφεν ἐκ τῆς Κισνευΐας πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σοῦτσον διά τινος ψυχρότητος· καὶ δικαιολογῶν μὲν τὴν ἀποστολὴν τοῦ Λασσάνου, διὰ τίνα ἐνεκρίθη λόγον πολιτικὸν, τροπολογῶν δὲ ταύτην ὡς περιωρισμένην πάντοτε, καὶ ἐπομένως ὑποκειμένας τὰς περὶ στρατοῦ ἐνεργείας εἰς τὴν συναίνεσιν τοῦ ἡγεμόνος, προέτεινεν ἐπὶ τέλους, ἵνα ὑποβάλῃ οὗτος γεγραμμένα, ὅσα ἂν ἔχῃ αἰτήματα πρὸς ἔγκρισιν, καὶ ἡ ἀναλάβῃ ἀπ' εὐθείας τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν, ἢ παραδεχθῇ τὰ γινόμενα πρὸς αὐτὸν προβλήματα, καὶ παύσωσιν οὕτως ἀναβολαὶ ζημιώδεις (α).

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν νέαι ἀνεφύησαν διενέξεις ἐν τῷ Ἰασίῳ, ὅθεν κατηγόρουν οἱ μὲν τοῦ Λασσάνου, οἱ δὲ τοῦ Φλωρεστίου, ὡς ῥαδιουργούντων κατὰ τῆς κοινῆς ἁρμονίας. Ὁ Λασσάνης τότε, ἀποδίδων μὲν τὰ πάντα τῷ Φλωρεστίου, ἔγραφε περὶ αὐτοῦ τῇ 16 ἰανουαρίου 1821; « ... Ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα ἀνακατώθησαν ἀπὸ τὸν Φλωρεστίου, ὁ δ-»ποῖος, καθὼς ἄλλοτε σᾶς εἶπα, εἶναι ἀνακατοσιάρης μεγάλως... Ὁ »Αὐθέντης φαίνεται νὰ ἐπέπληξε μεγάλως αὐτὸν, καὶ τώρα μερικὰς »ἡμέρας εἶναι πολλὰ τραβηγμένος καὶ σκυθρωπός»· συνηγορῶν δὲ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τῇ 29 τοῦ ἰδίου, ἐβεβαίου τῷ Ὑψηλάντῃ, « ... νὰ μὲ στοχά-»ζεσθε πάντοτε τοιοῦτον, ὁποῖον μὲ ἐγνωρίσατε, καὶ νὰ μὴ περάσῃ »ποτὲ ἀπὸ τὴν ἰδέανσας, ὅτι ἡ δουλειὰ ἠμπορεῖ ποτε νὰ μεταβάλῃ τὸν »Λασσάνην εἰς Χασσάνην. Κατ' αὐτὰς ἐνεργῶ, διὰ νὰ γίνωσιν ὅλοι οἱ »ἀξιωματικοὶ τῶν Ἀρβανιτῶν ἀδελφοποιητοὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ »σπαθὶ, καὶ νὰ τοὺς βάλω μετέπειτα νὰ ὑπογράψουν ἓν προσκλητι-»κόν (β).. Σᾶς περικλείω γράμματα ὁποῦ ἔλαβα ἀπὸ Βουκουρέστι, καὶ »εἴδετε, ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἐπιδέχονται ἄργητα. Μὴ προσμένετε »λοιπὸν τακτικὸν διοργανισμὸν ἐδῶ, διότι χίλια πράγματα τὸν ἐμπο-»δίζουν... Τὸ Ἰάσιον ἐγέμισεν ἀπὸ Ἀρβανίτας, καὶ ἤρχισε νὰ δι-»γείρῃ τὴν κοινὴν ὑποψίαν...» Συμφώνως δὲ πρὸς τὰ γενικὰ πράγματα ἔγραφε τῇ 15 ἰανουαρίου 1821 καὶ ὁ Σέκερης πρὸς τὸν Ὑψηλάντην: « ... Τὸ πρᾶγμα ὡρίμασεν εἰς τὰ ἔξω ... Τὸ ἔθνος εἶναι εἰς »τὸν ἔσχατον βαθμὸν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ... Ἡ ἄργητα δὲν κάμνει »καλὰ ἀποτελέσματα ... Ἐὰν δὲν στερῆσθε ξένων βοηθειῶν, μὴν ἀρ-»γοπορῆτε· ἐὰν ὄχι, βάλετε ὅλην σας τὴν περιέργειαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν »τοῦ πενθεροῦ, καὶ αὐτὴ θέλει σταθῆ ἁρμοδιωτάτη καὶ χρήσιμος

»κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα, καὶ ὡς ἀρκετὸς ὁδηγηθῆτε ἀπὸ τὰς πε-
»ριστάσεις καὶ κάμετε τὸ ὠφελιμώτερον ὁποῦ ὁδηγηθῆτε παρὰ Κυ-
»ρίου . . . » (α).

Συνέβη τότε, ἢ τῇ 18 ἰανουαρίου 1821, ἡ ἀποβίωσις τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Ν. Σούτσου, ἐνταφιασθέντος τῇ 20 ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, τοῦ νέου. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἔσχε σὺν τοῖς ἄλλοις μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος. Ὀλίγῳ πρότερον ὁ Ἰάκωβος Ῥίζος ἐγνωμοδότει ἐξ Ἰασίου «ἀναγκαίαν διὰ τὴν Ἀδελφότητα τὴν μετάθεσιν τοῦ Μιχαήλου Σούτσου ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τῆς Βλαχίας, ὡς μεγάλα παρέξουσαν ὠφελήματα» (β). Ὁ Σοῦτσος ἐσκέπτετο ὀρθῶς καὶ ἐν ταύτῃ τῇ περιστάσει, διότι ἱκανὴν ἡ Βλαχία ἔφερε δύναμιν ὅπλων ἐντοπίων καὶ ξένων, καὶ πολλῷ πλείονας τῶν τῆς Μολδαυΐας ἐχορήγει τὰς εὐκολίας καὶ τὰ πρὸς πόλεμον μέσα· ἀλλὰ μετάθεσις τοιαύτη ἀκατόρθωτος ὑπῆρχε κατὰ πολλοὺς λόγους. Ἄδηλον δ' ὄν, τίνος ἔμελλον εἴσθαι πνεύματος καὶ διαθέσεων ὁ διορισθησόμενος παρὰ τῆς πύλης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, φρονήσεως, μᾶλλον δὲ ἀνάγκης, ἔργον ἐθεωρήθη ἡ δυνατὴ προκατάληψις ἐνδεχομένων ἐν τῷ μέλλοντι ἀντιδράσεων. Ἀλλ' ὡς ὅρος μὲν τῆς προκαταλήψεως ταύτης οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἄλλος παρὰ τὴν ταχυτέραν, ὅσον ἔνεστι, κίνησιν τοῦ πολέμου· ὡς μέσον δὲ εὐχερέστερον πρὸς τὴν κίνησιν οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἡ συμμετοχὴ τῆς Σερβίας καὶ ἡ ἔνοπλος ἐσωτερικὴ διατάραξις τῆς Βλαχίας (γ). Ἀληθῶς, παρὰ τὴν συνδρομὴν ὅπλων γενναίων καὶ ἠσκημένων, παρὰ τὴν δεξιωτάτην θέσιν ὁρμητηρίου κατὰ τῆς Τουρκίας κοινοῦ ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ, ἡ συμμετοχὴ τῆς ἄνω Μοισίας πλεονέκτημα ἔτι εἶχε μέγα, ὡς ἀσφαλίζουσα καὶ τὴν συμμετοχὴν τῆς κάτω Μοισίας, τῆς Βουλγαρίας. Ἐπίσης δὲ παρὰ τὴν μεγάλην περιπλοκὴν, ἣν ὑπισχνεῖτο μία τις ταραχὴ τῆς Βλαχίας ἐν τῷ πνεύματι τῶν Τούρκων, ἐπηκολούθει ὁπωσδήποτε καὶ ἡ ἐνοχοποίησις τοῦ τόπου, τόσῳ ἀναγκαία, ὅσῳ ἐφαίνετο εὐκολύνουσα ἐν καιρῷ τὴν διάβασιν τοῦ Ἴστρου.

Ἐν τούτοις δ' ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλος Σοῦτσος μετὰ πολυήμερον σκέψιν ἀπήντησε τῇ 24 ἰανουαρίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην διὰ τρόπου, ὃν συνώδευε καὶ μετριοφροσύνη πολλὴ καὶ ἐν μέρει πεῖρα πραγμάτων. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἦτο κυρίως ἔκθεσις ἀναλυτικὴ ἐπὶ τῶν γενομένων προβλημάτων. Ὁ Σοῦτσος, ὁμολογῶν κατ' ἐπανάληψιν ἑαυτὸν, ὡς οὐδὲν ἔχοντα ἴδιον συμφέρον ἄλλο καὶ τὰ πάντα ἀποφασίσαντα ὑπὲρ

τῆς πατρίδος, ὑπέβαλεν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ σκέψεις τινὰς, ἃς ἐνόμιζε πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν ἁρμοδίας, ὡς ἀκολούθως.

Καὶ πρῶτον, ὡς ἐκ τοῦ ληφθέντος μέτρου τῆς διοργανώσεως τῶν ἐνόπλων ὑπὸ ἰδιωτῶν, οἵου τοῦ Λασσάνου, Γάτσου καὶ λοιπῶν, ἐθεώρει ἀδύνατον τὴν διατήρησιν τῆς ἀπαιτουμένης μυστικότητος, τὴν ἀπάτην τῶν ἐντοπίων καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἐνοχοποιήσεως τῆς καθεστώσης ἐξουσίας· ἀναδεχόμενος δὲ αὐτὸς τὴν διοργάνωσιν τῶν ποτούρων, ὡς τὸ δυσχερέστερον τῶν ἔργων, κατὰ τὰ καθεστῶτα καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐγγυήσεως τῆς ἐξουσίας, ὑπισχνεῖτο πᾶσαν ταχύτητα καὶ ἐπιτυχίαν, οἵας ἐπεδίωκεν ὁ Ὑψηλάντης δι' ἄλλων μέσων. Δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ ἐθεώρει τὴν Ῥωσσίαν εὔνουν μὲν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει, ἀποφεύγουσαν δὲ πᾶσαν ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης ἐνοχοποίησιν, ἐφ' ὅσων (κατ' αὐτὸν) διενήργει· καὶ ἐπειδὴ παρεδέχετο ἀναπόφευκτον, μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Ὑψηλάντου, τὴν ὑπὸ τῶν Ῥώσσων δικαιώματι προστασίας στρατιωτικὴν κατοχὴν τῶν δύο ἐπαρχιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας· διὰ ταῦτα ἐζήτει ὁδηγίας ἐμπιστευτικὰς, ὅπως συμμορφώσῃ τὴν διαγωγὴν ἑαυτοῦ, πᾶσαν ὑπισχνούμενος ἐχεμυθίαν, καὶ ὡς μέτρον ἀνάγκης κοινῆς διὰ τὰς ἑτοίμους προμηθείας τῶν πρὸς τὸν πόλεμον μέσων προέτεινε τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἡγεμονείας, ἣν διεῖπε (α). Ἠγνόει ὅμως, ὅ,τι ἐζήτει.

Στερούμεθα τοῦ πρωτοτύπου, ἤ τινος ἀντιγράφου, τῶν προβλημάτων τοῦ Ὑψηλάντου· ἐκ μόνης δὲ τῆς περὶ αὐτὰ κρίσεως τοῦ Σούτσου ἐξάγομεν διαλαμβανόμενα ταῦτα ἐν ἑπτὰ ἄρθροις, καὶ ἀφορῶντα τὴν ἀπόλυτον συμμόρφωσιν αὐτοῦ πρὸς τὰς διαταγὰς τῆς Ἀρχῆς, τὴν ταχίστην διοργάνωσιν τῶν ἐνόπλων καὶ τὸ ζήτημα τῶν ποτούρων, τὴν πρόχειρον καταβολὴν ἑξακοσίων χιλιάδων γροσίων, τὴν προσεχῆ διάβασιν τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Μολδαυΐαν καὶ τὴν διὰ τὸν στρατὸν προμήθειαν τροφίμων. Ὁ Σούτσος παρεδέχθη ἅπαντα σχεδόν· ἐζήτησεν ὅμως, ὅπως αἱ μὲν διαταγαὶ τῆς Ἀρχῆς προσαρμόζωνται πρὸς τὰ κοινὰ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ χρέη· ἡ δὲ διοργάνωσις τῶν ποτούρων ἐνεργηθῇ διὰ τρόπου συμφώνου πρὸς τὰ καθεστῶτα· ὁ δὲ πρόξενος τῆς Ῥωσσίας Πιζάνης διαταγῇ, ἵνα ἀδιαφορῇ ἐπὶ τοῖς γινομένοις. Τελευταῖον δὲ συνεβούλευσε τὴν ἐκ τῆς Αἰόβας διάβασιν τοῦ Ὑψηλάντου ὡς τὴν καταλληλοτέραν ἐσομένην καθ' ὅλους τοὺς λόγους (β).

Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν ἡ πολλαχόθεν γινομένη συγκέντρωσις

τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς ξενοδοχείοις τοῦ Ἰασίου, πολλὴν διήγειρε τὴν ἀνησυχίαν τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων. Καὶ οὗτοι μὲν ἐζήτουν τὴν ἐκδίωξιν τούτων· ὁ δὲ ἡγεμὼν Σοῦτσος, προσποιηθεὶς κατ' ἀρχὰς ἄγνοιαν καὶ θεωρήσας ἀναγκαίαν τὴν διοικητικὴν ἔρευναν, παρετήρησεν αὐτοῖς ἐπὶ τέλους, ὡς ἐπικίνδυνα λίαν μέτρα, καὶ τὴν ἐκδίωξιν καὶ τὴν ἄνευ ἐγγυήσεως διαμονὴν τῶν ἀνθρώπων τούτων, ὡς πολλῶν ὄντων καὶ δυναμένων τραπῆναι ἐπὶ τὸν λῃστρικὸν βίον κατὰ τῆς χώρας. Δραττόμενος δ' ἄλλως τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς διὰ τὸν ἀνύποπτον διορισμὸν τῶν ποτούρων, ὃν προετίθετο, ὑπέλαβε περὶ τούτου τοῖς ἄρχουσιν, ὡς περὶ μόνου καταλλήλου μέσου διὰ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου· καὶ, ὅτε ἐκεῖνοι εἶδον δύσκολον τὸ τοιοῦτον, λόγῳ ὅτι ἐπιβαρυνθήσεται οὕτως ἡ «τσάρα», ὁ ἡγεμὼν, ὡς δῆθεν κηδόμενος ὑπὲρ αὐτῶν μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἀπεφάνθη κατηγορητικῶς: «Διὰ νὰ ἀποφύγητε τὸ με»γάλον κακὸν, πρέπει νὰ προτιμήσητε τὸ μικρότερον». Ἐπὶ τοσοῦτον ἀπέβαινε χαλεπὴ ἡ μυστικὴ στρατολογία ἐν τόπῳ, ὅπου μετὰ τῆς ἀνησυχίας τῶν ἀρχόντων ἠνοῦντο ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν καὶ αἱ ὑπόνοιαι τῶν διαφόρων προξένων. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ Ῥίζος δίκαιον μέγα εἶχε γράφων πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπὶ τοῦ προκειμένου: «Ἂς ἐνθυμηθοῦν τοὺς »λόγους μου οἱ πρίγκιπες» Νικόλαος Ὑψηλάντης καὶ Γεώργιος Καντακουζηνὸς κατὰ τὴν ἐν Σκουλενίῳ συνέντευξιν (α).

Καὶ ἐν τούτοις, ἀφ' ἑαυτοῦ κρίνων τὴν θέσιν τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου, καὶ τὰς περὶ τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς ἰδέας αὐτοῦ ἐκμεταλλευόμενος βαθύτερον, ὁ Ὑψηλάντης ἀντέταξεν εἰς τὰς ἀπὸ 24 ἰανουαρίου παρατηρήσεις τούτου λόγους τινὰς, ὀλίγης μὲν λεπτότητος, ἱκανοὺς ὅμως ἵνα ἐκπλήξωσιν ἔτι μᾶλλον καὶ προκαταλάβωσιν αὐτοῦ τὸ πνεῦμα. Τί ἐπεκαλεῖτο ὁ Σοῦτσος; Τὴν ῥωσσικὴν ὑποστήριξιν καὶ ἀναγνώρισιν ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας, βέβαιος ὢν, ὅτι ἔσεται συντελεστικώτερος οὕτω, καὶ πεποιθὼς ἐνταυτῷ, ὅτι τὰ πάντα παρὰ τῆς ῥωσσικῆς διπλωματίας κινοῦνται, ἢ ἐν γνώσει ταύτης ἐνεργοῦνται, καὶ πάντοτε περιμένων ἀπαντήσεις εὐχαρίστους ἐκ τῆς Πετρουπόλεως. Τί δὲ, ἵνα μὴ ἀπελπίσῃ αὐτὸν, ἀπήντησεν ὁ Ὑψηλάντης; «Ὅταν ἡ ῥωσσικὴ κυβέρνησις λάβῃ »πλήρη τὰ πιστὰ παρὰ σοῦ, τότε χορηγήσει τὴν ὑποστήριξιν ἑαυτῆς· »τίνας ὅμως ἔδωκας ἀποδείξεις τοιαύτας πρὶν, ἐν ᾧ τελευταῖον ἔτι »οὔτε τὰ πεμφθέντα προβλήματα παρεδέχθης ἀκέραια; » Ὡσαύτως ἐθεώρει ὁ Σοῦτσος δυνατὴν καὶ λυσιτελῆ πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τῆς Ἀρχῆς, ὅταν συνεβιβάζοντο αὗται πρὸς

τὴν ἡγεμονικὴν θέσιν, ἣν κατεῖχε. Καὶ βεβαίως, πρὸ τῆς ῥήξεως τοῦ προσωπείου, ζημιώδεις μᾶλλον, ἢ χρήσιμοι, ἀπέβαινον αἱ ἀπροκάλυπτοι ἐνέργειαι αὐτοῦ, ὡς ἐκινδύνευον ἔσεσθαι τοιαῦται αἱ τοῦ Λασσάνου, Γάτσου καὶ τῶν λοιπῶν ἰδιωτῶν (α). Τί δ' ἐξ ἐναντίας παρετήρησεν αὐτῷ ὁ Ὑψηλάντης; « . . . Τὸ ὑπούργημά της ἀπαιτεῖ, ὅσα ἐναντία » εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις καθ' ἡμῶν, ὡς ὑπουργὸς ἐκείνου, τὸν » ὁποῖον ἡμεῖς καταπολεμοῦμεν. Ὅθεν τοῦτο θέλει νὰ ὑποσχεθῇ, ἢ » ἄλλο τι; » Ἄξιοι ὅμως τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, μόνοι οἰκεῖοι διὰ τὴν ἀληθῆ ἐθνικὴν σωτηρίαν καὶ ἀνώτεροι ἐπαίνων εἰσὶν οἱ λόγοι, οὓς ὁ Ὑψηλάντης ἀπέτεινε πρὸς τὸν Σοῦτσον, θέλοντα τὴν συμμόρφωσιν τῆς διαγωγῆς ἑαυτοῦ πρὸς τὴν πολιτικὴν πορείαν τῆς ῥωσσικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐλπίζοντα ἀμοιβὴν παρ' αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι. « . . . Ὅταν, ἔγραφε, πρόκειται λόγος περὶ εὐτυχίας ἑνὸς ἔθνους, . . . » δὲν πρέπει ποτέ τις . . . νὰ σκέπτεται, περὶ ὅσων δύναται μετὰ τὴν » ἀνέγερσιν τοῦ ἰδίου ἔθνους, . . . ἀλλὰ περὶ ὅσων χρεωστεῖ εἰς τὴν » συνενέργειαν τῆς εὐτυχοῦς ἐκείνης ἐποχῆς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον » εὐχαριστεῖ τὴν ἰδίαν του συνείδησιν, ἐκτελεῖ τὰ ἄφευκτά του χρέη, » . . . χωρὶς πλέον νὰ περιμένῃ . . . ἀμοιβὴν . . . παρὰ μιᾶς ὑπεραισπιζομένης δυνάμεως, ἥτις, εἶναι πιθανὸν ἢ καὶ βέβαιον, ἐπιχορηγεῖ τὴν ὑπεράσπισίν της ταύτην καὶ διὰ συμφέροντα ὄχι εὐκατάφρονητα . . . Ἡ Ὑψηλότης της . . . δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ τὴν » ἀντιμισθίαν της παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἀλλὰ παρὰ τῆς δυστυχοῦς » πατρίδος μας, ἥτις δὲν δύναταί ποτε νὰ ἀγνωμονήσῃ πρὸς ἄνδρα » τοιούτων ἀρετῶν, προτερημάτων καὶ ἱκανότητος » (β).

Ὁ Σοῦτσος ἀπελογήθη σοβαρῶς καὶ εἰλικρινῶς, ἀναπτύσσων τοὺς λόγους τῶν γενομένων παρ' αὐτοῦ αἰτήσεων, καὶ ἐκθέτων τὸν τρόπον, δι' οὗ ἐσχημάτισε τὰς ποτούρας ἐπὶ τὸ συστηματικώτερον καὶ ὠφελιμώτερον (γ). Τιμᾷ δ' ἐξόχως τὸν ἄνδρα ἡ ἐξήγησις, ἣν ἐπήνεγκε κατόπιν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἡγεμονείας, συμβουλικοῖς ὡσαύτως γράμμασι: « . . Δὲν ἐξηγήθην, ὡς φαίνεται, καθαρὰ εἰς τὸ προλαβόν μου, καὶ »διὰ τοῦτο ὑπέθεσεν, ὅτι ἐγὼ πρετενδέρω νὰ ἔχω τὴν ἡγεμονείαν μετὰ »τὴν ἀνέγερσιν τῆς πατρίδος. Δὲν εἶμαι μήτε τόσον ἀνόητος, μήτε »τόσον οὐτιδανὸς, ὥστε καὶ νὰ ζητῶ ἀπὸ τὴν ἐκδούλευσίν μου ἀνταμοιβὴν τοιαύτην, καὶ νὰ καπηλεύω τὸν ζῆλόν μου πρὸς τὴν πατρίδα. Μήτε θέλω μήτε ζητῶ καμμίαν ἀνταμοιβὴν ἄλλην, εἰμὴ τὴν »εὐτυχίαν τῆς φιλτάτης πατρίδος. Ἄμποτε νὰ ἰδῶ τὴν ἀνόρθωσίν

»της, καὶ ἂς ἦμαι ὁ ἔσχατος ἰδιώτης! Μὲ φθάνει αὐτὴ ἡ ἀνταμοιβή, »ἡ εὐχαρίστησις δηλαδὴ τῆς συνειδήσεώς μου ὅτι ἐδούλευσα καὶ ἐγὼ »τὸ ἀπὸ μέρος μου ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν πατρίδα».

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Ὑψηλάντης, παραιτηθέντες τῶν περαιτέρω λόγων, ἐπεδόθησαν εἰς τὰ πράγματα. Ὁ Σοῦτσος, διορίσας ἐν ταῖς ποτούραις τοῦ Πακοσίου, Κιάτρας καὶ Σουστάβας τοὺς συστηθέντας παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου ὁπλαρχηγούς, ἐπεμελήθη τῆς προμηθείας σίτου καὶ ζώων πρὸς τροφὴν τοῦ στρατοῦ, καταβαλὼν ἑκατὸν τριάκοντα πέντε χιλιάδας γροσίων, καὶ ὑπεσχέθη τῷ Ὑψηλάντῃ ἑτέρας ἐπὶ χεῖρας ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας. Ὡς δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ μετέπειτα ὁ Ῥίζος, οὕτω καὶ αὐτὸς ἤδη διὰ πολλῆς ἐξηγεῖτο δεινοπαθείας κατὰ τῶν ἐν Ἰασίῳ ἀπερισκέπτων ἐνεργειῶν διαφόρων καὶ τῆς γινομένης ματαίας δαπάνης χρημάτων (α).

Ὁ δὲ Ὑψηλάντης περὶ μὲν τῆς Σερβίας ἐπεμελήθη τοῦ ὁριστικοῦ τέρματος τῶν μετὰ τοῦ Μιλόσχη διαπραγματεύσεων, λίαν ἄλλως δυσκόλου, καθ' ὅσον προέκειτο, ἵνα ἀναδεχθῇ ἡ Σερβία τὸ μεγαλήτερον βάρος τοῦ πολέμου, ὅτε οὐσιώδη κατάκτησιν νέων πολιτικῶν δικαιωμάτων ἤλπιζεν ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς συνδρομῆς τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν δεινῶν περιστάσεων τῆς Τουρκίας. Ἀλλ' ἂν καὶ τοῦ Μιλόσχη καὶ τῶν Σέρβων ἡ καρδία ἐφλογίζετο ὑπὸ τοῦ κοινοῦ μίσους κατὰ τῶν δεσποζόντων βαρβάρων, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς θρησκείας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀδελφότητος, ὑπὸ τῆς ἐν τοιούτοις καιροῖς γλυκείας ἰδέας τῆς ἀνεξαρτησίας· ἰδίως ὅμως καὶ τὸν Μιλόσχην καὶ τοὺς Σέρβους ἐκυρίευε τὸ αἴσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης, δι' ὅσας ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης προσήνεγκε θυσίας χρηματικὰς ἀπὸ τοῦ 1804 καὶ ἐφεξῆς, καὶ ἡγεμονείαν ἔτι, τὴν τῆς Βλαχίας, παρέβλεψεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Σερβίας. Ἐξήσκει λοιπόν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων, ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Ἀλέξανδρος δικαιώματα καὶ βαρύτητα οὐχὶ μικρὰν ἐν τῷ πνεύματι τῶν Σέρβων καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, θεωρουμένης τῆς Ῥωσσίας μάλιστα ὡς τοῦ ὑποβολέως τῶν ἐνεργειῶν τούτου.

Περὶ δὲ τῆς Βλαχίας ἐλήφθη τὸ ἀκόλουθον μέτρον, ὅτε ἀδύνατος ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἄρχουσιν, ἤτοι τῇ νοημονεστέρᾳ κλάσει, καὶ πολλῷ ὀλιγώτερον παρὰ τῷ ὄχλῳ, ἡ παραδοχὴ τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας καὶ τὸ ἐφικτὸν τῆς ἐπαναστάσεως βαγιάδων ὀλιγαρίθμων καὶ ἀνεφοδιάστων κατὰ ἐξουσίας πλουτούσης ὅλων τῶν μέσων. Συνεπῶς λοιπὸν ὁ δη-

γιών τοῦ Ὑψηλάντου ἡ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐφορεία, κατ' αὐτὴν συμμορφουμένη τὴν πρόληψιν, εἰσηγήσατο τῷ Ὀλυμπίῳ, καὶ οὗτος δι' ἄλλης εἰς τὸ ἑλληνικὸν σχέδιον εἰσήγαγεν ὁδοῦ τὸν Θεόδωρον Βλαδιμηρέσκον, ὃν ἐγνώρισεν ἄλλοτε ἐθελοντὴν καὶ συστρατιώτην ὑπὸ τὰς ῥωσσικὰς σημαίας. Ἡγεμονεύοντος τοῦ Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, ἐκτήσατο οὗτος τὸ μικρὸν ἀρχοντικὸν ἀξίωμα τοῦ σουλτσιάρου, καὶ κατὰ τὸν ῥωσσικὸν πόλεμον τοῦ 1806 ἀντημείφθη διὰ τοῦ ἐπίσης μικροῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ τοῦ παρούτσικου, καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Βλαδιμήρου, ὅθεν ἐκαλεῖτο καὶ Βλαδιμηρέσκος καὶ ὑπεγράφετο τοιοῦτος πολλάκις. Κατήγετο δὲ ἐκ τοῦ Μεχεδιντσίου, ἑνὸς τῶν πέραν τοῦ Ἀλούτα (Ὄλτου) πέντε θεμάτων τῆς Βλαχίας, ἅπερ ἐν συνόλῳ καλοῦνται Μικρὰ Βλαχία, διοικουμένη ὑπὸ ἀνθηγεμόνος (καϊμακάμου), διοριζομένου παρὰ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ ἡγεμόνος καὶ ὑποκειμένου ἐν τοῖς καθόλου ζητήμασιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς ταύτου. Ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ν. Σούτσου ὑπῆρξεν ὁ Βλαδιμηρέσκος καὶ ὑποδιοικητὴς (βατάχος) τοῦ Ἠλαγίου Κλωσάνιλωρ, μεθορίου τμήματος τοῦ Μεχεδιντσίου. Τὰ προηγούμενα ταῦτα τοῦ σουλτσιάρου, παρούτσικου, ἱππότου καὶ βατάχου, ὡς καὶ αἱ τολμηραὶ αὐτοῦ πράξεις κατὰ τὸν ῥωσσικὸν πόλεμον, ἐχρησίμευσαν, ὅπως φέρῃ οὗτος ἐν τῇ Βλαχίᾳ γνωστὸν ὁπωσδήποτε ὄνομα, καὶ διατελῇ ἐσχετισμένος μετὰ τοῦ Ὀλυμπίου, τοῦ βορνίκου Κωνσταντίνου Σαμουρκάση καὶ ἄλλων τοιούτων πρασώπων. Πάσχων δὲ ἐσχάτως διά τινας ἀδιεξιτήτους δίκας αὐτοῦ καὶ ἐν ἀπελπισίᾳ διακείμενος συνεστήθη, ὡς ἐγνωσμένας ἐπὶ τόλμῃ, παρὰ τοῦ Σαμουρκάση πρὸς τοὺς ἐφόρους καὶ παρ' αὐτῶν πρὸς τὸν Ὀλύμπιον, ὡς μόνον διὰ τὴν ταπεινὴν ταραχὴν ἁρμόδιον ὄργανον. Ἦτο δ' ὁ Σαμουρκάσης μέλος τοῦ διοικητικοῦ ἤδη συμβουλίου τῆς Βλαχίας, μύστης τοῦ ἐπαναστατικοῦ μυστηρίου πιστότατος καὶ πρόσωπον ἐνεργητικώτατον.

Καθὼς οἱ Σουλιῶται ἠπάτησαν, εἰ καὶ ὑπὸ διάφορον ἔποψιν, τὸν Ἀλῆ πασσᾶν καὶ τοὺς Τουρκαλβανούς, περιπαιηθέντες τὴν ἀνάγκην καὶ τὰς ἐλπίδας τούτων· οὕτω καὶ ὁ Ὀλύμπιος, καλλιεργήσας ἐπιτηδείως τὴν ματαιότητα τοῦ Βλαδιμηρέσκου, καὶ ἀναβιβάσας αὐτὸν μέχρι τοῦ ἐνθρονισμοῦ ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμονειῶν Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας, κατέστησε τοῦτον πρῶταν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀντάρτου ἐπαναστάτην. Ἑλληνικῶς ἄρα ὀργανωθεῖσα ἡ ἐπανάστασις αὕτη βλαχικὴν μορφὴν ἔφερε. Μὴ οὐκ ἔρρτον καὶ οἱ Σουλιῶται τὴν ἀληπασσικὴν καὶ

τουρκαλβανικὴν μορφὴν κατὰ πρῶτον; Ἀλλ' ὡς ἡ ἀρχή, οὕτω καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, οὐδόλως διέφερον· ἡ ἀρχὴ μέν, διότι καὶ ὁ Ἀλῆ πασσᾶς καὶ οἱ Τουρκαλβανοὶ ἐπίστευσαν τοὺς Σουλιώτας συμμάχους ἑαυτῶν, ὡς καὶ ὁ Βλαδιμηρέσκος τοὺς περὶ τὸν Ὀλύμπιον· τὸ ἀποτέλεσμα δὲ, διότι καὶ Ἀλβανοὶ καὶ Βλαδιμηρέσκος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εἰργάζοντο λεληθότες.

Ἐξελθόντα ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου τὸν Βλαδιμηρέσκον συνώδευσεν ὁ Ὀλύμπιος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀξιωματικῶν Μακεδόνσκη καὶ Ἰώβα, ποκολβνίκου ῥωσσικοῦ, καὶ εἰκοσιπέντε στρατιωτῶν, προστεθέντων καθ' ὁδὸν καὶ ἑτέρων ἕνδεκα. Ὁ μὲν Ἰώβας ἦν Σέρβος, ὁ δὲ Μακεδόνσκης Βλάχος, τὸ ἐπίθετον φέρων ἐκ τῆς μακεδονικῆς αὐτοῦ καταγωγῆς. Αὐτοὺς ἔχων τοὺς ὁπλοφόρους καὶ ἱκανὰ χρηματικὰ μέσα, δοθέντα παρὰ τοῦ Λεβέντου καὶ τῆς ἑφορείας, ἀπῆλθεν ὁ Βλαδιμηρέσκος εἰς τὴν Μικρὰν Βλαχίαν κατὰ τελευτῶντα ἰανουάριον, καὶ συλλαβὼν τὸν ἐν τῇ κωμοπόλει Τυργουζιήλῳ ἑδρεύοντα ἔπαρχον Δίνκα Ὀτετελεσάνον Κλουτσιάρην, ἀπήγαγεν ἄκοντα εἰς τὴν ὀχυρὰν καὶ ὁμώνυμον ὀρεινὴν μονὴν τῆς πόλεως Τισμάνης· τὸν δ' αὐτόθι ταμίαν (σάμεσην) Βασίλειον Μοντσέσκον οὐδόλως ἠνόχλησεν, ὡς οἰκεῖον τοῦ Σαμουρκάση καὶ ἔχοντα γνῶσιν τοῦ σχεδίου. Ἐν τῇ Τισμάνῃ ὑποχρεωθεὶς ὁ Ὀτετελεσάνος διέταξεν ἐπισήμως τοὺς πέριξ χωρικοὺς, ἵνα ἐφοδιάσωσι τὴν μονὴν, δι' ὅσων ἦν δυνατὸν πλειόνων τροφῶν.

Ἐκεῖθεν ὁ Βλαδιμηρέσκος μετέβη εἰς τὸ χωρίον Πεδέστιον, ὅπου ὁ Δημήτριος Γκίρμπας, συνεννοημένος μετ' αὐτοῦ, ἑτοίμους εἶχεν ἑκατὸν ἐνόπλους. Οὕτω δ' ἐνισχυθεὶς ἤρξατο, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ πιστοῦ ὑπηκόου τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, κηρυττόμενος ὑπὲρ τῶν χωρικῶν (τῆς τσάρας) (α) καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων, Ἑλλήνων ὁμοῦ καὶ Βλάχων, τοὺς πρώτους μὲν διεγείρων, τοὺς δευτέρους δὲ στιγματίζων ὡς ἀδίκους, ἅρπαγας καὶ τυράννους ἐναντίον τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν κειμένων νόμων. Ἡ δημεγερτικὴ προκήρυξις αὐτοῦ, ἔργον βεβαίως Ἑλλήνων τῆς Ἑταιρίας, ἀξία παρατηρήσεως ἦν, καθ' ὅσον, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἐβωμολοχεῖτο ὁ σουλτάνος ὡς «τοποτηρητὴς τοῦ Θεοῦ», ἀφ' ἑτέρου οἱ ὑπήκοοι τούτου προσεκαλοῦντο εἰς τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ καθεστῶτος πολιτικοῦ συστήματος, ὠνομάζοντο δὲ οἱ ἄρχοντες «κλέπται» καὶ προανεκρούετο ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας αὐτῶν «διὰ γενικὴν ὠφέλειαν» (β). Γοητεία τοιαύτη εὗρεν ἠχὼ εἰς λαὸν, ὀλίγῳ μὲν αἰσθανόμενον, τυραννούμενον ὅμως καὶ βλέποντα τὸν Βλαδιμηρέσκον κα-

ταλύοντα τὰς καθεστώσας ἀρχὰς καὶ οὐδεμίαν ἀμέσως ἐκτελεστικὴν δύναμιν τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐξουσίας ἀντιτιθεμένην.

Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου ἀνθηγεμόνευε προσωρινῶς, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν εἰθισμένα, τὸ λεγόμενον Διβάνιον, ἢ ἡ γνωμοδοτικὴ Γερουσία τοῦ τόπου, συγκείμενον δικαιωματικῶς παρὰ τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἀνωτέρας τάξεως ἀρχόντων. Τὸ διβάνιον τοῦτο, ἐκλαβὸν κατ' ἀρχὰς ὡς ἀνάξια λόγου τὰ πράγματα τοῦ Βλαδιμηρέσκου, διέταξεν ἔπειτα τὸν σουλτσιάρην Κωνστῆν, ἵνα στρατολογήσῃ ἐκ τῶν Πανδούρων, ὅσους ἂν δυνηθῇ, καὶ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ. Κατῴκουν δὲ οἱ Πανδοῦροι ἐν τοῖς ὀρεινοῖς τῆς Μικρᾶς Βλαχίας, ἰδίαν φέροντες ἐνδυμασίαν ἁπλῆν, γενναιόψυχοι σχετικῶς καὶ πάντοτε ὁπλοφοροῦντες· ἔζων δὲ ὀλίγοι μὲν διὰ τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς, οἱ πολλοὶ δὲ διὰ τῆς θήρας τῶν ἀγρίων ζώων, τῆς λῃστείας καὶ τῆς μισθοφορίας παρὰ τῇ διοικήσει τοῦ τόπου. Ὁ Κωνστῆς, ὁδηγηθεὶς ἰδίως παρὰ τοῦ Σαμουρκάση, ἀπῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Γόρζι, ὅπου κατῴκει πρὸ χρόνων, καὶ ἔμεινεν ἀδιάφορος. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως, κορυφουμένης τῆς διαταραχῆς, διωρίσθη ὁ στόλνικος Βάρδος Βηϊσοράνος, ἵνα σχηματίσῃ δυνατὸν ἐκ Πανδούρων σῶμα, καὶ τοὺς μὲν ὀπαδοὺς τοῦ Βλαδιμηρέσκου διασκορπίσῃ, αὐτὸν δὲ συλλάβῃ ἢ θανατώσῃ. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, οὐδεμίαν δυνηθεὶς στρατολογίαν, ἐπέστρεψεν ἄπρακτος εἰς τὸ Βουκουρέστιον.

Ἡ περίστασις αὕτη, τὸν χαρακτῆρα κωμῳδίας φέρουσα, εὐκαιρίαν ἱκανὴν ἔδωκε τῷ Βλαδιμηρέσκῳ, ὅπως διεγείρῃ εἰς ἀνταρσίαν πολλὰ χωρία, καὶ θάρρος μέγα, ὅπως κηρύξῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ ἀσυδοσίας, καὶ ἀποζημιώσεις ἔτι τῶν προτέρων βαρυτάτων φορολογιῶν, καὶ τὸν σχηματισμὸν νέων διὰ τῆς ἐξαλείψεως τῶν παλαιῶν ἀρχόντων. Ἐκ τούτων ἁπάντων προέκυψαν, ὡς εἴπετο, καὶ ἡ ἀπείθεια πρὸς τὴν τοπικὴν ἐξουσίαν γενικωτέρα, καὶ ἡ ἄρνησις τῶν δικαιωμάτων πρὸς τοὺς κτηματίας, καὶ αἱ διὰ βοπάλων ἐπιθέσεις κατὰ τῶν ὑπαλλήλων καὶ εἰσπρακτόρων, καὶ ἡ σωρεία τῶν Πανδούρων ὑπὸ τὴν ἀνταρτικὴν σημαίαν. Ἤδη τὸ πλεῖστον καὶ Πανδούρων καὶ πεδινῶν μόνον ἡγεμόνα (Δόμνον) ἀνεγνώριζε τὸν Βλαδιμηρέσκον, καὶ μόνον αὐτὸν ἀνευφήμει ὡς τοιοῦτον.

Πρὸς δικαίωσιν τυπικὴν τοῦ κινήματος ἑαυτοῦ ὁ Βλαδιμηρέσκος εἰσηγηθεὶς ἀπηύθυνεν ἀναφορὰν ἱκετήριαν (ἀρζ μαχσάρ) εἰς τὴν πύλην ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, δι' ἧς κατηγοροῦντο ἐπὶ καταχρήσεσι καὶ

ἁρπαγαῖς οἱ Ἕλληνες ἡγεμόνες καὶ ἰδίως ὁ τελευταῖος Ἀλέξανδρος Ν. Σοῦτσος, οἱ ἐντόπιοι ἄρχοντες καὶ ἰδίως ὁ μητροπολίτης Διονύσιος Λοῦπος. Τοιούτους ἔδιδεν οὗτος τοὺς λόγους, ὧν ἕνεκα βιασθεὶς ἠγέρθη εἰς τὰ ὅπλα καὶ κατὰ τῶν καθεστώτων, προκαλῶν τὴν ἀποστολὴν Ὀθωμανοῦ ἐπιτρόπου τοῦ σουλτάνου πρὸς ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας τῶν ἀναφερομένων (α). Ἡ ἀναφορὰ αὕτη, καίτοι ὑπὸ τὸν χαρακτῆρα τοῦ πιστοῦ ὑπηκόου καὶ δι' ὅλης τῆς ταπεινότητος γεγραμμένη, ἐθεωρήθη κατ' οὐσίαν πρόγραμμά τι ἐπαναστατικόν. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ἡ τουρκικὴ ἐξουσία ἐπτοήθη ἰδοῦσα αἴφνης ἐπανισταμένους τοὺς Βλάχους, ἐν ᾧ ὡς ἐκ τῶν γενομένων ξενικῶν καταγγελιῶν ὑπώπτευε τοιούτους τοὺς Ἕλληνας. Τί δὲ παράδοξον, καὶ ἂν ὑπενόησεν ἐν τῷ Βλαδιμηρέσκῳ τοῦ 1821 ἕνα νέον Καρᾶ-Γιώργην τοῦ 1804, τοσαῦτα παρασχόντα πράγματα τῇ Τουρκίᾳ; Προσέτι δὲ τὸ γεγονὸς αὐτὸ διαταράξατο τὴν πύλην, ἐφ' ὅσον δάκτυλος μὲν ρωσσικὸς κατὰ τὸ σύνηθες ὑπετέθη κινήσας τὴν ὀρεινὴν Βλαχίαν, καίτοι τῆς ρωσσικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διπλωματίας ἀρνηθείσης πᾶσαν μετοχήν· ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς δὲ θέσεως καὶ πολλῶν ἄλλων αἰτίων ἐθεωρήθη συνεπὴς καὶ ἡ ταραχὴ τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας· ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν δὲ μετὰ τῆς Ῥωσσίας ἐκωλύετο ἡ ἄμεσος εἰσβολὴ στρατοῦ τουρκικοῦ καὶ ἡ διὰ τῶν ὅπλων προκατάληψις μιᾶς ἐπαναστάσεως γενικωτέρας. Ἠναγκάσθη ἐντεῦθεν ἡ τουρκικὴ ἐξουσία, ὅπως ὑποκριθῇ ἀποδίδουσα τὰ γινόμενα εἰς τὴν ἔλλειψιν ἡγεμόνος, καὶ ἔσπευσε διορίσασα τοιοῦτον τὸν πρώην ἡγεμόνα Μολδαυΐας Σκαρλάτον Καλλιμάχην. Καὶ αὐτῷ μὲν ἀνέθετο τὴν καθησύχασιν τῶν πραγμάτων, τὸν δὲ λαὸν οὐδεμιᾶς ἠξίωσεν ἀπαντήσεως. Ἵνα μὴ ἐξαφθῶσι δ' ἐπ' ἄπειρον τὰ πράγματα ἐσωτερικῶς καὶ δοθῶσιν ἐξωτερικῶς ἀφορμαὶ πρὸς ἐπέμβασιν, ὁ Καλλιμάχης ἐπετράπη τὴν χρῆσιν τῶν τοπικῶν ὅπλων ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐξήντλει ὅλα τὰ ἠπιώτερα πολιτικὰ μέσα. Δυστυχὴς καὶ ὁ διορισμὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ τούτου ἐν καιροῖς τοιούτοις!

Καὶ ἐν τοσούτῳ ὁ Βλαδιμηρέσκος, μέγας καὶ πολὺς ὢν ἤδη ἐπὶ κεφαλῆς ἱκανῶν χιλιάδων, ἠκολούθει κηρύσσων, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ μὲν ἐλαττώσεις φόρων, παύσεις ἀγγαρειῶν καὶ τὰ τοιαῦτα, ὑπὲρ τῶν ὀπαδῶν δὲ αὐτοῦ ἀξιώματα καὶ τιμάς· κατὰ δὲ τῶν ἀρχόντων, ἐὰν μὴ συνεφώνουν ταῖς γενομέναις αἰτήσεσι πρὸς τὴν πύλην, ἠπείλει τὴν διανομὴν τῶν περιουσιῶν αὐτῶν εἰς τὸν λαὸν καὶ τὴν εἴσοδον ἑαυτοῦ ἐν τῇ καθέδρᾳ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐκ τῆς Τισμάνης, ἣν ἐφωδίασε καλῶς

διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, κινήσας τῇ 6 φεβρουαρίου κατέβαλε διὰ παντὸς τρόπου τούς τε ἐν τῷ χωρίῳ Μπάγια-δὲ-Ἀράμα ἀντιστάντας κατὰ τῶν προκηρυγμάτων αὐτοῦ ὁπλαρχηγίσκους τινὰς Πανδούρους, τοὺς ἐναντιοφρονοῦντας «μανζίλιδας» καὶ πάσης ἄλλης τάξεως ἄρχοντας. Τὸ δ' ἀκολουθοῦν αὐτῷ πλῆθος, τὸ μὲν ἦν ὡπλισμένον, τὸ δ' ἔφερεν ἀκόντια σιδηρᾶ καὶ ῥόπαλα.

Κατόπι δὲ τούτων ὅλων καταλαβὼν διὰ διακοσίων Πανδούρων καὶ ἐφοδιάσας τὴν μονὴν τῆς Στρεχάγιας, ἐκινήθη κατὰ τῆς ἄλλης τοῦ Μόσχου, ὅπου ὠχυροῦντο οἱ κατ' αὐτοῦ ἀπεσταλμένοι Στεφανίκας Βιβέσκος καμινάρης καὶ ὁ Μπάρμπος Βητσοράνος. Ἀπολέσας ἐνταῦθα ὀκτὼ κατὰ τὴν πρώτην συμπλοκὴν φονευθέντας, ἐπολιόρκησε τὴν μονὴν, τὸν δὲ Μακεδόνσκην καὶ Ἰώβαν ἀπέστειλεν εἰς Τσιντσαρένιον, ἵνα διακόψωσι πᾶσαν μετὰ τῶν πολιορκουμένων συγκοινωνίαν. Πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ἔπεμψαν τότε οἱ ἐν Κραϊώβῃ ἄρχοντες καὶ ὁ ἀνθηγεμὼν τὸν σερδάρην Διαμαντῆν μετὰ ἑκατὸν πεντήκοντα· ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐδὲν τολμήσας ἀπέναντι τοῦ ὑπὸ τὸν Βλαδιμηρέσκον πλήθους, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγένετο θεατὴς τῶν πραγμάτων ἁπλοῦς, ἔπειτα δὲ ὁρκισθεὶς τὸν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὅρκον ἐμεσολάβησε, καὶ οὕτως οἱ μὲν ἔγκλειστοι ἐξῆλθον τῆς μονῆς ἀβλαβεῖς, ὁ δὲ Βλαδιμηρέσκος κατέλαβε ταύτην.

Καὶ ἐκ τῆς Κραϊώβης καὶ ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου ἐλήφθησαν τότε δραστηριώτερα καὶ σοβαρώτερα μέτρα. Ἀπεστάλησαν δὲ ἐκ μὲν τῆς Κραϊώβης ὁ κὶρ σερδάρης Ἰωάννης Σολομὼν καὶ ὁ σερδάρης Δῖνος Μπαλτιάνος, ἀμφότεροι μετὰ διακοσίων, ἵνα ἑνωθῶσι μετὰ τοῦ σερδάρου Διαμαντῆ· ἐκ δὲ τοῦ Βουκουρεστίου ὁ Ὀλύμπιος, Φαρμάκης καὶ Χατσῆ Πρόδας μετὰ τετρακοσίων, καὶ μεθ' ἑτέρων ἑκατὸν ὁ δελήμπασης Μιχαὴλ, ὁ τουφεκτσήμπασης Βοζίνης καὶ ὁ μπουλούκμπασης Γκέντσης· ἐπὶ κεφαλῆς δὲ ἁπάντων ὡς διεύθυνσις ὁ Νικόλαος Βακαρέσκος. Ἡ ὅλη οὕτω κινηθεῖσα δύναμις κατὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου συνεποσώθη μέχρις ὀκτακοσίων ἀνδρῶν. Ἀλλὰ «δεινόν γε ἡ ἄγνοια καὶ πολλῶν αἰτία κακῶν» ἐγένετο τῇ διοικητικῇ ἀρχῇ τοῦ Βουκουρεστίου. Ἐν πληρεστάτῃ ἀγνοίᾳ τῆς μυστηριώδους αἰτίας καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν φαινομένων, εἰς κίνησιν ἤδη ἔθετεν αὕτη κατὰ τῆς ἀνταρσίας αὐτοὺς τοὺς πρώτους ὑποβολεῖς καὶ τοὺς κυρίους μοχλοὺς τῆς ἀνταρσίας. Καὶ ἰδοὺ ἐν μὲν τῇ Μικρᾷ Βλαχίᾳ ὁ Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης περιέπαιξαν τὰ πράγματα ὑπὸ διαφόρους τρόπους πρὸς ὄφελος καὶ ἐνίσχυσιν πλείονα τοῦ

Βλαδιμηρέσκου· ἐν δὲ τῷ Βουκουρεστίῳ ἐραδιουργήθη ὁ Νικόλαος Βακαρέσκος λόγῳ μὲν ὡς ἀνάξιος, πράγματι δὲ ὡς ἐκτὸς ὢν τοῦ μυστηρίου, καὶ ἀντικατέστη παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Σαμουρκάση, ἐντὸς ὄντος τοῦ μυστηρίου. Κατὰ πολὺ ἐκολακεύθη τὸ διβάνιον τοῦ Βουκουρεστίου, ὅταν ὁ Σαμουρκάσης ὑπεσχέθη αὐτῷ τὴν καθησύχασιν τῶν πραγμάτων ἄνευ αἱματοχυσίας καὶ οἷς αὐτὸς οἶδε τρόποις.

Ἐντεῦθεν ἤρξατο ἡ γελοιωδεστέρα παντόμιμος σκηνὴ μετὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου διευθυντοῦ καὶ πληρεξουσίου Σαμουρκάση μέχρι τοῦ κατωτέρου ὁπλαρχηγοῦ Γκέντσου. Τῶν γενικῶν πραγμάτων ἐγγυμονούντων, ὁ μὲν Σαμουρκάσης ἐξηγοράζετο τὸν καιρὸν διὰ τυπικῶν μετὰ τοῦ ἀντάρτου ἀνταποκρίσεων ἐκ τῆς Κραϊώβης· ὁ δὲ Ὀλύμπιος, στρατοπεδευόμενος ἐν Κοτσοφανίῳ, ἀπέχοντι ἐπὶ τέσσαρας ὥρας τοῦ Τσιντσαρενίου, ὅπου ἦν ὁ Βλαδιμηρέσκος, τακτικῶς συνδιελέγετο μετ' αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν νύκτα· ἀμφότεροι δὲ ἐνίσχυσαν ἔτι μᾶλλον τοῦτον, ὁ μὲν Σαμουρκάσης διὰ τοῦ Χατσῆ Πρόδα, αὐτομολήσαντος δῆθεν, ὁ δὲ Ὀλύμπιος δι' ἑτέρων στρατιωτῶν καὶ πολεμοφοδίων. Κατόπιν δ' ἐλθὼν εἰς Κοτσοφάνιον ὁ σερδάρης Δῖνος Μπαλτιάνος, καὶ μετὰ ἐρεύνας ἐκ τοῦ πλησίον ἀκριβεῖς ἀνιχνεύσας ἅπαντας συνωμότας ἀντὶ διωκτῶν τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ἀπεσύρθη εἰς Τιργουζήϊλον (Τιργουσιούλαν), πολίχνην παρὰ τὸν Σαργητίαν ποταμὸν ἐν τῷ βορειοδυτικῷ τῆς Κραϊώβης, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ὁ Βακαρέσκος καὶ ὁ σουλτσιάρης Κωνστῆς μετὰ διακοσίων Πανδούρων· ἐκεῖθεν δὲ κατήγγειλε πρὸς τὸ διβάνιον τοῦ Βουκουρεστίου, ὅσα εἶδε καὶ ἐπληροφορήθη, ἤτοι πλῆρες τὸ μυστήριον. Τοῦτο μαθὼν ὁ Βλαδιμηρέσκος, ἀπέστειλε μετὰ τετρακοσίων τὸν Γκρίμπαν εἰς Τιργουζήϊλον, ἵνα συλλάβῃ τὸν Μπαλτιάνον καὶ ὅσους ἂν δυνηθῇ ἐκ τῶν ἀρχόντων τοῦ θέματος Γορζίου. Καὶ οὗτοι μὲν προέλαβον φυγόντες εἰς τὰ πλησίον τῆς μονῆς Λάϊντς ὄρη· ὁ δὲ Γκρίμπας, ὁδηγηθεὶς παρὰ τοῦ ἐκεῖ Βασιλείου Μοντσέσκου, περὶ οὗ εἴπομεν, κατώρθωσε τὴν σύλληψιν πολλῶν, οὓς ἀπήγαγε καὶ κατέκλεισεν ἐν τῇ Τισμάνῃ.

Τούτων γινομένων ἐν τῇ Βλαχίᾳ, ὁ Ὑψηλάντης ἔπεμψε τῷ Θεοδώρῳ Κολοκοτρώνῃ, μεταβάντι ἤδη ἐν τῇ Λακωνίᾳ, πλείστου λόγου ὁδηγίας τῆς 29 ἰανουαρίου. Ἐκτὸς τῶν περὶ τῆς κοινῆς ὁμονοίας καὶ τῆς δεούσης προπαρασκευῆς πρὸς τὸν πόλεμον ἀναφερομένων, συνεβουλεύοντο ὁ Κολοκοτρώνης καὶ δι' αὐτοῦ οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἅπαντες, καὶ μάλιστα οἱ τῆς στερεᾶς, οἵαν ὤφειλον τακτικὴν ὡς πρὸς τὸν Ἀλῆ πασ-

σᾶν, τοὺς σουλτανικοὺς, τὸν Χουρσὴτ πασσᾶν, τὰς ὑποσχέσεις τῆς πύλης καὶ τοὺς ἐπιβεβλημένους ἀφορισμοὺς τοῦ πατριάρχου. «Νὰ »πασχίσητε παντοιοτρόπως, ἔγραφεν, εἰς τὸ νὰ φυλάττετε μίαν συμ»μαχίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· τοιαύτην ὅμως, ὥστε ἀφανίζοντες »τοὺς βασιλικοὺς νὰ ἔχετε αὐτὸν πάντοτε εἰς τὸ χέρι σας μὲ ὅλα του »τὰ πλούτη, διὰ νὰ μὴν ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ ξαναγίνῃ ἐκεῖνο, ὁποῦ ἦ»τον πρὸ τοῦ πολέμου.—Φαινόμενοι, ὅτι ὑπερασπίζεσθε καὶ πολε»μεῖτε κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, πασχίσατε νὰ διώξετε ἐξ »ὅλης σχεδὸν τῆς Ἠπείρου τὰ βασιλικὰ στρατεύματα, ὥστε εἰς τὰς »πρώτας σάλπιγγας τῆς πατρίδος νὰ ἦναι ἐλεύθερα ἐκεῖνα τὰ μέρη »καὶ ὠχυρωμένα ἀπὸ ἀνδρείους Ἕλληνας.—Νὰ προσποιῆσθε τὴν με»γαλητέραν πίστιν καὶ ἀφιέρωσιν πρὸς τὸν Ἀλῆ πασσᾶ, διὰ τοῦ ὁ»ποίου μέσου νὰ δυνηθῆτε ν' ἀποσπάσητε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἰδίου »πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Τούρκους, διὰ νὰ τὸν ἔχετε πάντοτε ἰδικόν »σας» (α).

Ἅμα δὲ ἀνταρτήσαντος τοῦ Βλαδιμηρέσκου, ὁ Ὑψηλάντης καταλληλον θεωρήσας τὴν εὐκαιρίαν καὶ περὶ τῆς ἀπροκαλύπτου κινήσεως τοῦ Σάββα καὶ Ὀλυμπίου, διέταξε τούτοις τὰ δέοντα. Ἀλλ' ὁ μὲν Σάββας, καθ' ἃ ἐφρόνει καὶ διενήργει, ἐπεῖχεν ἔτι, ζημιώδη κρίνων τὴν ἐκ μόνης τῆς Βλαχομολδαυΐας καὶ τῆς Ἑλλάδος κίνησιν ἄνευ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας (β)· ὁ δὲ Ὀλύμπιος, καίτοι ἔχων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν γνώμην τῶν πλειόνων ἐν τῷ Βουκουρεστίῳ, ἤθελεν, ὡς ἀπολύτως ἀναγκαίαν, καὶ τὴν ἄμεσον συμμετοχὴν τούτου. Ἐντεῦθεν ἡ διαγωγὴ τοῦ Σάββα πικρῶς ἐπεκρίνετο· ὁ δ' Ὑψηλάντης, διαπραγματευόμενος ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ μετὰ τοῦ Μιλόσχη, ἔφθασεν εἰς ἓν λίαν εὐχάριστον τέρμα, συμφωνηθέντων τῶν ὅρων μιᾶς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας συνθήκης συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας. Ἰδοὺ

«ΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΑΣ ΣΥΝΘΗΚΑΙ.

« Ἐν ὀνόματι τῆς Παναγίας Τριάδος καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ἀκοιμή»του καὶ παντεφόρου ὄμματος τοῦ πανταχοῦ παρόντος ἀληθινοῦ Θεοῦ, »ἰδοὺ ἐκτίθενται ἤδη καὶ ἐγγράφως αἱ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας »ἀμοιβαῖαι συνθῆκαι· ἔνθα, ἐκτελεσθέντων πρῶτον κατὰ τὸ εἰκὸς τῶν »πρὸς Θεὸν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν καὶ ὅλης ἁπλῶς τῆς ἀναγκαίας ὕλης, »ἐξ ἧς τὰ καθ' ὑπόσχεσιν ἄρθρα, ἐγένετο ἡ παροῦσα ἔγγραφος ἀπό»φασις περὶ τῶν ἐγκριθέντων, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς.

«Πρὸς ἔνδειξιν δὲ πιστότητος καὶ ἀσφαλείας τῶν κοινῇ γνώμῃ ἐγ-»κριθέντων καὶ ὑποσχεθέντων ἐγγυῶνται.

«Ὁ μὲν Ἐκλαμπρότατος Πρίγκιψ κύριος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης »ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος, ἐπ' ὀνόματι καὶ τῶν λοιπῶν συνηνωμέ-»νων καὶ συμμαχικῶν ἐπαρχιῶν· ὁ δὲ Ἐνδοξότατος κύριος Μήλοσης »Ὀμπρενοβήκη μετὰ τῶν Εὐγενεστάτων Κνιάζιδων καὶ τῶν κατὰ τό-»πους προεστώτων ἀπὸ μέρους τῆς Σερβίας.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι βεβαιοῦμεν τὸν Ἐκλαμπρότατον Πρίγκιπα κύ-»ριον Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ὅτι δεχόμεθα τὸν δεσμὸν τῆς ἑνώσεως· »διὸ καὶ συνενούμεθα μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ λοιπῶν συνηνωμένων καὶ »συμμαχικῶν ἐπαρχιῶν, καθ' ὅλους τοὺς λόγους τῆς πολιτικῆς ἑ-»νώσεως· ἔνθα καὶ ὑποσχόμεθα ἐν καθαρῷ συνειδότι, ὡς ὀρθόδοξοι »Χριστιανοὶ καὶ ὡς τίμιοι ἄνθρωποι, τὰ ἑξῆς.

«1. Συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν παντοτεινὴν καὶ ἀδιαχώριστον ἐν »παντὶ καιρῷ καὶ ἀνάγκῃ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις.

«2. Προστασίαν καὶ ἐπιστασίαν εἰλικρινῆ καὶ ἄδολον καὶ γενικῶς »καὶ μερικῶς.

»3. Ὑποδοχὴν, φιλοξενίαν, φιλοφροσύνην, περιποίησιν, ἀδελφικὴν »καὶ ἄσυλον ἀβίαστον πρὸς πάντας τοὺς ἐκ περιστάσεων καταφεύ-»γοντας ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Σερβίαν.

«4. Βοήθειαν ἀδελφικὴν καὶ ἀνάλογον μὲ τὰς ἐκ περιστάσεων τυ-»χούσας στενοχωρίας.

«5. Ὑπόληψιν, τιμιότητα καὶ ὑπακοὴν ἀδίστακτον εἰς πᾶσαν ἔντι-»μον καὶ νόμιμον ἀπόφασιν περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων.

«6. Χρείας καλούσης, ἐλευθέραν διάβασιν διὰ τῆς Σερβίας εἰς τὴν »Ἑλλάδα κατὰ τὰς τυχούσας περιστάσεις.

»7. Ἀσφάλειαν καὶ περιποίησιν καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους, »πρὸς ὅντινα ἐπίσημον ἐξαποστείλῃ ὁ Ἐκλαμπρότατος Πρίγκιψ κύ-»ριος Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης εἰς τὴν Σερβίαν.

«8. Εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς σήμερον ὑποσχόμεθα νὰ »εὑρεθῶμεν ἕτοιμοι εἰς ἀνθίστασιν τοῦ ἐχθροῦ μὲ ὅλην τὴν δυνατὴν »πολεμικὴν ἑτοιμασίαν.

«9. Βεβαιοῦμεν, ὅτι ποτὲ δὲν θέλομεν παύσει πολεμοῦντες τὸν »ἐχθρὸν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἀνθρωπότητος, εἰμὴ ὅταν ἀποκατα-»σταθῇ τελεία ἀνεξαρτησία καθ' ὅλας τὰς συνηνωμένας καὶ συμμα-»χικὰς ἐπαρχίας.

«10. Βεβαιοῦμεν τέλος πάντων ἀπὸ μέρους ὅλης τῆς Σερβίας, ὅτι »μὲ μίαν γνώμην, μὲ μίαν θέλησιν καὶ μὲ μίαν ἀπόφασιν ὅλοι ὁμοῦ »ὑποσχόμεθα νὰ φυλάξωμεν ἀμεταθέτως ὅλα τὰ ὑποσχεθέντα, ἔτι δὲ »καὶ ὅ,τι ἄλλο ἐκ περιστάσεων κριθῇ ἀναγκαῖον ὑπὲρ Πίστεως καὶ »Πατρίδος.

«Ταῦτα ἡ Σερβία πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ λοιπὰς συνηνωμένας συμ- »μαχικὰς ἐπαρχίας πρὸς ἀμοιβαίαν ἔντιμον καὶ νόμιμον συμμαχίαν »καὶ ἐπιμαχίαν, πρὸς αὔξησιν καὶ στερέωσιν ὅλων τῶν κοινῶν συμ- »φερόντων, καὶ πρὸς διατήρησιν τῆς κατὰ νόμον ἐσωτερικῆς καὶ ἐ- »ξωτερικῆς εὐταξίας. Ἔνθα ὑποβεβαιοῦνται μεθ' ὅρκου καὶ ἐν καθαρῷ »συνειδότι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἵνα ἔχωσι τὸ κῦρος ἐν παντὶ »καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ νομίμῳ κριτηρίῳ, καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀπρο- »σωπολήπτων νόμων τοῦ ἔθνους.

»(ὑπογεγραμμένος) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Τὸ παρ' ἡμῖν πιστὸν ἀντίγραφον τῆς συνθήκης ταύτης ὑπάρχει ἄνευ μηνολογίας· εἰκάζομεν ὅμως γραφεῖσαν αὐτὴν κατὰ φθίνοντα δεκέμβριον τοῦ 1820, διότι εἰς τὴν ἀμέσως πρὸς τὸν Ῥίζον γενομένην παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου ζήτησιν περὶ ἁρμοδίου προσώπου διὰ τὴν ἀποστολὴν εἰς Σερβίαν ἀπεκρίθη οὗτος τῇ 27 δεκεμβρίου συμβολικοῖς γράμμασι, λέγων: « Ἄνθρωπον νὰ κινήσωμεν ἀπεδῶ διὰ Σερ- »βίαν δὲν ἠμποροῦμεν, διότι δὲν ἔχομεν τρόπους ἀσφαλεῖς . . . Ἐστο- »χάσθημεν δὲ ἄλλον τρόπον, ἂν τὸν ἐγκρίνετε. Νὰ στείλετε ἄνθρω- »πόν σας πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ Νικολόπουλον, καὶ αὐτὸς νὰ τὸν »ἐφοδιάσῃ πρὸς τὸν ἐν Κραγιώβῃ Χατσῆ Γιαννούσην καὶ αὐτὸς ἔχει »τοὺς τρόπους νὰ τὸν ἐκσπιδίρῃ ἀσφαλῶς εἰς Σερβίαν».

Ἐντεῦθεν ὁ Ὑψηλάντης ἀπέστειλε τῷ Μιλόσχῃ πρὸς ὑπογραφὴν τὴν συνθήκην αὐτὴν διὰ τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ (α), ἑνὸς τῶν νουνεχεστέρων καὶ ἀξιωτέρων ἀποστόλων, καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῦ μέχρι τῆς Βλαχίας ἀνέθετο τῷ Ῥίζῳ. Οὗτος δ' ἀμέσῳ ἀδείᾳ τοῦ ἡγεμόνος Σούτσου ἐφωδίασεν αὐτὸν διὰ ταχυδρομικῆς ἁμάξης· ἐν δὲ τῷ Βουκουρεστίῳ ὁ Σάββας καὶ ὁ Ὀλύμπιος ἐνεχείρησαν τούτῳ ἰδίαν ἕκαστος ἐπιστολήν, δι' ἧς συνίστων πρὸς τὸν Μιλόσχην, ὅσα ἔγραφεν αὐτῷ ὁ Ὑψηλάντης. Ὁ Λεβέντης προέτρεψε τότε τὸν Ἀριστείδην, ἵνα ἀσφαλισθῇ διὰ ῥωσσικοῦ διαβατηρίου, ἀλλ' οὐκ εἰσηκούσθη. Ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου ἀπῆλθεν οὗτος εἰς τὴν Μικρὰν Βλαχίαν συστημένος παρὰ τοῦ Λεβέντου καὶ Ὀλυμπίου πρὸς τὸν Βλαδιμηρέ-

σκον, ἐν ἀνταρσίᾳ ὄντος. Ἐκεῖθεν φιλοφρονηθεὶς ὑπερβαλλόντως, ὡδηγήθη πρὸς τὸν Γκίρμπαν, ὑπάρχοντα ἐν τῷ Τσερέσῳ, χωρίῳ κειμένῳ ἀντικρὺ τοῦ ἐν τῷ Ἴστρῳ ἐπινησιδίου φρουρίου (Ἀδδᾶ-καλέ). Ἐντολὴν εἶχε παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ὅπως ἐκ τοῦ Τσερέσου μεταβῇ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἴστρου καὶ ἐπὶ τῆς αὐστριακῆς χώρας παλαιὰν Ὄρσοβαν· ἐκεῖθεν δὲ ἐπὶ φιλικοῦ πλοίου διὰ τῶν καταρράκτων (γκιρτεπίων) εἰς τὴν ἀπέναντι Σιδηρᾶν Πύλην τοῦ Τραϊανοῦ, χώραν σερβικὴν παρὰ τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἐκεῖθεν καταβῇ ἀπ' εὐθείας πρὸς συνέντευξιν τοῦ Μιλόσχη. Αὐτὴν καὶ ὁ Γκίρμπας ἐγνωμοδότησεν ὡς ἁρμοδιωτέραν τὴν διὰ τῆς αὐστριακῆς χώρας διέλευσιν τούτου. Ὁ Ἀριστείδης ὅμως, πολὺν περὶ τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας φόβον ἔχων, ἀσφαλεστέραν εἶδε καὶ ὡς τοιαύτην προετίμησε τὴν ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ Ἀδδᾶ-καλὲ μετάβασιν εἰς τὴν τουρκικὴν χώραν καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸ ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχον σερβικὸν χωρίον καὶ ὅριον Νεγοδῖνον. Ὁ Λασσάνης προϊδὼν τὸ δύσκολον τῆς πορείας αὐτοῦ, ἔγραφεν ἐξ Ἰασίου τῇ 13 ἰανουαρίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην: « ... Ὁ Ἀριστείδης θὰ δυσκολευθῇ μεγάλως νὰ » περάσῃ, ἐπειδὴ καὶ ὁ Σάββας ἔστειλεν ἄνθρωπον, καὶ δὲν ἠμπόρε»σε νὰ περάσῃ ...» Μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ Ἀριστείδης ἀπέβη εἰς τὸ Ἀδδᾶ καλέ.

Ἐν τοσούτῳ οἱ ἔφοροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπαναλαμβάνοντες πρὸς τὸν Ὑψηλάντην τῇ 12 καὶ 14 ἰανουαρίου τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ὡς καὶ τὰς ἀπὸ 15 καὶ 29 νοεμβρίου αἰτήσεις ἑαυτῶν· οὐχ ἧττον δὲ ἐπιβεβαιοῦντες τὸν ζῆλον καὶ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν αὐτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν πρὸς τὸ κατὰ κεφαλῆς τοῦ σουλτάνου πραξικόπημα, καὶ τέλος πάντων ἐκθέτοντες ἄλλα τε πολλὰ καὶ τὰς περὶ Βουλγάρων καὶ Ἠπείρου νεωτέρας ἐνεργείας (α), ἀνήγγειλαν εἴδησιν λυπηρὰν περὶ τῶν πρωτίστων τῆς Ὕδρας, ὡς ἐπιμενόντων ἐν τῇ ἀρνήσει τῆς συμμετοχῆς ἑαυτῶν πρὸς τὸν πόλεμον, ἐὰν μὴ πρότερον ἐκλείψῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ στόλος τοῦ σουλτάνου (β). Εἰς τὴν αὐτὴν τῶν τῆς Ὕδρας ὑπήγετο κατηγορίαν καὶ ὁ ἐν Πέτσαις πρώτιστος Χατσῆ Ἰωάννης Μέξης. Ἀμέσως ὁ Ὑψηλάντης ἔσπευσε γράψας ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀρχῆς πρὸς ἀμφοτέρους τὰ δέοντα, τριπλῷ χρώμενος τρόπῳ ἐπιπλήξεως, προτροπῆς καὶ ἀπειλῆς (γ). Ἀλλ' ἀπέναντι τῶν σκέψεων τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, πολλὴν ἐχόντων ἐπιρροὴν καὶ ὥς τινος ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ πολέμου θεωρου-

μένων πλάστιγκος, ἀδύνατα ἦσαν τ' ἄλλα πάντα, ἐκτὸς μόνης τῆς ἀνάγκης. Ταύτην ὑπέδειξεν ὁ Περραιβὸς ἐκ τῆς Ὕδρας γράφων, ἀντελήφθησαν δὲ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔφοροι ἐνεργήσαντες πάνθ' ὅσα ἔδει, καὶ ἐστεφάνωσεν ἡ ἐπιτυχία κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1821 (α).

Ἀπείρους ὁμολογήσωμεν χάριτας τῇ θείᾳ προνοίᾳ, ὡς μόνῃ προλαβούσῃ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ἑλλήνων τὰς πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν ἐξουσίαν ξενικὰς καταγγελίας, ἀλλεπαλλήλους τε καὶ συντόνους γενομένας (α). Αἱ πρὸς τοῦτο τὸ ὅλως ἀντίθετον ἀποτέλεσμα συνδραμοῦσαι περιστάσεις ἦσαν βεβαίως δάκτυλος Κυρίου, καὶ πρὸς βεβαίωσιν ἀρκοῦσι δύο μόναι.

Ἰδοὺ ἡ πρώτη. Ἡ ἀγγλικὴ διπλωματία, μὴ ἔχουσα ἀποδείξεις ἐγγράφους περὶ τῆς ὑπενεργουμένης ἐπαναστάσεως, συνέλαβεν, ὡς φαίνεται, τὸ σχέδιον τῆς ὁπωσδήποτε συλλογῆς ὑπογραφῶν τινων, ἐμφαινουσῶν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν πόλεμον. Τοῦ σατανικοῦ τούτου ἔργου ἤρξατο ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ὡς μᾶλλον ὑπόπτου παρὰ τοῖς Τούρκοις, καὶ τὸν ἐν Πάτραις Πάϊμπωρ, ὑπάλληλον τοῦ ἀγγλικοῦ προξενείου μετατεθέντα ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξελέξατο ὄργανον καὶ διὰ τῶν ἀνηκουσῶν ὁδηγιῶν καὶ χρημάτων ἐφωδίασε. Ὁ Πάϊμπωρ ἀπεκαλύφθη κατὰ πρῶτον εἴς τινα τῶν ἀδελφῶν Κουμανιωτῶν ὡς στρατολόγος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πελοποννήσου δῆθεν, ἔδωκεν αὐτῷ χίλια γρόσια διὰ μισθοδοσίας, καὶ τὴν ὑπογραφὴν τούτου ἐζήτησεν ἐπὶ ἀποδείξει διαλαμβανούσῃ καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς χορηγίας. Προχωρησάσης δὲ τῆς τοιαύτης ἐργασίας μέχρις εἴκοσι προσώπων, οἱ ἐκεῖ Φιλικοὶ ἔμαθον, ὅ,τι διέτρεχε, καὶ τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς ἐδράξαντο, ἵνα ἀντενεδρεύσωσιν οὐ μόνον πρὸς οὐδετέρωσιν τῶν ξενικῶν καταγγελιῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐνοχοποίησιν αὐτῶν τῶν καταγγελλόντων. Ἐντεῦθεν, προηγουμένου τοῦ μητροπολίτου Γερμανοῦ, τὸν μὲν Κουμανιώτην καὶ ἄλλους τινὰς ἔπεισαν οὗτοι ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἵνα καταθέσωσιν ἐνώπιον τοῦ διοικοῦντος βοεβόνδα τὰ γινόμενα, ἐὰν προσκληθῶσι· τὸν δ' ἐπὶ τῆς περιόδου ἐκείνης προεστῶτα τῆς ἐπαρχίας Νικόλαον Λόντον, ἀγνοοῦντα ἔτι τὸ μυστήριον τῆς Φιλικῆς ἑταιρίας, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ ἄτολμον ὄντα φύσει, προέτρεψαν ἐπιμόνως, ἵνα καταμηνύσῃ ἐπιμόνως τὰ τοῦ Πάϊμπωρ. Ὁ βοεβόνδας ἐδυσπίστησε κατ' ἀρχάς, ἀπορῶν, πῶς φίλη οὖσα τῆς τουρκικῆς ἡ ἀγγλικὴ διπλωματία ἐπιβουλεύεται, ὑπενεργοῦσα τοῦ τόπου τὴν ἐπανάστασιν· πα-

ραστάντων ὅμως τοῦ Κουμανιώτου καὶ τῶν ἄλλων, τοῦ δὲ πράγματος συνδυασθέντος πρὸς τὸν πόλεμον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐπείσθη ὅλως καὶ ἔκτακτον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπέστειλεν εὐθὺς ἔφιππον ταχυδρόμον πρὸς τὴν ἐν Τριπόλει ἀρχήν, ὡς καὶ αὕτη πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοιούτῳ δὲ τρόπῳ οὐ μόνον προελήφθη ὁ περὶ ἐνοχοποιήσεως τῆς Πελοποννήσου καταχθόνιος σκοπὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιβουλὴ ἐστράφη εἰς βάρος αὐτῆς τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας, μὴ πιστευομένης τοῦ λοιποῦ ἔτι μᾶλλον καὶ ἐσωτερικῶς μυκτηριζομένης παρὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, ὁσάκις κατήγγελλε.

Ἰδοὺ ἡ δευτέρα. Μετὰ τὰ ἀνωτέρω συμβάντα πλοῖόν τι ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν ἐλλιμενίσθη ἐν Πάτραις, πεφορτισμένον τὴν καταμέτρησιν τῶν ὑδάτων τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ὁ Ἄγγλος ἀξιωματικὸς, ἵνα μὴ δοθῶσιν ὑπόνοιαι τῇ τουρκικῇ ἀρχῇ, ἔλαβεν εὐτυχῶς τὸ μέτρον τῆς λαθραίας καταμετρήσεως, καὶ ἐμισθώσατο πρὸς ὁδηγίαν αὐτοῦ ἕνα Οἰανθέα (Γαλαξειδιώτην) πλοίαρχον· οὗτος δὲ ἐξηγήθη περὶ τούτου, ὡς περὶ ἀδιαφόρου πράγματος, πρὸς τὸν Ἰωάννην Παπαῤῥηγόπουλον. Κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας ἐγνώριζον οἱ ἑταῖροι τὴν περὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν Πελοποννησίων διαταγὴν τῆς πύλης, τὰς δὲ ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχὰς σκεπτομένας, τίνι ἐκτελέσωσι ταύτην καταλληλοτέρῳ τρόπῳ. Ἁρμοδίαν λοιπὸν θεωρήσαντες καὶ τὴν παροῦσαν περίστασιν, ὅπως ἀποδείξωσι τοῖς Τούρκοις συκοφαντούμενον μὲν τὸν τόπον ἐπὶ ἐπαναστατικῇ συνωμοσίᾳ, αὐτοὺς δ' ἐξ ἐναντίας τοὺς ξένους, ἢ Φράγγους, προτιθεμένους σκοποὺς πολεμίους καὶ σκανδαλίζοντας τὴν ἐξουσίαν μετὰ τοῦ τόπου, κατήγγειλαν ἐπιτηδείως τῷ βοεβόνδᾳ τὴν μυστηριώδη ἐργασίαν τοῦ ἀξιωματικοῦ Ἄγγλου, ὡς ἀφορῶσαν τὴν παρασκευὴν μεμελετημένης ἐξωτερικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς ἑνώσεως ταύτης μετὰ τῆς Ἑπτανήσου. Τοῦρκος ἀμαθὴς ὁ βοεβόνδας, ἐκλαβὼν κατὰ πεποίθησιν ὡς πολεμικὴν τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτὴν ἐργασίαν, ἔκπληκτος καὶ ἤδη ἐγένετο ἔτι πλέον, καὶ ἀπόδειξιν πραγματικὴν ἐζήτησε. Οἱ δ' ἑταῖροι, γνωρίζοντες παρὰ τοῦ Οἰανθέως πλοιάρχου, ὅτι ἡ καταμέτρησις ἄρξεται κατὰ τὴν δεῖνα προσεχῆ νύκτα ἀπὸ τοῦ παραλίου τῆς Ἁγιᾶς, εἰσηγήσαντο τούτῳ διὰ τοῦ Παπαῤῥηγοπούλου τὴν ἐκεῖσε μυστικὴν ἀποστολὴν ἑνὸς ἐμπίστου Τούρκου, καὶ σχέδιον ἔδοσαν περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἐδύνατο οὗτος ἀνακαλύψαι τὰ πάντα. Ἐπιτυχόντος δὲ τοῦ σχεδίου, ὁ Τοῦρκος ἐπανελθὼν δρομαῖος ἐκ τῆς Ἁγιᾶς

ἐβεβαίωσε περιπαθῶς τῷ βοεβόνδᾳ, ὅσα αὐτοῖς ὤμμασιν εἶδε. Ἀμέσως δὲ διεβιβάσθησαν ἐκτάκτως καὶ αἱ διὰ τὴν νέαν αὐτὴν ἀνακάλυψιν ἐπίσημοι πληροφορίαι πρὸς τὴν κεντρικὴν ἀρχὴν τῆς Τριπόλεως, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἀνωτάτην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐσχηματίσθησαν μεγαλήτεραι αἱ περὶ ξενικῆς ἐπιβουλῆς πεποιθήσεις· διὰ δὲ ταῦτα ἀνεστάλη ἡ περὶ ἀφοπλισμοῦ τῶν Πελοποννησίων διαταγή, αἱ δὲ κατὰ τῶν Ἑλλήνων παραστάσεις οὐδόλως εἰσηκούοντο.

Ἀπὸ τοιούτων καὶ τοσούτων διεσώθη ἡ προπαρασκευὴ τοῦ πολέμου φοβερῶν σκοπέλων, καὶ ἡ χεὶρ τοῦ Ὑψίστου προεστάτευσεν αὐτὴν διὰ σημείων, ἀνθρωπίνως ἀπρονοήτων. Οἱ μεγαλέμποροι καὶ ἔμποροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤρξαντο τῆς περιστολῆς καὶ τῆς βαθμιαίας παύσεως τῶν ἐργασιῶν ἑαυτῶν, ὡς βλέποντες πλησιάζουσαν τὴν ἔκρηξιν. Ἀλλ' ἔμελλεν, ὅπως μὴ ἀποφύγῃ τὸ μυστήριον ἐπὶ τέλους καὶ τὴν ἐσωτερικὴν προδοσίαν. Ἐκ τοῦ ἄρθρου 8 τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Σερβίας συνθήκης βλέπομεν ὁρισθεῖσαν τὴν γενικὴν τοῦ πολέμου κίνησιν μετὰ τριμηνίαν, ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀπριλίου· παρενέβη ὅμως βάσκανος δαίμων καὶ ἐβίασε τὰ πράγματα. Καθὼς μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ ἀνεφάνη εἷς Ἰούδας Ἰσκαριώτης, οὕτω καὶ μεταξὺ τῶν Φιλικῶν εὑρέθη ἐπὶ ἐσχάτων εἷς Ἀσημάκης Θεοδώρου προδότης (α). Χαρακτῆρος δολίου καὶ ποταποῦ, καρδίας βδελυρᾶς καὶ πνεύματος ἀνησύχου, τὸ ἀγγεῖον τοῦτο τοῦ σατανᾶ, εἰσχωρῆσαν δυστυχῶς ἐν τῇ ἑταιρίᾳ, δείγματα ἔδωκεν ἱκανῶς ὕποπτα ὡς ἐκ τῶν σπερμολογιῶν, δι' ὧν διετάρασσε τὰ πνεύματα. Ὡσεὶ προέβλεπε δὲ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι χείρονα καὶ καθαρῶς προδοτικὴν διαγωγὴν αὐτοῦ, ὁ Ὑψηλάντης ἔσπευσεν ὁδηγήσας τὸν Ξάνθον δι' ἐπιστολῆς τῆς 25 ἰανουαρίου, «νὰ γράψῃ εἰς Πόλιν πρὸς τὸν Κάριμον »(Σέκερην) καὶ πρὸς τοὺς ἐφόρους διὰ τὴν ἀχρειότητα τοῦ Ἀσημακο»πούλου (β), *ὥστε νὰ λάβουν μέτρα*». Οὐδόλως ἠπατήθη, καθ' ὅσον ὁ Ἀσημάκης οὗτος, τυχὸν καὶ ἑτέρου κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ συνεργοῦ, τοῦ σεσημειωμένου Εὐσταθίου Γαλάτου (γ), ἀκαθέκτως ζητοῦντος ἐκδίκησιν καὶ αἷμα ἀντὶ αἵματος διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Νικολάου (δ), προέδωκε τὸ μυστήριον ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐντεῦθεν κεραυνοβόλητοι οἱ πάντες ἐγένοντο. Ἐγνώριζον μὲν, ὅτι οὐδεμία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας μυστικὴ ἀνταπάκρισις, διότι ἐστερεῖτο τοιαύτης ὁ προδότης, ἔβλεπον ὅμως, ὅτι,

γνωσθέντος ὁπωσδήποτε τοῦ μυστηρίου, ὁ πέλεκυς τῆς ἀγρίας τυραννίας καὶ τῶν προκαταληπτικῶν μέτρων ἔπιπτε πλέον καθ' ὅλου τοῦ ἔθνους. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἐν Ἰασίῳ ἡ γνῶσις τοῦ μυστηρίου περιῆλθεν εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰς αὐτὰ τὰ μικρὰ παιδία καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἐντοπίους ἕνεκα τοῦ ἀτάκτου συστήματος τῆς καταγραφῆς, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ γινομένου ἀτακτοτέρου. Οἱ ἰσπράβνικοι τοῦ Ποτοσανίου συλλαβόντες ἐπὶ αὐτοφώρῳ δύο φιλικοὺς Ἕλληνας, ἀπέστειλαν εἰς Ἰάσιον σιδηροδεσμίους. Ὁ γέρων Ῥιζνοβάνος παραπονούμενος τῷ Ῥίζῳ, «Τί εἶναι αὐτὰ ὁποῦ τρέχουν;» ἀπήτει, ὅτι ὁ Ἡγεμὼν, ὡς ὑπεύθυνος, «πρέπει νὰ δώσῃ εἴδησιν εἰς τὸ Δεβλέτι«. Κατὰ πάντα δὲ καὶ ἐν πᾶσι δεινῶς ἐνοχοποιούμενος ὁ Σοῦτσος, ἀναφανδὸν ἐδυσφημεῖτο παρὰ τῶν ἐντοπίων ὡς συνωμότης κατὰ τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας. Ματαίως ὁ Ῥίζος προσεπάθει ἀπατῶν τούτους καὶ τοὺς ἄλλους διὰ διαφόρων σοφισμάτων. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν Γαλαζίῳ προβᾶσα ῥῆξις τοῦ Καραβιᾶ καὶ τοῦ Τούρκου Τοπουζτσῆ ἔδιδεν ὑπονοίας σοβαράς. Ἡ δ' ἐν τῇ Βλαχίᾳ κινηθεῖσα ἀνταρσία τοῦ Βλαδιμηρέσκου κατετάραττε τόσῳ μᾶλλον τοὺς παριστρίους Τούρκους, ὅσῳ προήγγελλε συγχρόνως οἱονεὶ καὶ τὴν ἀποστασίαν τῆς Σερβίας, ὡς γείτονος (α). Συγχρόνως ὁ ἡγεμὼν Σοῦτσος ἔγραφε συμβολικοῖς γράμμασι τῷ Ὑψηλάντῃ: «Εἰ»δήσεις νέας ἔλαβον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐκεῖ »πλησιάζει νὰ σπάσῃ. Οἱ δεπουτάτοι τοῦ Μωρέως ἔφυγαν κρυφίως «ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Πόρτα τοὺς ζητεῖ· αὐτὴ κάμνει με»γάλας βιαστικὰς ἑτοιμασίας εἰς τὸν τερσανᾶν. Οἱ δεπουτάτοι τῆς »Σερβίας ἑτοιμάζονται νὰ ἀναχωρήσουν. Οἱ Ἠπειρῶται ἐκυρίευσαν τὴν »Πρέβεζαν. Οἱ Πέρσαι ἐκυρίευσαν τὸ Σιβάς. Μεγάλη αὐτὴ διθερσιόνε. »Ἀπὸ Βλαχίαν δὲν ἔχομεν νεωτέραν εἴδησιν». Διὰ ταῦτα αἱ περιπαθέστεραι ἐγράφησαν προτροπαὶ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, ἵνα ἐξέλθῃ ἄνευ ἀναβολῆς καὶ κηρύξῃ τὸν πόλεμον. Ὁ ἡγεμὼν Μολδαυΐας Σοῦτσος ἤθελε τὴν ἐπί τινα χρόνον παράτασιν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, οὐχὶ δι' ὅσους εἶπον ἄλλοι ὑλικοὺς λόγους, τόσῳ ἀσυμβιβάστους πρὸς τὸν γενναῖον χαρακτῆρα καὶ τὸν ὑπὲρ πατρίδος ζῆλον τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ὡς σκοπῶν τὸν σχηματισμὸν ἑνὸς ἱππικοῦ σώματος καὶ ὑπενεργῶν τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου τῆς Ἰβραΐλας διά τινων ἐκ τῶν ἰδίων Τούρκων φρουρῶν, ὡς ἐσχετισμένων μετ' αὐτοῦ πατρόθεν· καὶ ὅμως ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς γενομένης προδοσίας ἔγραψεν ἐκ τῶν πρώτων πρὸς

τὸν Ὑψηλάντην, ἵνα ταχύνῃ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐξὸν ἄλλως γενέσθαι.

Οὕτως ἐνδίδων ὁ Ὑψηλάντης τῇ ἀκαταμαχήτῳ ἀνάγκῃ, καὶ θερμαινόμενα βλέπων πανταχόθεν τὰ πνεύματα διά τε τὸν πόλεμον τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Τουρίνου, ἀποφασίζει τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἔξοδον. Σπουδαία ἀληθῶς προπαρασκευὴ οὐδαμοῦ ὑπῆρχε· ἀλλ' ἐσώζετο ἡ ἐλπὶς περὶ τῆς συμμετοχῆς τῆς Σερβίας καὶ ὁπωσδήποτε περὶ τῶν πυρκαϊῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν συνεπῶν καταστροφῶν. Τόσῳ δὲ μᾶλλον δείκνυται βεβιασμένη ἡ περὶ ἐξόδου ἀπόφασις τοῦ Ὑψηλάντου, ὅσῳ οὗτος εὑρέθη μεμονωμένος κατὰ τὴν ὥραν ταύτην καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἑταιρίας. Συγκινοῦσι βεβαίως ἕκαστον οἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου λόγοι αὐτοῦ, περιεχόμενοι ἐν μιᾷ ἀπὸ 22 φεβρουαρίου ἐπιστολῇ τούτου πρὸς τὸν Ξάνθον: « ... Ἐγὼ μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν »μου κινῶ ἀπόψε διὰ τὸ Γιάσι, ὅπου Θεία συνάρσει θέλω κάμει τὴν »ἀρχήν ... Εἶμαι πειραγμένος καθ' ὅλων ὑμῶν τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ἔστω »εἰς εἴδησίν σας. Ἐκτὸς Δικαίου καὶ Σέκερη, μὲ ἀφήσατε ὁλομόναχον, »καὶ, ὅταν σᾶς γράφω, δὲν ἔρχεσθε. Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος. Νίκη ἢ θά»νατος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος!»

Καὶ τῇ μὲν 13 φεβρουαρίου διατάσσει τὸν ἐν Γαλαζίῳ Καραβιᾶν, ἵνα προσβάλῃ τῇ 18 τοὺς ἐκεῖ Τούρκους, καὶ κατόπι προχωρήσῃ εἰς Μπουρλάτιον, Τεκούτσιον καὶ Φωξάνην. Ὡδηγεῖτο δ' ὁ Καραβιᾶς ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει, ἵνα φονεύῃ μόνους τοὺς διὰ τῶν ὅπλων ἐναντιωθησομένους Τούρκους, τοὺς δὲ ἄλλους, ἀφοπλίζων μόνον, ἀπολύῃ ἐλευθέρους. Ὡδηγεῖτο προσέτι, ὅπως τὰ μὲν ταχυδρομεῖα τῆς Εὐρώπης ἀφίνῃ ἀνενόχλητα, κρατῇ δὲ μόνα τὰ τῆς Μολδαυΐας. Τῇ δὲ 18 φεβρουαρίου ἀνήγγειλε τὴν ἀποφασιστικὴν ἔξοδον ἑαυτοῦ τῷ ἡγεμόνι Σούτσῳ, ὃς ἔσπευσε γράψας πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκείους αὐτοῦ καὶ πράκτορας Νικόλαον Σοῦτσον καὶ Ἰωάννην Σχινᾶν, ἵνα σωθῶσι διὰ τῆς ἀμέσου φυγῆς, ὡς καὶ ἐσώθησαν (α). Συγχρόνως δ' ἐπεμελήθη δραστηρίως περὶ τῆς ἀνηκούστης προμηθείας κρεάτων διὰ τὸν στρατὸν, τάξας πρὸς τοῦτο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Σοῦτσαν (β).

Ὁ Καραβιᾶς, καίτοι συσσωματώσας ἕνα ἀριθμὸν Ἑλλήνων ἐνόπλων ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἑρίδας, ἣν εἶχε μετὰ τοῦ Τοπουζτσῆ ἀγᾶ (γ), ἀναποφάσιστος ἐδείκνυτο. Ἦτο δ' ὁ Τοπουζτσῆ ἀγὰς εἴδός τι ἀστυ-

νόμου τοῦ λιμένος Γαλαζίου, ἔχων φρουρὰν τουρκικὴν ἐκ τριάκοντα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἐκεῖ ἐμπορευομένων Τούρκων. Οἱ ἑταῖροι τότε συνῆλθον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἐπαμινώνδου Μαυρομμάτου, σκεπτόμενοι περὶ τοῦ ποιητέου· καὶ, ἐπιμενόντων ἰδίως τοῦ Τσούνη καὶ Πεντεδέκα, προέτρεψαν τὸν Καραβιᾶν πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διαταγῆς, τόσῳ μᾶλλον παραδεχόμενοι αὐτὴν ἔγκαιρον, ὅσῳ καὶ ἡ Μικρὰ Βλαχία συνεταράσσετο ἤδη, καὶ προσεχὴς ἡ ἔξοδος τοῦ Ὑψηλάντου ἐβεβαιοῦτο.

Πρωΐαν οὖτω τῆς 21 φεβρουαρίου, πρώτης ἡμέρας τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, προσέβαλε τοὺς Τούρκους ὁ Καραβιᾶς μετὰ τοῦ Δημητρίου Ἀργυροπούλου καὶ Σπυρίδωνος Γ. Ἀρβανιτάκη, ἐπὶ κεφαλῆς ὢν ἑκατὸν πεντήκοντα, τῶν πλείστων Κεφαλλήνων ναυτῶν, καὶ ἔχων ἐν τηλεβόλον. Καίτοι ἐκπλαγέντες ἐκ τοῦ αἰφνιδίου τῆς προσβολῆς, οἱ φρουροῦντες καὶ οἱ περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα ἔμποροι (α) Τοῦρκοι ἐκλείσθησαν ἐντὸς οἰκιῶν, καὶ ἐπὶ ἐννέα ὥρας ἀντέστησαν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ πλείους μὲν ἀπωλέσθησαν μετὰ τοῦ Τοπουζτσῆ ἀγᾶ, πυρποληθεισῶν οἰκιῶν τινων, μέχρι δὲ τῶν τριάκοντα ζωγρηθέντες ἀπεπέμφθησαν εἰς τὴν Ἰβραΐλαν ἄοπλοι. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐθανατώθη εἷς καὶ ἐπληγώθησαν ἑπτά, ἐν οἷς καὶ ὁ Καραβιᾶς ἐλαφρῶς. Τῇ δ' ἐπιούσῃ κινηθέντων τῶν λοιπῶν κατὰ τῶν ἐν Κουτσίῳ ὀλίγων Τούρκων, οἱ Μολδαυοὶ κάτοικοι τοῦ Γαλαζίου φοβηθέντες, μὴ οἱ Τοῦρκοι τῆς Ἰβραΐλας ἐπιτεθῶσι, διεσκορπίσθησαν μέγα μέρος εἰς τὰ χωρία καὶ τὸ Ῥένιον διὰ τοῦ ποταμοῦ. Ἀλλ' ὁ πασσᾶς τῆς Ἰβραΐλας, θεωρῶν ἄλλως, ἢ ἑλληνικὰ ἁπλῶς, τὰ πράγματα, διέταξε τὴν ἐπάνοδον τούτων ἐν τοῖς ἰδίοις, κηρύξας, ὅτι οὔτε αὐτὸς ἐπιχειρήσει ἐπίθεσίν τινα, οὔτε τὴν ἐκ τοῦ φρουρίου ἔξοδον οἱουδήτινος Τούρκου ἐπιτρέψει μέχρι διαταγῆς τοῦ σουλτάνου.

Αὐτὴν ἠδυνήθημεν ἤδη τὴν συμπλήρωσιν τοῦ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας Ἱστορικοῦ Δοκιμίου ἡμῶν, ἐκδοθέντος τῷ 1834 (β). Τῆς συμπληρώσεως ταύτης ἀπαρτίζουσι μέρος καὶ τὰ ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος τόμου δημοσιευόμενα διάφορα ἔγγραφα τῆς Ἀρχῆς τῶν Φιλικῶν, τοῦ Ὑψηλάντου καὶ ἄλλων. Παρὰ τὴν ἀναφορὰν δὲ πλείστων καὶ ἀγνώστων εἰσέτι συμβεβηκότων πολλοῦ λόγου· παρὰ τὴν γινομένην βεβαίωσιν πραγμάτων πολλῶν διὰ τοῦ κύρους ἐπισήμων ἐγγράφων, ἡ συμπλήρωσις αὕτη χρησιμεύει οὐχ ἧττον καὶ εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν ἐσφαλμένων τινῶν μερῶν τοῦ Ἱστορικοῦ Δοκιμίου τοῦ 1834. Πῶς ἠδυνάμεθα ἔργον πλῆρες καὶ ἀλάνθαστον διὰ τῆς πρώτης συντάξεως,

τοιαύτης ὕλης μυστηριώδους καὶ ποικίλης; Πῶς ἠδυνάμεθα τὸ τοιοῦτον καὶ διὰ τῆς δευτέρας ἤδη συντάξεως, ὅτε πλεῖστα μὲν τῶν ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπωλέσθησαν, οὐδεὶς δὲ ἄλλος, καὶ τοσούτου παρελθόντος χρόνου, ἐνησχολήθη ἰδίως περὶ τοῦ προηγουμένου τούτου καὶ οὐσιωδεστάτου μέρους τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως; Μόνος ὁ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος ἐξέδοτο ἐν Ἀθήναις τῷ 1845 μονογραφίαν τινὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διὰ συντομίας μεγάλης, ὡς ἀποβλέπουσαν μᾶλλον τὸ προσωπικὸν μέρος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας ἐκείνης. Οὐσιωδῶς δὲ ἡ μονογραφία αὕτη κρίνεται πολλῷ κατωτέρα τῆς ἐλπίδος, ἣν ἐδικαιοῦτο πᾶς τις ἔχειν παρὰ τοῦ Ξάνθου, γράφοντος τὰ περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Τὸ βαθὺ γῆρας καὶ ἡ μᾶλλον τούτου παραλύουσα τὸν νοῦν καὶ τὴν μνήμην ἐσχάτη καὶ τόσῳ σκληρὰ δυστυχία τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ παρήγαγον ἔργον οὐχὶ πολλῆς σπουδῆς ἴδιον. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο εὐγνωμονεῖ ἡ πατρὶς τῷ Ξάνθῳ, ὡς ἤθελεν εὐγνωμονεῖν καὶ τῷ Τσακάλωφ, καὶ τῷ Λεβέντῃ καὶ τῷ Σέκερῃ, ἐὰν καὶ οὗτοι ἔγραφον τὰ ἑαυτῶν γενικώτερον ἢ μερικώτερον, ἢ ἐδημοσίευον τοὐλάχιστον, ὅσα ἂν εἶχον ἔγγραφα περίεργα καὶ χρήσιμα εἰς τὴν ἱστορίαν. Ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἐξεπλήρωσε τὸ καθῆκον αὐτοῦ, βοηθήσας ἡμῖν ὁ μόνος ἀπὸ μνήμης, ὡς οὐδενὸς διασωθέντος παρ' αὐτῷ ἐγγράφου, ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ μέρους τοῦ Δοκιμίου τοῦ 1834.

Ἑξηκοντούτεις περίπου καὶ τὴν ὅλην προτιθέμενοι σύνταξιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὁρμαθὸν ὅλον ἐτῶν ἀπαιτούσης, ἀπελπιζόμεθα, ὅπως συνάψωμέν ποτε ἐν ἑνὶ ὅλῳ τὴν ἱστορίαν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, συγχωνεύοντες τὴν παροῦσαν συμπλήρωσιν τοῦ 1859 ἐν τῷ Δοκιμίῳ τοῦ 1834, ἢ τἀνάπαλιν. Ἄλλοις δέδοται ἄρα τὸ τοιοῦτον, ἀσυγκρίτως ἱκανωτέροις ἡμῶν, καὶ πολλοὺς ἔχομεν λόγους, ἵνα εὐελπιστῶμεν πληρεστέραν τὴν ἐργασίαν αὐτῶν· διότι ἡμεῖς μὲν ἀνωρύξαμεν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς μυστηριώδους ἐκείνης ἐποχῆς τὴν πρώτην ὕλην, οὗτοι δὲ φέροντες ἐν χερσὶ τὸν μῖτον, ἔξουσι βοηθητικώτερον τὸν χρόνον καὶ πρὸς ἄλλας ἀνακαλύψεις καὶ πρὸς τελειοτέραν μελέτην καὶ σύνθεσιν. Ἐπιμένομεν δὲ συνιστῶντες τὴν τοιαύτην ἐργασίαν τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ἄνευ σπουδαίας καὶ φιλοσοφικῆς ἐρεύνης ἐπί τε τῆς συστάσεως καὶ τῆς ὅλης ἐνεργείας τῶν Φιλικῶν, οὔτε ἡ ἐπελθοῦσα ἐπανάστασις τοῦ 1821 νοεῖται καλῶς, οὔτε τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καταμετρεῖται ὁ εὐρὺς νοῦς καὶ ἡ πατριωτικὴ ἠθικὴ, ἡ ἐπιχειρηματικὴ καρδία καὶ ἡ μέλλουσα τύχη.

Τίνες πραγματικῶς ἀπεδύθησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸ ἐπὶ τοσοῦτον ἀκανθῶδες ὑλικῶς καὶ κινδυνῶδες πολιτικῶς στάδιον τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος καὶ τῆς δυνατῆς παρασκευῆς πρὸς τὴν ἐπανάστασιν; Ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, οὓς ἡ προσωπικότης ἀπεκάλεσε λυπηρῶς «ἀσημάντους», τὸν δὲ ὀργανισμὸν τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως αὐτῶν «ἀσύνετον καὶ ἀνεπιτήδειον», ὡσανεὶ ἡ ἀληθὴς σημασία τῶν ἀνδρῶν ἐξήρτηται ἐκ τῆς καταγωγῆς καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς διαγωγῆς, ἡ δ' ἀγαθὴ ἔκβασις οὐκ ἐμακάρισε πάντοτε τὰ μέσα, οἷα ἡ ἠθικὴ καὶ ἐθνικὴ συνάμα ὑπηγόρευσεν ἀνάγκη. Τί ἄρα ἤθελεν εἰπεῖν ἡ εἰς τοιαῦτα παραφερομένη προσωπικότης, ἐὰν, ἀντὶ ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, ἤρχοντο τῶν ἐργασιῶν πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα πρόσωπα ὑψηλῆς περιωπῆς, πλούτη πολλὰ κτώμενα καὶ τὴν καταγωγὴν ἑαυτῶν ἀνάγοντα ἀπὸ τοῦ Διὸς τοῦ Ἄμμωνος; Καὶ τότε δὴ οἱ περὶ αὐτῶν διθύραμβοι βάσιν ἤθελον ἔχειν τὰ πρόσωπα βεβαίως καὶ οὐχὶ τὰ πράγματα. Τίνες ὡσαύτως ἠσπάσθησαν ἐγκαρδίως τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ἰδέαν, καὶ ἀπόστολοι τῶν ἀποστόλων ἐγένοντο ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος; Ὅλοι οἱ ἐκκλησιαστικῶς προϊστάμενοι, ὅλοι οἱ πολιτικῶς ἄρχοντες, ὅλοι οἱ ἐμπορικῶς διαπρέποντες, ὅλοι οἱ ἐν ξέναις ὑπηρεσίαις καὶ τόποις διατελοῦντες, ἅπαντες δὲ καὶ ἀξιώσεις πρωτίστας καὶ κτήσεις καὶ ζωὴν καταθέτοντες λόγῳ πατριωτικῆς ἠθικῆς καὶ ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ τῆς ἐλευθερίας. Τίς δ' ὑπὲρ ὅλους καὶ μετὰ ἄλλους ἐπιχειρηματίας παρέστη ἐν τῷ μέσῳ μορφώσεων καὶ ὁδηγήσων τὴν ἐθνικὴν κίνησιν; Ἐκεῖνος, ὅς περ, ὡς πρόσωπον μὲν, ἔχαιρεν ἐν ξένῃ γῇ ὅλην τὴν κοινωνικὴν ἐπισημότητα, ὡς Ἕλλην δὲ, ἐθυσίασεν ἑκὼν καὶ ταύτην καὶ ἑκατομμύρια ἀποζημιώσεως τῇ προτεραίᾳ τῆς ἐπαναστάσεως. Τίνι δ' ἀποδίδεται πνεύματι τὸ μέγα ἐν συνόλῳ φαινόμενον αὐτό; Ἰδοὺ ὁ ἀείζωος καὶ ἀναλλοίωτος ἑλληνισμὸς, θρησκευτικῶς τε καὶ ἐθνικῶς θεωρούμενος!

Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἠθικῆς ἀναστάσεως, τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαῤῥήκτου ἑνότητος τῶν Ἑλλήνων πάσης τάξεως, καὶ μεθ' ὅλον τὸν ἐπιβαρύνοντα τὸν τράχηλον αὐτῶν σιδηροῦν ζυγὸν, καὶ μεθ' ὅλην τὴν διαφθορὰν καὶ τρομοκρατίαν, δι' ἧς ἐκυρίευεν ἐξουσία ξένη, ἀγρία καὶ λίαν ὑποπτος πάντοτε. Οὕτω λύεται τὸ δυσδιάλυτον πραγματικῶς ζήτημα τῆς τερατώδους ἀνισότητος τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου τῶν Ἑλλήνων, οὓς ἐθεώρουν συγκεχωνευμένους ἄλλοι μὲν πολιτικῶς ἐν τῷ τουρκισμῷ, ἄλλοι δὲ ἐθνικῶς ἐν τῷ σλαβισμῷ ἢ καὶ αὐτῷ τῷ ἀλβανισμῷ, καὶ ὅλοι παρεδέχοντο ὡς κοινωνίαν νεκρὰν

καὶ ἀπεσβεσμένην τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ τῆς μιᾶς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. Ἠθικὴ ἄρα καὶ ὑλικὴ δύναμις ὑπῆρξεν ὁ ἑλληνισμὸς, ὡς δόγμα ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος, ὡς πνεῦμα ἐλευθερίας, ὡς ἀρχὴ αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας, ὡς ἀποστολὴ πολιτισμοῦ. Ἐπομένως, ὡς ἑταιρία τοιαύτης καθολικῆς ἠθικῆς οὐκ ἐματαιοῦτο, οὕτω καὶ ἐπανάστασις τοιούτου πνεύματος οὔτε ἀνεχαιτίζετο, οὔτε ἀπετύγχανε. Ἰδοὺ τὸ θέμα, ἐφ' οὗ κέκληνται κάλαμοι ἄξιοι, ἵνα βεβαιώσωσιν ἐκ τῶν προηγουμένων, οἷον ἐν τῷ μέλλοντι ἔχει προορισμὸν ὁ ἑλληνισμὸς, ὃν ἡ πολλάκις παρεννοοῦσα τὰ πράγματα διπλωματία ἐνόμισε κατακλείσασα ἢ καὶ ἀποπνίξασα ἐν ταῖς Ἀθήναις, ὅπου ποτὲ ἀνεπτύχθη γιγανταῖος καὶ ἐφ' ἁπάσης ἐνεκεντρίσθη τῆς Ἀσίας πρῶτον καὶ τῆς Εὐρώπης ἔπειτα.

Ἀντικείμενον οὐχὶ μικροτέρας ἐπιμελείας θέλει εἶσθαι καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀκρίβεια. Πρώτους θεμελιωτὰς τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ ὑπογεγραμμένους εὕρομεν, καὶ ὁμολογουμένους παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου εἴδομεν, καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου ἐγράψαμεν ἡμεῖς τοὺς δεῖνα, ὡς γνωστὸν, καὶ δεῖνα. Ἀληθῶς, οὔτε ἄλλοι ἐκτὸς τούτων ἀνεφάνησαν ὡς τοιοῦτοι, οὔτε ἡ τοσαύτη περιελθοῦσα εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐπίσημος καὶ ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία τῆς Ἑταιρίας φέρει εἰς ὡρισμένην τινὰ πηγὴν ἄλλην. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ, ὅτε προεκηρύξαμεν, τῷ 1834, τὴν διὰ τοῦ τύπου ἔκδοσιν τοῦ Ἱστορικοῦ Δοκιμίου περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, ὁ Βιάρος Α. Καποδίστριας ἔγραψε πρὸς ἡμᾶς ἐκ Κερκύρας: «...Ἓν »μόνον σᾶς παρακαλῶ ἰδίως καὶ διὰ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος, »ἵνα προφυλάξητε τὸν ἀδελφόν μου Ἰωάννην... » Τίνα ἄρα ἔννοιαν εἶχε κυρίαν ἡ παράκλησις αὕτη τοῦ Βιάρου; Ἡ ὑπὸ ποίαν ἐξηγεῖται ἔποψιν ἡ προσπάθεια τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου οὐ μόνον περὶ τοῦ ὑπερορισμοῦ τοῦ Γαλάτου ἐκ τῆς Πετρουπόλεως καὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ αὐτοῦ Γαλάτου ἐν τῇ Μολδαυΐᾳ καὶ Βλαχίᾳ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πεμφθεισῶν διὰ τοῦ Μπενάκη ὁδηγιῶν πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην ἐπὶ τοῦ 1818; ἀλλὰ καὶ περὶ ὅσων εἰσηγήσατο οὗτος τῷ Ὑψηλάντῃ, καθ' ἃ γράφει αὐτὸς ὁ Ὑψηλάντης; Ζητήσαντες ἐσχάτως παρὰ τοῦ μόνου ἐπιζῶντος ἀπογόνου τῶν Καποδιστριῶν Ἀντωνίου, ἐὰν σώζωνται τὰ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔγγραφα τοῦ θείου αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐλάβομεν ἀρνητικὴν ὅλως ἀπάντησιν. Ἀλλὰ, καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος, τίς οἶδεν, ἂν ἐν τῷ μέλλοντι ἀνακαλυφθῶσι πράγματα, ἅπερ καλύπτει ἡ ἐπήρεια τοῦ παρόντος χρόνου; Φρονοῦμεν δὲ πιθανώτατον

τὸ τοιοῦτον, καὶ μάλιστα, καθ' ὅσον ἐμάθομεν παρ' ἄλλης ἀξιοπίστου πηγῆς, ὅτι ὀλίγῳ πρὸ τῆς 27 σεπτεμβρίου τοῦ 1831 ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἀπέστειλεν εἰς παρακαταθήκην τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν πιστὸν φίλον αὐτοῦ Ἀλέξανδρον Στούρζαν, ἐν τῇ Ὀδησσῷ διαμένοντα τότε. Προεῖδεν ἄρα τὸν προσεχῆ βίαιον θάνατον ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο προλαβὼν ἐξησφάλισε τὰ πρότερα, ἴσως δὲ καὶ πολλὰ τῶν ὑστέρων, ἔγγραφα αὐτοῦ, ἵνα μὴ περιέλθωσι, τυχόν, δοθείσης ἀνωμαλίας, εἰς χεῖρας ξένας;

Ὡσαύτως περιεγράψαμεν διάφορα γεγονότα, ἐμνημονεύσαμεν τῶν μεγάλων ἀποστόλων τῆς Ἑταιρίας καὶ τῶν ἐξόχων ἐκείνων πατριωτῶν, ὅσοι ὑπερεκινδύνευσαν τολμηρότατοι, περιεφρόνησαν ἀξιωμάτων μεγάλων καὶ ἀφειδῶς ἐδαπάνησαν τὰ ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Ἀλλὰ δύναταί τις εἰπεῖν, ὅτι τοιούτων ἄλλων πατριωτῶν (α), τοιούτων ἄλλων σπουδαίως ἐργασθέντων προσώπων τὰ ὀνόματα οὐκ ἐγένοντο ἐξίτηλα; Πεποίθαμεν, ὅτι πολλὰ ἔτι οὐσιώδη ἔγγραφα ὑπάρχουσι παρὰ διαφόροις, οἷς ἐπιβάλλεται τὸ καθῆκον τῆς δημοσιεύσεως ἢ παραχωρήσεως τούτων ἐν ἄλλῃ τοὐλάχιστον ἁρμοδιωτέρᾳ ὥρᾳ. Πεποίθαμεν ἄλλως, ὅτι μέρη τινὰ μόνον τῆς περιόδου τῶν Φιλικῶν ἐξηκριβώθησαν, καὶ χάσματα πολλὰ πληρωθήσονται, «ἕως ἂν πάντα γένηται».

Κλείοντες τέλος πάντων τὸν περὶ τῶν Φιλικῶν λόγον ἡμῶν, εὐχόμεθα (β) πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος, ἵνα ἀνεγερθῶσι τάχιον ἐν μὲν τῷ Θυάμῳ καὶ ἀπέναντι τῆς Ἄρτης μνημεῖον ἴδιον τοῦ Νικολάου Σκουφᾶ, ἐν δὲ τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν στήλη διαιωνίσουσα τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος πρωτενεργῶν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ΙΗ' αἰῶνος προσώπων. Ἐπειδὴ δ' ὁμολόγηται, ὅτι ἐν τῷ ῥωσσικῷ κράτει ὁ Ἕλλην ἐνήργησεν ἐν ἀνέσει καὶ ἠλείφθη πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, δικαιοῦται ἵνα καθέξῃ τὴν οἰκείαν ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῆς πατρίδος θέσιν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'.

Καταλόγου τοιούτου τὴν σύνθεσιν δύναται εὐχερῶς ἐπιτροπή τις Ἑλλήνων, ὑπ' ὄψιν λαμβάνουσα οὐμόνον τοὺς πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς διανοητικῶς κατ' ἐξαίρεσιν κεκοπιακότας διὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς δούλης πατρίδος. Τῆς δ' ἀνεγέρσεως μνημείου καὶ στήλης τοιαύτης τὴν δαπάνην δύναται, ἂν οὐχὶ τὸ δημόσιον ταμεῖον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, βεβαίως δὲ τὸ πολλῷ εὐπορώτερον ἰδιωτικὸν βαλάντιον τῶν ἐθνικῶν πάντοτε καὶ γενναίων προαιρέσεων τοῦ Πανελληνίου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΠΡΩΤΟΥ.

ΣΕΛΙΣ 3.

(α) Καὶ δι' ἄλλας βεβαίως αἰτίας εὐρωπαϊκωτέρας καὶ διὰ τὴν παροῦσαν οὐχ ἧττον, ὁ Μέττερνιχ ἐμηχανορράφησε τότε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξάνδρῳ ἐναντίον τοῦ Καποδιστρίου, καὶ ἐπέτυχε μάλιστα, ὅπως ὑποδείξῃ αὐτὸν ὡς ἐπίβουλον τῶν ρωσσικῶν συμφερόντων. Ὅλη ἡ μηχανορραφία αὕτη μόνον εἶχε σκοπὸν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Καποδιστρίου ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Αἴφνης δ' ὁ Καποδίστριας ἰδών, ὅτι ἐπὶ ἡμέρας τινὰς οὐδόλως προσεκαλεῖτο παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ἐργασίαν, ἐν ᾧ τοσαῦτα ὑπῆρχον κατεπείγοντα πράγματα, ὑπενόησεν ἐπιτυχῶς, ὅ,τι διέτρεχε, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον φίλον αὐτοῦ Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ὡς εὐνοούμενον καὶ ἔχοντα πλήρη χώραν, ἀνέθετο τὴν ἐξιλέωσιν ἑαυτοῦ ἀπὸ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Μέττερνιχ. Ἑτοίμως δ' ὁ Ὑψηλάντης ἀναδεχθεὶς τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ἐπληροφόρησε πρῶτον τὴν αὐτοκράτειραν, καὶ ἐξαιτησάμενος δι' αὐτῆς ἄδειαν παρουσιάσεως, ἀνεσκεύασεν, ὑποστηριζούσης καὶ τῆς αὐτοκρατείρας, ὅλην τοῦ Μέττερνιχ τὴν σκευωρίαν καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ὅσων ἐφωδιάσθη παρὰ τοῦ Καποδιστρίου ἐγγράφων. Τοιούτῳ τρόπῳ ἀνέλαβεν ὁ Καποδίστριας τὴν προτέραν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ἐμπιστοσύνην, καὶ πλείστην ᾐσθάνετο τὴν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην εὐγνωμοσύνην.

Ἀνυπολόγιστος ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἐθνικὴ ζημία, ἐὰν ἐπετύγχανεν ὁ Μέττερνιχ μέχρι τέλους. Παραδεχόμεθα μάλιστα, ὅτι ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ οὔτε Φιλικὴ Ἑταιρία ηὐδοκίμει εὐκόλως, οὔτ' ἴσως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐξήρχετο ἑτοίμως.

(β) Ἐπὶ τῆς ἐν Βιέννῃ συνόδου ἀπετάθησαν καὶ οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ πλάνητες καὶ δυστυχεῖς Σουλιῶται πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον δι' ἀπεσταλμένων καὶ τοῦ ἀκολούθου πληρεξουσίου.

«Κορφοὺς 30 Ἰουλίου 1814 ε. π.

«Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι τὸ ἐδῶ Ἑλληνικὸν σῶμα συνήχθη ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ὠργανίσθη ἀπὸ τὸ κραταιότατον καὶ αὐτοκρατορικὸν Ῥωσσικὸν κράτος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐδούλευσε μὲ ὅλον τὸν ζῆλον καὶ ἐμπιστοσύνην σχεδὸν χρόνους τρεῖς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τότε περίστασις τὸ ἔφερε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑπτάνησον Ἑλληνικὴν Πολιτείαν ὅλη ἡ αὐτοκρατορικὴ ῥωσσικὴ ἐξουσία τῶν ἁρμάτων, οἱ τότε τυχόντες ἐξουσιασταὶ τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ γνωρίσαντες, ὅτι ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν πλέον

νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν μεγάλην ξηρὰν διὰ τὸν ἄφευκτον κίνδυνον ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὄχι μόνον τοὺς μισθούς μας σώους καὶ ἀνελλιπεῖς ἐπλήρωσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνέχυρον εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐξουσίαν μᾶς ἐπαράδωσαν. Οἱ Γάλλοι ἐξηκολούθησαν τὴν ὑπόσχεσίν των καθ' ὅλον τὸ διάστημα ὁποῦ ἐστάθησαν εἰς Κορφοὺς, καθὼς καὶ ἡμεῖς τὴν πιστὴν δούλευσιν. Ἐλθόντες δὲ οἱ Ἄγγλοι, μᾶς ἀφῆκαν ἔξω ἀπὸ τὴν δούλευσιν, λεγοντες, ὅτι δὲν ἔχουσι χρείαν ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ἔκαμον μόνον μίαν χιλιαρχίαν ἀπὸ 833 στρατιώτας καὶ ἀξιωματικοὺς, τοὺς δὲ ἐπιλοίπους ἀφῆκαν, οἱ ὁποῖοι συμποσοῦνται ὑπὲρ τοὺς χιλίους ἄνδρας, καὶ μετὰ τῶν φαμιλιῶν αὐτῶν εἰς πέντε σχεδὸν χιλιάδας ψυχάς. Βλέποντες δὲ μίαν τοιαύτην ἀνέλπιστον μεταβολὴν, (ἥτις προῆλθεν ἐξ αἰτίας τοῦ Χρηστάκη Καλογήρου,) μὴν ἔχοντες καὶ τρόπους τοῦ ζῆν, ἀλλ' οὔτε δυνάμενοι εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ χδωμεντὰ ὀσπήτιά μας, ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες καὶ αὐτὰ σχεδὸν τὰ ἀνήλικα βρέφη, ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἐρρίψαμεν (καθὼς καὶ πάντοτε) τὰς ἀσφαλεῖς μας ἐλπίδας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἁπασῶν τῶν Ῥωσσιῶν ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΑ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Διὰ τοῦτο κοινῇ γνώμῃ καὶ θελήσει ὅλων ἡμῶν τῶν ἀξιωματικῶν, στρατιωτῶν καὶ ἐπιλοίπων ψυχῶν, γνωρίσαντες δι' ἀξίους καὶ φιλογενεῖς τοὺς πανεκλαμπροτάτους χιλιάρχους Κύριον Χριστόφορον Περῤῥαιβὸν καὶ κύριον Δῆμον Δούκα καὶ τὸν κύριον ἑκατόνταρχον Κίτζον Τσαβέλαν, τοὺς παρεκαλέσαμεν νὰ ἤθελον προσφέρωσι καὶ παῤῥησιάσωσι προσωπικῶς τὴν ἐλεεινὴν ἡμῶν κατάστασιν πρὸς τοὺς ἀκλονήτους πόδας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ῥωσσικοῦ Θρόνου. Αὐτοὶ ἔχουσι τὴν ἄδειαν νὰ πασχίσωσι διὰ τὸ ὄφελος καὶ σωτηρίαν τοῦ ῥηθέντος Ἑλληνικοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ὑποφέρει πεῖναν, δίψαν, γυμνότητα καὶ καταφρόνησιν. Ἀλλ' ἡ σταθερὰ ἐλπὶς τὸ νὰ ἴδωμεν τάχιστα τὰ ἱλαρὰ νεύματα τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ καὶ Πατρός μας, μᾶς κάμνει νὰ τὰ ὑποφέρωμεν γενναίως.

«Διὸ τὸ παρόν μας ἐνυπόγραφον καὶ βεβαιωτικὸν γράμμα δίδεται εἰς χεῖρας τῶν ῥηθέντων χιλιάρχων κυρίου Περῤῥαιβοῦ καὶ Δούκα καὶ τοῦ ἑκατοντάρχου Τζαβέλα ὡς ἐκ μέρους ὅλου τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον θέλει ἔχει ὅλον τὸ κῦρος καὶ πίστιν ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπικρατείᾳ καὶ δεσποτείᾳ.

«Χιλίαρχος Στρατῆς Γκίκα Χειμαῤῥαῖος,

«Χιλίαρχος Παναγιώτης Καλόγηρος ὁ Τράμανη,

«Ἑκατόνταρχος Γεωργάκης Δράκος Σουλιώτης,
«Ἑκατόνταρχος Ντούκα Σπύρος Ἁγιοβασιλίτης,
«Τενέντης Βκέρο Δούκας Ἁγιοβασιλίτης,
«Τενέντης Στεφὰν Καίσαρης Λουκοβιώτης,
«Τενέντης Ἀλέξης Σοῦλος Ἁγιοβασιλίτης,
«Ἑκατόνταρχος Θανάση Πίπης Χειμαῤῥαῖος,
«Τενέντης Νικολὸ Δαΐκος Ἁγιοβασιλίτης,
«Ἑκατόνταρχος Γεώργιος Φωκᾶς Σπαρτάνος,
«Ἑκατόνταρχος Γιαννάκης Ἀλέξης Καρνανία (ἤτοι ἐξ Ἀκαρνανίας),
«Ἀθανάσιος ἱερεὺς τοῦ σώματος Ἁγιοβασιλίτης,
«Τενέντης Χρῆστος Παλάσκας Σουλιώτης,
«Τενέντης Ναστούλης Πανομάρας Σουλιώτης,
«Τενέντης Νάση Γραμματικὸς Σουλιώτης,
«Ἑκατόνταρχος Στέφανος Τζάκος Χειμαῤῥαῖος,
«Ἑκατόνταρχος Σπυρίδων Γεωργίου Βαροῦχας Κεφαλληναῖος,
«Ἑκατόνταρχος Κωνσταντῆς Ἀκαρναναῖος,
«Α΄ πενήνταρχος Γεωργάκης Χονδρὸς Ἀκαρναναῖος,
«Α΄ πενήνταρχος Κωνσταντῆς Ἀκαρναναῖος,
«Πενήνταρχος Ἀναστάσιος Κότζη Παραμυθιώτης,
«Πενήνταρχος Ζαφείρης Λάλιας Σουλιώτης,
«Τενέντης Κίτζο Πάσκος Ζάρπας Σουλιώτης,
«Καπετάνιος Πάνο Σέχος Σουλιώτης,
«Ἑκατόνταρχος Τζίμα Ζέρβας Σουλιώτης,
«Ἑκατόνταρχος Ἀθανάσιος Ἀβασιώτης,
«Πενήνταρχος Ναστούλης Λέπης Σουλιώτης,
«Ἑκατόνταρχος Ἀναστάσιος Τζέγιος Καρναναῖος,
«Πενήνταρχος Λιώνας Παντούλη Σουλιώτης,
«Κίτσο Πανταζῆ τενέντε Σουλιώτης,
«Τενέντη Λάμπρο Ζάρμπα Σουλιώτης,
«Πενήνταρχος Βάλιος Καραμπίνης Σουλιώτης, (καὶ ἕτεροι τρεῖς)».

Χρησιμεύει τὸ ἔγγραφον αὐτὸ οὐ μόνον ὡς ἱστορία τῆς καταστάσεως τῶν Σουλιωτῶν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ὡς βεβαίωσις τῆς ἰδέας, ἣν εἶχε τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν περὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ παρὰ τῆς Ῥωσσίας.

Ἡ τριμελὴς δὲ ἐπιτροπὴ, φθάσασα ἐν Τεργέστῃ, ἀπετάθη πρὸς τὸν Καποδίστριαν, κωλυομένη ἀστυνομικῶς τῆς εἰς Βιέννην ὁδοιπορίας. Ὑποβάλλουσα δὲ τὰ περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, ἱκέτευεν ἐπὶ τούτοις, ἵνα παραδεχθῶσιν ἐν τῇ ῥωσσικῇ ὑπηρεσίᾳ οἱ Σουλιῶται καὶ παραχωρηθῇ αὐτοῖς τόπος πρὸς ἀποίκισιν, ἐὰν ἡ τύχη τῆς Ἑπτανήσου

ἀποφασισθῇ ἄλλως, καὶ ἀδύνατος ἀποβῇ οὕτως ἡ περαιτέρω διαμονὴ τούτων ἐν αὐταῖς ταῖς νήσοις. Ὁ Καποδίστριας ἀπεκρίθη διὰ τοῦ ἀκολούθου ἐγγράφου.

«Κύριοι!

«Ἔλαβον τὸ ἀπὸ 16 σεπτεμβρίου γράμμα σας, καὶ εἶδον τὰ ἐν αὐτῷ. Ἔλαβον καὶ τὸ παρὰ τοῦ πατρός μου περικλειόμενον, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ.

«Ἕως τώρα δὲν ἀπεφασίσθη ἀκόμη τίποτε διὰ ἐκεῖνα τὰ μέρη, ὁπού ἀφήσατε (τὴν Ἑπτάνησον)· καὶ, ἂν γίνῃ κανὲν αἴσιον, θέλει εἶναι χρεία καὶ τῆς δουλεύσεώς σας, καὶ μείνατε βέβαιοι ὅτι θέλετε ἔχῃ ἐκεῖ τὸν τόπον σας, καθὼς πρέπει. Ἂν ἐξ ἐναντίας δὲν ἀποφασισθῇ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν μας, καὶ θελήσητε νὰ ἔμβητε εἰς τὴν δούλευσιν τῆς Ῥωσσίας, ἕως νὰ ἐπιστρέψετε εἰς τὴν πατρίδα σας, πρέπει νὰ μοὶ φανερώσητε μὲ γράμμα σας, εἰς ποῖον μέρος τῆς Ῥωσσίας ἐπιθυμεῖτε, διὰ νὰ συνεργήσω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας.

«Κατὰ τὸ παρὸν σᾶς συμβουλεύω νὰ μείνετε αὐτοῦ ὁποῦ εἴσθε, προσμένοντες τὸ ἀποβησόμενον, ὅτι ὁ ἐδῶ ἐρχομός σας εἶναι ἀνωφελής· καὶ, ἂν ἐλπίζητε καμμίαν βοήθειαν, αὐτὴ δὲν θέλει ἀξίζῃ τὰ ἔξοδα, ὁποῦ θὲ νὰ κάμητε εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐδῶ. Ὑγιαίνετε.

«Ἐκ Βιέννης, 1814 ὀκτωβρίου 11 ε. ν.

«Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

«Τοῖς τιμιωτάτοις Κυρίοις Χριστοφόρῳ Περῤῥαιβῷ, Δήμῳ Δούκᾳ καὶ Κίτσῳ Τσαβέλᾳ. Εἰς Τριέστι».

Οὔτε ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, οὔτ' ἔπειτα, ἐδόθη τοῖς Σουλιώταις χεὶρ βοηθείας, καίτοι ἀποφασισθέντων ὁριστικῶς τῶν πραγμάτων τῆς Ἑπτανήσου τῷ 1815. Πρὸ πάντων δ' ἐγένετο καλὸν μέγα ἡ μὴ πραγματοποιηθεῖσα ἀποίκισις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν εἰς Ῥωσσίαν, ὡς προωρισμένων βεβαίως, ἵνα χρησιμεύσωσι τῇ πατρίδι οἱ πρώτιστοι, οὕτως εἰπεῖν, καὶ προσέτι πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Τῷ δ' ἑπομένῳ ἔτει, 1816, ὁ Περῤῥαιβὸς ἀνέβη εἰς Πετρούπολιν· κατὰ δὲ τὸν φεβρουάριον τοῦ 1817 ὑπέβαλε διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Στούρζα σχέδιόν τι, δι' οὗ ὑπισχνεῖτο τῷ αὐτοκράτορι τὴν κίνησιν τῆς στερεᾶς, τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Σουλίου καὶ ἄλλα τοιαῦτα μεγάλα πράγματα, ἐὰν ὑπεστηρίζετο διὰ τῶν ἀπαιτουμένων μέσων. Ἰδοὺ τὸ σχέδιον.

«ΚΡΑΤΑΙΟΤΑΤΕ, ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΕ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΤΑΤΕ, ΜΕΓΙΣΤΕ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΡΩΣΣΙΩΝ

κτλ. κτλ. κτλ.

«Ἀγκαλὰ καὶ κάθε δύσκολον πρᾶγμα, ἀφ' οὗ πέσῃ εἰς τὰ ἀποφασιστικὰ νεύματα τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, ἐφάπαξ χάνει ὅλην του τὴν δύναμιν, ὁ θερμὸς ὅμως ζῆλος ὁποῦ ἔχω εἰς

τὸ νὰ δουλεύσω μέχρι θανάτου τὸ Ὑμέτερον Αὐτοκρατορικὸν Κράτος μὲ ἐνθαρρύνει νὰ παρρησιάσω ἐγγράφως καὶ μὲ ὅλην τὴν ὑπόκλισιν ἐκεῖνο, ὁποῦ δύναμαι νὰ πράξω ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ πολέμου μετὰ τῆς Τουρκίας πρὸς δόξαν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ῥωσσικοῦ Θρόνου καὶ ὄφελος τοῦ γένους μου.

«Α'. Εὑρισκόμενος εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἐν καιρῷ εἰρήνης, δύναμαι νὰ βαστάξω, (ὄντας ὅμως ὑπὸ τὸ ἔλεος τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος,) εἰς καλὴν εὐταξίαν καὶ ὑποταγὴν ὅλους αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας, ὁποῦ τὴν σήμερον ἀφιεροῦνται εἰς τοὺς ἀκλονήτους πόδας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ῥωσσικοῦ Θρόνου, οἱ ὁποῖοι συμποσοῦνται ἄνδρες ἄξιοι τῶν ἁρμάτων ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας. Ὁμοίως νὰ ἔχω κάθε εἴδησιν βεβαίαν τῆς μεγάλης ξηρᾶς, καὶ νὰ τὴν ἀναφέρω, ὅπου ἀπαρθενεύῃ, ἢ καὶ εἰς ὅ,τι ἄλλο ἤθελε προσταχθῶ, ἁρμόζον μὲ τὴν δύναμίν μου.

«Β'. Ἐν καιρῷ δὲ πολέμου ὑπόσχομαι νὰ συνάξω ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας ἄνδρας ἀξίους τοῦ πολέμου. Ἐκτὸς δὲ τούτων νὰ ὀργανίσω μὲ τοὺς πλέον ἡσύχους καὶ ἀκινδύνους τρόπους τὰς ἑπομένας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, δηλαδὴ τοὺς Ἀκαρνάνας, τοὺς Αἰτωλοὺς, τοὺς Λοκροὺς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Θηβαίους, τοὺς Ἀθαμάνας, τοὺς Λάπιθας, τοὺς Ὀλυμπίους, τοὺς Μάγνητας καὶ ὅλας τὰς πεδινὰς καὶ ὀρεινὰς ἐπαρχίας τῆς Θεσσαλίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας αὐτὰς δύνανται νὰ ὁπλισθοῦν ἄνδρες ἐκλεκτοὶ ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας, καὶ ξεχωριστὰ ἡ θεσσαλικὴ ἵππος. Ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης ἑλληνικῆς δυνάμεως δύναμαι νὰ σφετερίσω πολλοὺς Τούρκους Μπέϊδες καὶ Ἀγάδες, ὄντες ἐχθροὶ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· φθάνει μόνον νὰ ἦναι ἀσφαλεῖς εἰς τὴν θρησκείαν τους καὶ ὑποστατικά τους.

«Γ'. Ὑπόσχομαι, ὅτι νὰ ξαναλάβω τὸ Σοῦλι ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὄχι ὅμως μὲ πόλεμον, ἀλλὰ μὲ τὴν παράδοσιν ἄλλων Γραικῶν, οἵτινες τὴν σήμερον εὑρίσκονται μέσα εἰς τὸ κάστρον ὡς φύλακες. Τοῦτο πλέον παρὰ μίαν φορὰν τὸ εἶχα προβάλει ἐγγράφως εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ τότε γοβερνάτορα γκενεράλ Δανζελότ· οἱ Γάλλοι ὅμως, ἢ διὰ τὴν στενὴν φιλίαν ὅπου ἐφύλαττον μὲ τοὺς Τούρκους, ἢ διὰ τὰ ὀλίγα ἔξοδα ὁποῦ ἠμποροῦσαν νὰ συνέβουν, ἢ διὰ νὰ μὴν ὀλιγοστεύσῃ ἡ δύναμίς τους ἀπὸ τοὺς Κορφιώτας, τὸ ἀμέλησαν. Τὸ πάρσιμον τοῦ Σουλίου διεγείρει εἰς τ' ἄρματα ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ Χαωνίαν, τόσον Γραικοὺς, ὅσον καὶ Τούρκους, κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ.

«Δ'. Διὰ τὸν Αὐλῶνα, Σκόδραν, Βόσναν, Ἐλμπασάνι, Μακεδονίαν, Βουλγαρίαν καὶ Θράκην, δὲν δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ κανενὸς εἴδους ὀργανισμὸν, διότι τὸ διάστημα, τὰ ἤθη, ἡ διάλεκτος καὶ τὸ ὑποδεδουλωμένον ἐκείνων τῶν Γραικῶν πνεῦμα προξενοῦν ὄχι μόνον δυσκολίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ κίνδυνον πρὸς αὐτούς.

«Ε'. Διὰ τὴν Πελοπόννησον (ἐκτὸς τῶν Σπαρτιατῶν) δὲν εὑρίσκω καμμίαν δυσκολίαν ὀργανισμοῦ· ὁ μόνος ὅμως δισταγμὸς, ὁποῦ μ' ἐμποδίζει πρὸς ὥραν, εἶναι ἡ ὀλίγη χρῆσις ὁποῦ ἔχουν οἱ ἐντόπιοι εἰς τὰ ἅρματα, καὶ ἡ μεγάλη κλίσις εἰς τὸ ἐμπόριον, ἔτι καὶ ὁ κίνδυνος, τὸν ὁποῖον εἰς ἄλλας ἀπερασμένας περιστάσεις πολέμων ἐδοκίμασαν. Αὐτὴ ἡ περιέργεια ἐστάθη καὶ ἀπὸ τὸν ἐξοχώτατον πρίγκιπα Μιχαὴλ Δολγουρούκην, (τὸν ὁποῖον ἴσως ἡ σκληρά μου τύχη ἀπεβίωσεν,) ὁπόταν εἶχα λάβει τὴν τιμὴν νὰ τὸν συντροφεύσω εἰς τὴν περιήγησιν τῆς Ἑλλάδος, ἐνταυτῷ νὰ τὸν μάθω καὶ τὴν ἁπλοελληνικὴν γλῶσσαν, δηλαδὴ κατὰ τὸ 1805 ἕως 1806 ἔτος.

«Διὰ νὰ βάλω εἰς ἐνέργειαν εὐτυχῆ καὶ ἀκίνδυνον τὰ ὅσα ἄνωθεν ὑπεσχέθην, χρειάζονται τὰ κάτωθεν μέσα.

«ά. Σημεῖα παρὰ τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος πρὸς ἐμπιστοσύνην τῶν ὀργανισομένων.

«β'. Ἔξοδα διὰ τοὺς αἰτίους τῆς τοῦ Σουλίου ἀπολαύσεως, διὰ τοὺς ἀποστόλους ὅπου θέλει πέμπονται διὰ τὰς ἄνω ῥηθείσας ἐπαρχίας πρὸς τοὺς ἐκεῖ Ἀρχιερεῖς, Ἡγουμένους, Πνευματικοὺς, Καπετανέους καὶ Προεστοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀπόστολοι θέλει τοὺς ἐγχειρίζουν καὶ ἀπὸ μίαν πίστιν ἔγγραφον καὶ ἐντετυπωμένην ἐξ ὀνόματος τῆς ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος.

«γ'. Νὰ ἔχω πατέντας ἀρκεταῖς, ἢ ἐξουσίαν νὰ ὀνοματίσω ἀξιωματικοὺς, ὁπόταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, διὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἁρμάτων καὶ ἀνδραγαθίαν μερικῶν, τὸ ὁποῖον ἐμψυχόνει τὸ στράτευμα.

«δ'. Νὰ ἔχω ἀρκετὸν βολύμι καὶ μπαρούτην συναγμένα εἰς τὰ νησία, διὰ νὰ μοιράσω, εἰς ὅσους τότε εὑρεθοῦν παρὸν, καὶ νὰ φέρω καὶ μαζή μου εἰς τὴν μεγάλην ξηράν.

«ε. Νὰ ἤθελε διορισθοῦν εἰς τὴν συντροφίαν μου δύο ἢ τρία ὑποκείμενα, ὁποῦ νὰ γνωρίζουν ἀρκετὰ τὴν ῥωσσικὴν καὶ ἑλληνικὴν διάλεκτον.

«ς'. Εἰς τὰ νησία νὰ μὴν ἤθελεν ἔχω κανένα ἔμποδον ἀπὸ τὴν ἐκεῖ τυχοῦσαν Διοίκησιν διὰ τὰ ἄνωθεν ἐπιχειρήματα.

«ζ΄. Διὰ νὰ βάλω εἰς ἐνέργειαν ὅλα αὐτὰ, νὰ ἤθελέ μοι διορισθῆ ἡ στάσις ἢ εἰς Πάργαν καὶ Ἀγυιὰν, ἢ εἰς τὰ νησία Κάλαμο9 καὶ Μεγανῆσι, τὰ ὁποῖα εἶναι πλησίον τῆς Ἀκαρνανίας.

«Καὶ μὲ ὅλον τὸ βαθύτατον σέβας ὑποσημειοῦμαι

ταπεινότατος δοῦλος
Χιλίαρχος
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ
ὁ ἐκ Θεσσαλίας».

Τιμᾷ βεβαίως τὸν Περῤῥαιβὸν τὸ ὑπὲρ πατρίδος αἴσθημα, ὅπερ ὑπηγόρευσεν αὐτῷ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀνωτέρω σχεδίου· ἀλλ' ὁμολογητέον, ὅτι μεγάλα ὑπεσχέθη, ἀδύνατα ἐζήτησε καὶ ἀναρμοδίως ἀπετάθη. Ἐννοοῦμεν, ὅτι κυρία καὶ μόνη πρόθεσις ὑπῆρχεν ἡ διὰ παντὸς τρόπου ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων, ἰδέα, ἣν ἐπρέσβευσαν καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τῷ 1769, καὶ ὁ Παπᾶ Θύμιος κατόπι, καὶ ὁ Ῥήγας Φεραῖος ἔπειτα καὶ τελευταῖος ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης· ἀλλ' ἦσαν, ἐρωτῶμεν, συγκεχωρημένα τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ῥωσσίας τοιαῦτα ἔμμεσα μέτρα; Ἔτι δὲ, καὶ δοθείσης τῆς παραδοχῆς αὐτῶν, δυνατὴ ἄρα ὑπῆρχε τῷ Περῤῥαιβῷ ἡ ἐφαρμογὴ, ὅτε οἱ μὲν Ἄγγλοι ἐνεφώλευον ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις λόγῳ προστασίας, οὗτος δὲ ὑποβλεπόμενος ὑπὸ τούτων ἐπὶ ῥωσσισμῷ, ἠναγκάσθη ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Κερκύρας εἰς τὴν Ῥωσσίαν; Ὅπως δ' ἂν ἔχῃ, ἐκ τῶν τοιούτων παραστάσεων χθὲς ἐκείνου καὶ σήμερον τούτου προέκυπτε πάντοτε ἓν ἀγαθὸν, ἡ ἐξοικείωσις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα.

(γ) Γνωστὸς ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ ὡς « Ἀντὼν Παύλεβιτς ».

(δ) Ὅρα τὸ Γενικὸν Σχέδιον ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἀπὸ σελ. 47—57.

(ε) Ὡσαύτως ἐν τῷ παρόντι τόμῳ ἀπὸ σελ. 27—28.

ΣΕΛΙΣ 4.

(α) Προσθετέον, ὅτι οἱ διευθυνταὶ ἢ ἀρχηγοὶ τῆς Ἑταιρίας ἐκαλύπτοντο καὶ διὰ τῆς μετονομασίας, ἣ καὶ δι' ὧν ἐλάμβανον ἕκαστος κεφαλαιωδῶν στοιχείων, γινόμενος μέλος τῆς Ἀρχῆς. Οὕτως ὁ μὲν Τσακάλωφ ἔσχε τὰ στοιχεῖα ΑΒ, ὁ δὲ Σκουφᾶς τὰ ΑΓ, ὁ δὲ Νικόλαος Γαλάτης τὰ ΑΔ, ὁ δὲ Κομιζόπουλος τὰ ΑΕ, ὁ δὲ Ἄνθιμος Γαζῆς τὰ ΑΖ, ὁ δὲ Ἀθανάσιος Σέκερης τὰ ΑΗ, ὁ δὲ Ξάνθος τὰ ΑΘ, ὁ δὲ Ἀναγνωστόπουλος τὰ ΑΙ, ὁ δὲ Παναγιώτης Σέκερης τὰ ΑΚ, ὁ δὲ Γεώργιος Λεβέντης τὰ ΑΛ, ὁ δὲ Γρηγόριος Δικαῖος τὰ ΑΜ, ὁ δὲ Νικόλαος Πατσιμάδης τὰ ΑΞ, καὶ τελευταῖος ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης τὰ ΑΡ. Φαίνεται δ', ὅτι μετὰ ταῦτα, ἢ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Σκουφᾶ, παρεδέχθη ἡ μετονομασία, διότι οὐδαμοῦ εὕρομεν τὸν Σκουφᾶν μετωνομασμένον. Εἰς πολλοὺς αὕτη ὑπῆρχε καὶ διπλῆ καὶ τριπλῆ καὶ τετραπλῆ, ἵνα γίνηται σύγχισις μεγαλητέρα. Τοιουτοτρόπως ἐγνωρίζοντο ἀλληλογράφοντες·

Μαρτάκης (καὶ Ἀναστάσιος Βασιλείου) ὁ Τσακάλωφ·

Ἀλέξανδρος Δημητρίου ὁ Γαλάτης·

Ἀνδρέας Ἐλευθεριάδης (καὶ Ἀντώνιος Εὐστρατίου, καὶ Ἐπαμινώνδας, καὶ Εὐστάθιος) ὁ Κομιζόπουλος·

Θωμαΐδης (καὶ Θυμίδης, καὶ Θεοδωρίδης, καὶ Α. Ἀθανασίου) ὁ Ξάνθος·

Ἰωαννίδης (καὶ Ἰωακεὶμ) ὁ Ἀναγνωστόπουλος·

Ξενοφωντίδης ὁ Πατσιμάδης·

Κοντὸς (καὶ Ἀναστάσιος Καρίμου, καὶ Καλόβουλος, καὶ Χρυσοδωδέκατος Ἀριθμὸς) ὁ Παναγιώτης Σέκερης.

Λύσιππος (καὶ Α. Λεονάρδος, καὶ Λαρσάκης, καὶ Α. Λαερτίου) ὁ Λεβέντης.

Ἀρμόδιος ὁ Δικαῖος·

Καλὸς (καὶ Ἀνδρέας Ῥαδάμανθυς) ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ μετωνυμικῷ λεξικῷ τῆς Ἑταιρίας, (Ὅρα Δοκ. Ἱστορ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ. ἐν σελ. 276—280,) ἀπαντῶμεν ἐν ταῖς ἀλληλογραφίαις μετωνομασμένους.

Γεώργιον Ἀναστασιάδην, καὶ Ἀρίσταρχον καὶ Οἰνοπλουτοῦντα τὸν ἡγεμόνα Μολδαυίας Μιχαῆλον Σοῦτσον·

Παννώστην (ἐκτὸς τοῦ Εὐεργετικοῦ, Ἀρχιμανδρίτου καὶ Ἀνήκοντος) τὸν Καποδίστριαν·

Δίκαιον τὸν Νικόλαον Ὑψηλάντην·

Μαυροφόρον τὸν μητροπολίτην Ἰγνάτιον·

Σκοτεινὸν τὸν Θεόδωρον Νέγρην·

Καρνεάδην τὸν Δ. Ἰωαννίτης Καλαματιανόν·

Καθηγούμενον κὺρ Νικηφόρον τὸν Ἀναγνωσταρᾶν·

Γεργίδαν Λυσανίου καὶ Βασίλειον Γυλίππου τὸν Λασσάνην.

ΣΕΛΙΣ 5.

(α) Κατὰ πρῶτον ἐθεώρησαν ὡς ἁρμόδιον κέντρον τὸ Πήλιον ὄρος, ἢ τὴν Λακωνίαν· ἀλλ᾽ ὀρθῶς εἶδον ἔπειτα καταλληλοτέραν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου κατέβη περὶ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1817 ὁ Σκουφᾶς, συνοδευόμενος παρὰ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου καὶ τοῦ Χριστοδούλου Λουριώτου.

(β) Συστάσει τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου διωρίσθη ἔπειτα οὗτος ῥωσσικὸς πρόξενος ἐν Γαλαζίῳ.

(γ) Ἐδιηγήθη πρὸς ἡμᾶς ὁ Περῥαιβὸς, ὅτι, πλήρης ἀγανακτήσεως τότε, ἀπῆλθε πρὸς τὸν Καποδίστριαν, δεινολογῶν τὸ καθ᾽ ἑαυτοῦ μέγα ἄδικον τῆς φυλακίσεως· ἀκούσας δὲ παρ᾽ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ληφθέντα μέτρα ἦσαν μία πολιτικὴ ἀνάγκη, ἀπεκρίθη: «Ὅ»ταν ἦναι ἔτσι, ἂς ὑπόφερνα καὶ ἄλλα χειρότερα».

(δ) Ἀπαντῶμεν τοῦτο ἐν τῇ αὐτογράφῳ τοῦ Γεωργίου Λεβέντου βιογραφίᾳ, περὶ ἧς μνημονεύσομεν καὶ κατόπι (σελ. 9, σημ. ά.) Ὁ Λεβέντης ἦν τότε παρὰ τῷ Πίνῃ.

ΣΕΛΙΣ 6.

(α) Κατήγετο ὁ Γεώργιος Θ. Λεβέντης ἐκ τῆς κωμοπόλεως Κορακοβουνίου, ἀνακούσης ἤδη τῷ δήμῳ Βρασιῶν τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας, ἀποτελούσης μέρος τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας· ἐγεννήθη δὲ περὶ τὸ 790.

(β) Ὁ Γαλάτης εἰσήγαγεν αὐτὸν ἔν τινι τῶν κατωτέρων βαθμῶν τῆς Ἑταιρίας, καὶ ὁ Θεόδωρος Νέγρης ἐτελειοποίησεν ἔπειτα, προάξας εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ Ποιμένος.

ΣΕΛΙΣ 7.

(α) Ὅρα καὶ ἐν σελ. 161 τοῦ Δοκιμ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ.

(β) Τὸ «τσέρνη» σερβιστὶ, «καρᾶ» δὲ τουρκιστὶ καὶ «μαῦρος» ἑλληνιστὶ εἶσι ταυτοσήμαντα· ἔχει δ᾽ ἡ λέξις ἔννοιαν συνεκδοχικὴν τοῦ ἀνδρεῖος, ἄξιος, μεγαλοπράγμων. Καὶ διὰ τοῦτο λέγοντες οἱ Σέρβοι «Τσέρνη Γιώργη», ὡς καὶ οἱ Τοῦρκοι «Καρᾶ Μου-

»σταφᾶ ἡ Καρᾶ Ἀλῆ» ἐννόουν οὐχὶ τὸν μελάγχρουν φύσει, ἀλλὰ τὸν μεγαλόχαρδον καὶ μεγαλουργὸν ἦθει.

(γ) Ἐν τῇ ἰδιογράφῳ βιογραφίᾳ τοῦ Λεβέντου ἀναγινώσκομεν: « . . . Τόσον πε»λώριος ἦτον ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὥστε ὁ Λεβέντης ἓν ἑσπέρας καθήμενος εἰς μίαν »καρέγλαν, καὶ ὀρθοῦ στέκοντος καὶ ὁμιλοῦντος τοῦ Καρᾶ-Γιώργη, τὸ γόνυ τοῦ τε»λευταίου ἀντίκρυζεν εἰς τὴν μύτην τοῦ πρώτου». Νομίζομεν ποιητικὴν ἄδειαν τὸ τοσοῦτον ὕψος.

ΣΕΛΙΣ 8.

(α) Κατ' αὐτὴν τὴν νυκτερινὴν συνέντευξιν ἐπαρουσιάσθη τῷ Καρᾶ-Γεώργῃ διὰ τοῦ Λεβέντου ὁ Γαλάτης ὡς συνάδελφος, βεβαιῶν ἑαυτὸν ἀνεψιὸν τοῦ Καποδιστρίου, ἀπεσταλμένον δὲ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Χριστιανῶν τῆς Τουρκίας, καὶ παρασημοφόρον τῆς Ῥωσσίας διὰ τοῦ μεγαλοσταύρου τῆς Ἁγίας Ἄννης. Τοῦτο δὲ τὸ παράσημον ἐδείκνυε τῷ Καρᾶ-Γεώργῃ, φέρων ἐπὶ τοῦ στήθους κεκαλυμμένον, λόγῳ μὴ δίδῃ ὑπονοίας περί τε τῆς οἰκογενειακῆς ἐπισημότητος καὶ τῆς μεγάλης ἀποστολῆς, ἣν εἶχε.

Περὶ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ σιωπᾷ ἡ ἰδιόγραφος βιογραφία τοῦ Λεβέντου· ὑπάρχει ὅμως ἀληθὴς, καθ' ἃς ἐλάβομεν διαβεβαιώσεις παρ' ἄλλων προσώπων.

ΣΕΛΙΣ 9.

(α) Τὸ πραγματικὸν περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης τοῦ Καρᾶ-Γιώργου ἐλάβομεν ἐκ τῆς βιογραφίας τοῦ Λεβέντου, ἧς ἤρξατο ὁ ἴδιος περὶ δυσμὰς βίου. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν, προλαβόντος τοῦ θανάτου, ἔμεινεν ἀτελὴς αὕτη, κακῇ τύχῃ, προχωροῦσα μέχρι τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ξάνθου εἰς Πετρούπολιν.

ΣΕΛΙΣ 10.

(α) Ὁ πεπαιδευμένος πρεσβύτερος καὶ μέλος τῶν Φιλικῶν Ζαχαρίας Αἰνιὰν, οἰκοδιδάσκαλος ὢν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν Μουρουζῶν, καὶ λίαν ὑποληπτόμενος ἀνὴρ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐποίησε τότε τὸν ἀκόλουθον ἐπιτύμβιον τοῦ Σκουφᾶ.

«Εἶμ' ὑπὸ γᾶν φθισίμβροτον, οἴμοι! τηλόθι πάτρης
«Ἄργεος, τὰν κτῖσεν εὖ πάρος Ἀμφίλοχος·
«Οἴμοι! γειναμένῳ δ' ἐπεκλώσατο μοῖρ' ὀλοή μοι
«Μὴ δόμεναι θρέπτρα πάτριδι, ἠὲ φίλοις.
«Οἴμ' ὡς ἄχθομ', ὅθ' Ἑλλάδι ματέρι φᾶσθαι
«Οὐκ ἔφθην γῆθος Καλλικράτας δ' οἷά περ.
«Σώζεσθ' οὖν φίλοι· Ἑλλὰς σώζου, φοίνικος δ' ἄπτου,
«Κ' οὐ κυπαρίττοιο· ἔγρεο δ' ὡς τάχιον.
«Νῦν μὲν ἰαύω νήδυμα βοσπωρικῷ ἐν ἀνάπλῳ·
«Ὕστατα δ' αὖ δείξειμ' Ἑλλάδος υἷα ἔνθουν».
ᾠωιή ἑκατομβαιῶνος φθίνοντος».

Κατάλληλος καὶ διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ προσώπου καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐ-

ποχῆς, ἐστεφανωμένος δὲ μάλιστα ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας τῆς σωτηρίας τῶν φίλων καὶ πατρίδος, ὁ ἐπιτύμβιος οὗτος, ἀδύνατος ἄλλοτε ἐγχαραχθῆναι ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀοιδίμου Σκουφᾶ ἐν τουρκικῇ χώρᾳ, κοσμήσει βεβαίως τὸ μνημεῖον, οὗ τὴν ἀνέγερσιν ὀφείλει ἡ Ἑλλάς, καθ' ἃ σημειώσαμεν ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος Μέρ. Α'.

(β) Ὁ Ἀνδρόνικος ἐτελεύτησεν ἀώρως κατὰ τὰς ἀρχὰς μαΐου τοῦ 1820. Ὀρθῶς ἔγραφε περὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ξάνθον ὁ Κομιζόπουλος τῇ 13 τοῦ ἰδίου μαΐου: «... »ἐχάσαμεν ἕνα καλὸν φίλον». Καὶ ἦτο πραγματικῶς μία τῶν χρηστῶν τῆς πατρίδος ἐλπίδων οὗτος.

ΣΕΛΙΣ 11.

(α) Ἴδοὺ ἡ τόσῳ εὐχάριστος ἀπάντησις τοῦ Μιλόση.

«Πρὸς τὸν ἠγαπητόν μοι φίλον Γεώργιον Ὀλυμπίτην.

Τῇ 12 Μαρτίου 1818 Βελιγράδιον.

«Τὰ ὅσα μοὶ ὡμίλησεν ὁ Γεώργιος Εὐαγγελίδης περὶ τῆς γνωστῆς ὑποθέσεως διὰ τὴν αὐθεντείαν σας, ὅταν ἀποφασίσετε καὶ κάμετε ἐκεῖνο, ἐγὼ εἶμαι σύμφωνος εἰς κάθε τι. Τοῦτο νὰ τὸ ἠξεύρετε βεβαίως, ὅτι εἰς κάθε χρείαν θέλω σᾶς εὑρεθῆ, καὶ ἔσεσθε ἀμέριμνος. Τὴν φαμιλίαν σας ἂν θελήσετε νὰ τὴν στείλετε εἰς ἐμένα, σᾶς βεβαιῶ, ὅτι θέλει ἔχει τὴν κάθε ἡσυχίαν της, ὡς καὶ τὸ ἴδιόν μου ὀσπήτιον. Σᾶς ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς καὶ μένω.

Ὁ φίλος σας

ΜΙΛΟΣΗΣ ΟΜΠΡΕΝΟΒΙΚ,

Ἐπιτηρητὴς καὶ Ἀρχιστράτηγος Σερβίας.»

ΣΕΛΙΣ 12.

(α) Ἴδοὺ τὸ ὅλον τοῦ περιέργου αὐτοῦ ὑπομνήματος τοῦ Νέγρου.

«Σεβαστοὶ φίλοι.

«Καθ' ὅσα συνωμιλήσαμεν ὁ φίλος Ἀθανασιάδης καὶ ἐγὼ περὶ διατάξεως τῶν ἐδῶ πραγμάτων, ἐξέθεσα τὸ διαιτητικὸν ἔγγραφον, περὶ τῆς ἀποδοχῆς καὶ ἐνεργείας τοῦ ὁποίου ἤδη φροντίζομεν, τὰ κατὰ μέρος πάθη προοικονομοῦντες. Καλὸν δὲ στοχάζομαι νὰ ἐγράφετο παρ' ὑμῶν πρὸς τοῦ Βουκουρεστίου καὶ Ἰασίου τὰ Κριτήρια, νὰ διατάξωσιν ἐκ συμφώνου ἐμπορικήν τιν' ἀδελφότητα, ἐξ ἧς νὰ ὠφελῶνται αἱ ἡμέτεραι δύο Κάσσαι, αἵτινες καλὸν ἴσως ἦτον νὰ ἑνωθῶσι, καὶ, ὡς μία λογιζομένη, εἰς Βουκουρέστιον νὰ εὑρίσκεται, καὶ πρὸς ἐκείνην ν' ἀποδίδῃ τὸν ἐνιαύσιον λογαριασμόν ἡ τοῦ Ἰασίου. Τοιαύτη ἐμπορικὴ ἀδελφότης καὶ ἠθικῶς πιθανὸν νὰ ὠφελήσῃ. Ἡ Δακία, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, εἶναι τὸ ἐπισφαλέστερον μέρος, ἀφ' ὅσα, τῆς Ἑλλάδος τοὐλάχιστον, ἀδελφοὺς περιέχουσι. Ἄλλοῦ ὁ Τοῦρκος καὶ ἀπὸ τὴν

γλῶσσαν καὶ ἀπὸ τὰ ἐνδύματα διαστέλλεται· ἐνταῦθ' ὅμως διοικεῖ φορῶν προπωπεῖον ἑλληνικόν. Καὶ ἐκεῖ μὲν ἐμπνέει φόβον καὶ συστολὴν, ἐνταῦθα δὲ θάρρος καὶ ἀδιαφορίαν. Ἔπειτα ἐκεῖνος ὄχι μόνον νὰ συλλάβῃ τὴν ὑποψίαν δυσχερὲς, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ τὴν ἐξιχνιάσῃ δυσχερέστερον· αὐτὸς δὲ καὶ εἰς τὰ δύο εὐεπηβολώτερος. Καὶ τέλος, ἀλλοῦ μὲν ὁ Ἕλλην διασώζει ἐθνικὸν χαρακτῆρα· καὶ, ὅσον ἐμπαθὴς ἂν εὑρεθῇ, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὸ πρὸς τὸν ὁμογενῆ ἀπάνθρωπον τῆς διοικήσεως, συγκεντρούμενος ἑαυτῷ, φύσει συναισθάνεται καὶ οἶκτον καὶ ἀπέχθειαν· ἐνταῦθα δ' ὄχι μόνον αὐτοψεὶ δὲν βλέπει τηλικαῦτα οἰκτρὰ καὶ θεοστυγῆ θεάματα διὰ τὸ ἡσυχότερον τῆς διοικήσεως, ἀλλὰ, τὸ χείριστον, ὁ ἠθικός του χαρακτὴρ ἀλλοίωσιν ἔπαθε. Τῆς Δακίας μεγίστη μὲν ἡ ἠθικὴ ἀπώλεια, οἱ δὲ κοινωνικοὶ δεσμοὶ ἀτελέστατοι. Οἱ Δᾶκες ἐν γένει θηρεύουσιν ἡδονὰς βαναύσους, καὶ οὐδὲ γνωρίζουσιν ἕτερόν τι, εἰμὴ ὑπεροχὴν δυναστικήν. Ὅθεν, φιλήδονοι ἄνθρωποι καὶ ἢ δοῦλοι ἢ δεσπόται ὑπὸ ἀσθενεστάτην διοίκησιν, οἵα ἡ αὐθεντικὴ, ἔπεται νὰ εἶναι χαμερπεῖς καὶ ἐπηρμένοι καὶ πανοῦργοι καὶ φιλοχρήματοι, ἐφ' ὅσον μάλιστα ὑπερβαίνει ἡ πολυτέλεια τὰ σταθερὰ αὐτῶν εἰσοδήματα. Ἀλλ' οἱ ἐνταῦθα ἐρχόμενοι Γραικοὶ, ὄχι βέβαια ἐκ τῶν κρειττόνων τοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἴσως ἴσως ἐκ τῶν ἐσχάτων ἠθικῶς ὄντες, καὶ οὐχὶ πλούσιοι, διὰ νὰ ζήσωσιν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἐπομένως ἀνεπιδεεῖς νὰ συναναφύρωνται μὲ τοὺς Δάκας, ἀλλὰ πένητες, διὰ νὰ κερδήσωσιν ἐρχόμενοι, καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἀκολούθως μὲ ἐκείνους νὰ σχετίζωνται πολυειδῶς, καὶ ἐξόδων πολλῶν χρήζοντες διὰ τῶν ἐνταῦθα τὸ πολυέξοδον, φύσει προσεπιλαμβάνουσιν ἀναμιγνύμενοι ἐκείνων τὰ ἐλαττώματα, (κατὰ λόγον βέβαια τῆς ἐπιμιξίας,) τὰ ὁποῖα πρὸς ἀλλήλους μεταχειρίζονται, κατά τε ἦθος καὶ κατὰ σύστημα ἀκαταπαύστως ἀντικρουόμενοι. Ὅστις εἰς ταῦτα προσεπιθέσῃ καὶ ὅσον ἐξαχρείωσεν ἡ διετὴς διατριβὴ τοῦ μισογενοῦς τέρατος, (ἐννοεῖ τὸν Ν. Γαλάτην,) συλλαμβάνει, νομίζω, κακίστην περὶ τῶν ἐνταῦθα Γραικῶν ἰδέαν, οἵαν συλλαβὼν, ἐξ ἑνὸς μὲν ἐστοχάσθην ἐπικίνδυνον νὰ προσφέρω ἐξ αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς, εἰμὴ ὅσους τὸ τέρας ἀτάκτως καὶ προθυστέρως κατήχησε, καὶ ὅσους ὀλιγώτερον διεφθαρμένους ἐπιτύχω· ἐκ θατέρου δ' ἔκρινα χρέος μου, ἐφ' ὅσον δὲν διατάξετε ὑμεῖς τὰ ἐνταῦθα, νὰ προσδιατεθῶ, ὥστ' ὄχι μόνον αἱ παρεμπίπτουσαι ἀταξίαι νὰ ἐμποδίζωνται ἐν καιρῷ, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς τι νὰ ὠφελῶνται βελτιούμενοι. Μετεχειρίσθην δ' ὡς νόμους ταῦτα.

«Α^ον. Νὰ μετακινήσω ἐντεῦθεν, ὅσους τῶν ἀδελφῶν δυνηθῶ, ἀλλαχόσε διευθύνων, ὑπὸ ἑτέρων τὴν ἐπιστασίαν, ὥστε μεριζόμενοι μὲν εὐοικονομητότεροι νὰ γίνωνται καὶ ἐξ ἀγαθῶν παραδειγμάτων νὰ σωφρονίζωνται, νὰ λείπωσι δ' ἐντεῦθεν ἄλλως, ὅπου ἡ νομικὴ ἀναρχία αὐξάνει τῶν τοιούτων τὸ ὀλέθριον φρύαγμα. Οὕτω τὸν Λασσάνην, οὗπω ἠθικῶς διαφθαρέντα ὡς ἄσχετον, μολυνόμενον δὲ παρὰ τοῦ τέρατος, ἄφησα νὰ μεταβῇ, ἐφόδια δοὺς, ὅπου αἱ πρόωροί του ἐπιθυμίαι παρέφερον· καὶ ἰδοὺ, ὡς μανθάνω, καθημερινῶς τελειοποιεῖται. Οὕτω τὸν Δημήτριον Κουτμὰν, οἰνοπότην, ταραξίαν, ψεύστην καὶ ἀσυνείδητον, παρέδωκα, δοὺς τὰ ἐφόδιά του, τῷ Πεντεδέκα, καὶ ἀπελθόντα μετὰ τοῦ τέρατος ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μανθάνω. Οὕτω τὸν Ἀναστάσιον Ῥαψανίτην, χρηστοήθη καὶ ἔμφρονα, δοὺς τὰ ἐφόδιά του, διεύθυνα, ἀτελῆ ὄντα, πρὸς τὸν Φαρμάκην, ὅστις ἰδὼν πέρυσιν ἠθέλησεν ἀπὸ Βεσσαραβίας νὰ παραλάβῃ, ὁ δ' ἐξακολουθῶν τὸ τέρας τότε δὲν συγκατένευε, καὶ ἐπιστρέψαντα ἔπεισα παρὰ γνώμην τοῦ τέρατος, ἐξοργισθέντος ἐπὶ αὐτῷ τούτῳ κατ' ἐμοῦ ἀκολούθως. Οὕτω τὸν Στέργιον κτλ. κτλ. Δὲν ἀνέφερον δὲ πρὸς ὑμᾶς τακτικῶς περὶ τούτων, ὡς καὶ περὶ παντὸς διατρέχοντος, μὴ γνωρίζων τὰς θελήσεις σας, ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς τῶν γραμμάτων, καὶ, τὸ ὁποῖον ἐν εἰλικρινείᾳ διαλεγόμενος δὲν πρέπει νὰ σιωπήσω, ἐφ' ὅσον τὰ γαλατικὰ ἀπαρεμποδίστως διέτρεχον, σκοτιζόμενος, περιέμενον, εἰς ἓν μόνον κινούμενος, νὰ πληροφορηθῶ τῶν γενικωτέρων τὴν ἀληθῆ διάθεσιν.

«Β^ον. Νὰ σχετίζωμαι μ' ἕκαστον τῶν ἀδελφῶν ἐξοικειούμενος, ὥσθ', ὡς φίλος μᾶλλον, (ἑτέραν τινὰ μὴν ἔχων δύναμιν,) διαλεγόμενος νὰ ἐμπνέω ἀρετῆς ἔρωτα, (καθότι εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς ὅλοι εὐδοκιμοῦσι περίπου,) καὶ συγκατάβασιν πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς λόγους μου. Δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ πειρασμοὺς ὑπέφερα, καὶ εὐένδοτος ὢν πολλὰ παρέβλεπον, εἰς μόνα τὰ οὐσιωδέστατα ἐναντιούμενος ἐκ τοῦ προφανοῦς καὶ φαινόμενος μᾶλλον ἐδικός των ἢ ἐδικός σας κατὰ σύστημα, ὥστε νὰ διοικῶνται, διοίκησιν αἰσθανόμενοι ὑπὲρ τοὺς δύο χρόνους καὶ ἥμισυν.

«Γ^ον. Μηδεμίαν λαβὼν ὑμετέραν ἐπιταγὴν περὶ γενικωτέρων πραγμάτων, διὰ νὰ μὴν παρέλθωσι διόλου ἀνωφελῶς αἱ παρεμπεσοῦσαι περιστάσεις, ἐστοχάσθην νὰ περιορισθῶ πρὸς μὲν τὸν παεςδη787ρ, ἀναπτύσσων διὰ τῆς συνήθους τῶν ἡγεμόνων μετ' αὐ-

τοῦ συνεχεστάτης καὶ τακτικῆς περὶ τῶν κατ' Εὐρώπην ἐμφανίσεως τὴν ἀνάγκην, ἣν οἱ τῆς Εὐρώπης ἡγεμόνες αἰσθάνονται. νὰ περιθάλπωσι τοὺς λαοὺς, γνωρίσαντες, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἀγαπῶνται οἱ θρόνοι, ἐπὶ τοσοῦτον δὲν διακινδυνεύουσι. Σκοπὸν εἰς τοῦτο εἶχον κατ' ἀρχὰς μὲν νὰ μετριάσῃ ὁπωσοῦν ἡ τὸ γένος καταπιέζουσα τυραννικὴ ἀναρχία διὰ τῆς ποιᾶς συστολῆς τῶν ὑπαλλήλων τυράννων· ἀκολούθως δ', ὀψέποτε ἐγκρίνητέ τιν' ἀλλοίωσιν, ὡς προέγραφον, παρευρεθεὶς, ὅτι σκοπὸς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης δὲν εἶναι κατὰ τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τῆς ὑπαλλήλου τυραννίας νὰ ἐμφανίσω κατ' ἀλληλουχίαν τῶν ἤδη ἐμφανιζομένων, καὶ ἕτοιμον αὐτὸν ἔχων ν' ἀπατῶ, καὶ ὁ καιρὸς νὰ ἐξαγοράζηται, ὡς προέλεγον. Ἂν ἡ ἀρτίτυπος μοναρχικωτέρα τοῦ Φαναρίου διάταξις ἦναι ἐν μέρει συνέπεια τοῦ ἐμπνευσθέντος αὐτῷ φιτοτάκτου, εὐτυχῆ ἴσως ἀποδεικνύει κατὰ μέρος ἀπόβασιν τοῦ ἔργου μου, ὅπερ τεκμαίρομαι ἄλλως καὶ ἀπὸ ὅσην δεικνύει εὐαρέστησιν εἰς τὰ ἐντεῦθεν ἐμφανιζόμενα πολιτικά. Ἐκτελῶ δὲ τοῦτο ἓξ ἤδη ἔτη κατὰ συνέχειαν, διατηρήσας ἐπὶ ἄλλοις λόγοις σχέσιν μετὰ τῶν ἐχόντων τὴν τοιαύτην αὐθεντικὴν ἀλληλογραφίαν. Ἂν ἐγκρίνητε καὶ ἀπὸ τῆς Βλαχίας τὸ τοιοῦτον νὰ γίνηται, ἰδεάσατέ μοι νὰ διοργανίσω, ἂν δύναμαι, ὥστε κατὰ τὴν ἐπινοηθεῖσαν μέθοδον νὰ ἐξακολουθῇ ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν διακοπὴν, ἢ καθ' ὅποιον τρόπον θεωρήσητε. Πρὸς δὲ τὴν Μολδαυΐαν περιωρίσθην νὰ συμπλέξω φατρίαν τοπικὴν ἰσχυρὰν, πρὸς τὴν ὁποίαν νὰ φυλάξω ἰδιαιτέραν σχέσιν, χωρὶς ὅλως ν' ἀποξενωθῶ διὰ τοῦτο τῶν λοιπῶν, διὰ τοὺς λόγους τοῦ ἐνδεχομένου περιποιούμενος ἐνταῦθα δύναμιν καὶ εἰς τὰ γειτνιάζοντα μέρη γνωριζόμενος.

«Ἀδελφοὺς δ' ἐχειροτόνησα ἐν ὅλοις ὀκτὼ, τὸν Λεβέντην, τὸν ἰατρὸν Καρνεάδην, τὸν Στέργιον, τὸν Πολυένην, τὸν Φοιβαπόλλωνα, τὸν Διογενίδην καὶ τὸν ἰατρὸν Εὐστάθιον. Τὸν μὲν Λεβέντην, διότι αὐτὸς πρῶτος πρὸ δύο ἥμισυ χρόνων ἤδη, τοὺς δύο ὅρκους παραλαβὼν ἄνευ κατηχήσεως παρὰ τοῦ τέρατος ἐξώρκισέ με· ἀκολούθως δ' ἐγὼ τελειοποιηθείς, ἀναγκαῖον ἔκρινα νὰ τελειοποιήσω τὸν ἄνθρωπον. Τὸν Καρνεάδην δὲ, διότι ἐλθὼν ἀπὸ Εὐρώπην καὶ ἀχρημάτων, ἔχων δὲ διόλου ἀδιάφθορον τὴν καρδίαν, ἐστοχάσθην νὰ μὴν περιμείνω πολὺ, μήπως προλαβὼν διαφθαρῇ, ἀλλὰ νὰ κανονίσω τὴν διαγωγήν του, εἰς τὸν πρακτικὸν βίον εἰσερχομένου, κατηχῶν καὶ χρήσιμον οὕτω πρὸς τὸ γένος ἀπεργαζόμενος. Τὸν Στέργιον, διότι καὶ τοὺς ὅρ-

κους προλαβὼν ἔκαμε καὶ τὸ ἀλφάβητον εἶχε· ἄλλως δὲ, πλήρη ἐνθουσιασμοῦ ὄντα, μετακαλεσάμενος καὶ τελειοποιήσας, ἐξαπέστειλον ἐντεῦθεν, δοὺς ἐφόδια, ὅπου ἠθέλησε. Τὸν Πολυένην, σπουδαῖον, ἐμβριθῆ φιλέλληνα καὶ ἐνάρετον ὁμογενῆ γνωρίσας κατήχησα. Τὸν Φοιβαπόλλωνα, ἀφ' οὗ ἱκανὸν καιρὸν ἐμπόδισα νὰ κατηχήσῃ ὁ Βερνάρδος, τέλος δὲ κατηχηθέντα παρ' αὐτοῦ καὶ μὴ θελήσαντα τὸν τρίτον ὅρκον νὰ κάμῃ ἀπὸ δειλίαν, ἰδεασθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Βερνάρδου καὶ μετακαλεσάμενος καὶ ἐνισχύσας ἐξεπεραίωσα. Τὸν Διογενίδην, ἔχοντα καὶ αὐτὸν πρὸ πολλοῦ ἰδέαν τιν' ἀμυδρὰν τῆς ἑταιρίας παρά τε τοῦ τέρατος καὶ τοῦ Λασσάνη, ἑτοιμασθέντα παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου καὶ πρός με σταλέντα, διὰ νὰ κατηχηθῇ ῥητῶς κατὰ τὴν θέλησίν του παρ' ἐμοῦ, κατήχησα, ὡς εἵπετο. Τέλος δὲ πάντων τὸν ἰατρὸν Εὐστάθιον, καλῶς τραφέντα, εἰς τῆς Εὐρώπης τὰ φῶτα ἐπὶ πολὺ ἐντρυφήσαντα, εὐτάκτως βιοῦντα, φιλογενῆ, μέτριον μὲν νοῦν ἔχοντα, ἀλλὰ μεθοδικὸν καὶ ἐνάρετον ὄντα ἀρκετὰ, κατήχησα. Προσθέσατε καὶ τὸν Νικόλαον Πελοποννήσιον, παρὰ τοῦ τέρατος προκατειλημμένον περὶ παντὸς πράγματος, ὅτι διώρισα τὸν Γ. Γάτσον καὶ ἐτελειοποίησα. Βλέπετε ἤδη, ὅσους ἐναρέτους προσέφερον πρὸς ὑμᾶς, δύο ἰατροὺς καὶ ἕνα λόγιον, καὶ ὅσους εἵπετο νὰ μὴν ἀμελήσω· ἐξ ὧν τὸν Λεβέντην καὶ ἂν δὲν διέτρεχον τὰ εἰρημένα, καίτοι θηλυμανῆ ὄντα, καὶ, ὡς προέλεγον, εἰς ὅσα κατὰ πρώτην προσβολὴν ἐγκρίνει, ἀμετακινήτως ἐμμένοντα, πιθανὸν νὰ προσέφερον ἐπὶ λόγῳ τῆς πολιτικῆς του θέσεως καὶ τῆς κράσεώς του τῆς ἐντελῶς αἱματώδους, ὅστις, ἂν εἰς λάθη ὑπόκειται, καὶ εἰς μεγαλουργίας ὅμως δὲν εἶναι ἀνάξιος, ὡς οἴδατε.

«Ἀταξίας δ' ἀδελφῶν οὐσιώδεις εἶδον, ἐκτὸς τῶν τοῦ τέρατος ἐκείνου.

«Α^ον Τὴν ὀλιγοχρόνιον ἐνταῦθα διατριβὴν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ τέρατος, ἥτις θεωρητέα ὡς ὁλόκληρος ἀταξία καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν. Ἐλθὼν κατήχησεν ἀνεξετάστως τὸν ἀρχιμανδρίτην Σεραφεὶμ, μελετῶν νὰ κατηχήσῃ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς ἡγουμένους, διὰ νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ μὲν τοῦ προσεχοῦς, σφετεριζόμενος τοὐλάχιστον τὰς πρὸς ὑμᾶς των προσφοράς· ἐπομένως δὲ νὰ συστηθῇ εἰς τὰ ἱερὰ καταγώγια τοῦ Ἄθωνος καὶ ἐκεῖθεν νὰ πλουτήσῃ, κατηχῶν, τὶς οἶδεν, ἂν ὄχι ἅπαντας τοὺς μονάζοντας. Κατ' αὐτὰς ἐστοχάσθην να τὸν συμβουλεύσω τὰ δέοντα, ἅμα δὲ νὰ τὸν ἐκφοβίσω, διὰ νὰ παύσῃ κατηχῶν, ἄχρις ὅτου

νὰ ἔλθῃ ὁ περιμενόμενος τότ' Ἀθανασιάδης· ἀλλ' οἱ λοιποὶ ἀδελφοί, τοὺς ὁποίους προκατέλαβον, διὰ νὰ τὸν προσέχωσιν ὀπωσοῦν, μετεχειρίσθησαν καί τινας τρόπους, ἐξ ὧν, ὡς μεμολυσμένην ἔχων τὴν συνείδησιν, διαφόρους συνέλαβεν ὑποψίας, καὶ τὰς ὁποίας ὡς περιττὰς ἀπολύτως θεωρουμένας παρατρέχω. Διάφορα λοιπὸν ὑποπτευόμενος τότε καὶ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του μάλιστα, ἀπεμακρύνθη ἐμοῦ τέλεον. Ἠναγκάσθην μετακαλέσας νὰ τὸν περιποιηθῶ παντοιοτρόπως, νὰ ἐξοικονομήσω τὴν παρεμπεσοῦσαν ἀηδεστάτην διαδικασίαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς νύμφης του, (τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέρως περιέθαλψα διὰ χρηματικῆς καὶ πολιτικῆς βοηθείας, ἀποσπάσας ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τὰ μέλη, τῶν ὁποιων ἤρξατο κατ' ἀνάγκην νὰ ζητῇ τότε τὴν εὔνοιαν,) ν' ἀποδείξω, ὅτι, ἐξ ὧν μοι λέγει, συνάγεται μᾶλλον, ὅτι ὁ ἀδελφός του ὄχι μόνον εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλας ἐργασίας ἔπεται νὰ προσεκλήθη, καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ δὲν ἰδεάζει, ποῦ εὑρίσκεται, καὶ ὅτι πρόθυμός εἰμι νὰ συντελέσω εἰς τὸ νὰ λάβῃ εἰς Βλαχίαν ἐν μοναστήριον. Ὁ δὲ μαλαχθεὶς οὕτως ἐξεφράζετο καθαρώτερα. Τότ' εἶπέ μοι, ὅτι, ἀγκαλὰ γνωρίζῃ τοὺς ἐγκριτωτέρους ἀδελφοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σέκερην, Ἀναγνωστόπουλον, Τσακάλογλουν καί τινα ἕτερον, ὡς ἐνθυμοῦμαι, καὶ ἂν ποτε κακοπάθῃ ὁ ἀδελφός του, αὐτοὶ ἐφορεύοντες ἀπὸ μέρους ὑμῶν ἐκεῖ, ἐργάσαντο ταῦτα· αὐτὸς ὅμως ὅτι εἶναι μὲ δύο γνώμας, ἢ νὰ ἐξαφανίσῃ αὐτοὺς καὶ τὸν Πεντεδέκαν, εὐθὺς ἐκδικούμενος, ἢ ἐμβυσσοδομεύων, ὅταν εὐτυχήσῃ τὸ ἔθνος, νὰ ζητήσῃ λόγον παρ' αὐτῶν καὶ ὑμῶν ἐπισήμως· ὅτι φοβεῖται παρὰ τῶν ἐνταῦθα ἀδελφῶν μὴν κακοπάθῃ καὶ διὰ τοῦτο φυλάσσεται, οὐδὲ καφὲν θέλων νὰ πίῃ αὐτῶν, εἰμὴ παρ' ἐμοῦ· ὅτι οἱ λοιποί του ἀδελφοί, καὶ ὁ συγγενὴς καὶ φίλος Κόμης Καποδίστριας, ἰδεάσθησαν νὰ ἐκδικηθῶσιν, ἂν συμβῇ τι εἰς αὐτούς, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ὡμίλει καθ' ὑμῶν φέρων εἰς ἔνδειξιν τῶν λεγομένων τὴν ἀδιαφορίαν σας πρὸς τὴν ἀχρηματίαν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τὴν ἀμέλειάν σας περὶ τῶν τοῦ Βουκουρεστίου ἀδελφῶν. Τότ' ἐπρότεινέ μοι νὰ δώσῃ βαθμὸν ἀνώτερον· ἀποκριθεὶς δ', ὅτι πρὶν τῶν ἀναλόγων ἐκδουλεύσεων δὲν δέχομαι ἀμοιβάς, ὑπονοήσας τι, ἐσιώπησε. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ καθοδηγήσῃ εἰς τὸ νὰ οἰκονομῶ τὰ ἐνταῦθα ἐντέχνως, διὰ νὰ μὴν ὑποπέσω εἰς τὴν ἀγανάκτησίν σας· ἐθαύμασε διὰ τὴν μικροψυχίαν μου, πολλὰ περὶ τούτου λέγων καὶ παραλογιζόμενος, καὶ τέλος ἀνεχώρησε. Τόσον μόνον ἔκτοτε παρετήρησα, ὅτι συνέτρωγε

καὶ συνέπινε μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἐν τούτοις, ἐξ ὧν ἔβλεπον, ἐσυλλογιζόμην μὲν, ὅτι ἡ κοινὴ ἀσφάλεια μετὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ κακεργάτου τούτου πολυειδῶς δὲν συμβιβάζεται, οἱ ἐξῆς ὅμως λόγοι συνέστελλόν με, ὥστε νὰ μὴν τολμήσω νὰ ἐνεργήσω τὰ δόξαντα. Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδέποτ' ἔλαβον ἄδειαν νὰ ἐνεργῶ κατὰ τὴν χρείαν ἐνταῦθα· ἔπειτα, ὅτι ὑμεῖς, ὡς ἐπληροφορήθητε τὰ περὶ τοῦ ἑνὸς, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἄλλου τῶν ἀδελφῶν εἶναι ἑπόμενον, μάλιστα, ὅτε ἀπεφασίσατε περὶ τοῦ ἑνὸς νὰ ἐνεργήσητε· καὶ τέλος διατάξαντες τὰ περὶ ἐκείνου, περὶ τούτου δὲν εἶδον τὴν παραμικρὰν φροντίδα· ἄρα δὲν τὸν καταδικάζετε· ἄρ', ἂν ἐγώ τι κατ' αὐτοῦ ἐνεργήσω, ἄν μοι προβάλητε μίαν ἡμέραν αὐτὸν τὸν λόγον, δὲν ἔχω ν' ἀπολογηθῶ· ἄρ' ἐνοχοποιούμενος, ἐμφαίνω συγχρόνως πρὸς ὑμᾶς καὶ τὴν ἀνθρωπότητα τηλικαύτην ἄνοιαν, ὥστε νὰ μὴ δύναμαι νὰ κάμω τόσον μικρὸν συλλογισμόν. Ἀλλ', ἐπειδὴ τὸ κακὸν ἀπῄτει διόρθωσιν, ἐξ ἑνὸς μὲν διώρισα τὸν ἀρχιμανδρίτην Γρηγόριον καὶ τὸν Γ. Γάτσον νὰ ἐμφανίσωσι πρὸς ὑμᾶς τὰς κατὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφῶν μελέτας του, κτλ. ἐκ θατέρου δὲ, μετακαλεσάμενος ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς καὶ προτείνας τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, διώρισα, συνελθόντες νὰ συσκεφθῶσιν ἐν θεοφοβίᾳ περὶ τοῦ πρακτέου· νὰ μὴν ἐνεργήσωσιν ὅμως, πρὶν μὲ ἰδεάσωσι· γνώμην δὲ παρ' ἐμοῦ εἰς τοῦτο νὰ μὴ περιμένωσιν, ἐπειδὴ (ἕτερος λόγος τῆς συστολῆς μου) προλαβὼν ὁ κακεργάτης οὗτος καλόγηρος ἐπαρουσιάσθη πρὸς τὸν αὐθέντην Καρατσᾶν, καὶ δικαιολογῶν τὸν ἀδελφόν του, ἀπέδωκεν εἰς ἐμὲ, οὕπω ἰδών με ἄχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅσα ἀπευκταῖα ὅτι ἐμελέτων κατὰ τῆς Ὑψηλότητός του· ὥστε, φύσει μικρόψυχος ὁ Καρατσᾶς, περίφοβος γενόμενος, ἔσπευσε νὰ πληροφορηθῇ παρὰ τοῦ ἐκεῖ ῥωσσικοῦ Κονσολάτου τὴν κατὰ τοῦτο ἀλήθειαν· ὅθεν πληροφορηθεὶς ἡσύχασε, καὶ ὅθεν ἐν καιρῷ ἰδεάσθην. Εἰ καὶ κατ' ἀδελφοῦ πάθος δὲν τρέφω, ὡς χρεωστῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ φύσει συναισθάνομαι ἐμαυτὸν ὄχι ἀνώτερον ἐκδικητικῶν παθῶν, καὶ μετὰ πόνου συνέβη νὰ τὰ ἀναχαιτίσω, ἐν εἰλικρινείᾳ ὁμολογῶ, ὅτι καὶ ἐφοβήθην, μήπως ἡ καρδία μου ἀπατήσῃ τὸν νοῦν μου σκεπτόμενον· δι' ὃ καὶ δὲν ἐτόλμησα νὰ συσκεφθῶ· οἱ δὲ συνελθόντες, οὔτε νὰ σκεφθῶσιν ἠδυνήθησαν, οὔτε ἐμφρόνως νὰ προσφερθῶσι κατώρθωσαν, ἀποδείξαντές μοι ἀναγκαιοτάτην ἀλήθειαν, ὅτι εἰς μόνην τῶν πολλῶν ἀδελφῶν τὴν κρίσιν δὲν πρέπει νὰ καθυποβάλλωνται ὑποθέσεις. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπανελθὼν ὁ κακό-

Βούλος εἶπέ μοι, ὅτι ἀναχωρεῖ διὰ Γαλατσίου εἰς Βασιλεύουσαν, καὶ ὅτι θέλει ἔξοδα πολλά. Ἔδωκα αὐτῷ ἀρκετὰ ἄλογα τῆς πόστας ἀνεξόδως καὶ πεντακόσια γρόσια, τὰ ὁποῖα ἐπέστρεψέ μοι διὰ τοῦ Παρισιάδου, ὡς ὀλίγα. Διέτριψεν ἡμέρας ἀκόμη ἐνταῦθα, ἐξυβρίζων με καὶ ἐπαπειλῶν ὄχι μικρά. Τέλος μετακαλέσας, μὲ θάρρος ὡμίλησα, μεταχειρισθεὶς ἀποτόμους λέξεις, ἐκτὸς ἀπειλῶν, διὰ νὰ μὴν αὐξήσω τὰς ὑποψίας του· καὶ οὕτω ταπεινωθεὶς καὶ ἔνδακρυς σχεδὸν νὰ μὲ ἐγκωμιάζῃ ἤρξατο, ἤρωα ἀναγορεύων με. Τότε καὶ ἐγὼ μετανοήσας, ἐφ' οἷς ἐπρόφερον δῆθεν, ἐσυμβιβάσθημεν, φιλικῶς συνομιλήσαντες ἱκανὸν χρόνον. Ἐπρότεινε νὰ μὲ προάξῃ εἰς ἀνώτερον βαθμόν· ὑπήκουσα· μ' ἐχειροτόνησεν εἰπὼν, ὅτι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεώς μοι στέλλε τὰ ἔγγραφα. Τὸν παρεκίνησα ν' ἀπέλθῃ, καὶ παραλαβὼν τὰ χρήματα κτλ, πρωῒ ἀνεχώρησεν εἰς Γαλάτσι, ὅπου, ὅ,τι ἔπραξεν, οἴδατε. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τῆς ἀποδημίας του ἔρχεται αἴφνης ἕνας ἀνάξιος κατὰ πάντα φαινόμενος ἀδελφὸς, παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου χειροτονηθεὶς, ὁ Βασίλειος Κρὴς ἢ Σμυρναῖος, καὶ μοὶ προσφέρει ἔγγραφον ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ Βερνάρδου πρὸς τὸν εἰς Γαλάτσι ἀδελφὸν Πρασσᾶν, νὰ ὑπογράψω καταψηφίζων τὸν θάνατον τοῦ κακοβούλου, ὡς ἐντελλόμενον. Τοιοῦτον ἄτακτον κατὰ πᾶσαν θεωρίαν ἔγγραφον ἀπορρίψας, διεμήνυσα, προσεκτικώτεροι ὅτι παρακαλῶ νὰ ἦναι οἱ ὑπογράψαντες. Ἐλθόντες δ' αὐτοὶ εἶπον, ὅτι ἔχω νὰ δώσω λόγον ἐγὼ εἰς τὸ ἑξῆς περὶ τοῦ ἀνθρώπου, καθότι ἐκεῖνος ἔχει, τότε μοὶ εἶπεν ὁ ἀρχιμανδρίτης, διαφόρων ἀδελφῶν σημεῖα, καὶ μεγάλην ἐπομένως δύναται νὰ προξενήσῃ αὐθωρεὶ βλάβην. Περιωρίσθην λοιπὸν τότε νὰ προσφέρω τὰ ἔξοδα μόνον τῆς ἀποστολῆς ἑνὸς ἀδελφοῦ, ν' ἀπέλθῃ παρὰ τῷ Πρασσᾷ φέρων τοῦ ἀρχιμανδρίτου τὸ ἔγγραφον. Αὕτη πρώτη ἀταξία, μᾶλλον δ' ἀταξιῶν ἀλλεπαλληλία.

«Βον Ὁ ἰατρὸς Καρνεάδης φίλον ἐπιστήθιον ἔχει τὸν Βερνάρδον, κατὰ παρακίνησιν τοῦ ὁποίου εἰς Εὐρώπην ἀπῆλθεν, ὅθεν δι' αὐτοῦ ἐξωκονόμει τὰς χρείας του. Πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέψας, δι' αὐτοῦ ἐγνώσθη καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς ἄλλους. Κατηχηθεὶς δὲ, διὰ νὰ μὴ λησμονήσῃ, ἐσημείωσεν εἰς γωνίαν τῆς κατηχήσεώς του τὰ πρὸς ὑμᾶς σημεῖα· κατηχήσας δὲ τὸν Βερνάρδον, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν κατήχησιν, ὅπου ἐκεῖνος παρατηρήσας ἐνθυμεῖτο τὰ σημεῖα· μετὰ δ' ἔλεγε κατ' ἐπανάληψιν τῷ ἰατρῷ, ὅτι πρέπει ν' ἀλλάξῃ τὰ σημεῖά του, ἢ νὰ τὰ σβύσῃ ἀπὸ τὴν κατήχησιν, καθότι καὶ εἰς τρίτου πιθανὸν οὕτω γνῶσιν νὰ περιέλθω-

σιν· ὁ δὲ λησμονήσας, ὡς φαίνεται, ὅτι τὰ ἐσημείωσεν ἐκεῖ, ἢ ἀδιαφορῶν, ἂν τὰ γνωρίζῃ ὁ φίλος του, ἔλεγεν, ὅτι δὲν τὰ ἔχει πουθενά, καὶ ὁ Βερνάρδος, φύσει εἰς τὰ μικρὰ στρατηγηματικώτατος, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς προέλεγον, εἰς κατασκοπὰς ἐπιτήδειος, ἐφαντάσθη νὰ συνθέσῃ ὡς ἀπὸ μέρους ὑμῶν γράμμα πρὸς αὐτὸν μετὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ κακοβούλου καλογήρου, ἐν ᾧ νὰ ἐπιτάττηται ὁ ἰατρὸς τὴν ἀποστολὴν ἐκείνου εἰς τὸν ἄδην ἐπὶ σκοπῷ, ὡς λέγει καὶ πιθανὸν εἶναι, νὰ τὸν σωφρονίσῃ, ἀφ' οὗ πρὸς καιρὸν τὸν ἀπατήσῃ, ὅπερ ἐγένετο, καὶ συνεφώνησαν κατακαύσαντες τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην, νὰ μένῃ τὸ πρᾶγμα ἀνέκδοτον. Μετὰ εἴκοσι ἡμέρας διηγεῖται ὁ ἰατρὸς τὸ πρᾶγμα τῷ ἀρχιμανδρίτῃ Γρηγορίῳ· οὗτος τῷ Γάτσῳ, καὶ ἀμφότεροι κατ' ἰδίαν ἕκαστος πρὸς ἐμέ. Τὸ ἀνοσιούργημα θεωρήσας, περιωρίσθην κατ' ἀρχὰς, διὰ τοῦ Γάτσου νὰ πεισθῇ ὁ ἰατρὸς νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ, ἀναφέρων τὴν ὑπόθεσιν. Τότε παντοιοτρόπως ἐξετάσας ἐπληροφορήθην τὰ περὶ τούτου· ἐφαντάσθην, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀπολύτως μὲν ἀνόσιον εἶναι ἐξ ἁπάντος, σχετικῶς ὅμως πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τούτους καὶ τὰς αἰτίας δὲν καταδικάζεται ὁλικῶς, ἐπειδὴ ἄλλως καὶ δὲν περιεῖχεν ἡ ἐπιστολὴ ἰδιοκέρδειάν τινα ἢ ἄλλην κατάχρησιν. Ὅθεν τὸν μὲν ἰατρὸν μετακαλεσάμενος ἐπέπληξα ἀρκούντως, διότι δὲν ἦλθεν εὐθὺς νὰ μοὶ φανερώσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰς μεταμέλειαν ἔφερον· πρὸς τὸν Βερνάρδον δ' αὐστηρῶς προσεφέρθην, ὥστε ν' ἀποφασίσῃ νὰ κριθῇ ἐνώπιόν μου μετὰ τοῦ ἰατροῦ, ὡς ἐμμέσως ἐπληροφορήθην, καὶ, ἂν καταδικασθῇ, αὐτόχειρ νὰ γίνῃ. Δι' ὃ καὶ τὸ νὰ τοὺς κρίνω μὲ τρόπον διέφυγον. Ἐσχάτως ἐζήτησα παρὰ τοῦ Βερνάρδου ἔγγραφον εἰς τοῦτο ἐξομολόγησιν, καὶ ἀπεποιήθη φοβούμενος, μὴν ὑπεύθυνος ἀποδειχθῇ ὁ φίλος του ἰατρός. Μικρόνοιαν ἀμφότεροι πάσχουσι. Ἐν τούτοις ὁ Γάτσος ἐπέδειξε τῷ ἰατρῷ ὑμέτερον γράμμα, διὰ νὰ γνωρίσῃ, ὑποπτευόμενος μ' ὅλας τὰς ἐξηγήσεις τοῦ Βερνάρδου, ὅτι δὲν ἦτον πλαστὸν ἐκεῖνο, πῶς γράφετε· καὶ ἐγὼ, πρὶν ἐξιχνιάσω τὸ πρᾶγμα, μετακαλεσάμενος ὀλίγους τῶν ἀδελφῶν ἐπίσης ἔκαμα, φοβηθεὶς, μήπως κεκρυμμένη καμμία κατάχρησις ἐκτανθῇ αἴφνης καὶ διακινδυνεύσωσιν ἄνθρωποι.

α Ἐπουσιώδεις δ' ἀταξίας πολλὰς καὶ διαφόρους εὐτυχῶς, θείᾳ χάριτι, διευθέτησα, προσεκτικὸς, ὡς ὤφειλον, ὧν ἀείποτε. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοιαύτας ἀταξίας, φύσει μὲν καλὸς ὤν, κατ' ἄλλον τρόπον ὅμως ξένος διόλου ὡς πρὸς τὴν ἐπιτραπεῖσαν αὐτῷ ἐπιστασίαν, ἂν δὲν ἀπατῶμαι κακὴν ἰδέαν ἔχων περὶ ἐκείνων

τῶν διακόνων τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιερέων, οἵτινες διὰ μόνης δουλικῆς κολακείας νὰ συναριθμηθῶσι μετὰ τῶν ἀξίων καταγίνονται. Δουλοπρεπεῖς, μικρόφρονας, ἀηδεῖς τοὺς τοιούτους ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐγνώρισα συμπεριδιαστρεφομένους εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ τοιοῦτον αὐτὸν ἄχρι τινὸς ὄντα φαντάζομαι· ὑποτάσσεται ὅμως, ἅμα τὸ καλὸν γνωρίσας· καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν ἔπρεπεν, ἀπεμάκρυνα ἐντεῦθεν εἰς ἀγρόν. Ἐσυλλογιζόμην, βλέπων τὸν ἄνθρωπον, ὅτι πιθανὸν δὲν εἶναι οὐδ' ἔπεται ἀμέσως αὐτὸν ὑμεῖς νὰ διωρίσατε. Οἱ τὰς τοιαύτας δ' ἄρά γε ὑμῶν ἐπιταγὰς λαμβάνοντες δὲν ἔπεται νὰ ἐνεργῶσι δεόντως;

«Τοιαύτη μὲν εἶναι ἐν περιλήψει ἡ ἐνταῦθά μου διατριβὴ, περὶ ἧς παύω νὰ ὁμιλῶ, ἐνθυμίζων, ὅτι οὐδέποτ' ἔλαβον προσταγήν σας νὰ ἐνεργῶ ἐνταῦθα κατὰ τὴν χρείαν, ἀνομολογῶν, ὅτι πολλαὶ συνέβησαν περιστάσεις ἀντίξοοι νὰ μὴ γνωρίσω τῶν καθ' ὑμᾶς θεωρουμένων ὅσα χρειώδη, καὶ ἐπὶ πᾶσι συγγνώμην παρ' ὑμῶν ἐξαιτούμενος.

«Ἤδη δὲ περιμένων ἀπόκρισιν περὶ τῶν κατ' ἐμὲ ἄχρι τινὸς, ἀναγκάζομαι, ἂν δὲν λάβω, κατ' ἄλλην θεωρίαν νὰ σκεφθῶ, διὰ νὰ μὴν παρέρχεται ὁ πολύτιμος καιρὸς τῆς ὀλιγοημέρου ἀνθρωπίνου ζωῆς, ἐμμέσως τότε νὰ ὠφελῶ τι περιοριζόμενος, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιθυμῶ. Καινὸς ὁ ἀγών! Ἅπαντες πρέπει νὰ συνεισφέρωμεν, τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τὴν εὐημερίαν παρασκευάζοντες, καὶ εὐθύμως ν' ἀποθάνωμεν, τὰ πρὸς τὴν κοινωνίαν ἱερὰ ἡμῶν χρέη ἐκπληροῦντες.

«Ἐν τοσούτῳ ὁ Στέργιος, ὅσον ἠπατήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν εὑρεθείς, ἀγνοῶ, καθότι ἀνθρώπους πρὸς ἐμὲ δὲν ὠνόμασεν, ἀλλ' ἁπλῶς ἔγραφεν, ὅτι ἀταξίαι ἐκεῖ διατρέχουσι· αὐτὸς ὅμως ἀτακτεῖ ἤδη ἀλληλογραφίαν ἔχων περὶ τῶν ἠπειρωτικῶν πραγμάτων μετὰ τοῦ Ἀάμπρου Ῥέσου εἰς Βουκουρέστιον, μετ' ἐμοῦ, ὡς ἐκ τοῦ ἐπίτηδες γράμματός του καὶ σημειώματος πληροφορεῖσθε, καὶ μετὰ τοῦ ἐνταῦθα υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις εἶναι μὲν χρηστοήθης καὶ φρόνιμος νέος, ἐξωρκισμένος δὲ παρὰ τοῦ τέρατος, οὔπω ἐξεπεραιώθη, ὡς κατηχούμενος εἰσέτι διατελῶν, ὥστε νέος καὶ ἄπορος, καὶ τὸν ὁποῖον, ὡς στηθικῶς πάσχοντα, στοχάζομαι ἐκπεραιώσας νὰ ἐξαποστείλω ἐντεῦθεν, ὅπου τὸ κάθυγρον κλῖμα τὸν φθείρει. Ἂν ἐγκρίνητε, γράψατε τῷ πατρὶ, ἐμφρονέστερον κατὰ τοῦτο νὰ φέρηται, φροντίζοντες ἄλλως καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν νὰ ἔχῃ. Γράψατε καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ του τὰ δόξαντα.

«Ὁ ποστέλνικος Μαυροκορδάτος καὶ ὁ πρίγκιψ Κωνσταντῖνος Καρατσᾶς κατηχηθέντες ἔλαβον καὶ ἐφοδιαστικά· ἀλλ' ἀγνοῶ, παρὰ τί-

νος. Ἐπειδὴ ἑπόμενον παρὰ τοῦ τέρατος, ἀνάγκη μὲν νὰ γράψω, ὡς θέλετε· ἡ Αὐστριακὴ ὅμως διοίκησις ἀνοίγει τὰ διερχόμενα γράμματα· διὸ ἐστοχάσθην νὰ περικλείσω τὸ γράμμα μου ἐνταῦθα, καὶ ὑμεῖς διάφορα μέσα ἔχοντες, ἐμμέσως νὰ διευθύνητε, χωρὶς ἐκεῖνος νὰ καταλάβῃ, πόθεν διελθὸν ἔφθασε. Ὁ ποστέλνικος Μαυροκορδάτος ὑπέρ τιν' ἕτερον ἐπιτήδειος ν' ἀπευθυνθῇ ὑπ' ἄλλῳ ὀνοματικῷ σχήματι παρὰ τῷ Χαμὶλ Κιράῃ.

«Ὁ καμινάρης Σάββας Πάτμιος, μπίνμπασης ἐνταῦθα καὶ γενικὸς ἔφορος τῆς ἐσωτερικῆς εὐταξίας, τριακοντατριῶν ἐτῶν ἄνθρωπος καὶ *εἰκοσιεύο* ἔτη κατὰ συνέχειαν τὸν πολεμικὸν βίον ζῶν, ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον δόκιμος εἰς τὸν κατὰ Παζβάντογλου ἐμφύλιον πόλεμον· ἐκεῖθεν μεταβὰς ἐνταῦθα παρὰ τῷ ἀοιδίμῳ αὐθέντῃ Μουρούζῃ, ἐτέλεσεν, ὡς καὶ ἤδη ὅτε δ' ἀκολούθως διεῤῥάγη ὁ μετὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμος, εἰς ἄμεσον τῆς Πόρτας τὴν δούλευσιν εἰσήχθη, ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ὢν, εἰς διαφόρους τῆς Ῥούμελης τάραχὰς συναναφυρθεὶς καὶ ἀνδραγαθίας πολλὰς διαπραξάμενος, τιμώμενος βαθμοὺς καὶ εἰσοδήματα ἰσόβια παρὰ τῆς Πόρτας κερδίσας. Εἶναι δ' ἄλλως τίμιος ἄνθρωπος, πολλὰ φρόνιμος, πολυτελὴς ὀλίγον, ἀλλ' εὐκατάστατος, πιστὸς δὲ ἀπὸ καρδίας πρὸς τὴν Πόρταν καὶ εἰς τοῦτο καυχώμενος. Αὐτὸς ἰδιαιτέραν πρός με, ὡς πρὸς ἐπίσης πιστὸν πρὸς τὴν Πόρταν ἄνθρωπον, ὡς κηρύττει, σώζων ὑπόληψιν, ἐπειδὴ ὑποψίας τινὰς συνέλαβεν, εἰς ἐμὲ βαθμηδὸν παραδίδεται· ἐγὼ δὲ νὰ τὸν συστήσω δὲν ἐγκρίνω, διότι ἀκόμη νὰ τὸν ἀποσπάσω ἀπὸ τὰς ὑπὲρ τῆς Πόρτας προλήψεις του, διὰ τῆς θρησκείας καταγινόμενος, δὲν κατώρθωσα· φροντίζω δὲ νὰ τὸν ἀπατήσω, ὥστε νὰ κάμῃ ἓν βῆμα εἰς τὴν ἀπ' ἐναντίας διεύθυνσιν, καὶ τότε καταδρομὴν ἀναπλάσσων νὰ τὸν ἀπελπίσω ἀπὸ τῆς Πόρτας τὴν εὔνοιαν, φέρων αὐτὸν οὕτω εἰς τὸ ν' ἀποῤῥίψῃ οἴκοθεν τὰ δυστυχῆ του φρονήματα, ἀναλαμβάνων ὑγιῆ· ἔσεται δὲ χρήσιμος καθ' ὅλην τὴν Δακίαν, τὴν Σερβίαν καὶ ἐν γένει τὴν Ῥούμελην, (ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν Ἤπειρον,) ὅπου τ' ὄνομά του μόνον ἐκφοβίζει, ὅπου λεπτομερῆ ἰδέαν ἔχει τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς τοπικῆς κατὰ μέρος δυνάμεως, κτλ.

«Ἔφθασεν ὁ Κωνσταντῖνος Πεντεδέκας· καὶ, πρὶν μὲν φθάσῃ, ἔγραφέ μοι ἀπὸ Βουκουρέστιον, ὅτι εἶναι εἰς ὑπερβολὴν κατηφής· φθάσαντα δὲ πάσχοντα ἔγνων ἐσωτερικὴν ταραχήν, οἵαν ἐπικείμενος μέγας κίνδυνος προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ φιλοζώου, ἡ μεμολυσμένη συνείδησις διεγείρει εἰς ψυχήν, ἥτις προλαβοῦσα δὲν ἀπεθηριώθη. Περιεργασθεὶς

δ' εὗρον αὐτὸν πολλὰς ἔχοντα ὑποψίας, ὅτι κατατρέχεται, ὅτι κινδυνεύει ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς κτλ. καὶ μῖσος μέγα κατὰ τοῦ Ἀθανασιάδου τρέφοντα καὶ ἑτέρων. Μετακαλεσάμενος τὸν Ἀθανασιάδην εὐθὺς, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἐμβριθὴς, σώφρων, περιττὸν ἐστοχάσθην νὰ μεταχειρισθῶ τρόπους πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐν εἰλικρινείᾳ ἐξεφράσθην περὶ τοῦ πράγματος, τὴν ἀνάγκην ἀποδεικνύων νὰ θεραπευθῇ ὁ Πεντεδέκας, τὰς ψυχικάς του ἀναλαμβάνων δυνάμεις. Πρῶτον, ὁ Πεντεδέκας, καὶ ἂν ἔσφαλεν, ἔχει ὅμως καί τινα ἱκανότητα, ὥστε σωφρονιζόμενος ἔσεται χρήσιμος. Δεύτερον, ἂν τῆς ἐσχάτης κολάσεως ἀπεδείχθη ἄξιος, δὲν συμφέρει τελείως προλαβοῦσαν νὰ ἔχῃ ἰδέαν, ἀλλ' αἴφνης νὰ κολασθῇ. Τρίτον, ὁ ἄνθρωπος οἰκτείρων ἀείποτε τὸν καταδικαζόμενον, καταδικάζει τὸν καταδικάσαντα, ἀλλ' ἐρευνῶν τὸ ἁμάρτημα, εἰς τὸν ἀνίσχυρον προσκολλᾶται ὁ φίλαυτος ἄνθρωπος. Αὐτὸν ἄρα δικαιολογοῦσι μᾶλλον τὸ πλῆθος τῶν ἀδελφῶν, περίλυπον οὕτω βλέποντες καὶ τὴν αἰτίαν πληροφορούμενοι, καὶ πρὸς ὑμᾶς ψυχραίνονται, ὅπερ ἀσύμφορον. Τέταρτον, εἰς τοιαύτην ἠθικὴν διάθεσιν φθάσαντα ἄνθρωπον πρέπει νὰ προσέχωμεν. Ἰσχυροῦ πάθους ἔξαψις διαρκοῦσα, μεταδίδεται, εὐχερῶς μεταβαίνουσα εἰς ἕτερα, καὶ τῶν προϋχόντων παθῶν ἐπικινδυνωδεστάτη ἡ ἀντιμετάβασις. Εἰς μίαν στιγμὴν ὁ ἐρωτόληπτος γίνεται ἀνθρωποκτόνος, προδότης ὁ φίλαυτος, ταραξίας ὁ θρῆσκος κτλ. Ὁ Πεντεδέκας ἔνοπλον ἄνθρωπον μισθώσας συμπαραφέρει, σωματοφύλακα αὐτὸν ὀνομάζων· ἐγὼ δὲ λόγον δὲν ἔχω νὰ παραδεχθῶ ἀνεξετάστως τὴν ἐπωνυμίαν, ἀλλὰ πολλὰ ὕποπτον θεωρῶν τὸν ἄνθρωπον, ἔσπευσα νὰ ἐκφρασθῶ πρὸς τὸν Ἀθαναιάδην, ὅστις ἐφάνη παραδεχόμενος τὴν θεωρίαν μου, καὶ ἤδη καταγινόμεθα νὰ θεραπεύσωμεν ὁπωσοῦν τὸν ἄνθρωπον, διότι δεικνύει πρὸς ἐμὲ καὶ σχέσιν καί τινα ὑπόληψιν, ἄχρις ὅτου ὑμεῖς περὶ τούτου νὰ φροντίσητε. Δὲν ἐδέχθη οὐδὲ νὰ γράψῃ πρὸς ὑμᾶς λέγων, ὅτι πρὸς ὑμᾶς ἔγγραφον ἀδελφοῦ ὑποπτεύεται ὅτι (αὐτὴν τὴν λέξιν μετεχειρίσθη) δὲν φθάνει, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀθανασιάδης καὶ ἕτεροί τινες τὰ ἀπὸ μέρους ὑμῶν συνθέτουσι καὶ σφραγίζουσι γράμματα, καὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς ἀνοίγουσι, τὸ δικαίωμα τοῦτο παρ' ὑμῶν ἔχοντες· καὶ ὅτι δύο ἐλθόντα ἐσχάτως εἰς Βουκουρέστιον ἔγγραφα, τὸ μὲν πρὸς τὸν Λεβέντην, τὸ δὲ πρὸς τὸν ἰατρὸν Χρησταρῆν, ἐγνώσθησαν φέροντα, τὸ μὲν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀθανασιάδου, τὸ δὲ τοῦ Τσακάλογλου· τοῦτο δ' ἐθρυλλήθη εἰς Δακίαν καὶ πρὸ τῆς τοῦ Πεντεδέκα ἐλεύσεως. Ὅτι μὲν, ὑψέποτε τοῦτο ἀληθείας ἔχεται, ὄχι μόνον ἐπιλήψιμον δὲν εἶναι, ἀλλὰ

καὶ ἀναγκαιότατον ὄχι μόνον φρονῶ, ἀλλὰ τολμῶ, ἂν ἄχρι τοῦδε δὲν ἔγεινεν, ἀκολούθως νὰ γίνῃ νὰ εἰπῶ, ὡς ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ἐφ' ὅσον τὰ διαστήματα φυσικῷ τῷ λόγῳ ἀδυνατίζουσι τὴν διορατικὴν τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν, καὶ ἐκ τοῦ προσεχοῦς διακρίνονται τ' ἀντικείμενα· ἀρκεῖ ὅμως νὰ περιορίζηται εἰς ὀλίγιστα μέρη καὶ ὀλιγίστους ἀνθρώπους, καὶ ἐπὶ ὅρῳ εἰς ὅσα τῆς ἐνεργείας τῶν προσταγῶν σας νὰ περιστρέφηται, ἅμα δ' εἴ τις θεωρία οὐσιώδης νὰ μετοχετεύηται εἰς ὑμᾶς. Ὅτι δὲ τὸ νὰ γνωσθῇ τοῦτο κοινότερον εἶναι πολυειδῶς ἐπιζήμιον, ἀφίνω νὰ λέγω, ὡς ἡλίου φανώτερον. Ὁ φθόνος καὶ ἡ φιλαυτία ἐκ τούτου διεγείρονται, ὥστε γενικὴ σχεδὸν παραλυσία νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀδελφῶν, ἤτοι εἰς τὴν ὅλην Ἑταιρίαν. Ἔπειτα, ἂν εἰς τὸν ὅροιόν του ὁ ἄνθρωπος ἑκουσίως δὲν ὑποτάσσεται, πόσῳ μᾶλλον πρὸς τὸν ἥττονά του; Ἥττονα δ' ὁ κοινὸς ἄνθρωπος νομίζει τὸν ὅμοιόν του σχεδὸν πάντοτε· πρὸς μόνον τὸν ἀνώτερον φυσικῶς κλίνει· ὅθεν, διὰ ν' ἀναγνωρίζεταί τις ἀνώτερος, ἀνάγκη πᾶσα πραγματικῶς νὰ ἦναι ἀνώτατος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ σοφὸς πολιτικὸς δὲν ἀμφιβάλλει, ὅτι εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀπ' ὅ,τι εἶναι, ἕνα βαθμὸν κατώτερος ἀφεύκτως ὑπολαμβάνεται, καὶ τοῦτο ἄχρι τοῦ χυδαίου λαοῦ, ὅστις δὲν τολμᾷ νὰ συγκριθῇ μ' ἐκεῖνον διόλου, καὶ ἐκεῖ ἀντιστρέφει τὸ πρᾶγμα· καὶ ὁ πολιτικὸς, ἀπ' ὅ,τι εἶναι, ἀνώτερος δοξάζεται, καὶ πολλάκις ἰσόθεος καὶ Θεὸς ἀνηγορεύθη. Ἀλλὰ περὶ χυδαίων λόγος δὲν εἶναι. Ἀνώτατος ἄρα ὡς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀδελφοὺς, ἐπειδὴ δυσεύρετος, ὁ δ' ἀνώτερος ὅμοιος, καὶ, ἂν ἀνώτερος δὲν παρευρεθῇ, ἥττων ὁ ὅμοιος, κινδυνῶδες τὸ πρᾶγμα καθίσταται, καὶ τῆς προσοχῆς ὑμῶν χρήζει ἐξάπαντος. Γενικὸν δὲ τῶν λόγων μου συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ἡ τῶν ὑμετέρων δικαιωμάτων εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλαχόθι μετέχοντες, ἀναγκαῖον ὄχι μόνον νὰ περικαλύπτωνται, ἀλλὰ καὶ συστηματικῶς νὰ φροντίζωσιν εἰς τὸ νὰ μὴ δοθῇ ποτε ὑποψία, ὡς ἐξέθεσα ὁμιλῶν περὶ τούτου πρὸς τὸν Ἀθανασιάδην, ἢ ὡς ἄλλως ἐγκριθῇ. Τὸν δὲ Πεντεδέκαν δι' αὐτὸ τοῦτο εἰς ἀπώτατον μέρος νὰ διορίσητε, στοχάζομαι, καὶ ἐκ τοῦ προσεχοῦς, ὥστε νὰ μὴν ἔχῃ οὔτ' ἔμμεσον σχέσιν, μ' ὅσους ὑποπτεύεται, ἅμα δὲ νὰ ἐκδουλεύῃ, ἔχων ὁ ἄνθρωπος ἀξιότητα, καὶ νὰ παύσῃ τηκόμενος ὁ ἀδελφὸς, ὅπερ ἠθικῶς ὁμολογεῖται ὀφειλόμενον.

«Ἐν Ἰασίῳ τῇ 12 ἀπριλίου 1819

πρόθυμος εἰς τοὺς ὁρισμούς σας

Θ. ΝΕΓΡΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 13.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὴν Ἀρχὴν πρῶτον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγγραφον τοῦ Μαυρομιχάλου.

«Κύριοι!

«Οἱ παλαιοὶ Σπαρτιάται δὲν ἐντρέποντο διὰ τὴν πτωχείαν των, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἀποκατέσταινε τὴν δύναμίν των καὶ ἐβεβαίωνε τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ κάτοικοι τῆς νέας Σπάρτης, ὡς ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν, κατατρεχόμενοι ἀπὸ τοὺς κατακυριεύσαντας τὸ λοιπὸν Γένος, ἐτραβήχθησαν εἰς μίαν πετρώδη καὶ ὀλιγόκαρπον γωνίαν τῆς γῆς, καὶ οὕτω θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες ἐκληρονόμησαν τὴν πτωχείαν τῶν προπατόρων των, ἡ ὁποία εἰς τὸ μέσον τοῦ γενικοῦ ὀλέθρου τοὺς ἐφύλαξεν ἐλευθέρους. Ἀλλ' ἡ πολιτικὴ τῶν τυράννων, μὴ δυναμένη μὲ τὰ ὅπλα νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπόν της, ἐπρόστρεξεν εἰς τὰ μηχανουργήματα, ἔσπειρε τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ἐγκρίτων μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἡγεμονείας, καὶ μὲ τὴν συνεχῆ ἀλλαγήν των εἰς αὐτὴν ἔκαμε νὰ ἀνάψῃ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ὅστις ἐγένετο τόσον ὀλέθριος, ὅσον οἱ πολεμοῦντες ἦτον πτωχοί, καὶ, διὰ νὰ τὸν ἐξακολουθῶσι, μὴν ἔχοντες ἄλλους τρόπους, ἐδίδοντο εἰς τὴν πειρατικὴν, διὰ νὰ λαμβάνωσι μέσα· καὶ οὕτως ἐπέφερεν εἰς τὴν δυστυχῆ πατρίδα μας ὅλα τὰ κακὰ τῆς παντελοῦς ἐνδείας καὶ ἐλλείψεως καὶ αὐτῶν τῶν ἀφεύκτων, προελθόντα ἀπὸ τὴν παραμέλησιν τῆς καλλιεργείας τῶν ὀλίγων προϊόντων τοῦ τόπου.

«Εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν εὗρον τὸν τόπον, ὅταν ἔλαβα τὴν ἡγεμονείαν του πρὸ τριῶν χρόνων· καὶ ὁ πρῶτός μου συλλογισμὸς ἐστάθη, ὅτι ἀποκατασταίνων τὴν ἡσυχίαν καὶ κάμνων νὰ παύσῃ πᾶσα διχόνοια, νὰ δώσω ἀσφάλειαν εἰς ὅλους, διὰ νὰ ἀφιερωθῶσιν εἰς τὰς ἐργασίας των πρὸς εὐκολίαν τῶν ἀναγκαίων, καὶ οὕτω νὰ παύσῃ καὶ ἡ πειρατικὴ, διὰ νὰ ἐκτανθῇ καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριόν μας. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἡ πολιτικὴ τῶν κρατούντων ἐφαντάσθη τὸν τρόπον πάλιν νὰ εἰσάξῃ τὰς δυστυχίας, ἐπιφορτίζουσα ἐμὲ ὑπέρογκα δοσίματα ὑπὸ διαφόρων σχημάτων, καὶ κάμνουσα νὰ ἐξοδεύω μὲ διαφόρους προφάσεις, καὶ οὕτω, διὰ νὰ ὑποφέρω τὰ τοιαῦτα, νὰ βαρύνω τὴν κοινότητα, ἐπιφέρων μὲ τοῦτο δυσαρέσκειαν καὶ ἔνδειαν, διὰ νὰ γεννηθῇ πάλιν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ τὰ ἀκόλουθά του κακά· μήτε στιγμὴν δὲν ἐστοχάσθην νὰ ἀποφασίσω· ἤθελε χάσω, ὅσους κόπους

ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας· τὴν ὑποχρέωσα τῶν συμπατριωτῶν μου, ἀνίσως ἤθελε βοηθήσω αὐτὴν τὴν ἐξολοθρευτικὴν πολιτικὴν, καὶ τὸ λοιπὸν Γένος ἀργὰ ἢ ὀγλίγωρα ἤθελεν ἐξιχνιάσῃ εἰς ἐμὲ οὐχὶ ἄνδρα ἄξιον νὰ διοικήσῃ τοὺς δυστυχεῖς ἀπογόνους τῶν παλαιῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλ' ἄνθρωπον, ὅστις πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν κυριευόντων καὶ διὰ ἰδιαίτερα τέλη ἔσβυσε καὶ τὸν ὕστερον σπινθῆρα τῆς ἐλευθερίας, ὁ ὁποῖος ἐσώζετο εἰς ἓν ὁλόκληρον τυραννούμενον ἔθνος, ἀλλ' ἐχρειάζετο νὰ εὕρω ἕν ἰατρικόν. Διὰ νὰ ἀπαντήσω τὰ κακὰ καὶ νὰ χορτάσω τὴν δίψαν τῶν διψούντων τὰ χρήματα, τὸ μόνον ἦτον νὰ ἐπιφορτωθῶ ὑπέρογκα χρέη πρὸς αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι διὰ νὰ ἦναι βέβαιοι, ὅτι δὲν θέλει τὰ χάσωσιν, ἐχρειάσθην νὰ στείλω δύο ἐκ τῶν υἱῶν μου ἐνέχειρον εἰς αὐτούς.

«Τοιαύτη πάλιν ἦτον ἡ κατάστασις τῆς ἡγεμονείας μου, ὅταν ἤκουσα τὴν γενναίαν ἀπόφασίν σας. Ἀμέσως ἐστοχάσθην, ὅτι ἡ Θεία πρόνοια εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιμον περίστασιν καὶ ἀβεβαιότητα τοῦ μέλλοντος μοὶ ἔστειλε τὴν φωνήν. Ἐπακούμβησα τὰς ἐλπίδας μου εἰς αὐτὴν, καὶ εἶμαι βέβαιος εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἑλληνικῶν φρονημάτων σας. Πλὴν, διὰ νὰ στερεώσω καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐγκρίτους ὁμοπατρίους μου τὴν θέλησίν σας, ἐχρειάζετο νὰ κάμω καὶ ἄλλας θυσίας, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι πρέπον νὰ εἰπῶ· πλὴν πολλοὶ τῶν φίλων σας καὶ γνωρίζουσι καὶ εἶδον. Ὅθεν, διὰ νὰ εἶναι ὠφέλιμος ἡ πατρίς μου καὶ νὰ ἐλπίζωμεν καρπὸν ἀπὸ αὐτὴν, πρέπει νὰ γίνωσι μερικὰ προπαρασκευητικὰ, τὰ ὁποῖα σᾶς προβάλλω, καὶ ἡ φιλογενεία σας ἂς τὰ ἐγκρίνῃ.

«Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἔκτασις τῆς μαθήσεως, καθὼς καὶ εἷς ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Γένους τὸ ἐπρόβαλε μέσον φίλων.

«Δεύτερον ἡ σύστασις ἑκατὸν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι χρονικῶς ἤθελε στήσωσι περὶ τὰς 40,000 γρόσια· καὶ

«Τὸ μεγαλήτερον ἡ κατάθεσις ἑνὸς κεφαλαίου 500,000 γροσίων, ἢ καὶ ὀλιγώτερόν τι, διὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου. Αὕτη ἡ ποσότης ἤθελεν εἶναι ὑπὸ τῆς ἰδιαιτέρας μου κυβερνήσεως. Αἱ ὠφέλειαι, αἱ ὁποῖαι ἤθελε προέλθωσιν ἀπὸ τὴν κατάθεσιν τούτου τοῦ κεφαλαίου, εἶναι μεγάλαι· καὶ πρώτη καὶ μεγαλητέρα εἶναι, ὅτι, εὐκολυνόμενον τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον, ἐστερεώνετο ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυχία· καὶ, δυνάμενος ἐκ τοῦ προερχομένου κέρδους νὰ ἀπαντήσω τὰ ὑπέρογκα βάρη τῆς ἡγεμονείας, ζητούμενα παρὰ τῶν κρατούντων, ἤθελεν ἐλαφρύνω περισσότερον τὴν κοινότητα ἀπὸ τὰ συνήθη δοσί-

ματα, καὶ οὕτως ἤθελε τοὺς ἀποκαταστήσω πλέον προθύμους εἰς τὰς προσταγάς μου, ὅταν ἔμελλε νὰ ἐνεργήσω ἕν τι μεγαλήτερον κατὰ τὴν θέλησίν σας. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου ἤθελε κατασκευάσω τρία ἢ τέσσαρα πλοῖα μετρίου μεγέθους, τὰ ὁποῖα κυβερνούμενα παρὰ ἐντοπίων καὶ μετακομίζοντα τὰ τοῦ τόπου προϊόντα εἰς τὴν Εὐρώπην, ἤθελε μᾶς φέρωσιν ἐκεῖθεν εὐκόλως καὶ ἀνυπόπτως, ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀσφάλειαν. Προσέτι εἰς αὐτὰ τὰ πλοῖα ἤθελεν εὕρωσι πολλοὶ πόρον ζωῆς.

«Τοιαῦτα εἶναι τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα προβάλλω εἰς τὴν φιλογενῆ προαίρεσίν σας, ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὁποίων εἶναι ἀναγκαία. Ἀλλ' ἀνίσως ἡ φρόνησίς σας δὲν ἤθελε τὰ εὕρῃ σύμφωνα μὲ τοὺς γενικοὺς σκοπούς σας, ἂς ἐνεργήσῃ ἄλλα πλέον ἀνάλογα· ὅμως πάντοτε ἂς ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι χωρὶς θυσίας ἡ ἀσφάλεια τῆς νέας Σπάρτης εἶναι ἀνενέργητος. Παρακαλῶ, χωρὶς ἀναβολὴν νὰ μοὶ φανερώσητε, ὅ,τι κρίνετε ἀναγκαῖον πρὸς διοργανισμὸν, διὰ νὰ ἦμαι σύμφωνος εἰς τὸ γενικὸν, προσδιορίζοντες ἐνταυτῷ, καὶ μέσον τίνος ν' ἀκολουθῶ τὴν μεταξύ μας ἀνταπόκρισιν μὲ περισσοτέραν ταχύτητα καὶ ἀσφάλειαν. Ἐπιβεβαιῶν ἐκ δευτέρου, ὡς καὶ ἄλλοτε, τὴν εἰς τὴν φιλογενῆ προαίρεσίν σας ἀφιέρωσίν μου, μὲ τὴν προσήκουσαν ὑπόληψιν μένω.

«1819 Φεβρουαρίου 2 Κυτριαῖς.

«Ἑτοιμότατος τῶν ἐπιταγῶν σας ἀδελφὸς

«ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ».

(6) [illegible] ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος κεφαλαίου (σελ. 33, σημ. 6'.)

ΣΕΛΙΣ 14.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἀναφορὰ τῶν Καλαμιῶν.

«Κύριοι!

«Εἶναι πολλὰ περιττὸν διὰ λόγου νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀποδείξωμεν, τὴν ὅσην προθυμίαν καὶ διακαῆ ζῆλον ἔχομεν διὰ τὸ κοινὸν καλόν· πλὴν, ὅταν μᾶς λείπῃ ἡ προσήκουσα δύναμις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τοῦ κοινοῦ ἐπωφελοῦς καλοῦ, πάλιν ἐπιστρέφομεν εἰς τοὺς λόγους. Ὅθεν ἡ γενναία καὶ φιλότιμος διάθεσίς σας ἂς μᾶς δώσῃ αἰτίαν νὰ φανοῦμεν, καθὼς ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν καὶ τὸ χρέος μας ἀπαιτεῖ.

«Ἡμεῖς, ὄντες κάτοικοι εἰς μίαν μικρὰν πολιτείαν ὀνομαζομένην Καλαμάτα, καὶ εὑρισκόμενοι στενοχωρημένοι σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἰδίας μας χρείας καὶ ὑποθέσεις, εἴμεθα προσέτι ἐπιφορτισμένοι βα-

ρέως καὶ ἐκ τῶν κοινῶν τοπικῶν δοσιμάτων. Ὅθεν δὲν ἔχομεν ἄλλον, εἰμὴ νὰ παρακαλοῦμεν πάντοτε τὴν ἀνωτάτην Θείαν πρόνοιαν, ἵνα ἐπιχορηγῇ ἡμῖν δύναμιν πρὸς ἐξοικονομίαν τῶν ἰδίων μας ἀναγκαίων καὶ τῶν κοινῶν ἀφεύκτων δοσιμάτων· καὶ εἰς τοῦτο, ὅτι οὕτως ἔχει τὰ τῆς καταστάσεώς μας, δὲν ἔχομεν ἄλλον μάρτυρα πάρεξ αὐτὴν τὴν Θείαν πρόνοιαν.

«Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ γενναῖαι καὶ εὐεργετικαὶ ἀποφάσεις σας περὶ τινος καλοῦ ἔργου ἐξακολούθησιν ἐχάραξαν εἰς τὰς καρδίας μας χρηστὰς ἐλπίδας, διὰ τοῦτο μὲ ὅλην τὴν βεβαίαν ἐλπίδα γράφομεν παρακαλῶντάς σας, ὁποῦ κοντὰ εἰς τὰς πολλὰς ἀσχολίας καὶ γενναῖά σας ἀγαθοεργῆ δωρήματα. ὁποῦ ἀεννάως κάμνετε, νὰ συγκαταβιβιθμήσετε καὶ τὴν μικρὰν ταύτην πολιτείαν μας Καλαμάταν. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ ἔνθεος ζῆλος, ὁποῦ ἔχετε περὶ τὰ καλὰ, νὰ μὴν ἐκχυθῇ καὶ πρὸς ἐτοῦτον τὸν μικρὸν τόπον, ὁποῦ δέηται βοηθείας. Ὅθεν θαβροῦντες τολμῶμεν νὰ σᾶς εἰποῦμεν, ὅτι τὸ ἀναγκαιότερον καλὸν πρὸς ἐτοῦτον τὸν μικρὸν τόπον εἶναι, καὶ διὰ νὰ ἔχετε τὸ ἔπαινος καὶ τὸν μισθὸν παρὰ Θεοῦ αἰώνιον, τὸ νὰ συστηθῇ μία σχολὴ τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων ἀναλόγως τῆς πολιτείας μας.

«Λοιπὸν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν καὶ αἴσιον ἀπαρτισμὸν τῆς αὐτῆς σχολῆς κηρύττομεν καὶ ἀποκαθιστῶμεν ἐπιτρόπους τοὺς συμπολίτας μας κυρίους Ἀθανάσιον Κωνσταντίνου Κυριακοῦ καὶ Πανάγον Ζάρκον, ἔχοντες ὅλην τὴν πίστιν πρὸς αὐτοὺς καὶ γνωρίζοντες τὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν τους, ὁποῦ ἔχουν διὰ τὴν ὠφέλειαν τοῦ γένους. Οὕτω λοιπὸν πληροφορημένοι, ὅτι τοιοῦτοι ζηλωταὶ περὶ τὰ καλὰ ὑπάρχουσι, μὲ τὸ παρόν μας γράμμα φανερόνομεν, ὅτι ἀφιερωνόμεθα εἰς αὐτοὺς, ὄντες πρόθυμοι νὰ ἐκτελέσωσιν, ὅ,τι καλὸν ἡ θεία νεῦσις ἤθελε σᾶς φωτίσει νὰ ἐπιχειρισθῆτε εἰς τὴν πολιτείαν μας ταύτην πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς σχολῆς, καὶ εἴ τι ἄλλον καλὸν οἱ ἴδιοι δι' ἰδίων τους γραμμάτων θέλει σᾶς ἀναφέρουν, τοὺς ὁποίους σᾶς τοὺς συσταίνομεν ὡς ἄνδρας τιμίους καὶ διὰ τὴν χαρακτηρικήν τους φιλογένειαν καὶ διὰ τὴν παρὰ πάντων προσωπικήν τους ὑπόληψιν. Ἐκ δευτέρου δὲ φανερόνομεν τὴν ὅλως διόλου ἀφιέρωσίν μας εἰς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, καὶ μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας προσκυνῶντάς σας μένομεν.

»1819 Φεβρουαρίου 18 Καλαμάτα.

«Ὁ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ,
»ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΚΥΡΙΑΚΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ,

»ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ καὶ ἐπίτροπος τῆς Κοινότητος,
»Ὁ ΓΑΒΡΙΗΛ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ,
»ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΡΦΙΩΤΑΚΗΣ,
»ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΑΝΝΕΣ,
»ΠΑΝΑΓΟΣ ΠΙΚΟΥΛΑΚΗΣ,
»ΗΛΙΑΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ,
»ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ,
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΟΤΗΡΑΣ,
ΛΙΝΑΡΔΟΣ ΣΤΡΑΒΟΣΚΙΑΔΗΣ,
ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΓΑΛΑΝΗ,
ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ ΚΑΡΑΛΙΑΣ,
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ,
ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ ΚΑΡΑΛΙΑΣ,
ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ».

(δ) Ἰδοὺ τὸ περιώνυμον τοῦτο γράμμα.

«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

«Εὐγενέστατε καὶ ἐνδοξότατε Ἄρχων τῆς Μάνης κύριε Πετρόμπεη. καὶ τιμιώτατοι καπιτάνιοί τε καὶ πρόκριτοι, ἡμέτεροι κατὰ πνεῦμα υἱοὶ ἀγαπητοί, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ εὐλογία καὶ συγχώρησις. Μαθόντες τὸν ἔνθερμον ζῆλον, ὃν ἐμπνεύσει Θεία ἀνελάβετε νῦν, καὶ τὴν ἀγαθὴν βουλὴν καὶ ἀπόφασιν, ἣν φιλαδέλφως ἐποιήσασθε πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ νὰ συγκροτήσετε κοινὸν Ἑλληνομουσεῖον αὐτόθι εἰς τὴν πατρίδα σας, ἀφ' ἧς διόλου ἐξέλιπε πρὸ πολλῶν χρόνων τὸ φῶς τῆς παιδείας καὶ τῶν μαθήσεων, ἐχάρημεν καθ' ὑπερβολὴν καὶ κατεστέψαμεν πάντας μὲ τὰς ἐγκαρδίους ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, καὶ μὲ τοὺς προσήκοντας ἐπαίνους καὶ εὐφημίας. Ὅθεν καὶ κατὰ χρέος πατρικῆς προνοίας, γράφοντες διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα τῇ τε Ἐνδοξότητί της προηγουμένως καὶ πᾶσιν ὑμῖν τοῖς τιμιωτάτοις Καπιτανίοις ἑπομένως, μένοντες ἑδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι ἀπὸ τὴν ἀξιέπαινον αὐτὴν καὶ θεάρεστον ἀπόφασίν σας, νὰ συμπροθυμοποιηθῆτε εἰς τὴν σύστασιν τοῦ κοινοῦ σχολείου καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἐν αὐτῷ τῶν λόγου ἀξίων διδασκάλων, καὶ μὴ κοινὴν ἕνωσιν κατὰ Χριστὸν καὶ ἀγάπην ἀδελφικὴν καὶ συμφωνίαν νὰ περιθάλπητε αὐτὴν καὶ νὰ διοικῆτε, φιλοτιμούμενοι εἰς τὸ νὰ δείξετε πραγματικῶς τὸ φιλόπατρι καὶ φιλόμουσον, καὶ ὅτι ἐστὲ τῇ ἀληθείᾳ ἀπόγονοι τῶν σοφῶν καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν. Μόνον τὰ φῶς τῆς παιδείας δύναται νὰ σᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, καὶ εἰς τὰ βιωφελῆ καὶ περὶ τὸ ζῆν χρήσιμα, καὶ νὰ σᾶς ἀποδείξῃ ἐπαινετοὺς καὶ ἀριζήλους μὲ τὴν ἀντίδοσιν καὶ τῶν θεόθεν ἀποκειμένων μισθῶν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις γνωρίζοντες, πόσον καὶ ἡμεῖς φιλοτιμούμεθα περὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ προνοοῦμεν καὶ προθυμούμεθα εἰς τὸ νὰ συνεισφέρωμεν τὴν ἐκκλησιαστικήν μας ἀντίληψιν καὶ προστασίαν, μὴ διαλείπητε θαῤῥούντως γράφοντες ἡ-

μῖν καὶ ἀναγγέλλοντες πᾶν, εἴτε πρὸ σύστασιν τοῦ θεαρέστου αὐτοῦ ἔργου ἀφορᾷ, ἵνα λαμβάνῃ τὸ προσῆκον πέρας. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν!

«ᾳωιθ' Ἰουλίου λ'.

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΕΥΧΕΤΗΣ ΔΙΑΠΥΡΟΣ.

«Τῷ Εὐγενεστάτῳ καὶ Ἐνδοξοτάτῳ ἄρχοντι τῆς Μάνης Κυρίῳ Πετρομπέγῃ, καὶ τιμιωτάτοις Καπιτανίοις τε καὶ προκρίτοις, ἡμετέροις κατὰ πνεῦμα υἱοῖς περιποθήτοις. Εὐχετικῶς».

Περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης γράμματος τοιούτου ὡμίλησε πρὸς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον καὶ ὁ Περῤῥαιβὸς, ὅτε ἀπεστέλλετο ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Λακωνίαν.

ΣΕΛΙΣ 15.

(α) Δυσκολώτερος πρὸς τὴν ἕνωσιν ἐκρίνετο ὁ Παναγιώτης Τρουπάκης· ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἔπεισεν ὁ Περῤῥαιβὸς μεταβὰς εἰς τὴν Σκαρδαμύλαν, ὅπου εὗρε τὸν γέροντα αὐτὸν Λάκωνα καθήμενον ἐν καλύβῃ μικρᾷ παρὰ τὴν παραλίαν, καὶ ἐσθίοντα ἐντὸς γαβαθοῦ τὴν ἐπιτοπίως λεγομένην ἁλευριὰν, ἤτοι χοίρειον τεταριχευμένον κρέας.

(β) Ἰδοὺ τὸ ὅλον τῆς ἑνωτικῆς ταύτης καὶ περιέργου συνθήκης.

«Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἰδιοχειροϋπογεγραμμένου γράμματος ὑποσχόμεθα μεθ' ὅρκου τῆς ἁγιωτάτης καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ τρομεροῦ ὅρκου, ὁποῦ αὐτοπροαιρέτως διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Γένους μας ἐκάμαμεν, ὅτι νὰ φυλάξωμεν τὰς ἀκολούθους συνθήκας.

«Α'. Ἡμεῖς αἱ τρεῖς γενεαὶ, δηλαδὴ Μαυρομιχάλιδες, Γρηγοριάνοι καὶ Τρουπάκιδες, ὡς δυνατώτεραι καὶ ἀξιώτεραι ἀπὸ τὰς ἄλλας γενεὰς τῆς πατρίδος μας Σπάρτης, ὑποσχόμεθα μὲ τὴν δύναμιν τῶν ῥηθέντων φοβερῶν ὅρκων, νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τὰ σώματά μας μία ψυχὴ, μία σύμπνοια, μία θέλησις, καὶ νὰ μὴ δύναταί ποτε κανένα ἐσωτερικὸν οὔτε ἐξωτερικὸν αἴτιον νὰ διασείσῃ ἢ καὶ ἀδυνατίσῃ ἕνα τοιοῦτον ἱερὸν δεσμόν.

«Β'. Ὁ κύριος καὶ καθολικός μας σκοπὸς ἑνὸς τοιούτου δεσμοῦ δὲν ἀποβλέπει οὔτε γίνεται δι' ἄλλο τι, εἰμὴ μόνον διὰ τὴν κοινὴν τῆς πατρίδος μας ὠφέλειαν, καὶ διὰ νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι συμφώνως καὶ προθύμως νὰ πράξωμεν, τὰ ὅσα ἤθελε προσταχθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους καὶ ἐγκρίτους τοῦ Γένους μας διὰ τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς πατρίδος μας Ἑλλάδος, ὡσὰν ὁποῦ εἴμεθα ὑπόχρεοι καὶ ἐνταυτῷ ὡρκωμένοι νὰ χύσωμεν καὶ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδα τοῦ αἵματός μας, ὁπόταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ.

Γ'. Ἐπειδὴ καὶ τοιοῦτοι ἱεροὶ δεσμοὶ συμβαίνει κἄποτε νὰ διά-

σείωνται καὶ ἀνατρέπωνται ἀπὸ ἐξωτερικὰς καὶ ἐσωτερικὰς καταδρομὰς καὶ διχονοίας, καθὼς τινες πάσχουν νὰ ἁρπάξουν τὴν Ἡγεμονείαν καὶ ἄλλοι νὰ ταράττουν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν τῆς πατρίδος μας, παρακινούμενοι ὑπὸ φυσικήν τους κακίαν καὶ πλεονεξίαν· διὰ τοῦτο ἡμεῖς συμφώνως θέλει ἐπιμελούμεθα νὰ καταπαύωμεν τὰ τοιαῦτα, ὅσον τὸ δυνατὸν, μὲ τοὺς πλέον ἡσύχους, ἐπιτηδείους ἢ καὶ φοβεριστικοὺς τρόπους· εἰδὲ ὅλα αὐτὰ ἤθελε φανοῦν ἀδύνατα, τότε ἐκ συμφώνου πρέπει μὲ τὰ ἅρματα εἰς χεῖρας νὰ ἐκριζόνωμεν τὰ τοιαῦτα, καὶ, χρείας τυχούσης, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν *Αὐλὴν* νὰ ἀντισταθῶμεν, χωρὶς ποτε νὰ κλίνωμεν εἰς καμμίαν ἄλλην ἀλλαγὴν τῆς Ἡγεμονείας, ὁποῦ ἤθελεν ἀποφασίσῃ ἡ Πόρτα.

«Δ΄. Κάθε ἱερὸς δεσμὸς, καὶ μάλιστα ἐκεῖνος ὁποῦ γίνεται ὑπὲρ Πίστεως, Πατρίδος καὶ Γένους, διὰ νὰ μείνῃ ἀκλόνητος καὶ ἄσειστος, πρέπει νὰ βάλλῃ δι' ἀρχὴν καὶ θεμέλιον τὴν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην. Ὅθεν ἡμεῖς ὑποσχόμεθα νὰ φυλάξωμεν αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἀπαρασαλεύτους, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον τὰς ἐδικάς μας γενεὰς θέλει δοξάσουν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν μας πατρίδα θέλει εὐτυχήσουν καὶ στερεώσουν. Τέλος πάντων τὴν τιμὴν, καὶ ἀτιμίαν, καὶ κέρδος, καὶ ζημίαν τοῦ πλέον μικροτέρου συμπατριώτου μας, ἢ καὶ ὁμογενοῦς μας, θέλει νὰ στοχαζώμεθα ὡς ἴδια ἐδικά μας.

«Ε΄. Ὅποια προσταγὴ ἤθελε μᾶς παρρησιασθῇ ἡ *Βασιλικὴ*, ἢ τοῦ Γένους μας, ὁποῦ νὰ ἀποβλέπῃ πρὸς ὄφελος τῆς κοινῆς πατρίδος, νὰ θεωρῆται καὶ ἐνεργῆται προθύμως καὶ θερμῶς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, χωρὶς ὅμως νὰ ἀδικήσωμέν τινα ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς πατρίδος μας, δηλαδὴ τοὺς λεγομένους Καπετανέους, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ καθενὸς νὰ τὸν μεταχειρισθῶμεν, χωρίς τινα φιλοπροσωπίαν καὶ πάθος· ἔξω μόνον μένουν ἀμέτοχοι, ἀπὸ ὅσα μυστικὰ θέλει ἐμπιστευθοῦν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους διὰ τὸ κοινὸν ὄφελος. Ὁμοίως τὰ τοιαῦτα μυστικὰ θέλει εἶναι ἀγνώριστα καὶ εἰς τὰ ἐδικά μας παιδία καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἐξαδέλφους, ὁπόταν γνωρίζωμεν, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιοι καὶ ἱκανοὶ νὰ τὰ φυλάξουν.

«Στ΄. Καθὼς μόνοι μας θέλει ἔχωμεν ὅλον τὸ βάρος τῆς πατρίδος μας διὰ τὴν καλήν της κυβέρνησιν, ὁμοίως καὶ κάθε ἄλλην προσταγὴν ἀπὸ τὸ Γένος μας θέλει τὴν δεχώμεθα καὶ ἐνεργοῦμεν ὡς χρέος μας ἀπαραίτητον χωρίς τινος δισταγμοῦ καὶ ἀνθιστάσεως. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον πάλιν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θέλει ἀνταποκρινώμεθα ἐκ μέρους

ὅλης τῆς Σπάρτης μὲ τὸ Γένος μας διὰ κάθε μερικὸν τῆς πατρίδος μας ἢ καὶ γενικὸν τῆς Ἑλλάδος συμφέρον· ἔξω μόνον τὰς μικρὰς ὑποθέσεις καὶ διαφορὰς τῆς πατρίδος καὶ τῶν γειτόνων θέλει τὰς θεωρῇ καὶ διορθόνῃ ὁ ἴδιος Ἡγεμών.

Ζ΄. Ἀγκαλὰ καὶ εἰς τὸ ἄλλον κοινὸν γράμμα περὶ τῆς πατρίδος μας ὑποσχόμεθα νὰ φυλάξωμεν ἀπαρασάλευτα ὅλα τὰ συμφωνηθέντα· μολοντοῦτο ὑποπτευόμενοι εἰς τὴν μικρότητα τοῦ νοὸς μερικῶν, καὶ εἰς τὰ ξεχωριστὰ πάθη, ὁποῦ τοὺς κυριεύουν καὶ κατασύρουν, διὰ τοῦτο ἐκρίναμεν συμφέρον καὶ ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ δόξαν τῆς πατρίδος μας, καὶ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρέους μας καὶ αὐτοπροαιρέτου ὅρκου πρὸς τὴν γενικὴν πατρίδα καὶ μητέρα ἡμῶν Ἑλλάδα, νὰ κάμωμεν τὴν παροῦσαν ξεχωριστὴν καὶ ἀδιαίρετον ὁμοψυχίαν τῶν τριῶν ἡμῶν οἰκογενειῶν διὰ χαλινὸν καὶ παιδείαν τῶν ἐνδεχομένων συμβεβηκότων.

«Η΄. Ὅθεν ἐν ἑνὶ στόματι, μίᾳ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ, μίᾳ συμπνοίᾳ καὶ ἀδιαιρέτῳ δεσμῷ ὑποσχόμεθα νὰ φυλάξωμεν τὰς ῥηθείσας συμφωνίας ἀνελλειπεῖς καὶ ἀπαρασαλεύτους. Ἐὰν δέ τινας ἐξ ἡμῶν (τὸ ὁποῖον δὲν τὸ πιστεύομεν ποτέ!) ἤθελε φθάσει εἰς τόσον βαθμὸν παρανομίας καὶ ἀσεβείας, νὰ φανῇ παραβάτης καὶ ἐπίορκος τῶν τοιούτων ὠφελίμων πράξεων τῆς πατρίδος μας, ἐκεῖνον τὸν παραδίδομεν πρῶτον εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, δεύτερον εἰς τὰς ἀρὰς τῆς ἐδικῆς μας πατρίδος, τρίτον εἰς τοὺς δικαιοτάτους ἀπροσωπολήπτους νόμους τῆς γενικῆς ἡμῶν πατρίδος Ἑλλάδος· τὸ δὲ ὄνομα τῆς οἰκογενείας του νὰ μείνῃ αἰωνίως ἄτιμον, ὑβρισμένον, μισητὸν ἀπὸ ὅλην τὴν πατρίδα καὶ γένος. Διὸ γίνονται τέσσαρα ὅμοια καὶ ἀπαράλλακτα γράμματα, ὑπογεγραμμένα ἰδιοχείρως καὶ ἐσφραγισμένα μὲ τὰς ἰδίας μας σφραγίδας, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓν κρατεῖ ὁ Ἐνδοξότατος Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, τὸ ἄλλον ὁ Ἐνδοξότατος πρώην Ἀντώμπεης Γρηγοριάνος, τὸ τρίτον ὁ Εὐγενὴς Καπετὰν Παναγιώτης Τρουπάκης, τὸ δὲ τέταρτον ὁ Κύριος Χριστόφορος Περῤῥαιβὸς διὰ ἀπόδειξιν καὶ παράστασιν πρὸς τὸ Γένος μας· τὰ ὁποῖα αὐτὰ θέλουν ἔχῃ ὅλον τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀπροσωπολήπτων νόμων τοῦ Γένους μας.

«Κυτριαῖς, ά. ὀκτωμβρίου 1819.

«(Τ. Σ. τουρκικοῖς γράμμασι) ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ βεβαιόνω τὰ ἄνωθεν.

«(Τ. Σ. Ὁμοίως) ΠΡΩΗΝ ΑΝΤΩΜΠΕΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ ἐπιβεβαιῶ.

«(Τ. Σ. Ἑλληνικοῖς γράμμασι) ΚΑΠΕΤΑΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΟΥΠΑΚΗΣ μὲ τὸν υἱόν μου καὶ ἐδικούς μου βεβαιόνω τὸ ἄνωθεν.

ΚΑΒΑΛΙΕΡ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ βεβαιόνω τὰ ἄνωθεν.

«(ὁμοίως) ΜΠΑΣ ΚΑΠΙΤ. ΤΖΙΓΚΟΥΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ βεβαιόνω μὲ τὰ δέλφιά μου τὸ ἄνωθεν.»

Τὸ ἔγγραφον ταῦτο ἐγένετο, καθ' ὅσον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουνδουράκης, ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν Μαυρομιχαλῶν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καί τινα Καλκαντῆν (Λάκωνα ἐπίσης), ἐραδιούργει ἐκ παντὸς τρόπου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως ἀφαιρέσῃ τὴν ἡγεμονείαν ἀπὸ τοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλου, ὡς ἀντιποιούμενος ταύτης. Ἀλλ' ὁ μὲν Καλκαντῆς ἐξωρίσθη τῷ 1819 παρὰ τοῦ σουλτάνου εἰς τὸ «Σαμσοὺν καλεσὶ» (τὴν Ἀμησὸν, πόλιν οὖσαν καὶ φρούριον παραθαλάσσιον τοῦ Εὐξείνου πόντου)· ὁ δὲ Κουμουνδουράκης ἀπεκεφαλίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1821, ὁμοῦ καὶ ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ Πιέρος Ἀλουπέας, θεωρηθεὶς ὕποπτος, ὡς καὶ πᾶς Ἕλλην.

Διὰ τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ τῶν ἰσχυροτέρων οἰκογενειῶν τῆς Λακωνίας μεγάλως ὠφελήθη τότε ἡ Ἑταιρία. Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἡ ἐν τῷ ἀνωτέρω ἐγγράφῳ ἀναφερομένη «Δύλη» ἐννοεῖται ἡ σουλτανική· «Βασιλικὴ δὲ προσταγὴ» ἡ αὐτοκρατορικὴ τῆς Ῥωσσίας. Τὸ δὲ ἐν τῷ ἄρθρῳ Ζ' διαλαμβανόμενον «κοινὸν γράμμα» ἐστὶ τὸ προκαλεσθὲν παρὰ τοῦ ἐν Βαρλέττῃ τότε ὑπάρχοντος Βενάκη, ὃν ὁ Καποδίστριας, διαβαίνων ἐκεῖθεν τῷ 1818, προέτρεψεν εἰς τοῦτο, ὡς μαθὼν ἐν Κερκύρᾳ, ὅτι οἱ Τοῦρκοι, ἢ λαβόντες ὑπονοίας περὶ διαταραχῆς τινος, ἢ δι' ἄλλους συστηματικοὺς λόγους, προετίθεντο ἵνα διεγείρωσι διὰ χρημάτων ἐμφύλιον πόλεμον ἐν τῇ Λακωνίᾳ. Ἐπὶ τέλους δὲ, οἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ Γ' ὑπαινιττόμενοι «ἁρπακτῆρες τῆς ἡγεμονείας» ἦσαν οἱ Κουμουνδουράκαι, ὡς προεἴπομεν.

(γ) Ἰδοὺ ἡ ἀναφορὰ, πρωτότυπος διὰ τὴν σχολαστικὴν φλυαρίαν καὶ πάντα ὑπερβαίνουσα ὑπομονῆς ὅρον.

«Πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους Προὔχοντας φιλογενεῖς τοῦ Γένους μας.

«Ἡ φήμη, ἥτις τρανῶς κηρύττει τὴν ἔνθερμον φιλογένειάν σας, ἡ ὁποία δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ καταγίνεται μὲ ἀκούραστον προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἐκριζώσῃ ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος τὴν φθοροποιὰν ἀμάθειαν, καλλιεργοῦσα αὐτὴν μὲ τὴν ἁπανταχοῦ σύστασιν τῶν σχολείων, δι' ὧν σπέρνεται ὁ ὠνησιμώτατος σπόρος τῆς σοφίας, ἡ φήμη, λέγομεν, αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιπόνου θειοτάτης ἐργασίας τῆς φιλομούσου καὶ φιλογενοῦς διαθέσεώς σας, παρακινεῖ, εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡμᾶς τοὺς νομιζομένους προὔχοντας καὶ παρέδρους τῆς ἀτυχεστάτης ταύτης γωνίας τῆς Ἑλλάδος Σπάρτης, βλέποντες μόνον τὰ πνεύματα τῆς δυστυχοῦς ταύτης πατρίδος νὰ εἶναι καὶ τὸ χείριστον (ὃ μὴ γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ!) ἀλησμονημένα ἀπὸ τὴν εὐεργετικὴν διάθεσιν τῶν φιλομούσων φιλογενῶν, νὰ προστρέξωμεν εἰς τὰ φιλογενῆ καὶ φιλόμουσα σπλάγχνα σας, ἐξαιτούμενοι θερμῶς διὰ νὰ ἐκχύσητε καὶ εἰς τὴν γῆν ταύτην τὸ ἔλεος τῆς φιλογενοῦς καὶ φιλομούσου προαιρέσεώς σας.

«Εἶναι χρόνος ἱκανὸς, φιλόμουσοι φιλογενεῖς, καθ' ὃν ὁ νῦν ἡγεμονεύων ἐνδοξότατος Πέγης μας Πετρόμπεγης Μαυρομιχάλης μᾶς ἐπαρακίνει νὰ συγκατανεύσωμεν κοινῇ γνώμῃ διὰ τὴν σύστασιν μιᾶς σχολῆς εἰς τὴν πατρίδα μας, προβαλλομένην ἀπὸ τὴν ὑμῶν ἔνθερμον φιλογένειαν, παρασταίνων τὴν ἄκραν εἰς τοῦτο προθυμίαν σας, τοῦ ὁποίου ἡ παρακίνησις, ὡς ἐπωφελὴς ἡμῖν καὶ σωτήριος, ἄναψεν ἔκτοτε καὶ εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν αὐτὸν τὸν θειότατον σκοπόν. Ἀλλ' ἡ τότε ἰδιόρρυθμος ζωὴ καὶ πολιτεία μας καὶ αὐτοκέφαλος διοίκησις τῆς πατρίδος μας, γεννήματα βέβαια τῆς ἀμαθείας, καὶ ἑπομένως προαιρετικὴ δυστυχία τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐμπόδιζον νὰ βαλθῇ αὐτὸ τὸ θειότατον ἔργον εἰς πρᾶξιν. Ἤδη δὲ, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ ἔλαβε τὰς ἡνίας τῆς διοικήσεως τῆς πατρίδος μας ὁ αὐτὸς οὗτος ἔνθερμος παρακινητὴς αὐτοῦ τοῦ θεαρέστου ἔργου, καὶ μὲ τὴν φρόνιμον καὶ ὀρθὴν κυβέρνησίν του ἀσήκωσεν ἐκ μέσου τὴν ἰδιόρρυθμον ἐκείνην ζωὴν καὶ πολιτείαν τῆς πατρίδος μας καὶ πᾶν ἄλλο κώλυμα, ἀντεισάγων εἰς αὐτὴν τὴν εὔνομον καὶ καλὴν διοίκησιν, τὴν ἐπιφέρουσαν ἀπὸ ἄκρης ἕως ἄκρης τὴν κοινὴν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν, ἀμέσως ἐξάναψεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος τῆς σπουδῆς ἔρως, καὶ πιστοποιούμενοι παρὰ τῆς Ἐνδοξότητός του, ὅτι ὑπερπερισσεύει τὴν σήμερον καὶ ἀπὸ μέρους ὑμῶν τῶν φιλομούσων ὁμογενῶν ἐκείνη ἡ ἐπιθυμία, ὁποῦ θρέφετε εἰς τὸ νὰ ἰδῆτε νὰ κατοικήσωσι διὰ τῆς ὑμῶν συνδρομῆς πάλιν αἱ Μοῦσαι εἰς ταῦτα τὰ ἐρείπια τῶν παλαιῶν ἐκείνων θιασώτων της, ἐγεμίσαμεν ἁπαξάπαντες χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, εὐχαριστοῦντες τὸν ἐν Ὑψίστοις Θεὸν, ὅτι κήδεται ἔτι Πηλουσίων, καὶ ἐνθουσιασμένοι ὄντες ἀπὸ τὸν αὐτὸν θεῖον ζῆλον προστρέχομεν εἰς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, παρακαλοῦντες θερμῶς διὰ νὰ συνδράμετε μετὰ τῆς συνήθους προθυμίας σας, διὰ νὰ συστήσητε, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πατρίδα, (ἥτις διατρέχει τοσοῦτον χρόνον μὲ γιγαντιαῖον βάδισμα τὰ ἴχνη τῆς ἐλευθερίας τῶν προγόνων της μὲ ὅλην τὴν παντελῆ ἀμάθειαν,) μίαν σχολὴν μὲ ὅλα τὰ χρειώδη διὰ τὴν τελείαν προκοπὴν τῶν Σπαρτιατικῶν ἀπογόνων, διὰ νὰ μεταστρέψωσι, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, τὰ θεῖα νάματα τῆς σοφίας εἰς τὴν νῦν κατάξηρον πηγὴν, ἀφ' ἧς ἐπήγασαν τὸ πάλαι δίκην παλιρροίας καὶ ἐπλημμύρησαν ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ πεφωτισμένου κόσμου· τῆς ὁποίας αὐτῆς φιλομούσου καὶ φιλογενοῦς εὐεργεσίας σας ὄχι μόνον ἡμεῖς, ἐν ὅσῳ πνέομεν τὸν περίγειον τοῦτον ἀέρα, θέλομεν εἶσθαι κήρυκες διαπρύσιοι, ὀνομάζοντές

σας εὐεργέτας τῆς πατρίδος μας, ἀλλὰ καὶ οἱ μεταγενέστεροι θέλουν σᾶς στήσει χρυσᾶς κολώνας, διὰ νὰ μείνουν τὰ ὀνόματά σας ἀθάνατα.

«Καὶ ἐν τοσούτῳ περιμένομεν ἀνυπομόνως νὰ ἰδῶμεν ἐργοτελεστικῶς τὴν συνδρομήν σας διὰ τὸν φωτισμὸν τῆς πατρίδος μας, καὶ ἡμεῖς ὑποσχόμεθα ἀπαξάπαντες ὡς ἀπὸ μέρους μας νὰ φυλάξωμεν, κατὰ τὸ ἄφευκτον χρέος, τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς τῆς ζητουμένης σχολῆς ἀκλόνητον καὶ στερεὰν, μὲ ὅσας ἀναγκαίας προίκας ἠθέλετε τὴν προικίσει, διαφθεντεύοντές την ἀπὸ τὰς ἐναντίας περιστάσεις μὲ τὴν ἔκχυσιν τοῦ ἰδίου αἵματός μας, καὶ γενόμεθα εἰς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν ὁ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ἐγγυηταί. Καὶ παρακαλοῦμεν νὰ ἀξιωθῶμεν ἄνευ τινὸς ὑπονοίας ταχέως τὴν ἔκβασιν τῆς αἰτήσεώς μας, μένοντες προθυμότατοι ἐκπληρωταὶ τῶν ἐπιταγῶν σας ἀπαξάπαντες Ἀρχιερεῖς καὶ Καπιταναῖοι.

ᾳωιθ' ἔτει ὀκτωβρίου ιέ.

«(Τ. Σ.) ὁ ΖΑΡΝΑΤΑΣ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ
«(» ») ὁ ΑΝΔΡΟΥΒΗΣΤΑΣ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ,
«(» ») ὁ ΜΑΙΝΗΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ,
«(» ») ὁ ΠΛΑΤΖΗΣ ΙΕΡΕΜΙΑΣ,
«(» ») ὁ ΚΑΡΥΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ,
«(» ») ὁ ΜΗΛΕΑΣ ΙΩΣΗΦ,
«(» ») ὁ ΜΠΑΣ ΚΑΠΕΤΑΝ ΤΖΙΓΚΟΥΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ,
«(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ,
«(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ,
«(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΧΡΗΣΤΕΑΣ,
«(» ») ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΟΥΠΑΚΗΣ,
« ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΠΑΝΑΓΟΣ ΚΥΒΕΛΟΣ,
« ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΘΩΜΑΣ ΒΕΝΕΤΖΙΑΝΑΚΗΣ,
« ὁ ΚΑΠΕΤΑΝ ΓΕΩΡΓΗΣ ΔΟΥΡΑΚΗΣ».

(δ) Ὅρα τὴν πρὸς τὰς τρεῖς οἰκογενείας ἀπάντησιν τῆς Ἀρχῆς ἐν τῷ Κεφ. Β' τοῦ παρόντος μέρους.

(ε) Ὅρα ἐν τῷ Κεφ. Γ' τοῦ παρόντος Μέρους σελ. 83.

ΣΕΛΙΣ 16.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν Περῤῥαιβὸν γράμμα τῆς Ἀρχῆς.

«(Τ. Σ.) Περιπόθητε Κύριε!

« Τρία ἐλάβομεν γράμματα παρὰ τῆς φιλίας σου, 8 μαρτίου τὸ πρῶτον, τὰ δὲ 20 ἰουλίου γεγραμμένα συγχρόνως, τὰ ὁποῖα μᾶς ὑπερεύφραναν ὡς δηλωτικά. . . . καὶ πλήρη ἀγαθῶν φρονημάτων καὶ ἐπιχειρήσεων τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐμπορίου· πρὸς ἃ ἐν ἐνὶ τούτῳ ἀποκρινόμεθα, λακωνίζοντες μᾶλλον πρὸς ταῦτα ἢ ἀττικίζοντες.

«Φίλε! ὄχι μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ φρόνιμος λαὸς οἶδε τὴ τοῦ

Περβραιβοῦ, καὶ ὅτι ἔωθεν ἐργάζεται ἐν τῷ πνευματικῷ τῶν καλῶν ἀμπελῶνι... Ἔσο λοιπὸν βέβαιος, ὅτι ἐγνώσθης τῶν συμφερόντων μας οἷόν τι ἐλατήριον, οὗ τὸ ἓν ἀντικείμενον, στερεωμένον ἐκ παλαιοῦ χρόνου ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἐλαύνει τὴν φρόνησιν κατὰ τὸ ἄλλο εἰς τὸ οὗ ἕνεκα τῆς κινήσεως τῶν πρακτέων μας. Ὅτι δὲ φθονούμεθα, τίς οὐκ οἶδε; Ἀλλὰ χαιρέτωσαν πάντες. Ἡμεῖς οὐκ ἀπαυδήσομεν, ἕς τ' ἂν πνέωμεν· ἀλλὰ καὶ δὲν ἐλπίζομεν νὰ ἴδωμεν μακρὰν τὸν ἀμητὸν, ἐπειδὴ τὸ κλίμα τῆς πατρίδος προάγει διμηνίτας, ἐν ᾧ εἰς τὰ βόρεια ὁ σῖτος κεῖται ἐν γῇ τὸ πλειότερον τοῦ ἐνιαυτοῦ.

«Περὶ ἐλλείψεως χρημάτων, τῶν ὁποίων ὑστερεῖσαι, ἴδομεν καὶ ὅλοι πρὸς ταῦτα τοξεύομεν, καθὸ νεῦρα τοῦ παντός. Ὅσα λέγεις..., δὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς αἰνίγματα Σφιγκὸς, καὶ καταλαμβάνομεν, ὅτι ἦτον δυνατὸν, παρόντος τοῦ χρηματικοῦ, νὰ προβλεφθῇ κάθε εἶδος πραγματείας· ἀλλ',ἐπειδὴ μᾶς λείπουν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἤμεθα εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτις δὲν ἀμοιρεῖ τρόπων, διὰ νὰ πλουτίσῃ τὸν Ἑρμῆν μας, καθὼς ἐν καιρῷ πᾶς τις πιστοποιηθήσεται καὶ θαυμάσει τὴν τοῦ κρείττονος πρόνοιαν.

«Ἐπὶ τούτου οὖν τοῦ κεφαλαίου στρεφομένων τῶν ὧν γέγραφας, ἀποκρινόμεθα, ὅτι πάντα κατὰ σκοπόν. Ὁ φιλόσοφος ὅμως νοῦς, ὅστις κυττάζει τὸ συμφέρον μᾶλλον τοῦ ῥαδίου καὶ μερικοῦ, προβλέπει καὶ προσμένει περίστασιν ὑπισχνουμένην κέρδη ἀνάλογα τῶν ἱδρώτων, ἄξια τοῦ ὀνόματος καὶ ἱκανὰ νὰ βαστάζωσιν ἐν ἀσφαλείᾳ ὅλας τὰς ἐμπορικάς μας οἰκίας· διότι, μιᾶς πεσούσης, δυνατὸν νὰ σκαλευθῶσιν αἱ ἄλλαι, καὶ Κύριος οἶδε, πότε ἀποκαταστηθήσονται, ὥσπερ νῦν. Δύο λοιπὸν δεόμεθα τὸ νῦν ἔχον, ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς, διὰ τῶν ὁποίων, κατὰ τὸν πολυμαθῆ Πλούταρχον, καὶ τὰ φύσει δυσκατέργαστα ἁλώσιμα γίνεται. Φρόνησις, εὐταξία τῶν πραγμάτων, ἀγάπη καὶ ὄρεξις τῶν καλῶν γενικῶς, περιστάσεις οὐ τυχοῦσαι καὶ ἄλλα, ὅσα ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει, εἶναι τὰ μόνα ἀσφαλέστατα μέσα. Ὁ φρόνιμος κυβερνήτης δὲν ἐξέρχεται τοῦ λιμένος ἐν χειμῶνι μάλιστα μὲ αὔρας προσγείους, ἀλλὰ προσμένει ἀέρα σταθερόν.

«Λοιπὸν, φίλε, ταῦτά σοι γνωστοποιοῦμεν ὡς κύκλους ὄχι τοῦ διαβήτου μας, ἀλλὰ τῆς κρείττονος μερίδος, ἵνα χαίρῃς, ὡς ἡ ὑπομονὴ ἔσεται πάντως ἐπ' ἀγαθῷ, καὶ μὴ λυπῇς σαυτὸν λύπην ἄκαιρον, ἀλλὰ, καθὼς τοσοῦτον χρόνον ἐνεκαρτέρεις ἐνεργῶν, ἐπεγείρων πάντα λίθον καὶ ἐποικοδομῶν τῷ θεμελίῳ τοῦ Εὐαγγελίου, οὕτω καὶ ἀκολούθως,

ἕς τ' ἂν ἴδωμεν ὥριμον καὶ μὴ ὀμφακίζουσαν, κόψωμεν τὴν σταφυλήν. Ναὶ μὲν ἡ τωρινὴ 3υω6873η (ιγεμονια) τῆς Σ. (Σπάρτης) εἶναι πλήρης ἀρετῶν ὅσων, τὰς ὁποίας σπανίως τις εὑρήσει ὁμοῦ καὶ ἅμα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ παραβλέψωμεν ἐπιβλαβὲς, ἀλλ' ἐπιβλαβέστατον, ὅπερ εἴπομεν, ἐὰν βιασθῶμεν. Δὲν ἐλπίζεται νὰ ἐλλείψωμεν, ἐν ὅσῳ χειραγωγούμεθα ἀπὸ λαμπτῆρας φρενὸς ὀρθῆς· θέλομεν προσπαθεῖ γνώμη, χερσὶ, ποσὶ καὶ ὅλαις δυνάμεσι νὰ ὑπερασπιζώμεθα τοὺς οἰκείους, ὥστε νὰ μὴ κλονῶνται εἰς τὰ φυσήματα τῶν ἐχθρῶν, ἐπειδὴ διὰ τοὺς καλοὺς ἀγωνιζόμεθα, καὶ ὁ λόγος περὶ ἀρετῆς. Ὅθεν περὶ τούτου ἔχομεν χρέος πάντοτε νὰ ἐπαγρυπνῶμεν διὰ τὸ ἥσυχον τῆς πατρίδος καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐμπορικῶν μας ἐπιχειρήσεων. Φροντίσομεν δὲ μετ' οὐ πολὺ καὶ περὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ μετοίκων, καὶ διὰ μέσου τῆς φιλίας σου διανεμηθήσεται τὰ ἀρκοῦντα ἑκάστῳ, ἵνα ἔχωσιν, ἂν ὄχι τὰ τοῦ καλοζῆν, τὰ τοῦ ζῆν κἂν διὰ τὴν παροῦσαν τεθλιμμένην φορὰν, καὶ ἔτι μικρὸν ὑπομονή.

«Ἡ φρόνησίς σου, φίλε, καθὼς τὰ ἐπιπολάζοντα πνεύματα κατεπράϋνε λέγουσα καὶ παῤῥησιαζομένη ἁρμοδίως ἑκάστῳ, οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ αὐτὰ ποιεῖν ἐλπίζομεν· καὶ γὰρ πολλοὶ, ὧν «αἱ φρένες ἠερέθονται» κατὰ τὸν γηραιὸν Ποιητήν μας. Τούτους λοιπὸν παντοιοτρόπως πρέπει ν' ἀναβαστάζωσιν οἱ δυνατώτεροι· καὶ ὡς τοιοῦτος μάχου διηνεκῶς, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τὸ δυσκατεργαστότερον, καὶ πάλη τῳόντι παγκρατίων πολλῶν κινδυνωδεστέρα, τὴν ὁποίαν ἐὰν σὺ, φίλε, κερδήσῃς αὐτόθι, καὶ οἱ ὅμοιοί σοι ἄλλοθι, τὸ λοιπὸν ἐν καιρῷ οὐδὲν ἔσται.

«Ἡ Σχολὴ διενεργεῖται, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐλπίζομεν νὰ ἀνεωχθῇ. Ἤδη καταγινόμεθα εἰς συνάθροισιν τῶν ἀναγκαίων μέσων καὶ ἐκλογὴν τοποθεσίας. Περὶ δὲ καθηγητῶν, «ὅσ'. ἄνθεα καὶ φύλλα γίνεται ἔαρος ὥρῃ», ἐξ ὧν οἱ μὲν οἰκείᾳ γνώμῃ, οἱ δὲ παρακινηθέντες ὑποδύονται εἰς τὸ στάδιον δι' ἀγάπην τῆς νεολαίας μας. Ἀλλὰ γενήσεται ἐκλογὴ τοποθεσίας (ἤτοι ἀρχηγοῦ) τοιαύτη, ὥστε ν' ἀρέσῃ καὶ τῇ φιλίᾳ σου, καὶ νὰ ὠφελήσῃ ὄχι μόνον τοὺς ἔσω, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔξω Ἕλληνας, περὶ ὧν ἡ σκέψις σου φρόνιμος καὶ γενήσεται πρόνοια· διδάσκαλος ὅμως ὁ καιρὸς καὶ αἱ χρηματικαὶ δυνάμεις τοῦ Σχολείου. Δὲν ἐλπίζομεν ὅμως ταύτας ἐλάττους τῆς ἐφέσεώς μας, ἐρειδόμενοι εἰς τῶν ὁμογενῶν τὸν ζῆλον, οἵτινες φιλοτιμοῦνται ἕκαστος κατὰ δύναμιν νὰ χορηγήσῃ διὰ τὸ κοινὸν ὄφελος. Ὁ ἐντονώτατος κύριος

τῆς Ἑλλάδος «Δεῖ δὴ χρημάτων, ἐφώναζε, καὶ ἄνευ τούτων οὐδέν ἐ-»στι γενέσθαι τῶν δεόντων». Πολλοὶ πολλὰ σκέπτονται, τὰ ὁποῖα βασανιζόμενα εὑρίσκονται ἀκίβδηλα· ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἐκείνων τ' ἀφίνει ἀνεπιχείρητα. Δεόμεθα λοιπὸν μέσου, δι' οὗ νὰ πολυπλασιάσωμεν τὰς ἀφορμὰς τῶν μετρητῶν μας, καὶ ἔπειτα νὰ ὠφελήσωμεν, εἰ δυνατὸν, νομάδας καὶ ὀρεσιβίους, μὴ μόνον Ἕλληνας. Τοῦτο ἐλπίζεται, ἐὰν ἕκαστος τῶν μετεχόντων εἰς τὸ ἐμπόριόν μας φιλοτιμῆται εἰς τὸ ἔργον του μὲ ζῆλον, πίστιν καὶ ἀγάπην ἀδελφικὴν, φροντίζων ὡς ἴδιον τὸ τοῦ ἑτέρου κέρδος, καὶ μηχανώμενος, πῶς νὰ αὐξήσῃ τὸ κοινὸν βαλάντιον τῆς συντροφίας μας, τὸ ὁποῖον, ἐὰν δὲν ἀρκῇ εἰς πολλὰ, δὲν εἶναι ὅμως καὶ τόσον ἀδύνατον, ὥστε ν' ἀμελήσῃ τ' ἀναγκαιότερα. Οἱ διδάσκαλοι δὲν θέλουν ἀργοπορήσει, καὶ παρακαλοῦμεν, ἂν δὲν προξενῇ βάρος τῇ φιλίᾳ σου, γενοῦ ἀρχηγὸς τοῦ διδάσκειν, ἵν' ἔχῃς καὶ περὶ τούτου πρῶτος τὸν στέφανον· τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν νὰ δεχθῇς, ἐπειδὴ γίνεσαι τὰ πάντα, ἵνα πάντας κερδήσῃς. Ὅθεν ὡς διδάσκαλος νέων καὶ γερόντων, παιδαγώγει φρονίμως, κατάπαυε τὰς καταχρήσεις, ἀφαιροῦ παρακαταθήκας, ποίησον πᾶν ὅ,τι δόξῃ ἐπωφελὲς τῇ δυνάμει τοῦ παρόντος μας, ἐνδεικνύων μόνοις τοῖς ἐναρέτοις. Καὶ, διὰ νὰ γνωρίσῃς, ὅτι δὲν λησμονήσαμεν τὰ πλεονεκτήματά σου, καὶ ὅτι φροντίζομεν περὶ σοῦ, κατὰ τὸ παρὸν λάβε γρόσια πεντακόσια (Ν. 500) διὰ τοῦ κοινοῦ μας φίλου κ. Γρηγορίου Δικαίου. Ἐπὶ τούτοις μὴν λείπῃς νὰ μᾶς ἰδεάζῃς ἐν ταῖς ἀνάγκαις τὰ περὶ σὲ καὶ περὶ τῶν αὐτόθι διατρεχόντων περιστατικῶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀπαντῶμεν κάθε ἀντιπίπτον ταῖς ἡμῶν ὑποθέσεσιν. Ἐρρωσο.

(Τὸ σημεῖον)».

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τῆς Ἀρχῆς ἐγράφη βεβαίως κατὰ μεσοῦντα δεκέμβριον τοῦ 1819, καθότι ἔχομεν ἑτέραν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Γρηγορίου Δικαίου ἀπὸ 20 δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τὸν Περῤῥαιβὸν, διαλαμβάνουσαν « . . . Κατ' αὐτὰς διωρί-»σθην παρὰ τῶν Κυρίων τοῦ ἐμπορίου μας, ἵνα ἐξαποστείλω τῇ φίλῃ μοι αὐτῆς κορυφῇ »πεντακόσια γρόσια, τὰ ὁποῖα, τυχούσης εὐκαιρίας, θέλω σᾶς τὰ ἐξαποστείλῃ». Προσέτι δὲ ἔγραφεν ὁ Δικαῖος :

« . . . Τὸ ἐσώκλειστόν μοι ἐνεχείρισεν ὁ κοινὸς φίλος Ἀριστείδης Παπᾶ, νὰ στείλω πρὸς αὐτὴν ἀσφαλῶς, ὅστις τὴν ἀσπάζεται ἀδελφικῶς. Πρὸς δὲ παρακαλεῖται ἐξ ἀμφοτέρων νὰ λάβῃ πρόνοιαν διὰ τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τοῦ αὐτόσε ἐλευσομένου διδασκάλου κυρίου Θεοδοσίου Δημάδη, ὅστις διορίζεται νὰ σχολαρχήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον

τῆς Καλαμάτας ... Πρὸς δὲ τῇ λέγω, ὅτι μεγίστην χαράν μοι ἐπροξένησεν ἡ νέα δογματικὴ συμφωνία (ἐννόει τὴν ἀπὸ 1 ὀκτωβρίου 1819 συνθήκην τῶν τριῶν οἰκογενειῶν) τοῦ κοινοῦ μας φίλου ἐνδοξοτάτου Πετρόμπεη ... μετὰ τῶν ἐπιλοίπων φιλοκάλων Καπιτανέων, ἡ ὁποία ἐστάλθη πρὸς τοὺς Ἐκδότας τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ (τὴν Ἀρχὴν), ἵνα φημισθῇ αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ θεάρεστον δόγμα εἰς ὅλον τὸ Ἔθνος, ὅπως αἰσθανθῇ τοῦτο, ὅτι ἀνηγέρθη πάλιν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐσχάτους χρόνους νέος νομοθέτης Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην, ὅστις τοξεύει ἐμμελῶς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν τῆς Σπάρτης· καὶ σᾶς πληροφορῶ μετὰ βεβαιότητος, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ φιλοκάλου καὶ ἐναρέτου τούτου ἀνδρὸς θέλει ἀποθανατισθῇ εἰς ὅλην τὴν ἐπομένην γενεάν ... Τὰ γράμματά της πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ Καπετὰν Γεωργάκην Γκιουλέραγαν Ὀλυμπίτην διεύθυνα ἀσφαλῶς. Τὸ περικλειόμενον διὰ Πάτραν πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Ι. Βλασόπουλον ἀπόστειλον δι' ἀσφαλοῦς μέσου. Ἐκ τοῦ χαρακτῆρος γνωρίζετε, ἐκ τίνος.»

(β) Ἰδοὺ τοῦτο.

«Ὁ παρὼν πανευγενέστατος κύριος Χριστόφορος 9ωοωξ8α (Περεβὸς), ἀφ' ἧς ὥρας ἔφθασεν εἰς τὰ ἐδῶ, οὐ μόνον τὰ τῆς α9ηοβ3α (Σπάρτις) ἀλληλομαχίας κατέπαυσε καὶ τὰ ἐπιπολάζοντα αὐτῶν πνεύματα κατεπράϋνεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα γειτονικὰ τῆς α9ηοβ3α (Σπαρτις) μέρη οὐκ ὀλίγον ἐπωφελὴς ἐστάθη, ἐλέγχων καθ' ἑκάστην τὰς ἀταξίας, νουθετῶν τὰ δέοντα, καταπαύων τὰς κινδυνώδεις καταχρήσεις περὶ τῆς Σχολῆς καὶ μεγαλοψυχῶν τοὺς κλονουμένους φίλους. Ἂν ἡ φήμη τοῦ ὀνόματός του δὲν ἤθελεν ἔχει ἐχθροὺς ἀσπόνδους τοὺς ἐναντίους τοῦ υω7εα (Γενους) του καί τινας ὁμογενεῖς φύσει κακοποιοὺς καὶ μισοκάλους περὶ τῆς συστάσεως τοῦ Σχολείου, ἤθελε καθησυχάσει καὶ ὅλας τὰς ἀνωμαλίας τῆς 9ω589873αε (Πελοποντσου) μὲ τὴν παῤῥησίαν του. Ὅθεν ἡμεῖς, σύμφωνοι ὄντες εἰς τὰ ὀρθὰ αὐτοῦ φρονήματα καὶ ὀπαδοὶ εἰς τὰς κοινωφελεῖς του συμβουλὰς, οὐ μόνον τὰς ῥηθείσας πράξεις του τρανῶς κηρύττομεν, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος κατὰ τὸ χρέος του καὶ ἀξιότητα νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ παράδειγμά του παρομοίως διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἐπίδοσιν τοῦ ἐμπορίου τῆς Σχολῆς. Διὸ δίδομεν τὸ παρόν μας εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου 9ωοωξε (Περεβου) καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν ἀληθείας καὶ γνωστοποίησιν, ὅπου καὶ ἐφ' οἷς Αδ.

Καλαμάτα 5 μαρτίου 1820.

«ΠΑΝΑΓΟΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΜΟΣΧΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ,

«ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΓΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΨΑΛΤΗΣ,
«ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΟΣ, ΠΑΝΑΓΟΣ ΠΙΚΟΥΛΑΚΗΣ».

(γ) Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφόν τῆς πολιτογραφήσεως, χρησιμεῦον ἄλλως καὶ ὡς ἔκθεσις πιστὴ τῶν πατριωτικῶν πράξεων τοῦ Περῤῥαιβοῦ ἐν τῇ Λακωνίᾳ.

«Ὁ παρὼν πανευγενέστατος χιλίαρχος κύριος Χριστόφορος Περῤῥαιβὸς, ἀφ' ἧς ὥρας ἔφθασεν εἰς τὴν Σπάρτην, ἐγνωρίσθη ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐγκρίτους τοῦ τόπου, δὲν ἔπαυσέ ποτε ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς συμβουλεύῃ μὲ εἰλικρίνειαν καὶ ἀρκετὴν φρόνησιν, τὰ ὅσα ἀπέβλεπον πρὸς τὸ συμφέρον καὶ δόξαν μερικῶς τῆς πατρίδος Σπάρτης καὶ γενικῶς ὅλου τοῦ Γένους μας. Ἐστάθη ἐπιμελητὴς νὰ μᾶς ἑνώσῃ μὲ ἕνα δεσμὸν ἱερὸν καὶ ἀχώριστον, ὁ ὁποῖος καὶ τὰ ἀναμεταξὺ ἡμῶν πάθη κατέσβεσε καὶ πρὸς τὴν μερικὴν καὶ γενικὴν ὠφέλειαν ἐπεστήριξε. Καὶ ἀπ' ὅσους τέλος πάντων ξένους ὁμογενεῖς ἢ καὶ ἀλλογενεῖς ἐστάθησαν εἰς τὴν πατρίδα μας, αὐτοῦ μόνου οἱ κόποι καὶ οἱ ἱδρῶτες ἔδοσαν καρποὺς ὡραίους καὶ οὐσιώδη τροφὴν εἰς τὰς ψυχάς μας. Ὁμολογοῦμεν δὲ ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι πολλοὶ ἀλλογενεῖς διὰ μέσων ἄλλων φθονερῶν ὁμογενῶν μας κατέτρεξαν καὶ ἐκινδύνευσαν τὴν ζωήν του μὲ ὅλους τοὺς δολεροὺς τρόπους καὶ μηχανουργίας, λυσσάζοντες ἐναντίον τῶν ἀρετῶν του καὶ τῆς ἐδικῆς μας εὐτυχίας. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς γνωρίζοντές τον τοιοῦτον, ὡς προείπομεν, οὐ μόνον ὡς ἀδελφόν μας ἀχώριστον καὶ ὡς ὁμογενῆ κατὰ χρέος τὸν ἀγαπήσαμεν καὶ τὸν ἀγαπῶμεν ὁλοψύχως, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλην μας τὴν θέλησιν καὶ εὐχαρίστησιν ἐδέχθημεν διὰ γνήσιον συμπολίτην μας Σπαρτιάτην, καὶ ὡς τοιοῦτον θέλει τὸν γνωρίζωμεν καὶ οἰκειοποιούμεθα εἰς τὸ ἑξῆς· ὁμοίως καὶ ὅλην του τὴν οἰκογένειαν· καθὼς καὶ ὁ ἴδιος φιλοτιμεῖται νὰ γνωρίζῃ καὶ οἰκειοποιῆται ὅλους ἡμᾶς τοὺς Σπαρτιάτας ὡς γνησίους συμπολίτας του. Ὅθεν δίδομεν τὸ παρόν μας βεβαιωτικὸν γράμμα εἰς χεῖρας τοῦ ῥηθέντος χιλ. Χρ. Περῤῥαιβοῦ, ἐπικεκυρωμένον καὶ μὲ τὰς ἰδίας μας σφραγίδας καὶ ὑπογραφὰς, καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν ἀληθείας.

Σπάρτη 15 μαρτίου 1820.

«(Τ. Σ.) ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ, Ἡγεμὼν πάσης Σπάρτης,
«(» ») ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΡΟΥΠΑΚΗΣ, Τοπάρχης τῆς Σπάρτης,
«(» ») Πρώην Ἡγεμὼν ΑΝΤΩΜΠΕΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ,
«(» ») Πρῶτος Τοπάρχης τῆς Σπάρτης ΓΑΛΗΓΟΡΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ,
«(» ») ΚΑΒΑΛΙΕΡ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ ΓΑΛΗΓΟΡΑΚΗΣ, Τοπάρχης τῆς Σπάρτης».

Ἐκ τῆς τιτλομανίας ταύτης καταλαμβάνει ἕκαστος, τί διέτρεχεν ἐν Λακωνίᾳ.

ΣΕΛΙΣ 17.

(α) Ἔχομεν περὶ τοῦ Ἀριστείδου Παπᾶ τὸ ἀκόλουθον πρὸς τὸν Ῥώμαν συστατικὸν τοῦ

ἱερέως Θεοδοσίου Δημάδου ἐκ Κερκύρας, ἀποδεικνύον, δι' ὁποίου ἔκτοτε εἰργάζοντο ζήλου ὑπὲρ τῆς γενικῆς πατρίδος οἱ ἀδελφοὶ τῆς Ἑπτανήσου.

»Κύριέ μου Κόμης.

Ἐκ Κερκύρας 1 ἀπριλίου 1819.

«Αὐτοῦ ἔρχεται κἄποιος Ἀριστείδης Παπᾶ. Εἶναι περαστικὸς διὰ Σμύρνην. Ὁ σκοπός του εἶναι ἡ καλητέρευσις τοῦ Γένους. Συνάζει συνδρομητὰς διὰ ἔκδοσιν ἀναγκαίων βιβλίων καὶ ὠφελίμων εἰς ἀνατροφὴν τῶν νέων. Κάμε τρόπον νὰ τὸν ἀνταμώσῃς, καὶ εἰπές του, πῶς εἶσαι φίλος μου, καὶ τίποτε περισσότερον.... Καὶ, ἂν θέλῃς νὰ γράψῃς κανένα σῶμα, γράψε καὶ μὴ ἀψυχήσῃς, διατὶ τῳόντι, ἐὰν ἐμποδισθῶσι τὰ τοιαῦτα βιβλία, δὲν εἶναι ὠφέλιμον. Ἡ ὑπόθεσίς μου δὲν στέκει παρὰ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀρχιστρατήγου, διὰ νὰ κηρυχθῇ. Ὡς τόσον ἐγὼ, ἂν δὲν ἰδῶ τὸ τέλος, δὲν ἔρχομαι αὐτοῦ. Κάμε, καθὼς σοῦ προέγραψα. Συσταίνω τὸν Ἀριστείδην εἰς τὸν Θεόδωρον Λεονταρίτην. Εἰπές του, ὅτι ὁ Κόντες Ῥώμας...

«Εἶμαι μὲ ὅλον τὸ σέβας εἰς τὰς προσταγάς σου.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΔΗΜΑΔΗΣ».

Ἔχομεν ὡσαύτως τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ Ἀφιερωτικὸν τοῦ Ῥώμα, κατηχηθέντος καὶ προσενεγκόντος εὐθὺς τριακόσια φλωρία.

«Εὐγενὲς Κύριε Ἀριστείδη Παπᾶ ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.

«Ζάκυνθο τῇ 8 μαΐου 1819.

«Εἰδοποιημένος παρὰ τῆς ὑμῶν γνώσεως, ὅτι ἕνα ξενοδοχεῖον οἰκοδομεῖται ἐν Ἀθήναις πρὸς καταφυγὴν τῶν ὀδοιπορούντων Ἑλλήνων, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ εὐγενεία σας φροντίζει περισσῶς, καὶ ἐγὼ ὁ φθάσας εἰς τὸν τεσσαρακοστὸν ὄγδοον χρόνον τῆς ἡλικίας μου, ἀλλὰ μὴ φροντίσας τοῦ δοῦναι ἕως τοῦ νῦν ἀρκετὴν πρὸς τὸ ἔθνος βοήθειαν, διὰ τοῦτο δὲ ἠναγκάσθην νὰ ἀφιερώσω τῇ ῥηθείσῃ ὠφελίμῳ οἰκοδομῇ φλωρία μαντσάρικα 300, τὰ ὁποῖα σᾶς τὰ πέμπω διὰ μέσου τοῦ κυρίου Νικολάου Καλύβα, διὰ νὰ τ'ἀπεράσετε τῶν ἐπιστάτων της, νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν κατὰ καιρὸν διὰ τὴν ἐξάρτυσιν τοιαύτου εὐεργέτου ἐπιχειρήματος.

«Προσέτι δὲ σᾶς φανερόνω, ὅτι ἐγὼ δὲν θέλω λείψει μετὰ τοῦτο νὰ ἐκδώσω ἕνα ποιημάτιον περὶ τῆς πολιτικῆς ὅλων τῶν Διοικήσεων τῆς Εὐρώπης, θεμελιωμένο εἰς τὰς παλαιὰς καὶ νέας συνθήκας, καὶ πλουτισμένο παρὰ τῶν πλέον ὑψηλῶν παρατηρήσεων, ὁποῦ ἡ πολυχρόνιος πεῖρα καὶ γύμνασις εἰς αὐτὴν τὴν πολύκοπον ἐπιστήμην μὲ ἔφερ-

νεύει· καὶ τοῦτο ποιήσει θέλω διὰ δαπάνης μου πρὸς ὠφέλειαν τῶν νέων τοῦ ἔθνους, ὁποῦ τὰ πολιτικὰ σπουδάζουν φρονήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας ἕως τοῦ νῦν καταγίνομαι.

«Ταῦτα καὶ ἕτοιμος πάντοτε εἰς τοὺς ὁρισμούς σας, ἀδελφικῶς μένω, ὡς ὑποσημειοῦμαι,

ἠγαπητὸς φίλος τῆς Εὐγενείας σας

ΚΟΜΗΣ ΚΑΙ ΙΠΠΕΥΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ὁ ΡΩΜΑΣ».

Περὶ τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερομένου ποιηματίου ἴδε ἐν κεφ. Β΄ τοῦ παρόντος Μέρους.

(β) Τὰς πλείστας τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀπαντήσεων δημοσιεύομεν μετὰ ἄλλων ἀναγκαίων ἐγγράφων ἐν τῷ Παραρτήματι τοῦ παρόντος τόμου.

Λόγου δὲ ὄντος ἐνταῦθα περὶ Ναύτου, ἰατροῦ τὸ ἐπάγγελμα, νομίζομεν ἄξίαν ἀναγνώσεως μίαν περίστασιν, λαβοῦσαν χώραν μεταξὺ τούτου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ, Κυριακῆς ὀνόματι. Ἦν δ' αὕτη θυγάτηρ πατρὸς καὶ μητρὸς φυγάδων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1769· πατρὸς μὲν Κρητὸς, τοῦ Γεωργίου Μιτάκη, ἐπονομασθέντος ἔπειτα ἐν τῇ Σμύρνῃ Μπαϊντιρλῆ· μητρὸς δὲ Πελοποννησίας, τῆς Ζαφύρω ἀνεψιᾶς τοῦ Λακεδαιμονίας Ἀνανίου. Κινηθεῖσα ὑπὸ περιεργείας μεγάλης, ἠθέλησεν ἵνα γνωρίσῃ τίνα ἦσαν τὰ ἔγγραφα, ἅπερ ὁ σύζυγος αὐτῆς ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἐντὸς ἀσφαλοῦς θυλακείου. Ἐν μιᾷ δὲ νυκτὶ, ὑπνώττοντος τοῦ Ναύτου, λαβοῦσα ταῦτα εἰς χεῖρας καὶ ἰδοῦσα ἐν αὐτοῖς σημεῖα ἀλλόκοτα καὶ γράμματα ἄγνωστα, ὑπὸ τοσαύτης ἐκυριεύθη λύπης ἢ διὰ θρησκευτικὴν ὑπόνοιαν, μὴ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐγένετο φραγκμασῶνος, ὡς ἔλεγον τότε, ἢ διὰ πολιτικὸν φόβον, μὴ κινδυνεύσῃ οὗτος παρὰ τοῖς Τούρκοις, ὥστε ἤρξατο κλαίειν ἀμέτρως καὶ ἀκρατῶς. Ἀφυπνήσας τότε ὁ Ναύτης καὶ ταραχθεὶς ἐκ τῆς σκηνῆς αὐτῆς, «Πρέπει, εἶπε τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, ἢ νὰ σὲ φονεύσω, ἢ νὰ » γίνῃ ἄλλο τι, ἀφ' οὗ ἐτόλμησες νὰ ἴδῃς τὰ ἔγγραφα τοῦ θυλακείου μου». Κλείσας δὲ ταύτην ἐν δωματίῳ καί ἀπαγορεύσας ἀπὸ πάσης ὁμιλίας μεθ' οἱουδήποτε, συνεβουλεύθη τῇ ἐπιούσῃ μετὰ ἄλλων συνεταίρων περὶ τοῦ ποιητέου, καὶ ἀποφάσει κοινῇ ὡρκοδότησαν αὐτὴν ἐν τῇ Ἑταιρίᾳ, καταβαλοῦσαν τρισχίλια γρόσια, καὶ γενομένην ἔκτοτε τὸν ἀκριβέστατον φύλακα τῶν ἑταιρικῶν τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐγγράφων.

ΣΕΛΙΣ 20.

(α) Συστημένον παρὰ τοῦ Μαυρομιχάλου πρὸς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑταῖροι γνωρίσαντες τὸ ποιὸν καὶ τὰς ὀλεθρίας συνεπείας τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἐπεμελήθησαν ἵνα ἀποτρέψωσι τοῦτον τῆς εἰς τὴν Πετρούπολιν πορείας, ἀλλ' ἀπέτυχον. Ἐπίσης ἀπέτυχον καὶ οἱ ἐν Ὀδησσῷ, προηγουμένων τοῦ Ἡλιοῦ Μάνεση καὶ Ἰωάννου Ἀμβροσίου, καὶ ἔσπευσαν γράψαντες τὰ δέοντα πρὸς τοὺς ἐν Πετρουπόλει. Πραγματικῶς δὲ εὑρέθησαν ἐν δεινῇ θέσει οὐ μόνον ὁ Καποδίστριας κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν ὅλως ἀνώμαλον καὶ διεφθαρμένην διαγωγὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἔπειτα διά τε τὰς αὐθάδεις ἀπειλὰς καὶ τὰς ἀνοικονομήτους ἐκ δύο ἑκατομμυρίων γροσίων ἀπαιτήσεις τούτου πρὸς ὅπλισιν δῆθεν τῆς Λακωνίας (Ὅρα καὶ ἐν σελ. 31).

ΣΕΛΙΣ 21.

(α) Ἰδοὺ τὸ ἀφιερωτικὸν λεγόμενον γράμμα αὐτοῦ.

«Πεῖσαι.

Πρὸς τὸν τιμιώτατον κύριον Νικόλαον Φιλόστρατον.

(ὁ τύπος τοῦ σημείου, πρὸς ὃν ἔγραφε.)

1819 Ἰουλίου 26 Ἰάσιον.

Ἔτη ἤδη τεσσαράκοντα δύο περιηγούμενος διαφόρους πόλεις διατρίβω ἐπὶ τὸ παρὸν εἰς Ἰάσιον τῆς Μολδαυΐας, ἔχων τὸ τῆς Ποστελνιτζίας ἀξίωμα. Ἐνταῦθα λαβὼν γνωριμίαν καὶ φιλίαν μετὰ τοῦ τιμιωτάτου κυρίου Γεωργίου Γάτσου, πέμπω τῇ τιμιότητί σου διὰ τοῦ φίλου μου τούτου φλωρία ἑκατὸν πενῆντα, τὰ ὁποῖα θέλετε προσφέρει εἰς συνδρομὴν βιβλίων νεωστὶ ἐκδιδομένων. Προσμένω ἀπόκρισίν σας καὶ μένω

Τῆς τιμιότητός σας

(ὁ τύπος τοῦ σημείου αὐτοῦ ὡς ἑταίρου.)

ὅλος πρόθυμος φίλος καὶ δοῦλος

ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ».

Δι' ὁπόσης δὲ προθυμίας ἐδέχθη τὸ μυστήριον οὗτος, καὶ ὁπόσῳ ὁ προσηλυτισμὸς τούτου εὐχαρίστησε τοῖς Ἑταίροις, ἔχομεν τὴν ἀπὸ 4 αὐγούστου 1819 ἐξήγησιν τοῦ ἐν Ἰασίῳ Δημητρίου Θέμελη πρὸς τὸν τότε ἐν Κισνευΐᾳ ὄντα Ἐμμανουὴλ Ξάνθον . . . «Ὁ Γεώργιος Γάτσου ἐπώλησε κατ' αὐτὰς τὴν πραγματείαν εἰς τὸν ἄρχοντα ποστέλνι»κον Ἰακωβάκην Ῥίζου μὲ μεγάλην του εὐχαρίστησιν, διὰ τὸ ὁποῖον ἐχάρησαν ὅλοι οἱ »σύντροφοι, ἐπειδὴ ἐπωλήθη καὶ ἠγοράσθη εὐκόλως».

(6) Ἰδοὺ τὰ Ἀφιερωτικὰ ἀμφοτέρων.

«Βουκουρέστι 1820 μαρτίου 23.

« . . . Φίλτατε κύριε Κωνσταντῖνε Παπᾶ Χρήστου.

«Πληροφορηθεὶς διὰ τοῦ ἀπὸ ά τοῦ τρέχοντος φιλικοῦ της περὶ τῆς λίαν μοι ἐφετῆς ὑγείας της, καὶ ἰδὼν ὅσα μοὶ ἐπεύχεται διὰ τὸ παρὰ τοῦ εὐμενεστάτου μοι Αὐθέντου ἐμπιστευθέν μοι ἐπάγγελμα τῆς Διβιτταρίας, δὲν λείπω νὰ τὴν εὐχαριστήσω, παρακαλῶν τὴν τιμιότητά της νὰ μὴ μὲ ὑστερῇ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τῶν τοιούτων προσφιλῶν μοι ἀδελφικῶν της. Ἔλαβον προσέτι, φίλτατε, καὶ τὰ ἀποσταλέντα μοι βιβλία, τῶν ὁποίων ἡ ὑποδοχὴ, ἀνωφελὲς στοχάζομαι νὰ τὴν περιγράψω, πόσον μοὶ ἐχαροποίησε. Ἡ τιμιότης της διέτριψεν ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐγνώρισεν ἐπομένως, πόσον ἠδύνοντο οἱ Φαναριῶται εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς σπουδῆς, καὶ πρὸ πάντων ἐγὼ, ὅστις, καίτοι εἰς τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας μου, δὲν ἔτυχον μέχρι τοῦδε ἁρμοδίου καιροῦ, διὰ νὰ ἐνασχοληθῶ εἰς τὴν χρήσιμον καὶ τερπνὴν ταύτην μελέτην. Ὁ αἰφνίδιος καὶ τραγικώτατος βίαιος θάνατος τοῦ μακαρίτου πατρός μου Ἀλεξάνδρου Σούτσου, αἱ δημεύσεις τῶν ὑπαρχόντων μου καὶ αἱ διάφοροι ὁρμαὶ τῆς ἀπόνου καὶ σκληρᾶς τύχης,

δὲν μοὶ ἐπέτρεψαν νὰ φροντίζω μέχρι τοῦδε περὶ οὐδενὸς ἄλλου, εἰμὴ περὶ τῆς γενικῆς ἀνορθώσεως τῶν κατ' ἐμέ. Ἐπομένως ἡ ἀνάγνωσις τοῦ σοφοῦ τούτου συγγράμματος, ὡς νέα ὅλως διόλου δι' ἐμὲ, ἔτι μᾶλλόν μοι φαίνεται τερπνοτέρα καὶ ὠφελιμωτέρα. Τὴν τιμὴν τῶν σταλέντων μοι βιβλίων γρόσια 1000 ἐνεχείρησα τῷ κοινῷ ἀδελφῷ κυρίῳ Γεωργίῳ Μάνῳ, ὅστις μοὶ ὑπεσχέθη περὶ τῆς ἀσφαλοῦς αὐτῶν ἀποστολῆς. Εὔελπις δὲ, ὅτι θέλει ἐξακολουθεῖ διὰ παντὸς τὴν ἐπὶ τοσοῦτον περισπούδαστόν μοι φιλίαν της, μένω·

(τὸ σημεῖόν του ὡς ἑταιριστοῦ)
«ὡς ἀδελφὸς καὶ δοῦλος
«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΟΥΤΖΟΣ».

Βουκουρέστιον ᾳωκ' ἀπριλίου ιζ'.
(τὸ σημεῖον τοῦ πρὸς ὃν ἔγραφε.)

«Περιπόθητε φίλε κὺρ Γεώργιε Δροῦσε!

«Τὸ ἀπὸ 1 μαρτίου φιλικόν μοι γράμμα της μετὰ χαρᾶς δεξάμενος, τοσαύτην ἀγαλλίασιν ᾐσθάνθην ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ τῆς θείῳ ἐλέει ἀναῤῥώσεώς της, καὶ ἐπὶ τῇ γλυκείᾳ ἐλπίδι τῆς μετ' οὐ πολὺ τελείας ἀπαλλαγῆς της ἀπὸ τὴν ἐπώδυνον καὶ πολυχρόνιόν της ἀσθένειαν, ὥστε μαρτύρομαι τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν καὶ τὴν ἱερότητα τῆς φιλικῆς μεταξὺ ἡμῶν σχέσεως, ὅτι εἰς τὸ διάστημα τῶν τριάκοντα ἐννέα περίπου χρόνων τῆς ζωῆς μου οὐδέποτε ᾐσθάνθην τοσοῦτον γλυκὺ καὶ εὐφρόσυνον αἴσθημα. Εὐχαριστῶ, καὶ δι' ὅσα συγχαίρουσά μοι ἐπεύχεται ἐπὶ τῷ διορισμῷ μου εἰς τὸ ὑπούργημα τῆς Μεγάλης Ποστελνιτσίας τῆς Οὐγγροβλαχικῆς Αὐθεντείας. Εἴθε νὰ ἀποβῇ, ὡς γράφει, κατὰ τὰς εὐχάς της καὶ κατὰ τὸν πόθον μου! Ἡ μελετωμένη ἔκδοσις τοῦ κοινωφελοῦς ἐκείνου συγγράμματος μὲ ἐνθουσίασε. Πρὸ χρόνων περιέμενον τὴν χαροποιὰν ταύτην εἴδησιν, καὶ ἤδη ἐπιποθῶν ἐνθέρμως νὰ συντελέσω ὁπωσοῦν εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τοιούτου ἐπιχειρήματος, προσφέρω γρόσια 2000... Ἄμποτε νὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἔκδοσις, διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἡ ἀνθρωπότης, καὶ διὰ νὰ πλουτήσῃ καὶ ἡ φίλη πατρίς μου Κωνσταντινούπολις τοιούτου ποθητοῦ καὶ πρὸ καιροῦ περιμενομένου συγγράμματος. Παρακαλῶ νὰ μὴ διαλείπῃ τοῦ νὰ μὲ χαροποιῇ συνεχῶς διὰ δηλωτικῶν τῆς περισπουδάστου μοι ὑγείας της, προστάττουσά με, εἰς ὅ,τι μὲ γνωρίζει ἱκανὸν, καὶ ἐλπίζω νὰ ἰδῇ πραγματικῶς, ἕως ποῦ δύναται νὰ φθάσῃ ὁ βαθμὸς τῆς *φιλικῆς* μου προθυμίας καὶ ζέσεως.

Μένω δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος πρόθυμος καὶ εἰλικρινὴς φίλος
(Τὸ σημεῖόν του ὡς ἑταιριστοῦ) ΙΑΚΩΒΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΡΙΖΟΣ».

(γ) Ἰδοὺ ὅσα ἐκ Βουκουρεστίου ἔγραφε συμβολικοῖς γράμμασιν ὁ Κωνσταντῖνος Παπαχρήστου.

Περὶ μὲν τοῦ Γρηγορίου Σούτσου ἀπὸ 9 ἀπριλίου 1820.

«Κατὰ τὰ ἀπαραίτητα χρέη μου, ὁποῦ ἠξιώθην τὴν χάριν τῶν Φι»λικῶν, δὲν ἔλειψα ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιμελοῦμαι καὶ νὰ φροντίζω, ὅσον ἐνδέ»χεται, εἰς ἀνακαλύψεις, εὑρέσεις ἀξίων καὶ ἐναρέτων ὑποκειμένων, εἰς »προμηθείας καὶ τεχνάσματα, ὅσα ἀπαιτεῖ ἡ σύστασις αὐτη. Καὶ πρῶ»τον παῤῥησιάζω πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν τὸν Γρηγόριον Σοῦτσον, »υἱὸν τοῦ μακαρίτου πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Σούτσου, καρατομηθέντος »παρὰ τῶν βαρβάρων λόγῳ προδοσίας εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Δρα»γομανίας ἐπὶ τῆς παρελθούσης ἑπταετίας τοῦ πολέμου μετὰ τῶν »Ῥώσσων. Ὁ ῥηθεὶς Γρηγόριος εἶναι νέος πλήρης χαρίτων, σπουδαῖος, »εἰδήμων διαλέκτων οὐκ ὀλίγων ἐκ τοῦ τάγματος τοῦ ἀρχοντικοῦ, »φιλογενέστατος, ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν τυράννων, ἐτῶν 23, πλὴν »δυστυχὴς ἐκ τῶν περιστάσεων, ἤτοι ἐκ τοῦ ἀώρου θανάτου τοῦ πα»τρός του, ἐκ δημεύσεων καὶ ἄλλων. Μ' ὅλα ταῦτα χάριν εὐγνωμοσύ»νης πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν προσφέρει ἐπὶ τοῦ παρόντος γρόσια »χίλια... Ὁ ῥηθεὶς εἶναι κατὰ τὸ παρὸν πλησίον τοῦ ἰδίου Αὐθέντου »τῆς Βλαχίας εἰς εὔνοιαν ἱκανήν· διὸ καὶ ἐλπίζω ἐντὸς ὀλίγου νὰ λά»βωμεν ἱκανὴν βοήθειαν παρ' αὐτοῦ κατὰ πάντα».

Περὶ δὲ τοῦ Ἰακώβου Γεωργίου Ῥίζου ὡσαύτως ἀπὸ 17 ἀπριλίου 1820.

«... Ἔκρινα εὔλογον καὶ σχεδὸν ἀναγκαῖον τὸ νὰ εἰσβιβάσω εἰς »τὸν αὐτὸν τῆς μυστικῆς Ἀθηνᾶς βαθμὸν καὶ τὸν κύριον Ἰάκωβον »Γεωργίου Ῥίζον καὶ διὰ τὸ κατὰ τῶν τυράννων ἀδιάλλακτον μῖσός »του καὶ διὰ τὴν μετ' αὐτοῦ σχέσιν μου, ὢν Μεγάλος Ποστέλνικος »παρὰ τῷ νῦν εἰς Βλαχίαν ἡγεμονεύοντι καὶ σύμβουλος αὐτοῦ ἰσχυρό»τατος, καὶ διὰ τὴν ἀκροτάτην του φιλογένειαν καὶ φιλοπατρίαν... Ἡ »θέσις τοῦ ῥηθέντος εἶναι τοιαύτη, ὥστε εὐκόλως δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ »μὲ περισσοτέραν ἀκρίβειαν τοὺς διαφόρους σκοποὺς τῆς Πόρτας, καὶ »τέλος διὰ τῶν διαφόρων αὐτοῦ παρατηρήσεων νὰ παράξῃ συστημα»τικώτερον ὄφελος εἰς τὴν θεοφρούρητον Ἑταιρίαν μας, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ »αἰσθαντικωτάτην βλάβην εἰς τοὺς καταφερομένους αὐτῇ, ὡς εἰδήμων »τῆς ὀθωμανικῆς, ἑλληνικῆς, ἰταλικῆς καὶ γαλλικῆς διαλέκτου. Αὐτὸν »λοιπὸν τοῦτον ἐξετάσας καὶ κατηχήσας ἀπαραλλάκτως κατὰ τὰς »δοθείσας μοι ἀρχὰς, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παῤῥησιάσω σήμερον εἰς τὴν »σεβαστήν μοι Ἀρχήν. Ὁ ῥηθεὶς εἶναι ἐτῶν 36. Ἐδοκίμασε καὶ αὐτὸς

»κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καταφορὰς καὶ ἐναντιότητας τῆς τύχης »οὐκ ὀλίγας, καθὼς πάντες σχεδὸν οἱ τοῦ Φαναριωτικοῦ τάγματος· »μολοντοῦτο ἡ τιμιότης τοῦ χαρακτῆρός του καὶ ἡ ἐνάρετος ψυχή του οἰκονόμησε τὰ πάντα μέχρι τοῦδε. Προσφέρει ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν Ἑταιρίαν γρόσια 2000 . . . »

(δ) Ἰδὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κεφ. Γ΄ τοῦ παρόντος Μέρ. Α΄ (σελ. 73), ὅσα αὐτὸς ὁ Λασσάνης ἐξηγεῖται ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην δι' ἐπιστολῆς τῶν 12 μαΐου 1820.

ΣΕΛΙΣ 23.

(α) Ἀμφιβάλλομεν, ἐὰν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐτέθησαν ὑπὸ συζήτησιν ἀμφότερα τὰ ὀνόματα τοῦ Καποδιστρίου καὶ τοῦ Ὑψηλάντου. Τοιοῦτόν τι οὔτε παρὰ τοῦ Ἀναγνωστοπούλου, ἢ τοῦ Σέκερη, ἠκούσαμεν, οὔτε δεδημοσιευμένον ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξάνθου εἴδομεν, οὔτε ἀναφερόμενον ἐν τοῖς διαφόροις ἐγγράφοις εὕρομεν, ἢ ἐν μόνῳ χειρογράφῳ τινὶ ὑπομνήματι, ὅπερ ὑποτίθεται ὡς ἴδιον τοῦ Νικολάου Ὑψηλάντου. Παραδεχόμεθα δὲ μᾶλλον, ὅτι μόνη πρότασις ἐγένετο περὶ Καποδιστρίου, ὡς δείκνυται καὶ ἐκ τῆς συνθήκης τῆς 24 σεπτεμβρίου 1818, ἐπὶ σκοπῷ ἐνοχοποιήσεως τῆς Ρωσσίας, κηρυσσομένου τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου.

(β) Ὅρα ἐν σελ. 224 τοῦ ἱστορ. Δοκ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ.

(γ) Ἐδημοσιεύθη τῷ 1845 καὶ παρὰ τοῦ Ξάνθου ἐν τοῖς σελ: 46—47 τῶν Ἀπομνημον. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρίας· φέρει δὲ παραλλαγάς τινας, καί τοι ἐπουσιώδεις καὶ οὐδόλως ἀντικειμένας πρὸς τὴν ἔννοιαν.

ΣΕΛΙΣ 24.

(α) Εἷς ἦν τῶν ἀντιγράφων τῆς συνθήκης αὐτῆς, καὶ τοῦτο γεγραμμένον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Ξάνθου, εἴδομεν ὑπογεγραμμένον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν Ἰωάννην Μάνθον.

ΣΕΛΙΣ 25.

(α) Τὸν ἀδελφὸν τούτου Ἀλέξανδρον Καντακουζηνὸν βλέπομεν κατηχηθέντα ἐν Κισνευΐᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821.

Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι ἐγεννήθησαν ἐν τῷ Ἰασίῳ

ΣΕΛΙΣ 26.

(α) Ἁρμοδίως περιέγραφε τὸν Χρησταρῆν ὁ Λεβέντης ἔν τινι πρὸς τὸν Ξάνθον ἐπιστολῇ αὐτοῦ: « . . . Ὁ καλός μας Χρησταρῆς ἡσύχασε τέλος πάντων. Ἔχει, ὡς γνω» ρίζεις, ζεστὴν κεφαλὴν καὶ ἐξάπτεται εὐκόλως. Πρέπει νὰ στέκω μὲ τὴν λαγῆνα » εἰς τὸ χέρι, διὰ νὰ τὴν σβέσω. Πόσα ἄλλα πρέπει νὰ ἀπαντῶ ! »

(β) Ἰδοὺ ἡ περίεργος αὕτη ἐπιστολή.

«Τὴν ὑμετέραν κηδεμονικωτάτην ἡμῖν Ἐξοχότητα
ταπεινῶς προσκυνοῦμεν.

«Μετὰ τὰς ταπεινὰς ἡμῶν προσκυνήσεις δηλοποιοῦμεν τῇ εὐεργετικωτάτῃ ἡμῖν Ἐξοχότητι, ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρόν μας πέμπεται ἐπίτηδες παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν Ἐξοχότητά της, ὃν καὶ παρακαλοῦμεν θερμῶς οὐ μόνον νὰ δεχθῇ φιλοστόργως καὶ εὐμενῶς, ἀλλὰ καὶ μετὰ συμπαθείας νὰ ἀκροασθῇ τὰ ὅσα ἤθελε τὴν προβάλῃ περί τινος γνωστῆς

ὑποθέσεως, μὴν ἀμφιβάλλουσα ποσῶς εἰς τοὺς λόγους του, καθότι τὸ ὑποκείμενόν του εἶναι καὶ τῇ Ἐξοχότητί της γνωστὸν καὶ παρ' ἡμῖν δοκιμασμένον εἰς πολλὰς περιστάσεις. Τὸ προτζέσον ὁποῦ ἔχομεν τῆς εἶναι γνωστόν. Τὰ περισσότερα μέσα ὁποῦ ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶμεν διὰ τὴν καλὴν αὐτοῦ ἀποπεράτωσιν, τὰ ἐπροβλέψαμεν καὶ ἐξωμαλίσαμεν πολλὰς δυσκολίας. Τοὺς κλεπτέρους ἀβουκάτους ὁποῦ ἐκρίναμεν ἱκανοὺς, διὰ νὰ παραστήσουν τὰ λαμπρὰ δίκαιά μας, τοὺς ἐγκολπώθημεν. Αὐτοὶ εἶναι προμελετημένοι καὶ ἕτοιμοι νὰ παῤῥησιασθῶσιν εἰς τὸ κριτήριον χωρὶς δισταγμόν. Οἱ κληρονόμοι τῆς ὑποθέσεως ταύτης, στενοχωρούμενοι ἀπὸ τὰ ὑπέρογκα ἔξοδα καὶ μισθοὺς τῶν ἀβουκάτων, ἔχομεν χρείαν βοηθείας, ἕως ὅτου νὰ παῤῥησιασθῶμεν εἰς τὸ κριτήριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἰς τὴν πρώτην ἐμφάνισίν μας ἐλπίζομεν νὰ πάρωμεν τὰ ὅσα εἶναι βαλμένα δεπόζιτον, ἅπερ θέλει ἐξαρκέσουν διὰ ἔξοδα, ἕως ὅτου νὰ δοθῇ τὸ τέλος τῆς κρίσεως καὶ λάβωμεν τὰ ὑποστατικά μας.

«Διὰ νὰ λύσωμεν λοιπὸν τὴν σιωπὴν καὶ νὰ παῤῥησιασθῶμεν θαῤῥαλέως εἰς τὸ κριτήριον, δὲν περιμένομεν παρὰ τὴν συνετὴν συμβουλήν της καὶ ὁδηγίαν, πρὸς δὲ καὶ χρηματικήν τινα συνδρομὴν, οἵαν ἠγκρίνῃ καὶ δυνηθῇ νὰ ἐξοικονομήσῃ ἡ ὑψηλή της φρόνησις, οἷς οἵδε τρόποις, πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν εἰς τὴν ἔναρξιν ἀναγκαίων ἐξόδων.

«Ἐπαναλαμβάνοντες οὖν τὰς θερμὰς παρακλήσεις μας, δεόμεθα τῆς φιλανθρώπου ψυχῆς της, ὅπως συμπράττουσα ἡμῖν ἔργῳ καὶ λόγῳ, νὰ δείξῃ τὸν φιλόπατριν ἔνθερμον ζῆλόν της καὶ νὰ μᾶς προφθάσῃ μὲ τὰ προῤῥηθέντα ἐπιβοηθητικὰ μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου, χρεώνουσα ἡμᾶς ταχείας ἀποκρίσεώς της πρὸς ὁδηγίαν μας.

«Μένομεν δὲ μὲ βαθύτατον σέβας τῆς Ἐξοχότητός της

«Βουκουρέστι τῇ 12 αὐγούστου 1819 δοῦλοι ὑποκλινεῖς

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ Πελοποννήσιος
Καπετὰν ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ Ο ΕΛΥΜΠΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΦΑΡΜΑΚΗ».

ΣΕΛΙΣ 27.

(α) Ἐντεῦθεν ἔγραφεν ὁ Πατσιμάδης τῷ Ξάνθῳ (κατὰ τὴν 5 φεβρουαρίου 1820): « . . . Δὲν μοὶ λέγετε, ἂν ἀναφέρατε τῷ Πανκώστᾳ (Καποδίστριᾳ) τι περὶ τῆς τοῦ »Βαρβάκη ὑποθέσεως· πρᾶγμα ἀναγκαιότατον, ἐπειδὴ τὰ χαβιάρια του πολλὰ, καὶ »ἐξ αὐτῶν οὐ μικρὰ ὠφέλεια, ὅταν ὀταλθῶσι διὰ τὴν Γραικίαν. Ὁ καιρὸς τοῦ μισευ»μοῦ του πλησιάζει, κατὰ φυσικὸν λογαριασμόν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀποφασισθῇ καὶ »νὰ βαλθῇ εἰς ἐνέργειαν αὐτὴ ἡ σπεκουλατζιόνε χωρὶς ἄργητα . . . »

ΣΕΛΙΣ 28.

(α) Τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου δύο ἔχομεν ἀντίγραφα ἀπαράλλακτα, ἀλλ' οὐδὲν φέρει

τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὡς τὸ παρὰ τοῦ Ξάνθου δημοσιευθὲν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι (σελ. 220—239).

(β) Ἰδοὺ τὸ κείμενον τῶν ἄρθρων τούτων.

«ΜΥΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ

«Περὶ τοῦ κυρίου καὶ καθολικοῦ σκοποῦ τῆς Φιλομούσου καὶ Φιλανθρώπου Γραικικῆς Ἐμπορικῆς Ἑταιρίας.

«§ 1.

«Ἄγκαλα καὶ ὁ φαινόμενος σκοπὸς τῆς Ἑταιρίας ταύτης συνίσταται εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζωνται τὰ καθαρὰ αὐτῆς κέρδη πρὸς βοήθειαν τῶν χρειῶν τοῦ Γένους κατὰ τὴν δημοσιευομένην ἔκθεσιν, ὁ κύριος ὅμως καὶ καθολικὸς σκοπὸς τῆς συστάσεώς της ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ συναθροισθῇ ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἡ ποσότης τῶν δέκα καὶ ἐπέκεινα μιλλιονίων, καὶ νὰ ἦναι ἕτοιμα, διὰ νὰ μεταχειρισθῶσιν ὅλα διὰ τὴν ἐλευθερίας τῆς φιλτάτης πατρίδος. Καὶ τότε αὐτὸ τὸ χρέος θέλει εἶναι ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον χρέος τοῦ Γένους, διὰ νὰ πληρωθῇ εἰς τοὺς καταβαλόντας ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑλλάδος.

«§ 2.

«Οἱ Ἔφοροι τῆς αὐτῆς Ἑταιρίας πρέπει νὰ ἦναι μέλη τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν· καὶ, ἂν τις ἐξ αὐτῶν τύχῃ νὰ μὴ ἦναι, πρέπει μετὰ τὴν ἐκλογήν του οἱ λοιποὶ νὰ τὸν ἐμβάζωσιν εἰς αὐτήν. Ὁμοίως δὲ νὰ ἦναι μέλη τῆς αὐτῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποστητίων τῆς Ἑταιρίας ταύτης, δηλαδὴ οἵ, τε γραμματικοὶ τῶν καταστίχων, οἱ τῆς ἀλληλογραφίας καὶ οἱ πράκται.

«§ 3.

«Εἷς τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Γένους, μέλος ὢν ταύτης καὶ τῆς τῶν Φιλικῶν Ἑταιρίας, ἐδιωρίσθη παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς τῶν Φιλικῶν Ἑταιριάρχος, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἔφοροι ἑκάστου γενικοῦ ἐμπορικοῦ ὑποστητίου θέλει εἰσακούωνται διὰ τὴν ἐνέργειαν κάθε ἐπιχειρήματος, ἀποβλέποντος εἰς μόνον τὸν κύριον σκοπὸν τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν καὶ δεομένου χρηματικῆς δαπάνης· τὸ ὁποῖον τότε νὰ ἐνεργῆται, ὅταν ὁ Ἑταιριάρχος ἐπικυρώσῃ αὐτό· εἰ δὲ καὶ δὲν κριθῇ παρ' αὐτοῦ εὔλογον, νὰ ἐπιστρέφηται ἡ ἀναφορὰ πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτὴν ἐφόρους μὲ ἐπιγεγραμμένην τὴν αἰτίαν τῆς μὴ ἐπικυρώσεως· οὗτοι δὲ νὰ γνωστοποιῶσι τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἐφόρους τῶν λοιπῶν γενικῶν ὑποστητίων τῆς Ἑταιρίας.

§ 4.

«Ὅταν δὲ ἡ Ἀρχὴ τῶν Φιλικῶν ἤθελε κρίνῃ τὸν καιρὸν ἁρμόδιον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου καὶ ἱεροῦ σκοποῦ, καὶ γίνῃ διὰ τοῦτο χρεία μεγάλης δαπάνης, καὶ ἑπομένως ἡ αὐτὴ Ἑταιρία τῶν Φιλικῶν δώσῃ τῷ Ἑταιριάρχῃ τὸν διορισμὸν τῆς ἐνεργείας, οὗτος θέλει ἀναφέρηται πρὸς τοὺς ἐφόρους ὅλων τῶν γενικῶν ὑποπτίων τῆς ἐμπορικῆς Ἑταιρίας, ἐπιστέλλων πρὸς αὐτοὺς τὴν τῆς Ἀρχῆς διαταγὴν καὶ τοὺς συμφώνως μὲ αὐτὴν ἰδίους διορισμούς· οἱ δὲ ἔφοροι νὰ ἦναι εἰς χρέος νὰ ἐκτελῶσιν ἐν τῷ ἅμα καὶ ἀνυπερθέτως τοὺς διορισμοὺς τοῦ Ἑταιριάρχου, ἐκβάζοντες ἀπὸ τὴν κάσσαν τῆς Ἑταιρίας τὰς χρηματικὰς ποσότητας, ὅπως καὶ ὅπου ἤθελε τοὺς διορίσει ὁ Ἑταιρίαρχος».

(γ) Ἔγραφε τότε περὶ τοῦ Εὐεργετικοῦ, ἤτοι τοῦ Καποδιστρίου, ὁ Κομιζόπουλος, ὡς ἐλπίζων αὐτὸν δεχθησόμενον τὴν ἀρχηγίαν. Ὑπεγράφη δὲ ὁ ὀργανισμὸς τῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος, Ἑταιρίας παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου, διότι αὐτὸς ἀνεδείχθη ὁ Γενικὸς τῆς Ἀρχῆς Ἐπίτροπος.

ΣΕΛΙΣ 29.

(α) Ὁ Λεβέντης, ὑπερασπιζόμενος τὸν Ἀναγνωστόπουλον, ὡς ἀδίκως διαβαλλόμενον, ἔγραφε τῇ 8 ἰουνίου 1820 περὶ τοῦ Γάτσου: « . . . Ὅσα γράφει ἡ Οὐτιδανὴ » Μάκηνα (ὁ Γάτσος) κατὰ Ἰωαννίδου (τοῦ Ἀναγνωστοπούλου), ψεύδεται. Ψεύδεται » ἔτι λέγουσα, ὅτι ἔχει ὑπόληψιν καὶ σχίσεις μαζύ μου. Ποτὲ δὲν τῷ ἔγραψα, μ' ὅλον » ὅπου μοὶ ἔγραψε δύο τρία γράμματα. Εἶναι ἀμαθέστατος, καὶ καλὸν ἦτον νὰ μὴ τὸν » ξαναγράψουν οἱ σχετικοὶ (ὁ Καντιώτης) τοῦ Εὐεργετικοῦ, διὰ νὰ μὴ λαμβάνῃ τὰ » γράμματά των καὶ τὰ μεταχειρίζηται ὡς δείγματα τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ Εὐερ» γετικοῦ (Καποδιστρίου). Ἂν ἦτον δυνατὸν, εἶναι προκριτότερον νὰ τὸν κράξουν εἰς » Ρωσσίαν καὶ νὰ τὸν βαστάξουν ἐκεῖ, διὰ νὰ μὴν ἀνακατώνῃ ἀμαθεστάτως τὰ πράγ» ματα».

(β) Ἐξεικόνιζε κάλλιστα τὸν Γρηγόριον Δικαῖον ὁ Λεβέντης, γράφων πρὸς τὸν Ξάνθον τῇ 19 μαΐου 1820: «. . . . Ὁ Ἁρμόδιος (Δικαῖος) εἶναι καλὸς, πλὴν εἰς ἄκρον » τολμηρὸς εἰς τὰ ἐγγραφά του καὶ ἤθελε γένει ὠφέλιμον, ἂν ἐκεῖθεν τὸν ἐλέγετε, ὅτι » ἔμαθον οἱ ἐκεῖ (ἐν Πετρουπόλει) φίλοι τὸ ἀχαλίνωτον θράσος του, καὶ ὅτι πρέπει » νὰ γίνῃ μετριώτερος. Μὲ τοῦτο διορθόνεται, διότι κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι καλός· ἔχει » ψυχὴν γενναίαν, θάρρος ἑλληνικὸν καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα εἰς τὸν ἄνθρωπον προτερή» ματα».

ΣΕΛΙΣ 31.

(α) Ἰδοὺ ὅ,τι ἔγραφε πρὸς αὐτὸν ὁ Κομιζόπουλος ἀπὸ 13 μαρτίου 1820: «... Ἂν εἰς » ὅλην τὴν αὐτοῦ διατριβήν σας ἰδῇτε, ὅτι ἀδύνατον νὰ στέρξῃ ὁ Εὐεργετικὸς νὰ συνερ» γήσῃ, καὶ μήτε ἐλπὶς μένει, τότε, ἀδελφὲ, ἄφευκτα πρέπει νὰ ἔλθῃς ἐδῶ, διὰ νὰ » συνομιλήσωμεν καὶ συσκεφθῶμεν, τὶ πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν, ὅτι ἡ ἀπόφασίς μας » εἶναι στερεὰ νὰ μὴ παραιτηθῶμεν ἀπὸ τὰ δίκαιά μας· καὶ διὰ τοῦτο χρεία νὰ συσκε» φθῶμεν, τὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν. . . . »

ΣΕΛΙΣ 33.

(α) Περὶ αὐτοῦ ἔγραφε πρὸς τὸν Ξάνθον ὁ Πατσιμάδης ἀπὸ 13 μαΐου 1820: «. . Τὴν

» περικλεισθεῖσαν τοῦ Καλοῦ ὁμολογίαν (ἤτοι τὸ Ἀφιερωτικὸν) ἐλάβαμεν, χαίροντες διὰ » τὴν πίστιν, φιλογένειαν καὶ τὸν περὶ τῆς φίλης πατρίδος ἔρωτα τοῦ ἀνδρός».

(β) Ἰδοὺ ὁ αὐτόγραφος οὗτος λογαριασμὸς τοῦ Ξάνθου.

	Γρόσια
«Τῷ Σκουφᾷ.	10000
»Πεντεδέκᾳ.	1500
«Ἰδίῳ.	1400
«Τῷ Καπετὰν Ἀναγνωσταρᾷ ἐμετρήθησαν	5000
«Ἰδίῳ ἐμβάσθησαν.	10000
«Ὁ ἴδιος ἐτράβηξε πόλιτσαν.	3000
«Τῷ Χρυσοσπάθῃ.	2000
«Καπ. Ἰω. Χ. Φαρμάκῃ.	10000
«Καπ. Ἰω. Μαυρομιχάλῃ.	1000
«Τοῖς υἱοῖς τοῦ Πετρούμπεη.	3000
«Τοῖς ἰδίοις ὁμοίως.	5000
«Τῷ Ὑπάτρῳ.	1200
«Τῷ Λουριώτῃ διὰ τὴν Ἰταλίαν.	1600
«Τῷ Καπ. Βλαχοπούλῳ.	750
»Τῷ Τσακάλωφ εἰς διάφοραις φοραῖς καὶ ὅσα ἐτράβηξε	6500
«Τῷ Καμαρηνῷ.	1300
«Εἰς διαφόρους ἀδελφοὺς Καπιτάνους εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ καιρούς.	3300
«Τῷ Πετρούμπεη ὅσα ἐτράβηξε.	15000
«Ὅσα ὁμοίως.	10000
«Ὅσα τῷ ἔμβασαν εἰς δύο ἔτι φοραῖς.	7000
«Τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ Δικαίῳ.	10000
«Ὅσα ἐγὼ ἐξώδευσα ἕως τώρα μετὰ τὸν μισεμόν μου ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν τῇ 19 φευρουαρίου 1819	13000
	Γρ. 121630».

Ὁπόσα διεπράχθησαν ἔργα διὰ ποσότητος τόσῳ μικρᾶς! Ἀλλὰ, καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν τὸν λογαριασμὸν τοῦτον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδρευούσης Ἀρχῆς μὴ περιλαμβάνοντα καὶ ἑτέρας παρ' ἄλλων γενομένας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ δαπάνας· ἐὰν προσέτι παραδεχθῶμεν καὶ καταχρήσεις τινας λαβούσας χώραν ἐν τῷ μικρῷ αὐτῷ διαστήματι· ἐξάγεται οὐχ ἧττον, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατωρθοῦντο μεγάλα διὰ μικρῶν μέσων, διότι ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ αὐταπάρνησις τὸ πᾶν ἀνεπλήρουν.

(γ) Κακῶς ἐσημειώσαμεν ἄλλοτε (ἐν σελ. 254 τοῦ Δοκιμ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ.) τὴν χρονολογίαν τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ὑψηλάντου «ἀπὸ 13 ἰουνίου». (Ὅρα ἐν τῷ Κεφ. Β'. καὶ τὴν ἀπὸ 12 μαΐου ἐπιστολὴν τοῦ Λασσάνου καὶ τὴν ἀπὸ 8 ἰουνίου τοῦ Αἰβέντου.)

ΣΕΛΙΣ 34.

(α) Σημειωτέον δὲ, ὅτι ὁ Κομιζόπουλος καὶ Πατσιμάδης, παραδεχόμενοι ἀφ' ἑνὸς, ὅσας ὁ Ὑψηλάντης ἔκαμε προτάσεις, παρετήρουν ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ἀπὸ 10 μαΐου ἐπιστολῆς αὐτῶν πρὸς τὸν Ξάνθον τὰ ἑπόμενα: «. . . Ὅσα περὶ τοῦ Καλοῦ (Ἀλεξάνδρου » Ὑψηλάντου) μᾶς γράφετε, δεχόμεθα χωρὶς περισσοτέρας ἐξετάσεως . . . Παρακα- » λοῦμεν ὅμως νὰ συγχωρήσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς ἐνίοτε νὰ τῷ κάμωμεν γνωστὰ τὰ αἰσθή- » ματα τῆς ψυχῆς μας, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐπιζήμια, ἀλλὰ πρόξενα ὠφελείας . . . . » ὅταν αὐτὸς τὰ δεχθῇ ὡς ἀπὸ ὁμογνώμονας ἀδελφοὺς γεγραμμένα, ἐπιθυμοῦντας τὸ » κοινὸν καλὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας».

(β) Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ 1817 ἀλληλογραφίας τοῦ Τσακάλωφ πρὸς τὸν Ξάνθον ἐξ Ὀδησσοῦ, Βώλου καὶ Σμύρνης. (Ὅρα Ἀπομνημ: Ξάνθου ἐν σελ. 39—42).

ΣΕΛΙΣ 35.

(α) Αὐτὴν ἐξέφραζον τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Ξάνθον ἄλλοι τε καὶ ὁ Κομιζόπουλος ἀποκρινόμενος τῇ 13 μαΐου: «Τὸ ἀπὸ τῆς 7 τοῦ παρόντος ἀδελφικόν της μᾶς » ἐχαροποίησε μεγάλως . . . Ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν τὰς εὐχαριστήσεις εἰς τὴν καλὴν » ἐπιμέλειάν σας καὶ τὴν πρόσδον ἀπὸ τὴν ἀξιότητά σας».

(β) Ἰδοὺ αὐτή.

«Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ περισπούδαστε ἀδελφέ!

«Μεταξὺ τῶν ἀοιδίμων πάππων μας ὑπῆρξέ ποτε σχέσις· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κακῇ τοῦ Γένους τύχῃ τὰ ἴδια συμφέροντα, προτιμώμενα παρὰ τὴν πρόθεσιν τῆς κοινῆς ὠφελείας, ἔγιναν αἴτια μεταβολῆς τῆς σχέσεως ταύτης, τὴν ἐψύχραναν καὶ παντελῶς τὴν διέλυσαν.

«Ἤδη, ὅτε πάντες σχεδὸν ἀποτινάξαντες ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των τὴν παχύτητα τῆς ἀχλύος τοῦ ὀλεθρίου ἐγωϊσμοῦ συνεῖδον, ὅτι τὸ κοινὸν συμφέρον εἶναι τὸ ἱερὸν τῆς ὁλικῆς σωτηρίας παλλάδιον, καὶ ὅτι ὁ Γραικὸς χρεωστεῖ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Γραικὸν ἐν πάσῃ περιστάσει καὶ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ καιρῷ, ἤδη, λέγω, ἀπὸ τοιούτων φρονημάτων καὶ ἐγὼ ὁρμώμενος, ὄχι τόσον πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς ἀρχαίας τῶν προπατόρων μας σχέσεως, ἀλλὰ ποθῶν νὰ συνάψω φιλίαν καὶ ἀδελφότητα μετ' ἀνδρὸς, οἷος ἡ Ἐκλαμπρότης της, ἀνδρὸς δηλαδὴ Γραικοῦ καὶ πράγματι καὶ ὀνόματι, πρῶτος ἁρπάζω τὸν κάλαμον καὶ γράφω πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά της, τὴν ὁποίαν δὲν ἠξιώθην μὲν νὰ γνωρίσω προσωπικῶς, ἔχω δὲ πληροφορίας ἀληθεῖς περὶ τῶν ἀρετῶν της καὶ τῶν ποικίλων της πλεονεκτημάτων.

«Ἐπειδὴ δὲ ἀρχαῖος χαρακτὴρ τῶν Γραικῶν εἶναι τὸ νὰ προσφέρωσι δῶρά τινα εἰς τιμὴν τοῦ τερπνοτάτου ἀμοιβαίου ἀναγνωρισμοῦ, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ προσφέρω αὐτῇ ἠλέκτρινον νικοτιανοσωλῆνα καὶ ταβακοθήκην, καὶ παρακαλῶ νὰ τὰ δεχθῇ ὡς σημεῖα τῆς ἤδη τύχῃ ἀγαθῇ συναπτομένης μεταξὺ ἀδελφότητος, εὐχόμενος νὰ τὰ μεταχει-

σθῇ ὑγιῶς, καὶ ἐπευχόμενος ἐγκαρδίως ἔτη μυρία καὶ *ἐπιτυχίαν πάντων τῶν ἐφετῶν*.

«Τὸ παρὸν ἀφιερῶ εἰς τὴν ἐχέφρονα ἐχεμυθίαν τῶν μελλόντων σὺν Θεῷ ἁγίῳ ἀδελφικῶν τε καὶ *φιλικῶν συνδέσμων μας*· τοῦ δὲ γράφοντος τὸν χαρακτῆρα ἀπὸ κανένα, παρακαλῶ, ἂς μὴ τὸν ἐξετάσῃ, ἀλλ' ἀπὸ τὸν καιρὸν ἂς προσμένῃ τὴν ἀγαθὴν ἢ κακὴν μαρτυρίαν.

τῆς Ἐκλαμπρότητός της
ἀδελφὸς εἰλικρινὴς καὶ φίλος
προθυμότατος
ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΥΤΣΟΣ ΒΟΕΒΟΔΑΣ.

«Τῷ Ἐκλαμπροτάτῳ καὶ περιβλέπτῳ Πρίγκιπι καὶ Ἱππεῖ πολλῶν ταγμάτων κυρίῳ κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ Ὑψηλάντῃ κλπ. κλπ.»

Ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης λείπεται ἡ ἡμερομηνία· ἀποδείκνυται ὅμως ἐκ τῆς ἀκολούθου τοῦ Ἰακώβου Ῥίζου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, ὅτι ἐγράφη ἀκριβῶς τῇ 8 νοεμβρίου 1820.

«Ἐκλαμπρότατε καὶ φιλογενέστατε Πρίγκιψ!

«Ἡ εὐδαίμων ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἠξιώθην νὰ Σὲ γνωρίσω προσωπικῶς, νὰ ἀκροασθῶ τὴν Μιλτιάδειον ὁμιλίαν Σου, εἶναι ἐποχὴ χαροποιὰ, ἐποχὴ ἀνεξάλειπτος διὰ βίου ἀπὸ τὴν μνήμην μου. Τὰ γενναῖα φρονήματά Σου, ἄξια τῶν ἐνδόξων μας προγόνων, ἡ Ἀχίλλειος μορφή Σου, ἐκφράζουσα αὐτὴ καθ' αὑτὴν τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας Σου, τὰ μὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ φρονηματίσωσι τοὺς ἀνανδροτάτους καὶ τοὺς δειλοτάτους αὐτοὺς, ἡ δὲ ἐμπνέει σέβας καὶ κάμνει τοὺς θεατὰς νὰ φαντάζωνται, ὅτι τοιοῦτοί ποτε ἦσαν οἱ Θρασύβουλοι καὶ οἱ Πελοπίδαι.

«Τὸ ἐμπερίκλειστον θέλει Σὲ πληροφορήσει διὰ τὰ φρονήματα τοῦ Ἡγεμόνος. Πέμπει δι' ἐμοῦ πρὸς Σὲ τὰ στελλόμενα δῶρα, ὡς μικρὰ δείγματα τῆς ἐφέσεώς του εἰς τὸ νὰ συνάψῃ φιλίαν ἀδελφικὴν μὲ τοιοῦτον ἄνδρα . . . . .

«Εὐχόμενος ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδίας ὑγίαν, μακροβιότητα καὶ ἐπιτυχίαν πάντων τῶν ἐφετῶν, μένω ὁ ἀδελφὸς καὶ πιστότατος ὅλος

«Τὴν 9 νοεμβρίου 1820 Ἰάσιον. ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ» (ὁ Νερουλός)».

Ἰδοὺ καὶ τὸ αὐτόγραφον τῆς χρηματικῆς προσφορᾶς τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου.

«ᾳωκ' νοεμβρίου ιέ.

«Φίλτατοι καὶ ὑπεραγαπητοὶ Ἀδελφοί!

«Ἐγὼ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος, λαϊκὸς τὴν τάξιν, Βυζάντιος

τὴν πατρίδα, τριάκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν ὢν, δι' ἔρωτα βελτιώσεως καὶ δόξης τοῦ Γένους μου πάντα πράττων, προσφερομένης ἤδη εὐκαιρίας εἰς τὸ νὰ συνεισφέρω τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸ κοινὸν συμφέρον, καταβάλλω λόγῳ συνδρομῆς εἰς τὴν ἐν Χίῳ σχολὴν χίλια φλωρία Ὀλλανδικά, ὑποσχόμενος, ὅτι καὶ εἰς τὸ μετέπειτα, ἐν παντὶ καιρῷ, ὅπως καὶ ὅ,τι ἤθελέ μοι διορισθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιτροπίαν τῆς ἀνωτέρω σχολῆς, νὰ ἐνεργήσω καὶ νὰ συνδράμω ὅλαις μου ταῖς δυνάμεσι.

ἀδελφὸς καὶ φίλος ἀγαπητὸς

ΜΙΧΑΗΛ

(καὶ τὸ σημεῖον αὐτοῦ ὡς Ἑταιριστοῦ)».

Οἱ ἐν Μόσχᾳ Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος ἔγραφον τῷ Ξάνθῳ ἐκ Μόσχας ἀπὸ 14 δεκεμβρίου 1820: « . . . Ἔχομεν μεγάλην εὐχαρίστησιν, ὅτι ὁ Οἰνοπλουτῶν (ὁ Ἡγεμὼν τῆς Μολδαυίας) ἔγεινεν ἐδικός μας . . . »

(γ) Ἴδοὺ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὑψηλάντου.

«Ὑψηλότατε Πρίγκιψ, ἀξιάγαστε ἀδελφέ.

«Τὸ πολλοῦ μοι τιμώμενον αὐτῆς ἀδελφικὸν, περιελθὸν ἀσφαλῶς εἰς χεῖράς μου, ἐνέπλησε τὴν καρδίαν μου ἀμυθήτου χαρᾶς, καὶ ἀνεζωπύρησεν ἐν αὐτῇ ὅλα τὰ αἰσθήματα, ὅσα ἔπεται νὰ αἰσθανθῇ ψυχὴ Γραικοῦ, ἐντυγχάνουσα μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ φρονήματα γενναῖα καὶ ἀκέραια, ἀνώτερα τῆς ἐπηρείας τοῦ ὀλεθρίου ἐγωϊσμοῦ καὶ γέμοντα πατριωτισμοῦ καὶ φιλογενείας, οἷα τὰ τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος. Διὸ καὶ μετ' ἀπλέτου πόθου καὶ εὐχαρίστου ψυχῆς ἀποδεχόμενος, τὰ ὅσα περὶ δεσμοῦ φιλίας καὶ ἀδελφότητος ἐγχαράττει ἐν τῷ ἀδελφικῷ αὐτῆς, προσφέρω τὰ πιστὰ καὶ τῆς ἀπὸ μέρος μου ἀμοιβαίας σχέσεως καὶ εἰλικρινείας, προστεθείς, ὅτι, ἂν τὰ τοιαῦτα φρονήματα κακῇ τύχῃ εἶχον ἐξασθενήσει, ὡς γράφει, μεταξὺ τῶν προσεχῶς προγόνων ἡμῶν, ἀναφέροντα δὲ τὸν νοῦν εἰς τοὺς ἀπωτέρω καὶ ἀρχαιοτέρους, εἰς τῶν ὁποίων τὰ ἴχνη καὶ χρεωστοῦμεν νὰ βαίνωμεν, εὑρήσομεν ὁμολογουμένως ἀδιάῤῥηκτον δεσμὸν ἑνώσεως καὶ τὴν πλέον σταθερὰν φιλίαν μάλιστα, ὅτε ὁ λόγος ὑπὲρ πατρίδος καὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Καὶ ἐπειδὴ ἔθος ἀρχαῖον Ἑλλήνων τὸ νὰ δίδωσι καὶ νὰ λαμβάνωσιν ἀμοιβαῖα δῶρα ἐκ μέρους τῆς φιλικῆς συναφείας, ὑπείκων εἰς τὴν τοιαύτην συνήθειαν ἀποδέχομαι εὐγνωμόνως τὰ παρὰ τῆς Ὑψηλότητός της σταλέντα μοι, ἀναβάλλων τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀπὸ μέρους μου, ἕως ὅτου νὰ εὕρω ἀντάξια αὐτῶν.

«Τοιαύτην ἐπαγγελλόμενος τὸ ἀπὸ μέρους μου καὶ πληροφορῶν τὴν Ὑψηλότητάτης, ὅτι εὑρήσει ἐν τῷ ἀτόμῳ μου φίλον εἰλικρινῆ καὶ στα-

θερὸν, πνέοντα ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων πατριωτισμὸν καὶ φιλογένειαν, ἀπαιτῶ θαῤῥαλέως τὰ ἀμοιβαῖα παρ' αὐτῆς.

«Περισπούδαστε ἀδελφὲ, ὅπου τὰ ἔργα βοᾷ, τὰ λεγόμενα δὲν ἔχουσι καμμίαν ἰσχύν. Ἐπ' αὐτῇ τῇ βάσει ἐπερειδόμενος καὶ ἡ Ὑψηλότης της, δὲν πρέπει νὰ διστάζῃ ποσῶς, ὅτι θέλει ἐφελκύσει τὸν θαυμασμὸν καὶ ὑπόληψιν ὅλων ἐκείνων, οἵτινες περιέργως θεωροῦσι τὰς πράξεις τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ὁμογενῶν.

«Εὐχόμενος δὲ ἀπὸ μέσης καρδίας τῇ φίλῃ μοι αὐτῆς ἐκλάμπρῳ κορυφῇ ἐπίτευξιν παντὸς ποθουμένου καὶ πληρεστάτην ὑγείαν καὶ εὐημερίαν, ὑποσημειοῦμαι φίλος εἰλικρινὴς καὶ ἀδελφὸς ἑτοιμότατος

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 36.

(α) Ἰδοὺ ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Ῥίζου, ἀπάντησις οὖσα πρὸς ἑτέραν τοῦ Ὑψηλάντου αὐτόγραφον.

«Φιλογενέσατε Πρίγκιψ!

«Ἰάσιον τῇ 14 αὐγούστου 1820.

«Δὲν ἠμπορῶ, ναὶ μὰ τὸ περικλεὲς ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἡγεμόνος γεννήτορός της, δὲν ἠμπορῶ νὰ παραστήσω τὸν βαθμὸν τῆς χαρᾶς, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθην, καὶ ἀδιακόπως αἰσθάνομαι, ἀναγνοὺς καὶ ἀναγινώσκων μὲ ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων χαρᾶς τὴν πολύτιμον ἰδιόχειρόν της ἐπιστολήν. Ἔλαβον ἐπιστολὴν τίνος; Τοῦ υἱοῦ τοῦ ποτὲ κυρίου καὶ εὐεργέτου μου. Τοῦτο δὲν φθάνει· ἔλαβον ἐπιστολὴν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος, εὐδαίμων διὰ τὴν πατραγαθίαν, εἶναι θαυμαστὸς καὶ διὰ τὴν ἰδίαν ἀνδραγαθίαν. Ἡ χειρ, ἡ ὁποία ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν, εἶναι χειρ ἀτίμητος, διότι ὄχι μόνον χαράττει, ὅταν πιάσῃ τὸν κάλαμον, αἰσθήματα εἰλικρινοῦς φιλογενείας, ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ ποτὲ θέλει δείξει τὴν ὁδὸν τῆς προγονικῆς δόξης μὲ γυμνὸν καὶ τεταμένον τὸ ξίφος. Ἡ ἀσθένειά της, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αἱ εὐχαὶ τῶν ὁμογενῶν τὴν ἐλευθέρωσαν, μ' ἐλύπησε καιρίως. Ἀξία εἶναι παντοτεινῆς ὑγείας ἡ Ἐκλαμπρότης της. Αἱ ἀγαθαὶ τῶν Ἑλλήνων ἐλπίδες δίκαιον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον μάλιστα νὰ ἔχουν τὴν ὑγείαν ἀδιαχώριστον σύντροφον. Ἡ ἡμεῖς πρέπει νὰ ὑγιαίνωμεν καὶ νὰ ζῶμεν οἱ μαργίται, τὰ κακὰ ἐλέγχεα, αἱ Ἀχαΐδες, καὶ νὰ ὑστερῶνται τὴν ὑγείαν οἱ Ἀχαιοί; Εὔχομαι ἐγκαρδίως νὰ μὴ νοσήσῃ ποτὲ, ἀλλὰ νὰ εὐρωστῇ καὶ νὰ ὑγιαίνῃ πάντοτε.

«Ἡ ἀγγελία τῆς ἐλεύσεώς της εἰς Σκουλένι μ' ἐνθουσίασε τῇ ἀληθείᾳ. Θέλω σπεύσει, ἅμα ὡς λάβω τὸ περὶ τούτου εἰδοποιητικόν της,

νὰ εὑρεθῶ ἐκεῖ, διὰ νὰ ἀπολαύσω τὴν προσωπικήν της παρουσίαν. Ἐκείνη ἡ ἡμέρα θέλει εἶναι ἡ εὐδαιμονεστέρα ἐποχὴ τῆς ζωῆς μου. Ἀσθενήσας δὶς ἀπὸ πυρετὸν τριταῖον καὶ ἀναλαβών, μελετῶ νὰ περιέλθω πέντε ἓξ ἡμέρας εἰς τὴν ἐξοχήν. Θέλω παραγγείλει, ἂν ἐξέλθω ἀπὸ τὸ Ἰάσιον, τὸν γραμματικόν μου, ἅμα λαβὼν ἐπιστολὴν τῆς Ἐκλαμπρότητός της πρός με, νὰ μὲ τὴν προφθάσῃ μὲ πόσταν, καὶ ἀμέσως, ἀπ' ὅπου καὶ ἂν ἦμαι, θέλω εἰδεάσει τὴν Ἐκλαμπρότητά της, καὶ ἑπομένως θέλω εὑρεθῆ κατὰ τὴν διορισθησομένην ἡμέραν εἰς Σκουλένι. Εὐχόμενος αὐτῇ πᾶν ἀγαθὸν καὶ ἐπιτυχίαν παντὸς ἐφετοῦ, μένω διὰ βίου.

«ἀδελφὸς καὶ δοῦλος προθυμότατος εἰς τὰς προσταγάς της

«ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ».

Αὐτοχείρως ὑπεσημείου ἐνταῦθα ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σοῦτσος τὰ ἀκόλουθα.

«Τὴν πολύτιμόν μοι Ἐκλαμπρότητά της ἀκριβῶς προσκυνῶ, καὶ ὑπερευχαριστῶ διὰ τὴν συγγενικωτάτην ἀγάπην της. Ὁ πόθος μου εἰς τὸ νὰ τὴν ἀπολαύσω προσωπικῶς ὕστερον ἀπὸ τόσους χρόνους εἶναι τόσον ὑπερβολικός, ὥστε, μ' ὅλον ὁποῦ πάσχει ἡ ὑγεία μου, πάλιν θέλω τρέξει εἰς τὸ νὰ ἀξιωθῶ νὰ τὴν ἰδῶ».

(β) Ἰδοὺ καὶ τούτου ἡ πατριωτικὴ ἐπιστολή.

Ἐκλαμπρότατε καὶ περίβλεπτε Πρίγκιψ!

Βουκουρέστιον 1820 σεπτεμβρίου κ'.

«Οὐδέποτε ἠξιώθην νὰ γνωρίσω τὴν Ἐκλαμπρότητά της προσωπικῶς κατὰ τὸν ἔνθερμον πόθον μου· ἀλλ' ἐκ φήμης ἀρκετὰ τὴν ἐγνώρισα. Τὰ σπάνια πλεονεκτήματά της ἐνέπνευσαν ἀνέκαθεν εἰς τὴν ψυχήν μου φρονήματα βαθείας ὑπολήψεως καὶ ἰδιαζούσης συμπαθείας καὶ σχέσεως. Τὸ φιλογενὲς δὲ αὐτῆς πρὸ πάντων καὶ τὸ φιλόπατρι, τὸ πρῶτον χαρακτηριστικὸν ψυχῆς εὐγενοῦς καὶ ὑψηλοτέρου φρονήματος, προσήλωσαν τὴν καρδίαν μου εἰς τὸ ἔκλαμπρον καὶ ἀξιάγαστον αὐτῆς ὑποκείμενον, νοερῶς μὲν, πλὴν ἀμετατρέπτως καὶ ἀδιαλύτως. Διψῶ τὴν γνωριμίαν της· ἀλλ', ἀδυνατούσης πρὸς τὸ παρὸν τῆς προσωπικῆς καὶ ἀμέσου ἐντεύξεως, καταφεύγω εἰς τὴν ἔγγραφον παράστασιν τῶν πρὸς αὐτὴν αἰσθημάτων μου.

«Χαίρω, ἀξιάγαστε Πρίγκιψ, διὰ τὸν καλὸν ὑπὲρ τοῦ λαμπροῦ τε καὶ ἀθλίου Γένους ἀγῶνα, ὃν ἡ Ἐκλαμπρότης της ἀξιοπρεπῶς ἐνεδύσατο, καὶ συγχαίρω τῇ φίλῃ πατρίδι, ὅτι γεννᾷ καὶ πάλιν τοιούτους υἱοὺς, ἀξίους ἑαυτῆς καὶ ἱκανοὺς νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀναγέννησίν

της καὶ εἰς τὴν διάλυσιν τῶν ἀφορήτων καὶ πολυχρονίων δεινῶν της. Καὶ ταῦτα μὲν, ὅσα γενικῶς ἡ πατρὶς ἐλπίζει ἀπὸ αὐτήν. Ἐλπίζω δὲ κἀγὼ μερικώτερον, συγκαταταττόμενος εἰς τὴν σειρὰν τῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν καὶ δούλων της, νὰ ἔχω τοῦ λοιποῦ μικρόν τι μέρος εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ γενναίαν καρδίαν της. Τοῦτο τὸ ἐλπίζω, τὸ ἐξαιτοῦμαι παρὰ τῆς αὐτῆς Ἐκλαμπρότητος ὡς ὁμογενὴς, ὡς ὁμόφρων, ὡς μὴ ἀμέτοχος τοῦ θείου πυρὸς τοῦ ἐξάπτοντος τὴν ψυχήν της, καὶ ὡς φιλοτιμούμενος νὰ μὴ φανῶ διόλου ἀσυντελὴς, οἷον τὸ ἐπ' ἐμοὶ, εἰς τὸ ἱερὸν ἐπιχείρημα. Ἕως ὅτου δὲ νὰ ἀξιωθῶ εἰς ὥρας εὐτυχεστέρας καὶ εἰς περιστάσεις αἰσιωτέρας τῆς λαμπρᾶς καὶ ζωηφόρου μοι παρουσίας της, εὐδαίμων λογισθήσομαι, ἐὰν ὑποκλέπτουσα ἐνίοτε δύο στιγμὰς ἀπὸ τὰς εὐγενεῖς φροντίδας της, μὲ ἀξιοῖ ἐκλάμπρων διστίχων της.

«Μένω δὲ «τῆς περιβλέπτου αὐτῆς Ἐκλαμπρότητος
«ὅλος πρόθυμος εἰς τοὺς ὁρισμοὺς δοῦλος
«ΙΑΚΩΒΟΣ Γ. ΡΙΖΟΣ».

(γ) Ἰδοὺ ἡ ὅλη αὐτόγραφος ἐπιστολὴ τούτου.

«Περιφανέστατε Κύριε!

«Δὲν δύναμαι νὰ εὕρω λέξεις ἀρκετὰ ἐμφατικὰς, διὰ νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰν, ὁποῦ ἠσθάνθη ἡ ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀπὸ 12 μαΐου σεβαστοῦ μοι γράμματός της, καὶ νὰ ἀποδώσω πρεπόντως τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν σεβαστόν μοι ἄνδρα ἄξιον τῶν προγόνων του Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, καλοῦ πατρὸς καλὸν τέκνον καὶ κληρονόμος τῶν ὑψηλῶν ἐκείνου ἀρετῶν καὶ φρονημάτων. Διὸ καὶ συγχαίρω ἐμαυτὸν διὰ τὴν διὰ γραμμάτων πολύτιμον γνωριμίαν της. Συγχαίρω δὲ καὶ τοὺς ὁμογενεῖς, ὡς ὠφεληθησομένους βεβαίως διὰ τῆς συνδρομῆς, ὁποῦ ἀπὸ φιλογενῆ ζῆλον ἀνεδέχθη ἡ Ἐκλαμπρότης της νὰ διενεργήσῃ διὰ τὸ κοινὸν Ἑλληνικὸν σχολεῖον.

«Ὁ σκοπὸς τοῦ ῥηθέντος καταστήματος εἶναι τόσον καλὸς, ὅσον ἔσεται μέγα εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μας τὸ ἐκ τούτου πορισθησόμενον ὄφελος.

«Τὸ Γένος μας ὅτι ἔχει ὑπέρ ποτε ἀνάγκην φωτισμοῦ, τοῦτο αὐταπόδεικτον.

«Ὅσοι ἐκατηγόρησαν τὴν ἀποκατάστασιν τούτου τοῦ καταστήματος, ἐκινήθησαν ἀπὸ πολλοὺς βέβαια λόγους, οἱ μὲν ἀπὸ τὴν σμικρότητα τοῦ νοός των, οἱ δὲ ἀπὸ ποταπὴν αἰσχροκέρδειαν, οἱ τρίτοι ἀπὸ περιέργειαν καὶ φιλαυτίαν, πράξαντες πολλὰ ἐναντίον τῶν ὧν εἶχαν

δώσει ὑποσχέσεων, οἱ τέταρτοι ἴσως ἀπὸ φιλογενῆ ζῆλον καὶ προσοχὴν περὶ τὰ τοιαῦτα, διὰ νὰ μὴν βλάψουν ἀντὶ νὰ ὠφελήσουν. Μὲ ὅλα ταῦτα ἔπρεπε νὰ γίνουν τινὰ, διὰ νὰ θολωθῇ, ὡς λέγει ἡ παροιμία, τὸ ὕδωρ, καὶ νὰ καθαρισθῇ ἑπομένως, καὶ νὰ γένῃ, ὡς ἤδη φαίνεται, διαυγές.

«Ἐνταῦθα εἶναι ἡσυχία· συνδρομηταὶ ἀρκετοὶ, ἀποβλέποντες οἱ πάντες πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Λαζάρου, ὅστις μέχρι τοῦδε τοὺς ἐγκαρδίωνε, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς θέλει ἔτι μᾶλλον τοὺς ἐνθαρρύνει. Μὲ ἐπρόσταξε νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι καταγίνεται ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὸ νὰ γίνῃ συντελεστικὸς εἰς τὴν ἐνεργουμένην τοῦ κοινοῦ σχολείου συνδρομήν· καὶ ὅτι, πρόθυμος ὢν περὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ χρέος φιλογενείας, προθυμότατον τὸ παράδειγμα τῆς Ἐκλαμπρότητός της τὸν ἀπεκατέστησε. Εἴθε νὰ ἀπολαύσητε ὅσον τάχος τὴν ἣν σᾶς ὑπεσχέθησαν συνδρομήν!

«Μοὶ εἶπεν ἔτι ὁ Α. Λ. νὰ σᾶς γράψω, ὅτι θέλει ἀκολουθήσει τὰς συμβουλάς της εἰς τὸ νὰ ἐνισχύῃ τοὺς ἀδυνάτους καὶ νὰ διαλύῃ κάθε νέφος, ὁποῦ ἐνδέχεται νὰ σχηματίζουν ἡ ἀμάθεια καὶ κακία.

«Ὁ Κύριος Α. Λ. ἐπιθυμοῦσε νὰ μάθῃ ἀπὸ τὴν Ἐκλαμπρότητά της τὰς ἰδέας τοῦ Εὐεργετικοῦ εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κεφάλαιον· ὅθεν καὶ τὴν παρακαλεῖ δι' ἐμοῦ νὰ ἤθελε συγκατανεύσει νὰ τὸν ἰδεάσῃ μὲ πρῶτον.

«Παρακαλῶ νὰ μοὶ γράψῃ, ποῦ καὶ πρὸς ποῖον πρέπει νὰ διευθύνω τὰ πρὸς αὐτὴν γράμματά μου, καὶ νὰ μοὶ ἐπιχορηγήσῃ τὴν συγγνώμην της, ἂν δὲν προσθέτω ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ παρόντος μου γράμματος τοὺς τίτλους της καὶ ὄρδινά της, διότι δὲν τὰ γνωρίζω ἐντελῶς.

«Τὸ πρὸς τὸν καπετὰν Γ. γράμμα ἐνεχειρίσθη ἰδίαις χερσὶ, ἐπροξένησε μεγάλην χαράν. Μὲ δευτέραν πόστα ἀποκρίνεται. Εἶναι καλὸς, τίμιος καὶ εὐπειθής.

«Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ εἰμὶ μὲ εἰλικρινῆ φρονήματα καὶ μὲ ἄπειρον σέβας.

Βουκουρέστι 8 *ἰουνίου* 1820.

τῆς σεβαστῆς μοι Ἐκλαμπρότητος
ταπεινὸς δοῦλος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ».

Σημειωτέον, ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ τρίτου προσώπου ἀντὶ πρώτου ἦτο τρόπος τοῦ γράφειν ἕνεκεν πλείονος ἐπιφυλάξεως. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ Λεβέντης, γράφων περὶ Ἀλεξάνδρου Λαζάρου ἐννόει ἑαυτὸν, ἐκτὸς εἰμή τις ὑπολάβῃ ἐννοούμενον τὸν ἡγεμόνα Βλαχίας Ἀλέξανδρον Σοῦτσον διὰ τὴν ἀναφερομένην πρὸ πάντων φράσιν: «Μὲ ἐπρόσταξε νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι καταγίνεται ὅλαις δυνάμεσιν . . . » Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον οὐδόλως συμ-

βιβάζεται πρὸς τὴν ἀπὸ 24 ὀκτωβρίου 1820 διαταγὴν τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὸν Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον, διαλαμβάνουσαν: « . . . Σεῖς δὲ . . . καταστρέψατε τὴν ὑπάρχουσαν » (ἐν Βουκουρεστίῳ) διοίκησιν, πιάσατε τὸν Ἡγεμόνα . . . » (Ὅρα περαιτέρω ἐν τῷ Κεφ. Γ'. τοῦ παρόντος Μέρους σελ. 88.)

(δ) Δι' ὁμοίας τῆς πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιστολῆς ἔγραψεν ὁ Ὑψηλάντης καὶ πρὸς τὰ μέλη τῆς Ἀρχῆς καὶ πρὸς ἄλλα διάσημα πρόσωπα. Ἴδοὺ ὅ,τι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐξηγεῖτο ὁ Πατσιμάδης ἐν μιᾷ πρὸς τὸν Ξάνθον ἐπιστολῇ τῆς 21 μαΐου 1820: » . . . Τὴν παρὰ τοῦ Καλοῦ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν λαβὼν ἐχάρην μεγάλως, καὶ χαίρων » σοὶ γράφω διὰ τὸν μέγιστον πατριωτισμὸν καὶ ἔνθερμον ζῆλον τοῦ ἀνδρός. Εἴθε ἡ » φιλτάτη ἡμῶν πατρὶς νὰ εὐημερῇ καὶ μὲ ἄλλα τοιαῦτα τέκνα της! . . . Οἱ νέοι » Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ μεταγενέστεροι, θέλουσι γνωρίζει εἰς τὸν Καλὸν μεγαλω- » τάτην, διὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβε φροντίδα, χάριν».

ΣΕΛΙΣ 37.

(α) Πρῶτοι εἰς τὸν βαθμὸν αὐτὸν εἰσήχθησαν ὁ Νικόλαος καὶ Γεώργιος Ὑψηλάνται, ἀκολούθως ὁ Γεώργιος Καντακουζηνὸς, καὶ ἐν τῇ Ὀδησσῷ κατὰ τὸν αὔγουστον ὁ Περραιβός.

ΣΕΛΙΣ 38.

(α) Ἴδοὺ τὸ ἔλον τῶν ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς Ἐφόρους.

«Οἱ κατὰ τόπους Ἔφοροι τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος προτρέπονται, ἵνα ἐξετάζωσιν ἀνὰ ἕκαστον τῶν μελῶν ἐρχόμενον ἀλλαχόθεν, ἢ ἀπερχόμενον, ἢ ἐκεῖ διατρίβοντα πραγματείας χάριν, μὲ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν, ὡς ὁ θεῖος Ἀπόστολος παραγγέλλει: «Βλέπετε, ἀδελφοὶ, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοὶ, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι».

«Προτρέπονται ἔτι, ἵνα ἐπιμελῶνται παντοίῳ τρόπῳ, ὥστε οἱ δυνάμενοι νὰ συντρέχωσι τοὺς ἀδυνάτους, βοηθοῦντες αὐτοῖς κατὰ τὰς χρείας, ἢ συνιστῶντες αὐτοὺς εἰς ὑπουργήματα κατὰ τὰς χρείας, ἢ συνιστῶντες αὐτοὺς εἰς ὑπουργήματα κατὰ τὴν ἀξίαν ἢ ἐπιτηδειότητα ἑκάστου, διότι, ὡς ὁ θεῖος Ἀπόστολος παραγγέλλει: «Ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν».

«Πρὸς τούτοις, ἵνα ἐπαγρυπνῶσιν ἀδιακόπως, ὥστε νὰ προλαμβάνωνται αἱ καταχρήσεις τῶν κακοήθων, περιστέλλοντες τὴν ὁρμὴν αὐτῶν μὲ οἱονδήποτε φρόνιμον καὶ νουθετικὸν τρόπον, ἀναφέροντες πρὸς τούτοις ἑνὶ ἑκάστῳ ἀδελφικῶς, ὅτι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ εὐταξία καὶ σεμνοπρέπεια, ὅταν ἡ ἀταξία μείνῃ ἀδιόρθωτος. Διὰ τοῦτο βέβαια καὶ ἡ Ἐκκλησία λέγει: «Παιδεύετε τοὺς ἀτάκτους, ἵνα μὴ ὑπεραίρωνται».

«Ὑποχρεοῦνται πρὸς τούτοις οἱ Ἔφοροι τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφό-

τητος, ἵνα εἰδεάσωσι τὴν περὶ αὐτοὺς Ἀδελφότητα μὲ οἱονδήποτε ἀσφαλέστερον τρόπον, ὅτι ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ ἀδείας αὐτῶν νὰ μὴ συγκαταλέγεται ἀδελφὸς εἰς τὴν τάξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, ἀλλὰ, γενομένης πρῶτον ἐρεύνης μετὰ τῆς ἀνηκούσης σκέψεως, ἔπειτα νὰ συγκαταριθμηθῇ καὶ ὁ ἐγκρινόμενος εἰς τὴν τάξιν τῶν λοιπῶν.

«Ἀνάγκη νὰ γίνωνται καὶ συνελεύσεις, ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, ἔνθα συνερχόμενα τὰ μέλη καὶ φρονίμως σκεπτόμενα περὶ τῶν συμφερόντων, νὰ ἀποφασίζωσι τὰ δοκοῦντα, ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀδελφότης ἀπαιτεῖ.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι βεβαιοῦμεν ὡς ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ ὡς τίμιοι ἄνθρωποι, ὅτι θέλομεν φυλάττει ἀπαραβάτως πάντα τὰ εἰρημένα. Βεβαιοῦμεν πρὸς τούτοις, ὅτι θέλομεν φυλάξει καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν εἰλικρινεστάτην, χωρίς ποτε νὰ ἐνεργήσῃ τις ἐξ ἡμῶν ἰδιαιτέρως ἄνευ τῆς γνώμης τῶν λοιπῶν συνεφόρων.

«Τὸ παρὸν θέλει φυλάττεται εἰς τὰ ἀρχίβια, ὡς δεῖγμα τῶν πιστῶν ἐκδουλεύσεων καὶ εἰς τὰς μεταγενεστέρας γενεάς».

(6) Ἔχομεν τοιαύτην ἔντυπον ἐθνικὴν ὁμολογίαν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

«ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΟΝ ΦΛΩΡΙΩΝ ΕΚΑΤΟΝ.

Διὰ φλωρία ὁλλανδ. ἑκατὸν, χάριν συνδρομῆς δεδομένα.

Ὁ προκαταβαλὼν φιλογενὴς καὶ φιλόκαλος συνδρομητὴς τὴν ποσότητα τῶν ἑκατὸν ὁλλανδικῶν φλωρίων βεβαιοῦται διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος παῤῥησιαζόμενον τὸ παρὸν, πρὸς οὓς ἀνήκει, θέλει ἔχει τὸ κῦρος. Πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης ὑποψίας καὶ βεβαίωσιν πιστότητος ἀπὸ μέρους τῆς Ἀρχῆς ἐγγυᾶται καὶ ὁ ὑπογεγραμμένος.

Ἀριθμὸς ἰανουαρίου 1821 Εἰς τόπον τοῦ Γ. Ἐ.

Ν. ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 39.

(α) Ἡ σφραγὶς αὐτῆς ἦτο τριμερὴς, ἑκάστου τῶν μελῶν φέροντος τὸ τριτημόριον. Σύμβολον δ' εἶχε τὸν Ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν καὶ παραλλήλως τὸν Σταυρὸν κρατούμενον ὑπὸ χειρὸς· κάτωθεν δὲ αὐτοῦ κεφαλαιώδη γράμματα οὕτωσί.

Φ

Κ Μ Μ

Ε

σημαίνοντα «Φιλική Ἑταιρία, Κουμπάρης, Μαῦρος, Μπάρμπας». Ἕκαστον τῶν γραμμάτων περιεκυκλοῦτο ὑπὸ κλάδων δάφνης καὶ ἐλαίας, ὡς καὶ ὅλη ἡ περίμετρος τῆς σφραγίδος.

ΣΕΛΙΣ 40.

(α) Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφον τοῦτο.

« Ν. 81. Φίλε καὶ ἀδελφὲ Κ. Θεόδωρε Κολοκοτρώνη!

«Τὸ ἀπὸ 1 δεκεμβρίου 1818 γεγραμμένον γράμμα σου ἐλάβομεν καὶ ὑπερήσθημεν ἀμέτρως, μάλιστα διὰ τὸν ἑλληνικὸν καὶ ἡρωϊκὸν χαρακτῆρά σου, διὰ τὸν ὁποῖον ὄχι μόνον ἀπολαμβάνεις τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν, ἀλλὰ θέλεις συναριθμηθῆ ποτε εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀνδρείων καὶ ἐνδόξων στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ παρὸν ἡμέτερον τοῦτο γράμμα στέλλεται πρὸς τὴν φιλίαν σου διὰ τοῦ σεβαστοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, τὸν ὁποῖον κατ' ἐκλογὴν διωρίσαμεν Γενικώτατον Ἔφορον τῶν ὑποθέσεων τῆς φιλανθρώπου Φιλικῆς Ἑταιρίας μας. Ὁ καιρὸς, φίλε, μᾶς ἀναγκάζει νὰ ζητήσωμεν τὰ δικαιώματά μας· καὶ, διὰ νὰ μὴ καταισχυνθῶμεν ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ μείνωμεν πάλιν ὡς οἱ βάτραχοι εἰς τὴν λάσπην, δὲν πρέπει ν' ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ αὐτὸς ὁ χρυσοῦς καιρός. Λοιπὸν, εὐθὺς ὅπου λάβῃς τὸ παρόν μας, θέλεις φροντίσει νὰ προδιαθέσῃς καὶ νὰ συνδέσῃς μὲ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον τῆς φιλικῆς ὁμονοίας τοὺς Καπετανέους, ὁποῦ γνωρίζεις, τοὺς ὁποίους θέλεις συμβουλεύσει νὰ ἑτοιμασθοῦν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ, διὰ νὰ μὴν ἐννοήσουν παράκαιρα τὰ φρονήματά μας οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σταυροῦ, καὶ εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ἀμέσως ν' ἀκολουθήσητε ὅλοι τὰ ὅρδινα τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας συμφέρει νὰ πείθησθε, ἐπειδὴ χωρὶς ὑπακοὴν κανένα καλὸν δὲν γίνεται, καθὼς ἠξεύρετε. Τώρα νὰ ἴδωμεν τὴν ἀξιότητά σας! Τώρα νὰ ἴδωμεν, ἂν ἦσθε Ἕλληνες, ἀπόγονοι τοῦ Ἐπαμινώνδα, τοῦ Θεμιστοκλῆ καὶ τοῦ ἥρωος Λεωνίδα. Ἔρρωσο».

(β) Ἰδοὺ καὶ τὸ ἴδιον τοῦτο ἔγγραφον.

«Κύριε καπετὰν Θεόδωρε Κολοκοτρώνη!

«Πετρούπολις ᾳωκ' ἰουνίου ιέ.

«Ἀκριβῶς σὲ χαιρετῶ καὶ σὲ ἀσπάζομαι. Ὁ ἔνθερμος ζῆλος, ὅπου ἔχεις, διὰ νὰ δουλεύσῃς τὴν πατρίδα, καὶ ἡ φυσική σου γενναιότης καὶ ἀγχίνοια εἶναι ἀρκετὰ γνωστὴ ἐκεῖ ὁποῦ πρέπει. Διὸ, καὶ ἅμα ὁποῦ

λάβῃς τὴν πρὸς σὲ παρὰ τῶν Κυρίων ἐνταῦθα ἐμπερικλειομένην ἐπιστολήν, ἀφ' οὗ καλῶς τὴν ἀναγνώσῃς, θέλεις ἐξακολουθήσει, ὡς διορίζεσαι ἐν αὐτῇ. Πρόσεξον λοιπὸν νὰ μὴ παραβῇς ἢ ἀμελήσῃς τὸ παραμικρότερον, ἐπειδὴ ἀντιβαίνεις τοὺς ὅρους καὶ ὑποσχέσεις ὁποῦ ἔδωσας διὰ τὴν εἰς κάθε καιρὸν ὑπακοήν σου, φαινόμενος ἅμα καὶ ἀνάξιος τῶν προπατόρων σου ἀπόγονος.

«Ταῦτα καὶ μένω ἀσπαζόμενός σε καὶ αὖθις καὶ ἐπευχόμενός σε ὑγείαν καὶ ἐπιτυχίαν. τῆς Τιμιότητός σου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 41.

(α) Ὁρα καὶ ἐν τῷ «Παραρτήματι Διαφόρων Ἐγγράφων» τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βιάρον Καποδίστριαν.

(β) Ἰδοὺ τὸ οὐσιῶδες αὐτὸ ἔγραφον.

«Ἐνδοξότατοι, περίβλεπτε Κ. Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, καὶ γεραρὲ πρώην Ἀντώνμπεη Κ. Γρηγοράκη, καὶ εὐγενέστατε Καπετὰν Παναγιώτη Τρουπάκη, χαίρετε!

«Καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς ὅλον τὸ Πανελλήνιον εἶναι ἐγνωσμένον τῆς ψυχῆς ὑμῶν τὸ εὐγενὲς, ἐλεύθερον καὶ ἀγέρωχον, τὸ ὁποῖον, καθὸ κτῆμα τῶν ἀθανάτων ἡμῶν προγόνων, σεῖς μόνοι διεσώσατε εὐτυχῶς τέσσαρας ἤδη σχεδὸν αἰῶνας. Δι' αὐτὸ οὖν τοῦτο θέλετε μείνῃ, καθὼς ἐστὲ, μακαριστοὶ καὶ ἀθάνατοι ἥρωες, φυλάξαντες ἀσβέστους τοὺς λαμπροὺς τούτους σπινθῆρας, τοὺς ὁποίους ἐλπίζομεν τόσον ἡμεῖς, ὅσον καὶ πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν, ν' ἀναδείξετε ἐν καιρῷ φαεινοτάτους καὶ ἀκτινοβόλους πυρσοὺς, ἵνα δι' αὐτῶν ὁδηγήσητε τοὺς ἐν πελάγει δειλίας πλέοντας εἰς ὅρμους γενναιοψυχίας, ἡρωϊσμοῦ καὶ σωτηρίας.

«Ἀλλ' ἰδοὺ καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἀδελφοί! ἰδέτε τὸν ἥλιον πλησιάζοντα εἰς τὸν γαληνὸν ὁρίζοντα τῆς Ἑλλάδος! χαρῆτε! ἐπειδὴ τώρα διπλῇ τετραπλῇ θέλετε τρυγήσει τῶν τοσούτων πολυχρονίων καὶ αἱματοσταγῶν ἀγώνων τοὺς καρποὺς, ἀφ' οὗ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα τῶν ἱερῶν σποπῶν μας, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἄπταιστον ἐπιτυχίαν ποῖος ἀμφιβάλλει, ἐν ᾧ βλέπει τοὺς τωρινοὺς τρόπους τῶν Σπαρτιατῶν, τὴν ἐθνικὴν σύμπνοιαν καὶ τῶν εὐεργετῶν μας τὰ ἐλέη;

«Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, καὶ τοῦ σκοποῦ ἡμῶν ὄντος ἱεροῦ καὶ δεομένου Προμηθέως καὶ Ἀθηνᾶς προνοίας, δὲν λείπομεν νὰ προτρέψωμεν ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ, εἰς τὰ δοκοῦντα καὶ φαινό-

μενα κοινωφελῆ καὶ σωτήρια. Μολονότι ἐκ τῆς προλαβούσης συνθήκης τῶν τριῶν οἰκογενειῶν ὑμῶν ἐγνώσθη, πόσον προχωρήσατε εἰς τὰς ἀρετὰς, αἱ ὁποῖαι μέλλουν νὰ χρησιμεύσουν εἰς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς· μολοντοῦτο καὶ τώρα διὰ τῶν αὐτῶν τούτων ἀρετῶν σας θέλετε παρακινήσει καὶ τὰς λοιπὰς οἰκογενείας νὰ συνδεθῶσι καὶ νὰ συσφίγξωσι τὰς ὀσφύας αὐτῶν, καὶ ὁπλιζόμεναι μὲ τῆς ἀγάπης καὶ πίστεως τὸν θώρακα καὶ μὲ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τῶν συμμάχων τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ παθῶν, ὥστε, ἐνηχηθείσης τῆς θείας σάλπιγγος, νὰ δράμωσιν ἀπνευστὶ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου.

«Βλέπετε δὲ, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, ἐπειδὴ τὰ γραφόμενα ἔνορκα συμφωνητικά σας δὲν εἶναι κτύποι ὀδόντων διακενῆς λεγόμενοι. Αὐτὰ θέλουσιν εἶναι πεφυλαγμένα εἰς τὰ ἀρχίβια, διὰ νὰ στεφανώσωσι μίαν ἡμέραν τοὺς φυλάξαντας τὰς συμφωνίας των, ἢ νὰ τοὺς καταδικάσωσιν εἰς αἰώνιον ὄνειδος. Λοιπὸν φιλοτιμηθῆτε νὰ ἐμμείνητε εἰς τὰς ὑποσχέσεις σας ἀκλόνητοι, παρακινοῦντες καὶ τοὺς λοιποὺς, ὡς εἴπομεν, εἰς τὸν αὐτὸν σύνδεσμον τῆς ἱερᾶς συμπνοίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἤρτηται ἡ ἡ εὐτυχία καὶ δόξα τοῦ ἔθνους, ἢ . . . σιωπῶμεν, δύσφημον, ὃ μὴ γένοιτο! καθὼς ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα, καὶ πρὸ πάντων τὴν πτῶσιν τοῦ Γένους ἡμῶν, ἥτις συνέβη ἐκ τῆς διχονοίας καὶ ἀσυμφωνίας μας.

«Πρὸς εὐκολίαν ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν καὶ μερικῶς παντὸς μέλους τῆς Ἑταιρίας, δηλοποιοῦμεν τῇ ἀδελφικῇ ὑμῶν ἀγάπῃ, ὅτι διωρίσθη ἐξ ἡμῶν Γενικὸς Ἔφορος εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς διαταγὰς ἅπαντες, προσέχοντες εἰς τὸ ἑξῆς, θέλετε ἔχει ὑπακοὴν καὶ πίστιν, προτρέποντες καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς ταῦτα ἐξ ὑμῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ γράφειν ἰδίως δὲν συγχωρεῖ ὁ καιρός.

«Ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ διωρίσαμεν Ἐφόρους τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα θέλετε πληροφορηθῆ παρὰ τοῦ ἁγίου Μονεμβασίας Κ. Χρυσάνθου, καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους θέλετε ἐγχειρίζει ἕκαστος ὑμῶν, ὅ,τι ἔγγραφον θέλει νὰ στείλῃ πρὸς ἡμᾶς, τὸ ὁποῖον θέλει στέλλεται διὰ τοῦ διορισθέντος μέσου ἀσφαλέστατα· ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τοιοῦτος, ὁποῖος δεῖται σκέψεως, μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν πολλοὺς πολυομμάτους Ἄργους, ἐπιτηροῦντας τῶν ἄλλων τὰς ἀφροσύνας, διὰ νὰ τοὺς βλάψουν. Ἄλλο τι δὲν ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν φιλίαν σας εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν πραγμάτων μας, εἰμὴ ἡ μεταξύ σας ὁμόνοια, πίστις

καὶ ὑπακοὴ, ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς ἀπὸ τριῶν ἀγκύρων, σαλεύει ἡ ἐλπὶς ἡμῶν. Ταύτας λοιπὸν ἐνστερνίσθητε, ἐμπνέοντες αὐτὰς καὶ εἰς τοὺς λοιπούς. Περὶ δὲ τῶν ἀναγκαίων μέσων ἀμεριμνήσατε, καὶ ἄλλοι θέλουν ἀναπληρώσει τὰς ἐλλείψεις, καθὼς τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ τὰς ἐδικάς σας. Πρὸς δὲ θέλει σᾶς παῤῥησιασθῇ καὶ ἓν ἄξιον ὑποκείμενον, στελλόμενον παρ' ἡμῶν, τὸ ὁποῖον διὰ ζώσης φωνῆς θέλει σᾶς ὁδηγήσῃ εἰς κάθε κοινωφελὲς ἐπιχείρημα.

«Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ ψυχῆς εἰς τὴν ἀγάπην σας. Ἔχοντες δὲ πεποίθησιν εἰς τὴν φρόνησίν σας, καὶ μὴ ἀμφιβάλλοντες οὐδαμῶς περὶ τῆς πίστεως καὶ εὐπειθείας σας, καὶ ὅτι ἅπαντες φρονήσετε ἓν κατὰ τὴν ἡμετέραν εὐχὴν, εὐχόμεθα ὑμῖν τὰ εὐκταῖα καὶ βίον ἀκύμονα καὶ ἄνετον, μένοντες εἰς τὸ διηνεκές.

« Ἐνδοξότατε Πετρόμπεη !

« Κρίνομεν εὔλογον διὰ τὴν παροῦσαν δεξιὰν περίστασιν νὰ ἐκλέξῃς ἕνα Καπετάνιον ἀπὸ τοὺς αὐτοῦ νεοφερμένους Σουλιώτας τὸν ἐπιτηδειότερον, ἢ τὸν Καλόγηρον Τζάμη ἢ τὸν Νάσον Φωτομάραν, νὰ τὸν στείλῃς εἰς Κέρκυραν, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τοὺς ἐκεῖ εὑρισκομένους Σουλιώτας, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ ὅλους ὅσον τάχος νὰ μετοικήσωσι πανοικὶ εἰς τὰ αὐτόθι, τοὺς ὁποίους ἐλθόντας θέλετε διαμερίσει εἰς τὰς Καπετανίας, καὶ ἡμεῖς, πρὶν φθάσωσι, θέλομεν στείλει τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδα.

Ὁ δὲ σταλεὶς Καπετάνιος ἀμέσως ἀπὸ Κερκύρας νὰ μεταβῇ μυστικῷ τῷ τρόπῳ εἰς Ἤπειρον, νὰ ἑνώσῃ ὅλους τοὺς Καπετανέους εἰς ἓν μὲ σύνδεσμον φιλικὸν, καὶ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ, ὁποῦ, παῤῥησιαζομένου εἰς τὰς αὐτόθι τοῦ ἐκλαμπροτάτου Πεϊζαδὲ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς ὁδηγίας του· ἢ, ἂν ὁ ἴδιος δὲν παῤῥησιασθῇ καὶ τοὺς γράψῃ, πάλιν ὁμοίως νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰ γραφόμενά του.

«Αὐτὸ ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τὴν Ἐνδοξότητά σου νὰ τὸ ἐνεργήσῃς δραστικὰ, φρόνιμα καὶ τάχιστα, ὅσον τὸ δυνατὸν, ἐπειδὴ οὕτως ἀπαιτεῖ ὁ παρὼν καιρός· τὰ δὲ ἔξοδα διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν μετοίκων γράφομεν τῷ Κόμητι Βιάρῳ Καποδίστρια νὰ τοῖς προμηθεύσῃ τὰ ἀναγκαῖα τῆς ὁδοιπορίας των. Ταῦτα δὲ πάντα πρέπει νὰ ἐνεργηθῶσι μὲ τρόπον φρόνιμον καὶ πολλὰ μυστικόν ».

(γ) Ὅρα ἐν τοῖς Σουλιωτικοῖς τοῦ τόμ. Γ'.

ΣΕΛΙΣ 42.

(α) Ὅρα ἐν τῷ τόμ. Β'. τὸ Κεφ. Γ'. περιέχον τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον ἔκθεσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.

ΣΕΛΙΣ 43.

(α) Τῳόντι δύο μυστικοὶ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ ὑπῆρχον τότε ἐν Πάτραις, πεφορτισμένοι, ἵνα βεβαιωθῶσιν, ἐὰν οἱ ῥωσσικοὶ στρατοὶ ἐκινήθησαν, ἢ κινηθήσωνται ἀληθῶς, πρὸς σωτηρίαν τούτου· ἐστηρίζετο δ' ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἐπὶ τῶν ὑποσχέσεων ἃς ἔδοσεν αὐτῷ ὁ πρόξενος Βλασσόπουλος διὰ τοῦ Ἰωάννου Παπαῤῥηγοπούλου εἰσηγήσει τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀχαΐας. Διὰ τὴν Ἑλλάδα, παρασκευαζομένην εἰς πόλεμον, σωτήριον ἦν μέτρον ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἐπομένης ἀναποφεύκτου καταστροφῆς τοῦ μᾶλλον ἐπιφόβου τούτου θηρίου. Τότε δὲ οἱ ἐν Πάτραις, ὅπως δώσωσι τοῖς ἀπεσταλμένοις καὶ δι' αὐτῶν τῷ Ἀλῆ πασσᾷ ἐχέγγυα ἐλπίδος ἀγαθῆς, ἔπεμψαν τὸν Παπαῤῥηγόπουλον εἰς Πετρούπολιν ἐν γνώσει τούτων, πρὸς τὸ φαινόμενον μὲν, ἵνα ὑποστηρίξῃ παρὰ τῷ Καποδίστρια τὴν ἀνάγκην τῆς ταχυτέρας κινήσεως τῶν ῥωσσικῶν στρατῶν πρὸς σωτηρίαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, κυρίως δὲ, ἵνα ἐξετάσῃ καὶ πληροφορηθῇ ἐκ τοῦ πλησίον, ἐὰν ἡ Ῥωσσία διετίθετο βοηθῆσαι τῇ Ἑλλάδι, κινουμένῃ εἰς ἐπανάστασιν, καὶ βεβαιώσῃ τῷ Ὑψηλάντῃ τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐνεπιστεύθησαν τῷ Παπαῤῥηγοπούλῳ, ὡς τιμίῳ ἀνδρὶ, καὶ λευκώματα (μπεγιάζια), ὑπογεγραμμένα παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ προκρίτων τῆς Πελοποννήσου, ἵνα γράψῃ ἐπ' αὐτῶν, ὅ,τι ἂν ἐνόμιζε δέον, φθάνων ἐν τῇ Πετρουπόλει. (Ἐν τοῖς Διαφόροις Ἐγγράφοις, καταχωριζομένοις ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος τόμου, δημοσιεύομεν τὸ πρὸς αὐτὸν συστατικὸν συνάμμα καὶ πληρεξούσιον τῶν Πελοποννησίων.) Περιττὸν, ἐὰν εἴπωμεν ἡμεῖς, ὁπόσῳ ἡ ἀνωτέρω περὶ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ πολιτικὴ πλεκτάνη ὠφέλησεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. (Ὅρα καὶ τόμ. Γ'. ἐν τοῖς Σουλιωτικοῖς.) Σημειωτέον δ', ὅτι ὁ Ἀλῆ πασσᾶς τὴν αὐτὴν ἠκολούθει πολιτικὴν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπὲρ τῆς στρατιωτικῆς βοηθείας ἑαυτοῦ ἀπηύθυνεν αἴτησιν πρός τε τὴν Ἀγγλικὴν καὶ τὴν Γαλλικὴν κυβέρνησιν, ἰδίῳ πρὸς ἑκάστην χρώμενος προσώπῳ, ὡς διὰ μὲν τὴν Ἀγγλικὴν τῷ Κολεβῷ, διὰ δὲ τὴν Γαλλικὴν τῷ Μάνθῳ, καὶ διὰ τὴν Ῥωσσικὴν τῷ Μαρίνογλου. Ἕκαστον τῶν ὀργάνων τούτων ἴδιον εἶχε γραμματέα, καὶ ἀπολύτως ἠγνόει ὁ εἷς, ὅ,τι ἐνήργει ὁ ἄλλος. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία τῶν κυβερνήσεων αὐτῶν, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, συμφέρον εἶχε πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, οὗτος ἐπίστευσε ταῖς ὑποσχέσεσι τοῦ Παπαῤῥηγοπούλου, ὡς ὑπαλλήλου τοῦ ἐν Πάτραις ῥωσσικοῦ προξενείου, καὶ ἐντεῦθεν ἐπέμενεν ἐλπίζων.

(β) Ἐννόει ἐνταῦθα ἑτοίμην τὴν Πελοπόννησον πρὸς ἐπανάστασιν, καὶ μόνον περιμένουσαν τὸν κινήσοντα αὐτὴν ἀρχηγὸν Ὑψηλάντην.

ΣΕΛΙΣ 44.

(α) Ἰδοὺ τὸ ἐπαινετικὸν γράμμα.

« Ἐντιμότατοι καὶ εὐγενέστατοι κύριοι Ἐπίτροποι τῆς ἐν Μόσχᾳ
« φιλογενικῆς Κάσσας.

« Γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἐγένετο ὁ ἔνθερμος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ζῆλός σας καὶ ἡ ἄοκνος ἐπιμέλεια, τὴν ὁποίαν καταβάλλετε εἰς τὴν πρόοδον τῆς ῥηθείσης Κάσσας· ἀνθ' ὧν καὶ δὲν λείπομεν νὰ σᾶς δηλώ-

σωμεν διὰ τοῦ παρόντος ἐνσφραγίστου ἡμῶν γράμματος ἀνεκλάλητον χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν, ὁποῦ ἠσθάνθημεν, καὶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν ἀπὸ μέρους ὅλου τοῦ Γένους μὲ τὰς ἀνηκούσας ἀνευφημίας. Ἡ θαυμαστὴ Ἑλλὰς, τῆς ὁποίας ὅλοι εἴμεθα τέκνα γνήσια, θέλει στεφανώσῃ μίαν ἡμέραν τοὺς ἤδη ἀγῶνας καὶ θυσίας ὅλων ὑμῶν μὲ τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς ἀθανασίας, συγκατατάττουσα καὶ ὑμᾶς εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀθανάτων προπατόρων μας. Ἂς πασχίσωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοὶ ἡμῶν συμπατριῶται, νὰ γίνωμεν ἄξιοι τούτων τῶν ἀνταμοιβῶν, μὴ φειδόμενοι μήτε κόπους, μήτε χρήματα, τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἀπόκτησις καὶ ἡ ἀπώλεια εἶναι ἔργα τῆς ἀστάτου τύχης· ἀλλὰ ἐπιζητοῦντες τὴν ἀθάνατον δόξαν νὰ καταγινώμεθα ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ταύτης, τὴν ὁποίαν τότε μόνον θέλομεν ἔχει, ὅταν ἐκτελῶμεν τὰ πρὸς τὴν γλυκυτάκην ἡμῶν πατρίδα ἀπαραίτητα ἡμῶν χρέη. Ταῦτα πρὸς ἔνδειξιν τοὺ ἐνθέρμου ὑμῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ζήλου. Ἐῤῥωσθε. Ἐν Μόσχᾳ, Ἰούλιος 1820.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(6) Ὁ διορισμὸς αὐτοῦ.

«Φιλογενέστατε κύριε Ἰωάννη Πούμπα!

«Κατὰ τὴν ἣν παρὰ τῶν κυρίων Ἀρχηγῶν ἔλαβον ἐπιτροπικὴν ἐπιστασίαν, γνωρίζων κάλλιστα τὸ τίμιον τοῦ χαρατῆρός της καὶ πεπεισμένος ὢν εἰς τὴν ἄκραν φιλογένειάν της, ἀποκαθιστῶ τὴν εὐγενείαν της Ἐπίτροπον τέταρτον τῆς νεοσυστηθείσης ἐνταῦθα φιλογενικῆς Κάσσας, οὐδαμῶς ἀμφιβάλλων εἰς τὸ ὄφελος, ὁποῦ μέλλει νὰ προξενήσῃ, διὰ τὸν ὃν ἔχει εἰς τὰ συντείνοντα τῇ πατρίδι ἡμῶν ἔνθερμον ζῆλον. Ὅθεν ἂς ἀναλάβῃ μετὰ τῆς συνήθους της ἐπιμελείας τὴν ἐπιστασίαν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἡ ποθητὴ ἡμῶν πατρὶς δι' ἐμοῦ σήμερον τῇ ἐμπιστεύεται, καὶ ἐκτελοῦσα τὰ χρέη τοῦ καλοῦ πατριώτου νὰ γίνεται τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς, καὶ οὕτω νὰ ἀπολαύσῃ τὰς ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ἀνηκούσας αὐτῇ ἀμοιβάς. Ναὶ, ἀγαπητέ μοι ἀδελφὲ, βέβαιος εἶμαι, ὅτι καὶ ἡ εὐγενεία της θέλει ἀναδειχθῆ ἀσφαλέστατα εἰς τὴν ἐπιστασίαν ταύτην, καὶ ἐγὼ θέλω λάβει τὴν εὐχαρίστησιν διὰ τὴν εὐτυχῆ ἐκλογὴν ὁποῦ ἔκαμον. Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μένω ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.»

(γ) Ἀκολουθεῖ ἡ νέα καὶ τόσῳ ἐπιτηδεία προκήρυξις αὕτη, ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ἑταιρίας στηριζομένη, μᾶλλον δὲ τὸ πνεῦμα τῆς Ἑταιρίας ὑπηρετοῦσα, ὅλην δὲ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς ἐκφράζουσα, καὶ εἰς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ προσκαλοῦσα ἕκαστον.

«ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ.

«Ἰδοὺ σὺν Θεῷ ἁγίῳ, ὁμογενεῖς ἀδελφοί, ἠνέῳκται καὶ ἡμῖν στάδιον φιλογενείας καὶ ἐπιδείξεως εἰς ἔνδειξιν τῆς ἑλληνικῆς ἡμῶν προαιρέσεως καὶ εἰς βεβαίωσιν τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα γενναίων αἰσθημάτων πρὸς φωτισμὸν καὶ βελτίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους.

«Ἡ ἱερὰ φωνὴ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας κυρύττει πρὸς ἅπαντας τοὺς Ὀρθοδόξους ὁμογενεῖς, οὓς καὶ βεβαιοῖ (*) μὲ ὅλους τοὺς ἱεροὺς λόγους διὰ τὴν πρὸ πολλοῦ μελετωμένην ἔκδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοκαλίας, εἰς δεκαὲξ τόμους διηρημένην.

«Ἡ ἔκδοσις αὕτη, ὁμογενεῖς ἀδελφοί, ἡ ἐγνωσμένη εἰς τὸ Γένος διὰ τῆς προκηρύξεως, μᾶς ὑπόσχεται μὲ ὅλους τοὺς ἀποχρῶντας λόγους, ὅτι θέλει ἐξαλείψει τὸ ὄνειδος τῆς ἀμαθείας (**).

«Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου ἔργου ἀπαιτοῦνται μὲν καὶ ἄλλα πολλὰ, ἀλλὰ μεταξὺ πάντων ἡ κατὰ τόπους ἐλπιζομένη ἁδρὰ καὶ γενναία συνδρομὴ τῶν φιλογενῶν συνδρομητῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται καὶ δι' ἔργων ἡ προθυμία ἑκάστου, ὡς λέγει καὶ ἡ ἁγία Γραφή: «Δεῖξόν σου τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου».

«Ἡ πατρὶς, ὁμογενεῖς καὶ ὀρθόδοξοι Ἀδελφοὶ, γνωρίζουσα τὴν ἐκ ταύτης τῆς ἐκδόσεως ὠφέλειαν, ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν, ἔνθα καὶ λέγει πρὸς τὰ γνήσιά της τέκνα, ὡς κοινὴ μήτηρ παῤῥησιαζομένη:

«Τέκνα μου ἀγαπητά!

«Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἡ ἔκδοσις τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων εἶναι ἀναγκαιοτάτη καὶ ἐπωφελεστάτη. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἡ πρώτη πατρικὴ ἡμῶν κληρονομία εἶναι καὶ νομίζεται ἡ μάθησις. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι κατὰ χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον πρέπει νὰ εὑρίσκωνται σεσημειωμένα τὰ ἀξιοσέβαστα ὑμῶν ὀνόματα ἐν τῷ γενικῷ καταλόγῳ τῶν φιλογενῶν καὶ φιλοκάλων συνδρομητῶν, πρὸς αἰώνιον μνήμην καὶ ἀξιέπαινον τοῖς μεταγενεστέροις παράδειγμα. Ἐνθυμηθῆτε τέλος πάντων, ὡς ὀρ-

(*) Οὕτως ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐντύπῳ προκηρύξει· ἀλλ' ἐν τῇ ἐγγράφῳ, ἣν ἐπίσης ἔχομεν εἰς χεῖρας, οἱ ἐκδόται ἐκφράζονται οὕτω: «καὶ ὡς ἀπὸ μέρους ὑψηλοῦ βεβαιοῖ».

(**) Ἐν τῇ χειρογράφῳ ἡμῶν προστίθενται ἔτι: «καὶ οὔτε θέλει ἔχει χώραν εἰς τὸ ἐ»ξῆς ἡ ἄδικος κατηγορία ἐκείνων, ὅσοι πολλάκις καὶ πολυτρόπως ἐκήρυξαν καὶ ἐν »πολλοῖς ἐβεβαίωσαν, ὅτι πρὸ πολλῶν αἰώνων ἐξέλιπον ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τῶν Ἑλ»λήνων καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἤθη καὶ ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ».

θόδοξοι Χριστιανοὶ, τὰς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ *Κατηχήσεως αὐτοπροαιρέτους καὶ ἐνόρκους ὑμῶν ὑποσχέσεις περὶ τῶν ἱερῶν καθηκόντων καὶ κοινῶν συμφερόντων.* Οἱ ΕΚΔΟΤΑΙ».

Τὰ ἀντίτυπα ταύτης ἐπέμποντο εἰς τὰς Ἐφορίας κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Ὑψηλάντου. Ἐνταυτῷ δὲ διετάσσοντο αὗται, ὅπως κοινοποιοῦσαι ταύτας, πρὸς οὓς ἀνήκει, ἐνθυμίζωσιν αὐτοῖς καὶ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου: «Βλέπετε, ἀδελφοὶ, πῶς ἀκριβῶς »περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοὶ, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι.» Ἐννόει βεβαίως ὁ Ὑψηλάντης τὴν ξένην διπλωματίαν καὶ τὰς ξένας κατασκοπίας.

(δ) Ὅρα περὶ τοῦ Στεφάνου Ζίφκοβιτς καὶ ἐν τῷ τόμῳ Β΄. Κεφαλαίῳ Α΄.

ΣΕΛΙΣ 45.

(α) Ἰδοὺ τὸ σπουδαῖον αὐτὸ ἔγγραφον πρὸς τὴν Ἀρχήν.

«Κύριοι!

. . . . . .

«Ἐγὼ ἐντεῦθεν ἀπομακρυνόμενος μετ' οὐ πολὺ, ἐπιθυμῶ νὰ διατρέξω ὀλίγα μέρη, καὶ φθάσας εἰς τὸν Μωρέαν νὰ διημερεύσω ἐκεῖ, τὸν ἐμπορικὸν βίον μετερχόμενος. Ἂν ἐγκρίνετε τοῦτο, γράψετέ μοι παρέχοντες καὶ μέσα, ὅσων μὲ στοχάζεσθε ἐμπορικῶν σας ὑποθέσεων χρήσιμον καὶ ἱκανὸν νὰ ἐνεργήσω. Χρήματα, ἐφ' ὅσον ἔχω, πρέπει νὰ ἐξοδεύω, μηδὲν ἄλλοθεν ζητῶν· ἀλλ' ἔπειτα (ἐπειδὴ ὀλίγα ἔχω) πόθεν πόσα δύναμαι νὰ λαμβάνω, ὑμέτερον ἔργον νομίζω νὰ μὲ διατάξητε, ὥστε ἐξ ἀφετηρίας νὰ γνωρίσω.

«Ἐκ πολλῶν τεκμαίρομαι ὠφέλιμον τοῦ Μωρέως αἱ πραγματεῖαι νὰ προτιμηθῶσιν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας. Ἐκείνων ἡ ἐξαγωγὴ δύναται μεγάλως ν' αὐξήσῃ τὸ καπιτάλι μας διὰ τὰς λοιπὰς πραγματείας ἀκολούθως. Ἐκεῖθεν στοχάζομαι νὰ ἔχω διαφυλάττων μετὰ πολλῶν σημαντικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐμπόρων ἀλληλογραφίαν, ὡς κατὰ περίστασιν τάχα εὑρεθεὶς ἐκεῖ ἄνθρωπος καὶ ἐκ τοῦ προσεχοῦς καθορῶν τὰ πράγματα· καὶ ἄλλ' ἀντ' ἄλλων γράφων, ν' ἀπομακρύνω πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὸ νὰ κινηθῶσιν ἐπιχειριζόμενοι συστηματικὴν ἐκεῖ ἐργασίαν, ἄχρις ὅτου νὰ διατάξωμεν προκαταβάλλοντες τὰ θεμέλια τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου μας, καὶ ἀκολούθως κατὰ τὴν χρείαν ἐνεργοῦμεν.

«Εὑρίσκεται εἰς τὴν Βύζαν ἕνας τῶν Σουλτάτων τοῦ Κριμίου, Χαμὶλ Κιράϊς ὀνόματι, ἄνθρωπος μὲ πολλὰς γνώσεις καὶ χαρακτῆρα τίμιον, νοὸς δ' εὐεπηβόλου καὶ δυσαπατήτου. Ὑποπτος ὢν, ἐφησυχάζει ἐκεῖ δυστυχῶν. Λύτοῦ ἡ φιλαυτία ἂν ἐξογκωθῇ, καὶ τὴν μὲν φαμελλίαν του ἀπευθύνῃ εἰς Ῥωσσίαν, τὴν ὁποίαν Ῥωσσίαν ἀγαπᾷ, αὐ-

τὸς δὲ κρυφίως ἐλθὼν παρευρεθῇ ἐξαπατώμενος, δυνατὸν μέγα νὰ χρησιμεύσῃ. Ἐγὼ ἀδυνατῶ βεβαίως ν' ἀπέλθω παρ' ἐκείνῳ.

«Περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν μέλλουσαν τῆς Δακίας κατάστασιν ἔχω γνώμην, τὴν ὁποίαν ἐκοίνωσα τῷ Ἀθανασιάδῃ. Ἀκολούθως δ' εὐκαιρήσας ἴσως, ἐκθέσω συγγραμμάτιον περὶ τούτου.

«Τὸν φίλον Δημ. Παρισιάδην, ἀπερχόμενον ἐντεῦθεν, στοχάζομαι νὰ διευθύνω εἰς Μάνην, διδάξοντα εἰς τὸ ἐκεῖ ἀνεγειρόμενον σχολεῖον. Ἐν γένει ὅμως ἐπεθύμουν νὰ ἠξεύρω, ἂν ἔξεστι, φίλον εὑρίσκων, ὃν κρίνω ἀλλοῦ χρησιμώτερον, νὰ ἐξαποστέλλω, καὶ πρὸς τίνας νὰ διευθύνω.

«Εἰς τὸν Μωρέαν σὺν Θεῷ φθάσας, στοχάζομαι ἀναγκαῖον νὰ λάβω τὴν ἄδειαν, μεθ' ὅσων ἄλλων ἐγκρίνετε συσκεπτόμενοι, καὶ τὰς ἀρχὰς παρ' ὑμῶν λαμβάνοντες, τὰ κατὰ μέρος τὴν ἐνέργειαν ἐκείνων ἀφορῶντα, νὰ ἐνεργῶμεν, πρὶν ἀναφέρωμεν πρὸς ὑμᾶς. Τοῦτο μεγάλως συντείνει εἰς τὴν συντομίαν καὶ αὐτὴν τὴν εὐόδωσιν.

«Ταῦτα ἐν ἄκρᾳ βίᾳ πρόθυμος εἰς τοὺς ὁρισμούς σας
«Τῇ ε ἀπριλίου ᾳωιθ'. Θ. ΝΕΓΡΗΣ».

(6) «... Εἰς τὴν Βλαχίαν, ἔγραφεν οὗτος, τὴν σήμερον, ὡς ἐκ τῶν »πολιτικῶν περιστάσεων ἐννοεῖ τις, πρέπει νὰ φυλάττηται ἱκανὴ πο»σότης Φιλικῶν· πλὴν μὲ πολλὰ εὐοικονόμητον τρόπον, καθότι αὐτὴ »εἶναι σήμερον τὸ μόνον καταφύγιον τῶν ἀπόρων καὶ ἀπροστατεύτων, »καὶ εἶναι σχεδὸν μία ἀπειράριθμος πανσπερμία, διὰ νὰ εἰπῶ καλλί»τερα· ἑπομένως ἠμπορεῖ νὰ ἀναγεννήσῃ μίαν πληγὴν τῇ ἀληθείᾳ ἀ»νίατον. Ἡ μεγαλητέρα οἰκονομία στοχάζομαι ὅτι εἶναι ἡ εἰσαγωγὴ »τοῦ ἤδη ἡγεμονεύοντος εἰς τὴν Ἑταιρίαν... Τότε βεβαίως κατὰ τὰ »χρέη του θέλει δίδει τὴν ἀνήκουσαν χεῖρα βοηθείας κεκρυμμένως »πως πρὸς πάντας τοὺς φιλοπάτριδας· θέλει ὠφελεῖ παντοιοτρόπως »τὴν Ἑταιρίαν, καὶ θέλει συντρέχει εἰς ὅλους ἐν γένει τοὺς σκοπούς »της. Γνωστὸν τὸ πόσον ἰσχύει ἕνας ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, ὅστις ἀεί»ποτε καὶ ψηφοφορεῖ εἰς ὅλα τὰ κινήματα τῆς Πόρτας. Τὸ τοιοῦτον »ὅμως κίνημα εἶναι δυσκατόρθωτον καὶ δεῖται Δηλίου κολυμβητοῦ. »Ἐγὼ ἐπεφορτιζόμην αὐτὸ τοῦτο, ἂν ἡ σεβαστή μου Ἀρχὴ μὲ ἐφω»δίαζε μὲ τὰς ἀναλόγους προσταγὰς καὶ ἱερὰς συμβουλάς· ἀλλέως, »πώποτε δὲν θέλω τολμήσει ἕνα τόσον μέγα (δι' ἐμὲ τοὐλάχιστον) »ἐπιχείρημα. Τὰ αὐτὰ λέγω καὶ περὶ τοῦ αὐθέντου τῆς Μπογδανίας. »Ἂν δὲ καὶ τοῦτο ἀδύνατον, καλὸν ἦτον διαφοροτρόπως νὰ ἐνεργηθῇ »ἡ καταστροφὴ αὐτῶν, καὶ νὰ διορισθῶσιν ἄλλοι ἱκανώτεροι καὶ ἄξιοι

»φιλοπάτριδες, οἵτινες ὀλίγον φροντίζουν περὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν συμ-
»φερόντων των, ἀλλὰ πάντοτε περὶ τῶν κοινῶν...

«Βον Προβάλλω εἰς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν τὴν πληρεστάτην κατα-
»στροφὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Χαλὲτ Ἐφφέντη. Οὗτος, ὡς ὢν
»μισογραικὸς, κακεντρεχὴς καὶ κακοποιὸς, ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχυρὸς καὶ
»δυνατὸς ἀναφαίνεται. Τὰ πάντα σήμερον δι' αὐτοῦ γίνονται, καὶ ἄνευ
»τούτου μηδενίζονται. Αὐτὸς ἐρεθίζει καὶ ἐξάπτει, ὅσον δίδεται, τὴν
»ὀλεθριωτάτην εἰς ὅλα ἐν γένει ἐπιμονὴν τοῦ ἤδη Σουλτάνου, ὅστις
»καὶ μεγάλως τὸν εὐνοεῖ. Αὐτὴν δὲ τὴν καταστροφὴν εὔκολον πρᾶγμα
»βλέπω πρὸς τοὺς αὐθέντας τῆς Βλαχομπογδανίας, ὅταν ἤθελαν εἰ-
»σαχθῆ. Ἐκτὸς τῶν αὐθεντῶν ἄριστον ἦτον τὸ νὰ εἰσαχθῶσι καὶ πολ-
»λοὶ τῶν ἀξίων Φαναριωτῶν, οἵτινες λογίζονται σήμερον τὸ πολιτι-
»κὸν μέσον τῆς Τουρκίας. Οὗτοι... θέλουν προθυμοποιηθῆ εἰς τὸ νὰ
»ἀναδειχθῶσιν ἄξιοι ἀπόγονοι, βάζοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς τοσαύ-
»τας καὶ τηλικαύτας τυραννίας, ὁποῦ ἰδίως καθ' ἡμέραν δοκιμάζουν
»παρὰ τῶν βαρβάρων, δηλαδὴ φυλακὰς, δημεύσεις, φόνους καὶ τὰ
»τούτοις ὅμοια. Οὗτοι, ἐκ τῶν ἰδίων παρακινούμενοι ἐντερέσων, ἐγ-
»κολπώθησαν ἕκαστος μίαν ἱκανὴν ποσότητα Τούρκων διαφόρων, ἐν-
»νοεῖται, τῶν προκριτωτέρων. Ὅταν λοιπὸν, ἔχοντες τοὺς τοιούτους
»ἐν τῷ φανερῷ φίλους, παύσουν ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα καὶ ἰδοῦν ὀλίγον
»βαθύτερον τὰ πράγματα, πόσην ὠφέλειαν καὶ βοήθειαν ἠμποροῦν νὰ
»προξενήσουν! Τοῖς πᾶσι γνωστόν. Δὲν λέγω πάλιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ
»γίνῃ ἡ ἀκριβεστέρα ἐξέτασις εἰς αὐτούς· μὴ γένοιτο! Τότε ὑποπί-
»πτομεν εἰς ἄλλα ἀτοπώτερα.

«Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔκρινα εὔλογον νὰ ἀναφέρω πρὸς τὴν
»σεβαστήν μου Ἀρχὴν, ἥτις σκεπτομένη θέλει ἀποφασίσει τὰ ὠφελι-
»μώτερα καὶ βασιμώτερα... »

ΣΕΛΙΣ 46.

(α) Ἰδοὺ τὸ πονηρὸν αὐτὸ σχέδιον.

«Ὑπέρτατοι Κύριοι!

«Ἡ τοῖς πᾶσι γνωστὴ Αἴγυπτος διά τε τὰ πάμπολλα αὐτῆς προϊόν-
τα καὶ ἐμπορικὴν μετὰ διαφόρων ἐθνῶν ἐπιῤῥοὴν, διοικουμένη τανῦν
παρὰ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ Πασσᾶ πολιτικῶς, πολλῷ μᾶλλον ὑπόκειται
πρὸς αὐτὸν ἐμπορικῶς· ἅπαντα γὰρ τὰ αὐτῆς προϊόντα πωλοῦνται
παρ' αὐτοῦ μὲ ἐπιμήκεις διορίας μηνῶν ὀκτὼ, πολλάκις ὅμως συμβαί-
νει ἡ τελεία πληρωμὴ καὶ εἰς χρόνον ὁλόκληρον. Καὶ μολογότι ἐκ τῶν

περιστατικῶν ἐμπορικῶν μεταβολῶν καὶ ἀσώτων ἐμπόρων ἐδοκίμασε πολλῶν μιλλιονίων γροσίων φθορὰν, καὶ κατὰ τὸ παρὸν νὰ ὠλιγόστευσεν αὐτὴν τὴν πρὸς τοὺς ἐμπόρους ἐμπιστοσύνην. . . μάλιστα πρὸς τοὺς διαφθεντευομένους Εὐρωπαίους· μὲ ὅλον τοῦτο, ὁπόταν ἓν τακτικὸν ἐμπορικὸν ὀσπήτιον ἐν τῇ Αἰγύπτῳ συστηθῇ μὲ ὕλην χρηματικὴν πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων ἀραβικῶν, ἠμπορεῖ ἀναμφιβόλως κατὰ μὲν τὸν πρῶτον χρόνον νὰ ἀπολαύσῃ ἐμπιστοσύνην παρὰ τοῦ Διοικητοῦ πέριξ τῶν γροσίων μιλλιονίων πέντε ἀναμφιβόλως· προβαίνοντος δὲ τοῦ χρόνου, διπλάσιος ἡ ὑπόληψις καὶ ἐπέκεινα ἔπεται.

«Οἱ ὑποκλινῶς ὑποσημειούμενοι δοῦλοί σας, συμφώνως καὶ ἀκριβῶς ἐτάσαντες, ὅτι ἓν ἐμπορικὸν τακτικὸν ὀσπήτιον ἐν Αἰγύπτῳ ἠμπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ τὰ μέγιστα τὸ Κοινὸν, κυρίως δὲ ὑπὲρ τὰ μιλλιόνια δέκα γροσίων ἐν ἀνάγκῃ, προτείνουσιν ἐπὶ τῇ φιλογενείᾳ σας τὰς εἰς μόνον τὸ κοινὸν ὄφελος ἀποτεινομένας ἐμπορικὰς σκέψεις των, προσκαλῶντες τὴν ἀναμφίβολον πίστιν σας εἰς τὰ τῶν παρ' αὐτῶν προτεινόμενα.

«Α'. Ἓν ἐμπορικὸν οἴκημα ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ.

«Β'. Ἓν ὅμοιον ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ὡσὰν ὁποῦ τὰ τῆς Αἰγύπτου προϊόντα δαπανῶνται ἐν ταύτῃ εὐκόλως, καὶ ὡς ἀναγκαία ἡ παρακαταθήκη πρέπει νὰ σώζεται ἐκεῖ διὰ κάθε ἐνδεχόμενον.

«Γ'. Συστατικὰ πρὸς φίλους, εἰς ὅσας πολιτείας λαμβάνουν ἐπιῤῥοὴν τὰ προϊόντα τῆς Αἰγύπτου.

«Δ'. Εἰς δύο ἢ τρεῖς πόλεις τῶν αὐτῶν χρηματικὴν ὑπόληψιν ἀνὰ χιλιάδας ἑκατὸν γροσίων, χρείας τυχούσης τραβηγμάτων, ὅπερ συντείνει μᾶλλον πρὸς ἑλκυσμὸν τοῦ Πασσᾶ καὶ πλεονασμὸν ὑπολήψεως.

«Ἑτοίμως κείμενα περὶ τούτων.

«Κυριάκης Τασσήκας, διατρίβων πέριξ τῶν χρόνων πέντε ἐμπορικῶς ἐν Αἰγύπτῳ, δόκιμος καὶ εἰδήμων τῶν ταύτης προϊόντων, ἔμπειρος καὶ ἄοκνος τοῦ ἐπαγγέλματός του, ζηλωτὴς θερμὸς ὑπὲρ τοῦ Κοινοῦ ὠφελείας, προσφέρει ὁλοψύχως τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς αὐτοῦ ἐν τούτῳ ὑπουργίας· ἔπειτα τὸ καράβι του ὀνομαζόμενον «Ἡ Ὡραία Ἑλλάς»· ἔπειτα ὕλην χρηματικὴν ἐκ τῶν οἰκείων δυνάμεων γρόσια χιλιάδας πενῆντα· καὶ περιπλέον ἐκ τῶν φιλικῶς παρ' αὐτοῦ διοργανισθέντων πρὸ πολλοῦ ἄλλων γροσίων χιλιάδων ἑκατὸν ἑτοίμως. (Καὶ οὗτος μὲν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.)

«Ἀντώνιος Πελοπίδας, διορισθεὶς παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν μῆνα φεβρουάριον 1820, ἵνα διέλθῃ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Δημη-

τρίου Ὑπάτρου ἐν Αἰγύπτῳ χάριν συνδρομῆς τῆς κατὰ τὴν Πελοπόννησον διοργανιζομένης σχολῆς, προσφέρει πρῶτον τὸν ζῆλον, πίστιν, προθυμίαν ἄοκνον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ὡς ὑπουργὸς τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐμπορικῆς οἰκίας· δεύτερον ὕλην χρηματικὴν ἑτοίμην τῆς παρούσης περιηγητικῆς παρὰ τῶν φιλελλήνων συναθροίσεως γρόσια χιλιάδας διακοσίας, καὶ περιπλέον ἐκ τῶν φιλικῶς παρ' αὐτοῦ διοργανισθέντων, καὶ ἐν τούτῳ (ἤτοι ἐμπορίῳ) ἰδιοποιηθέντων ἱκανὴν χρηματικὴν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ κατὰ καιρὸν, καὶ, χρείας τυχούσης, προσωρινὴν ὑπόληψιν.

«Καθήκοντα ἀπαιτούμενα ἐκ τῆς φιλογενείας σας.

«Α'. Ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐλλειπόντων μέχρι τῆς προειρημένης ποσότητος τῶν ἀραβικῶν γροσίων πεντακοσίων χιλιάδων γρόσια ἀραβικὰ χιλιάδων ἑκατὸν πεντήκοντα, ἤτοι γρόσια Κωνσταντινουπόλεως χιλιάδων ἑκατόν.

«Β'. Ἡ ἀπαιτουμένη, ὡς προείρηται, εἰς δύο ἢ τρεῖς πόλεις χρηματικὴ ὑπόληψις, χρείας τυχούσης, διὰ κυκλικῶν περιοδικῶν τραβηγμάτων ἀνὰ γρόσια χιλιάδων ἑκατόν· ἐκ δὲ τῶν πόλεων Κωνσταντίνου, Σμύρνης, Λιβόρνου ἢ Τριέστι, εἰς ὁποίας καὶ ὁπόσας ἐκ τούτων εὐκολύνεσθε.

«Γ'. Συμβοηθοὺς εἰδήμονας τῶν ἐμπορικῶν καταστίχων, τακτικοὺς, ἐναρέτους, φιλογενεῖς καὶ ὁμόφρονας, περιωρισμένους εἰς τὴν ἀνήκουσαν ὑποταγὴν διὰ τὴν ἡσυχίαν, ὁμόνοιαν καὶ καλὴν τάξιν, εἷς διὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἷς ἕτερος διὰ Πελοπόννησον· (ἡ Πάτρα ἐστὶν ἡ ἁρμοδιωτέρα.) Διὰ δὲ ἄλλους ἀναγκαίους γραμματικοὺς ἠμποροῦμεν νὰ προβλέψωμεν μὲν καὶ ἡμεῖς, πλὴν, ὅταν ἐκλέγωνται συστηματικῶς παρ' ὑμῶν, ἀγαθότερον. Ὁ διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν διορισθησόμενος ἀπαιτεῖ νὰ ἦναι καὶ πολύγλωσσος, μάλιστα δὲ ἐντελὴς εἰς τὴν ὀθωμανικὴν διάλεκτον διὰ τὴν τοῦ Διοικητοῦ συνομιλίαν, καὶ σχεπασμένος ἐνταυτῷ μὲ ῥωσσικὴν ὑπεράσπισιν.

«Ταῦτά εἰσι τὰ παρ' ἡμῶν προτεινόμενα, φιλογενεῖς Κύριοι, εἰς τὰ ὁποῖα θέλετε δώσει πλήρη καὶ βεβαίαν πίστιν, ὅτι ἐνεργούμενα δὲν εἶναι ἀμφιβολία νὰ εὑρίσκωνται ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πέριξ τῶν ἱκανῶν μιλλιονίων γροσίων, χρησίμων τῷ Κοινῷ ἐν πάσῃ περιστάσει.

«Ἡ παροῦσα ἡμῶν ἀναφορὰ στέλλεται διὰ τὸ ἀσφαλὲς μὲ ἄνθρωπον πιστὸν καὶ τίμιον ἀδελφὸν τοῦ Κυριάκη Τασσήκα, τὴν ὁποίαν θεωροῦντες καὶ ἀνακρίνοντες δογματίζοντες θέλετε δώσει τὰς προσταγάς

σας τῷ προειρημένῳ μέσον τοῦ αὐτοῦ, ἐμβαίνων ταχέως εἰς κίνησιν. Ὁ δὲ Α. Πελοπίδας ἀκολούθως φέρεται προσωπικῶς αὐτόθι καὶ λαμβάνει τὰς ἀπαιτουμένας ἐπιταγάς σας.

Μένουσι δὲ ἀμφότεροι μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας προσκυνοῦντές σας.

Ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τῇ ά. Ἰουνίου 1820.

Οἱ ὑποκλινεῖς δοῦλοί σας
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ
Κ. ΤΑΣΣΗΚΑΣ».

ΣΕΛΙΣ 48.

(α) Ἤτοι τὸν Γεώργιον Λεβέντην, καταλληλότατον ἀληθῶς, διότι ἔφερε καὶ ἐξωτερικὸν Ῥώσσου ὑπαλλήλου.

ΣΕΛΙΣ 49.

(α) Ἤτοι ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος.

ΣΕΛΙΣ 53.

(α) Ὅρα ἐν σελ. 58.

ΣΕΛΙΣ 57.

(α) Τὸ σχέδιον τοῦτο φαίνεται γεγραμμένον ὑπὸ Πελοποννησίων, καὶ ἴσως μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Δικαίου, Λεβέντου καὶ λοιπῶν ἐν Βουκουρεστίῳ.

ΣΕΛΙΣ 58.

(α) Ὅρα ἀκολούθως εἰς τὰ περὶ Θεοδώρου Κολοκοτρώνου.

(β) Ἔγραφε δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Κουμπάρην τὰ ἀκόλουθα ἐκ μέρους τῆς Ἀρχῆς.

«Τιμιώτατε κύριε Κυριακὲ Κουμπάρη!

«Μολονότι πρὸ πολλοῦ ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς ἡ φήμη τῆς φιλογενείας σου, καὶ διὰ τοῦτο ἐτρέφομεν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν θεῖόν τινα ἔρωτα δι' αὐτήν, μολοντοῦτο καὶ τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ 26 αὐγούστου 1818 γράμμα τῆς φιλίας σου ὄχι μόνον ἐδιπλασίασε τὴν χαρὰν καὶ τὸν πόθον, ἀλλ' ἐπεκύρωσε καὶ τῆς φήμης τοὺς ἤχους. Τὸ ἔθνος, φίλε, τοιαῦτα μέλη ζητεῖ, καὶ ἡ πατρὶς τοιαῦτα τέκνα, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν της λαμπρότητα. Ἀλλ', ἐπειδὴ ἔφθασεν ἐκείνη ἡ εὐτυχὴς ἐποχή, καθ' ἣν ἀνάγκη νὰ ἐκλεχθῶσιν οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ γνήσιοι, ἀναγγέλλομεν καὶ τῇ φιλογενείᾳ της, ὅτι τὸ πρᾶγμα, πρὸς τὸ ὁποῖον σκοποῦμεν, ὑπάρχει κατορθωτὸν καὶ εὔκολον· διότι τὸ πρῶτον μέσον τῶν τοιούτων κατορθωμάτων εἶναι ἡ ἐπιμονή, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον καὶ ἡ γενναιότης τῶν φρονημάτων, τὰ ὁποῖα ὅτι φυλάττει ἡ φιλία σου, δὲν ἀμφιβάλλομεν. Λοιπὸν μὴ πτοοῦ! Συμβοηθοὺς εἰς τοῦτο ἀπείρους θέλομεν ἔχει, καὶ πρῶτον τὸν ἅγιον Θεὸν, καὶ ἑπομένως ὅλα τὰ πε-

πολισμένα ἔθνη, τὰ ὁποῖα θαυμάζοντα διὰ τὴν ἐλεεινὴν αὐτὴν ὑπομονήν μας, ἔφθασαν πλέον νὰ μὴ μᾶς θεωροῦσιν ὡς ἀπογόνους τῶν ἀθανάτων προγόνων μας. Καὶ κατ' ἰδίαν κρίνοντες καὶ ἡμεῖς τὸ πρᾶγμα, δὲν θέλομεν εὕρει ὅτι ἀδίκως μᾶς καταδικάζουσι· καθότι πότε καὶ εἰς ποῖον μέρος ἐζήτησε τὸ Γένος μὲ κοινὴν φωνὴν τὰ ἀναντίῤῥητα τῆς ἐλευθερίας του προνόμια, καὶ δὲν εἰσηκούσθη; Ποία ἄλλη ἦτον ἡ αἰτία, ἡ ἐμποδίζουσα τοσούτους χρόνους τὴν τοιαύτην εὐλογωτάτην καὶ δικαιοτάτην ζήτησίν του, εἰμὴ ἡ ἐσχάτη ἀμάθεια, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον τὸ ἔθνος καταβεβυθισμένον; Τώρα ὁποῦ, δόξα τῷ ἁγίῳ Θεῷ, τὸ σκότος ἐκεῖνο τῆς ἀμαθείας ἐξέλιπε καὶ ἤρχισε τὸ Γένος νὰ αἰσθάνεται τὴν ἐλεεινὴν στάσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται, καὶ νὰ καταγίνηται διὰ τῆς μαθήσεως καὶ παιδείας νὰ γνωρίζῃ τὰ δικαιώματά του, καὶ νὰ προβαίνῃ γιγαντιαίοις βήμασιν εἰς τὸν φωτισμόν του, δὲν χρειάζεται ἄλλο παρὰ μίαν κίνησιν, διὰ νὰ καταλάβῃ τόσον, ὁπόσας δεξιωτάτας περιστάσεις ἐκ τῆς διχονοίας καὶ ἀπρονοησίας του μυριάκις ἔχασεν, ὅσον καὶ τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν ὁποῦ θέλει λάβῃ ἅμα μὲ τὴν κίνησίν του, καὶ ἐπομένως πόσον ἡ ἐπιτυχία ἔσεται ἄφευκτος.

«Διὰ νὰ γένῃ λοιπὸν αὕτη ἡ κίνησις καὶ ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον, πρέπει νὰ ἔχωμεν χρήματα, διὰ τῶν ὁποίων τὴν ἐξοικονόμησιν ἐνεκρίθη νὰ συστηθῇ μία κοινὴ Ἐθνικὴ Κάσσα, ἐφορευομένη ἀπὸ τοὺς ἐγκριτωτέρους καὶ φιλογενεστέρους τῶν πραγματευτῶν τοῦ Ἔθνους, οἵτινες, καὶ αὐτοὶ ὄντες μέλη τῆς Ἑταιρίας, νὰ προφθάνωσι μὲ τὰ ἐναποταμιευόμενα χρήματα εἰς τὰς χρείας τῆς Ἑταιρίας. Ἐγένετο λοιπὸν τὸ σχέδιον ταύτης τῆς Κάσσας, τὸ ὁποῖον θέλει παῤῥησιασθῇ πρὸς τοὺς αὐτόθι ὁμογενεῖς. Ἐζητήθη δὲ, καὶ ὅθεν ἔδει, ἡ ἀνήκουσα βοήθεια καὶ ὑπεράσπισις, καὶ ἐχορηγήθη ἀφθόνως, καὶ ἤρξαντο πολλοὶ νὰ καταγράφωσι τὰ ὀνόματά των. Συσκεφθῆτε λοιπὸν μετὰ τῶν ἡμετέρων αὐτόθι ἐμπόρων καὶ λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ καταβάλετε κάθε φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν διὰ τὴν ἀπαιτουμένην καταγραφὴν τῶν συνδρομητῶν.

«Πρὸς τούτοις εἰδοποιοῦμέν σοι, ὅτι διωρίσθη παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἐπίτροπος τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς διαταγὰς προτρέπομεν ὅλα τὰ μέλη νὰ ὑπακούουν, ἀναφερόμενα πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του».

Κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ διὰ τὴν ἰδίαν αἰτίαν ἔγραφε καὶ πρὸς τὸν Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, ὡς ἀκολούθως.

«Τιμιώτατε Κύριε Μανουὴλ Παπᾶ!

«Τὸ γράμμα τῆς τιμιότητός της ἀπὸ 21 δεκεμβρίου 1819 ἐλάβομεν, παρ' οὗ εἰδοποιηθέντες τὰ τῆς ὑγείας της ὑπερήσθημεν, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῷ ἐνθέρμῳ ζήλῳ της καὶ προθυμίᾳ εἰς τὰ κοινωφελῆ, διὰ τὰ ὁποῖα ἀπήλαυσας καὶ τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ, τὸ ὁποῖον ἑτοιμάζει τοὺς στεφάνους, διὰ νὰ στέψῃ ἐν καιρῷ πρέποντι τοὺς εὐεργέτας του.

«Εἰδοποιοῦμεν καὶ τὴν Τιμιότητά της, ὅτι εἰς εὐκολωτέραν καὶ ταχυτέραν κίνησιν τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους ἐνεκρίθη νὰ συστηθῇ μία Ἐθνικὴ Κάσσα, ἐφορευομένη ἀπὸ τοὺς ἐγκριτωτέρους καὶ φιλογενεστέρους τῶν ἐμπόρων μας, οἵτινες, ὄντες μέλη τῆς Ἑταιρίας, νὰ προφθάνωσι μὲ τὰ ἐναποταμιευόμενα χρήματα εἰς τὰς χρείας της. Ἐγένετο λοιπὸν καὶ τὸ σχέδιον ταύτης τῆς Κάσσας, τὸ ὁποῖον θέλει τῇ ἐμφανισθῇ ἐκ τῶν αὐτόθι ὁμογενῶν. Κατὰ τοῦτο οὖν τὸ σχέδιον συνελθόντες ἤ,τε Τιμιότης της, ὁ κ. Γεώργιος Σαματᾶς, τὸν ὁποῖον καὶ ἀδελφικῶς ἀσπαζόμεθα, καὶ ὁ κ. Κ. Κουμπάρης, συσκεφθῆτε καταβάλλοντες κάθε φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην τῶν συνδρομητῶν καταγραφήν.

«Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἡ Τιμιότης της, καθὸ γνήσιον τέκνον τῆς Ἑλλάδος καὶ ζηλωτὴς τῆς δόξης της, εἰς τοιαύτην δεξιὰν περίστασιν θέλει φιλοτιμηθῆ, ἁμιλλωμένη νὰ ὑπερτερήσῃ τοὺς ὁμοίους της. Πρὸς τούτοις τὸ γράμμα της ἐλάβομεν ἄνευ χρημάτων. Λοιπὸν φροντίσατε περὶ αὐτῶν νὰ μᾶς εἰδοποιήσετε. Τὸ ἐσώκλειστον ἀσφαλῶς ἀποστείλατε πρὸς τὸν ἅγιον Σερρῶν. Ἔτι δηλοποιοῦμεν αὐτῇ, ὅτι διωρίσθη παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἐπίτροπος τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς ἡμῶν Ἑταιρίας ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας καὶ διαταγὰς προτρέπομεν ὅλα τὰ μέλη νὰ ὑπακούουν, ἀναφερόμενα πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Ἔρρωσο».

(γ) Ὁποίαν ἡ ἀποστολὴ τοῦ Τσούνη ἔλαβεν ἐπιτυχίαν, ἀποδείκνυται ἐκ τοῦ ἀκολούθου αὐτογράφου.

«Ἠγαπημένε μου συμπατριώτη καὶ φίλε κύριε Ἀνδρέα Ζαήμη.

Εἰς Καλάβρυτα.

(τὸ σημεῖον) «1820 νοεμβρίου 2 Συμφερούπολις.

«Ὁ κοινὸς φίλος μας κύριος Ἀντώνιος Τσούνης μὲ εἰδοποίησε διὰ τὴν ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν σου, καὶ ἐχάρηκα. Ἐπιθυμοῦσα, φίλε, νὰ σοῦ γράψω πρὸ πολλοῦ, ἀλλὰ δὲν ἤξερα, ποῦ. Τώρα ὅμως ὁποῦ ἔμαθα,

ἰδοὺ ὁποῦ σοῦ γράφω, ὅτι εἶμαι, καλὰ, καὶ εἶμαι ἐδῶ εἰς τὸ Κρίμι ἀρχηγὸς τοῦ Γραικικοῦ τάγματος τοῦ Μπαλουκλαβᾶ, τὸ ἀξίωμα χιλίαρχος· ἔχω καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου διὰ τὰς δουλέψεις μου, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸ διάστημα τριάκοντα τριῶν χρόνων τῆς δούλεψής μου ἔτυχα εἰς μεγάλους πολέμους τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ ἔλαβα πολλὰς λαβωματιὰς θανατηφόρους, καὶ δοξάζω τὸν Θεὸν, ὁποῦ ἔμεινα ὑγιὴς, καὶ ἄμποτε νὰ τύχῃ ἀγαθὴ περίστασις κατὰ τὸν πόθον μου νὰ χρησιμεύσω καὶ εἰς τὴν ποθητήν μου πατρίδα μὲ παρόμοιαις καὶ καλήτερκις δούλεψαις. Ἴσως, φίλε, ἀπὸ πολυκαιρίαν τοῦ χωρισμοῦ μας μὲ ἀλησμόνησες, καὶ σοῦ ἐνθυμίζω, ὅτι εἶμαι ἀπὸ τὰ Τζιπιανὰ χωρίον τῆς Τριπολιτζᾶς, καὶ ἡ ἡλικία μου εἶναι τώρα χρόνων σαράντα ὀκτὼ, καὶ ὀνομάζομαι Θεοδόσιος Δημητρίου Ῥεβελιώτης. Ὅταν ἤμαστε νέοι, ἀνταμωθήκαμεν εἰς τὸ μαναστῆρι τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ ἐφιλιωθήκαμε, καὶ πλέον ἐγὼ δὲν σὲ ἀλησμονῶ, καθοῦ ἐλπίζω, ὁποῦ καὶ ἡ Εὐγενείαν σου νὰ μὲ ἔχῃς εἰς τὴν ἐνθύμησιν καὶ ἀγάπη σου. Ἀπὸ τὸν κύριον Τσούνη ἔμαθα μὲ χαρὰν μου, ὅτι τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος μας πηγαίνουν εἰς αὔξησιν. Διὰ τοῦτο σοῦ στέλνω μὲ τὸν ἴδιον Τσούνη γρόσια τετρακόσια, καὶ παρακαλῶ νὰ τὰ ἀφιερώσῃς, σὲ ὅποιον σχολεῖον κρίνῃς εὔλογον· πλὴν νὰ ἔχω ἀπόκρισίν σου διὰ τὴν λαβὴν καὶ παράδοσιν πρὸς ἡσυχία μου. Παρακαλῶ, γράφε μου συχνὰ νὰ μανθάνω διὰ τὴν ὑγείαν σου, νὰ χαίρωμαι, φανερόνοντάς μου καὶ τὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος μας καὶ εἴτι ἄλλα νέα ἔχετε αὐτοῦ.

«Ταῦτα καὶ καλὴν ἀντάμωσιν νὰ δώσῃ ὁ Θεός!

ἀδελφὸς καὶ δοῦλος

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΡΕΒΕΛΙΩΤΗΣ».

(δ) Τοιοῦτον ὅρκον ἔχομεν εἰς χεῖρας τοῦ Γεωργίου Καντακουζηνοῦ, τοῦ Χριστοφόρου Περῤῥαιβοῦ, τοῦ Ἰωάννου Παπαῤῥηγοπούλου κλπ. Ἦν δέ:

«Γεώργιος ὁ Καντακουζηνὸς ὑπόσχομαι κατέναντι τοῦ ἀοράτου Θεοῦ διὰ τοῦ παρόντος μου ἐνυπογράφου καὶ ἐνσφραγίστου γράμματος, νὰ φυλάξω ἀπαραβάτως μέχρι κεραίας τὰ ἐν τῷ παρόντι μου γεγραμμένα.

»Ὁρκίζομαι, ὅτι ἀπὸ τῆς σήμερον θέλω παραβλέψει κάθε ἄλλην φροντίδα, εἴτε οἰκιακὴν, εἴτε πολιτικὴν, καὶ θέλω καταγίνωμαι ὅλως διόλου, εἰς ὅσα πρὸς τὴν τελείαν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μου καὶ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συντείνουσι, μὴ φειδόμενος μήτε γρόσια, μήτε κόπους, ἀλλ', ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, νὰ θυσιάζω καὶ τὴν ζωήν μου αὐ-

τὴν, διαφενδεύων αὐτὴν ἀπὸ κάθε εἶδος τυραννίας καὶ δεσποτισμοῦ.

»Τοῦτο τοίνυν ὁμολογῶ, ὅτι θέλω φυλάξει μέχρι τελευταίας μου ἀναπνοῆς. Καὶ, ἂν, (ὃ μὴ γένοιτο!) ἤθελα παραβῆ τὸ παραμικρὸν ἢ ἀπὸ δειλίαν ἢ ἀπὸ ἀδιαφορίαν, καταδικάζομαι μόνος μου ὡς ἀνάξιος υἱὸς τῆς μητρός μου Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἦμαι τὸ ὄνειδος καὶ ἡ καταισχύνη εἰς ὅλους τοὺς μεταγενεστέρους καὶ εἰς ἅπαντα τὰ πεφωτισμένα ἔθνη.

«(Τ. Σ.) ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ».

(ε) Ἴδε τοῦτο.

«Ἀντίγραφον ἐκ τοῦ Καθολικοῦ.

«Ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος ὑποσχόμεθα πάντες οἱ ὑπογεγραμμένοι Ἑπτανησιῶται καὶ λοιποὶ, νὰ φυλάξωμεν ἐν τῷ μεταξύ μας πίστιν, ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην· ἔτι δὲ νὰ συντρέχωμεν καὶ νὰ βοηθῶμεν ὅλους ἐκείνους, οἵτινες εἶναι τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἄξιοι, καὶ οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ προξενήσουν μέγα καλὸν εἰς ὅλον τὸ Γένος, καὶ νὰ μετακομίσωσι τὰς Μούσας εἰς τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος, καὶ ἐκείνην τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις εἶναι ἡ μόνη κληρονομία τῶν παλαιῶν προγόνων μας καὶ ὁ καρπὸς τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Ἐπομένως ὑποσχόμεθα, ὅτι ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι, πρὸς καταρτισμὸν δηλαδὴ καὶ βελτίωσιν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, νὰ καταβάλωμεν πάντες καὶ κόπους καὶ ἀγῶνας καὶ ποσότητα χρηματικὴν, ὁποίαν ὁ καθεὶς δύναται. Καὶ τελευταῖον ὑποσχόμεθα, ὅτι θέλει εἶμεθα πάντες συνδεδεμένοι μὲ τοὺς γλυκεῖς δεσμοὺς τῆς ἀδελφότητος, ἐμψυχωμένοι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ φλογισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔρωτος, νὰ συντρέχωμεν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ γενικοῦ καλοῦ, εἰς τὴν στερέωσιν τῆς ἀληθοῦς σοφίας, εἰς τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀρετῆς καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ νέου Ἰσραήλ. Μία πίστις, μία σύμπνοια, μία ποίμνη, ἓν σῶμα.

«Κωνσταντινούπολις 10 αὐγούστου 1820».

(ϛ) Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν πολλὰς τῶν τοιαύτης φύσεως ἐγγράφων ὑποσχέσεων, ἐξ ὧν δημοσιεύομεν μίαν πρὸς περιέργειαν.

«Ἐντιμότατε Κύριε.

«Μὲ τὸ νὰ μὴν μὲ ἀξίωσεν ἡ τύχης ποτὲ νὰ ἰδῶ προσωπικῶς τὸ ὑποκείμενόν σας, ἄγκαλα καὶ διὰ τὴν καλὴν φήμην μᾶς ἐθάρρυνε πάντοτε χρηστὰς ἐλπίδας, σήμερον ὅμως διὰ μέσον τοῦ κοινοῦ μας φίλου Καπ. Κωνσταντίνου Βαντόρου ἔλαβα καθαρὰν πιστοποίησιν καὶ ἐχά-

ρην' ὅθεν ἔχοντες τὸ νεοσυστημένον σας ἐμπόριον, σᾶς ἀφιερόνω τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὸ καράβι μου, νὰ τὸ μεταχειρισθῆτε κατὰ τὴν θέλησίν σας· ὅποτε καιρὸν μὲ ζητήσετε, ὑπόσχομαι νὰ ἦμαι ἕτοιμος, νὰ ὑπακούσω κάθε σας προσταγὴν σωματικῶς καὶ χρηματικῶς τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ δέκα καλοὺς μαρινάρους ἑτοιμασμένους μὲ ὅλα τους τὰ ἀναγκαῖα μὲ ἴδιά μου ἔξοδα, ὡς μὲ τὸ ὑποσχετικόν μου γράμμα ὑπόσχομαι δοσμένον εἰς χεῖρας τοῦ κυρίου Κ. Βαντόρου, διὰ νὰ τὸ ἐγχειρίσῃ, ὅθεν ἀνήκει. Καὶ μὲ προθυμίαν μου προσμένω τὰς προσταγάς της.

«Κωνσταντινούπολις τῇ 14 νοεμβρίου 1820.

ὁ ταπεινὸς δοῦλός σας

ΜΕΤΑΞΑΣ ΒΑΛΙΑΝΟΣ τοῦ Γερασίμου ἐκ νήσου Κεφαλληνίας, ἡλικίας χρόνων 40, καὶ μὴν ἠξεύρων νὰ γράψω, κάνω τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ✝ (Τ. Σ.)»

ΣΕΛΙΣ 62.

(α) Ἀπορεῖται, τίνι εἰσεχώρησε λόγῳ ἰδέα τοιαύτη ἐν τῷ παρόντι σχεδίῳ, ὅτε τὸ ἱερατεῖον ἐν γένει καὶ λόγῳ καὶ πράγματι ἐνήργει πιστῶς, καθ' ἣν εἶχεν ἀνέκαθεν ἀποστολήν, καὶ οὐδεμίαν οὐδέποτε ἀφορμὴν ἔδωκε πρὸς στιγματισμὸν τοιοῦτον. Τί δὲ σημαίνει, καὶ ἂν τυχὸν εἷς ἢ δύο ἐξετράπησαν τοῦ καθήκοντος αὐτῶν; Μὴ οὐκ ἐξετράπησαν καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν τοιοῦτοι;

ΣΕΛΙΣ 68.

(α) Ὅρα καὶ ἐν τῷ Κεφ. Δ'. τοῦ παρόντος Μέρους τὰς σκέψεις τοῦ ἡγεμόνος Μιχαήλου Σούτσου περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου αὐτοῦ.

(β) Ἦσαν οὗτοι οἱ μισθωτοὶ τῶν προμηθευόντων τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν σφάγια, ὅλοι Βούλγαροι ὠσεπιτολὺ, χυδαιοβαρβάρως λεγόμενοι Κασαπογλάνια (ὑπηρέται τῶν σφαγείων, κρεωπωλῶν).

(γ) Ὅρα ὡσαύτως ἐν τῷ Κεφ. Δ'. τὸ ἔγγραφον τῶν ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως.

(δ) Αὐτόθι.

ΣΕΛΙΣ 71.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολή.

«Κύριε Χριστόφορε Περῤῥαιβέ.

«Πετρούπολις αωκ'. ἰουνίου ιέ.

«Ἐγὼ, διὰ παντὸς φροντίζων περὶ τῆς καλῆς της ἀποκαταστάσεως καὶ περὶ τῶν πρακτικῶν της, δὲν ἔλειπον ἀεννάως νὰ ἐρωτῶ περὶ τῆς εὐγενείας της, διὰ νὰ πληροφορῶμαι τὰ κατ' αὐτήν. Παρὰ μὲν τοῦ κατ' αὐτὰς ἐλθόντος Καμαρινοῦ ἔμαθον, ὅτι εὑρίσκεται εἰς Σπάρ-

την· ἤδη δὲ ἔκ τινων φιλικῶν γραμμάτων μανθάνω, ὅτι ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου καὶ διευθύνω τὸ παρόν μου, περικλείων ἐν αὐτῷ καὶ τὴν παρὰ τῶν κυρίων ἐγχειρισθεῖσάν μοι ἐπιστολήν. Ὁ εἰς τὰς ἐνεστώσας περιστάσεις ἐρχομός της εἰς Κωνσταντινούπολιν μοὶ δίδει νὰ καταλάβω, ὅτι χωρὶς τέλος δὲν εἶναι. Διὸ καὶ περιττὸν στοχάζομαι νὰ τῇ συμβουλεύσω, ὅτι δὲν πρέπει ἡ ἀγαθὴ αὐτὴ περίστασις νὰ πηγαίνῃ εἰς μάτην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ κύριοι πάσχουσι νὰ κερδήσωσιν, ὡς ἐκ τῆς ἐμπερικλειομένης ἐπιστολῆς θέλει τὸ ἐννοήσει.

«Ἐνταῦθα ἐσυστήσαμεν μίαν Ἐθνικὴν Κάσσαν, τῆς ὁποίας τὰ χρήματα μέλλει νὰ δαπανῶνται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν σκοποῦ. Δι' αὐτὸ καὶ μετ' ὀλίγον μέλλει νὰ σταλῇ πρὸς τὴν εὐγενείαν της ἄνθρωπος ἐκ μέρους τῶν κυρίων... καὶ μὲ χρήματα καὶ μὲ ἱκανὰς διδασκαλίας διὰ τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ἔργου. Ἐν τοσούτῳ δὲ ἡ εὐγενεία της ἂς μὴ παύῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργῇ νὰ προετοιμάζῃ, καὶ ἂς μὴ διστάζῃ κατὰ τὸ παραμικρόν· νὰ συνακούεται μετὰ τοῦ Πετρούπεη, νὰ συσκέπτηται μετ' αὐτοῦ, νὰ τὸν ἐνθαῤῥύνῃ καὶ νὰ συμπράττῃ. Ἂς φροντίσῃ διὰ νὰ ἐγχειρίσῃ ἀσφαλῶς καὶ τὴν περικλειομένην πρὸς τὴν ἐνδοξότητά του ἐπιστολήν. Ταῦτα τοίνυν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, καὶ μένω κατασπαζόμενός σε ἀδελφικῶς καὶ ἐπευχόμενος ὑγείαν καὶ ἐπιτυχίαν.

«ἀγαπητὸς ἀδελφὸς

«ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

« Υ. Γ. Πάσχισε νὰ μοὶ ἀγοράσῃς δύο πιστόλαις ἀρβανήτικαις. Φανέρωσόν μοι, πῶς λέγεται κοινῶς ὁ Παρνασσός».

ΣΕΛΙΣ 73.

(α) Ἐν τῷ τέλει τοῦ ἀπὸ 30 Ἰουλίου 1820 ἐγγράφου τῶν ὁδηγιῶν πρὸς τὸν Ξάνθον ἐκφράζεται περὶ αὐτοῦ ὁ Ὑψηλάντης: « ... Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ ἀξιότης σου, »ἡ φρόνησίς σου καὶ ὁ ζῆλός σου διὰ τὸ κοινὸν καλὸν δὲν θέλει ἀφήσει νὰ παραμε»λήσῃς οὐδὲν, ἀφ' ὅσα παρηγγέλθης· ἀλλ' ὅτι θέλεις φερθῇ εἰς ταύτην τὴν περίστα»σιν μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιτηδειότητα καὶ φρόνησιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἕως τῆς παρούσης »ὥρας ἐφέρθης, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν αἰτίαν ἔγινες ἄξιος τῆς προσοχῆς καὶ ἀγάπης τόσον »τῶν Κυρίων, καθὼς καὶ ἰδικῆς μου ἰδιαιτέρως. Ὑγίαινε, φίλε μου! Ἡ εὐχὴ τῆς πατρίδος »καὶ ἡ ἐδική μου νὰ σὲ ἐνδυναμόνῃ καὶ νὰ σὲ κατευοδῇ πάντοτε εἰς τὰ καλά.»

(β) Τῷ Σάββᾳ ἐδόθησαν τότε πεντακόσια φλωρία.— Ὁποῖον δ' ἐπήνεγκεν ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα ἡ εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἀποστολὴ τοῦ Ξάνθου, ῥηθήσεται κατόπι.

(γ) Ὅ,τι λέγομεν ἐνταῦθα, βεβαιοῦται ἐκ τῆς ἀκολούθου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐπιστολῆς τοῦ Γεωργίου Λασσάνου.

Συμπολῖται ἀξιοσέβαστε!

«Δάκρυα χαρᾶς κατέβρεξαν τὰς παρειάς μου, ὅταν κατ' αὐτὰς ἔλαβα διὰ τοῦ ταχυδρόμου τὴν πρός με ἐπιστολήν Σου ἀπὸ 10 μαρτίου. Ἐμακάρισα τὴν φιλτάτην ἡμῶν πατρίδα, ὅτι τὰ τέκνα της, ἂν καὶ μακρὰν ἀπὸ αὐτήν, ἂν καὶ περικυκλωμένα ἀπὸ τῆς δόξης τὴν λαμπρότητα, δὲν πασχίζουσι τόσον διὰ τὴν ἰδιαιτέραν καὶ προσωπικὴν αὐτῶν εὐτυχίαν, ὅσον διὰ τὴν κοινὴν τοῦ Γένους, τῆς δυστυχοῦς πατρίδος εὐδαιμονίαν. Ἐμακάρισα καὶ τὴν σεβαστὴν σκιὰν τοῦ ἀειμνήστου πατρός Σου, τοῦ φιλογενεστάτου ἐκείνου ἀνδρὸς, ὅτι ἄφησεν υἱοὺς μιμητὰς τῶν ἀρετῶν του καὶ ἀξίους κληρονόμους τῶν μεγάλων καὶ λαμπρῶν σχεδίων του. Ἡ προστασία, τὴν ὁποίαν ὑπόσχεσαι εἰς τὸ ἐν Σπάρτῃ μελετώμενον ἱερὸν κατάστημα, εἶναι μάρτυς ἀξιοπιστότατος τῆς καταφλεγούσης τὴν ψυχήν Σου φιλοπατρίας. Ναί, σεβαστὲ Ἀλέξανδρε! τὸ στάδιον τῆς φιλοπατρίας εἶναι ὁ ἀσφαλέστατος ὁδηγὸς εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας. Ἄξιος δὲν εἶμαι νὰ Σὲ παροτρύνω. Θεμιστοκλεῖς, Λεωνίδαι, Θρασύβουλοι, Πελοπίδαι καὶ πάμπολλα ἄλλα τῶν ἀειμνήστων προπατόρων μας σεβαστὰ ὀνόματα εἶναι ἱκανὰ νὰ Σὲ παρακινήσωσι, διὰ νὰ ἀποδυθῇς εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα. Ἐγὼ δὲ εὐδαιμονέστατος θὰ νομισθῶ, ἐὰν καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἀγαθοῦ πατριώτου δυνηθῶ ν' ἀκολουθήσω τὰ ἴχνη.

«Ὅσον διὰ τὴν ἀλληλοδιδακτικὴν ἢ Λαγκαστρικὴν μέθοδον, δὲν εἶναι ἀναγκαία ἡ ἔλευσίς μου εἰς τὰ αὐτοῦ· διότι (καὶ δὲν ἀμφιβάλλω νὰ τὸ ἐπληροφορήθητε ἤδη διὰ τῶν ἐφημερίδων) τὸν δεκέμβριον ἔτι τοῦ παρελθόντος ἔτους *μετερρύθμισα ἐγὼ τὸ ἐδῶ κοινὸν σχολεῖον* τῶν ὁμογενῶν κατ' αὐτὴν, καὶ κατὰ τὸ παρὸν *διδάσκονται εἰς αὐτὸ ἑκατὸν σαράντα μαθηταὶ* ἀπὸ δύο διδασκάλους, τοὺς ὁποίους ἐπαράδοσα τὴν μέθοδον. Ἄλλη ὅμως αἰτία, ἀσυγκρίτως μεγαλητέρας προσοχῆς ἀξία, καὶ ἡ ὁποία διὰ γραμμάτων δὲν ἠμπορεῖ νὰ κοινοποιηθῇ, θὰ μὲ ἐβίαζε, κατὰ τὴν γνώμην καὶ πολλῶν ἄλλων ὁμογενῶν ἐχεφρόνων, νὰ ἔλθω αὐτοῦ τὸ γρηγορώτερον· ἀλλὰ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμά μου μ' ἐμποδίζει μὲ λύπην ὑπερβολικὴν τῆς καρδίας μου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ σεβαστὸς αὐτάδελφός Σου ὁ φίλτατός μου Νικόλαος μ' ἔγραφέ ποτε, ὅτι ἐμελετούσατε τὴν ἄνοιξιν νὰ μεταβῆτε ἐνταῦθα, κρίνω ἀναγκαιότατον νὰ Σᾶς μηνύσω, διὰ νὰ ταχύνετε ὅσον τάχιστα τὸν ἐρχομόν Σας ἐδῶ· διότι εἰς τὰς παρούσας κρισίμους περιστάσεις τῆς σχολῆς!!! κρίνεται παρὰ πολλῶν ἡ παρουσία Σας διὰ ὀλίγας κἂν

ἡμέρας ἐδῶ πολλὰ ἀναγκαία. Ὅθεν μὴ φείδεσθε, τὸν ὁποῖον μέλλετε νὰ χάσετε ὀλίγον καιρὸν, ἀλλὰ ἀποφασίσατε, καὶ . . . ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι ἀπὸ μικρὰς αἰτίας ἔγιναν πολλάκις ἀποτελέσματα μεγάλα.

«Ταῦτα μ' ὑπαγορεύει ἡ εἰλικρίνεια τῆς καρδίας μου νὰ γράψω· δὲν φοβοῦμαι δὲ νὰ προσκρούσω, διότι γράφω πρὸς ὁμογενῆ αἰσθανόμενον τὰς πληγὰς τῶν ὁμογενῶν του. Διὸ καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ταχείας ἐνταμώσεως μένω διὰ βίου

«Ἀπὸ Ὀδησσὸν τὴν 12 μαΐου 1820.

φίλος εἰλικρινέστατος καὶ προθυμώτατος

Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 74.

(α) Ἰδοὺ αὕτη.

«ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

«Περί τινων ἀναγκαίων εἰς τὴν Ἀρχὴν ἀναφερομένων.

«Αον. Πρὸ ἑνὸς χρόνου ἤδη ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐνεχείρισα, κατὰ τὸ ἀπαραίτητόν μου χρέος, πολλὰ γράμματα τῷ κυρίῳ Παναγιώτῃ Σέκερῃ, ὅλα ὁμοῦ διαλαμβάνοντα περὶ συνδρομῆς εἰς τὸ ἐμπορικὸν σύστημα καὶ εἰς τὴν Ἀρχὴν ἀναφερόμενα.

«Βον. Ἐνεχείρισα προσέτι τῷ ἰδίῳ τρεῖς ἀναφορὰς, δύο παρὰ τῶν ἐν Κερκύρᾳ εὑρισκομένων Σουλιωτῶν, καὶ μίαν παρ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου, ἐν ᾗ ἐσημειοῦντο κατὰ πλάτος, ὅ,τι ἄξιον σημειώσεως ἴδον καθ' ὅλην τὴν περιήγησίν μου, καὶ τίνες οἱ ἐπισημότεροι καὶ ὑποληπτικώτεροι ἐκ τῶν κατὰ τόπους ἀδελφῶν, δι' ὧν καὶ ἡ συλλογὴ τῆς ὑποσχεθείσης συνδρομῆς εὐκολώτερον γίγνεται καὶ ἀσφαλέστερον φυλαχθήσεται.

«Γον. Σὺν τούτοις ἐνεχείρισα καί τινας ἰδιοχείρους ἀποδείξεις τῶν ἐν Κερκύρᾳ Σουλιωτῶν, ἐν αἷς ἐφαίνετο ἡ χρηματικὴ συνδρομὴ διά τινας πάντῃ ἀπόρους γενομένη, ὡς ὑπὸ τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀδελφῶν ἐκρίθη. Ἡ συνδρομὴ δὲ αὕτη ἐγένετο ἐξ ἰδίας μου περιουσίας, κτλ. κτλ.

«Δον. Ὁ κόμης Ῥώμας ἐκ Ζακύνθου μὲ γράφει, ὅτι ἐστάλησαν πρὸς τὸν ἐνταῦθα κύριον Ἀθανάσιον Σέκερην εἰκοσιπέντε ἐπιστολαί, εἰς τὴν Ἀρχὴν καὶ αὗται ἀναφερόμεναι, περὶ ὧν ἐρωτήσας τὸν κύριον Ἀθανάσιον Σέκερην μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἐστάλησαν καὶ ἐκεῖναι, πρὸς οὓς ἀνήκει, καὶ τὰ παρόμοια.

«Περὶ τούτων ἁπάντων ἕως τῆς ὥρας δὲν ἔχω καμμίαν εἴδησιν, ἂν ἔφθασαν ἀσφαλῶς, ἔνθα ἀνήκει.

«Ἐν Ὀδησσῷ τῇ 22 σεπτεμβρίου 1820.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑ».

(δ) Ἰδοὺ αὕτη.

«Οἱ ἐκ τῶν κατὰ τόπους Ἀδελφῶν ὑπολειπτικώτεροι νομίζονται οἱ ἑξῆς.

Χριστόδουλος Πρινάρης ἐν *San Severo* τῆς Νεαπόλεως.

Κόμης Βιάρος Καποδίστριας καὶ Κωνσταντῖνος Γεροστάθης.	ἐν Κερκύρᾳ
Γεώργιος Λουρόπουλος	ἐν Παξοῖς
Κόμης Διονύσιος Ῥώμας καὶ Κόμης Ἀναστάσιος Φλαμπουριάρης	ἐν Ζακύνθῳ
Ἰωάννης Βλασσόπουλος, Ῥωσ. Κόνσ. καὶ Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος	ἐν Πάτραις
Νικόλαος Μυλωνᾶς Ῥωσ. Κόνσ. καὶ Γεώργιος Κάτσαρης	ἐν Χίῳ
Γαράσιμος Σβορῶνος	ἐν Σάμῳ
Σπυρίδων Δεστούνης, Ῥωσ. Κόνσ. Γεώργιος Πασχάλης καὶ Μιχαὴλ Ναύτης ἰατρὸς	ἐν Σμύρνῃ
Χ. Ἀθανάσιος Χ. Γεωργίου καὶ Νικόλαος Βαλσαμάκης, ἰατρὸς	ἐν Κυδωνίαις
Κυριακὸς Κουμπάρης καὶ Ἀλέξανδρος Μαῦρος	ἐν Κωνσταντινουπόλει
Δημήτριος Ἀργυρόπουλος, Ῥωσ. Κόνσ. καὶ Δημήτριος Θέμελης	ἐν Γαλαζίῳ
Μιχαὴλ Χρησταρῆς, ἰατρὸς, καὶ Βελισσάριος Παυλίδης	ἐν Βουκουρεστίῳ
Εὐστάθιος Ἰατρὸς καὶ Παναγιώτης Πάνου	ἐν Ἰασίῳ

«Περὶ δὲ τῶν ἐν ἄλλοις μέρεσιν οἰκούντων Ἀδελφῶν δι' ἄλλης εὐκαιρίας.

«Ἐν Ὀδησσῷ τῇ 28 σεπτεμβρίου 1820.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑ».

(γ) Ἔχομεν εἰς χεῖρας τὸ ἀκόλουθον ἀποδεικτικόν.

«Διὰ τοῦ παρόντος μου δηλοποιῶ, ὅτι εἰς τὸν Ἐκλαμπρότατον Μπεϊζανδὲ Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντη δὲν ἔδοσα καθόλου μετρητά. Διὸ κατὰ τὴν ζήτησιν τῆς Ἐκλαμπρότητός του ἔδοσα τὸ πάρόν μου ἐνυπόγραφον.

Ἐν Ὀδέσσῃ τῇ 4 ὀκτωβρίου 1820.

«ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΕΚΕΡΗΣ».

Ἐκ τούτου δὲ φαίνεται, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης οὐχ εὗρε παρακαταθήκας χρημάτων, οἵας ἤλπιζε, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προεκάλει τὰς τοιαύτας ἀποδείξεις παρὰ τῶν ἐχόντων πρότερον χρηματικὰς διαχειρήσεις.

(δ) «... Ἐγὼ δὲν ἔχω ἐλπίδας παρὰ εἰς τὰ δάνεια, ὁποῦ πάσχω νὰ εὕρω. Ὅλοι »οἱ ἐδῶ ἔμποροι εἶναι τζιγγενέδες (ἤτοι φειδωλοὶ μέχρι ποταπότητος), μ' ὅλον ὁποῦ »ἠμποροῦσαν νὰ συνεισφέρουν 500 χ. πεντακοσίας χιλιάδας, ἐὰν εἶχαν φρονήματα. Τὸ »καλὸν θὰ γείνῃ καὶ ἄνευ αὐτῶν· πλὴν χρειάζεται γενναιότης ... καὶ ὁ Θεὸς θὰ φέ»ρῃ τὰ πάντα κατὰ ῥοῦν». Ταῦτα ἔγραφε τῇ 26 αὐγούστου ἐκ τῆς Ὀδησσοῦ πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ Ξάνθον, τὴν μεγάλην τοῦ ἀνδρὸς ἐξηγοῦντα ἀγανάκτησιν. Ὀλίγοι πραγματικῶς οἱ ἐκλεκτοὶ ἐν πάσῃ περιστάσει.

(ε) Ἰδοὺ ὁ τύπος ἀμφοτέρων τῶν διορισμῶν αὐτῶν.

«Δυνάμει τῆς ἐπιτροπείας καὶ πληρεξουσιότητος, ἣν ἔλαβον παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν, διορίζω διὰ τοῦ παρόντος μου καὶ ὀνομάζω Ἀρχιστράτηγον τοῦ ... στρατεύματος τὸν κύριον ..., γνωρίσας αὐτὸν ἐνάρετον, πρόθυμον καὶ ἄξιον εἰς τὸ νὰ διοικῇ καὶ διευθύνῃ κατὰ τὴν περίστασιν καὶ κατὰ τὰς πρὸς αὐτὸν διαταγάς μου· καὶ ὡς τοιοῦτον συσταίνω εἰς ἅπαντας τοὺς στρατηγοὺς καὶ στρατιώτας του Γένους μας, ἵνα φέρωσιν εἰς αὐτὸν τὸ ἀνῆκον σέβας, τιμὴν καὶ εὐπείθειαν.

»Ἐδόθη καὶ ἐσφραγίσθη τὴν ... τῷ 1820.

«(Τ. Σ.) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 75.

(α) Ἰδοὺ ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ.

Καταγραφὴ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Μωρέως καὶ τῶν ἐξουσιαστῶν αὐτοῦ Τούρκων τε καὶ Γραικῶν

	Ἐπαρχίαι.	ἀρχηγοὶ Τούρκ.	Ὀνόματα καὶ παρανόματα αὐτῶν.	ἁπλοῖ Τοῦρκοι	Πρόες. Γραικοί.	Ὀνόματα καὶ παρανόματα.	στρατιῶται Γραικοί.
1	Μισθρᾶς Βαρδούνια.	2	Ζαλούμης καὶ Ρουμπῆς	1000		.	
2	Μισθρᾶς περίχωρα.	2	ὁποῦ ὁρίζουν.	1000	1	Κοπανίτζας κλπ.	9000
3	Ἔλος.		.			.	1000
4	Μονεμβασία καὶ κάστρα.	1	υἱὸς τοῦ Χασὰν Μπεῆ.	500		.	
5	ΠόρτοΑρχάγγ.καὶ Παλ. Μονεμ.		.		1	Πέτρος.	3000
6	Ἅγιος Πέτρος.		.		1	Παπάζογλους.	3000
7	Ἀνάπλι κάστρο.	2	καὶ λοιποὶ Τοῦρκοι.	700		.	
8	Μὲ Πέντε πόρτα.		.			Ὅλοι Γραικοί.	5000
9	Ἄργος.		.		1	Περῤῥούκας.	2000
10	Κόρινθος Κάστρο.	1	Γουρούμπεης.	500	1	Νοταρᾶς καὶ λοιποί.	5000
11	Τριπολ. καθέδρα τοῦ Πασσᾶ	1	Ἀρναούτογλος κλπ.	1000	1	Σωτήρις καὶ λοιποί.	4000
12	Καρύταινα.	1	Μέραγας.	80	1	Δεληγιάννης καὶ λοιποί.	9000
13	Φανάρι.	1	Κατράγας κλπ.	400	1	Ἀλέξανδρος.	4000
14	Λεοντάρι.	1	Χουσεὴν Ἀγᾶς κλπ.	400	3	Πέτρος, Χριστ. καὶ Ἀναγνώστης Παπαγεωργίου.	4000
15	Ἀνδροῦσα.	1	Ομὲρ ἐφέντης κλπ.	200	2	Φραντζησκόπουλα.	2000
16	Καλαμάτα.		.	30	1	Πανάγος Χατζῆ Γιαννόπουλος.	2500
17	Ἰμπλάκικα.		.		1	Λιακάκης κλπ.	2000
18	Νησὶ τῆς Καλαμάτας.		.		1	Δημήτρις Καλαμαρειώτης.	1000
19	Κορώνη κάστρο.	1	Ἀχμὲτ Μπεγῆς κλπ.	400	1	Καράπαυλος.	3000
20	Μοθώνη κάστρο.	1	Ἀλῆ Ἀγᾶς κλ.	400	1	Πανάγος Φουρναράκης.	3000
21	Ναβαρ. κάστρο καὶ πόρτο.	1	Μπεκὴρ ἀγᾶς κλπ.	250	1	Οἰκονομόπουλος	2000
22	Ἀρκαδία.	1	Χασὰν ἀγᾶς κλπ.	500	1	Γληγοράκης κλπ.	7000
23	Πύργος καὶ Λάλα.	1	Μπραὴμ ἀγᾶς κλπ.	1500	1	Νικολὸς Βιλαέτης.	1000
24	Γαστούνη.	1	Μπραὴμ ἀγᾶς κλπ.	500	1	Γιαννάκης Σισίνης.	4000
25	Πάτρα.	1	Διὰλ ἀγᾶς κλπ.	700	1	Κὺρ Θάνος.	7000
26	Βοστίτσα.	1	Ἀχμὲτ Ἀγᾶς κλπ.	30	1	Γραικοί.	2000
27	Καλάβρυτα.		.	50	1	Κὺρ Ἀσημάκης Τζαήμης.	9000
			Ὁλότης	11400		Ὁλότης	94500

«ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ».

«Καταγραφὴ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σπάρτης καὶ τῶν ἐξουσιαςῶν αὐτῆς. Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης ἀρχηγός.

	Ἐπαρχίαι.	Καπετανέοι, ὀνόματα αὐτῶν καὶ παρανόματα.	Στρατιῶται
1	Σταυροπήγιον καὶ Ἁρμυρὸ	Γεωργάκης Χριστοδουλάκης.	500
2	Πόρτου Κυτριαΐς	Θεοδωράκης Κουμουνδουράκης.	500
3	Εἰς τὸ αὐτὸ πόρτον.	Παναγιώτης Μούρτζινος.	700
4	Ἀνδρούβιτσα καὶ Σκαρδαμούλα	Ἀλέξανδρος Κυτρινιάρης.	300
5	Μεγάλη Καστάνια.	Κωνσταντῆς Δουράκης.	400
6	Ζυγὸς μὲ τὰ χωριά του.	Χρηστέας	1000
7	Μηλιὰ μὲ τὰ χωριά της	Πανάγος Κυβέλος	500
8	Μικρὰ καστάνια.	Βασίλης Βενετζιανάκης.	250
9	Πόρτον Τζίμοβα.	Κυριακούλης ἀδελφὸς τοῦ Μπέη.	1000
10	Μέσα πόρτον μὲ χωριά.	Θεοδωράκης Κάτζος.	400
11	Βάθια μὲ χωριά της.	Μιχαλακιάνος καὶ λοιποί.	400
12	Πόρτο Κάγιο(διὰ ἁρμάδα).	Γιάννης Κατζῆς καὶ Δημήτρ. Λιγοράκος	300
13	Βαθὺ καὶ Μπασαβᾶς.	Τζιγουρίος καὶ Καβαλιέρης.	600
14	Μαραθονῆσι πόρτο.	Γιωργάκης καὶ Μαγκιὸρ Πιέρος.	600
15	Καρυόπολις.	Γεωργάκης Καβαλιεράκης.	300
16	Καὶ δεύτερα σπήτια τῆς Σπάρ	της εὐγαίνουν χωρὶς ἀρχηγόν.	3000
		Ὁλότης	7750»

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ».

Ἔχομεν καὶ ἑτέραν καταγραφὴν, ἐπιγραφομένην:

«1818 αὐγούστου 20. Πελοπόννησος. Θεωρία τῶν οἰκούντων «εἰς Πελοπόννησον Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν»

ὑποβληθεῖσαν εἰς τὴν Ἀρχὴν τῆς Ἑταιρίας καὶ ἀνυπόγραφον οὖσαν· συμπεραίνομεν δὲ καὶ ταύτην ἔργον τοῦ Ἀναγνωσταρᾶ ὡς ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς ἀλλοκότου διαιρέσεως καὶ κατατάξεως τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ καθεξῆς. Ἡ καταγραφὴ αὕτη τοὺς μὲν Τούρκους ἄνδρας ἀναβιβάζει εἰς 14,670, τοὺς δὲ Ἕλληνας καταβιβάζει εἰς 66,050. Ἀφίνομεν δὲ τὴν ἐλλειπῆ ἄγνοιαν τῶν τε κυρίων ὀνομάτων καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατ' ἐπαρχίαν προεστώτων. Ἀλλ', ὅπως καταστραφῶσι καὶ αἱ ὑπερβολαὶ καὶ αἱ μειώσεις τῆς τε μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης τῶν καταστάσεων αὐτῶν τῆς Πελοποννήσου, σχηματίζομεν ἡμεῖς ἐνταῦθα ἄλλην τακτικωτέραν καὶ πραγματικωτέραν, ὡς μέρος λίαν ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Τῶν πρὸς ὅπλισιν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὸ 1820.

Αὐξων ἀριθμός	Ἐπαρχίαι.	Ἄνδρες Ἕλληνες.	Ὅπλων Τοῦρκοι	Πρόκριτοι τῶν ἐπαρχιῶν. Ἕλληνες.	Τοῦρκοι.
1	Κόρινθος	1500	400	Νοταρᾶς.	Κιαμὴλ Βεγῆς.
2	Καλάβρυτα	2000	150	Ἀσημάκης Ζαΐμης, Σωτήριος Χαραλάμπης, Ἀσημάκης Φωτήλας, Σωτήριος Θεοχαρόπουλος.	
3	Βοστίτσα (τὸ Αἴγιον).	500	70	Ἀνδρέας Λόντος.	
4	Πάτρα (αἱ Πάτραι).	1300	700 (ἐννοουμένων καὶ τῶν τοῦ Ῥίου).	Ἀθανάσιος Κανακάρης.	Διάλ-ἀγᾶς.
5	Γαστούνη (ἡ Ἠλεία).	2300	1600 περιλαμβανομένων καὶ τῶν Λαλαίων).	Γεώργιος Σισίνης.	Ἰβραχὴμ Ἀγᾶς.
6	Πύργος.	400		Νικόλαος Βιλαέτης.	
7	Ἀρκαδιὰ (ἡ Τριφυλλία).	1800	700	Ἀθανάσιος Γρηγοριάδης, Ἀντώνιος Καραπατᾶς, Δημήτριος Τομαρᾶς.	Χασὰν Ἀγᾶς.
8	Νεόκαστρον (ἡ Πύλος).	500	300	Γεώργιος Οἰκονομίδης.	Βεκὴρ Ἀγᾶς.
9	Μοθώνη.	500	500	Νικόλαος Μοθωνιὸς, Πανάγος Φουρναράκης.	Ἀλῆ Ἀγᾶς.
10	Κορώνη.	400	500	Καράπαυλος.	Ἀχμὲτ Βεγῆς.
11	Νησί.	300		Δημήτριος Καλαμαρειώτης, Γεώργιος Δαρειώτης.	
12	Ἰμπλάκικα.	700		Δημήτριος Παπατσώνης.	
13	Καλαμάτα (αἱ Καλάμαι).	600	30	Τσιανιάνοι, Κυριακοί.	
14	Ἀνδροῦσα.	500	250	Φραντσέκος.	Ὀμὲρ Ἐφφέντης.
		13300	5200		

Αὔξων ἀριθμός	Ἐπαρχίαι.	Ἄνδρες Ἕλληνες.	Ὅπλων Τοῦρκοι.	Πρόκριτοι τῶν ἐπαρχιῶν. Ἕλληνες.	Τοῦρκοι
	μεταφορὰ	13300	5200		
15	Μισθρᾶς (ἡ Σπάρτη).	2300	3000	Παναγιώτης Κρεββατᾶς, Ἀναγνώστης Κοπανίτσας.	Φουμπῆς, Ζαλούμης, Καραμέρος (Βαρδουναῖοι). . . .
		μετὰ τοῦ Ἔλους.)	(μετὰ τῶν Βαρδουναίων).		
16	Μονεμβασία (ἡ Ἐπίδαυρος Λιμηρά.	600	400	Καλογερᾶς καὶ Δεσποτόπουλος.	Χασὰν Βεϊζαδές. . . . .
17	Ἅγιος Πέτρος (ἡ Κυνουρία). . .	800		Παπάζογλους, Ἀναγνώστης Κοντάκης.	
18	Ἀνάπλι (ἡ Ναυπλία). . . .	1500	600		
19	Ἄργος.	800	400	Δημήτριος Περρούκας, Θεόδωρος Βλάσης.	
20	Τριπολιστὰ (ἡ Τρίπολις). . .	1500	1500	Κουγιᾶς, Γεώργιος Βάρβογλους.	Ἀρναούτογλους, Μουσταφᾶ Βεγῆς, Σὲχ Νεστὶπ Ἐφφέντης Δαφτὲρ Κεχαγιᾶς. . . . .
21	Καρύταινα (ἡ Γόρτυς). . . .	2000	300	Παπαγιαννόπουλος (ἡ Δεληγιάνναι).	Ὁμὲρ Ἀγατσίκος. . . . .
22	Φανάρι ἡ Ὀλυμπία).	700	1000	Παπαλέξης, Ζαφειρόπουλος.	
23	Λεοντάρι (ἡ Μεγαλόπολις. . . .	900	400	Πέτρος Σαλαμόνας, Δικαῖοι.	Χασὰν Ἀγᾶς Πίρογλους. . .
		24400	12800		

ΛΑΚΩΝΙΔΟΣ (ΜΑΝΗΣ).

			Ἀρχηγοὶ ὅπλων
1	Σταυροπήγιον.	1000	Κουμουνδουράκης, Καπετανάκης. . .
2	Ἀνδρούβιστα.	600	Παναγιώτης Τρουπάκης ἢ Μούρτσινος.
3	Μεγάλη Καστάνια.	500	Δουράκης. . . . .
4	Ζυγός.	700	Χρηστέας, Κυβέλος. . . . .
5	Τσίμοβα (ἡ Ἀρεόπολις) . . .	1000	Πέτρος Μαυρομιχάλης. . . . .
6	Μέση.	700	Μιχαλακιάνοι ὑπὸ τοὺς Μαυρομιχάλας.
7	Λάγια.	400	Γληγορακόγκωνας ὑπὸ τοὺς Μαυρομιχ.
8	Καρυούπολις.	600	Τσιγκουριὸς, Καββαλιέρης. . . . .
9	Μαραθωνῆσι. . . . . (Τὸ Γύθειον)	500	Γληγοράκαι. . . . .
		6000	

Τὸ ὅλον οὕτω τῶν δυναμένων φέρειν ὅπλα Πελοποννησίων συνεποσοῦτο εἰς τριακοντακισχιλίους, ὑπὸ τὴν διαφοράν· Δον ὅτι οἱ μὲν Λάκωνες ἐξ αὐτῶν ἦσαν ὡπλισμένοι πραγματικῶς, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων οἱ ἡμίσεις μόλις εἶχον ὅπλα· καὶ Βον ὅτι ἐκ τῶν ἑξακισχιλίων Λακώνων παραδεκτέον τὸ ἓν τρίτον εἰς κίνησιν, καθ' ἃ ἐβεβαιώθη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἄρα ἡ ὅλη Πελοπόννησος μόλις κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ἔδιδε πλέον τῶν τουρκικῶν τοῦ τόπου περὶ τὰ χίλια ὅπλα. Ἐὰν δὲ, κινηθείσης τῆς ἐπαναστάσεως, ἔδραμον εἰς αὐτὴν πολλαχόθεν καὶ ἄλλοι ὁπλοφόροι, ὁμολογητέον, ὅτι καὶ οὗτοι οὐχ ὑπερέβαινον μέχρι τινὸς καιροῦ τοὺς δισχιλίους.

ΣΕΛΙΣ 76.

(α) Ἔχομεν τὴν πρὸς αὐτὸν εἰδοποίησιν αὐτόγραφον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Ὑψηλάντου.

«Κύριε Χριστόφορε Περῤῥαιβέ!

Ὀδησσὸς τῇ 23 σεπτεμβρίου 1820.

«Ἐὰν τὸ παρόν μου σὲ εὕρῃ ἀκόμη εἰς Γαλάτσι, πρόσμενε τὸν ἐρχομόν μου εἰς Ἰσμαΐλι, χωρὶς νὰ εἰπῇς εἰς κανένα, ὅτι ἔρχομαι. Μετὰ πέντε ἡμέρας, κινῶ ἐντεῦθεν. Ἠμπορεῖς νὰ ἐνταμωθῇς μετὰ τοῦ Δικαίου. Ἐλπίζω, ὅτι τὰ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐμβῆκαν εἰς καλὴν τάξιν. Μένω

ὅλος πρόθυμος

«Ο ΓΝΩΣΤΟΣ».

ΣΕΛΙΣ 77.

(α) Ἰδοὺ ὁλόκληρος ἡ ἐπιστολὴ τούτου, περιέχουσα πλεῖστα ἄλλα περίεργα.

Ἐκλαμπρότατε καὶ περιβλεπτε Κύριε!

«Ἀπὸ τὸ πλοῖον ἀποκρίνομαι εἰς τὰ ἀπὸ 15 ἰουνίου καὶ 23 αὐγούστου περισπούδαστα γράμματα τῆς σεβαστῆς Ἐκλαμπρότητός της, βιαζόμενος εἰς ὀλίγον διάστημα νὰ προφθάσω αὐτόσε εἰς ἐξακολούθησιν τῶν γραφομένων της. Τὸ πρῶτον ἔλαβον 15 αὐγούστου, καὶ ἂς φαντασθῇ ἡ Ἐκλαμπρότης της, πόσον ἐλυπήθην καιρίως, ἐπειδὴ τὰ πράγματα ἔμειναν ἀκίνητα· ἀλλ' ἐχάρην καὶ ὅσον οὐδέποτε, ἀξιωθεὶς τοιαύτης φιλίας καὶ, οὕτως εἰπεῖν, οἰκειώσεως, ὁποία εἶναι τοῦ ἀξιοσεβάστου καὶ περιβλέπτου ὑποκειμένου Της· καὶ τὸ μᾶλλον, ἰδὼν ἄνδρα ἐνταυτῷ τῳόντι φίλον τῆς πατρίδος, θύοντα τὰ πᾶν ὑπὲρ αὐτῆς.

«Κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καλοῦ ἐδοκιμάσθησαν ἀπὸ μέρους τῆς Βροχῆς ὅλα τὰ σύνεφα. Καὶ ὁ Ἁρμόδιος, ἀφ' οὗ ὡμίλησε μὲ τοὺς Πλεονεκτοῦντας τῶν Ν. 62, καὶ ἔγινεν ὁ κατάλογος διὰ τὴν συνεισφορὰν,

ἕτοιμος εἰς τὸ πλοῖον, ἐπιθυμῶν ὅσον τάχος νὰ φθάσῃ εἰς Ἰσμαὴλ, διὰ νὰ συνομιλήσωσι μετὰ τοῦ Καλοῦ περὶ παντὸς πράγματος, καὶ νὰ τῷ δείξῃ ὅλα τὰ σχέδια τῶν δεδοκιμασμένων, ἐλπίζων νὰ φανῶσιν ἀρεστὰ καὶ τακτικὰ κατὰ τὸν θαυμασιώτερον τρόπον.

«Ὁ Παπαῤῥηγόπουλος μὲ εἶπε περὶ ἑνὸς σχεδίου, τὸ ὁποῖον ὁ Καλὸς εἶχε κάμῃ μετὰ τοῦ Περῤῥαιβοῦ διὰ τοὺς μετοίκους Σπάρτης. Αὐτὸ τὸ ἐνήργησαν οἱ Κύριοι θαυμασίως· πλὴν φοβοῦμαι, μήπως εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἀκολουθήσῃ κανένα λάθος ἐξ αἰτίας τοῦ Περῤῥαιβοῦ. Ὅθεν ἀνάγκη μεγάλη προσοχῆς εἰς τὸ νὰ μὴ δοθῶσιν ὑποδήματα εἰς κανένα, καὶ ἀκολουθήσῃ ἀταξία. Ὁ Ἀνανίας κρίνω εὔλογον νὰ σταλθῇ διὰ τὰ 48 καὶ 45, ὅπου νὰ διατρίβῃ, ἑωσοῦ ἀνταμωθῇ ὁ Ἁρμόδιος μὲ τὸν Καλὸν, διὰ νὰ συσκεφθῶσι καὶ περὶ τούτου, ὅτι ὁ ἐδῶ ἐρχομός του εἶναι διόλου ἀσύμφορος.

«Τοῦ πενθεροῦ ἔλαβον τέλος τὰ πράγματα κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀπαθοῦς, ἐπειδὴ ἡ ἀχρειότης τοῦ πενθεροῦ ἔκαμε τοὺς ἐκδικητικοὺς νὰ ἀποσκιρτήσουν ὅλοι. Λοιπὸν τώρα χρειάζεται ἄλλο σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἀνάγκη νὰ βαλθῇ ὅσον τάχος εἰς ἐνέργειαν, ἐπειδὴ ἡ ἀργοπορία ἠμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ ζάλας, κινδύνους καὶ ἀποτυχίαν. Τὰ ἡμέτερα φέρονται κατὰ ῥοῦν, τὰ ὁποῖα θέλει ἰδῇ ἡ Ἐκλαμπρότης της, ὅταν σὺν Θεῷ ἀνταμωθῇ μετὰ τοῦ Ἁρμοδίου, τὸν ὁποῖον συνιστῶ εἰς τὴν φιλίαν της, ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐλπίζεται αἰώνιος πίστις, εἰλικρίνεια, γενναιότης φρονημάτων, ὁποῖα εὐχόμεθα ν' ἀποκτήσουν ἅπαντες, καὶ ἡ ἐντελὴς τῶν ἄλλων ὁμόνοια, καθὼς θέλει πληροφορηθῇ ὁ Καλὸς ἀπὸ τὰ ἔγγραφά τινων ὑπόπτων, ὅτι ὁ Ἁρμόδιος ἠδυνήθη νὰ καταπαύσῃ καὶ τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν πάθη, καὶ νὰ προξενήσῃ τὴν κατὰ Θεὸν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην.

«Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἡμῶν ἀποκριτικά· τὰ δὲ ἔτη τῆς περιβλέπτου Ἐκλαμπρότητός της εἴησαν ὑγιεινὰ καὶ πολυάριθμα ἐπ' ἐλπίδι εὐδαιμονίας.

«1820 1 σεπτεμβρίου Κωνσταντινούπολις

Ὁ πρὸς Θεὸν διάπυρος εὐχέτης καὶ εἰλικρινὴς

ἀδελφὸς

«Ἀρχιμανδρίτης ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ».

(6) Ἴδε ὁλόκληρος ἡ περίεργος αὕτη ἐπιστολή.

« . . . Ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι ὁμογενεῖς καὶ φιλέλληνες ἀλλογενεῖς λέγουσιν, ὅτι δυνάμεθα νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὰ τρέχοντα εἰς τὴν Ἤπειρον. Ἡ ἀπόφασις τῆς Πόρτας περὶ τοῦ ἀφανισμοῦ τοῦ Ἀλῆ ἦτον γνωστὴ εἰς πολλοὺς ἀπὸ τὸν ἰανουάριον, καὶ περὶ τὸν μάρτιον ἐκηρύχθη δημοσίως. Ἔκτοτε ἀπὸ 20 ἰουλίου, ὅταν ἔφθασαν οἱ βασιλικοὶ εἰς Λάρισσαν, ἦτον ἱκανὸν στράτευμα, ὥστε νὰ ἀποφασίσῃ τις καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασίν του. Ἀλλ' ἀγνοῶ, διατὶ ἡ θεόσδοτος αὕτη περίστασις μᾶς φεύγει, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ παρηγορῶ τοὺς φίλους· ἀναγκάζομαι, εἰς ἄλλους νὰ λέγω, ὅτι διὰ πολιτικὰ αἴτια οὕτω ἔπρεπε νὰ γένῃ, καὶ εἰς ἄλλους τὴν ἀνετοιμασίαν μας, καὶ ἄλλοις ἄλλα, ἐπειδὴ ὁ ἐνθουσιασμένος ζῆλος τῶν πολλῶν δὲν πρέπει νὰ ψυχραίνεται· ἀλλ' ἀφίνω νὰ μᾶς διδάξῃ ὁ χρόνος τὰ αἴτια τῆς ἀποτυχίας ταύτης. Εἰς ἀπολογίαν μου προσθέτω, ὅτι περὶ τὰς 15 ἰουνίου ὑπηγόρευσα τὸν Ἀρχιμανδρίτην, ὅ,τι μοὶ ἐφάνη εὔλογον καὶ χρήσιμον, τὸ ὁποῖον ἤθελον κάμει πρότερον, ἐὰν εἶχον εὐκολίαν· δὲν ὤκνησα δὲ νὰ τῷ ἀναγγείλω καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσα ἡ θέσις μου μ' ἐμάνθανε περὶ τῆς Ἠπείρου. Ἤδη προσθέτω, ὅτι οἱ προχωρήσαντες εἰς τοὺς Καλαρύτας ἦτον τετρακόσιοι ὑπὸ τὸν Μαξοὺτ Ἀγᾶ, ὅστις ἔγραψε πρὸς τὸν Πασόμπεην εἰς Λάρισσαν τὰ ἑξῆς: «Ἐπροχώρησα ἕως ἐδῶ. Οἱ ἐγκάτοι»κοι ἔχουν προθυμίαν, ἀλλ' οἱ Καπετάνοι δὲν μᾶς πλησιάζουν, ἐκτὸς »τοῦ Στουρνάρη καὶ Πουλῆ. Ὁ λαὸς μὲ ζητεῖ φουσέκια, ἀλλ' ἐγὼ δὲν »ἔχω μήτε ἀπὸ αὐτὰ μήτε γρόσια. Τὰ 500 γρόσια, ὁποῦ μὲ ἔστει»λες, δὲν μὲ ἀρκοῦν κἂν, διὰ νὰ πληρώσω τοὺς ἀποστελλομένους ἐδῶ »καὶ ἐκεῖ. Διὰ τὸν Θεὸν πρόφθασέ με μὲ γρόσια καὶ μὲ φουσέκια καὶ »μὲ γράμματα κολακευτικὰ πρὸς τοὺς Καπετανέους. Τὰ γράμματα »ἀπαιτοῦνται πρὸς τοὺς Καπετανέους, διὰ νὰ μᾶς χρησιμεύσουν εἰς »αὐτὴν τὴν περίστασιν· καὶ ἀφ' οὗ τελειώσῃ ἡ δουλειά μας, πάντα »τοὺς ἔχομεν εἰς τὸ χέρι.» Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ ἀφανίσουν ὅλους τοὺς Καπετανέους. Ἠξεύρετε προσέτι, ὅτι ἐφόνευσαν τὸν Μάνθον λόγῳ μὲν διὰ παραδρομὴν, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐπειδὴ ἀπῃτεῖτο ἀπὸ τὴν Διοίκησιν, διὰ νὰ σταλθῇ ἐδῶ ζωντανός· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἦτον ζημιῶδες εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Πασόμπεη, διότι ὁ Μάνθος ἔμελλε νὰ φανερώσῃ εἰς τὸ Κράτος τὴν περιουσίαν τοῦ Ἀλῆ, τὸν ἔσφαξαν μὲ τοιοῦτον τρόπον καὶ διήγειραν φρίκην εἰς τὸ πᾶν, δείξαντες, ὅτι περιπατοῦν εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Ἀλῆ. Διὸ, πρὶν ἔμβῃ ἀκόμη εἰς Ἰωάννινα, ἔστειλεν ἐδῶ ὁ Πασόμπεης ἀγωγὰς κατὰ τοῦ Ἄρτης καὶ Γρε-

βενῶν, καὶ ἔκαμεν Ἀρχιερεῖς κρεατούρας του. Ὁ Ἀλῆς ἐκλείσθη εἰς τὸ κάστρον μὲ 2000· ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ περισσοτέρους, τοὺς ὁποίους ἄλλοι ἐπαριθμοῦν 4000, καὶ ἄλλοι περισσοτέρους. Τροφὰς καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖα ἔχει· τὸ κάστρον εἶναι δυνατόν· εἰς τὸ ἔξης ἀρχίζουν αἱ βροχαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνεχεῖς εἰς τὴν Ἤπειρον, ὥστε οἱ βασιλικοὶ θέλουν σκορπίσει, ἢ κρατηθῆ μὲ βίαν. Αἱ διχόνοιαι εἰς τοὺς Πασάδαις ἄρχησαν. Ὁ Πασόμπεης ἀγνωμονῶν εἰς τὸν Μαχοὺτ Πασσᾶν, ἀντιφέρεται καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Μπαμπᾶ Πασσᾶν. Τὸ Σοῦλι, τὸ Τεπελένι, τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ κατά τινας ἡ Πάργα καὶ ἄλλα τινὰ μέρη εἶναι τοῦ Ἀλῆ εἰσέτι. Ἐγκρίνουν πολλοί, ὅτι, ἐὰν οἱ Καπετανέοι λόγῳ κλεπτῶν προσβάλουν κατὰ τῶν ἀμερίμνων βασιλικῶν, τοὺς ἀφανίζουν ἐν ῥοπῇ, ὑπερασπίζονται τὸν ἀπηλπισμένον Ἀλῆ καὶ διὰ τῶν μέσων του ἠμποροῦν νὰ κάμουν μεγάλας προόδους. Ἡ Πόρτα ἐδιόρισε νεωστὶ τρεῖς ἄλλους Πασσάδες κατὰ τοῦ Ἀλῆ, καὶ ἔστειλε κατ' αὐτοῦ καὶ ἀποσκευὰς πολεμικὰς καὶ κανονιέρους.

Κωνσταντινούπολις 10 σεπτεμβρίου 1820.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ».

(γ) Διὰ τοῦ αὐτοῦ γράμματος ἀνήγγειλεν ὁ Παπαδάτος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην καὶ τὸ ἀκόλουθον.

« . . . Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν πρωΐ ἀπῆλθον εἰς τοῦ νῦν Ῥεὴς »Ἐφέντη, γνωστοῦ μου πρὸ χρόνων πολλῶν, καὶ συνδιαλεγόμενος μὲ »αὐτὸν τὸν ἐπληροφόρησα, ὅτι οἱ πτωχοὶ (ὁ φακὴρ φουκαρᾶς) γνωρί»ζουν χάριτας εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος διὰ τὴν εὔκολον ἀπόλαυσιν »τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, καὶ πάντες οἱ ἐμπορευόμενοι διὰ τὰ κα»λὰ τοῦ ἐμπορίου των·» ἤκουσα δὲ εἰς ἀπόκρισιν: «Μποϊλὲ ἰκὲν, γκινὲ »μπιζὶ Ἰσταμπολὰ ἰστεμεζλὲρ»· (ὅ ἐστι: Καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, πάλιν δὲν θέλουσιν ἡμᾶς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει).

ΣΕΛΙΣ 83.

(α) Ὁ ἀδελφὸς τούτου Γεώργιος Παπαδόπουλος Κορφινὸς, ἔμπορος ἐν Ἰσμαηλίφ δι' ὑπολήψεως πολλῆς, διεκρίθη ὁ ἐνεργητικώτερος τῶν ἐκεῖ Ἐφόρων τῆς Ἑταιρίας, πολλὰ μοχθήσας καὶ οὐχὶ ὀλίγα δαπανήσας ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ δυστυχήσας διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καταβὰς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, κατήντησε νεκροσκόπος Ἀθηνῶν, ἵνα μή τι χεῖρον εἴπωμεν, ἐπὶ ἀμοιβῇ τῶν τοσούτων ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς Ἑταιρίας καὶ ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ Ὑψηλάντου. Ὡς δὲ ὁ Πάνθος καὶ ἄλλοι, τοιαύτης κατηγορίας πρόσωπα, οὕτω καὶ αὐτὸς κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης, ἵνα μὴ ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τῆς ἡμέρας ἄνευ δακρύων καὶ στεναγμῶν καρδίας, ἐνθυμούμενος τὰ παρελθόν ἑαυτοῦ.

(ε) Ἰδοὺ ἡ κοινὴ αὕτη ἐπιστολὴ τιμῶσα πραγματικῶς τοὺς ἀδελφοὺς Παπαγιαννοπούλους.

«Ἐκλαμπρότατε!

«Ἡ βροντόφωνος σάλπιγξ τῆς φήμης σαλπίζει στεντορείως, διαθρυλλοῦσα τὴν ἀγαθὴν καὶ δραστήριον ψυχήν Σας, τὰ παιωνικὰ ἰατρικά, τὰ ὁποῖα προσφέρετε διὰ τὰς πληγὰς τῆς πολυπαθοῦς Μητρός μας· Σὲ διαφημίζει ἄλλον Ἐπαμινώνδα καὶ Πελοπίδα θεμελιωτὰς τοῦ Ἱεροῦ καὶ μυστικοῦ Λόχου, ἄλλον Θρασύβουλον διώκτην τῶν τυράννων. Διὰ τοιοῦτον ἥρωα ἑτοιμάζονται τόσοι κάλαμοι Πινδαρικοὶ καὶ Ὁμηρικοί, διὰ νὰ ἐκθέσωσι ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τὰ ἡρωϊκά Σου φρονήματα καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Πόσον θερμοὶ συμπράκτορες εἴμεθα ὅλοι οἱ αὐτάδελφοι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προσταγῶν Σας καὶ μετοχὴν τῶν φρονημάτων Σας, καὶ ἡ περίστασις θέλει τὸ δείξῃ, καὶ διὰ τοῦ πανοσιωτάτου ἁγίου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγορίου Δικαίου θέλετε πληροφορηθῆ. Ἀξιοσέβαστε Ἄνερ! ὁ Μαραθὼν ἀπέδειξε τὸν Μιλτιάδην καὶ ἡ Σαλαμὶς τὸν Θεμιστοκλέα· διὸ μὴ νομίσητε περιττὸν ἀξιοῦντές μας γραμμάτων Σας δηλωτικῶν πάντων τῶν δεόντων, καὶ θέλετε μᾶς εὕρῃ προθυμοτάτους εἰς τὰς προσταγάς Σας. Ὑγίαινε καὶ γενναιοφρόνει μέχρις ἐσχάτης Σου ἀναπνοῆς.!

τῆς Ἐκλαμπρότητός Σας

« 1820 αὐγούστου 3 φίλοι εἰλικρινεῖς καὶ δοῦλοι

Η ΟΚΤΑΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΩΝ ».

(γ) Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ τούτου.

«Εὐγενέστατε καὶ Φιλογενέστατε Κύριέ μοι.

«Πρώτη περίστασις εἶνε αὕτη, καθ' ἣν λαμβάνω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τῇ προσφέρω τὸ σέβας καὶ τὴν εἰλικρίνειάν μου. Χρέος ἔχει καθεὶς, νομίζω, ἀπαραίτητον εἰς τὴν φιλογενῆ διάθεσίν σας. Ἤθελε λάβω χρείαν καὶ ἡσυχίας καὶ καιροῦ, διὰ νὰ ἀποδείξω, ὅσον σέβας πρὸ πολλοῦ συνέλαβον εἰς ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ὁ γενναῖος χαρακτὴρ αὐτὸς κάθ' ἑαυτὸν ἐφέλκεται τὴν αἰωνίαν ὑπόληψιν τοῦ δυστυχοῦς ἡμῶν γένους. Ἀλλ' ὁ ἐρχόμενος φίλτατος Ἀρχιμανδρίτης, ὁ κοινὸς φίλος καὶ ἀδελφὸς, μᾶς ἀπαλλάττει τούτου, ὑποσχόμενος νὰ σᾶς δώσῃ καθαρωτάτην ἰδέαν τῶν φρονημάτων μου διά τε τὴν φιλογενεστάτην Εὐγένειάν σας καὶ τοὺς λοιποὺς ὁμογενεῖς μου. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ φιλαλήθης ἅμα καὶ εἰλικρινὴς φωνή του σᾶς πληροφορήσῃ τὰ κατ' ἐμὲ, ὅσα σχέ-

σεις τῆς ἐπαράτου διπλωματικῆς καὶ ἄλλα αἴτια δὲν μοὶ συγχωροῦσι νὰ σᾶς ἐξηγηθῶ, ὡς ἡ θερμὴ καὶ φλογιζομένη φαντασία μου ὑπαγορεύει, παρακαλῶ νὰ μὲ ἐκλάβητε ἔνθερμον λάτρην τῶν φρονημάτων σας, καὶ εὐκαιροῦντες νὰ μὲ ἀξιοῖτε καὶ εὐγενῶν γραμμάτων καὶ προσταγῶν σας, μηδόλως ἀμφιβάλλοντες τὴν μεθ' ὅσης εἴθιστο προθυμίας ἐκτέλεσίν των, καὶ ὅτι εἰμὶ

«1820 αὐγούστου 31 εἰλικρινὴς φίλος

«Κωνσταντινούπολις. ΔΙΜΠΕΡΙΟΣ ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

«Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ κυρίῳ μοι Ἀλεξάνδρῳ Ὑψηλάντῃ τῷ φιλογενεστάτῳ καὶ ἀξιεράστῳ μοι. Εἰς Ὀδησσόν».

ΣΕΛΙΣ 84.

(α) Ἔγραφεν αὐτῷ ἐκ Βουκουρεστίου ὁ Ὀλύμπιος.

«Ἐκλαμπρότατε!

«Βουκουρέστι 24 σεπτεμβρίου 1820.

«Μὲ ἄκραν εὐχαρίστησιν καὶ σέβας ἤκουσα καὶ ἐδέχθην τὰ ὅσα οἱ κύριοι Ξάνθος καὶ Περβραιβὸς μοὶ ὡμίλησαν συμφώνως ἐκ μέρους τῆς Ἐκλαμπρότητός σας. Τώρα δὲν μένει ἄλλο νὰ Σᾶς εἰπῶ, παρὰ νὰ Σᾶς βεβαιώσω καὶ ἐγγράφως τὴν γνώμην μου, ὅτι, ὁπόταν κριθῇ ἁρμόδιος ὁ καιρὸς νὰ μᾶς δοθῇ ἡ ἀποφασιστικὴ σας προσταγή, ὑπόσχομαι νὰ τὴν ἐξακολουθήσω μὲ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδα τοῦ αἵματός μου, χωρὶς ποτε νὰ μὲ δειλιάσῃ καμμία ἀνθρώπινος περίστασις. Καὶ μὲ ὅλον τὸ προσῆκον καὶ εἰλικρινὲς σέβας ὑποσημειοῦμαι

τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος

ταπεινότατος δοῦλος καὶ ἀδελφὸς

Κ. ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΣ».

Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ ἔγραφε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην καὶ ὁ Ἰωάννης Χ. Φαρμάκης. Κατόπι δὲ τούτων ἔγραφεν ἀπὸ 29 σεπτεμβρίου καὶ ὁ Λεβέντης:

« ... Οἱ τρεῖς διδάσκαλοι (ἤτοι ὁ Ὀλύμπιος, Σάββας καὶ Φαρμάκης) ἐδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν, καὶ ἔλαβον καὶ τὸ ἔγγραφον τῆς συμφωνίας. Εἶνε λοιπὸν ἕτοιμοι νὰ κινήσουν, ὅταν τὸ εὕρητε εὔλογον. Ὁ κύριος Θωμίδης (Ξάνθος) θέλει σᾶς ἐκθέσει τὰ καθέκαστα ταύτης τῆς ὑποθέσεως ... Ἕως τὸν καιρὸν ὁποῦ πρέπει νὰ κινήσουν οἱ διδάσκαλοι, ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ προστρέξωμεν καὶ εἰς ἄλλους ὁμογενεῖς, διὰ νὰ

ἐπαυξήσωμεν, εἰ δυνατὸν, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συνδρομητῶν καὶ τὴν ποσότητα τῆς συνδρομῆς, καὶ νὰ εὐκολύνωμεν μὲ αὐτὸ τὸ μέσον τὴν ἀγορὰν τῶν ἐργαλείων καὶ βιβλίων, ὁποῦ χρησιμεύουν εἰς ἕνα τοιοῦτον σχολεῖον, οἷον τὸ ἐσχεδίασεν ἡ προθυμία μας. Ὁ κύριος Ἀντώνιος Τευκρίδης . . . κινᾷ αὔριον διὰ τὴν Ἰταλίαν. Ἠξεύρει τόσα, ὅσα ὁ Θωμίδης καὶ λοιποί. Μέλλει κατὰ παραγγελίαν μας νὰ ὑπάγῃ εἰς Πίζαν, διὰ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν μας, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς γνωρίζουν καλῶς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν τοῦ κοινοῦ καταστήματος, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς συνδρομὴν γενναίαν, ἢ καὶ νὰ τοὺς προδιαθέσῃ, ὥστε, ἂν τύχῃ καὶ ἀπεράσητε ἐκεῖθεν, νὰ τελειώσετε τὸ πρᾶγμα. Τὸν τρόπον τῆς διαπραγματείας ταύτης θέλει σᾶς τὸν ἐκθέσει εἰς πλάτος ὁ κύριος Θωμίδης . . . »

(ε) Ἰδοὺ αὕτη.

«Τίμιοι κοτζαπάσιδες, προεστῶτες καὶ ἐπιστάται τῶν ἐν τῇ Ἀσπρῃ Θαλάσσῃ νήσων καὶ λοιπῶν περὶ αὐτὰ μερῶν καὶ τόπων, τὴν τιμιότητά σας ἡδέως προσαγορεύομεν, ὑγιαίνοντες εἴητε ἐν εὐημερίᾳ καὶ μακροβιότητι! Ἐπειδὴ ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν ἄρχων ἱσπράβνικος Δημήτριος Θέμελης ἀπέρχεται εἰς τὰ μέρη ὑμῶν πρὸς αἰσίαν ἐκτέλεσιν ἰδίων του ὑποθέσεων, διὰ τοῦτο συνιστῶντες αὐτὸν ἀξιοῦμεν τῇ τιμιότητί σας, ὅπως γνωρίσαντες αὐτὸν ἐκ τῶν ἐξιδιασμένων ἡμῖν ἀνθρώπων, ὑποδεχθῆτε εὐνοϊκῶς καὶ φιλοφρόνως, καὶ χαριζόμενοι ἡμῖν παράσχητε αὐτῷ χεῖρα βοηθείας διά τε τὴν ἐπικερδῆ πώλησιν τοῦ οὗπερ συνεπιφέρει πράγματος καὶ ἀγορὰν ἄλλων προϊόντων τῶν μερῶν σας· οὐμὴν ἀλλὰ καθοδηγοῦντες, ἵνα μὴ περιπλεχθῇ τινι, ὡς ἀνίδεος τῶν αὐτοῦ μερῶν τε καὶ ἀνθρώπων, καὶ συντρέχοντες εἰς ἄλλας ὠφελίμους ὑποθέσεις του. Γνωρίζοντες δὲ καὶ ἡμᾶς ὅλως ἑτοίμους εἰς ὑπεράσπισιν τῶν τυχουσῶν ὑποθέσεών σας, γράφετε ἡμῖν ἀμοιβαίως, ἐξαιτούμενοι τὴν συνδρομὴν ἡμῶν εἰς τὰ ἐνόντα. Ποιήσατε τοίνυν, ὡς ἀξιοῦμεν ὑμῖν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον εὐτυχοῦντες ὑγιαίνετε.

ᾳωκά Ἰανουαρίου ζ' ἀπὸ Διβανχανέ.

Τῆς τιμιότητός σας ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΟΥΡΟΥΖΗΣ.»

(γ) Ἰδοὺ αὕτη.

«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

«Οἱ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἀρχιερατικῶς προϊστά-

μενοι, καὶ κατὰ πάροδον ἐντυγχάνοντες τῷ τὴν παροῦσαν πατριαρχικὴν ἡμῶν ἐπιστολὴν συνεπιφερομένῳ, ἱερώτατοι Μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι καὶ θεοφιλέστατοι Ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ Ἐπίσκοποι, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ τιμιώτατοι προεστῶτες καὶ πρόκριτοι τῶν μερῶν τούτων, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁ κομιστὴς τῆς παρούσης ἡμῶν εὐγενέστατος ἄρχων Ἰσπράβνικος κύριος Δημήτριος Θέμελης ἔρχεται εἰς τὰ αὐτόθι ἐπὶ διευθετήσει ἰδίων τινῶν χρηματικῶν ὑποθέσεών του, καθὼς περὶ τούτων πληροφορεῖσθε καὶ ἐκ τοῦ συνεπιφερομένου γράμματος τῆς πεπιθλέπτου Ἐκλαμπρότητός του, ἔστι δὲ ὁ ἀνὴρ χαρακτῆρος τιμίου, *ἀξιοπίστου* καὶ ἀξίου ὑποδοχῆς καὶ περιποιήσεως, διὰ τοῦτο γράφοντες συνιστῶμεν αὐτὸν πᾶσιν ὑμῖν προτρεπόμενοι, ὅπως ἐλθόντα, σὺν Θεῷ, δεξιωθῆτε κατὰ τὸ εἰκὸς καὶ περιποιηθῆτε ἀναλόγως, συντελοῦντες τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὰς διευθετήσεις τῶν ὑποθέσεών του, ὥστε νὰ καταστήσετε ὑπόχρεων τὴν Εὐγενείαν του καὶ διαπρύσιον ἐπαινέτην σας, ὅπερ ἀντιστρέφει προδήλως εἰς ὠφέλειαν ὑμῶν. Τῶν γὰρ ἀγαθῶν ἔργων αἱ χάριτες, ὡς ὁ σοφὸς λόγος ἀποφαίνεται, ἐπαναστρέφουσιν ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη πᾶσιν ὑμῖν! ᾳωκά ἰανουαρίου ί.

«Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης».

(Περὶ τῶν ἀνωτέρω δημοσιευομένων ἤδη δύο ἐγγράφων τοῦ τε Μουρούζου καὶ τοῦ Πατριάρχου ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῇ ὑποσημ. 6′ σελ. 334 τοῦ Δοκιμ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρίας).

(δ) Ἰδοὺ ἡ ἐκτεταμένη αὕτη ἐγκύκλιος.

«Γενναῖοι Πλοίαρχοι τῆς Ἑλλάδος.

«Συμπατριῶται! πρὸς σᾶς ἀποτείνει ἡ Ἑλλὰς, ἡ δυστυχὴς ἡμῶν μήτηρ καὶ πατρὶς, τὴν φωνήν της. Περικυκλουμένη πανταχόθεν ἀπὸ παντοῖα δεινὰ, εἰς σᾶς ἐπιστηρίζει τὴν ἄγκυραν τῶν ἐλπίδων της, καὶ ἀπὸ σᾶς μόνον προσμένει μικρὰν ἐλάφρωσιν τῶν δυστυχιῶν της. Ἡ ἰδική σας γενναιότης διετήρησεν ἕως σήμερον τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο φρόνημα, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξέ ποτε τοὺς προπάτοράς μας Ἕλληνας ὑπερτέρους πάντων τῶν ἐθνῶν. Ἡ ἰδική σας ἀφοβία καὶ εὐτολμία ἀπεκατέστησε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα σεβαστὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ τὰ εἰσέτι ζωντανὰ κατορθώματά σας ἀπέδειξαν τρανώτατα, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος οὐ μόνον δὲν ἐξαλείφθη ἀπὸ τὸν κώδηκα τῶν ἐθνῶν, ὡς

πολλοὶ τὸ νομίζουσιν, ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἐμπνευσμένον ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς φιλοπατρίας, τὸ ὁποῖον ἐδόξασε τοὺς προπάτοράς του καὶ τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας, καταφρονεῖ τοὺς μεγαλωτάτους κινδύνους καὶ τρέχει μὲ γιγαντιαῖα βήματα εἰς τὸ αὐτὸ στάδιον, μιμούμενον τὰς ἀρετὰς ἐκείνων.

«Ἀλλ' ἐν ᾧ τῆς Εὐρώπης ὅλης αἱ φιλάνθρωποι Διοικήσεις, ὅσαι θεωροῦσι τὴν ἄθικτον ἱερότητα τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων ὡς τὴν μόνην βάσιν τῆς εὐδαιμονίας παντὸς ἔθνους, μᾶς δίδουσι καθημερινῶς σημεῖα προφανέστατα τῆς μεγάλης των χαρᾶς διὰ τὰς προόδους τῆς πατρίδος μας, ἡ Ἀγγλία, ἡ φιλοδέσποτος ἐκείνη καὶ μισάνθρωπος, ἡ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν φίλαυτος Δύναμις, ἀγωνίζεται μὲ παντοίους τρόπους, ὄχι μόνον εἰς τὸν εὐροοῦντα δρόμον τῶν εὐτυχῶν προόδων μας νὰ βάλῃ ἐμπόδια, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶ ἐξολοθρευμὸν νὰ μᾶς ἐπιφέρῃ. Οἱ σκοποὶ τῆς ἀξιομισήτου ταύτης Διοικήσεως εἶναι ν' ἀποκτήσῃ τελείαν θαλασσοκρατίαν, νὰ ἁρπάξῃ τῆς Εὐρώπης τὸ ἐμπόριον ὅλον, καὶ ἐπομένως καταπτωχύνουσα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν νὰ λάβῃ αὐτὴ ὑπεροχὴν, καὶ ὡς ἀπὸ θρόνου ὑψηλοῦ νὰ διατάσσῃ τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ τέλος δὲν ἠσχύνθη μέχρι τοῦδε νὰ μεταχειρισθῇ καὶ αὐτὰς τὰς αἰσχροτάτας ἀδικίας· κατεπάτησε συνθήκας, διέρρηξε φιλικοὺς δεσμοὺς, καὶ, διὰ νὰ μὴ μακρολογῶ εἰς τὰ παρελθόντα, ῥίψατέ τινα βλέμματα εἰς τὴν γειτονεύουσαν Ἑπτάνησον, καὶ θέλετε ἰδῇ ἐκεῖ σεσωρευμένα, ὅσα εἰς ἄλλα μέρη μοναδικῶς ἔπραξαν κακά. Παρατηρήσατε μὲ προσοχὴν τὰ κινήματά των αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν Μάλταν, καὶ θέλετε ἰδῇ, ὅτι καταγίνονται νὰ συστήσωσιν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἀκλόνητον δυναστείαν, νὰ οἰκειοποιηθῶσι τὸ ἐμπόριον τῶν ἀνατολικῶν αὐτῆς μερῶν, ἢ τοῦ Λεβάντε, καὶ νὰ διασπείρωσι παντοχοῦ δυστυχίαν καὶ ταλαιπωρίαν. Καὶ ποῖος θέλει δυνηθῇ ν' ἀντισταθῇ εἰς τοὺς ὀλεθρίους των τούτους σκοπούς; Τοῦτο μᾶς ἐβεβαίωσε πρὸ χρόνων αὐτὴ ἡ Αὐλὴ τῆς Λόνδρας. Αὕτη, ὅταν εἶδεν ἀναζωογονούμενον τὸ ἐμπόριον τῶν Γραικῶν, ἐπρόβαλεν εἰς τὴν ὑψηλὴν Βουλὴν, ὅτι ὁ δαυλὸς ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ὅλα τὰ ἔθνη ἐνόμιζαν σβυσμένον καὶ καταπαραχωμένον εἰς τὴν στάκτην, ἤρχισε νὰ ἀναδίδῃ σπινθῆρας λαμπροὺς καὶ ἐπαπειλοῦντας πυρκαϊὰν μεγάλην. Αὐτὴ καὶ τώρα θεωρεῖ τὸν ἐπαυξάνοντα ἀριθμὸν τῶν ἐμπορικῶν ἡμῶν πλοίων μὲ ὄμματα ζηλότυπα καὶ φθονερά· γνωρίζει, ὅτι ἀπὸ σᾶς ἠμποροῦν νὰ γεννηθῶσι πάλιν ἐκεῖνοι οἱ λαμπροὶ ἥρωες τῆς Σαλαμῖνος, οἱ ὁποῖοι μὲ μικρότα-

τον ἀριθμὸν πλοιαρίων ἐξωλόθρευσαν τοὺς πολυαρίθμους στόλους τῶν βαρβάρων, τοὺς κατακαλύψαντας τὰς θαλάσσας τῆς Ἑλλάδος, καὶ προβλέπει τέλος πάντων, ὅτι ἀπὸ σᾶς μόνον ἠμπορεῖ ποτε νὰ ἐμποδισθῇ εἰς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς μυσαροὺς καὶ φθοροποιοὺς σκοπούς της.

«Οἱ ἀδίκως καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἁρπαγέντες στόλοι τῆς Δανίας, τῆς Ὁλλάνδας καὶ Ἱσπανίας ἂς μᾶς διδάξωσι λοιπὸν, τί πρέπει νὰ προσμένωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν Αὐλὴν ταύτην. Τὰ προοίμια τῶν ἐπιβούλων καὶ δολίων αὐτῆς σχεδίων τὰ βλέπομεν ἤδη μὲ χρώματα ζωηρότατα εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Ναὶ, ὦ Ἕλληνες πλοίαρχοι, ἐν καιρῷ τῆς βαθυτάτης εἰρήνης, χωρὶς νὰ σεβασθῶσι συνθήκας καὶ ὅρκους, θέλουν προσπαθήσει νὰ ἁρπάξωσι, νὰ κατακαύσωσιν, ἢ ὑπὸ διαφόρους προφάσεις νὰ δημεύσωσι τὰ πλοῖά σας, καὶ ἐπιφέροντες οὕτως εἰς τὸ γένος μας τὴν κεραιοτάτην ταύτην πληγὴν, νὰ μᾶς στερήσωσιν ὅλους τοὺς τρόπους τῆς βιομηχανίας, καὶ νὰ μᾶς ἀφήσωσι κληρονομίαν τὴν αἰωνίαν δουλείαν καὶ ἐλεεινότητα.

«Ἂς μὴν ὑποφέρωμεν, ὦ θαλασσοπόροι Γραικοὶ, νὰ γίνωμεν κατανάλωμα τῆς ἀχορταγίας τοῦ ἀγγλικοῦ δεσποτισμοῦ! Ἂς μὴν ὑποφέρωμεν νὰ μᾶς καταστήσωσιν, ὥστε νὰ ἤμεθα ἀναγκασμένοι νὰ ὑποταζώμεθα εἰς τοὺς δουλικοὺς αὐτοῦ νόμους, μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀπολαύωμεν ἐλεεινὴν καὶ ἄτιμον ὕπαρξιν, ἀρεστὴν εἰς μόνα τὰ ἀνδράποδα· ἀλλ' ἂς πάρωμεν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, διὰ ν' ἀποκρούσωμεν τὸν ἐπαπειλοῦντα ἡμᾶς κίνδυνον καὶ νὰ ἀποπνίξωμεν τοὺς ὀλεθρίους τῆς Ἀγγλίας σκοποὺς εἰς αὐτὴν τὴν γένησιν! Μέτρα δὲ ἀσφαλέστερα νὰ μᾶς διδάξῃ ἄλλος δὲν εἶναι ἱκανὸς, εἰμὴ τὰ παθήματα τῶν μέχρι τοῦδε καταστραφεισῶν ἐπικρατειῶν. Ἂς μὴ προσμένωμεν, ὥστε νὰ πέσωσι καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν τὰ αὐτὰ δυστυχήματα, ἀλλ' ἂς ἑνωθῶμεν μὲ τὸν ἱερὸν τῆς ὁμονοίας δεσμὸν καὶ ἂς ἀποδείξωμεν ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὅλου, ὅτι ἀκριβὰ πληρόνει τὴν τόλμην του, ὅστις αὐθασιάσῃ νὰ ταράξῃ τὴν ἡσυχίαν μας. Ναὶ, φίλτατοι ὁμογενεῖς, ἡ ὁμόνοια εἶναι ἡ μόνη ζωογόνος ψυχὴ, ἡ μόνη ἀκαταμάχητος δύναμις ὁποιασδήποτε κοινωνίας. Ἂν οἱ προπάτορες ἡμῶν ἐφρόντιζαν νὰ φυλάξῃ ἕκαστος τὴν μερικήν του πατρίδα, τὴν νῆσόν του ἢ τὸ ἄτομόν του μόνον, βέβαια ἤθελον ἐξολοθρευθῇ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, καὶ οὔτε κἂν τὸ ὄνομά των ἤθελεν ὀνομάζεσθαι σήμερον· ἀλλ' ἡ κοινὴ αὐτῶν ὁμόνοια, ἡ ἑκούσιος ἀπόφασις νὰ θυσιάσωσι τὰ μερικὰ συμφέροντά των ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας, τοὺς ἐβοήθησε νὰ καταστρέψωσι τὰ ἀναρίθ-

μητὰ πλήθη τῶν βαρβάρων, καὶ νὰ ἀναγκάσωσι τὸν Ξέρξην νὰ φύγῃ ἀγνώριστος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλο ζωντανὸν παράδειγμα. Κυτάξετε τὴν Γενούην, κυτάξετε τὴν Βενετίαν, ἐκείνας τὰς πάλαι ποτὲ λαμπρὰς, ἰσχυρὰς καὶ θαλασσοκράτορας Δυνάμεις, κυτάξετε τώρα, εἰς ποίαν κατάστασιν κατήντησαν· καὶ διατί; διότι εἰς τὰ ἐνδόμυχα αὐτῶν εἶχεν ἐνθρονισθῆ ἡ ἐπικατάρατος διχόνοια, ἡ τρομερὰ καὶ ἀγρία ἐκείνη Ἐριννὺς, ἥτις ἀνιλεῶς κατασπαράττει ὁλόκληρα ἔθνη. Τὰ μέλη ὅλων τούτων τῶν κοινωνιῶν εἶχαν διαμερισθῆ ἀπὸ ἰδιαιτέρας ἐχθροπαθείας εἰς φατρίας· κανεὶς δὲν ἐφρόντιζε διὰ τὸ κοινὸν καλόν· ὅλοι δὲ ἔχαιρον εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ὁμογενῶν καὶ συμπατριωτῶν των, καὶ τοιουτοτρόπως καταφανισθέντες ἕνας κατόπι τοῦ ἄλλου, ἐξησθένησαν διόλου καὶ ἔγιναν ἔρμαιον τοῦ τυχόντος.

«Ὑδριῶται, Σπετσιῶται, Ψαριανοὶ καὶ πάντες οἱ πλοίαρχοι τῆς Ἑλλάδος, ὁ κίνδυνος εἶναι ἐγγὺς, ὁ ἐξολοθρευμός σας ἀπαραίτητος, ἂν δὲν προλάβετε νὰ ἑτοιμασθῆτε. Τὰ πρὸς τὴν πατρίδα ἱερὰ χρέη μὲ παρακινοῦσι νὰ σᾶς τὸ προειδοποιήσω καὶ νὰ σᾶς προβάλω τὴν γνώμην μου. Ἀκούσατέ την, βάλετέ την εἰς πρᾶξιν, καὶ σᾶς ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς πολυπαθοῦς πατρίδος μας, ὅτι ἡ σωτηρία σας εἶναι βεβαιοτάτη.

«Ἀφ' ἧς ὥρας ἀναγνώσετε τὸ παρὸν, προσπαθήσετε νὰ ἐφοδιάζητε τὰ καράβιά σας, μικρὰ εἴτε μεγάλα, μὲ ὅσα δύνασθε πολεμικὰ ἐφόδια, ἤγουν βαροῦτι, κανόνια, βόλια κτλ.

«Ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἂν καὶ ἐπικρατῇ εἰς ὅλα τὰ μέρη εἰρήνη, προσέχετε ὅμως νὰ μὴ κάμνετε μήτε τὰ παραμικρὰ ταξείδια μεμονωμένοι, ἀλλὰ πάντοτε συνενωμένοι ὀκτὼ ἢ δέκα καράβια μαζὶ, ὥστε, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, νὰ ἠμπορῆτε νὰ ἀντισταθῆτε εἰς τὸν ἐχθρὸν, καὶ νὰ μὴ γίνετε θύραμα εὐάλωτον.

«Ἕκαστος πλοίαρχος ἂς νομίζῃ εἰς τὸ ἑξῆς χρέος του ἱερώτατον τὸ νὰ ἦναι πᾶσαν στιγμὴν ἕτοιμος νὰ τρέχῃ εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων ὁμογενῶν του, εἴτε εἰς λιμένα, εἴτε εἰς ἀνοικτὸν πέλαγος· διότι ἀλλέως μέλλει νὰ ἐγκαλῆται ἐνώπιον τοῦ ἱερωτάτου κριτηρίου τῆς ὁλοκληρίας τοῦ ἔθνους ὡς ἄτιμος προδότης τῆς πατρίδος.

«Ἐὰν λοιπὸν, φίλτατοι ὁμογενεῖς, ἐγκολπωθῆτε τὴν ὁμόνοιαν· ἐὰν θυσιάσητε τὰ μερικὰ συμφέροντά σας καὶ ῥίψητε εἰς τελείαν λησμονησίαν πᾶσαν ἐχθροπάθειαν καὶ μνησικακίαν· ἐὰν τέλος πάντων ἀκολουθήσητε τοὺς ἀνωτέρω κανόνας, ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν

τοῦ προστάτου τῆς δικαιοσύνης θέλετε δυνηθῆ νὰ διαῤῥήξητε μὲ μεγάλην εὐκολίαν τὰ τεχνικῶς ἐξυφασμένα μηχανουργήματα τῶν ἐχθρῶν σας· θέλετε στέψῃ τὰς κεφαλάς σας μὲ τοὺς ἀμαράντους στεφάνους τῆς εὐκλείας, καὶ τὰ ὀνόματα σας θέλουν ἐγχαραχθῆ μὲ χρυσᾶ γράμματα εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας. Ἐὰν δέ τις ἐξ ὑμῶν θελήσῃ νὰ πράξῃ τὸ ἐναντίον, ἐκεῖνος θέλει ἐπισύρῃ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ὅλων του τῶν οἰκείων τὰς τρομερωτάτας κατάρας τῶν ὁμογενῶν του. Μακαρία, ὦ Ἑλλὰς, ἐὰν τὰ πιστά σου τέκνα ἀκούσωσι τὴν φωνήν σου ταύτην!

«Τὸ παρόν μου ἐσφραγίσθη καὶ ἐδόθη ἐν Ἰσμαηλίῳ τῇ 8 σεπτεμβρίου 1820.

«(Τ. Σ.) ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη διαμενεῖ τὸ δεινότερον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατηγορητήριον κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ποῦ ἐστηρίζετο ὅμως; Ἐπὶ ὑπενεργειῶν ἄρα μυστικῶν τῆς διπλωματίας ταύτης, γνωστῶν γενομένων τῷ Ὑψηλάντῃ παρ' ἄλλων; Ἀγνοοῦμεν. Ἐπὶ τῶν πρὸ ὀλίγου ἄρα διατρεξάντων κατὰ τὴν Επτάνησον, ὅπου ἡ δύναμις αὕτη εἰσῆλθε μὲν ὡς σωτὴρ τοῦ τόπου ἀπὸ τῆς κατοχῆς τῶν Γάλλων, ἔπραξε δ' ἔπειτα ὡς κατακτητὴς διὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου ἑαυτῆς, τοῦ ἄλλως λεγομένου Μεγάλου Ἁρμοστοῦ, Θωμᾶ Μέϊτλαν; Πιθανώτερον.

(ε) Ἰδοὺ τὸ πρὸς αὐτὸν ἔγγραφον.

«Σεβαστὲ πάτερ Κ. Ἄνθιμε Γαζῆ!

«Διὰ νὰ μὴ ἀπεραντολογῶμεν κενολογοῦντες, μεταβαίνομεν εἰς σπουδαῖα καὶ εἰδοποιοῦμεν τῇ ἀδελφικῇ σου ἀγάπῃ, ὅτι τὸ παρόν μας, περικλεῖον ἐν ἑαυτῷ πρὸς τὴν Σοφολογιότητά σου γράμμα τοῦ σεβαστοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἔχει τέλος νὰ ἐξαγγείλῃ τῇ φίλῃ Σοφολογιότητι, ὅτι εἰς τακτικωτέραν διοίκησιν τῶν ὑποθέσεών μας ἀνεδέχθη τὸ βάρος τοῦ πράγματος ἡ Ἐκλαμπρότης του, ἔχουσα συμβοηθὸν τὸν Εὐεργετικὸν, ὡς ἐμπειρότατος καὶ δεξιώτατος εἰς τὸ νὰ διενεργήσῃ, ὡς πρέπει, φρονίμως καὶ εὐτάκτως τῆς φοβερᾶς ἡμῶν μηχανῆς τὴν κίνησιν, τῆς ὁποίας ἔφθασεν ἡ εὐτυχὴς ὥρα δι' ἀντιλήψεως καὶ προνοίας Θεοῦ. Ἐγράψαμεν πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος προκρίτους ἀδελφοὺς, καὶ κατεστήσαμεν μερικοὺς Ἐφόρους κατὰ πόλεις, ὄχι μόνον διὰ νὰ κυβερνῶσι τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν καὶ νὰ δέχωνται τὰς συνεισφοράς των, ἀλλὰ καὶ, ἐπειδὰν ἀκούσωσι τῆς σάλπιγγος βοώσης, ν' ἀκολουθήσωσι μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς εἰς τὰς ὁδη-

γίας τοῦ Γενικωτάτου Ἐφόρου, ἤτοι τῆς Ἐκλαμπρότητός του. Εἰς Ὕδραν, Σπέτζας καὶ Ψαρὰ ἐδιωρίσαμεν Ἐφόρους· εἰς μὲν Ὕδραν τὸν Κ. Γκίκαν Γεωργίου Γκιώνην καὶ Κ. Γιακουμῆν Τουμπάζην· εἰς δὲ Σπέτζας τὸν καπετὰν Παναγιώτην Μπόταση, καπετὰν Γεώργην Πάνου καὶ λογιώτατον Βασίλειον Φατζολάτην· καὶ εἰς Ψαρὰ τὸν καπετὰν Δημήτριον Μαμούνην καὶ καπετὰν Νικολῆν Ἀποστόλη. Τούτους γράφομεν ὀνομαστὶ καὶ ἰδεάζομεν τὴν Σοφολογιότητά σου, ὅτι ἔπεσεν ὁ κλῆρος πρὸς Σὲ εἰς τὸ νὰ φανῇς ἤδη χρησιμώτερος καὶ ὠφελιμώτερος, ἐπισφραγίζων τὰς λοιπάς Σου πρὸς τὸ Γένος ἀγαθοεργίας μὲ ἓν ἔργον ἔνδοξον καὶ φίλον Θεῷ. Λοιπὸν, ἅμα λάβῃς τὸ παρόν μας, ἀνυπερθέτως ὅμως, ἐπειδὴ μᾶς φεύγει ὁ καιρὸς, καὶ ἀναντιῤῥήτως, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἄλλον, νὰ περιέλθῃς τὰς ῥηθείσας νήσους, ὅπου ζητῶν ἀπὸ τοὺς Ἐφόρους τὸ κοινὸν γράμμα τῶν Κυρίων, καὶ λαμβάνων τὴν περίληψιν, παρακίνησον ὄχι μόνον εἰς συνεισφορὰς, ἐπιλέγων, ὅσα ἐκ τῆς φρονήσεώς σου φωτισθῇς, ἀλλὰ κατάπεισον καὶ εἰς ἑτοιμασίαν τῶν πλοίων, καθὼς πρὸς αὐτοὺς γράφομεν. Ἐλπίζομεν νὰ μὴν ἀπαντήσῃς διόλου ἀνθίστασιν, ἐπειδὴ ἔχουν τὸ πρόθυμον ἐκ φύσεως, καὶ μάλιστα, ἐν ᾧ ὁ λόγος εἶναι περὶ πατρίδος, ἀναλάμψεως τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ αὐτῆς τῆς γλυκυτάτης ἐλευθερίας. Μετὰ ταῦτα περίελθε, ἀδελφὲ, καὶ τὰς λοιπὰς νήσους, ἢ παραλίους τῆς Ἑλλάδος πόλεις, ὅσαι ἔχουσι ναυτικὸν, παρακινῶν ἅπαντας ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐλπίζομεν, ὁμοφώνως ἅπαντες νὰ συνδράμουν «ὅσ' ἄνθεα καὶ φύλλα γίνεται ἦρος ὥρη» εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἀγωνισάμενοι, ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάσωμεν τὸν Θεόν. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναβάλῃς τὸ πρᾶγμα. Ὁ καιρὸς βραχύς· ζητεῖ ἀγῶνας, κόπους· πλὴν ὑπόσχεται τέλη αἴσια καὶ σωτήρια. Λοιπὸν ἀνάλαβε τὴν πανοπλίαν τῶν θείων ῥημάτων, καὶ πορεύου εἰς ὁδὸν Κυρίου».

ΣΕΛΙΣ 85.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς αὐτὸν ἔγγραφον.

«Θεοφιλέστατε ἅγιε Ἀρδαμερίου Κ. Ἰγνάτιε!

«Ἀπὸ 22 αὐγούστου 1818 γεγραμμένην ἐπιστολήν σου ἐλάβομεν· ἀλλ' αἱ ἀσχολίαι μας, πολυειδεῖς οὖσαι, δὲν ἐπέτρεψαν νὰ ἀποκριθῶμεν τῇ Θεοφιλίᾳ σου παρευθὺς, ἐν ᾧ μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν καὶ ὕλην ἀναγκαίαν περὶ τῶν ὑποθέσεών μας. Ἤδη δὲ ἀποκρινόμενοι, δὲν

λείπομεν προηγουμένως νὰ σοὶ ἀντεπιστείλωμεν ἐπαίνους καὶ ψυχῆς εὐχάριστα αἰσθήματα ἀπὸ μέρους ἡμῶν καὶ τῶν ὁμογενῶν ἀδελφῶν, ὑποσχόμενοι ἐκ στόματος τῆς πατρίδος, ὅτι ν' ἀνταμειφθῇς ἐνδόξως καὶ πλουσίως ἐκ τῶν κόλπων της. Ἐπειδὴ ὁ καιρὸς τῆς δόξης, ὁ προσδοκώμενος ἀπὸ τόσους χρόνους, κατ' εὐτυχίαν ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, καὶ τὸν ὁποῖον δὲν πρέπει ν' ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ ἄκαρπος, ὡς καὶ ἄλλοτε δι' ἀμάθειαν παρεβλέψαμεν πολλοὺς τοιούτους, διὰ τοῦτο φρόντισον, παρακαλοῦμεν τὴν Θεοφιλίαν σου, φρόντισον νὰ εὕρῃς ἕνα φρόνιμον καὶ ἔμπειρον Καλόγηρον, καὶ στεῖλέ τον εἰς Ὄλυμπον, νὰ ἀνταμώσῃ τοὺς ἰδικούς μας Καπετανέους καὶ νὰ τοὺς ἑνώσῃ μὲ τὸν Φιλικὸν δεσμόν, δίδοντας παραγγελίαν, ὅτι, ὅταν ἀκούσωσι τὴν σάλπιγγα τῆς φωνῆς ἡμῶν, ἀμέσως ἀπνευστὶ νὰ τρέξουν εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ παρ' ἡμῶν διορισθέντος Γενικοῦ Ἐφόρου σεβαστοῦ Ἀρχηγοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. Οὕτως, ἀδελφὲ, ποίησον, πλὴν ταχύτατα, ὅσον δύνασαι. Πρὸς τούτοις, ἐὰν αὐτόθι ἐκ τῶν Πατέρων γνωρίζῃς φιλογενεῖς πραγματικῶς καὶ ὄχι μὲ λόγους, σύνδεσον μὲ τὰ γνωστὰ τῶν Φιλικῶν μέσα, παρακινῶν νὰ συνεισφέρουν τὰ δυνατὰ, καὶ γράψον πρὸς ἡμᾶς, διὰ νὰ σὲ διορίσωμεν, ποῦ νὰ μετρήσῃς ταῦτα τὰ χρήματα, χωρὶς τῶν ὁποίων οὐδὲν κατορθοῦται. Ἔρρωσο προσέχων καὶ ἀγωνιζόμενος εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ».

(6) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν Μαυρομιχάλην ἔγγραφον.

«Ἐνδοξότατε καὶ φιλογενέστατε Ἡγεμὼν τῆς Σπάρτης!

«Ὁ παρὰ τῆς Ἐνδοξότητός της ἐνταῦθα ἀποσταλεὶς κύριος Κυριακὸς Καμαρηνὸς μοὶ ἐπαῤῥησίασε κατ' αὐτὰς μίαν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν αὐτῆς, παρ' ἧς εὐαγγελισθεὶς τὴν ἐφετήν μοι ἀγαθὴν ὑγιείαν της ὑπερεχάρην. Εἶδον ἐπομένως καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ζητήματά της, τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις ἂν ὀλίγον βραδύνῃ διὰ τὰς διαφόρους ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀσχολίας τῶν Κυρίων... δὲν πρέπει μήτε νὰ μικροψυχῇ διὰ τοῦτο, μήτε νὰ ἀπαυδίζῃ ἀπὸ τοῦ νὰ καταγίνηται ὅλαις δυνάμεσι καὶ τοῦ λοιποῦ μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιμέλειαν καὶ ἀοκνίαν εἰς τὸ νὰ προπαρασκευάζῃ τὰ πάντα διὰ τὸν ὅσον οὔπω προσεγγίζοντα ἡμῖν ἱερὸν ἀγῶνα. Ἐγὼ, ἅμα ὁποῦ ἀνέγνων τὸ γράμμα της, ἀμέσως ἐξέδωκα τὰς ἀναγκαίας περὶ τούτου διαταγὰς, καὶ ἂς μὴν ἀμφιβάλλῃ, ὅτι θέλει τῇ προφθασθῶσιν ἅπαντα τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἐξοικονομίαν τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τῶν λοιπῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κοινοῦ ἡμῶν ἱεροῦ σκοποῦ. Κατ'

αὐτὰς μέλλει νὰ φθάσῃ αὐτόσε ὁ κύριος Χριστόφορος Περῤῥαιβὸς, ὅστις θέλει τῇ ἐγχειρίσει καὶ γράμμα, καὶ ἀπὸ στόματος ἐκ μέρους μου θέλει τῇ εἰπεῖ ἱκανὰ πρὸς ἀναγκαίαν προφυλακὴν καὶ προετοιμασίαν ἁπάντων τῶν τῇ κοινῇ ἡμῶν πατρίδι συντεινόντων, ἅτινα καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία, ἀφ' οὗ ἀκροασθῇ μετὰ προσοχῆς τὸν ῥηθέντα, θέλει ἐξακολουθήσει, ὅσα καὶ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρέη τὴν ὑπαγορεύουσι, καὶ τὰ ἀθάνατα παραδείγματα τῶν προπατόρων μας τὴν διδάσκουσι. Κάθε εἶδος φόβου καὶ ὑποψίας ἂς ἀποβάλῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν της, ὡς ἀνάρμοστον εἰς ἕνα ἀπόγονον καὶ διάδοχον τοῦ θαυμαστοῦ Λεωνίδα. Ὅταν ἐκεῖνος ὁ μέγας ἀνὴρ, ἡ σωτηρία καὶ τὸ κλέος ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἡρωϊκῶς ἀντετάττετο εἰς τὰ πλήθη τοῦ βαρβάρου μετὰ τῶν τριακοσίων Σπαρτιωτῶν του, δὲν ἐνόμιζε βεβαίως, ὅτι θέλει ὑπερτερήσει τῶν ἐχθρῶν κατ' ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἀρετὴν μόνον καὶ ἀνδραγαθίαν. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(γ) Ὅρα ἐν τοῖς Σουλιωτικοῖς τοῦ τόμ. Β'.

ΣΕΛΙΣ 86.

(α) Ἔφοροι ταύτης ἦσαν ὁ Γεώργιος Πασχάλης, Μιχαὴλ Ναύτης Ἰατρός, Μικὲς Λογιώτατος καὶ Σπυρίδων Δεστούνης πρόεδρος.

ΣΕΛΙΣ 87.

(α) Ἰδοὺ ὁλόκληρον τὸ γράμμα τοῦ Ἰωάννου Παπαῤῥηγοπούλου, πλῆρες ὂν εἰδήσεων τῆς ἡμέρας.

«Σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι οἱ βασιλικοὶ ἐξουσίασαν τὴν Ἄρταν, Πάργαν καὶ ἔπειτα τὴν Πρέβεζαν. Τὰ Ἰωάννινα ὅλα σχεδὸν τὰ ἔκαυσεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς. Αὐτὸς ἐκλείσθη μέσα εἰς τὸ κάστρον τῶν Ἰωαννίνων μὲ τρεῖς χιλιάδας ἀνθρώπων. Ὅλοι οἱ ἔξω φρόνιμοι Ἀδελφοὶ θέλουν, ὅτι ἦτον καλὰ νὰ βοηθηθῇ. Ἡ μεγαλητέρα βοήθεια ἦτον νὰ μὴ τὸν παραιτήσουν διόλου οἱ ἐδικοί μας· πλὴν τώρα μὲ φαίνεται δύσκολον, ἐκτὸς ἂν ἡ Ἀρχὴ ἔχῃ κανένα μέσον. Καὶ ἦτον καλὸν, διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὰ τόσα πλούτη, ὁποῦ, ἐὰν ἤθελαν βαστάξουν τὸ πλάνο ὁποῦ τοὺς εἶχα δώσει, δὲν ἤθελε ξεπέσει τόσον ὀγλίγωρα. Φαίνεται ὅμως, ὅτι περὶ τὸν Ἰούνιον ἐπέρασαν ἐκεῖ ἄνθρωποι καὶ τοὺς διέγειραν καὶ τὸν ἐπαράτησαν ὅλοι.

«Ἐδιωρίσθησαν ἕτεροι τρεῖς Πασσάδες κατ' αὐτοῦ, κ' ἐγὼ ὑποπτεύω, μὴ τύχῃ καὶ ἀπὸ Ἰωάννινα διεγείρουν ὅλας αὐτὰς τὰς δυνά-

μεις ἐναντίον τῶν Σέρβων, καὶ προειδοποιήσατέ τους. Μετὰ δύο τρεῖς ἡμέρας ἀναχωρῶ. Ἐδῶ ἐστάθηκα μόνον, διὰ νὰ ἠμπορέσω νὰ ἀγαπήσω μερικοὺς πρωτίστους τοῦ Μωρέως ὁποῦ εἶναι ἐδῶ, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν ἀγάπην συνίσταται καὶ ἐκείνη τῶν ἄλλων εἰς Μωρέαν· πλὴν τὸ βλέπω δύσκολον. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἕνας ὁ Ἀναγνώστης Ντελιγιαννόπουλος καὶ ὁ ἄλλος ὁ Δημήτριος Περρούκας, τὸν ὁποῖον ἔβαλα εἰς τοὺς Ἱερεῖς μὲ ὅλην τὴν τάξιν, μόνον διὰ νὰ τὸν ὑποχρεώσω μὲ αὐτὸ διὰ νὰ φιλιωθῇ, ἐπειδὴ ὁ Ντελιγιαννόπουλος εἶναι μέσα, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ἔπαυεν, ἀλλ' οὔτε παύει νὰ κατατρέχῃ τοὺς ἀδελφούς του. Σᾶς λέγω ὅμως κατὰ ἀλήθειαν, ὅτι ὁ Περρούκας ἔχει ὅλα τὰ δίκαια, ἐπειδὴ ἐκεῖνα, ὁποῦ αὐτὸς ζητεῖ νὰ συστήσῃ διὰ τὸν Μωρέα, ἀποβλέπουν ὅλως διόλου διὰ τὸ καλὸν τοῦ Μωρέως, ὡς μετέπειτα θέλει Σᾶς στείλω τὰς κόπιας τοῦ συστήματος. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Περρούκας συντείνει. Τὸ σπῆτι τῶν Περρούκων εἶναι ἀπὸ τὰ παλαιότερα· αὐτὸ ὅμως τῶν Ντελιγιαννέων εἶναι ἀπὸ τὰ νεώτερα. Πλὴν ἂς εἶναι· ἡμεῖς ζητοῦμεν τὴν ἀγάπην τους. Στοχάζομαι λοιπὸν, ἐὰν τὸ κρίνετε εὔλογον, νὰ τοὺς γράψητε ἀπὸ ἕνα γράμμα, διὰ νὰ τελειώσουν πλέον τὰς ἀλληλομαχίας των μὲ τρόπον.

«Ἀπὸ τὸν Μωρέα θέλω Σᾶς γράψω. Μὴν κινηθῆτε ὀγλίγωρα διὰ τὰ μέρη τὰ γνωστὰ, διότι καὶ ἐκεῖ εὑρίσκονται εἰς ἀκαταστασίαν· μάλιστα ἡ Μάνη εἶναι ἄνω κάτω, διότι ἐσκότωσαν ἕναν ἀπὸ τοὺς πρώτους Καπετανέους. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ δίδητε τόσην πίστιν εἰς ἐκείνους, ὁποῦ ἔρχονται καὶ Σᾶς παρασταίνουν τὰ πράγματα πολλὰ εὔκολα· δώσατε πίστιν καὶ εἰς τὸν δοῦλόν Σας, καὶ ἂς ἦσθε βέβαιος, ὅτι δὲν εἶμαι δειλὸς, ὅμως στοχάζομαι τὰ πράγματα, ὡς πρὸ πολλοῦ εἰς ταῦτα τὰ μέρη γνωρίζω. Ἡμεῖς, Ἐκλαμπρότατε Αὐθέντα, ἔχομεν χρείαν ἀπὸ πολλὰς ἑτοιμασίας· καὶ, ἐπειδὴ μᾶς εἶναι ἀδύνατον καὶ δύσκολον διὰ ὅλας, ἂς ἰδοῦμεν τὸ μέρος, διὰ νὰ μὴν εὑρεθῶμεν διόλου ἀνέτοιμοι καὶ κινούμεθα μὲ ξύλα, καθὼς πολλοὶ στοχάζονται. Ἐν καιρῷ, Ἐκλαμπρότατε, θέλεις γνωρίσει καὶ τὴν ψυχήν μου, πόση εἶναι. Ἐγὼ εἶμαι πάντα ἕτοιμος εἰς κάθε Σας προσταγήν· δὲν βλέπω τὴν ὥραν νὰ ὑπάγω εἰς τὸν γνωστὸν τόπον, νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὰ ὅσα αὐτόθεν μὲ ἐδιατάξατε, καὶ νὰ Σᾶς γράψω τὰ ἐκεῖ πάντα.

Μένω ὁ γνωστός Σας *πιστὸς καὶ ἀχώριστος*».

(6) Ἰδοὺ ὅσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραφεν ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἐγνωμοδότει ὁ Σάββας διὰ τῆς ἀπὸ 9 ὀκτωβρίου 1820 ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ξάνθον καὶ Θέμελην.

« ... Σᾶς περικλείω διάφορα γράμματα, ἵνα τὰ θεωρήσετε καὶ ἐξετάσετε μετ' ἀκριβείας. Μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκετε καὶ τρία γράμματα ἀπὸ τὸν Μηλόσχην. Τὸ ἓν εἶναι πολλὰ νέον, τὸ ὁποῖον ἔλαβα μὲ ἐξεπίτηδες ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος μοὶ εἶπε διὰ ζώσης φωνῆς ἐκ στόματος τοῦ ῥηθέντος, ὅτι διάφοροι περαστικοὶ Τοῦρκοι τοῦ λέγουσι μὲ ἐπαπειλητικὰς φωνὰς, ὅτι, ἂν δὲν δεχθῶσιν οἱ Σέρβοι τὰ ὅσα τοὺς προβάλλει τὸ ὑψηλὸν Δοβλέτι, τότε θέλουσιν ἰδεῖ, ὅτι ὁ Μπαμπᾶ Πασσᾶς, ὅστις ἔγεινε Ῥούμελη Βαλεσῆς, θέλει ὁρμήσει μεθ' ὅλων τῶν ἑτοιμασμένων στρατευμάτων του, ἐν ᾧ εἶναι καὶ ὁ Χουρσὴτ Πασσᾶς Βεζύρης τῆς Βούλας, καὶ θέλουσι καταστρέψει τὴν Σερβίαν. Μὲ συμβουλεύεται λοιπὸν τὸ πῶς, ἂν κατ' ἐναντίαν περίστασιν συμβῇ ἓν τοιοῦτον ἔξαφνον συμβὰν, τότε τὶ νὰ κάμῃ, ἐν ᾧ δὲν ἔχουσιν οὔτε μιᾶς ἑβδομάδος ζαχιρέν. Πρέπει λοιπὸν νὰ οἰκονομηθῇ τὸ πρᾶγμα, διότι ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Τουρκίας δὲν δύνανται νὰ ἀγοράσουν οὔτε μίαν ὀκᾶν· καὶ ἀπὸ τὴν Νεμιτζίαν ἂν ζητήσουν νὰ ἀγοράσουν, οἱ Νέμιτζοι τοὺς προδίδουσιν εὐθὺς εἰς τὸν Πασσᾶν τοῦ Βελιγραδίου, καὶ ἐκεῖνος γράφει εἰς τὸ Δοβλέτι, καὶ τότε γίνεται ὀγλιγωρότερα ἡ ταραχή. Ἆρα καὶ ἦτον καλὸν διὰ νὰ ἐνεργηθῇ, ὥστε μερικοὶ πραγματευταὶ τῆς Βλαχίας, οἱ κατεβάζοντες πραγματείας διὰ τοῦ νεροῦ, νὰ βάζουν εἰς τζάμια μολύβι καὶ μπαροῦτι, καὶ οἱ Σέρβοι, ὄντες τότε ἀγροικημένοι, τὴν νύκτα νὰ εὐγαίνωσιν εἰς καμμίαν ἄκρην, εἰς κανένα χωρίον προσδιωρισμένον, καὶ νὰ δεχώμεθα αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα πράγματα, ὥστε ἀπὸ ὀλίγα νὰ συνάξωμεν μέρος. Μὲ ἐζήτησαν προσέτι καὶ ἄλλας συμβουλὰς, δηλ. πῶς νὰ πολιτευθῶσι μὲ τοὺς Τούρκους· ἐγὼ δὲ τοὺς ἐμήνυσα νὰ φερθῶσι κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Μινίστρου (Στρωγανὼφ), καὶ νὰ μὴ φοβοῦνται, διότι, ἂν οἱ Τοῦρκοι κινηθῶσιν ἐπάνω των, βέβαια ἡ Ῥωσσία δὲν θέλει τοὺς ἀφήσει νὰ χαθοῦν, ἀλλὰ θέλει τοὺς βοηθήσει ἀποφασιστικὰ, καὶ ἡμεῖς τότε θέλει τοὺς βοηθήσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν μας. Ἐκεῖνα δὲ τὰ τοῦ Μπαμπᾶ πασσᾶ καὶ Χουρσὴτ πασσᾶ εἶναι ψεύματα, καὶ ὅτι εἶναι ἁπλᾶ φοβερίσματα τῶν Τούρκων, μόνον διὰ νὰ κλίνωσι πρὸς τὰ ζητήματά των. Αὐτὰ εἶναι τὰ τρέχοντα κατὰ τὸ παρὸν, καὶ σᾶς εἰδοποιῶ διὰ νὰ πάρετε τὰ μέτρα σας. Ἐγὼ ὅμως ἐκεῖνον τὸν ἐμψύχωσα καθ' ὅλους τοὺς τρόπους. Ἡ εἰδοποίησίς μου αὕτη γίνεται τὸ περισσότερον, διὰ νὰ καταλάβετε, ὅσα σᾶς ἔλεγον, ὅτε εἴσασθον ἐδῶ μερικοὶ φίλοι, τὸ πῶς ἡ Σερβία εὑρίσκεται εἰς τὰ νεύματα μερικῶν, καὶ, ὅταν θέλουσι, τὴν συκόνουσι, καὶ ὅταν ἔχουσιν ὅλα

τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου. Ἰδοὺ λοιπὸν ποία εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ σκεφθῆτε καλὰ τὰ πράγματα, καὶ ἂς μὴν ἀφινώμεθα εἰς ἁπλᾶ τῆς φαντασίας πράγματα. Ἰδοὺ σᾶς στέλλω καὶ τὸ σπαθὶ, τὸ ὁποῖον θέλετε τὸ στείλει εἰς τὸν Μπέην τῆς Μάνης. . . .

Σᾶς ἀδελφικοασπάζομαι καὶ εἰμὶ

ΣΑΒΒΑΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ ΜΠΙΜΠΑΣΗΣ».

(γ) Εἰς τὴν θείαν, καὶ δικαίως, ἀπέδιδεν οἰκονομίαν τὰ πάντα ὁ Θέμελης, γράφων πρὸς τὸν Ξάνθον ἐκ Γαλαξίου καὶ ἀπὸ 21 ὀκτωβρίου 1820, ὡς ἀκολούθως·

« . . . Μεγάλην ταραχὴν μᾶς ἐπροξένησε, φίλτατε, αὕτη ἡ ἀπευκταία ἀγγελία, καὶ εὑρισκόμεθα εἰς διαφόρους συλλογισμοὺς, χωρὶς ὅμως νὰ ἀπαυδήσωμεν ἀπὸ τὸν ὀρθόν μας σκοπὸν, χάνοντας τὸ κουράγιον τῆς ψυχῆς μας. Παρατηροῦμεν δὲ, ὅτι εἶναι μία θεία οἰκονομία καὶ ἡ ἀπομώρωσις αὕτη τοῦ τυράννου, ἐπειδὴ κατὰ τὴν παράστασιν βέβαια, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔκαμαν, (ἂν ὑπάρχῃ οὕτως,) ἔπρεπεν αὐτὸς νὰ κάμῃ διαφορετικὰ φερσίματα, καὶ νὰ ἰδῶμεν ἄλλα πράγματα. Ἤδη δὲ βλέπομεν τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον ἐφέρθη, (μολονότι ἀγνοοῦμεν εἰσέτι τοὺς ἐκβησομένους σκοποὺς τῶν κινημάτων του·) πλὴν ἐλπίζομεν εἰς τὴν Θείαν πρόνοιαν νὰ μείνουν κοιμισμένα τὰ πνεύματά των ἄχρι τῆς ἐκπεραιώσεως, καὶ εἴθε! Ἐπειδὴ πολλάκις ἤκουσεν αὐτὸς καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐχθροὺς τοῦ γένους ἡμῶν τοιαῦτα, ἴσως καὶ περισσότερα· ἀλλ᾽ ὁ περιέπων ἡμᾶς Θεὸς τὰ ἐξοικονόμησε διὰ τῆς ἀῤῥήτου αὐτοῦ σοφίας. Ὅθεν, καθὼς τότε, οὕτω καὶ ἤδη δὲν εἶναι χρεία μικροψυχίας, ἀλλ᾽ ὅλως ἐνθαῤῥυνόμενοι νὰ βαίνωμεν βήμασι γιγαντιαίοις, εἰς ὅσα δεῖ, πρὸς τὴν τοῦ θείου ἡμῶν σκοποῦ ἐκπεραίωσιν... »

ΣΕΛΙΣ 88.

(α) Ἐν τῷ Κεφ. Δ. τοῦ τόμ. Β′.

(β) Ἰδοὺ μία τῶν κοινοποιήσεων αὐτῶν πρὸς τὸν Περῤῥαιβόν.

«Ἀγαπητὲ Περῤῥαιβέ!

«Οἱ ἐχθροὶ ἐξιχνίασαν πολλὰ καὶ μᾶς παραμονεύουσι. Ὅθεν, ἀλλέως ν᾽ ἀνταμωθῶμεν, δὲν εἶναι δυνατὸν, εἰμὴ μὲ τὸ σπαθίον εἰς τὰς χεῖρας. Ἄλλαξα λοιπὸν τὰ σχέδια, καὶ πλέον μὴ μὲ προσμένης ἀπὸ Τριέστι. Θέλω κτυπήσει τὰς πρώτας ἐπαρχίας, καὶ διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν θέλω ἀνοίξει δρόμον πρὸς σᾶς.

«Αἱ δυνάμεις μας εἶναι μεγάλαι. Κινήσου λοιπὸν μὲ τοὺς αὐτοῦ περὶ τὴν 11 νοεμβρίου, καὶ καθάρισε τὴν ἱερὰν γῆν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους·

Ἂν δέ τις ἀπὸ τοὺς αὐτοῦ ἐνόπλους θελήσῃ νὰ μείνῃ ἀργὸς, γρήγορα θέλει τὸ μετανοήσει, διότι οἱ ἐχθροὶ, καὶ χωρὶς νὰ κινηθῆτε, θέλουν σᾶς βιάσει· πλὴν τότε, ὡς γνωστὸν, μὲ ὄλεθρόν σας μεγάλον. Διὰ τοῦτο πάντοτε εἶναι καλλίτερα νὰ ὁρμᾷ τις ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, παρὰ νὰ τοὺς προσμένῃ. ὁ φίλος καὶ ἀδελφός σου

«Ὑγίαινε καὶ καλὴν ἐντάμωσιν. ΑΛΕΞΑΝΔΡ. ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

«Κισνεύη τὴν 24 ὀκτωβρίου 1820».

(γ) Ἐντεῦθεν ἀποδείκνυται ἡ σαθρότης καὶ ταύτης ἐκ τῶν κατηγοριῶν κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου, ὅτι παρημέλησε μὴ ἀξιώσας ἀναλόγως τοὺς ἰσχυροτέρους στρατιωτικοὺς Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον, ἐν ᾧ ἠξίωσε πολλῷ κατωτέρους αὐτῶν, ἢ καὶ μηδεμίαν ἐπιδεχομένους σύγκρισιν, ἄλλους.

(δ) Ἰδοὺ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔγγραφον.

«Γενναῖοι Ἀρχιστράτηγοι κύριοι Σάββα καὶ Γεώργιε Ὀλυμπιώτη!

«Εἰς τὰς ἐννέα τοῦ παρόντος ἀπὸ Ἰσμαὴλ σᾶς ἔγραφα νὰ προδιαθέσετε τὰ πράγματα, ὥστε μετὰ ἓξ ἑβδομάδας ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ ἦσθε ἕτοιμοι διὰ νὰ κινηθῆτε.

«Τώρα δὲ, ἐπειδὴ ἡ σεβαστὴ Ἀρχὴ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰδήσεις νεωτέρας καὶ ὀλεθρίας, αἱ ὁποῖαι ἀναγγέλλουσιν, ὅτι οἱ ἄσπονδοι ἐχθροί μας καταγίνονται νὰ ματαιώσωσι τοὺς σκοπούς μας, μὲ ἐπρόσταξε νὰ ταχύνω ὅσον τὸ γρηγορώτερον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας, καὶ νὰ κινηθῶ διὰ ξηρᾶς, ἐπειδὴ ἀπὸ Τριέστι εἶναι πλέον ἀδύνατον, διότι ἡ Ἀγγλία καὶ Ἀουστρία ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας καὶ Νεαπόλεως. Ὅθεν ἡ παροῦσα ἐπιστολή μου περιέχει τὰς πρὸς ὑμᾶς τελευταίας διαταγάς μου, τὰς ὁποίας ταχύνατε χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀναβολὴν νὰ ἐκτελέσετε.

«Ἐγὼ διωργάνισα τὰ πράγματα εἰς τὴν Μολδαυΐαν, καὶ περνῶ τὸν ἐρχόμενον μῆνα μὲ ὅλους τοὺς περὶ ἐμὲ εἰς Ἰάσιον. Σεῖς δὲ, τὴν νύκτα τῆς δεκάτης τετάρτης τοῦ ἐρχομένου μηνὸς νοεμβρίου, κινήσατε τὰ μελετημένα αὐτοῦ εἰς Βουκουρέστιον, καταστρέψατε τὴν ὑπάρχουσαν διοίκησιν, πιάσατε τὸν Ἡγεμόνα καὶ διορίσατε προσωρινὴν διοίκησιν ἀπὸ ἄρχοντας ἐντοπίους. Ἂν δέ τις ξένος σᾶς ἐρωτήσῃ, μὲ τίνος ἄδειαν ἐπράξατε ταῦτα; εἰπέτε τον νὰ στείλῃ ἄνθρωπον πρός με εἰς Ἰάσιον, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀπόκρισιν. Ἀφ' οὗ δὲ φυλάξετε ὅλους τοὺς δρόμους καλὰ, διὰ νὰ μὴν ἐξέλθῃ τις ἀπὸ Βουκουρέστιον, διορίσατε ἀνθρώπους μεταξὺ Βιδινίου καὶ Ἀδδᾶ-καλὲ, εἰς ὅποιον μέρος γνωρίζετε ὠφελιμώτερον, διὰ νὰ μᾶς προετοιμάσωσι πόρον τοῦ Δουνάβεως.

Ἔπειτα δὲ ἀμέσως ξεκινήσατε καὶ ἕως διακοσίους ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἔλθωσι πρὸς προϋπάντησίν μου ἕως Μπουζέο, ἢ καὶ ἐμπροσθότερα, καὶ οἱ λοιποὶ φυλάξατε τὴν ἡσυχίαν τῆς πόλεως, διὰ νὰ μὴν ἀκολουθήσωσιν ἁρπαγαὶ καὶ ἀταξίαι ἀπὸ τὸν ὄχλον.

«Ταῦτα εἶναι, ἀδελφοὶ Ἀρχιστράτηγοι, ὅσα ἡ δυστυχὴς ἡμῶν Πατρὶς ἀπαιτεῖ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀπὸ τὴν γενναιότητά σας. Εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι θέλετε τὰ ἐκτελέσει προθύμως καὶ χωρὶς ἀναβολὴν οὔτε κἂν μιᾶς ὥρας· διότι γνωρίζω, μὲ πόσην ἀνυπομονησίαν προσμένετε τὴν ἔνδοξον ἐκείνην στιγμὴν, διὰ νὰ δείξετε εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι εἶσθε τέκνα γνήσια τῆς Ἑλλάδος καὶ εὐπειθεῖς ἀδελφοὶ εἰς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐδώσατε τοὺς ἐνόρκους ὑποσχέσεις σας. Τὰ σχέδια ταῦτα εἶναι γνωστὰ μόνον εἰς ἐμὲ καὶ εἰς σᾶς τοὺς δύο· ὅθεν φυλάξετέ τα μυστικὰ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ἐκτελέσεώς των. Δὲν πιστεύω, ὅτι θέλει ἠμπορέσει τις κακόβουλος νὰ σᾶς παρακινήσῃ, διὰ νὰ πατήσετε τοὺς ὅρκους σας καὶ νὰ ξεκλίνετε ἀπὸ τὴν πρός με ἐμπιστοσύνην σας. Εἶσθε γνωστικοὶ καὶ φρόνιμοι, καὶ ἠμπορεῖτε εὔκολα νὰ κρίνετε, ὅτι, ἂν τις δύναται νὰ ἠξεύρῃ καὶ ἄλλα μυστικώτερα, ἐκεῖνος εἶμαι ἐγὼ, καὶ, σὺν Θεῷ, ὅταν ἀνταμωθῶμεν, τὰ μανθάνετε.

«Σᾶς λέγω λοιπὸν πάλιν νὰ ἐκτελέσετε τὰς διαταγάς μου, ὡς ἀνωτέρω, μὲ τὴν ἐνδεχομένην δραστηριότητα· διότι, ἂν μίαν στιγμὴν ἀργοπορήσετε, ἢ θελήσετε ν' ἀρνηθῆτε τὴν συνέργησίν σας, (τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν φαντάζομαι ἀπὸ τὰς φιλοπάτριδας ψυχάς σας,) τότε σεῖς μέλλετε νὰ ἀπολογηθῆτε ἐνώπιον ὅλου τοῦ Γένους, ἐνώπιον τοῦ Κόσμου, ἐνώπιον τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, καὶ τὰ ὀνόματά σας μὲ κατάρας θέλουν τὰ προφέρει οἱ μεταγενέστεροι, ὡς ἡμεῖς τώρα τὸ ὄνομα τοῦ ἐπικαταράτου Οἰκονόμου.

«Ἐγὼ καὶ ὅλοι οἱ μετ' ἐμοῦ ἐμπιστευόμεθα τὸν ἑαυτόν μας εἰς τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρά σας, διότι σᾶς γνωρίζομεν ἀξίους ταύτης τῆς ἐμπιστοσύνης. Μαζή σας θέλομεν ἀναπετάσει τὰς πρώτας ἑλληνικὰς σημαίας! Μαζὴ θέλομεν βάλει τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς εὐδαιμονίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ θέλομεν στεφθῆ μὲ τοὺς ἀμαράντους στεφάνους τῆς δόξης! Σεῖς τέλος πάντων μὲ τὰ γενναῖά σας στρατεύματα πρέπει νὰ ἀνοίξετε τὸν ἔνδοξον δρόμον, καὶ νὰ μὲ ὑπάγετε εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν μας, οἱ ὁποῖοι θέλουν σᾶς ὑποδεχθῆ ὡς σωτῆρας καὶ ἐλευθερωτάς! Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, Μωρέαν καὶ

λοιπὰ μέρη ἔδοσα τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς, καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀνάπτει παντοῦ ἡ φωτία.

«Ἰδοὺ σᾶς περικλείω καὶ γράμμα πρὸς τὸν Μήλοσην, τὸ ὁποῖον, ἀφ' οὗ διαβάσητε, τὸ βουλόνετε καὶ τὸ στέλλετε ὅσον τάχιστα μὲ πιστὸν ἄνθρωπόν σας, γράφοντές τον καὶ ἀπὸ μέρος σας, ὅτι ἐλάβετε προσταγὴν νὰ τὸν εἰπῆτε, διὰ νὰ σηκώσῃ τ' ἄρματα μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ἐπειδὴ ἀλλέως κινδυνεύει ἡ Σερβία κτλ.

«Περὶ ὅλων τούτων νὰ ἔχω ἀφεύκτως εἰς τὰς 8 νοεμβρίου ἀπόκρισίν σας εἰς Σκουλένι μὲ ἄνθρωπόν σας ἐπίτηδες σταλμένον, ὄχι ὅμως ἀργότερα. Ὑγιαίνετε καὶ καλὴν ἐντάμωσιν.

«Κισνεύη τὴν 24 ὀκτωβρίου 1820.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον φέρει τὸν χαρακτῆρα τοῦ Γεωργίου Λασσάνου, γραμματεύοντος παρὰ τῷ Ὑψηλάντῃ· ἀκολουθεῖ δὲ τούτῳ καὶ αὐτόγραφον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Ὑψηλάντου, ὡς ἐξῆς.

«Ἀγαπητοί μου Σάββα καὶ Γεωργάκη, κοιτάξετε νὰ μὴν ἐντροπιασθοῦμεν. Ὅσα σᾶς ἔγραψα εἰς αὐτὸ τὸ γράμμά μου, νὰ μὴν τὰ ἠξεύρῃ παρὰ οἱ δύο σας. Τὰ στρατεύματα ἐδῶ ἔλαβον μυστικὴν προσταγὴν νὰ ἦναι ἕτοιμα, διὰ νὰ κινήσουν εἰς τὴν πρώτην προσταγὴν, καὶ συνάζονται κρυφίως. Ἐγὼ ἔλαβον προσταγὴν νὰ ἀρχήσω τὸ ὀγλιγωρότερον. Ἐὰν κρίνετε εὔλογον καὶ εὔκολον, ἦτον πολλὰ καλὸν ὁ Σάββας νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰς 14 δεκατέσσαρας τοῦ νοεμβρίου κρυφίως εἰς Ἰάσι, διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς ὅλα· ἐπειδὴ καὶ γνωρίζει καλὰ καὶ τὸ Ἰάσι καὶ τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους. Πάλιν σᾶς λέγω, ὅτι νὰ μὴν ξεστομίσητε εἰς κανένα τὸ παραμικρότερον, ἀπὸ ὅ,τι σᾶς γράφω. Ἐγὼ προσμένω μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν ἡμέραν, ὁποῦ θὰ σᾶς γλυκοφιλήσω καὶ τοὺς δύο σας, καὶ μαζὴ νὰ εὐγάλουμεν τὸ σπαθί. Ἐὰν ὁ Φαρμάκης ἦναι ἀκόμη ἐκεῖ, τὸ ὁποῖον καὶ δὲν πιστεύω, εἰπέτε του, πῶς τὸν γλυκοφιλῶ, καὶ νὰ πηγαίνῃ ἀμέσως χωρὶς ἀργοπορίαν. Ἦλθεν ἡ ὥρα· ὁ καθεὶς τώρα θὰ φανῇ».

ΣΕΛΙΣ 89.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν Καραβιᾶν ἔγγραφον.

«Γεναῖε Στρατηγὲ Βασίλειε Καραβιᾶ, χαῖρε!

«Πληροφορήσας τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρός σας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, ὁ ὁποῖος καταφλέγει τὴν ψυχήν σας, διορίσθην νὰ σᾶς συγχαρῶ μὲ τὸ ἀξίωμα τῆς στρατηγίας καὶ νὰ σᾶς

δώσω τὰς ἀκολούθους διαταγὰς, τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις θέλει στέψει τὴν κεφαλήν σας μὲ στεφάνους τῆς ἀθανασίας, καὶ θέλει συνεργήσει εἰς κοινὴν τοῦ Γένους εὐδαιμονίαν.

«Ἀμέσως, ἀφ' οὗ λάβετε τὴν παροῦσάν μου, νὰ πασχίσητε μὲ ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους διὰ νὰ συνάξετε, ὅσα περισσότερα παλῃκάρια δυνηθῆτε, καὶ νὰ κινήσετε ἀπ' αὐτοῦ μὲ τὸ στράτευμά σας διὰ τὸ Ἰάσιον, λογαριάζοντες τὸν καιρὸν, ὥστε εἰς τὰς δεκατέσσαρας νοεμβρίου τὴν νύκτα νὰ εὑρεθῆτε μίαν ὥραν ἔξω ἀπὸ τὸ Ἰάσιον κρυμμένοι, καὶ νὰ στείλετε ἕναν πιστόν σας ἄνθρωπον μεταμορφωμένον μὲ φορέματα πραγματευτάδικα μέσα εἰς τὸ Οὐγγρικὸν χάνι, διὰ νὰ ἐνταμώσῃ τὸν Λασσάνην καὶ νὰ τὸν εἴπῃ τὰ περὶ τῆς καταστάσεώς σας· ἐκεῖνος δὲ θέλει ἔχει προσταγὰς διὰ νὰ σᾶς εἴπῃ, τὶ πρέπει νὰ κάμετε. Εἰς αὐτὴν σας τὴν ἐκστρατείαν πρέπει νὰ ἔχετε τὸν Ξάνθον μαζή.

«Προσέχετε δὲ, διὰ νὰ ἐκτελεσθῶσιν ὅλα τὰ ἀνωτέρω μὲ τὴν μεγίστην σιωπὴν καὶ ἡσυχίαν, χωρὶς νὰ προξενηθῇ ἡ παραμικρὰ ταραχὴ καὶ ὑποψία. Ἡ παροῦσά μου μέλλει νὰ σᾶς ἐγχειρισθῇ παρὰ τοῦ κυρίου Ξάνθου, πρὸς τὸν ὁποῖον δίδετε παρευθὺς τὴν ἀπόφασιν περὶ τῶν τρόπων, τοὺς ὁποίους θέλετε μεταχειρισθῆ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω διαταγῶν μου, καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν σας.

«Περὶ δὲ τῆς καλῆς ἐκβάσεως πάντων μὲ ἐγγυᾶται ἡ πολυπειρία σας εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ἡ φιλοπατρία, τὴν ὁποίαν ἔχετε ὁδηγὸν εἰς ὅλας τὰς πράξεις σας Ὑγιαίνετε.

«Κισνεύη τὴν 24 ὀκτωβρίου 1820.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

Προλογιζόμενος, ὡς ἀνωτέρω, ὁ Ὑψηλάντης «περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τοῦ Καραβιᾶ», ἐστηρίζετο βεβαίως ἐπὶ τῆς ἀκολούθου ὁμολογίας τούτου.

«Ἐκλαμπρότατε.

«Σᾶς εἶναι γνωσταῖς, στοχάζομαι, αἱ ἐκδουλεύσεις μου, τὰς ὁποίας μὲ ἀρκετοὺς κόπους καὶ κινδύνους ἔκαμα ὑποκάτω εἰς τὸν ἀοίδιμον Πατέρα σας. Τώρα, κατὰ τὰ περιστατικὰ, εὑρίσκομαι εἰς τὴν σημερινὴν ἡγεμονικὴν τῆς Μολδαυΐας δούλευσιν, διωρισμένος νὰ φυλάττω τὴν καλὴν εὐταξίαν τῆς ἐδῶ πολιτείας μὲ τ' ἅρματα. Ἐὰν ὅμως σήμερον ἦναι χρεία διὰ κανένα κοινὸν τοῦ ἔθνους καλὸν, καὶ μὲ κρίνετε ἱκανὸν εἰς τὸν κατάλογον τῶν εἰλικρινῶν πατριωτῶν, ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος νὰ χύσω καὶ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδα τοῦ αἵματός μου· φθάνει μόνον νὰ μὲ

προστάξητε, τὶ, ποῦ, πότε καὶ μὲ πόσους πρέπει νὰ ἐξακολουθήσω τὴν προσταγήν σας. Καὶ μὲ ὅλον τὸ σέβας ὑποσημειοῦμαι.

«Γαλάζιον, τῇ 15 ὀκτωμβρίου 1820.

τῆς Ἐκλαμπρότητός σας ταπεινότατος δοῦλος

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ

πρώην ΓΚΙΟΥΛΕΡΑΓΑΣ».

(ε) Ἰδοὺ ἡ διαταγὴ πρὸς τὸν Ξάνθον.

«Ἀγαπητὲ Ξάνθε.

«Ἀμέσως, ἀφ' οὗ λάβῃς τὴν παροῦσάν μου, νὰ κινηθῇς διὰ Γαλάτζι, διὰ νὰ ἐκτελέσῃς, ὅσα ἐπαρήγγειλα τὸν κύριον Λασσάνην νὰ σὲ εἰπῇ. Περισσότερα δὲν σοὶ γράφω, διότι ἐγγυητὴν τῆς καλῆς ἐκτελέσεως τῶν σχεδίων μου ἔχω, τὴν ὁποίαν εἰς τὰς μέχρι τοῦδε περιστάσεις ἔδειξας φρόνησιν καὶ ἀγχίνοιαν, ἀλλὰ σὲ ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς καὶ μένω

«Κισνόβι τὴν 24 ὀκτωβρίου 1820. ὁ φίλος σου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

(Ἰδιόχειρον)

«Νὰ σὲ ἰδῶ, ἀγαπητέ μου Ξάνθε, πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃς τὸν Καραβιᾶν ἀφεύκτως».

(γ) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν Μηλόσην ἔγγραφον.

Ἐνδοξότατε Ἀρχηγὲ τῆς Σερβίας Μήλοση καὶ ἀδελφὲ περιπόθητε, τὴν ἐνδοξότητά Σας ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς.

«Ἔλαβα προσταγὴν ἀπὸ τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν, διὰ νὰ φανερώσω περὶ τὴν ἐνδοξότητά Σας τοὺς ὀλεθρίους σκοποὺς τῶν ἐχθρῶν τῆς Πίστεως καὶ Πατρίδος μας. Ἡ Πόρτα ἐκτὸς τῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχει κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ καὶ εἰς ἄλλα τῆς Ῥούμελης Πασαλίκια, συνάζει κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἄλλα ἄπειρα πλήθη, διὰ νὰ κινηθῇ τὴν ἄνοιξιν παῤῥησίᾳ ἐναντίον τῶν Γραικῶν καὶ τῆς Σερβίας, νὰ μᾶς εὕρῃ ἀπροετοιμάστους καὶ νὰ πασχίσῃ νὰ μᾶς ἐξολοθρεύσῃ. Ὅθεν κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς ἔδοσα προσταγὴν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Μωρέα ἕως τὸν Δούναβιν, καὶ εἰς τὰς δεκαπέντε τοῦ ἐρχομένου μηνὸς νοεμβρίου θέλει κηρυχθῇ ἀποστασία μέσα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς ὅλην τὴν Γραικίαν. Λοιπὸν καὶ ἡ ἐνδοξότης Σας μὴ προσμένετε, ὅσον ὁ ἐχθρὸς νὰ ἑτοιμασθῇ, ἀλλ'

ἀμέσως, ἀφ' οὗ λάβετε τὴν παροῦσάν μου, ἁρματώσατε τοὺς ἀνδρείους Σας Σέρβους καὶ καθαρίσατε τὴν πατρίδα σας ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Ἐγὼ δὲ ἕως εἰς τὰς 20 ἢ τοπολὺ 25 νοεμβρίου φθάνω διὰ μέσου Μολδαυΐας καὶ Βλαχίας εἰς τὸ μέσον τῶν φιλτάτων μου Σέρβων μὲ στρατεύματα, ζωοτροφίας, χρήματα καὶ ἄλλα πολεμικὰ ἐφόδια, καὶ τότε διὰ στόματος Σᾶς λέγω, ὅσα εἶμαι προσταγμένος νὰ Σᾶς εἴπω. Τοῦτο μόνον πασχίσετε, ὥστε εἰς τὰς 20 νοεμβρίου νὰ κινιθῇ ἓν σῶμα Σέρβων πρὸς τὸ Λὸμ καὶ Δρινοβάτσα, διὰ νὰ στρέψωσιν οἱ Τοῦρκοι τὴν προσοχήν των ἐκεῖ, καὶ νὰ μὲ ἀφήσωσι τὸν δρόμον μεταξὺ Βιδινίου καὶ Ἀδδᾶ-Καλὲ ἀνοικτόν. Αἱ συνδιαλέξεις εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταξὺ Πόρτας καὶ Ῥωσσίας προμηνύουσι γρήγορα τὸν πόλεμον μεταξὺ τούτων τῶν Δυνάμεων. Ἂς τρέξωμεν λοιπὸν ἡμεῖς πρῶτοι εἰς τὸ στάδιον τῆς δόξης! Ἂς στεφανώσωμεν τὰς κεφαλάς μας μὲ τὰ στέφανα τῆς εὐκλείας! Καὶ ἔχοντες σύνθημα Ἐλευθερίαν ἢ Θάνατον, ἂς ὁρμήσωμεν αἰφνιδίως ἐναντίον τῶν ἀπροετοιμάστων ἐχθρῶν μας, καὶ ἡ νίκη εἶναι ἀφεύκτως μὲ ἡμᾶς.

«Εὔχομαι νὰ ἀνταμωθῶμεν γρήγορα, διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξω καὶ προσωπικῶς τὴν πρὸς τὸ ὑποκείμενόν Σας εἰλικρινῆ φιλίαν καὶ ἀδελφοσύνην μου.

«Κισνεύη τὴν 24 ὀκτωβρίου 1820 ἀδελφὸς καὶ φίλος
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(δ) Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραφεν ὁ Σέκερης πρὸς τὸν Ξάνθον ἀπὸ 1 νοεμβρίου.

«...Μὲ ἐλύπησεν εἰς τὸ ἄκρον ἡ δυσαρέσκεια τοῦ Καλοῦ καθ' ἡμῶν, »καὶ δὲν λέγω, ὅτι ἔχει ἄδικον· πλὴν, ἂν ἔχῃ φιλοτιμίαν, δὲν θέλει ἀ»παυδήσῃ, οὔτε παραιτηθῇ, ἐπειδὴ μὲ τὴν παραίτησίν του θέλει τρα»βήξει πρὸς τὸν ἑαυτόν του περισσοτέρας κατακρίσεις, ἀπ' ὅσας καὶ »ὅπως ἂν εὔγῃ τὸ πρᾶγμα, ὅταν τὸ διοικῇ... Ἐγὼ, ὄχι διὰ νὰ τὸν »κολακεύσω, ἀλλὰ, καθὼς ἤκουσα ἐκ πολλῶν νὰ διαφημίζηται ἡ κα»λοσύνη του μὲ τὰς ἀρετὰς καὶ γνώσεις τῶν πραγμάτων, τρέφω ἐ»ρὸν σέβας πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του, καὶ θέλει εἶμαι ἕτοιμος »μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς εἰς τὰ νεύματά του, καὶ ἂς θελήσῃ νὰ »κάμῃ τὴν δοκιμήν. Ἡ ἀσθένεια τοῦ νοός μου δὲν ἀρκεῖ, διὰ νὰ δώσῃ »σχέδιον ἢ γνώμην τῶν πρακτέων· ἀλλὰ προσταζόμενος εἶμαι ἕτοι»μος νὰ ἐνεργῶ, ὅποιον χρέος διορισθῶ καὶ δύναμαι νὰ τὸ ἐκτελέσω... »Μὴ, δι' ἀγάπην Θεοῦ, ψυχρανθῇ καὶ ἀρνηθῇ ἕνα πρᾶγμα, ὁποῦ ὑπεσ»χέθη, καὶ ἂς μετρήσῃ μὲ τὴν στάθμην, ποῖον ἀπὸ τὰ δύο συμφέρει

»καλλίτερα, ἐκεῖνο ἂς κάμῃ, ἤγουν ἢ τὴν ἐπιμονὴν ἢ τὴν παραίτησιν. »Ταύτην τὴν σημείωσιν, ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον, δεῖξέ την τοῦ κυρίου »Καλοῦ μὲ τοὺς ἐδαφιαίους μου προσκυνισμούς . . .» .

(ε) Ἰδοὺ τὸ ἔγγραφον αὐτὸ τῶν Ἐφόρων.

«Ἐντιμότατοι καὶ φιλογενέστατοι Ἔφοροι τῆς σεβαστοτάτης Ἑταιρίας.

Εἰς Ὀδησσόν.

«Διορισθέντες Ἔφοροι εἰς ταύτην τὴν βασιλεύουσαν παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου κυρίου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, Γενικοῦ Ἐφόρου τῆς φιλοπάτριδος Ἑταιρίας, σπεύδομεν νὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν, ὅσα ἐκρίναμεν ἀναγκαῖα εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, καὶ νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀδελφικήν σας συμβουλὴν καὶ συνδρομήν.

»Ἐπειδὴ καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης του μᾶς ἐδιόρισε νὰ πληρώσωμεν 400 χιλιάδας γροσίων εἰς τοὺς φιλογενεστάτους συμπολίτας κυρίους Ἀρχιμανδρίτην Γρηγόριον Δικαῖον καὶ Χριστόφορον Περῤῥαιβὸν, τὰς μὲν 300 χιλιάδας εἰς τὸν πρῶτον, εὐοδοθέντα ἐδῶ πρὸ ὀλίγου, τὰς δὲ 100 χιλιάδας εἰς τὸν δεύτερον, ἀργοποροῦντα ἴσως ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνέμων καὶ προσδοκώμενον νὰ φθάσῃ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας τὴν τοιαύτην ποσότητα, διότι ἡ προδιοργανιζομένη συνεισφορὰ δὲν ἐτελεσφόρησεν ἕνεκα μοχθηροῦ τινος, ὁ ὁποῖος μαθὼν, κατὰ κακὴν περίστασιν, τὴν περὶ τούτου συγκροτηθεῖσαν συνέλευσιν, διέσπειρε τόσας κακολογίας, ὥστε γενικὸς φόβος κατέλαβεν ὅλους τοὺς ἐνταῦθα ἀδελφοὺς, καὶ μᾶς ἐβίασε νὰ τὴν ἀναβάλωμεν ἄχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ κυρίου Γρηγορίου Δικαίου εἰς τὸ Ἰσμαήλ· τέως, ἐπειδὴ ἐκρίθη προϋργιαίτατον νὰ κινήσωσι δίχως ἀναβολὴν οἱ ῥηθέντες ἄριστοι ἄνδρες, διὰ ν' ἀπέλθωσιν, ὅπου τοὺς προσκαλεῖ ἡ ἱερὰ φωνὴ τῆς πατρίδος, συνεβουλεύθημεν πολλάκις καὶ καταγινόμεθα ἐπιπόνως νὰ τοὺς ἐφοδιάσωμεν, μὲ ὅσα χρήματα μπορέσωμεν, ἐξευρίσκοντες τοὺς τρόπους πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ποθουμένου, καὶ ἑπομένως θὰ φροντίσωμεν νὰ τοὺς προφθάσωμεν ὅσον τάχος τὰ ἐπίλοιπα εἰς πόσωσιν τοῦ προσδιωρισμένου ἀριθμοῦ.

« Ἴσως ἀπορήσητε, φίλτατοι ἀδελφοὶ, διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς παριστῶμεν δυσκολίαν διὰ τὴν σύναξιν τῆς τοιαύτης ποσότητος τῶν 400 χιλιάδων γροσίων, ἥτις λογίζεται μικρὰ ὡς πρὸς τὴν πολυανθρωπίαν τῶν ἐνταῦθα ὁμογενῶν. Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ συλλογισθῆτε, ὅτι ἐξ αὐτῶν ὀλίγιστοι αἰσθάνονται τὴν ἀξίαν τοῦ εἴδους των καὶ τὰ δίκαιά

των, καὶ οἱ πλειότεροι στεροῦνται, κατὰ τὸν σκληρὸν ὁρισμὸν τῆς ὀλεθρίας εἱμαρμένης, τῶν ὅσα φρονήματα ἀπαιτεῖ ἡ πεφωτισμένη ἀρετή. Τούτου ἕνεκα δὲν ἀποτολμῶμεν, ὄχι μόνον νὰ τοὺς ζητήσωμεν συνεισφοράν, ἀλλ' οὔτε νὰ τοὺς ἐμπιστευθῶμεν τὸ παραμικρὸν, διότι μέγας ἐκ τούτου ὁ κίνδυνος καὶ ὀλίγον τὸ ὄφελος. Ἆρα πολλὰ καὶ μεγάλα τὰ ἐμπόδια τοῦ νὰ συνάξωμεν ἐδῶ ἱκανὰ χρήματα. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀσυγκρίτως πλειότεραι αἱ χρεῖαι εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν παρὰ κάθε ἄλλο μέρος· ἐπειδὴ ἐδῶ εὑρίσκονται σχεδὸν καὶ πλειότεραι δυνάμεις τοῦ βαρβάρου κατὰ πάντα λόγον καὶ διὰ τὰ ὀχυρώματά του καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν ἀσεβῶν· ἐπειδὴ οἱ ἐδῶ κάτοικοι ὁμογενεῖς εἶναι ὡς πρὸς αὐτοὺς ὀλιγώτατοι, εἶναι καὶ ἄοπλοι, εἶναι καὶ νωθροὶ καὶ φέροντες ὅλα τὰ ἐκ τῆς δουλείας δυστυχήματα· δι' αὐτὰ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ αἴτια ἔχομεν ἀνάγκην ἐδῶ ἀπὸ μεγάλας ποσότητας χρημάτων· καὶ, ἐπειδὴ διὰ τούτων τὰ πάντα κατορθοῦνται, ἀνάγκη πᾶσα νὰ μᾶς προφθάσετε ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀποχρῶσαν ποσότητα, διὰ νὰ τὴν μεταχειρισθῶμεν εἰς τὴν διοργάνωσιν ὅλων τῶν προφυλακτικῶν καὶ βοηθητικῶν πρὸς εὔκολον καταστροφὴν τοῦ τυράννου καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μεγάλης αἱματοχυσίας, ὅπου περιμένει τοὺς ὁμογενεῖς, ὅταν ὑστερηθῶμεν τῶν ἀναγκαίων μέσων.

«Ἐξὸν δὲ τῆς τοιαύτης χρηματικῆς ἀνάγκης ἔχομεν καὶ τὴν (ἧς οὐκ ἄνευ) ἀνάγκην ἀπὸ τρεῖς ἐμπείρους ἀρχηγοὺς πολεμικοὺς, δύο στεριανοὺς καὶ ἕνα θαλασσινὸν, (ἂν ἦν' ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν περισσοτέρους,) τοὺς καλλιτέρους καὶ ἀξιωτέρους, διὰ νὰ βάλουν τὰ πράγματα εἰς τάξιν καὶ νὰ κινήσουν τὴν μηχανὴν εἰς τρόπον ἐπαγγελλόμενον ἀναπόφευκτον τὴν καλὴν ἔκβασιν τῶν ἐπιχειρημάτων μας ἐναντίον τοῦ Τυφῶνος. Τοιούτους ἀνθρώπους ἐδῶ δὲν εὑρίσκομεν. Ἔχομεν ὀπωσοῦν τὸν Ἄρην, ἀλλὰ χρειαζόμεθα καὶ τὴν Ἀθηνᾶν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπάναγκες, ὁμοῦ μὲ τὰ χρήματα νὰ μᾶς προφθάσητε τὸ ὀγλιγωρότερον καὶ τοὺς τοιούτους ἀρχηγοὺς, διὰ νὰ μὴ τρέχωμεν χωρὶς βάσιν.

«Κρίνομεν πρὸς τούτοις εὔλογον νὰ σᾶς εἰπῶμεν, ὅτι ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου εἶναι τὸ συστατικώτερον τῶν δυνάμεών του ὡς πρὸς ἡμᾶς, διότι μ' αὐτὸν, ὡς δὲν σᾶς λανθάνει, μπορεῖ νὰ παραβάλῃ μέγιστα ἐμπόδια εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν μας. Ἔπειτα μπορεῖ νὰ πλεύσῃ διὰ τὸ Ἀρχιπέλαγος, ἂν δὲν μπορέσῃ νὰ κατορθώσῃ τίποτε ἄλλο ἐδῶ, κ' ἐκεῖ, οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἀδελφούς μας! λεηλατεῖ, κατακαίει, ἀφανίζει νήσους, παράλια καὶ πλοῖα, πανταχοῦ ἐπιφέρει φθο-

ρὰν καὶ θάνατον, καὶ προξενεῖ ἄπειρα κακὰ εἰς τὸ Γένος. Διὰ ταῦτα εἶναι ἀναγκαιότατον πρὸ πάντων, ἤτοι νὰ πυρποληθῇ ὁ στόλος, ἢ νὰ κυριευθῇ παρ' ἡμῶν· καὶ στοχασθῆτε, ποίαν χρείαν ἔχομεν ἀπὸ ἀνθρώπους ἀξίους καὶ ἀπὸ χρήματα, διὰ νὰ καταβάλωμεν τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ὑπερβῶμεν τὰς δυσκολίας. Εἶναι δὲ τῆς ἀρίστης φρονήσεως νὰ ἐκραγῇ συμφώνως ἡ μηχανὴ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εἰς ὅλα τὰ μέρη· καὶ τότε, ἀφανιζομένου κατὰ πρῶτον τοῦ στόλου καὶ κυριευομένων τῶν ὀχυρωμάτων τῆς πόλεως, εὐκολώτατα τότε ἔπειτα λαμβάνει τέλος αἴσιον καὶ χωρὶς αἱματοχυσίας μεγάλης. Ὁ βάρβαρος ἔχει τὴν πρόληψιν, ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα. Τὸ γράφουν τὰ κιτάπια του. Ἔχει καὶ ὅλας τὰς ἐκ τοῦ δεσποτισμοῦ μοχθηρίας· καὶ, ἅμα ὁποῦ πάθῃ τὴν παραμικρὰν δυστυχίαν, ἀπώλετο εἰς τὸν αἰῶνα.

«Αὐτὰ εὑρήκαμεν κατὰ τὸ παρὸν συμφέροντα. Συμβουλεύσατέ μας καὶ ἡ ἀδελφότης σας, καὶ προφθάσατέ μας καθ' ὅλα βοήθειαν διὰ τὴν ἱεράν μας πατρίδα. Ὑγιαίνοιτε!

«Κωνσταντινούπολις 15 νοεμβρίου 1820. Οἱ ἀδελφοί σας

(ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ) 43ο3η48α 4ε69ηο3α
(ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΣ) α93ο3ψ87 Ξ. 6ηξο8α
(ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΜΠΗΣ) 38η73α 69ηο693α».

«Κύριοι Ἔφοροι. Κωνσταντινούπολις τῇ 29
Εἰς Ὀδησσόν. νοεμβρίου 1820.

«Καὶ εἰς τὰς 15 τρέχοντος σᾶς ἐγράψαμεν διὰ τοῦ ταχυδρόμου, ἀναγγέλλοντες τὰς καταπειγούσας χρείας μας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ, καὶ ζητοῦντες χρήματα ἱκανὰ εἰς τὰς ἀφεύκτους χρείας μας καὶ τρεῖς ἀρχηγοὺς μὲ πεῖραν πραγμάτων καὶ φρόνησιν ἱκανὴν, διὰ νὰ κινήσουν τὴν μεγάλην μηχανὴν κτλ. Ἀλλὰ σκεφθέντες ὡριμώτερον, ἐγκρίνομεν νὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν τὰς ἐξῆς σκέψεις μας.

«Εἶναι πασίδηλον, ὅτι ἐδῶ ἔχει τὴν ἑστίαν της ἡ πολυκέφαλος Ὕδρα· ἐδῶ εἶναι αἱ τῆς θαλάσσης δυνάμεις της καὶ μέγας ἀριθμὸς ὡπλισμένων στρατιωτῶν· ἐδῶ εἶναι οἱ θησαυροί της, αἱ ὁπλοθῆκαι καὶ τὸ κέντρον, ἢ μᾶλλον τὸ πρῶτον ἐλατήριον τῆς ἐχθρικῆς μηχανῆς. Διὰ ταῦτα κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ ἔφοδος κατὰ τῆς πρωτευούσης καὶ κατὰ τοῦ στόλου συγχρόνως μὲ τὰ λοιπὰ μέρη· κατορθουμένης δὲ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ στόλου, ἢ τοῦ ἀφανισμοῦ του, ἔσονται τὰ ἑξῆς. Διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ στόλου ὁ τύραννος χάνει τὸ ἥμισυ τῶν δυνάμεών του, κόπτεται ἡ κοινωνία τῆς Ἀσίας, ἀπὸ

τὴν ὁποίαν θὰ πλημμυρήσωσι πολλὰ σμήνη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ θρόνου καὶ τοῦ γένους των· ὅλαι αἱ νῆσοι τῆς Μεσογείου καὶ ὅλα τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος μένουν τότε ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν ἔφοδον τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦ στόλου των δύνανται νὰ ἀφανίσωσιν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, νὰ καύσουν, νὰ λεηλατήσουν ὅλας τὰς παραλίας πόλεις καὶ χώρας, καὶ νὰ ἐμπνεύσουν τρόμον εἰς τοὺς ἡμετέρους. Διὰ ν' ἀποφύγωμεν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ τὰ δεινά, τῶν ὁποίων τὴν μακρὰν περιγραφὴν κρίνομεν περιττήν, διότι εἶναι εὔκολον νὰ τὴν συμπεράνουν οἱ φρόνιμοι, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ ἡ προσβολὴ καὶ κατὰ τῆς μητροπόλεως ταύτης καὶ κατὰ τοῦ στόλου εἰς τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ συγχρόνως μὲ τὰς κινήσεις τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ νὰ κατορθωθοῦν δὲ τὰ μεγάλα ταῦτα ἐπιχειρήματα, μᾶς χρειάζονται τὰ ἑξῆς.

«Α'. Τριάντα πλοῖα τῆς Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν ἀπὸ τὰ καλήτερα, ἐφωδιασμένα μ' ἀνθρώπους ἱκανοὺς καὶ μ' ὅλα τὰ πολεμικὰ ἐφόδια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα στερούμεθα παντελῶς καὶ μήτ' ἠμποροῦμεν νὰ τὰ προμηθεύσωμεν ἐδῶθεν, διότι δίδομεν εὐθὺς ὑπόνοιαν εἰς τὸν ἐχθρόν· ἀπὸ δὲ πολεμικὰ ἐφόδια παντὸς εἴδους πρέπει νὰ ἦναι προμηθευμένα ὄχι μόνον τὰ εἰρημένα τοιαῦτα πλοῖα, ἀλλὰ νὰ σταλοῦν καὶ πρὸς ἡμᾶς ἱκανὰ, διὰ νὰ ὁπλίσωμεν τοὺς ἐνταῦθα καὶ νὰ γίνῃ χρῆσις τῶν ὅπλων.

«Β'. Τρεῖς ἀρχηγοὶ ἀπὸ τοὺς καλητέρους, ὁποῦ δύνασθε νὰ εὑρεθοῦν εἰς Ῥωσσίαν, ὁ ἕνας διὰ τὴν ξηρὰν καὶ οἱ ἄλλοι διὰ τὴν θάλασσαν, μὲ τοὺς ἀναγκαίους ὑπασπιστὰς, δευτέρους καὶ τρίτους, διὰ νὰ διατάξουν, νὰ ὀργανίσουν καὶ ἐκτελέσουν τὰ πολεμικὰ σχέδια. Τοιοῦτοι δὲ ἄνδρες ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν.

«Γ'. Χρήματα ἱκανὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ψυχὴ πάσης ἐπιχειρήσεως καὶ τὰ ὁποῖα στερούμενοι δὲν μποροῦμεν νὰ προμηθεύσωμεν ἐδῶ διὰ πολλοὺς λόγους ἀποχρῶντας.

«Δ'. Στράτευμα τῆς ξηρᾶς ἐδῶ δυνάμεθα, ἐὰν προφθάσωμεν, νὰ διοργανίσωμεν 4 ἢ 5 χιλιάδας· ἀλλὰ τόσοι μήτε εἶναι ἱκανοί, μήτε ἀποχρώντως ὡπλισμένοι. Διὰ τοῦτο εἶν' ἀνάγκη νὰ μᾶς προφθάσετε αὐτόθεν, στέλλοντες ὅλους τοὺς πολεμικοὺς ὁμοῦ μὲ παντοίου εἴδους πολεμικῶν ἐφοδίων καὶ βαρούτης καὶ παντὸς εἴδους ὅπλων, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ συντρίψωμεν τὴν κεφαλὴν, καὶ τότε ὅλον τὸ σῶμα τῆς Ὕδρας μένει νεκρόν. Ἄπορον εἶναι τῇ ἀληθείᾳ εἰς ἡμᾶς, πῶς ἡ σεβασ-

μία Ἀρχὴ παρέβλεψεν εἰς τοιοῦτον οὐσιῶδες περὶ τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως καὶ τοῦ στόλου, ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν τῶν ὁποίων θὰ πηγάσουν ἀφεύκτως τόσα καλὰ ἢ κακά.

« Διὰ ταῦτα, ἀπαγγέλλοντες πρὸς τὴν Τιμιότητά σας παρατηρήσεις μας, τῶν ὁποίων τὸ βάρος γνωρίζομεν ἡμεῖς καλήτερα, ὡς ἔχοντες κατὰ δυστυχίαν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν κίνδυνον καὶ τὸν ἐχθρὸν, παρακαλοῦμεν νὰ τοὺς ἀναγγείλητε πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν, πρὸς τὸν ἔνδοξον Ἑταιρίαρχον, (ἂν εἶναι πλησίον,) καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ νὰ λάβητε δραστήρια μέσα πρὸς ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τῶν δικαίων ζητημάτων μας, πληροφορημένοι, ὅτι δὲν ἔχομεν μήτε καιρὸν νὰ ἐκτελέσωμεν τὰ δυνατὰ, καὶ εἰς τοῦτο δὲν πταίομεν ἡμεῖς. Ὑγιαίνοιτε !

Οἱ φίλοι καὶ ἀδελφοί σας
43ο3η48α 4ε69ηο3α
α93ο3ψ87 Ξ: 6ηξο8α
38η73α 69ηο693α».

(ζ) Ἐξάγεται τοῦτο ἔκ τινος πρὸς τὸν Ξάνθον ἐπιστολῆς τοῦ Πατσιμάδου καὶ Κομιτζοπούλου ἀπὸ 14 δεκεμβρίου.

(η) Ἴδου τὸ πρὸς τοὺς ἐν Μύσχᾳ Ἐφόρους ἔγγραφον τοῦ Δικαίου.

«Κύριοι.

« Οἱ ἐνταῦθα φίλοι, ἔχοντες μεγάλην ἀνάγκην ἀπὸ προϊκαν (στρατιωτικὴν βοήθειαν) καὶ ἀπὸ τρεῖς Βρυαρέους (στρατηγοὺς) καὶ ἀπὸ ὑποδήματα (χρήματα) ἀρκετὰ, μᾶς ἠνάγκασαν νὰ σᾶς δηλοποιήσωμεν ὅτι τὴν μὲν προϊκαν ἠμποροῦν νὰ τὴν ἀποπληρώσουν ἀπὸ τοὺς ἐδῶ εὑρισκομένους πολλοὺς ὀλίγους καὶ λοιποὺς προθύμους (Ἕλληνας)· ὑποδήματα ὅμως τόσα, ὅσα ἀναγκάζονται νὰ προβλέψουν διὰ τὴν προϊκαν, κρεμοτάρταρον (πυρίτιδα) καὶ λοιπὰ, διὰ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὸ ἀγκάθι (τὸν ἐχθρὸν) τὸ κοπάδι (τὸν στόλον), καὶ νὰ δώσουν τῷ Ἁρμοδίῳ (Δικαίῳ) τριακοσίας φατούρας (χιλιάδας) καὶ τῷ 114 (Περβαιβῷ) ἑκατὸν, τὰ ὁποῖα δανείζει (γράφει) ὁ Καλὸς (Ὑψηλάντης), δὲν ἔχουν, καὶ φοβοῦμαι, μήπως οἱ Κύριοι (ἡ Ἀρχὴ) γίνουν αἰτία ν' ἀφανισθοῦν πανοικὶ οἱ εἰς τὰ 62 (ἐν Κωνσταντινουπόλει) εὑρισκόμενοι πρόθυμοι. Λοιπὸν πρέπει νὰ φροντίσουν δύο Βρυαρέους, ἢ καὶ τρεῖς καλλιώτερον, καὶ ὑποδήματα ἀρκετὰ, διὰ νὰ οἰκονομηθοῦν, ὡς εἴρηται· καὶ τότε σᾶς βεβαιῶ, ὅτι αὐτοὶ θέλουν κατορθώσει τὸ πᾶν, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν θέλουν βοηθήσει μεγάλως τοὺς ἔξω προθύμους πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ των. Λάβετε λοιπὸν αὐτὴν τὴν φροντίδα, ὅτι αὕτη ἡ περίστασις εἶναι

πολὺ κρισιμωτάτη, καὶ δὲν ἐπιδέχεται οὐδὲ τὴν παραμικρὰν ἀργοπορίαν. Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ τὰ ποδήματα ἀφεύκτως πρέπει νὰ σταλθῶσι διὰ τὰ 62. Ὁ Ἀρμόδιος μετὰ πέντε ἡμέρας ἐρεθίζεται (ὁδεύει) διὰ τὸ No. 2 (τὴν Πελοπόννησον), νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ μπιλάντσον τῆς συντροφίας (τὴν ἐπανάστασιν), ὁποῦ ἐλπίζει περὶ τὰ τέλη τῆς ἑορτῆς ταύτης (τοῦ μηνὸς τούτου) νὰ ἐνταμωθῇ μὲ τὸν Καλὸν, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ 62 ὁ Ἀρμόδιος ἔστειλε μίαν καμήλαν (πλοῖον) πρὸς τὰ 83 (εἰς τὴν Τεργέστην), νὰ φέρῃ τὸν Καλὸν εἰς τὰ 2. Ὁ Πενθερὸς (Ἀλῆ πασσᾶς) εἰσέτι δὲν ἐξέπνευσε, καὶ ἐλπίζονται καὶ ἀπὸ αὐτὸν καλὰ πράγματα· διότι, καθὼς ἐβεβαιώθην ἀπὸ ἕνα δυστυχῆ (Ἀρχιερέα) τῶν N: 5, εἶναι ὅλος εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Τὸ αὐτὸ μὲ εἶπε καὶ τὸ κονδυλομάχαιρον (ὁ γραμματικὸς) τοῦ υἱοῦ του (Βελῆ πασσᾶ), τὸ ὁποῖον εἶναι ἐνέχειρον εἰς τὸν Παλαιὸν (Πατριάρχην).

«Κύριοι, παντοῦ ὁ διοργανισμὸς ἔγινε κατὰ θαυμάσιον τρόπον, καὶ ἐλπίζω καλὴν ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ μας. Πασχίσατε λοιπὸν ν' ἀναπληρώσετε καὶ τὸ ἐλλεῖπον τῶν 62, διὰ νὰ μὴ καταισχυνθῶμεν ὡς αἴτιοι τοιαύτης θυσίας. Μένομεν. Α. Μ.

Τῇ 15 νοεμβρίου Κωνσταντινούπολις 1821.(ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ)».

ΣΕΛΙΣ 90.

(α) Συγχρόνως ἔγραφεν οὗτος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

«Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ καὶ Καβαλιὲρ πολλῶν ταγμάτων
κτλ. κτλ. κτλ. (Ἀρ. ἀν. ἐγ. 59.)

«Τὴν ὑμετέραν περίβλεπτον Ἐκλαμπρότητα ταπεινῶς
ἐκ βάθους ψυχῆς εὐχόμενος, ὡς εἰκὸς, προσκυνῶ.

«Μετὰ τὰς ταπεινάς μου πρὸς Θεὸν ὑπὲρ αὐτῆς εὐχὰς καὶ τὰς ὀφειλομένας προσκυνήσεις, ἀναφέρω, ὅτι μαθὼν τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν τῆς εἰς Κισνόβιον ἀφίξεως τῆς ὑμετέρας περιφανεστάτης Ἐκλαμπρότητος, ἐχάρην τὰ μέγιστα καὶ τὸν Ὕψιστον Θεὸν ἀπὸ καρδίας ἐδόξασα, τὸν διατηροῦντα καὶ διαφυλάττοντα τὸν ἡγεμονικὸν γόνον τοῦ μετὰ Θεὸν προστάτου καὶ εὐεργέτου τοῦ Γένους ἀειμνήστου ἐκείνου ἥρωος ὑψηλοτάτου καὶ εὐμενεστάτου μοι Αὐθέντου, πατρὸς τῆς περιβλέπτου ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος. Εἴθε καταξιώσοι με ἰδεῖν τὸ ἔκλαμπρον αὐτῆς ὑποκείμενον αὐτοπροσώπως ὅσον οὔπω. Παρακαλῶ δὲ θερμότατα, ὅπως τὸν ἔνθεον ἐκεῖνο ζῆλον, τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, διαφυλάξῃ ὡς

πατρικὸν αὐτῆς ἀνάθημα εἰς καύχημα τοῦ Γένους ἡμῶν καὶ σεμνολόγημα, καὶ εἰμὶ

«1820 νοεμβρίου 15 Γιάσι. Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Ἐκλαμ-
«πρότητος ταπεινὸς πρὸς Θεὸν ἱκέτης
«καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς ὁ τοῦ Μπουρνό-
»βου Ἡγούμενος ΣΕΡΑΦΕΙΜ Χῖος».

(β) Ὡσαύτως καὶ οὗτος:

«Ἐκλαμπρότατε ἥρωα καὶ φιλογενέστατε Πρίγκιψ, τὰς ἐκ βάθους
καρδίας μου ταπεινὰς εὐχὰς καὶ προσκυνήσεις
ἀπονέμω. (Ἀρ. ἀν. ἐγ. 60.)

«Εἰ καὶ κατὰ κακὴν τύχην οὐκ ἠξιώθην, ἵνα ἴδω προσωπικῶς τὸν ἥρωά τε καὶ εὐεργέτην τοῦ Γένους μου, καὶ προσφέρω τὰς ὀφειλομένας μοι αὐτῷ προσκυνήσεις, ἐπληροφορήθην ὅμως παρὰ πολλῶν ὁμογενῶν τὸν ἔκλαμπρόν της χαρακτῆρα καὶ τὰ φυσικά τε καὶ ἐπίκτητα αὐτῆς προτερήματα. Χαρᾶς οὖν πλησθεὶς, ἐδόξασα τὸν ὕψιστον Θεὸν τὸν διατηροῦντα τοιαῦτα ὑποκείμενα· πρὸς ὃν καὶ εὔχομαι ταπεινῶς τε καὶ χρεωστικῶς, ὅπως διαφυλάττῃ αὐτὴν ὑγιαίνουσαν καὶ εὐημεροῦσαν μέχρι γήρους βαθυτάτου δι' ὠφέλειαν καὶ ἀγαλλίασιν, προσέτι καὶ καύχημα, παντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους, ἐξ οὗ εἰμι καὶ ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος. Ὅθεν ἐμφανιζόμενος ἤδη πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα διὰ τοῦ παρόντος μου ταπεινοῦ, δέομαι, ἵνα μὲ κατατάξῃ εἰς τὸν κατάλογον τῶν δούλων της, ὡς καὶ ἐλπίζω. Περιμένων δὲ μετ' ἄκρας ἐπιθυμίας ἀξιωθῆναι ἐκλάμπρου αὐτῆς διστίχου, ὑποφαίνομαι

«ᾳωκ' νοεμβρίου ιζ' Ἰάσιον.

Τῆς ἐν Κυρίῳ περιποθήτου μοι αὐτῆς Ἐκλαμπρότητος
ἐλάχιστος πρὸς Θεὸν διάπυρος ἱκέτης καὶ δοῦλος
«Ὁ Φλωρεστίου ΛΟΥΚΑΣ Ἀρχιμανδρίτης Ἐσφιγμενίτης».

Ἐννοεῖται, ὅτι τὰ τοιαῦτα γράμματα, πλείστην περιποιοῦντα τιμὴν εἰς τὸν ἑλληνικὸν Κλῆρον, ἐδίδοντο ὡς ἐγγύησις τῆς συμφώνου συμπράξεως τῶν ἱερατικῶν εἰς τὸν ἐθνικὸν πόλεμον, ἀφ' οὗ ὀλίγαι ὑπῆρχον αἱ ἐλπίδες παρὰ τοῦ ἐντοπίου Κλήρου τῶν Ἡγεμονειῶν.

(γ) Ἰδοὺ ὁ τύπος τῆς ἐγγράφου διαβεβαιώσεως.

«Σεβαστὲ Γενικὲ Ἐπίτροπε Α. Υ. (Ἀλέξανδρε Ὑψηλάντα.)

«Κατὰ τὴν ἔνορκόν μου ὑπόσχεσιν γνωρίζω τὸ σεβαστόν ὑποκείμενόν Σας ὡς Γενικὸν Ἀρχηγόν μου, καὶ εἶμαι πρόθυμος εἰς πᾶσαν στιγμὴν μὲ ὅλους τοὺς ὑπ' ἐμὲ νὰ ἀκολουθήσω τὰς ἀμέσους ἢ ἐμμέσους προσταγάς Σας, καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν νὰ χύσω καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ αἵματός μου ῥανίδα. Βεβαιωθῆτε δὲ, ὅτι μόνος ὁ θάνα-

τος θέλει καταπαύσει τὴν πρὸς τὸ σεβαστὸν ὑποκείμενόν Σας εὐπείθειαν καὶ πίστιν μου· καὶ ὅτι, ἐν ὅσῳ ζῶ, θέλω ἀγωνίζεσθαι νὰ φανῶ ὑπὸ τὴν διοίκησίν σας ὠφέλιμος εἰς τὴν πατρίδα μου Ἑλλάδα».

Ὁ δὲ τῆς ἐνόρκου ὑποχρεώσεως πρὸς τὴν Ἀρχὴν τοιοῦτος ἦν.

«Σεβασμία Ἀρχή!

«Ἀξιωθεὶς... τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος, ὑπόσχομαι, κατὰ τὴν ἔνορκόν μου ὁμολογίαν, νὰ φέρω σέβας καὶ ὑποταγὴν εἰς ὅλους τοὺς ἀνωτέρους μου, νὰ εἶμαι ἕτοιμος εἰς πᾶσαν πρόσκλησιν, καὶ νὰ χύσω διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος μου καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ αἵματός μου ῥανίδα».

(δ) Ἰδοὺ ὅ,τι ἔγραφον αὐτοὶ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

«Ἐκλαμπρότατε! (Ἀρ. ἀν. ἐγ. 64)

«Τὰ τρία ἔκλαμπρα γράμματά της ἐλάβομεν ὑποκλινῶς· τὰς εἰς αὐτὰ δὲ διαλαμβανομένας ἐπιταγάς της καὶ ὁδηγίας μετὰ χαρᾶς μας ἄκρας ἔγνωμεν, καὶ μετὰ προθυμίας διενεργοῦμεν, καταγράφοντες τὴν ἀφιέρωσιν καὶ συνδρομὴν, ὁποῦ ἕκαστος ἀδελφὸς ἀφιέρωσε καὶ προαίρεσιν ἤθελεν ἔχει, διὰ νὰ συνδράμῃ. Προσμένομεν ἀνυπομόνως, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὸν συναδελφὸν Κύριον Λασσάνην, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ εἰδοποιηθῶμεν καὶ νεωτέρας τινὰς χαροποιὰς ἀγγελίας. Ἐσμὲν

«Τὴν 28 δεκεμβρίου 1820 Τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος
ἐν Ἰασίῳ. ταπεινοὶ δοῦλοι
† ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΓΡΙΕΡΑΡΧΙΤΗΣ,
† ΦΛΩΡΕΣΤΙΟΥ ΛΟΥΚΑΣ,
Π. ΔΙΟΓΕΝΙΔΗΣ,
ΙΩΑΝ. Α. ΠΑΝΟΣ,
ΦΩΤΙΟΣ ΠΑΛΙΑΔΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 91.

(α) Ἰδοὺ ἡ προσκλητικὴ ἐπιστολή.

«Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ.

«Ἔχω τινα ἄξια ἀνακοινώσεως εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά της, ἀλλὰ διὰ γραφῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαμηνυθῶσι. Εὐχῆς ἔργον εἶναι, ἂν ἠμποροῦσεν ἡ Ἐκλαμπρότης της νὰ καταβῇ πάλιν εἰς Σκουλένι, διὰ νὰ τὴν ἀνταμώσω. Ἂν τοῦτο δὲν ἦναι δυνατὸν, κἂν νὰ πέμψῃ ἀπὸ μέρους της ἄνθρωπον πιστὸν, εἰς ὃν νὰ ἐμπιστευθῶ. Ἐπίτηδες γράφω τὸ παρόν μου, καὶ προσμένω ἀνυπομόνως ἀπόκρισιν.

«Ἰάσιον Τῆς Ἐκλαμπρότητός της
«Τὴν 15 νοεμβρίου 1820. ἀδελφὸς καὶ ὅλος ἀφωσιωμένος
ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ».

(δ) Ἰδοὺ ἡ λίαν περιπαιχτικὴ ἀπάντησις τούτου.

«Πρίγκιψ!

«Αἱ δύο γαλλικαὶ ἔσχατοι ἐπιστολαί σου εἶναι ἐπιστολαὶ ἀληθῶς ἑλληνικαὶ, εἶναι τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Κίμωνος, τοῦ Ἐπαμινώνδα ἐπιστολαί.

«Τὰ ἡρωϊκὰ φρονήματα, μὲ ὁποῖα δήποτε σημεῖα καὶ ἂν ἐκφρασθοῦν, εἶναι πάντοτε ἡρωϊκά. Οἱ Λαφαγιέται καὶ οἱ Βαζίγτωνες μὲ τὴν αὐτὴν δραστηριότητα παρίσταναν τὰ σφοδρὰ τῆς γενναίας των καρδίας αἰσθήματα, καθὼς καὶ οἱ ἀθάνατοι πρόγονοί μας. Τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς Ἐλευθερίας καὶ τὴν πλέον πτωχὴν καὶ ἐξουθενημένην γλῶσσαν ἐξευγενίζει· ἐξ ἐναντίας δὲ, ἂν φρονήματα ἀγενῆ καὶ δουλικὰ ἐνδυθοῦν τὴν στολὴν τῆς Ἀττικῆς γλώσσης, τότε αὐτὴ μεταμορφόνεται εἰς γλῶσσαν τῶν *Parias* τῆς Ἰνδίας.

«Μὴ δυσφορῇς λοιπὸν, ἄξιε τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονε, διότι εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν δὲν εἶχες εὐκαιρίας εἰς ἑλληνικὴν ἀλληλογραφίαν. Χρεωστεῖς μάλιστα νὰ εὐγνωμονῇς, καὶ χρεωστεῖ ὅλον τὸ Γένος νὰ συνευγνωμονῇ, εἰς τὴν φιλάνθρωπον καὶ φιλόγραικον γῆν τῆς ἐνδόξου Ῥωσσίας, διότι ἐκεῖ ἐποτίσθης τὰ ἱερὰ τῆς μισοδουλείας νάματα.

«Ἡ Ἑλλὰς ἤδη γνωρίζει γνήσια τέκνα της τοὺς φρονοῦντας ἑλληνικὰ, ὄχι τοὺς ψιττακίζοντας λέξεις ἑλληνικὰς μὲ τὴν βέβηλον αὐτῶν γλῶσσαν.

«Ἡ ἔντευξίς μου μὲ τὸν ἐξοχώτατον πρίγκιπα Καντακουζηνὸν μ' ἐπροξένησεν ἀνέκφραστον εὐφροσύνην. Ἐθέλχθην, ἐμαγεύθην ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν του, ἀπὸ τὴν ἱλαρότητα τῆς μορφῆς του, ἀπὸ τὴν φιλογένειάν του. Παρακαλῶ νὰ προσφερθοῦν αἱ ἀδελφικαί μου ἐγκάρδιοι προσρήσεις καὶ ἀσπασμοί . . .

«Εὔχομαι ἀπὸ καρδίας ὅλα τὰ ἐφετὰ τελειότατα καὶ προσεχέστατα

«Ἰάσιον τὴν 25 νοεμβρίου 1820

ὁ ἀδελφὸς καὶ ὅλος ἐξηρτημένος

ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΙΖΟΣ».

(γ) Βεβαιοῦνται ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Σάββα ἀπὸ 29 ὀκτωβρίου 1820, γράφοντος πρὸς τὸν Ξάνθον :

« ... Ἔσωθεν εὑρίσκετε ἓν γράμμα διὰ τὸν ἐκλαμπρότατον (Ὑψηλάντην), τὸ ὁποῖον ἢ ἀσφαλῶς πέμψατε, ἢ ἐγχειρήσατε, ἂν εὑρίσκεσθε εἰς Κισνόβι. Δὲν ἐκτείνομαι περισσότερον, ὡς ὅτι ἀπ' ἐκεῖνο πληροφορεῖσθε τὰ πάντα. Ἐκεῖ λοιπὸν βλέπετε καὶ περὶ τοῦ Μπρανκοβά-

νου. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τὸ ἐδέχθη μὲ λόγον, διὰ νὰ μὴ τὸ μάθῃ ἄλλος τις, καὶ φυλάξετέ το μυστικώτατον. Τὸ ἴδιον εἰπὲ καὶ πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον. Εἶναι διόλου ἀσύμφερον τὸ νὰ κοινολογηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ῥηθέντος ἄρχοντος, διότι τότε, ἀντὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ μεγάλα ὠφελήματα, ἃ ἐλπίζομεν, δοκιμάζομεν ζημίαν μεγίστην...»

(δ) Ἡ ὁρμητικότης τοῦ Ὀλυμπίου ἐδείχθη, ἀφ' ἧς ἐποχῆς (1817) εἰσήχθη ἐν τῇ ἑταιρίᾳ. Ὁ τότε ἡγεμονεύων ἐν Βλαχίᾳ Ἰωάννης Καρατσᾶς, διδόμενα ἱκανὰ λαβὼν περὶ τῆς ὑπόπτου ἐπὶ διατροχῇ τινι διαγωγῆς αὐτοῦ, κατεδίωξε τοῦτον οὐχὶ ὡς ἐθνικὸν, διότι ἠγνόει τὴν ἀρξαμένην ἐθνικὴν συνωμοσίαν, ἀλλ' ὡς προσωπικὸν καθ' ἑαυτοῦ συνωμότην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὀλύμπιος ὑπερασπίζετο παρὰ τοῦ ῥωσσικοῦ προξενείου, ὡς διατελέσας ἄλλοτε ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ῥωσσίας, κατωρθώθη, ὅπως ἀποπεμφθῇ ὑπὸ φύλαξιν, ὡς ταραξίας, ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου εἰς τὸ Ἰάσιον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥωσσίαν. Κατὰ δὲ τὴν διήμερον διαμονὴν αὐτοῦ ἐν τῷ ῥωσσικῷ προξενείῳ τοῦ Ἰασίου γνωρισθεὶς τῷ Λεβέντῃ ὡς ἑταῖρος, ἐξηγήθη τὰς ἀληθεῖς αἰτίας τῆς καταδρομῆς, εἰς ἣν ὑπέκυψε. Ὡς τοιοῦτον δὲ ὁ Λεβέντης ἐφωδίασε τοῦτον χρηματικῶς, καὶ εἰσηγήσατο τὴν ὑπομονὴν ἐν πᾶσι, «διότι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτον ἀκόμη ὥριμον». Ἀλλ' ἀνυπόμονος ὁ Ὀλύμπιος, ἐπανῆλθε μετά τινας μῆνας ἐκ τῆς Βεσσαραβίας εἰς Ἰάσιον. Ταραχθεὶς δὲ καὶ πάλιν ἐκ τῆς περιστάσεως αὐτῆς ὁ ἡγεμὼν Καρατσᾶς, ἀπέστειλεν εὐθὺς τῷ προξένῳ Πίνῃ παρακαλέσας, ἵνα μὴ ἐπιτρέψῃ τοὐλάχιστον τούτῳ τὴν εἰς Βλαχίαν ἐπάνοδον.

(ε) Ἰδοὺ ὅ,τι ἔγραφον ὁ Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

«Δουλικο-ταπεινο-προσκυνῶ.

«Ἐκλαμπρότατε αὐθέντα μοι, τὴν προσταγήν Σου, ἀπὸ τὰς 8 τοῦ ἀπελθόντος ὀκτωμβρίου σημειωμένην, ἐλάβαμεν καὶ καλῶς ἐγνώκαμεν τὰς ἐν αὐτῇ λαμπρὰς προσταγάς Της, τὰς ὁποίας μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἐδεχθήκαμεν καὶ ἐπροσκυνήσαμεν μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας, καὶ θέλομεν ἐξακολουθήσει προθύμως, εἰς ὅσα ἤθελε μᾶς προστάξει μὲ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδαν τοῦ αἵματός μας. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ἐπληροφορηθήκατε παρὰ τῶν ἀποστόλων, τόσον παρὰ τοῦ κὺρ 4κη72ε (Ξάνθου), ὅσον παρὰ τοῦ ψ34ωε (Δικαίου) καὶ τοῦ γενναίου κὺρ 9ωοωξε (Περῤῥαιβοῦ), χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλετε, ἀλλὰ θέλετε εἶσθαι βέβαιοι μὲ τὴν δύναμιν τοῦ παντοδυνάμου ἐν τριάδι ἁγίου Θεοῦ. Πρὸς τούτοις ἀπὸ πολλὰ αἴτια δὲν ἐκτεινόμεθα εἰς πλάτος διὰ τοῦ ἀμαθοῦς ἡμῶν γράμματος. Ἐὰν οὕτως καὶ σᾶς εἴχαμεν πλησίον, ἦτον δυνατὸν διὰ ζώσης φωνῆς, ἐπειδὴ, ὡς ὁρίζει ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Γραφὴ, «Πολλοί εἰσι «κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί». Μὰ ἡ Θεοφρουρήτου Ἐκλαμπρότη σας, ὡς πεφωτισμένη παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, γινώσκετε μὲ τὰ ὀλίγα καὶ ἀπομακρόθεν. Ταῦτα προσκυνοῦμεν φιλοῦντες τὴν ἐδαφιαίαν τοῦ

ὑποποδίου σας μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας, καὶ μένομεν πάντα εἰς τὰς προσταγάς σας.

«Τῇ 12 νοεμβρίου 1820 Βουκουρέστι.

ὑποκλινέστατοι δοῦλοι
ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΝΙΚΟΚΑΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΦΑΡΜΑΚΗ».

(ς) Ἔγραφε δὲ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην:

«Ἐκλαμπρότατε!

«Ὁ Μπίμπασης Σάββας μᾶς ἔστειλεν ἐδῶ μερικὰ γράμματα τοῦ Μήλουση πκλαιὰ καὶ ἀσήμαντα, τὰ ὁποῖα ἴσως τὰ ἐξαποστείλωσι καὶ τῇ Ἐκλαμπρότητί Σου. Μὲ τοῦτο δὲν μᾶς ἔδωκε νὰ καταλάβωμεν ἄλλο, παρὰ ὅτι ἔχει ἀνταπόκρισιν μαζή του. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως δὲν συμφέρει νὰ τὴν μεταχειρίζηται μόνος του, ἀλλὰ συμφώνως μὲ τὸν Καπετὰν Γεωργάκη καὶ Καπετὰν Φαρμάκη· διότι ἀλλέως δύναται νὰ συνέβῃ τὶ ἐνάντιον, γράφοντες διαφορετικῶς ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον. Στοχάζομαι λοιπὸν, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γράψητε τῷ κυρίῳ Ξάνθῳ, διὰ νὰ γράψῃ εἰς τὸν Σάββα, ὅτι, ὁπόταν θέλῃ νὰ ἀλληλογραφῇ ἢ μὲ τὸν Μήλουσην ἢ μὲ τὴν Ἐκλαμπρότητά Σου, πρέπει καὶ οἱ τρεῖς νὰ συμβουλεύωνται καὶ εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γράμμα νὰ ὑπογράφωνται, ἐπειδὴ μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματεία των, ὁ ἴδιος σκοπὸς καὶ ἀπαράλλακτος ἡ ἐπιχείρησις· διὰ τοῦτο καὶ τὰ φρονήματά των πρέπει νὰ ἦναι ὅμοια καὶ σύμφωνα μὲ τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ τότε τὰ πράγματα λαμβάνουν αἴσιον τέλος.

«Γαλάζι 15 ὀκτωμβρίου 1820

Τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος ταπεινὸς καὶ εἰλικρινὴς δοῦλος
ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ».

(ζ) Ἰδοὺ διὰ τίνος ὑπέστήριζε τρόπου φρονίμου τὴν ἀποστολὴν ταύτην, καὶ ὁπόσῳ ἐθεώρει χρήσιμον αὐτὴν ὁ Σάββας, γράφων τῇ 16 ὀκτωβρίου πρὸς τὸν Ξάνθον:

... Εἶναι ἀρκεταὶ ἡμέραι, ὁποῦ παρακινῶ τὸν καπετὰν Φαρμάκην, διὰ νὰ τὸν καταπείσω νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη (εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων) μὲ συστατικὰ γράμματα ἀπὸ τὸν Αὐθέντην Καλλιμάχην καὶ ἀπὸ ἄλλους πρὸς τὸν Μπασιό-μπεην, ἐπὶ λόγῳ διὰ νὰ τὸν βοηθήσουν καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἁρπαγμένα ὑποστατικά του ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶ, καὶ αὐτὸς μὲ κανένα τρόπον δὲν καταπείθεται. Αὐτὸ, φίλε, ἦτον πολλὰ ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον· διότι, ὅταν αὐτὸς ἐπήγαινεν ἐκεῖ, ὄντας ἐφωδιασμένος μὲ τοιαῦτα συστατικὰ γράμματα,

ἤθελε δείξῃ χαρακτῆρα, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εὐκόλως ἠδύνατο νὰ συνομιλήσῃ μὲ ὅλους τοὺς ἐκεῖ Καπιτάνους, καὶ νὰ τοὺς κοινοποιήσῃ τοὺς σκοπούς μας. Ἐκεῖ εἶναι συναγμένοι ὅλοι οἱ γενναῖοι ἄνδρες τοῦ γένους μας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ στοχασθῆτε, πόσον ἐχρησίμευεν ἡ παρουσία τοῦ Φαρμάκη. Σκεφθῆτε λοιπὸν καὶ γράψετε ἀπὸ αὐτοῦ, μὲ ὅποιον τρόπον στοχασθῆτε, διὰ νὰ τὸν καταπείσετε ἀφεύκτως νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ ταξείδευμα· καὶ πάλιν ἂς γυρίσῃ ὀπίσω, ἀφ' οὗ τελειώσῃ αὐτὰ τὰ χρέη του. Δόσατε, φίλε, καλὴν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους μου, καὶ στοχασθῆτε, ὅτι ἐκεῖ εἶναι συναγμένοι ὅλοι οἱ Καπιτάνοι τῆς Θεσσαλίας, Λεβαδείας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους προσμένει τινὰς τὰς μεγαλητέρας δουλεύσεις, καὶ δὲν εἶναι βιασμένος τις διὰ νὰ τρέχῃ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον νὰ τοὺς ἐνταμόνῃ καὶ νὰ γίνεται ἀργοπορία. Ἐκεῖ τοὺς εὑρίσκει ὅλους μαζὴ, καὶ τοὺς καταπείθει βέβαια μὲ μεγάλην εὐκολίαν . . . »

(η) Περὶ τοῦ ἀναστελτικοῦ τούτου μέτρου διέταξε τὸν Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον τῇ 1 νοεμβρίου· συγχρόνως δὲ διέταξε τὸν Ξάνθον, ἵνα γνωστοποιήσῃ τὰ ἴδια τῷ Δικαίῳ καὶ Περῤῥαιβῷ. Ἀλλ' ὁ μὲν Δικαῖος οὐδεμίαν ἔλαβε γνωστοποίησιν τοιαύτην, ἐργαζόμενος κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἰσμαηλίου καὶ ἀναμένων τὸν Ὑψηλάντην ἐν τῇ Ἑλλάδι· εἰς δὲ τὸν Περῤῥαιβὸν ὑστέρως ἔγραψε καὶ ὁ Ὑψηλάντης ὡς ἀκολούθως.

«Ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε Περῤῥαιβέ!

«Εἰς μεγαλωτάτην ἀνησυχίαν εὑρίσκομαι, ἐν ὅσῳ νὰ μάθω τὸ εἰς Κωνσταντινούπολιν κατευόδιόν σου, ὅπου ἐλπίζω νὰ μὴν ἐμποδισθῇς διόλου, ἐπειδὴ, κατὰ τὰ γραφόμενα τῶν ἐκεῖσε Ἐφόρων, θέλεις εὕρει τὰ ἀναγκαῖα ὅλα ἕτοιμα. Περὶ τοῦ ὁμιληθέντος διοργανισμοῦ κρίνω περιττὸν νὰ Σὲ ἀναφέρω, διότι, ὅπου εἶναι ὁ Περῤῥαιβὸς, βλέπω τὸν ἑαυτόν μου παρόντα ... Προσέτι φυλάξου νὰ μὴν κάμῃς τὸ παραμικρὸν κίνημα, ἐὰν δὲν λάβῃς δευτέραν μου διαταγὴν, ἐπειδὴ ἀλλέως κόπτεται ἡ ἁρμονία ἡ καλὴ καὶ ἠμπορεῖ ν' ἀκολουθήσῃ ὄλεθρος μέγας. Φρόντισε μόνον νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς . . . , εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκονται τὰ αὐτοῦ (τῆς Λακωνίας) καὶ τὰ τῶν γειτνιαζόντων μερῶν πράγματα καὶ ὑγίαινε.

«Κισνεύη τὴν 15 δεκεμβρίου 1820 ΑΝΔΡΕΑΣ ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ».

Πρῶτον ἤδη βλέπομεν συνθηματικὴν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου· τοιαύτην δὲ ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἀπηντήσαμεν ἐγγράφῳ αὐτοῦ, καὶ ἤδη ἠθέλαμεν ἀμφιβάλλειν μάλιστα, ἂν δὲν ἐγνωρίζομεν τὸν ὅλως εἰδικὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τούτου, διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς γράφοντος.

ΣΕΛΙΣ 92.

(α) Τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἀναδεχόμενος ὁ Λασσάνης, ἐβεβαίωσε τὸ πιστὸν τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀκολούθου γράμματος.

«Ἐκλαμπρότατε!

«Ἀφότου ἐγνώρισα, ὅτι ἀνάγομαι εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ δυστυχοῦς τῶν Ἑλλήνων γένους, κέντρον ἄλλο τῶν πράξεών μου δὲν εἶχα παρὰ τὴν βελτίωσιν καὶ εὐδαιμονίαν του. Τώρα δὲ, ὅτε ἡ Θεία πρόνοια εὐδόκησε νὰ λάβῃ ἡ Ἐκλαμπρότης Σας τὴν φροντίδα τῆς ἀνεγέρσεώς του, αὐξάνει καὶ ἡ φιλοτιμία μου περισσότερον, ἐπειδὴ γνωρίζω, ὅτι ὁ ἐμφωλεύων εἰς τὴν ψυχὴν Σας πατριωτισμὸς εἶναι τὸ μόνον ἐλατήριον τῶν ἐνεργειῶν Σας. Ἡ δὲ πρός με ἐμπιστοσύνη Σας μὲ παρακινεῖ νὰ ὑποσχεθῶ μὲ τὴν γνωστήν Σας τῆς καρδίας μου εἰλικρίνειαν, ὅτι τὰ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ κινήματά μου θέλουν κρέμεσθαι ἀπὸ τὰ νεύματά Σας, καὶ ὅτι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῶν Ἑλλήνων διαταγῶν Σας θέλω εἶσθαι πρόθυμος νὰ θυσιάσω καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν μου.

«Ἐλπίζων δὲ ν' ἀπολαύσω καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὴν αὐτὴν εὔνοιαν καὶ ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν ἀπήλαυσα καὶ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετὰ τῆς Ἐκλαμπρότητός Σας διατριβῆς μου, μένω

«Κισινεύη, τὴν 29 δεκεμβρίου 1820.

Τῆς Ἐκλαμπρότητός Σας ὅλος πρόθυμος ὁ πατριώτης

Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ».

(β) Ἰδοὺ τὸ πρακτικόν.

«Τὰ Μέλη τῆς Ἑνώσεως.

«Ἐκεῖνο τὸ ἔθνος ἐδοκίμασεν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν, ἐκεῖνο ἐφημίσθη εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, ἐκεῖνο τέλος πάντων ἀφῆκεν ὄνομα ἀθάνατον, τοῦ ὁποίου οἱ κατὰ καιροὺς τροπαιοῦχοι ἐστερέωσαν μὲ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδα τοῦ αἵματός των τὴν Πίστιν, τὴν Πατρίδα καὶ τοὺς Νόμους. Ἐν ὅσῳ οἱ τροπαιοῦχοι ἐσέβοντο τὰς τρεῖς ταύτας οὐσιώδεις ἀρετὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας γεννῶνται καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι συνακόλουθοι, ἔζησαν λαμπρότατοι καὶ ἀπέθανον ἀξιομνημόνευτοι. Τῶν τοιούτων λοιπὸν τὸ παράδειγμα μιμούμενοι καὶ ἡμεῖς, καθὸ ἀπόγονοι τῶν κορυφαίων ἡρώων τοῦ κόσμου, ἀπεφασίσαμεν αὐτοπροαιρέτως καὶ ἐπιθυμητῶς, κάμνοντες ὅρκον φοβερὸν ἐπάνω εἰς τὸ παντέφορον, ἀόρατον καὶ ἀδέκαστον ὄμμα τοῦ παντοδυνάμου ἡμῶν Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἐδικήν μας τιμὴν, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ὁπόταν κριθῇ ἁρμόδιον καὶ συμ-

φέρον, νὰ ἤθελε χύσωμεν καὶ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδα τοῦ αἵματός μας διὰ τὴν Πίστιν, Πατρίδα καὶ Νόμους, χωρὶς ποτε νὰ ἰδεασθῶμέν τι ἰδιαίτερον ἔργον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐναντίον τῆς κοινῆς ὠφελείας, ὡσὰν ὁποῦ ὁ παρὼν σκοπός μας πηγάζει καθ' ὅλα ἀπὸ τὸ πρωτότυπον σύστημα τῶν ὁμοπίστων συναδελφῶν. Εἰς ἕνα τοιοῦτον ἱερὸν καὶ κοινωφελέστατον δεσμὸν θέλει συγκαταλέγωνται, καὶ ὅσοι ἄλλοι γνωρισθῶσιν, ὅτι τρέφουσι τὰ ἴδια φρονήματα· φθάνει μόνον νὰ ἦναι ἱκανοὶ, διὰ νὰ ὁδηγήσουν πολλοὺς, καὶ νὰ ἦναι καὶ ἐν ὑπολήψει διὰ τὴν καλήν των διαγωγήν. Οὕτω λοιπὸν κάμνοντες πέντε ὅμοια καὶ ἀπαράλλακτα, ὑπογεγραμμένα μὲ τὰς ἰδίας μας ὑπογραφὰς, λαμβάνομεν ἕκαστος ἀπὸ ἕν, τὸ ὁποῖον θέλει ἔχῃ ὅλην τὴν πίστιν καὶ ἐνέργειαν ἔμπροσθεν τῆς Πίστεως, τῆς Πατρίδος καὶ τῶν Νόμων.

«Ἐν τῷ ἐδάφει τῆς Ἑλλάδος, τῇ 21 Μαΐου 1820.

«(τόπος διὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Σερβίας Μήλωση)

«ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ χιλίαρχος βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν
«ΣΑΒΒΑΣ χιλίαρχος ΦΩΚΙΑΝΟΣ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.
«Πραπούρτζικ καβαλὲρ ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν.
«Μακεδονίτης χιλίαρχος ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΑΡΜΑΚΗΣ βεβαιῶ».

(γ) Ἰδοὺ μεταπεφρασμένη ἡ ἀπάντησις τούτου·

«Εὐγενέστατε ἄρχων καπετὰν Γεωργάκη χαίρετε.

«Ἐκ πολλῶν ἀνθρώπων, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ γράμματός σας πρὸς ἐμὲ, εἶμαι ἀρκούντως πεπεισμένος περὶ τῆς εὐμενοῦς διαθέσεώς σας πρὸς ἅπαν τὸ Σερβικὸν ἔθνος. Διὸ καὶ δὲν λείπω διὰ τῶν δύο γραμμάτων νὰ βεβαιώσω ὑμᾶς καὶ νὰ σᾶς γνωστοποιήσω, ὅτι καὶ ἐγὼ τρέφω πρὸς ὑμᾶς τὴν προσήκουσαν ἀγάπην καὶ καλὴν διάθεσιν, καὶ κατ' οὐδὲν διαχωρίζω ὑμᾶς ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀγαπητῶν συμπατριωτῶν μου. Τὴν παροῦσάν μου ἐπιστολὴν παρακαλῶ νὰ λάβετε ὡς δεῖγμα τῆς ὑπολήψεως καὶ φιλικῆς διαθέσεως πρὸς ὑμᾶς, μεθ' ἧς φιλικῶς σᾶς ἀσπάζομαι. Μένω καὶ εἰμὶ διὰ παντὸς καλοθελητής σας.

«Ἐν Κραγογιέβιτς — ΜΙΛΟΣΧ ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ
«30 μαΐου 1820. — Γενικὸς τῆς Σερβίας Κνέζος.»

Ὁμοίαν συγχρόνως ἀπηύθυνεν ἀπάντησιν καὶ πρὸς τὸν Σάββαν.

(δ) Ἰδοὺ τὸ αὐτόγραφον τούτου.

«Τὴν ποθεινοτάτην μοι Εὐγενείαν σας ταπεινῶς προσκυνῶ.

(ὁ τύπος τοῦ σημείου ἐκείνου, πρὸς ὃν ἔγραφε.)

«Μὲ μεγάλην μου χαρὰν ἤκουσα παρὰ τοῦ ἁγίου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγορίου Δικαίου τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τῆς γενικῆς νεοσυστηθείσης Ἑλληνικῆς Σου σχολῆς, καὶ ἐπεύχομαι τῇ Θείᾳ προνοίᾳ

ν' ἀξιωθῶ καὶ τὰς καλὰς αὐτῆς προόδους. Ἐγὼ, φίλοι, ἐπειδὴ ἔφθασα εἰς τὸν τριάκοντα χρόνον τῆς ἡλικίας μου μετερχόμενος ἐμπόριον, (καθότι τοῦτο τὸ ἐπάγγελμα εἶναι ἰδιόκτητον τῆς φιλτάτης μοι πατρίδος Ἀμπελάκια,) τώρα δὲ ἀπότινος καιροῦ εὑρίσκομαι μαζὴ μὲ τὸν Διοικητὴν τῆς Σερβίας, (ὅστις μ' ἔχει διωρισμένον εἰς πολιτικὰς τῆς διοικήσεώς του ἐκδουλεύσεις,) ἔχω μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ φανῶ συνδρομητὴς τούτου τοῦ ἱεροῦ ἔργου. Καὶ δὴ διὰ τῆς Πανοσιότητός του προσφέρω εἰς ἔνδειξιν τῆς προθυμίας μου. Ἐλπίζω δὲ νὰ κάμω συνδρομητὴν εἰς αὐτὸ τὸ θεάρεστον ἔργον καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον, λέγω τὸν ἄνω εἰρημένον Διοικητὴν, ὡς ὡμίλησα μετὰ τοῦ ἁγίου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγορίου. Μένω δὲ μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας

«1819 αὐγούστου 13 Βουκουρέστι.

Τῆς ποθεινοτάτης μοι Εὐγενείας της ὅλος ὑποκλινέστατος

«(ὁ τύπος τοῦ σημείου αὐτοῦ ὡς ἑταιριστοῦ.)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ».

(ε) Ἰδοὺ αἱ διάφοροι ἀπὸ 12 ἰουλίου, 26 σεπτεμβρίου καὶ 19 ὀκτωβρίου ἀπαντήσεις τοῦ Μιλόσχη πρὸς τὸν Σάββαν καὶ Ὀλύμπιον·

«Εὐγενέστατε κύριε Σάββα Πόποβιτς.

«Μετὰ ἐξόχου εὐχαριστήσεως εἶχον τὴν τιμὴν νὰ λάβω τὴν σεβαστήν μοι ἐπιστολήν σας ἐκ Βουκουρεστίου ἀπὸ 22 τοῦ παρελθόντος μαΐου, ἐκφράζουσαν τὴν ἰδιάζουσαν ἀφοσίωσίν σας πρὸς τὸ ὑποκείμενόν μου, καὶ ὅτι εἶσθε ἕτοιμος νὰ ὑπερασπισθῆτε τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν μου, ὡς τοῦ κήρυκος καὶ τοῦ προστάτου αὐτῆς, μέχρι τῆς τελευταίας ῥανίδος τοῦ αἵματός σας. Ὁ ἐγχειρίσας μοι τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν ἀξιωματικός μου κύριος Δημήτριος Γεωργίου δὲν ἔλειψε νὰ μοὶ εἰδοποιήσῃ προφορικῶς ἐκ μέρους ὑμῶν περί τινος μελετωμένης ἐπιχειρήσεως, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ βαθέως, ὅτι, ὡς ἀνὴρ φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος, μὲ ἐτιμήσατε μὲ τιμὴν τόσῳ ὑψηλὴν καὶ ἔξοχον. Καὶ ἐγὼ ἐκ μέρους μου δὲν θέλω ἀφήσει νὰ παρέλθῃ οὐδὲ ἡ μικροτέρα περίστασις, χωρὶς νὰ ἐκπληρώσω ἐν πᾶσι τὴν ὑψηλὴν ὁμολογουμένην θέλησιν τοῦ πανευμενοῦς μοι Γοσουτάρου. Σᾶς ἀγαπῶ εἰλικρινῶς καὶ σᾶς σέβομαι ἀείποτε· μεθ' ὧν αἰσθημάτων μου πρὸς ὑμᾶς ὑποσημειοῦμαι, εὐγενέστατε κύριε, ὁ ταπεινότατος δοῦλός σας

«Κραγογιέβιτς ΜΙΛΟΣΧ ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ

«12 ἰουλίου 1820 Γενικὸς τῆς Σερβίας Κνέζος».

(Μεταφρασμένη ἐκ τοῦ Σερβικοῦ.)

«Εὐγενέστατε κύριε Γεώργιε Νικολάου.

«Μετὰ ἐξόχου αἰσθήματος φιλίας ἔλαβον ἐγὼ τὴν ἐπιστολήν σας, μηνολογουμένην ἐκ Βουκουρεστίου τῇ 22 τοῦ παρελθόντος μαΐου, εἰς τὴν ὁποίαν εἴχετε τὴν καλοσύνην ὑμεῖς, εὐμενέστατε κύριε, νὰ μὲ βεβαιώσητε περὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐκείνου, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγὼ πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶμαι ὅλως πεπεισμένος· δηλαδὴ περὶ τῆς πίστεώς σας καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς σας πρὸς τὸ ὑποκείμενόν μου, καὶ ὅτι εἶσθε ἕτοιμος νὰ χύσητε μέχρι τῆς τελευταίας ῥανίδος τὸ αἷμά σας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν μου διὰ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν θρησκείαν. Σᾶς εὐχαριστῶ βαθέως, εὐμενέστατε κύριε, διὰ τὴν θυσίαν ταύτην, πρὸς τὸν Θεὸν τῆς Ὀρθοδοξίας προσφερομένην, καὶ ἐκ μέρους μου σᾶς βεβαιῶ, ὅτι δὲν φείδομαι τὸ παραμικρὸν, ὅπως ἐκπληρώσω τὴν ὑψηλὴν θέλησιν τοῦ πανευμενοῦς μοι Γοσουτάρου. Ἐκ καρδίας σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς ὑπολήπτομαι ἀείποτε· μεθ' ὧν αἰσθημάτων μου πρὸς ὑμᾶς ὑποσημειοῦμαι, σεβόμενος ὑμᾶς πάντοτε, εὐμενέστατε κύριε.

«Ἐν Κραγογιέβιτς
«Τῇ 12 ἰουλίου 1820.

ὁ ταπεινότατος δοῦλός σας
ΜΙΛΟΣΧ ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ
Γενικὸς τῆς Σερβίας Κνέζος».

(Μεταπεφρασμένη ἐκ τοῦ Σερβικοῦ.)

(Πρὸς τὸν αὐτόν.)

«Τὴν Εὐγενείαν της ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.

«Διὰ τὸ σύντομον τοῦ καιροῦ δύο εὐκαιρίας ἐπαρέτρεξα ἀπὸ τοῦ νὰ τὴν ἐπισκέψω μὲ γράμματά μου. Πλὴν ἀπὸ χωριστὴν ἀγάπην μου πρὸς τὴν εὐγενείαν της, ἕνεκα τῆς κλίσεώς της πρὸς ἐμὲ καὶ τὸ ἔθνος μας, χρέος ἀπαραίτητον ὑπολαμβάνω, ὁποῦ διὰ ὁποιονδήποτε περίστασιν τῶν νῦν διατρεχόντων ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ τῆς Πόρτας ἀποσταλέντος ἀξιωματικοῦ, νὰ μὴν εἰσαφήσω σημειώνοντας καὶ τῆς εὐγενείας της. Λέγω οὖν, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ μεταξὺ τοῦ ἐρχομοῦ του διάφοροι λογοτριβαὶ συνέβησαν, καὶ αἱ ὁποῖαι, δὲν ἀμφιβάλλω, πρὶν τούτου νὰ μὴν σᾶς ἔγιναν γνωσταί· ὥστε ἡ ὑπόθεσις τοῦ γένους ἀκόμη εὑρίσκεται εἰς τὸ σκότος, καὶ καμμία ἀπόφασις παρὰ τῆ ὑψηλῆ Πόρτα ὑπὲρ τοι του δὲν ἐκδόθη. Ἀναμένω λοιπὸν εἰς τὸ ἀκόλουθον νὰ ἰδῶ τὴν καλὴν ἔκβασιν, διὰ τὴν ὁποίαν θέλει εἰδοποιηθῆ καὶ ἡ εὐγενεία της. Κατὰ τὸ παρὸν ὅμως δὲν παρατρέχω σημειώνοντάς την τὰ ὅσα ἐδῶ ἀπὸ

τοὺς διαβάτας μανθάνομεν: δηλαδὴ ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων 6000 βασιλικοῦ στρατοῦ κατεχάλασε διὰ τοῦ ὑπογείου· πρὸς δὲ ἄλλοις χθὲς ἀπὸ τὴν Ῥούμελην ἐλθόντες, ὅτι ὁ μὲν Χουρσὴτ Πασσᾶς ἐδιωρίσθη εἰς τὴν βούλαν, ὁ δὲ Μπαμπᾶ Πασσᾶς Βαλῆς τῆς Ῥούμελης. Ἂν λοιπὸν αὐτὰ ἀληθεύουν, τότε μᾶς δίδουν νέας ὑποψίας διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν νῦν πραγμάτων. Ἐγὼ τὴν τιμῶ ὡς εὐγνώμονα τῆς πατρίδος μου, καὶ ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλει εἰσαφήσητε τὸ παραμικρὸν συντεῖνον ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μας εἰδοποιῶντάς με, ὅπως καὶ ἐγὼ διὰ πάντοτε διαμένω ὁ ὑμέτερος ὅλως εὔνους

«Κραγοέβιτζ ΜΙΛΩΣΗΣ ΟΜΠΡΕΝΟΒΙΚ

«26 σεπτεμβρίου 1820 Πρώτιστος Κνέζος τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους».

«Τῷ εὐγενεστάτῳ Ἄρχοντι Μπήμπασῃ Σάββᾳ,
τῷ λίαν μοι περιποθήτῳ.

Εἰς Βουκουρέστι.

«Τὴν Εὐγενείαν της ἀδελφῶς ἀσπάζομαι.

«Ἠξεύρων τὴν κλίσιν, ὁποῦ ἔχει πρὸς ἐμὲ καὶ τὸ ἔθνος μας, δὲν παρατρέχω διὰ τῆς παρούσης εὐκαιρίας εἰς ἀπόδειξιν καὶ τῆς ἀπὸ μέρους μου πρὸς τὴν εὐγενείαν της ἀγάπης μου νὰ τὴν ἐπισκέψω μὲ τὴν αὐτὴν γραφήν μου, ἐρωτῶν κατὰ πρῶτον διὰ τὸ αἴσιον τῆς ποθητῆς μοι ὑγείας της, καὶ ἐπομένως νὰ τὴν εἰπῶ, ὅτι τὰ πράγματά μας, μὴν ἔχουσαι καμμίαν πιθανὴν ἔκβασιν ἀκόμη, ἀναμένομεν εἰς τὸ ἀκόλουθον νὰ πληροφορηθοῦμεν τοῦ ἀποβησομένου.

«Οἱ διαβάται, ἀπεράσαντες κατ' αὐτὰς ἀπὸ τὴν ἔσω Τουρκίαν, μᾶς εἶπον, ὅτι ὁ Τεπετενλῆ Ἀλῆ Πασσᾶς δι' ἑνὸς ὑπογείου κατεστράφησαν 6000 ἐκ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ· κατ' ἄλλους, διὰ τὸν νῦν ἐν Μωρέᾳ εὑρισκόμενον Χουρσὴτ πασσᾶ, ὅτι διωρίσθη εἰς τὴν βούλαν, ὁ δὲ Μπαμπᾶ πασσᾶς Ῥούμελη Βαλεσῆς. Ἐγὼ τιμῶ τὴν εὐγενείαν της ὡς εὐγνώμονα τῆς πατρίδος μου, καὶ ἐλπίζω, ὅτι, εἰς τὰ ὅσα ἤθελον τύχωσι περὶ αὐτῆς, δὲν θέλει εἰσαφήσητε τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τοῦ νὰ μὲ εἰδοποιήσετε· καθὸ καὶ ἐγὼ διὰ πάντοτε εἶμαι

«Ἐν Κραγοέβιτσῃ ὁ ὑμέτερος ὅλως εὔνους

«26 σεπτεμβρίου 1820. ΜΗΛΩΣΗΣ ΟΜΠΡΕΝΟΒΙΚ

Πρώτιστος Κνέζος τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους».

(Πρὸς τὸν αὐτόν.)

«Εὐγενέστατε καὶ πολυαγαπητέ μοι Ἄρχων Σάββα, χαίρετε.

«Καὶ ἐγὼ μετὰ ἐξαιρέτου εὐχαριστήσεως ἔλαβον τὴν σεβαστήν ἐπιστολήν τῆς εὐγενείας σας. Αὖτη καὶ πάλιν μὲ ἐβεβαίωσεν, εὐμενέστατέ μοι κύριε, περὶ τοῦ ζήλου, ὃν ἔχετε διὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν χριστιανικῶν λαῶν, ὑπὲρ τῶν ὁποίων εἶσθε ἕτοιμος νὰ θυσιάσετε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν ὑμῶν. Διὸ σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἐξαίρετον εὐγνωμοσύνην μου, καὶ νὰ εἶσθε βέβαιος περὶ τῆς φιλικῆς πρὸς ὑμᾶς ἀγάπης μου καὶ τιμῆς. Σᾶς εὐχαριστῶ ἐπίσης δι' ὅσας μὲ δίδετε εἰδήσεις περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Αὐτὰς παρακαλῶ νὰ μοὶ διαβιβάζητε καὶ τοῦ λοιποῦ διὰ πιστοῦ ἀνθρώπου.

«Ἡ εἴδησις, ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐμήνυσεν εἰς τὴν νέαν πεμφθεῖσαν ἐπιτροπὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξ ὀκτὼ συγκειμένην προσώπων, ὅτι αἱ προτάσεις αὐτῆς θέλουσι τελειώσει, δὲν ἐπραγματοποιήθη, καίτοι πρὸ πολλοῦ ἐπιθυμητὴ οὖσα.

«Μένω μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας, εὐμενέστατέ μοι κύριε,

«Κραγογιέβιτς
19 ὀκτωβρίου 1820.

ὁ ταπεινότατος δοῦλός σας
ΜΙΛΟΣΧ ΟΒΡΕΝΟΒΙΤΣ,
Γενικὸς τῆς Σερβίας Κνέζος».

(Μεταπεφρασμένη ἐκ τοῦ Σερβικοῦ.)

ΣΕΛΙΣ 93.

(α) Ἴδου ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιστολὴ τοῦ Ὀλυμπίου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

«Σεβαστέ μοι Ἐκλαμπρότατε.

«Μὲ ἄκραν μου χαρὰν τῆς ψυχῆς ὑπεδέχθην τὸ ἀπὸ τῆς 27 τοῦ παρελθόντος ἔκλαμπρον σεβαστόν μοι γράμμα σας, σταλθέν μοι διὰ τοῦ ἐν Ἰασίῳ ἀδελφοῦ Γ. Λασσάνη, ἐκ τοῦ ὁποίου γράμματος ἔγνων καλῶς τὴν ὅσην ὑπόληψιν ἔχει εἰς τὸ εὐτελὲς ὑποκείμενόν μου, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ καυχῶμαι. Ἐκλαμπρότατε, εἶδα εἰς τὸ προπερασμένον γράμμα σας νὰ μὲ λέγετε, ὅτι εἰς ἓξη ἑβδομάδας νὰ ἑτοιμασθῶ. Ἀοιπὸν κατὰ τὴν προσταγήν σας ἑτοιμάσθηκα, μὲ ὅσην δύναμιν ὁ Θεὸς μὲ ἐχάρισε. Εἰς τὸ μεταξὺ δὲ ἐκεῖνο ὁποῦ ἐπρόσμενα τὴν προσταγήν σας, μὲ ἀκολούθησεν ἡ κατωτέρω ὑπόθεσις τῆς Σερβίας. Ἐνῷ εἶχον στείλει γράμμα πρὸς τὸν Ἡγεμὼν τῆς Σερβίας συνωδευμένο μὲ ἄλλα γράμματα τοῦ Διποτάτου του τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐνῷ εἶχα λάβει σήγουρην πληροφορίαν, ὅτι ἐπάνσαν ἀσφαλῶς, καὶ ἐνῷ ὁ-

ποῦ τὴν ὑπόθεσιν τὴν ἤξευραν μόνον τρεῖς ἀδελφοὶ καὶ ἐγὼ τέσσαρες, παρ' ἐλπίδα ἔμαθον, ὅτι ἐκοινολογοῦνται εἰς πάντας τοὺς καφφενέδες, ὅτι τάχατες τὰ γράμματα ἐπιάστηκαν εἰς τὸ Ἀντᾶ-καλὲ, καὶ ἔγραφον, ὅτι ἐγὼ νὰ τοῦ εἶμαι βοηθὸς μὲ πέντε χιλιάδες. Τοῦτο μανθάνοντάς το ὁ δοῦλός σας ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλον, μὲ λόγον διὰ νὰ μὲ ξιππάσουν, εἰς τοῦτο πολλὰ ἐσυγχίστηκα, ἐπειδὴ καὶ ἐγνώρισα, ὅτι ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ ἀναμεταξύ μας, καὶ σχεδὸν ἐγέμισε καὶ ἡ Κούρτη, καὶ ὁ δοῦλός σας εἶχεν ἀπεφασίσει νὰ τὸ *βροντήξω*, καὶ ὅπου ἤθελε τὸ βγάλει ὁ ἅγιος Θεός. Πλὴν τὸ παρέβλεψα καὶ ἀκολουθῶ τὴν προσταγήν σου, καὶ εἶμαι κάθε στιγμὴ πάντα ἕτοιμος.

«Αὐθέντα, πάλιν σᾶς λέγω, ὅτι, ἂν κανένα παρόμοιον ἤθελεν ἐβγεῖ πάλιν ἀπὸ ἀναμεταξύ μας, ἢ ἀπὸ ἄλλο κανένα μέρος, βιάζομαι διὰ νὰ μὴ προσμένω τὴν προσταγήν σας, καὶ ἔστω εἰς εἴδησίν σας. Αὐθέντα, λέγω καὶ ὁ δοῦλός σας τὴν γνώμην μου. Τὸ πρᾶγμα παραπολὺ ὡρίμασε, καθὼς μανθάνομεν, τόσον εἰς τὴν Τουρκίαν, ὅσον καὶ ἐδῶ· καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν κινηθῇ τὸ πρᾶγμα ἕως τὴν ἄνοιξιν, ἠμποροῦν διὰ νὰ χαθοῦν πολλοὶ ἄξιοι ἄνθρωποι, καθὼς καὶ ἐχάθηκαν τόσοι ἥρωες, ὁποῦ ἄξιζεν ὁ καθεὶς ἀπὸ ἕνα κάστρο. Μάλιστα μᾶς συμφέρει νὰ τὸ βιάσωμεν, ἕως ὅτου ζῇ καὶ ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς· καὶ πάλιν, ὅπως ἡ Ἐκλαμπρότης σας τὸ κρίνετε. Ὁ δοῦλός σας ὅμως εἶμαι ἕτοιμος εἰς κάθε στιγμή.

«Αὐθέντα, ἰδοὺ ὁποῦ σοῦ στέλνω τὰ γράμματα τοῦ Ἡγεμόνος τῶν Σερβῶν, διὰ νὰ πληροφορηθῇς ἐξ αὐτῶν. Ἀληθινὰ ἐχθρός μου ἦτον πρῶτα· ὅμως τὶ νὰ κάμω! Ὁ Μαῦρος (ὁ Καρᾶ-Γιώργης) ἐχάθη· ἄρα χρειάζεται πάλιν νὰ ἐνεργήσωμεν, διὰ νὰ ἐμβῇ εἰς πρᾶξιν (ἡ κίνησις τῆς Σερβίας), καὶ οὕτω ἀκολουθοῦμεν, διότι εἰς τὴν ὑπόθεσίν μας χρειάζονται πολλαὶ συμμαχίαι ἀπὸ κάθε ἔθνος. Οὐ μόνον ἔχομεν χρείαν ἀπὸ κάθε ἔθνος, ὁποῦ εἶναι βαπτισμένοι, ἀλλὰ σχεδὸν, ἂν ἦτον δυνατὸν, καὶ Τοῦρκοι νὰ ἔμπαιναν νά ὁμογνωμήσουν, καὶ αὐτὸ καλὸν ἦτον, ἕως ὅτου νὰ γκρεμισθῇ τὸ θηρίον· καὶ, ἀφ' οὗ γκρεμισθῇ τὸ θηρίον, τότε τὰ βάνετε εἰς πρᾶξιν καὶ τὰ διορθόνετε, καθὼς ἀγαπᾶτε.

«Διὰ τοὺς τρεῖς Σέρβους, ὁποῦ σᾶς εἶχα προγράψει, διὰ τὸν Τζήντζερ, Γιάγκον καὶ Μέλκον καὶ Μπλάντενον, εἶναι ἀναγκαῖοι νὰ τοὺς στείλῃς, καὶ μὴν ἀλησμονᾶτε, παρακαλοῦμεν. Καὶ διὰ τὸν Καπετὰν Ἰωάννην Φαρμάκην παρακαλοῦμεν νὰ μὴ μᾶς ξεχωρίσῃς, διότι κάθε πρώτη ἀρχὴ εἶναι δυσκολία· διότι, ἂν ἀποθάνῃ ὁ εἷς, νὰ ἦναι ὁ ἄλ-

λος. Μόνον τὴν εὐχήν σου καὶ τὴν ἄδειάν σου θέλομεν· καὶ, ἂν ἦναι δυνατὸν, νὰ ἠμπορέσῃς νὰ μᾶς στείλῃς τίποτας διὰ φισέκια καὶ λιθάρια τοῦ τουφεκιοῦ, καλὸ εἰδεμὴ, πάλιν τὴν εὐχήν σου, καὶ ὁ Θεὸς καλός.

«Ταῦτα χωρὶς νεώτερον, καὶ μένω μὲ ὅλον τὸ ἀνῆκον σέβας

«Βουκουρέστι 1821 Ἰανουαρίου 9.

«ὁ ταπεινὸς δοῦλός σας

ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΝΚ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ».

Περὶ τῶν μεταξὺ Ὀλυμπίου καὶ Σάββα διατρεχόντων ὡς πρὸς τὴν διαδοθεῖσαν αἴφνης μυστηριώδη ἐνέργειαν περὶ τῆς Σερβίας, καθαρώτερον ἔγραφε συγχρόνως ὁ Ἰωάννης Φαρμάκης, ὡς ἀκολούθως, ἀποκαλῶν, καίτοι ἀνωνύμως, προδότην τὸν Σάββαν. (Αὐτόγραφον Ι. Φαρμάκη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην.)

«Σεβαστέ μοι Ἐκλαμπρότατε.

«Μὲ ἄκραν χαρὰν τῆς ψυχῆς μου ὑπεδέχθην τὸ ἀπὸ τὰς 27 τοῦ παρελθόντος ἔκλαμπρον σεβαστόν μοι γράμμα σας, σταλθέν μοι διὰ τοῦ ἀδελφοῦ Γ. Λασσάνη, ἐκ τοῦ ὁποίου γράμματος ἔγνων καλῶς, τὴν ὅσην ὑπόληψιν ἔχει εἰς τὸ εὐτελὲς ὑποκείμενόν μου, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ καυχῶμεν.

«Ἐκλαμπρότατε, ἴδα εἰς τὸ προαπεραζμένον γράμμα σας νὰ μὲ λέγετε, ὅτι ἐπροστάξατε τὸν κὺρ Λασσάνη, διὰ νὰ μοῦ δώσῃ μετρητὰ, καὶ νὰ μισέψω ἀμέσως διὰ τὸ κάτου μέρος, νὰ προετοιμαστῶ διὰ ἕξη ἑβδομάδας. Κατὰ τὴν προσταγήν σου λοιπὸν, δίδοντάς μου τὸ γράμμα, μοῦ εἶπεν, ὅ,τι τοῦ ἐγράφετε, πλὴν τὰ μετρητὰ εἶναι ἐλλειπεῖς· λέγει πλὴν, ἔχε ὑπομονὴ, καὶ διὰ δευτέρας προσταγῆς σὲ λέγω, ὅ,τι θὰ τοῦ γράψω· μοῦ λέγει λοιπὸν, καλό. Αὐθέντα, ἴδα νὰ λέγῃς τὸν δοῦλόν σου, διὰ νὰ μὴν ἀπελπιστῶ. Μὴ γένοιτο! Θεέ μου, ὁ δοῦλός σας δὲν ἀπελπίζομουν ἕως τώρα, καὶ τώρα ὁποῦ ὁ Θεὸς ἐβδόκησε καὶ σᾶς ἐφώτισε μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τὸ κοινὸ καλὸν τοῦ δυστυχοῦ ἔθνος, ὁ δοῦλός σας τὴν ἐλπίδα πρῶτον εἰς τὸν ἅγιον Θεὸν, καὶ δέφτερον εἰς τοῦ μεγαλειοτάτου Ἄνακτος ὑπερασπιστοῦ καὶ τῆς Ἐκλαμπρότητός σου. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς στερεόνῃ! Ἡμεῖς οἱ δοῦλοί σας ἀνδριαζόμεθα, χωρὶς νὰ δειλιάσῃ πώποτες ἡ ψυχή μας, καὶ εἴμεθα ἕτοιμοι πάντα εἰς τὰς προσταγά σας μὲ τὴν ὑστερινὴν ῥανίδα τοῦ αἵματός μας. Πολλὰ καλὰ τὸ γνωρίζομε, ὅτι εἴμεστε ἀγράμματοι· πλὴν μᾶς συγχωρεῖτε, διότι τὰ παθήματά μας ἔγιναν μαθήματα, καὶ δὲν πι-

στεβόμεθα οὔτε τοὺς γραμματικούς μας, ἐπειδὴ πρῶτον παράδειγμα ἔχομεν τὸν Ἰησοῦν μας Χριστὸν, ὁποῦ Θεὸς ὢν καὶ ἀπὸ δώδεκα μαθητὰς ὁποῦ εἶχεν, ὁ εἷς τὸν ἐπρόδοσε· πόσον μᾶλλον. ἐμεῖς ὁποῦ εἴμεθα ἄνθρωποι, καὶ οἱ προδόται δὲν ἔλειψάν ποτε, ἐν ᾧ ὁ δοῦλός σας ὅταν ἐμίσεψα ἀπὸ τὴν Μόσχαν καὶ ἕως τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ οἱ συναδενφοὶ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου πρὸ ἐμοῦ ἐπρόλαβαν καὶ ἐπρόδοσαν, καὶ ἐχάσαμεν τόσαις σημαντικαῖς φαμήλιαις, καὶ σχεδὸν διακόσιοι πενῆντα ἥρωες· ἐλήφθη αἰχμάλωτον καὶ τοῦ δούλου σας τὸ ὁσπήτι μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ βίον καὶ κινητὸν καὶ ἀκίνητον, καὶ πολλοὶ ἐξ ἀφτῶν ὁποῦ ἀπέθαναν, ἐκτὸς τὴν γυναῖκά μου ὁποῦ τὴν εἶχω εἰς τὰ Σέρρας καὶ ἐγλύτωσε, καθὼς εὑρίσκεται ἕως τὴν σήμερον ἐκεῖ εἰς τὰ Σέρρας. Καὶ προχθὲς τῆς ἀπεραζμέναις μᾶς ἔτυχεν ἄλλο κάζο μὲ τὸν ἀδελφόν μου Γεωργάκην· ἐν ᾧ μίαν ὑπόθεσιν μὲ τοὺς Σέρβους τὴν ἠξεύραμε μόνον ἡ τέσσαρες, ἡ ὁποία εἴχαμεν τελείαν πληροφορίαν, ὅτι ἐπάει ἀσφαλῶς, μάλιστα συνωδευμένη μὲ ἑτέρα τοῦ διποτάτου των, καὶ ἔξαφνα, διὰ νὰ μᾶς ξεπάσουν, ἐγέμισαν οἱ καφχιανέδες, ὡς καθὼς σᾶς γράφει, καὶ αὐτὰ εἶναι ὁποῦ μᾶς πειράζουν. Μὴ γένοιτο, Θεέ μου, δὲν εἴμαστε κατηγορηταὶ τοῦ γένους, οὔτε ἐν γένει κατηγοροῦμεν, ἀλλὰ μόνον λέμε, ὁ Θεὸς νὰ τοὺς φωτίζῃ εἰς τὸ καλὸν καὶ νὰ παύσουν τὰ πάθη, ἡ φιλονεικίαις, ὡς καθὼς καὶ ὁ ἀδελφός μου Γεωργάκης μὲ τὸν Μαῦρον (Καραγιώργην), ὁποῦ οἱ προδόται τὸν ἔχασαν, καὶ μόλις ἐγλύτωσεν ὁ Γεωργάκης μὲ τόσα καὶ τόσα κίνδυνα. Αὐτὰ τὰ παθήματα, ὁποῦ ἔχομεν πάθῃ, εἶναι ἀπερίγραπτα καὶ μᾶς ἔγιναν μαθήματα. Λοιπὸν, παρακαλοῦμεν, ὑπόφερε τὰ ἀμαθὲς γράμματά μας, διότι, ἐν ὅσῳ δὲν πάρομεν τὸ δοξαπατρὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου εἰς τὰς χεῖράς μας, δὲν πιστέβομεν κανέναν. Τότε θέλομεν βάλει νὰ σοῦ γράφωμεν μὲ τοὺς προκομμένους γραμματικοὺς, καθὼς ἀπαιτεῖ τὸ ἔκλαμπρον. Σεβαστέ μας, ἔχεις νὰ λαγαρίσῃς τὴν ἀνθρωπότητα, ὡσὰν ὁ χρυσοχὸς τὸ ἀσῆμι εἰς τὸ χονευτῆρι, διότι ὁ πραγματεφτῆς ἠξέβρει τὰ τῆς πραγματείας, ὁ γραμματικὸς τὰ τῶν γραμμάτων, καὶ ὁ πολεμάρχος τὴν πολεμικήν. Ἕνας φιλόσοφος εἶπέν ποτε, τὴν ὑπόθεσιν, ὁποῦ ἔχει ὁ ἄνθρωπος σήμερον, νὰ μὴν τὸ ἀφήσῃ διὰ ἄβριον. Οὕτως μένω χωρὶς νεώτερον.

Ὁ εὐτελὴς δοῦλός σας

Μπ. Κ. ΙΩ. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ.

(6) Ἰδοὺ ἡ αὐτόγραφος αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Σάββα.

«Τὴν Ἐκλαμπρότητά της ταπεινῶς προσκυνῶ.

«Ἔλαβα τὴν προσταγή της καὶ ἐκατάλαβα καὶ τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Σᾶς λέγω ὅμως, ὅτι τὸ νὰ ἑτοιμαστῶμεν μόνον ἐμεῖς τὸ κατὰ δύναμίν μας, ἀμφιβολία νὰ μὴν ἔχετε. Ὅμως τὸ τὶ ἐλπίδες ἠμπορεῖτε νὰ ἔχετε μόνον ἀπὸ τὴν δύναμίν μας, νὰ βεβαιωθῆτε ἀπὸ τὸν Γεώργιον Λεβέντην, ὁποῦ ἔρχεται αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐλπίζω ὅτι δὲν σᾶς λέγει ψεύματα. Αὐτὸς ἔχει ζυγισμένα ὁλονῶν τὰ φρονήματα καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ τὶ ἠμπορεῖ ὁ καθεὶς νὰ πράξῃ· ἐγνώρισε καὶ τὰ γειτονικὰ τὰ μέρη, τὸ τὶ σημαίνουν· ἐσκεφθήκαμεν καὶ τοὺς τρόπους, καὶ ἐκάμαμεν καὶ ἀρχὴν τοῦ ὀργανισμοῦ. Οἱ Σέρβοι ἔστειλαν τεποτατζιὸν 6 ἐγκρίτους ς' τὴν πόλιν, καὶ, ἕως ὁποῦ δὲν δώσουν κανένα τέλος, δὲν κινοῦνται. Ἂν εἶχα δύναμιν ἐγὼ, ἴσως ἤθελα ἕως τώρα τὰ τοῦ πλάνου μου σχεδὸν τὰ μισὰ ἤθελα ἐνεργήσει. Σᾶς εἶπα καὶ σᾶς λέγω, ὅτι γνωρίζω προσωπικῶς καὶ τὸν ἑαυτόν μας καὶ ἐκείνους ὁποῦ ἔχομεν νὰ κάμωμεν, καὶ ὄχι κατὰ φαντασία. Σᾶς συμβουλεύω καὶ τολμῶ νὰ προβάλω τὸ νὰ κάμετε ἀκόμα μίαν ἀποστολὴν ἐκστρατεία ἀπὸ κοσμικοὺς καὶ καλογέρους, 2 ἀπὸ Μεσέμβρια ἕως εἰς Στράντζα τὴν ἄκρια τῆς Μαύρης Θαλάσσης· 2 ἀπὸ Σιλίμνο, Κινζανλίκι, Φιλιππόπολιν, Σόφχια, Σαμμακόβι, Τούππιτζα· 2 ς' τὴν Πόσνα· 1 ς' τὸν Δεσπότην τῶν Μοντενεγρίνων· 2 ς' τὴν Σκότρα καὶ τοὺς Λατίνους, νὰ ἔχωσι καὶ φλωρία μαζή τους, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἀγοράζονται καὶ εἶναι δυνατότεροι ἀπὸ Μωρέα· 2 εἰς Κάσοβα, Γιάκοβα, Πρίστινα καὶ Πίστρα καὶ τὰ τριγυρινὰ, καὶ ἕναν ἀφεύκτως εἰς Σαλονίκην καὶ τὰ τριγύρου. Αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν τὴν βάνετε εἰς καλὴν πρᾶξιν μαζὴ μὲ τὸν Αὐθέντη. Εἰς ὅσα μέρη γνωρίζει τὸ Ὑψός του σημαντικὰ ὑποκείμενα, ἂς ρεκουμαντάρῃ· καὶ ὅσα δὲν γνωρίζετε, νὰ μοῦ στέλνετε τοὺς ἀποστόλους νὰ τοὺς ρεκουμαντάρω ἐγὼ, καὶ νὰ τοὺς μάθω τοὺς τρόπους. Ὕστερις ἀπὸ αὐτὴν τὴν κίνησιν νὰ κινηθῆτε καὶ νὰ κινήσετε τὸ πᾶν. Καὶ ἂν κυτάζῃς τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἀρχὴν ὁποῦ εἶναι, ὄντας βρωμέσῃ τὸ μπαροῦτι, μήτε τὸ ὄγδοο μερίδιο μὴν τὸ δέχεσαι σίγουρο· οἱ περισσότεροι εἶναι φαμελῖται καὶ πραγματευθαὶ φιλάστενοι, γεμάτοι ἀπὸ προφάσεις ς' τὴν φωνὴν ἐκείνην. Αὐθέντη μου, μὴν ἀκούῃς σοφίσματα. Μὰ τὸν Θεὸν, ἐξέταζα τὰ περισσότερα μέρη τὰ ἀντικρυνὰ, καὶ εἶναι, ὡς καθὼς σᾶς τὰ παραστήνω. Ἐὰν σᾶς φαίνουνται τώρα περιττὰ, αὔριο ὅμως θὰ τὰ γυρεύετε καὶ δύσκολα θὰ τὰ βρῆτε. Καὶ ὅσο διὰ τὴν Κάπροβα καὶ Καζάνι, αὐτὸ τὸ βάρος νὰ τὸ φορτώσετε ς'

τὸν Γεώργιον καὶ εἰς ἐμένα, ὑποχρεώνοντάς τον νὰ βοηθήσῃ μὲ φιλοτιμία καὶ χωρὶς ἄργητα. Καὶ, ὅσοι ἀπόστολοι ἤθελε στείλει ἀπὸ Σαλονίκη, Περάτι καὶ ἐδῶ, νὰ ἀνταμωθοῦν πρῶτα μαζή μου, διὰ νὰ τοὺς δείχνω τοὺς τρόπους. Ἀάβετε καὶ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Μίλως τὴν ὑστερινήν. Ἔχω κατὰ τὸ παρὸν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μου 4 ἀποστόλους ἀντίκρυ, καὶ, ὅ,τι πράξουν, θέλω σᾶς γράψει. Ὅσον ἠμπορεῖς ὅμως, τὸν Γεώργιον νὰ τὸν ἐνθουσιάσῃς. Καὶ αὐτὸν τὸν ἐδῶ, νὰ θέλῃ, τὸν θυσιάζει. Τὴν Βλαχία τὴν ἔχει εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ἂν θέλῃ νὰ μᾶς τὴν συμμαχήσῃ ἢ μὲ τὸ πουγκὶ ἢ μὲ τὰ ἔργα. Ἔσο βέβαιος, ὅτι τοῦ ἐδῶ Τοπάρχῃ τὰ γένεια εἶναι εἰς τὸ χέρι του. Σᾶς εἰδοποιῶ πρὸς βέγουλά σας. Νὰ μὲ στείλετε καὶ ἓν γράμμα πρὸς τὸν Μίλως, νὰ τοῦ γράφετε οὕτως, ὅτι «νὰ δώσετε πίστιν εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ σᾶς γράφει ὁ «Σάββας καὶ ὁ Μουστακὼφ Δημήτρης ἄνθρωπός του, καὶ ὑπογράψετε «εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ σᾶς προσκαλοῦν», διὰ νὰ τοῦ πάρωμεν τὸν ὅρκον ἐγγράφως, καὶ μὴν ἔχετε καμμίαν ὑποψία, διὰ νὰ προδώσῃ.

«Πέη μου, νὰ μὲ συγχωρήσῃς· τὸν καιρὸν, ὁποῦ ἤθελα νὰ μάθω γράμματα καὶ γράψιμο, ἐβρέθην καβάλα ς' τὰ βουνὰ καὶ ς' τοὺς κάπους. Μένω μὲ τὸ ἀνῆκον ταπεινότατον καὶ δουλικὸν σέβας «1821 Ἰουναρίου 9, Πουκουρέστι. ΣΑΒΒΑΣ ΠΙΝΠΑΣΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 94.

(α) Ἰδοὺ ἡ ὅλη μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης βιογραφία τοῦ Σάββα, γεγραμμένη καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ἰδίου. Εὕρομεν αὐτὴν ἐν τῷ Ἀφιερωτικῷ τούτου γράμματι, χρονολογουμένῳ «τῇ 16 νοεμβρίου 1819 ἐν Βουκουρεστίῳ». Μεταφέρομεν δὲ ἐνταῦθα διορθοῦντες μόνον τὴν φράσιν καὶ ἀποῤῥίπτοντες περιττὰ πολλὰ, ὡς μὴ οὐσιώδη.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΑΒΒΑ ΦΩΚΙΑΝΟΥ.

Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Πάτμου τῷ 1796 εἰς τὸ Βουκουρέστιον, εἰσῆλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἡγεμονεύσαντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζου.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ περιώνυμος δερέβεγης (ἀντάρτης) τοῦ Βιδινίου Παζβάντογλους ἐθριάμβευε, μεταβαίνων ἔτι καὶ καταπατῶν τὰ χωρία τῆς Βλαχίας. Ἕνεκα τούτου διωρίσθη τότε παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὁ Ἰβραὴλ ἐπὶ κεφαλῆς σώματός τινος, ἐπιτετραμμένος ἵνα διατηρῇ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὁρίων τοῦ Ἴστρου πρὸς τὸ μέρος τοῦ Βιδινίου ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἀνταρτῶν· ἐντεῦθεν ἐρεθισθεὶς ὁ Παζβάντογλους ἀπέστειλε τὸν κεχαγιᾶν αὐτοῦ Καρὰ-Μουσταφᾶν, καὶ προσέβαλε

τὴν Κραϊώβαν, κυριεύσας τὸ ἥμισυ ταύτης. Τοῦτο μαθὼν ὁ ἡγεμὼν Μουρούζης, ἀνταπέστειλε τὸν Σάββαν μετὰ διακοσίων πρὸς βοήθειαν τοῦ ἐπιτετραμμένου Ἰβραήλ· οὗτος δὲ φθάσας ἐξετέλεσε τὸ καθῆκον αὐτοῦ, ἀποβαλὼν τὸν Καρᾶ-Μουσταφᾶν πέραν τοῦ Ἴστρου.

Συγχρόνως ὁ Βελιγραδ βαλησῆς Σινεκτσῆ Μουσταφᾶς, παρεσκευασμένος πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Φετισλὰμ, ὡς κρατουμένου παρὰ τοῦ Παζβάντογλου, ἐζήτησε συνδρομὴν στρατιωτικὴν καὶ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζου, διορίσαντος παρευθὺς τὸν Σάββαν μετὰ πεντακοσίων. Φθάσας οὗτος εἰς τὸ Τσερνέτσιον, ἀνταπεκρίθη μετὰ τοῦ Βελιγραδ βαλησῆ, καὶ ἑνωθεὶς μετὰ τῶν στρατευμάτων τούτου, διαπορθμευθέντων ἐν μιᾷ νυκτὶ, ἐκυρίευσε τὸ Φετισλάμ.

Ἐν τῷ διαστήματι αὐτῷ, πεσόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζου, ἦλθεν εἰς Βουκουρέστιον ἡγεμὼν ὁ Μιχαὴλ Σοῦτσος, καὶ οὗτος ἀμέσως διέταξε τὸν Σάββαν, ἵνα κινηθῇ ἐναντίον τοῦ Νεγοτινίου ἐπὶ κεφαλῆς ἤδη χιλίων πεντακοσίων, ἐξ ὧν οἱ μὲν χίλιοι Τοῦρκοι, οἱ δὲ πεντακόσιοι Ἕλληνες ἦσαν. Καὶ τότε ὁ Σάββας, προβαίνων ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, ἐπολέμησε τοὺς ἐν αὐτοῖς σουμπασάδας τοῦ Παζβάντογλου, ἑωσοῦ ἔκλεισεν ἅπαντας ἐντὸς τοῦ Νεγοτινίου, πολιορκήσας τοῦτο διὰ χαρακωμάτων καὶ τηλεβόλων. Πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ἔπεμψε τότε ὁ Παζβάντογλους ἱκανὸν σῶμα, ὅπερ ὁ Σάββας προέλαβεν ἐρχόμενον καὶ αἰφνιδίως προσβαλὼν ἐκ πλαγίου ἠνάγκασεν, ἵνα διέλθῃ τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ μέρος, ὀνομαζόμενον Τίμοκ, ὅπου ὑπερασπίζετο ἐκ τῶν ἐν τῇ Πράγκοβᾳ προμαχώνων. Τὸ σῶμα αὐτὸ ὁρμῆσαν καὶ πάλιν μετὰ τετραημερίαν, ἀπέτυχε στρέψαν εἰς τὰ ὀπίσω μετὰ πλείονος φθορᾶς. Τοῦτε δὲ βλέποντες οἱ πολιορκούμενοι ἐν τῷ Νεγοτινίῳ, παρεδόθησαν ὑπὸ ὅρους.

Ἐκ τῆς περιστάσεως αὐτῆς ἀγανακτήσας ὁ Παζβάντογλους ἔτι μᾶλλον, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ Σάββα τὸν Μανὰβ Ἰβραχὴμ καὶ τὸν Χουσᾶν Σαλῆ μετὰ δισχιλίων καὶ πεντακοσίων· οὗτοι δὲ διελθόντες ἐκ τοῦ Καλαφατίου, ἐκτύπησαν τὴν Βλαχίαν, ἐξουσιάζοντος τοῦ Σάββα τὸ Νεγοτίνιον καὶ ὅλην τὴν Κράϊναν.

Φυγόντος τότε εἰς τὴν Αὐστρίαν τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου, ὁ Σάββας φέρων τετρακοσίους μόνους, ἀλλὰ τοὺς ἐκλεκτοτέρους, μετέβη εἰς τὴν Ῥούμελην, τεθεὶς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Τερσενίκογλου. Τότε αὐτὸς καὶ ὁ Μπεχλιβὰν πασσᾶς ἀποσταλέντες εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τουρνόβου, ἐκτύπησαν τὸν ἀντάρτην Μανὰβ Ἰβραχὴμ καὶ ἀπέβαλον

ἐκεῖθεν. Κατόπι δὲ διορισθέντες κατὰ τοῦ ἐπίσης ἀντάρτου Γκιαοὺρ Χασὰν, ἐξουσιάζοντος τὸ Γενὶ-παζὰρ πρὸς τὸ μέρος τῆς Σούμλας, κατεδίωξαν καὶ ἀπεμάκρυναν ἐκεῖθεν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἡγεμονεύσας καὶ πάλιν ἐν τῇ Μολδαυΐᾳ ὁ Ἀλέξανδρος Μουρούζης, ἔλαβε παρ' αὐτῷ τὸν Σάββαν, διερχόμενος τὸ Γενὶ-παζὰρ, καὶ διώρισεν αὐτὸν δελήμπασην ἐν τῇ ἡγεμονικῇ φρουρᾷ. Ὁ Σάββας τότε ἐξησφάλισεν ἀπὸ τῶν κακούργων τὴν χώραν, κατὰ πολὺ εὐχαριστήσας αὐτῇ τε καὶ τῷ ἡγεμόνι. Πεσόντα δὲ ἐκ δευτέρου τὸν Μουρούζην, συνώδευσεν ἀσφαλῆ μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπιστρέφων εὗρε κατὰ τὸ Καρναμπάτιον τὸν Κιοσὲ Ἀχμὲτ ἐφφένδην, κεχαγιᾶν τοῦ Μουσταφᾶ Βαϊρακτὰρ, πολεμοῦντα τὸν Ὀνταζόογλουν εἰς τὸ Ἄϊδον. Ἐκεῖ μισθωθεὶς συνεπολέμησε τοῦτον, ἀποχωρήσαντα τέλος ἐξ ἀνάγκης. Διευθυνθεὶς δὲ πρὸς τὴν Σούμλαν, εὗρε τὸν Χατσῆ Βεκὴρ πασσᾶν πολεμοῦντα καὶ πάλιν τὸ Γενὶ-παζὰρ, ὅπου ὑπῆρχεν ἐπανελθὼν ὁ αὐτὸς Γκιαοὺρ Χασὰν, προσκεκλημένος παρὰ τῶν ἐντοπίων. Οὕτω πολεμηθεὶς ἰσχυρότερον καὶ στρατηγικώτερον παρά τε τοῦ Σάββα καὶ τοῦ Χατσῆ Βεκὴρ πασσᾶ, ὁ Γκιαοὺρ Χασὰν ὑπεχρεώθη, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν καὶ αὖθις διὰ συνθήκης. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ πληγωθείς, ἔμενεν ἐν τῇ Σούμλᾳ πρὸς ἴασιν ὁ Σάββας. Γενόμενος δὲ καὶ τρίτον ἡγεμὼν Μολδαυΐας ὁ Ἀλέξανδος Μουρούζης, παρέλαβεν ἐπίσης αὐτὸν ὑπὸ τὸ ἴδιον ἀξίωμα τοῦ δελήμπαση. Ὑπῆρξεν ὅμως οὐδὲ ἐφήμερος τότε ἡ ἡγεμονεία τοῦ Μουρούζου· διότι, μόλις φθάσας εἰς τὴν Φωξάνην, ἔμαθε τὴν εἰς τὸ Ἰάσιον εἴσοδον τῶν ῥωσσικῶν στρατῶν καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Ῥουστσούκιον, ὅθεν ὁ Σάββας συνώδευσε καὶ ἐκ δευτέρου τοῦτον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἔκτοτε ὁ Σάββας εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Μουσταφᾶ Βαϊρακτὰρ, ἐπανελθὼν εἰς τὸ Ῥουστσούκιον. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν, προσκεκλημένος παρὰ τοῦ σουλτάνου Σελὴμ ὁ Μουσταφᾶ Βαϊρακτὰρ, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Σάββας ἔμενεν ἐν τῷ Γιργέβῳ κατὰ διαταγὴν τοῦ ἰδίου. Ὅτε δ' ἐκεῖνος ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων, ὡς γνωστὸν, ὁ Κιοσὲ Κεχαγιᾶς Ἀχμὲτ ἐφφένδης, ἐλθὼν εἰς Ῥουστσούκιον, διώρισε τὸν Σάββαν, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς Κάπροβαν, Δράνοβαν καὶ ἄλλα πλησιάζοντα βουλγαροχώρια, ἐγείρῃ δὲ ταῦτα εἰς τὰ ὅπλα καὶ ὑποτάξῃ τὴν Τούρνοβον, ἀποσκιρτήσασαν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Μουσταφᾶ πασσᾶ. Ἀπὸ τοῦδε ὁ Σάββας συνεπολέμει μετὰ τῶν ἀνταρτῶν τοὺς σουλτανικούς.

Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι ἐσχημάτιζον τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἐπολιόρκει τὴν Τούρναβον, διωρίσθησαν κινηθέντες ὑπὲρ τῶν πολιορκουμένων ἀρχιστράτηγος μὲν ὁ Κεχαγιᾶς τοῦ Μουλλᾶ πασσᾶ μετὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βιδινίου, ὑπ' αὐτὸν δὲ ὁ Μποσνὰκ ἀγᾶς ἐκ τοῦ Σιστοβίου καὶ οἱ ἔνοπλοι τῆς Νικοπόλεως, Λόφτσας, Σέλβης καὶ Πλεύρας. Κατὰ τούτων ἐπολέμησεν ὁ Σάββας ἐπὶ τριάκοντα ὁκτὼ ἡμέρας. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Ἀχμὲτ ἐφφένδου καὶ Μανοὺκ βεγῆ εἰς τὴν Ὀδησσὸν ἀπεφάσισεν, ὅπως δραπετεύσῃ καὶ αὐτός· ἵνα μὴ πάθωσι δὲ οἱ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ ἔνοπλοι Χριστιανοί, ἀπέλυσε πρότερον εἰς τὰ ἴδια τούτους ὡς λειποτάκτας δῆθεν, λόγῳ ὅτι ὡς ἠπατημένοι παρ' αὐτοῦ ἐπολέμουν τοὺς σουλτανικούς· οὗτος δὲ περὶ μέσην νύκτα τῆς ἐπιούσης ἐξέφυγεν εἰς τὸ Ῥουστσούκιον μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν, ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς ῥαγδαίας βροχῆς, δι' ἣν οἱ ἀντιπολιορκοῦντες αὐτὸν Τοῦρκοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὕψη τῶν ὀρέων, ἐκ τῆς πλημμύρας τῶν ποταμῶν ἀναγκασθέντες.

Ἐν τῷ Ῥουστσουκίῳ εὗρε τὸν Μποσνὰκ ἀγᾶν, ὡς προσκεκλημένον παρὰ τῶν προκρίτων Τούρκων μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ἀχμὲτ ἐφφένδου· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας οἱ Ῥῶσσοι προσέβαλον τὸ Γίργεβον, οἱ Τοῦρκοι τοῦ Ῥουστσουκίου, οὐδένα καιρὸν συγχωρήσαντες, ὡδήγησαν παρευθὺς τὸν Σάββαν εἰς τὸν Ἴστρον, ὅθεν διὰ τῶν ἑτοίμων πλοίων ἀπέβη εἰς Γίργεβον μετὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐν κρισιμωτάτῃ ὥρᾳ. Ἕνεκα δὲ τῆς πολλῆς χρησιμότητος, ἣν ἔκαμε διὰ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, ἡ τουρκικὴ ἐξουσία συνεχώρησεν αὐτῷ ὡς πρὸς τὸ παρελθόν. Τὸν δὲ Τσολὰκ Σουλεϊμὰν, σύντροφον ἄλλοτε τοῦ Σάββα, ἐδολοφόνησεν ὁ Χουζρὲτ Μεχμὲτ πασσᾶς ἐξ ἀπάτης. Τὸ αὐτὸ δὲ πειραθεὶς οὗτος καὶ κατὰ τοῦ ἐν Ῥουστσουκίῳ Βοσνάκου, ἀπέτυχε, διότι ὁ Σάββας δραμὼν ἐβοήθησε τούτῳ, καὶ τοῦ Ἀγιάνου τῆς Λόφτσας τὸν στρατὸν, διωρισμένον κατὰ τοῦ αὐτοῦ Βοσνάκου, ἀπελθὼν διεσκόρπισεν ἐν αὐτῇ τῇ Λόφτσᾳ, καὶ τοῦ Χουζρὲτ Μεχμὲτ πασσᾶ τὸν στρατὸν, πολεμοῦντα τὸν Βοσνάκον, προσβαλὼν μεθ' ὁρμῆς ὄπισθεν, κατέστρεψε, πνιγέντων μὲν ἐν τῷ Λῶμι μέχρι τῶν ὀκτακοσίων, φονευθέντων δὲ πεντακοσίων καὶ ζωγρηθέντων ἑξακοσίων πεντήκοντα.

Καταφυγόντος οὕτω τοῦ Χουζρὲτ Μεχμὲτ πασσᾶ εἰς τὴν Σιλιστρίαν, ὁ Κιὸρ Βεζύρης Ἰουσοὺφ πασσᾶς φθάσας εἰς Ῥουστσούκιον τότε μετὰ τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, διέβη εἰς Γίργεβον ἐπὶ σκοπῷ προσβολῆς κατὰ τῆς Βλαχίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ μὲν Γράφ Λαζαρὼν ἔφθασε γρα-

τοπεδεύσας πλαγίως τοῦ Γιργέβου, οἱ δὲ Παγκρατιὼν καὶ Πλατὼφ προεχώρησαν πολιορκήσαντες τὴν Σιλιστρίαν. Κατὰ τῶν τελευταίων διώρισεν ὁ Κιὸρ Βεζύρης 4,000 Γενιτσάρων, τὸν Μπεχλιβᾶν πασσᾶν, τὸν Μποσνάκην, τὸν Μαχμοὺτ Τιράνην, ὡς καὶ τὸν Σάββαν μετὰ 1250 μισθωτῶν, καὶ σερασκέρην ἐπ' αὐτῶν τὸν Ἀρὰπ πασσᾶν, τὸ ὅλον 15,000 ἀνδρῶν μετὰ 23 τηλεβόλων. Μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ ὑπὸ τὸν Μαχμοὺτ Τιράνην, συμπλακὲν μετὰ τῶν Κοζάκων, ἀπώλεσε 400 καὶ αἰχμάλωτον τὸν πασσᾶν. Μετά τινας δὲ ἡμέρας, συμπλοκὴ γενικὴ γενομένη κατὰ τὴν Ταταρίτσαν καὶ πλαγίως τῆς Σιλιστρίας, διήρκεσεν ἐπὶ 12 ὥρας· ἐν ᾧ δὲ οἱ Τοῦρκοι ἐκλονίζοντο πρὸς φυγὴν, φθάσας ὁ Μουχτὰρ πασσᾶς, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, μετὰ ἑξακισχιλίων Ἀλβανῶν, ἐνεψύχωσε τούτους, καὶ ἐκ πλαγίου ποοσβληθέντες οἱ Ῥῶσσοι ἠναγκάσθησαν, ἵνα φύγωσι νυκτὸς, ἄραντες τὴν πολιορκίαν τῆς Σιλιστρίας.

Διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις ταύτας ὁ Κιὸρ Βεζύρης ἐνεδύσατο τὸν Σάββαν σαρθερίαν (σαμουρόγουναν), ἐστεφάνωσε διὰ ἀριστείου (τσελεγκίου) χρυσοῦ, καὶ ἐδωρήσατο ἕνα ἵππον ἐκ τῶν ἰδίων, πεντακισχίλια γρόσια, ἀσυδοσίαν καὶ μισθὸν ἰσόβιον. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἠξίωσεν αὐτὸν διὰ σουλτανικοῦ χατίου συνταγματάρχην (μπίνμπασην) τῆς σουλτανικῆς φρουρᾶς τῶν Γενιτσάρων.

Διορισθεὶς δ' ἀκολούθως ἐκλείσθη ἐν τῷ Ῥουστσουκίῳ, πολιορκουμένῳ παρὰ τῶν Ῥώσσων. Εὑρεθεὶς δὲ ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς Λόφτσας, ἐπληγώθη διπλῆν πληγήν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλαβε μέρος καὶ εἰς τὸν δεύτερον πόλεμον τοῦ Ῥουστσουκίου, καὶ εἰς τὴν παρὰ τοῦ Μαρκὼφ καὶ Κουτουζὼφ συγκροτηθεῖσαν πολιορκίαν τῆς ἀντικρὺ τούτου κειμένης νήσου.

Γενομένης δὲ τῆς εἰρήνης, διωρίσθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυΐας Σκαρλάτου Καλλιμάχου, καὶ ἐπὶ ἑπταετίαν ὁλόκληρον ὑπερασπίσατο τὸν τόπον ἐκ τῶν κακούργων καὶ τῶν ταραχοποιῶν διὰ τοσαύτης ἱκανότητος, ὥστε οἱ Μολδαυοὶ, τὴν μεγάλην αὐτῶν ἐξηγούμενοι χάριν, συμπολίτην καὶ εὐγενῆ μεθ' ὅλων τῶν νενομισμένων προνομίων ἔγραψαν τοῦτον....

Τὴν ἀνωτέρω ὁ Σάββας περαιῶν βιογραφίαν αὐτοῦ, ἐπήνεγκεν αὐτολεξεί:

«Νὰ εἶσαι βέβαιος, ἀδελφὲ, ὅσον διὰ τὴν πατρίδα μας καὶ τὴν φι-»λογενείαν μου, εἶμουν, εἶμαι καὶ ἔσομαι μέχρι τελευταίας μου ἀνα-»πνοῆς ὅλος ἐνθουσιασμένος ἀπὸ πατριωτισμὸν καὶ ἄκραν φιλογένειαν·

»καὶ ἀναβράζει τὸ αἷμά μου ἀπὸ ἔνθερμον ζῆλον τῆς πατρίδος, ἐπευ-
»χόμενος τῆς Θείας προνοίας, νὰ μὴ μὲ ἀφήσῃ νὰ ἀποθάνω, ἂν πρῶτον
»δὲν μὲ ἀξιώσῃ νὰ ἀποδείξω μίαν ἡμέραν πραγματικῶς τὴν ἐπιθυμίαν
»τῆς ψυχῆς μου, τὴν ὁποίαν τρέφω πρὸς τὴν δυστυχῆ πατρίδα...

«Βουκουρέστιον 16 νοεμβρίου 1819.

«ΣΑΒΒΑΣ ΚΑΜΙΝΑΡΗΣ».

ΣΕΛΙΣ 96.

(α) Οὔτε ὁ Τσούνης ζῇ, ὅπως ἀκούσωμεν προφορικῶς, οὔτε ἄλλως ἐγνωρίσαμεν ἄχρι τοῦδε, ποῖαι ἦσαν αἱ προφορικαὶ αὗται ἐδηγίαι· ἐκ τοῦ κατωτέρω ὅμως δημοσιευομένου ἐγγράφου τεκμαιρόμεθα τοσαύτην τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν, ὥστε ἐδέησεν ἡ ἔγγραφος καὶ ἔνορκος περὶ τῆς ἐχεμυθίας τούτων ὑπόσχεσις παρὰ τοῦ Τσούνου, καίτοι δεδοκιμασμένης ὄντος πίστεως ὡς ἐκ τῶν προτέρων ἀποστολῶν.

Ἰδοὺ ἡ ἔνορκος ὑπόσχεσις τοῦ Τσούνου.

«Προσταχθεὶς παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, διὰ νὰ ἀπέλθω εἰς Βουκουρέστιον καὶ νὰ ἐνεργήσω, ὅσα ἐκ στόματος διετάχθην παρὰ τῆς Ἐκλαμπρότητός του, καὶ ὑπακούσας εἰς τοῦτο ὑπόσχομαι, ἀπερχόμενος εἰς Βουκουρέστιον, νὰ ἐκτελέσω μέχρι κεραίας ὅλας τὰς διαταγὰς κατὰ τὸν διατεταγμένον τρόπον, ἂς εἴτε δυνηθῶ νὰ φέρω εἰς ἔκβασιν, εἴτε οὔ, θέλω τὰς φυλάξει μυστικὰς καὶ ἀπὸ τὸν πλέον πλησιέστατον συγγενῆ ἢ φίλον μου, ἐκτὸς μόνον πρὸς οὓς προστάττομαι, καὶ καθὼς προστάττομαι. Ὀψέποτε δὲ ἤθελα παρεκτραπῆ τούτων καὶ ἤθελα ἐκφωνήσει καὶ εἰς ἄλλον τὰ προσταττόμενα, ἡ Θεία δικαιοσύνη νὰ ἐκκενώσῃ καὶ νὰ ῥίψῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς μου ὅλους τοὺς τρομεροὺς κεραυνούς της, καὶ νὰ παιδεύωμαι λογιζόμενος ὡς κακεντρεχὴς, ἀποτρόπαιος καὶ ἀνάξιος τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων.

«Καὶ εἰς ἔνδειξιν δέδωκα τὸ παρόν μου ἐνυπόγραφον.

«Τῇ 17 Ἰανουαρίου 1821 Κισνεύη.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΣΟΥΝΗΣ».

Ὁμοίαν καὶ ὁ Νικόλαος Κανούσης ἔδωκεν ἔγγραφον ὑπόσχεσιν, ἀποστελλόμενος εἰς τὴν Ἤπειρον, ὡς ἀναφέρομεν ἐν τοῖς Διαφόροις Ἐγγράφοις.

(β) Ἐπὶ δὲ τούτοις διελάμβανεν ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης καὶ τὰ ἀκόλουθα περὶ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ.

«Η'. Ἐπειδὴ ἡ Ἑταιρία μετ' ὀλίγον καιρὸν μέλλει νὰ ἀποκτήσῃ ἰδικά της πλοῖα, ... νὰ προσκληθῶσιν ἐν ὀνόματι τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς οἱ ἐκ τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ Γραικῶν καλλίτεροι καὶ ἀξιωματικώτεροι θαλασσινοί· καὶ, ὅπως ἀφεθῶσιν εὐκόλως αὐτοὶ ἐκ τῶν ὑπουργημάτων

των, νὰ τοῖς τάττηται ὁ διπλοῦς μισθὸς, ἀπ' ὅ,τι ἐλάμβανον ὁ καθεὶς εἰς ξένην δούλευσιν. Ἀφ' οὗ δὲ συναθροισθῶσιν οὗτοι εἴτε εἰς τὸ Ἰσμαῆλι εἴτε εἰς τὴν Ὀδησσὸν, ὅπου τοῖς συμφέρει κάλλιον, νὰ συστήσωσιν ἓν Κομιτέτο, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπιτάττῃ εἰς τὴν μυστικὴν θαλασσοπλοΐαν τῶν τῆς Ἑταιρίας νηῶν· ἐκ τούτου δὲ τοῦ Κομιτέτου δὶς τοῦ μηνὸς νὰ λαμβάνωσιν ὅ,τε Γενικὸς Ἐπίτροπος καὶ ὁ Πολέμαρχος ἀναφορὰς τῶν διατρεχόντων, γαλλιστὶ λεγομένας *rapports*. Αὗται αἱ νῆες διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν πρέπει νὰ ἦναι ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν σημαίαν· καὶ, ἅμα φθάσῃ ἡ μακαρία ὥρα, ὑπὸ τὴν γραικικὴν τρίχρωμον σημαίαν».

Παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ πραγματοποίησις τῆς ἰδέας αὐτῆς, τόσῳ ἄλλως εὐφυοῦς, ἦτο ἀδύνατος, διότι ἐδεῖτο καὶ χρόνου μακροῦ καὶ πλουσίου ταμείου.

ΣΕΛΙΣ 98.

(α) Διὰ ταῦτα ἔγραφε συμβολικοῖς γράμμασι πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ὁ ἡγεμὼν Μιχαὴλ Σοῦτσος «.... Καθ' ὅλας τὰς εἰδήσεις τὰς ἀπὸ Πόλεως δείκνυται, ὅτι τὸ »πρᾶγμα εἶναι εἰς μεγάλην ἀκμήν. Οἱ Γενίτσαροι ψιθυρίζουν πολὺ καὶ ἐπαπει»λοῦσιν ἐπανάστασιν...»

Προσέθετε δὲ ὁ Σοῦτσος ἐν τῷ αὐτῷ γράμματι. « Εἷς ἓν γράμμα ἑνὸς συναδελφοῦ »ἀπὸ Πόλεως εἶδον νὰ γράφῃ, ὅτι ἀπὸ μερικὰς καταχρήσεις ἔλαβε μυρωδιὰν ἡ Διοί»κησις (ἡ τουρκική), καὶ ὅτι ὁ Θεὸς μόνον νὰ εὐδοκήσῃ εἰς τὸ νὰ λάβουν οἱ σκο»ποί μας καλὴν ἔκβασιν.»

ΣΕΛΙΣ 99.

(α) Δίδομεν τὴν ἀνήκουσαν διασάφησιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὁ Σερβικὸς πόλεμος, προκύψας, ὡς καὶ ὁ Ἑλληνικὸς, ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτίων τῆς ἀπανθρώπου καὶ ὑβριστικῆς καταδυναστείας τῶν Τούρκων, παρετάθη μέχρι τοῦ **1812**, ἤτοι ἐπὶ ἐννέα ἐπίσης ἔτη, ὡς καὶ ὁ Ἑλληνικός. Ἀπὸ μὲν τοῦ **1804** μέχρι τοῦ **1806** ὑπεβοηθήθη παρὰ τοῦ τότε ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου, (ὅρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ Κεφ. Α' τοῦ τόμ. Β',) καὶ διετηρήθη ὑπὸ τὸν ἄξιον, τολμηρὸν καὶ αὐστηρὸν Καρᾶ-Γιώργην, βοηθουμένων πολυειδῶς τῶν Σέρβων καὶ παρὰ τῶν ἐν τῇ Αὐστρίᾳ ὁμοεθνῶν αὐτοῖς καὶ μεθ' ὅλην τὴν πολιτικὴν ἀντίδρασιν ταύτης· ἐντεῦθεν δὲ μέχρι τοῦ **1812** ὑπεστηρίχθη καὶ παρὰ τῶν Ῥώσσων συμμαχούντων. Ἐπελθούσης τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου διὰ τὴν ἀρξαμένην εἰσβολὴν τοῦ Ναπολέοντος Α' κατὰ τῆς Ρωσσίας, ἐκηρύσσετο μὲν ἡ Σερβία αὐτόνομος καὶ αὐτοδιοίκητος ἐσωτερικῶς ὑπὸ ἡγεμόνα, ἐκλεγόμενον κατὰ τὸ ἄρθρον 18ον παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ ἐπικυρούμενον ἁπλῶς παρὰ τῆς πύλης, ἀπεξενοῦτο ὅμως ὅλων τῶν φρουρίων καὶ ἐπαρχιῶν τινων· οἱ δὲ λεγόμενοι σιπαχίδαι καὶ τοιοῦτοι ἔμενον καὶ πάλιν ἀπολαύοντες τὰς προτέρας αὐτῶν ἀπονομάς. Συγχρόνως ὑπεχρεοῦτο ὁ Καρᾶ-Γιώργης, ὅπως ἐγκαταλείψῃ διὰ παντὸς τὴν Σερβίαν. Καὶ οὗτος μὲν πεισθεὶς εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Ῥώσσου ἀρχιστρατήγου Κουτουζώφ, ἀπεχώρησεν ὑπὸ ῥωσσικὸν διαβατήριον ὡς ἀντιστράτηγος διὰ τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἀφ' οὗ παρώτρυνεν ἐπιμόνως τοὺς Σέρβους, ὅπως δεχθῶσι τὰ τῆς συνθήκης, ὡς ἀδύνατοι καθιστάμενοι τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν πόλεμον, τῶν Ῥώσ-

σων ἀποσυρομένων· ἐκεῖνοι ὅμως ἠρνοῦντο τὴν παράδοσιν τῶν φρουρίων καὶ τὴν ἐπάνοδον τῶν σιπαχίδων, δεχόμενοι, ἵνα ὦσι μόνον φόρου ὑποτελεῖς· ἡ δὲ πύλη δικαίωμα ἐλάμβανεν ἐπιθέσεως νέας, ἣν ἐπεζήτει μάλιστα ἄμεσον, διότι καὶ στρατὸν πολὺν εἶχε περὶ τὸν Ἴστρον ὡς ἐκ τῶν πρὸ ὀλίγου ῥωσσικῶν πολέμων, καὶ ἀπὸ τοῦ βάρους τῶν Ῥώσσων ἀπηλλαγμένη ἦν, καὶ ὁ ἄξιος τῶν Σέρβων πολέμαρχος Καρᾶ-Γιώργης ἔλειπε πλέον. Ἐπὶ τριμηνίαν περίπου ἠδυνήθη ἀναβαλὼν τὴν τοιαύτην τῆς πύλης ἀπόφασιν ὁ Ῥῶσσος ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς· ἐπιμενόντων ὅμως τῶν Σέρβων, ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν ἰσχυρὸς ὁ Χουρσὴτ πασσᾶς, καὶ ἀνακτήσας τὰ φρούρια διὰ θυσιῶν μεγάλων, πλείστην ἐπήνεγκε σφαγὴν καθ' ἅπασαν τὴν Σερβίαν, καὶ πολυάριθμον ἐξηνδραπόδισε μέρος γυναικῶν καὶ παίδων. Ἀντὶ τριῶν ἐπωλήθη γροσίων ὁ Σέρβος κατὰ τὴν ἀγορὰν τῶν αἰχμαλώτων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Θανατωθέντων ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ τῶν σημαντικωτέρων Σέρβων ὁπλαρχηγῶν, ὡς τοῦ Χαϊτοὺτ Βέλκου καὶ ἄλλων, ὁ εὐπατρίδης ἡ Κνέζος Μηλόσχης Ὀμπρένοβιτς ἔμενεν ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς σώματος· ἐπὶ τέλους δὲ νικηθεὶς καὶ αὐτὸς, κατέφυγεν εἰς ἓν ὄρος, ὅπου ἠσφαλίζετο μετὰ ἄλλων πολλῶν καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ. Ἄλλη Χάϊδω τοῦ Σουλίου, ἄλλη Λασκαρίνα Πούπλη τῶν Πετσῶν, ἡ γυνὴ αὕτη, ἐμπνεομένη ὑπὸ πατριωτισμοῦ, ἤλεγξε τὸν Μηλόσχην ὡς ζητήσαντα ἀνάνδρως καταφύγιον εἰς τὸ ὄρος, καὶ ὀμνύουσα εἰς τὸν Θεὸν ἠπείλησεν, ὅτι φονεύσει αὐτὸν ἡ ἰδία, ἐὰν μὴ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ νικήσῃ ἢ ἀποθάνῃ. Ὁ Μηλόσχης ἐφιλοτιμήθη ἐπαναλάμψας· προσέβαλε δὲ τοὺς βαρβάρους, ἐνίκησεν εὐτυχῶς καὶ βαθμηδὸν ἀπώθησεν ἅπαντας ἀπὸ τοῦ κέντρου καὶ τῶν ἐπαρχιῶν. Τότε ἔπαυσαν τὰ μεταξὺ Τούρκων καὶ Σέρβων ὅπλα, καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ἀνεγνωρίσθη· ἀλλ' ὁ Μηλόσχης διωρίσθη παρὰ τῆς πύλης ἀρχηγὸς τῆς Σερβίας ἄνευ ἐκλογῆς ἐθνικῆς. Ἐζήτουν ἄρα οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ 1820 τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἐχορήγει αὐτοῖς ἡ συνθήκη.

ΣΕΛΙΣ 102.

(α) Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραφε συμβολικοῖς γράμμασι πρὸς τὸν Ὑψηλάντην καὶ ὁ Ἰάκωβος Ῥίζος ἐξ Ἰασίου: «... Ἐν τοσούτῳ τὰ τῆς Πόλεως μένουν νεκρά. Ἀνάγκη νὰ »φροντίσετε διὰ αὐτὸν τὸν οὐσιωδέστατον ποῦντον ἐγκαίρως. Εἰδεάσετέ με διὰ ἡσυχίαν »τῶν ἀδελφῶν».

(β) Οὐδὲν ἄλλο περὶ τοῦ σχεδίου τούτου γνωρίζομεν, ἢ ὅ,τι βλέπομεν, ὡς κατωτέρω, ἐν τῇ ἀπὸ 2 ἰανουαρίου 1821 καὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῇ τοῦ Θέμελη πρὸς τὸν Ξάνθον:

«... Τὰ ἐδῶ πράγματα, ὡς ἔγνων, πάνυ καλῶς. Ἐνταμωθεὶς μὲ τοὺς ἐνταῦθα φίλους, ἐκατάλαβα τὰ πάντα βαθύτερον, καὶ μοὶ ἔδειξαν καὶ τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἔστειλαν εἰς τὸν Καλὸν, καὶ εἶναι τῳόντι οὕτως ἄξιον νὰ γένῃ τὸ πρᾶγμα· καθότι τὸ θηρίον κτυπούμενον εἰς τὴν οὐρὰν ἢ καὶ εἰς τοὺς πόδας, θέλει ζεράσει τὸ θανατηφόρον φαρμάκι του, εἰ καὶ ἀπαυδισμένον, καὶ θέλει καταμολύνει τοὺς πλάνους καὶ νὰ φέρῃ δυσκολίας οὐκ ὀλίγας εἰς τὰ σκοπούμενα· τῆς κεφαλῆς του ὅμως κατατραυματισθείσης, νεκρωθείσης, τὸ λοιπὸν σῶμα, ὅσον νὰ κατασπαράξῃ, εἶναι πάντοτε μὲ νεκρὰν καὶ ἄνεργον κεφαλὴν καὶ δένεται ῥαδιώτατα. Ὅθεν ἂς διενεργηθῇ τὸ σταλὲν σχέδιον· ἂς διοργανι-

σθῆ διὰ τοῦ ραδιωτέρου καὶ ἐπωφελεστέρου τρόπου, καὶ ἂς μὴ παρα-
βλεφθῆ καὶ ἀμεληθῆ, διότι ἔπονται ἐμπόδια».

(γ) Ἰδοὺ ὅ,τι ἔγραφε τῷ Ὑψηλάντῃ κατὰ τὴν 3 Ἰανουαρίου 1821, ἤτοι συγχρόνως μετὰ τοῦ Θέμελη: «... Μὲ θλίψιν τῆς ψυχῆς μου ἀνέγνωσα τὸν κακεφανισμόν Σας »ὁποῦ ὁρίζετε, ὅτι βλέπετε τὰς ἐλπίδας Σας ματαιωμένας, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ »τὸν ζῆλον καὶ φιλογένειαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐμπόρων... Σεβαστὲ κύριε! »τὰ πράγματα διευθύνονται μὲ τὴν ἰδικήν Σας ἐπιμονὴν καὶ καλὴν κυβέρνησιν. Τὸ ἔθ»νος ὁμνύει εἰς τὸ ὄνομά Σας (ἄνευ κολακείας)· ἔχει χρείαν ὅμως πολλῶν πραγμάτων, »τὰ ὁποῖα ἐδύνατο νὰ τὰ πληρώσῃ μία περιήγησίς Σας ἐν καιρῷ... Ἡ Ἐκλαμπρότης »Σας τί ἐπροσμένατε; νὰ ἰδῆτε τὰ πάντα ἕτοιμα χωρὶς κόπον πολὺν, καὶ χρόνον μα»κρὸν, καὶ δαπάνην ὄχι ὀλίγην καὶ τύχην λαμπράν; Τὰ καλὰ κόπῳ καὶ μόχθῳ »κτῶνται. Μὴ πρὸς Θεὸν ἀδημονήσετε καὶ παραιτηθῆτε! Ἐνθυμηθῆτε τὰς ὑποσχέσεις »Σας, τὰ ἔγγραφα ὁποῦ εὐγῆκαν ἀπὸ τὰς ἐκλάμπρους καὶ περιποθήτους χεῖράς Σας, »τὴν φήμην τοῦ σεβαστοῦ ὀνόματός Σας ὁποῦ διεδόθη εἰς ὅλον τὸ ἔθνος· ἐνὶ λόγῳ ἐμ»βήκατε εἰς τὸν χορὸν, καὶ πλέον κάμετε, ὅ,τι Σᾶς φωτίσῃ ἡ Θεία πρόνοια. Ἐγὼ δὲν »εἶμαι ἀρκετὸς νὰ δώσω σχέδιον τοιούτου μεγάλου καὶ ἱεροῦ ἔργου, καθὼς ποτὲ τοιοῦ»τον δὲν ὑπεσχέθην τὸν ἑαυτόν μου, ἀλλ' ὅ,τι προσταγὰς λάβω ἐγγράφους, ἐλπίζω εἰς »τὴν θείαν πρόνοιαν νὰ τὰς ἐκτελέσω μὲ μόνην τὴν ἐπιμονήν μου, τὴν ὁποίαν ἐφύλα»ξα ἀπὸ ἀρχῆς ὑποφέρων παντοῖα, οἷον κινδύνους, διαβολὰς, φοβερισμοὺς καθημεριν»εὺς, φυλακὴν, καὶ δὲν ἀπηύδησά ποτε παρὰ μόνον εἰς τὸ χρηματικὸν, ὁποῦ ἐξάτμι»σα ὅλας μου τὰς δυνάμεις ... Ὑπὲρ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον».

Ὡσαύτως προσετίθου: «Τακτικὰς εἰδήσεις τῶν ἔξω μερῶν καταγίνονται οἱ Ἔφοροι »νὰ κάμουν, καὶ εἴθε! Αἱ δὲ διατρέχουσαι νεώτεραι εἶναι, ὅτι ὁ πενθερὸς (Ἀλῆ πασ»σᾶς) θέλει ἀναστηθῆ διὰ τῶν χορευτῶν (Ἑλλήνων Καπετανέων), ὁ δὲ ἀπαθὴς (Σουλ»τάνος) σήμερον πρωῒ ἐδιώρισε νὰ ἑτοιμασθοῦν δύο ἵπποι (μικρὰ πλοῖα)..., Οἱ Ἔφο»ροι σήμερον γράφουν, ἂν προφθάσουν, ἓν γράμμα διπλοῦν, ζητοῦντες τὰ ἐλλείπον»τα· τὸ ἓν θέλει ἔλθῃ πρὸς τὴν σεβαστήν μοι Ἐκλαμπρότητά Σας, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν »Ἀρχὴν διὰ τοῦ εἰς Μόσχαν κυρίου Ν. Πατζιμάδη... Δεχθῆτε τὰ δύο γράμματα ὁ»ποῦ Σᾶς περικλείω· τὸ ἓν εἶναι ἀπὸ τὸν Δημήτριον Περῤῥούκαν, προεστὸν τοῦ Μωρέως, »τὸ δὲ ἄλλο μοῦ τὸ ἔστειλεν ὁ Ἰωάννης Παπαῤῥηγόπουλος ἀπὸ τὴν Πάτραν... Ἀπὸ τὸν »Ἀρμόδιον (ἀρχιμανδρίτην Δικαῖον) καὶ τὸν Περῤῥαιβὸν ἐλάβομεν γράμματα τοῦ φθασί»ματος εἰς τὴν Ὕδραν καὶ Πέτζαις. Ὁ δεύτερος λέγει διὰ τοὺς πρώτους (τοὺς Ὑδραί»ους), ὅτι, ἐν ὅσῳ ζοῦν οἱ ἐλέφαντες τοῦ ἀπαθοῦς (ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου), δὲν θέλουν »κινηθῆ, καὶ τὰ ὅμοια».

ΣΕΛΙΣ 103.

(α) Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολὴ τοῦ Λασσάνου, συμβολικοῖς γράμμασι πρωτοτύπως γεγραμμένη.

«Ἐκλαμπρότατε!

Ἰάσιον τὴν 1 Ἰανουαρίου 1821.

«Χθὲς ἀργὰ ἦλθα ἐδῶ, καὶ εὐθὺς ἐπῆγα εἰς ἐντάμωσιν τοῦ Ῥίζου καὶ ἔπειτα τῶν ἡγουμένων Φλωρεστίου καὶ Τριηραρχίτου, οἵτινες ἀ»νυπομόνως μὲ ἐπρόσμεναν. Ἡ ἐπιθυμία των εἶναι μεγίστη νὰ σὰς ἐν»ταμώσουν. Τοὺς εἶπα, ὅτι εἶναι ἀδύνατον διὰ τὴν ἀσθένειάν σας, ἀλλ'

ὅτι θέλετε στείλῃ τὸν Νικολάκην, τὸ ὁποῖον καὶ πρέπει νὰ γίνῃ. Τὰ προβλήματά τους, ὅσα ἐκατάλαβα, εἶναι τὰ ἑξῆς, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ σκεφθῆτε, τί νὰ ἀποκριθῇ ὁ Νικολάκης.

«Α.ον Ὁ Αὐθέντης τί θὰ ἀπογίνῃ, ὅταν συκωθῇ ἡ Ἑλλάς; Τὸ πρόβλημα τοῦτό με τὸ ἔκαμαν μὲ τρόπον διπλωματικὸν καὶ ὄχι ἀνοικτόν. Ἐγὼ δὲ, ἐπειδὴ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας ὁμιλίας τοὺς ἐκατάλαβα, ὅτι ὁ Αὐθέντης φρονεῖ καὶ θέλει νὰ μείνῃ ἡγεμὼν καὶ τῶν δύο Ἡγεμονειῶν ὑπὸ προστασίαν τῆς Ῥωσσίας, τοὺς εἶπα, ὅτι ἡ μετὰ τῆς Ἀρχῆς ἀλληλογραφία τῆς Ἐκλαμπρότητός σας εἶναι μυστική· ὅθεν καὶ δὲν ἠξεύρω τίποτε περὶ τούτου. Ἐπειδὴ μὲ ἠρώτησαν, ἂν ἀποθάνῃ ὁ Βουκουρεστίου, θὰ μένουν καὶ αἱ δύο αὐθεντεῖαι εἰς τὸν Μιχάλβοδαν; τοὺς εἶπα, ὅτι τοῦτο τὸ μανθάνουν ἀπὸ τὸν ἐκλαμπρότατον Νικολάκην.

«Β.ον. Ἂν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα περάσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ποῖος θὰ προφυλάξει τοὺς τόπους; Πιστεύομεν, ὅτι θὰ ἔλθουν οἱ Ῥῶσσοι· ἀλλ' αὐτοὶ πῶς θὰ φερθοῦν μὲ τὸν Αὐθέντην; καὶ τὰ εἰσοδήματα τοῦ τόπου τί θὰ γίνωνται; Ἐγὼ τοὺς εἶπα, ὅτι ἀγνοῶ καὶ τοῦτο. Μὲ ἐβίασαν νὰ τοὺς εἰπῶ, τί συμπεραίνω κἄν; Λοιπὸν τοὺς εἶπα μὲ ὕφος διπλωματικὸν, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι ὡς προστάται πρέπει νὰ ἔμβωσιν εἰς τοὺς τόπους τούτους, καὶ ὄχι ὡς κατακτηταί· ὅθεν θέλουν ἀφεύκτως προστατεύσει τοὺς Αὐθέντας μὲ ὅλα τὰ δικαιώματα τῶν τόπων, ἕως ὅτου ἀποκατασταθῇ ἡ Ἑλλὰς, καὶ τότε διὰ τοῦ πρέσβεως γίνονται αἱ ἀναγκαῖαι συνδιαλέξεις πρὸς αὐτόν. .. »

(β) Ἰδοὺ τὸ συμβολικὸν ὡσαύτως γράμμα τοῦ Λασσάνου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην.

Ἐκλαμπρότατε.

Ἰάσιον, 2 ἰανουαρίου 1821.

« ... Ἦλθον ὅλοι οἱ φίλοι καὶ μὲ ἐπεσκέφθησαν. Μάλιστα ἔστειλε καὶ ὁ Αὐθέντης ἄνθρωπον. Ὁ Αὐθέντης ἐφοβήθη πολὺ ἀπὸ τὸν διοργανισμὸν τῶν στρατευμάτων, καὶ τρόπον τινὰ τὸν ἐμποδίζει. Ἐζήτησαν ὁ Γάτσος καὶ οἱ λοιποὶ νὰ λάβωσι τὰς ποτέρας, 16 τὸν ἀριθμὸν, πληρώνοντες τὰ συνειθισμένα, καὶ δὲν τὰς δίδει ἀπὸ τὸν φόβον του. Ἐκατάλαβα ἀπὸ τὰς ὁμιλίας τῶν περὶ αὐτὸν τὰ ἀκόλουθα.

«Ὅτι προσμένει ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα, ἢ ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν, ἀπόκρισιν εἰς τὸ ἀφιερωτικόν του γράμμα.

«Ὅτι προσμένει νὰ ἐνεργήσητε ἡ Ἐκλαμπρότης σας διὰ τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Στρωγανὼφ, νὰ γίνῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλέκο-Βόδα αὐθέντης τῆς Βλαχίας . . .

«Ὅτι φοβεῖται, μήπως τὸ στράτευμα εὔγῃ ἀπὸ τοῦτα τὰ μέρη, καὶ μείνῃ αὐτὸς γυμνός. Μάλιστα ἐπρόβαλε διὰ τοῦ Ποστελνίκου εἰς τὸν Γάτζον, πῶς εἶναι δυνατὸν εἰς μίαν διοίκησιν νὰ γίνεται ἄλλη διοίκησις; καὶ ἤθελε νὰ τὸν χαρίσῃ καὶ ἓν ἄτι· ὁ Γάτζος ὅμως τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι τὰ στρατεύματα εἶναι πάντοτε πρόθυμα εἰς τὴν προστα-γὴν τοῦ Αὐθέντου, καὶ ὅτι ἐδιωρίσθη αὐτὸς νὰ τὰ ὀργανίσῃ, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὁ Αὐθέντης.

«Αὐτὰ εἶναι τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Ποστέλνικος καὶ ὁ Ἡγούμενος θέλουν νὰ σᾶς κάμουν, ὄχι ὅμως ἀνοικτὰ, ἀλλὰ πλαγίως. Αὐτὰ ἤθελαν νὰ σᾶς κάμουν, καὶ ὅταν ἐστείλατε τὸν Καντακουζηνόν· καὶ διὰ τοῦτο, ἢ τὸν Νικολάκην ἢ τὸν Καντακουζηνὸν στείλετε, δὲν θὰ τελειώσῃ ὅμως τίποτε, ἐπειδὴ αὐτοὶ θέλουν νὰ βεβαιωθοῦν ἀπὸ τὸ στόμα σας, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θὰ ἀρχίσουν νὰ ὁμιλοῦν πλαγίως καὶ διπλωματικῶς, διὰ νὰ κλέψουν λόγια, τὰ ὁποῖα τὰ τεχνολογοῦν πολὺ, ὅπως καθεὶς ἐτεχνολόγησε τὴν λέξιν *Ἀρίσταρχος*, ὁποῦ ἐγράφη εἰς τὸν Αὐθέντην, ὅτι ἐννόει *Αὐθέντης Βλαχίας*. Λοιπὸν ἦτον πολλὰ ἀναγκαῖον νὰ κάμετε τρόπον ἡ Ἐκλαμπρότης σας νὰ τοὺς ἐνταμώσητε, ἢ τοὐλάχιστον νὰ τοὺς ὑποσχεθῆτε, διότι ἀλλέως δὲν κάμνομεν τίποτε καὶ χάνομεν τὸν καιρόν μας. Ἐν τοσούτῳ ὅμως στείλατε εἰς μόνον τὸν Αὐθέντην τὸ δίπλωμα Ἀρχηγοῦ τῶν Ἀφιερωμένων, διὰ νὰ φαίνεται ὡς ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων, καὶ νὰ μᾶς δώσῃ εὐθὺς τὰς ποτέρας, καὶ τότε χωρὶς ἔξοδα ἑτοιμάζομεν 1500 ἀνθρώπους. Ἐγὼ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ παῤῥησιασθῶ εἰς αὐτόν· ὅθεν μὴ σᾶς κακοφαίνεται, διότι παραβαίνω τὴν διαταγήν σας. Δὲν τὸ κάμνω ἀπὸ φιλοδοξίαν μου, ἀλλὰ διὰ τὸ κοινὸν καλόν. Μὲ ἐζήτησε τρεῖς ἤδη φοραῖς τὸ δίπλωμα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ στείλετε ἐμένα, διὰ νὰ τὸ ἐγχειρίσω ἰδιοχείρως καὶ νὰ τὸν βεβαιώσω, ὅτι εἶμαι προσταγμένος νὰ τὸν ὑπακούω εἰς κάθε περίσσασιν μὲ τὸ στράτευμα· καὶ τότε σᾶς ὑπόσχομαι, εἰς δύο ἑβδομάδας νὰ διοργανίσω τρεῖς ἀξιολόγους χιλιαρχίας, ἐπειδὴ ἐνεργῶ καὶ βάνω καὶ μέσα εἰς τὴν κούρτην ἐδικούς μας ἀρχηγούς. Ἂν ὅμως δὲν ἀκολουθήσητε οὕτως, τότε ὁ καιρὸς θὰ μὲ διδάξῃ, τί νὰ κάμω. Ἐκλαμπρότατε, μὴν ἔχετε πρός με τὴν παραμικρὰν ὑποψίαν. Ἐγὼ εἶμαι ἕτοιμος νὰ θυσιασθῶ διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος μου· καὶ, ἂν στοχάζεσθε, ὅτι τὰ κάμνω καὶ τὰ ζητῶ αὐτὰ, διὰ νὰ παίξω ῥόλον, εἶσθε πολὺ λανθασμένος. Καὶ, διὰ νὰ σᾶς βεβαιώσω, σᾶς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, ὅτι, καὶ τώρα καὶ ἀφ' οὗ ἐλευθερωθῇ ἡ Ἑλλὰς,

νὰ μὴ δεχθῶ καμμίαν ἀξίαν, ἀλλὰ νὰ ἦμαι ἁπλοῦς συνεργός.

«Ἂν τὸ κρίνετε εὔλογον στείλετέ με καὶ διὰ τὸν Ποστέλνικον κανένα δίπλωμα.

«Ὅλοι οἱ ἐδῶ ἀδελφοὶ εἶναι πρόθυμοι· δὲν κάμνουσιν ὅμως καμμίαν καταβολὴν ἀκόμη, ἐπειδὴ ὅλοι ἔχουσι τὰ ὄμματά των προσηλωμένα εἰς τὸν Αὐθέντην. Ὅθεν ἀμέσως μετὰ τὴν παραλαβὴν τῆς παρούσης μου, στείλετέ με, ὅσα σᾶς ζητῶ, μὲ γράμμα πρὸς τὸν Αὐθέντην, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ τοῦ λέγετε, ὅτι πρέπει νὰ ἀφήσῃ τὰς ποτέρας εἰς χεῖράς μας νὰ τὰς διοργανίσωμεν, καθὼς πρέπει διὰ τὸ καλόν του...»

(γ) Διὰ τοῦτο ἔγραψε κατόπιν ὁ Ῥίζος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην συμβολικοῖς γράμμασι, ὑποστηρίζων τὸ ἀκίνδυνον τῆς κατηχήσεως τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἡγεμόνος, ὡς ἀκολούθως.

«... Ὁ Ἡγεμὼν ἐμβῆκεν εἰς τὸ πρᾶγμα *κὲτ κὶ κέτ*· θέλει λοιπὸν νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του, καθὼς πρέπει· θέλει δηλαδὴ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅσον τὸ ἀπὸ μέρος του. Τοῦτο γίνεται, ὅταν κατηχηθῇ ὁ ἀδελφός του Καπουκεχαγιᾶς εἰς Πόλιν. Τότε αὐτὸς, ὡς εἰδήμων, θέλει ἐξετάζει τὰ πράγματα περιέργως καὶ ἐπιστημονικῶς, καὶ θέλει μᾶς ἰδεάζῃ ἀμέσως, ἐν ᾧ τώρα, πάντῃ ἀνίδεος, μήτε ἐξετάζει, μήτε μᾶς γράφει. Οὐδεὶς, οὐδεὶς φόβος, μήπως δὲν θελήσῃ νὰ ἔμβῃ, ἢ ἐμβὰς νὰ προδώσῃ· πρῶτον, διότι θέλει προδώσῃ ἀδελφὸν καὶ πατέρα, (ὅστις καὶ αὐτὸς ὅλος ἐμβῆκε, δὲν ἔστειλε δὲ ἀκόμη τὸ γράμμα του μὲ τὸ ἄρθρον τῆς κατηχήσεως ὅλης τῆς οἰκογενείας· γράψετέ με, ὅτι θέλετε τὸ γράμμα, καὶ θέλω σᾶς στείλω ἀμέσως·) δεύτερον, διότι, ὅταν κακοπάθῃ ὁ ἀδελφός του ὁ ἡγεμὼν, ἀφεύκτως θὰ κακοπάθῃ καὶ αὐτός. Εἶναι λοιπὸν τὸ πρᾶγμα πάντῃ ἀκίνδυνον καὶ ἀναγκαιότατον. Προσμένομεν τὴν γνώμην σας, διὰ νὰ τὸ ἐνεργήσωμεν. Θέλομεν στείλει τὸν ἡγούμενον Λουκᾶν ἀδελφὸν, μὲ πρόσχημα ὅτι ἔχει ὑπόθεσιν τὸ μοναστήριόν του εἰς τὸ Ὄρος, καὶ θέλει τὸν κατηχήσῃ ἐφωδιασμένος μὲ γράμματα τοῦ Ἡγεμόνος καὶ τοῦ πατρὸς, ὅτι νὰ τὸν πιστεύσῃ καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀφεύκτως, εἰς ὅσα τὸν εἰπῇ. Τότε θέλομεν χρησιμεύσῃ εἰς τὴν Ἀδελφότητα μὲ τὰς διαφόρους εἰδήσεις ὁποῦ θέλομεν λαμβάνει.

«Πρὸ μηνῶν εἶχε γράψει ὁ Ἡγεμὼν εἰς τὸν Χαλέτη ἰδίως, ὅτι δύο μεγάλοι Γάλλοι ἐκ τῶν λιμπερὸ ἀντάμωσαν ἐνκόνιτο τὸν Φραγκίσκον καὶ ἀνεκαλύφθησαν εἰς αὐτὸν, τίνες ἦσαν· τὸν εἶπον, ὅτι τὸ ἔθνος τῆς

Γαλλίας τοὺς στέλλει νὰ τὸν προβάλουν τὸ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν μικρὸν Ναπολέοντα βασιλέα Γαλλίας, καὶ ὅτι, ἂν δὲν δεχθῇ τὸ πρόβλημα, θέλει ἀναγκασθῇ ἀπὸ τετρακοσίας χιλιάδας βαγιονέτας· καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ πρόβλημα ἔγινε καὶ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον· καὶ ὅτι ἀπεκρίθη, ὅτι θέλει τό 'χει. Τοῦτο ἦτον ἀδέσποτον, καὶ ὡς μυστικὸν ἐγράφη, διὰ νὰ φοβίσῃ τὸν Χαλέτη, καὶ νὰ τρέμῃ περισσότερον τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ἀκολούθως νὰ ῥεσπετάρῃ τοὺς Γραικούς. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἦθος τῶν βαρβάρων».

ΣΕΛΙΣ 104.

(α) Ἰδοὺ ἡ πολλοῦ λόγου ἰδία ἔκθεσις τοῦ Λασσάνου, διὰ συμβολικῶν γεγραμμένη πρωτοτύπως γραμμάτων.

«Ἐκλαμπρότατε.

ἐξ Ἰασίου τὴν 12 ἰανουαρίου 1821.

«Ψὲς εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἄρχοντος Ποστελνίκου μὲ ἐντάμωσεν ὁ Ἡγεμών, καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ συνδιάλεξίς μου ἐσήκωσεν ὅλας τὰς διατρεξάσας διαφωνίας. Ὁ Ἡγεμὼν εἶναι ἄνθρωπος μὲ χαρακτῆρα μεγάλον καὶ σταθερὸν, εἶναι εἰλικρινὴς εἰς ἄκρον καὶ μὲ μεγάλην εἰλικρίνειαν μὲ ὡμίλησε δι' ὅλα. Ἐπίπληξε τὸν Φλωρεστίου διὰ τὸ πρόβλημα, ὅτι ὁ Αὐθέντης τάχα θέλει νὰ λαμβάνῃ ὅλας τὰς προσταγάς σας, καὶ ὕστερα νὰ διορίζῃ αὐτὸς, διὰ νὰ ἐκτελῶνται, καὶ μὲ εἶπεν, ὅτι τοῦτο ἦτον *mal entendu*. Τὰ μόνα προβλήματά του εἶναι τ' ἀκόλουθα.

«Α'. Ἐπειδὴ ἠξεύρει, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν θέλει ἀπὸ τὰ κινήματά μας νὰ κομπρομεταρισθῇ ἡ Ῥωσσία τὸ παραμικρὸν, παρακαλεῖ τὴν Ἐκλαμπρότητά σας εἰλικρινῶς, εἰς ὅλας τὰς προσταγάς σας νὰ προβλέπετε τοῦτο μόνον, ὥστε νὰ μὴ φανῇ ἡ Ὑψηλότης του, ὅτι πράττει τι ἐναντίον τῶν ἐντερέσσων τῆς Ῥωσσίας καὶ προσκρούσει κατά τι.

«Β'. Ἐπειδὴ ἡ Ὑψηλότης του σᾶς ἀγαπᾷ εἰλικρινῶς καὶ ἀδελφικῶς, ὄχι μόνον τὸ προσμένει, ἀλλὰ καὶ τὸ πρετεντέρει ἀπὸ τὴν Ἐκλαμπρότητά σας, νὰ τὸν ἀγαπᾶτε μὲ τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν, νὰ τὸν ἔχετε ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σας, καὶ νὰ τὸν νομίζετε καθαρὸν πατριώτην καὶ πρόθυμον νὰ ἐκτελῇ ὅλα τὰ προσταζόμενά σας, ἂν καὶ ἀπαιτοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του. Νὰ μὴ σᾶς περάσῃ ποτὲ ἡ παραμικρὰ ὑποψία, ὅτι ἡ Ὑψηλότης του ἐμβῆκεν εἰς τὴν Ἑταιρίαν, διὰ νὰ ὠφεληθῇ κατά τι, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον ἀπὸ καθαρὸν πατριωτισμόν. Καὶ τωόντι μὲ ὥρκίσθη εἰς τὸ ὕψιστον Ὄν (εἶναι δὲ θεοσεβὴς) καὶ εἰς

τὴν ζωὴν τῶν τέκνων του καὶ τῆς γυναικός του, ὅτι, ἀφ' οὗ εὐδοκήσῃ ἡ Θεία πρόνοια καὶ ἐλευθερωθῇ τὸ ἔθνος μας, ἡ Ὑψηλότης του δὲν ὑποκρύπτει καμμίαν *arriere pensée*, ἀλλὰ προκρίνει καὶ εὐχαριστεῖται νὰ ἦναι ἕνας ἰδιώτης, ἕνας Λασσάνης· (αὐτοὶ ἦσαν οἱ λόγοι του.)

«Ὅσον δὲ περὶ Ἐφορίας, οἱ λόγοι του ἦσαν οἱ ἀκόλουθοι, τοὺς ὁποίους ὅμως δὲν ἐννόησε καλὰ ὁ Φλωρεστίου καὶ τοὺς παρεξήγησε. Ἡ Ὑψηλότης του στοχάζεται, ὅτι μόνον εἰς τὰς πολλὰ ντελικάτας ὑποθέσεις νὰ μὴν τοὺς ἀνακατώνετε, ἀλλὰ νὰ ἀναφέρετε τὰς προσταγάς σας πρὸς τὴν Ὑψηλότητά του, καὶ ἡ Ὑψηλότης του, χωρὶς νὰ τὰς ἀναφέρῃ εἰς ὅλους παρὰ εἰς τὸν Ῥίζον καὶ εἰς ἐμένα, θέλει ἐκτελεῖ ὅλας τὰς προσταγάς σας μὲ τὴν μεγίστην προθυμίαν ἄφωνος καὶ χωρὶς ποτὲ νὰ θελήσῃ νὰ ἐξετάσῃ, διὰ νὰ μάθῃ τὸ διὰ τί, ἀλλὰ ἀφίνεται εἰς τὴν κρίσιν καὶ θέλησίν σας νὰ τὸν ξεμυστηρεύεσθε, ὅσα μόνον μυστήρια κρίνετε ἡ Ἐκλαμπρότης σας εὔλογον νὰ ἠξεύρῃ.

«Διὰ δὲ τὰς ποτέρας, ὅπου δὲν τὰς ἔδοσεν ὡς τώρα, ἦτον ἡ ἀκόλουθος αἰτία. Ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Καλλιμάχη οἱ καπετάνοι ἔκαμαν μυρίας ἀταξίας, ἐδιόρισαν τὰς ποτέρας εἰς τὴν βιστιαρίαν· τώρα, νὰ τὰς σηκώσῃ ἀπεκεῖ, θὰ προξενηθῇ μεταξὺ τῶν ἀρχόντων καὶ αὐτοῦ σύγχισις. Μολοντοῦτο, ἐπειδὴ ἡ Ἐκλαμπρότης σας προστάζετε, τὸ κάμνει καὶ τοῦτο, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ διὰ τί. Τοῦτο σᾶς παρακαλεῖ μόνον, ὁποῦ νὰ δοθοῦν εἰς τὰ ὀτσάκια τῆς κούρτης (δηλαδὴ εἰς τὸν Δελήμπαση καὶ Τουφεκτσήμπαση, καὶ ὅποιοι δὲν ἐκρίθησαν ἄξιοι νὰ ἔμβουν εἰς τὴν Ἑταιρίαν ὡς γέροντες καὶ ἀνάξιοι), πέντε καπετανίαι· αἱ δὲ λοιπαὶ νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν ἀδελφότητα. Τοῦτο δὲ νὰ γίνῃ, διὰ νὰ μὴ φανῇ βαρὺ εἰς τὰ ὀτσάκια.

«Διὰ τὴν συνδρομήν του εἶπε νὰ μὴ κυτάζετέ ποτε, τὶ γράφει, ἀλλὰ νὰ ἔχετε τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὅλη του ἡ περουσία, ὅλα τὰ τζουβαρικά, (τὰ ὁποῖα, μὲ εἶπεν, εἶναι ἀρκετά,) καὶ ὅλα, ὅσα ἠμπορεῖ ἕνας ἡγεμὼν νὰ συνάξῃ, τὰ ἔχει ἀφιερωμένα εἰς τὴν Ἑταιρίαν. Καὶ ἐπειδὴ γνωρίζει τὴν Ἐκλαμπρότητά σας Ἀρχὴν, μὲ εἶπε νὰ σᾶς γράψω, ὅτι νὰ τὸν θεωρῆτε κάσσαν τῆς Ἑταιρίας· καὶ, ὅταν ἦναι ἀνάγκη, νὰ τὸν γράψετε μόνον ἕνα λόγον, ὅτι χρειάζονται ἑκατὸν, διακόσια, τριακόσια πουγγεῖα, καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ τὰ μετρᾷ, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ, διατί· καὶ, ὅταν ἔλθῃ ἡ προσδοκωμένη ὥρα, μολονότι ἔχει χρέος δέκα χιλιάδας πουγγεῖα, καταβάλλει καὶ δύο καὶ τρεῖς χιλιάδας πουγγεῖα. Διὰ περισσοτέραν σας βεβαιότητα ἤθελε καὶ ἰδιοχείρως νὰ προσημειώ-

σῃ τοὺς λόγους τούτους· ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἐβεβαίωσα περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς ψυχῆς σας καὶ περὶ τῆς μεγάλης ἀγάπης καὶ πεποιθήσεως, τὴν ὁποίαν ἔχετε εἰς τὸ ὑποκείμενόν του. . .

«Καὶ τῳόντι, Ἐκλαμπρότατε, εἶναι εἰλικρινὴς καὶ ἄξιος τῆς τοιαύτης ἀγάπης σας· δὲν εἶνε καθόλου Φαναριώτης. Ἂν ἐνταμώνετε μαζή του τρεῖς ἡμέρας προτήτερα, δὲν ἀκολουθοῦσαν αἱ διαφωνίαι, τὰς ὁποίας ἐμάθετε ἀπὸ τὸν αὐτάδελφόν σας καὶ Καντακουζηνόν. Πλὴν ἐγὼ ἀκολουθῶν τὴν διαταγήν σας ἀπέφευγα τὴν ἔντευξίν του· καὶ μήτε χθὲς δὲν θὰ τὸν ἔβλεπα, ἂν δὲν μὲ ἐβίαζε μεγάλως. Διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσουν εἰς τὸ ἑξῆς παρόμοια, ἀπεφασίσθη νὰ μὴ ἀναφέρετε δι' ἄλλου στόματος, ἀλλὰ προσωπικῶς καὶ μόνον ἐνώπιον τοῦ Ῥίζου.

«Προσέτι μὲ εἶπε νὰ σᾶς γράψω· ὅταν εἰς τὸ ἑξῆς ἔχετε νὰ γράψετε πρὸς αὐτὸν, πρὸς τὸν Ῥίζον, ἢ πρός με, πράγματα μινιστεριάλε, τὰ ὁποῖα νὰ μὴν ἦναι γνωστὰ εἰς ἄλλους παρὰ εἰς ἡμᾶς τοὺς τρεῖς, νὰ προσθέτετε εἰς τὴν περίοδον ἕνα σταυρὸν, καὶ εἶναι ἱκανὸν νὰ τὸ ἐννοήσωμεν.

«Τὸ νὰ φανερωθῇ τὸ ὄνομα *Ἀρίσταρχος* εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, μὲ εἶπεν, ὅτι ἔσφαλεν αὐτὸς, ἐπειδὴ τὸ ἐσημείωνεν εἰς ὅλας τὰς συνδρομάς. Πλὴν σᾶς παρακαλεῖ καὶ ἐλπίζει νὰ τὸν συγχωρήσετε, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρεν, ὅτι πρέπει νὰ φυλαχθῇ μυστικόν. Ὅθεν τώρα νὰ τὸν δώσετε ἄλλο ὄνομα, τὸ ὁποῖον βέβαια εἰς κανένα δὲν θέλει τὸ ξεμυστηρευθῇ, ἀλλὰ θέλει τὸ μεταχειρίζεται μόνον δι' ἐκεῖνο τὸ τέλος, ὁποῦ τὸν γράψετε.

«Θλίβεται πολὺ ἡ ψυχή του, διότι αἱ ἀκολουθήσασαι συγχίσεις χωρὶς τὴν εἴδησίν του μέλλουν νὰ σᾶς ταράξουν, καὶ ἀνυπομόνως προσμένει τὴν ἀπόκρισίν σας εἰς τοῦτο τὸ γράμμα, διὰ νὰ μάθῃ, ὅτι ἡσυχάσατε καὶ ἐγνωρίσατε τὸν χαρακτῆρά του, καὶ οὕτω νὰ ἡσυχάσῃ καὶ ἡ Ὑψηλότης του καὶ νὰ ἦναι βέβαιος τῆς εἰλικρινοῦς πρὸς αὐτὸν φιλίας καὶ ἀγάπης σας.

«Τὸν ἐκακοφάνη προσέτι, ὅτι ἐταράχθησαν καὶ οἱ εἰς Σκουλένι ἐλθόντες φίλοι· καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἐγὼ τὸν ἐβεβαίωνα τὸ ἐναντίον, δὲν ἐπείσθη, ἀλλὰ μὲ εἶπε τούτους τοὺς λόγους: Λασσάνη μου, ἐκατάλαβα πολὺ καλὰ, ὅτι ὑπώπτευσαν εἰς τὸν χαρακτῆρά μου, ἐπειδὴ ὁ ἀγαπητός μου Πεϊζαδὲς ἔγραφεν, ὅτι ὁ ἀδελφός του καὶ ὁ Καντακουζηνὸς θὰ σᾶς εἰποῦν πολλὰ καλὰ, καὶ αὐτοὶ, φαίνεται, ἐσυστάλθησαν καὶ τίποτε δὲν εἶπαν τὸν Ποστέλνικον, ὅστις εἶναι ἄλλος ἐγώ.

«Μὲ εἶπε νὰ σᾶς εἰδοποιήσω, ὅτι τὸν γράφουν ἀπὸ Βιέναν, ὅτι ὁ

Στρωγανώφ ἔλαβε προσταγὴν νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν· ποῖον δὲ ἐδιόρισαν εἰς τὸν τόπον του, δὲν τὸν σημειόνουν, καὶ ἐκ τούτου συμπεραίνει, μήπως ὁ Αὐτοκράτωρ κάμνῃ τοῦτο, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Στρωγανὼφ ἀπὸ τὴν Πόλιν, ὥστε νὰ μὴ εὑρεθῇ ἐκεῖ εἰς τὴν κοινὴν σύγχισιν καὶ κακοπάθῃ.

«Ὁ διοργανισμὸς τῆς πόλεως εἶναι γνωστὸς εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τὴν κούρτην, καὶ, καθὼς ἐκατάλαβα, ὁ Φλωρεστίου πηγαίνει μόνον καὶ μόνον, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Αὐθέντου καὶ Ῥίζου· τὸν εἶπα λοιπὸν χθὲς, νὰ μὴ τύχῃ καὶ μαρτυρήσῃ εἰς κανένα τὰ τρέχοντα, ἀλλὰ νὰ τοὺς συστήσῃ μόνον εἰς τοὺς Ἐφόρους ἐκεῖ, καὶ ἐκεῖνοι εἶναι ἱκανοὶ νὰ τοὺς προφυλάξωσι, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ νόημα ἂς ἦναι καὶ τῆς Ἐκλαμπρότητός σας τὸ γράμμα πρὸς τοὺς Ἐφόρους. Αὐτὸς ὁ Φλωρεστίου εἶναι ἄνθρωπος πολὺ διαβολεμένος· ἔχει σχέσεις στενοτάτας μὲ ὅλους τοὺς μεγάλους, οἱ ὁποῖοι καὶ τὸν ἀκούουσι· εἶναι ὅμως καὶ εἰς ἄκρον φιλόπατρις.

«Ἀκαταπαύστως μὲ ἐξετάζουσιν, ἂν ἡ Ἐκλαμπρότης σας λαμβάνετε καὶ στέλλετε ἀσφαλῶς καὶ ταχέως πρὸς τὸν Καποδίστρια γράμματα, καὶ ἐγὼ τοὺς λέγω, ὅτι περὶ αὐτῆς τῆς ἀλληλογραφίας εἰς κανένα ποτὲ δὲν ἐκτείνεσθε, ἀλλὰ τὴν φυλάγετε μυστικήν.

«Ἐπειδὴ εἰς τὴν προκήρυξιν ἀναφέρετε, ὅτι ἡ ὥρα ἐγγίζει, ἠθέλησαν νὰ τοὺς πληροφορήσω περὶ τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ ὅλου. Διὰ μὲν λοιπὸν ἐκεῖνα τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα εἶναι διωργανισμένα, τοὺς εἶπα τὴν ἀλήθειαν· διὰ δὲ τὰ ἀνοργάνιστα ἔπλασα μὲ τὸν νοῦν μου καὶ τοὺς εἶπα καὶ εὐχαριστήθησαν μεγάλως, λέγοντες ὅλοι, ὅτι τώρα, ναὶ, ἀποφασίζομεν νὰ θυσιασθῶμεν. Μὴ σᾶς κακοφανῇ· ἀλλέως ὁ λαγὸς δὲν πιάνεται· ἐδῶ δὲν περνᾷ τὸ Δὲν ἠξεύρω, διότι τὰ ἀφίνουν ὅλα εἰς τὴν μέσην, καθὼς ἤλθα καὶ τοὺς ηὗρα ὅλους ἀπονεναρκωμένους, ἀλλὰ χρειάζεται τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀριστείδου: Οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ γελῶνται. Λοιπὸν ἂς τοὺς γελάσωμεν· πάντοτε ὅμως χωρὶς βλάβην των.

«Ὁ Αὐθέντης μὲ ὑστέρησε τὴν σεβαστήν μοι εἰκόνα σας, διὰ νὰ σᾶς βλέπῃ, λέγει, πᾶσαν ἡμέραν. Λοιπὸν παρακαλῶ τὸν πρίγκιπα Καντακουζηνὸν νὰ λάβῃ τὴν καλοσύνην, διὰ νὰ μὲ στείλῃ τὴν ἐδικήν του. Ἡ Ἐκλαμπρότης του ἔχει τὸ πρωτότυπον ἔμπροσθέν του.

«Εἰς ὅλον τὸν καιρὸν τῆς μικρᾶς μου ἀσθενείας ἄλλο ἔργον δὲν ἔχω παρὰ νὰ συμβιβάζω καὶ νὰ καταπραΰνω ἀδελφοὺς διὰ μικρὰς των ἀναμεταξύ των διαφοράς.

«Ὁ θάνατος τοῦ Καμαρηνοῦ εἶναι γνωστὸς ἐδῶ μόνον εἰς τὸν Αὐθέντην, Ποστέλνικον, Γάτζον καὶ Μιχαλάκην· οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ τὸν ἀγνοοῦσι· μὲ ἐρώτησαν τὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς εἶπα, ὅτι συγγενεῖς τινες τοῦ Περβραιβοῦ ἀκούοντές τον νὰ φλυαρῇ κατ' αὐτοῦ πολλὰ, τὸν ἐκδικήθησαν.

«Τῆς Σερβίας οἱ δεπουτάτοι ἐρωτήθησαν ἀπὸ τὸ Δεβλέτι, ἂν ἔχωσι τὴν ἄδειαν καὶ τὸ πληρεξούσιον νὰ τρατάρωσι. Αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν, ὅτι εἶναι μόνον προσταγμένοι νὰ ἐπιμείνωσιν εἰς τὰ προβλήματά των χωρὶς τὴν παρεμικρὰν μεταβολήν. Λοιπὸν τοὺς εἶπεν ἡ Πόρτα, ὅτι ἀρχήτερα δὲν τρατάρει μὲ αὐτοὺς, ἐν ὅσῳ δὲν λάβουν πληρεξουσιότητα, καὶ οὕτως ἔστειλαν εἰς Σερβίαν νὰ ζητήσωσι. Τοῦτο τὸ κάμνει ἡ Πόρτα, διὰ νὰ κερδήσῃ καιρόν. Αὐταὶ εἶναι αἱ ὑστεριναὶ τῆς Πόλεως εἰδήσεις. Περὶ δὲ Ἀλῆ Πασσᾶ τίποτε βέβαιον δὲν ἀκούεται. Ἐπειδὴ εἰς τὴν διαδοχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Μιλόση ἀντεστάθη πολὺ ἡ Πόρτα, λέγουσα, ὅτι τοῦτο ποτὲ δὲν ἔγινεν, ἀπεκρίθησαν οἱ Σέρβοι, ὅτι, καθὼς εἰς τὴν Βλαχομπογδανίαν ἐδιωρίσθησαν τέσσαρες οἰκογένειαι διαδοχικαὶ, παρομοίως ζητοῦν καὶ αὐτοὶ μίαν μόνον.

«Ὁ Ἀριστείδης εἶναι ἀνάγκη νὰ σταλῇ ὅσον τάχιστα, ἐπειδὴ φοβοῦμαι, μήπως οἱ Σέρβοι μᾶς πολιτεύωνται ἐπὶ τὸ παρὸν, διὰ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὰς ἰδικάς μας ἐνεργείας, νὰ στερεώσωσι τὰ δικαιώματά των καὶ ὕστερα νὰ μᾶς ἀφήσωσιν εἰς τὴν λάσπην. Ἐντεῦθεν ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ διέλθῃ, καθὼς σᾶς ἔγραψε καὶ ὁ ἴδιος Ῥίζος. Λοιπὸν μένει νὰ ἐκλέξετε ἄλλον δρόμον τὸν συντομώτατον.

«Ὁ Λεβεντίδης δὲν ἦλθεν ἀκόμη· τὰ δὲ διὰ Βουκουρέστιον γράμματα ἐξαπέστειλα ἀσφαλῶς μὲ ἐπίτηδες ἄνθρωπον. Οἱ πλειότεροι τῶν ἐδῶ τὸν λατρεύουσι. Λοιπὸν πρέπει νὰ μάθῃ τὰ πάντα· διὰ τοῦτο εἶναι καλλίτερον νὰ τῷ τὰ εἴπωμεν ἡμεῖς, διὰ νὰ μὴ ἔμβῃ εἴς τινα ὑποψίαν.

«Μόλις ἡσύχασα τὰ πράγματα καὶ τὰ ἔβαλα εἰς τάξιν, ὥστε νὰ κινηθῇ ἡ συνδρομὴ καὶ νὰ καταγραφθῶσι προσωρινῶς, ἤγουν διὰ μόνον τὰς τωρινὰς καταπειγούσας ἀνάγκας, ἕως ἑκατὸν τριάντα χιλιάδας γρόσια, καὶ ἰδοὺ τὴν στιγμὴν ταύτην εὐγῆκαν ἄλλα ἀνακατώματα. Ἄνθρωποι ἀπὸ Γαλάτζι ἦλθαν καὶ ἐκοινολόγησαν εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς τὸν θάνατον τοῦ Καμαρηνοῦ βεβαιόνοντες, ὅτι ἡ Θέμελης, ὁ Σφαγέλος καὶ ὁ Διονυσάκης εἶπαν ῥητῶς, ὅτι εἶχαν προσταγὴν ἀπὸ

τὴν Ἐκλαμπρότητά σας νὰ ἐκτελέσωσι τοῦτο· καὶ, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι βεβαίως τὸ ἐπροστάξατε, λέγουσιν, ὅτι ἐστάλησαν καὶ τὰ χαρτία του μέσον Ἰσμαὴλ πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά σας. Τίποτε δὲν ἠμπόρεσε νὰ τοὺς καταπείσῃ, ὅτι εἰς τοῦτο εἶσθε ἀθῷοι· μάλιστα λέγουσιν, ὁ Ξάνθος καὶ ὁ Δικαῖος, οἱ ὁποῖοι ἦτον ἐχθροί του, σᾶς ἠπάτησαν καὶ σᾶς ἐκατάπεισαν νὰ τὸ κάμετε. Προβάλλουσι λοιπὸν, ὅτι, ἂν ἔγινε διὰ προσταγῆς σας, νὰ τοὺς γράψετε τὰ αἴτια, διατὶ ἐφονεύθη, διὰ νὰ βεβαιωθῶσιν ὡς μέλη τοῦ γένους, ἂν τῳόντι ὁ Καμαρηνὸς, ὡς μέλος καὶ αὐτὸς τοῦ γένους καὶ ὡς ἀπεσταλμένος ἐκ τῆς πατρίδος, ἦτον ἔνοχος θανάτου· εἰδὲ μὴ καὶ δὲν τοὺς εἰπῆτε τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τοὺς γράψετε μόνον ὅτι ἐπροστάξετε μὲν, πλὴν αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ ἠξεύρουν τὸ διατὶ, εἶναι κοινῶς ὅλοι ἀποφασισμένοι νὰ παραιτήσωσιν ὅλα καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ προφυλάττῃ ἕκαστος ἀδελφὸς τὴν ζωήν του ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς. Εἰ δὲ καὶ τοὺς γράψετε, ὅτι ἔγινε τὸ πρᾶγμα χωρὶς τῆς εἰδήσεώς σας, ἀλλὰ διὰ συνεργείας Ξάνθου, Δικαίου καὶ Θέμελη, ζητοῦν νὰ παιδευθῶσιν ἐκεῖνοι, καὶ νὰ μάθωσι, διατὶ τὰ χαρτία του ἐστάλησαν εἰς παραλαβήν σας. Ἐγὼ τοὺς ὡρκίσθην, ὅτι οὔτε εἶδα οὔτε ἠξεύρω, ἂν ἐστάλησαν πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά σας τὰ χαρτία ταῦτα, καθὼς εἶναι καὶ ἡ ἀλήθεια· ὅμως αὐτοὶ προβάλλουσι τὸν ἄνθρωπον, ὅστις τὰ ἔφερεν εἰς Ἰσμαήλ.

«Προσέτι οἱ ἴδιοι Γαλατζιῶται ἐκήρυξαν, ὅτι πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν ἔλαβεν ὁ Γρυπάρης ἕνα σας γράμμα, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἐπροστάξετε νὰ συνάξῃ, ὅσα παληκάρια δυνηθῇ, καὶ μαζὶ μὲ τὸν Καραβιᾶ νὰ πατήσωσι τὸ Ἰάσι, νὰ σφάξωσι καὶ νὰ ἁρπάξωσι, καὶ ὅτι ἐκεῖνος σᾶς ἀπεκρίθη διὰ τοιαύτας μπερμπαταρίας νὰ ἐκλέξετε κανένα μπερμπάτην, διότι αὐτὸς δὲν εἶναι τοιοῦτος· καὶ ὅτι ὁ κύριος Γρυπάρης κατ' αὐτὰς ἔγινεν ἄφαντος καὶ ἦλθεν εἰς ἕνα κρύφιον μέρος νὰ σᾶς ἐνταμώσῃ. Ἐγὼ περὶ τούτου τοὺς εἶπα, ὅτι τῳόντι ὁ Γρυπάρης ἐπῆγεν εἰς Λιόβαν, ὅπου μέλλουν νὰ τὸν σταλθῶσι γράμματα ἀναγκαῖα, καὶ νὰ τὸν δοθῶσι διαταγαὶ διὰ τὸ Βουκουρέστιον, καὶ ὅτι τῳόντι ἡ Ἐκλαμπρότης σας τὸν εἴχατε γράψει τὸν ὀκτώβριον ἀκόμη, διὰ νὰ συνάξῃ παληκάρια καὶ νὰ τὰ ἔχῃ ἕτοιμα, ἐπειδὴ εἴχετε σκοπὸν νὰ τὸν κινήσετε διὰ τὴν Βλαχίαν, πλὴν ὅτι παρευθὺς πάλιν ἄλλαξαν τὰ πράγματα καὶ τὸν ἐμποδίσατε. Ἡ κούρτη διὰ τὰς εἰδήσεις ταύτας εἶναι κατατρομασμένη, ὥστε καὶ ἐμένα τὸν ἴδιον μὲ στοχάζεται, μήπως ἐστάλην νὰ διενεργήσω τι κατ' αὐτῆς. Σκεφθῆτε λοιπὸν τὰ πράγματα καλὰ

καὶ ἀποκριθῆτε καὶ εἰς τὰ δύο προβλήματα, καθὼς σᾶς γράφουσι καὶ οἱ Ἔφοροι.

«Ἐγὼ δὲ στοχάζομαι καλλίτερα νὰ μὴν ἀποκριθῆτε, ἀλλὰ νὰ κάμετε μόνον τρόπον, διὰ νὰ ἔλθετε ἕως Σκουλένι, καὶ νὰ τὰ διαλύσετε ὅλα διὰ ζώσης φωνῆς. Ἂν στείλετε ἄλλον, δουλιὰ δὲν τελειόνει, ἐπειδὴ ἠζεύρουν, ὅτι μόνος ἡ Ἐκλαμπρότης σας εἶχε σχέσιν προσωπικῶς μὲ τὸν Αὐτοκράτορα καὶ μὲ τὸν Καποδίστρια, καὶ ὅτι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θὰ ὁμιλήσετε καὶ θὰ ἀποκριθῆτε εἰς τὰ ἐρωτήματά των, ἄλλος δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ εἰπῇ, καὶ οὕτως ὁ ἐρχομός σας εἶναι ἀναγκαῖος, διὰ νὰ λάβωσι τὰ πράγματα τακτικὴν καὶ εἰρηνικὴν μόρφωσιν.

«Προσέτι, ἐπειδὴ ὁ Αὐθέντης θέλει, ὅτι τὸ στράτευμα ἐδῶ νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν ἀρχηγὸν, πρέπει ἀφεύκτως πρὸς ἡσυχίαν του νὰ τὸν στείλετε, ὡς σᾶς προέγραφα, δίπλωμα ἀρχηγοῦ, καὶ νὰ στείλητε καὶ πρός με ἓν γράμμα βουλωμένον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὲ προστάξετε, διὰ νὰ κάμνω διπλὸν βαπόρτον, ἓν πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά σας καὶ ἓν πρὸς τὸν Αὐθέντην, καὶ τότε σᾶς ὑπόσχομαι, ὅτι ὀργανίζεται τὸ στράτευμα· εἰ δὲ ἀλλέως, ὄχι. Ὅσα σᾶς γράφω, Ἐκλαμπρότατε, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ ἀκολουθήσετε ἀφεύκτως, διότι ἐμποδίζεται ὁ ἐδῶ διοργανισμὸς, καὶ γίνεται μετέπειτα ὄλεθρος εἰς τὸ ἔθνος. Ἐπειδὴ ὁ Ξάνθος εὑρίσκεται αὐτοῦ, νομίζουν ὅλοι, ὅτι τὸν ἔχετε ἐπίτηδες μαζή σας ὡς σύμβουλον, καὶ γογγύζουν. Ἄνω κάτω εὑρίσκεται ὁ κούρτη, οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ὀλίγοι στρατιωτικοί, καὶ προσμένω τὰ ὅσα σᾶς ζητῶ ἀνυπομόνως μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς σταφέτας, διὰ νὰ τοὺς ἡσυχάσω καὶ νὰ κοιτάζω δουλειάν. Θὰ σᾶς γράψουν καὶ οἱ ἴδιοι Ἔφοροι. Τοῦτό μου τὸ γράμμα εἶναι ἰδιαίτερον· σᾶς ἔγραψα δὲ καὶ ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἔδειξα καὶ εἰς τοὺς Ἐφόρους.

«Διὰ τὸν θάνατον τοῦ Καμαρηνοῦ τοὺς ἀπεκρίθην, ὅτι, πρὶν ἔτι σᾶς γράψουν οἱ Ἔφοροι ἀπὸ Γαλάζιον, τὸ εἴχετε μάθει ἀπὸ τὸν καπετὰν Εὐαγγέλην, καὶ ὅτι ἐθυμώσατε καὶ ἐγράψετε πρὸς τοὺς Ἐφόρους, διὰ τί νὰ μὴ σᾶς φανερώνουν εὐθὺς τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅτι οἱ Ἔφοροι σᾶς ἔγραψαν τότε, ὅτι ἕνας ἐξάδελφος τῆς γυναικὸς τοῦ Περῤῥαιβοῦ, ἀκούων τὸν Καμαρηνὸν νὰ φλυαρῇ κατὰ τοῦ Περῤῥαιβοῦ, ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, καὶ ἑνωθεὶς μέ τινας ἄλλους τὸν ἔπνιξε. Ὁ Αὐθέντης, μολονότι δὲν ἔχει περιστατικὴν ἰδέαν τοῦ διοργανισμοῦ τῆς Πόλεως, μὲ εἶπε νὰ σᾶς σημειώσω καὶ τὰ ἀκόλουθα ἐδικά του σχέδια, τὰ ὁποῖα, ἂν δὲν εἶναι εἰς τὸ κοινόν σας σχέδιον, στοχάζεται, ὅτι συντείνουν πολὺ

νὰ τὰ προσθέσετε καὶ νὰ εἰδοποιήσητε, διὰ νὰ τὰ βάλουν εἰς πρᾶξιν.

«Ἡ Ὑψηλότης του στοχάζεται, ὅτι εἷς τινα βραδυὰν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀφανισθῇ ὅλον τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ θὰ καταφύγουσιν εἰς ἀσφαλῆ κτίρια, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἠμποροῦν νὰ σχηματίσουν σῶμα. Ὅθεν, διὰ νὰ μὴ τελεσφορήσωσι, νὰ γίνουν τὰ ἑπόμενα.

Νὰ κατακαῶσιν ὅλα τὰ ἀμπάρια, ἤτοι αἱ σιτοθῆκαι, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται ὑποκάτω εἰς τὸν Ταρσανᾶ· ὁμοίως καὶ τὸ Οὐνκαμπάν. Τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ, ὥστε, ὅσοι ἐχθροὶ μείνουν ζωντανοὶ καὶ συναχθοῦν, νὰ ψοφήσουν μετέπειτα τῆς πείνας, καὶ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν νὰ μὴν ἠμπορέτουν νὰ ἔλθουν, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχουν ζωοτροφίας.

Ὅλα τὰ κανόνια, ὅσα εὑρίσκονται εἰς τὸν Τοπχανᾶ, νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ τὰ εὕρωσιν οἱ Τοῦρκοι, ἂν τυχὸν συναχθῇ κανὲν σῶμα.

Νὰ βαλθῇ φωτιὰ καὶ εἰς τὸν Μπαρουτχανᾶ.

Αὐτὰ στοχάζεται ἡ Ὑψηλότης του, ὅτι καλλίτερα εἶναι νὰ καῶσι παρὰ νὰ πλεονεκτήσωμεν, διὰ νὰ τὰ βάλωμεν εἰς χεῖρας, διότι τὸ νομίζει ὀλίγον δύσκολον νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὰ φυλάξωμεν.

Νὰ διορισθῶσι προσέτι ἄνθρωποι, διὰ νὰ κατακαύσουν τὸν Κουμπαραχανᾶ καὶ νὰ σφάξουν ὅλους τοὺς ἐκεῖ· ἐπειδὴ ἐκεῖ μέσα κατοικοῦν οἱ ἰνζενιέριδες, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀρκετὰ πρακτικοί.

Νὰ κυριευθῇ καὶ ὁ Κὶζ-κουλὲς, ἐπειδὴ ἀπὸ ἐκεῖ κτυπᾶται καλὰ τὸ παλάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον στοχάζεται ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ βαλθῇ φωτιά.

«Ἐκ τῆς συνομιλίας ταύτης γνωρίζετε τὴν ἀθῳότητα τοῦ Αὐθέντου. Τὰ δὲ ἄλλα, ὅσα ἐῤῥέθησαν εἰς Σκουλένι, ἦσαν κατὰ παρεξήγησιν, καὶ μὴ βάλετε βάσιν εἰς ἐκεῖνα, ἀλλὰ μόνον εἰς τοῦτο τὸ γράμμα ἀποκριθῆτε.

«Ἀφ' οὗ ἔλθῃ ἡ ἀπόκρισις τοῦ γράμματος τούτου, σᾶς στέλλω καὶ τακτικὸν ῥαπόρτον τῶν στρατιωτῶν.

«Ἡ σύγχισις προῆλθεν ἀπὸ Γαλάζι, καὶ συμπεραίνω, ὅτι ὁ σκύλος καὶ προδότης Ἀσημακόπουλος τὰ ἀνακάτωσε.

«Πρὸς ἡσυχίαν λοιπὸν τῶν ἀδελφῶν εἶναι καλὸν νὰ ὑποτάξετε τὴν Ἐφορείαν Γαλαζίου εἰς τὴν ἐδῶ Ἐφορείαν, καὶ αὐτοὶ ἂς διορίσουν ἐκεῖ ἕνα Ἔφορον. Περὶ δὲ τοῦ Καμαρηνοῦ τίποτε μὴν ἀπεκρίνεσθε, ἐπειδὴ τοὺς ἡσύχασα πλέον.

«Σᾶς προσκυνῶ καὶ μένω πρόθυμος εἰς τὰς προσταγάς σας

ΛΑΣΣΑΝΗΣ».

Τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν συνώδευεν ὁ Ῥίζος δι' ἐπιστολῆς ἰδίας τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ἐπίσης δὲ γεγραμμένης πρωτοτύπως συμβολικοῖς γράμμασιν, ὡς ἀκολούθως.

«Τὸ ἐμπερικλειόμενον εἶναι τοῦ ἀδελφοῦ Λασσάνη μετὰ τὴν χθεσινὴν ὁμιλίαν, ὁποῦ ἔλαβε μὲ τὸν Ἡγεμόνα. Ἐλπίζω, ὅτι θέλετε πληροφορηθῆ ἐξ αὐτοῦ τοῦ γράμματος περὶ τῶν φρονημάτων τοῦ Ἡγεμόνος. Μερικαὶ παράλογοι δεπολέτζαι τῶν ἀδελφῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ συγχωρήσῃ ἡ Ἐκλαμπρότης της ὡς φυσικὰ ἐλαττώματα τῶν νεοφύτων καὶ ἀμαθῶν ἀδελφῶν, ἐπροξένησαν ὑποψίας δικαίως εἰς τοὺς πρίγκιπας, τὸν ἀδελφόν της καὶ τὸν κύριον Καντακουζηνὸν, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο δὲν ἐνεπιστεύθησαν εἰς ἐμένα νεωτέρας ἰδέας περὶ τῶν πραγμάτων. Τοῦτο ἐννοήσας ἐγὼ δὲν ἐτόλμησα νὰ τοὺς ἐρωτήσω, περὶ ὅσων μὲ εἶχε γράψει ἡ Ἐκλαμπρότης της, ὅτι θέλουν μὲ εἰπεῖ πολλὰ καὶ καλὰ περὶ τῆς κοινῆς πατρίδος. Ἐλυπήθην ὅμως ὑπερβολικὰ, διὰ τὶ νὰ τρέξουν αἱ δεπολέτζαι αὐταὶ τῶν Ἐφόρων. Ἐγὼ ἀνέλυσα εἰς τοὺς πρίγκιπας μερικοὺς ἀναγκαίους πούντους, τοὺς ὁποίους θέλουν σᾶς ἐκθέσει, καὶ ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλετε εὑρῆ παραλόγους τὰς θεωρίας μου. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ἐφόρων εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ μεγαλείτερος. Τοιαῦτα, ὅταν ἀκολουθοῦν εἰς τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος, δὲν πρέπει νὰ σᾶς συγχίζουν, ἀλλὰ νὰ σᾶς χαροποιοῦν, διότι ὁμοιάζουν μὲ τοὺς πατάλους, τοὺς ὁποίους διὰ νὰ σμυρίξῃ τινὰς βαθύτερα, πρέπει νὰ μουσίσῃ περισσότερον *en les goupaut avec plus deforce.* Τὸν ἀδελφὸν Ἀριστείδην, φθάσαντα ἐδῶ, αὐθωρεὶ ἐξεκίνησα διὰ τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Ἰδέας νεωτέρας ἀπὸ Πόλεως δὲν ἐλάβομεν· καθὼς λάβωμεν, κατὰ χρέος θέλω σᾶς τὰς προφθάσῃ μὲ σταφέτταν. Παρακαλῶ νὰ προσφέρῃ τοὺς ἀδελφικούς μου ἀπὸ καρδίας ἀσπασμοὺς πρὸς τοὺς πρίγκιπας πολυτίμους ἀδελφοὺς, καὶ ἂς ἦναι ὑπερβέβαιος, ὅτι πάντοτε θέλει μὲ εὑρεῖ ἐν παντὶ τόπῳ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ *sur le chervise de l' honneur et de la vertu*».

ΣΕΛΙΣ 105.

(α) Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σοῦτσον ἔγγραφον τοῦ Ὑψηλάντου.

« Ὑψηλότατε Αὐθέντα καὶ ἀδελφέ!

« Ἡ ἐπιθυμία μου εἰς τὸ νὰ Σᾶς γράφω συνεχῶς εἶναι μεγίστη καὶ ἀνάλογος μὲ τὴν μεταξὺ φιλίαν καὶ ἀδελφικὴν ἁρμονίαν· ἔτι μᾶλλον δ' αὐξάνεται καὶ περισσεύει, ὅταν λαμβάνω καὶ αἰτίας ἀναγομένας εἰς τὰ ἐπικείμενα ἡμῖν ἱερὰ χρέη καὶ γενικὴν τῆς πατρίδος εὐτυχίαν.

« Τοιαύτας μὲ ἔφερεν ἡ ἀπὸ Σκουλένι ἐπιστροφὴ τῶν φιλτάτων μοι ἀδελφῶν Νικολάου καὶ Πρίγκιπος Γ. Καντακουζηνοῦ, ἀπελθόντων ἐκεῖ εἰς ἐντάμωσιν τοῦ ἄρχοντος Ποστελνίκου καὶ ἀδελφοῦ μοι γλυκυτάτου κυρίου Ἰακωβάκη Ῥίζου. Ἡ εὐγενεία του παρέστησε πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά των, ὡς ἐκ στόματος τῆς Ὑψηλότητός της, δυσαρέσκειάν τινα διὰ τὴν ἀποστολὴν ἀνθρώπων ἰδιαιτέρων διὰ τὸν ἀπαιτούμενον διοργανισμὸν τῶν ἐκεῖ στρατευμάτων καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρων ἀπαιτήσεων κατὰ τὰς δεδομένας αὐτῷ ἐγγράφους διαταγάς μου, καὶ τὴν ἀπαίτησιν τῆς Ὑψηλότητός της τὸ νὰ ἐμπιστευθῶσι τὰ τοιαῦτα εἰς τὴν καλὴν οἰκονομίαν καὶ μεταῤῥύθμισιν τῆς ἰδίας, ὡς Ἡγεμὼν καὶ πληρεξούσιος τῆς ἐπαρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἐκτελεσθῶσιν, ὅσα ἤδη ὡς πρὸς ἀδελφὸν γνήσιον ἐγνωστοποιήθησαν τῇ Ὑψηλότητί της· καὶ τέλος, ὅτι δὲν ἐνδίδει ἡ Ὑψηλότης της εἰς τὴν ἐνέργειαν τούτων.

«Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενος τῇ ἀναφέρω, ὅσα μὲ ὑπαγορεύουσι τὰ ἀναπόφευκτα χρέη μου καὶ αἱ διαταγαὶ, τὰς ὁποίας ἔλαβον συγχρόνως μὲ τὸ βάρος τῆς γενικῆς ταύτης ἐφορείας.

« Α΄. Ὅταν ἔλαβα τὸ γράμμα τῆς ἀφιερώσεώς της, ἀμέσως ἐστοχάσθην μεγαλωτάτην τὴν ἀνάγκην, ἣν ἔχει ἡ Ὑψηλότης της, εἰς τὸ νὰ φυλαχθῇ μυστικὴ ἡ εἰσαγωγή της, μὲ τὸ νὰ εὑρίσκεται εἰσέτι ἐν ἀξιώματι τυράννων ἀπροβουλεύτων καὶ σκληρῶν, καὶ ἐκ προθέσεως ἐπροσπάθουν εἰς τὸ νὰ μὴ ἐπιφορτισθῇ μὲ χρέη, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦσαν νὰ δώσωσιν αἰτίας κατ' αὐτῆς εἰς τὸ νὰ βλαφθῇ, ὃ μὴ γένοιτο ! καὶ παρ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν (ὡς μὴ ὤφειλε) ὁμογενῶν.

« Β΄. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Γεωργίου Λασσάνου εἶναι πολλὰ περιωρισμένη, καὶ μάρτυρες τούτου αἱ ἔγγραφοι διαταγαί μου, τὰς ὁποίας αὐτὸς πρέπει νὰ φυλάττῃ διὰ κανόνα του. Ταύτας ἂν ἐπεξεργασθῇ, θέλει ἰδεῖ, ὅτι αὐτὸς δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν εἰς τὸ νὰ ἐργασθῇ οὐδὲν ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς Ὑψηλότητός της. Τοῦτο μὲ ἄλλας λέξεις δὲν θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι τὰ πάντα θέλουν ἐκτελεῖσθαι διὰ τῆς θελήσεώς της, ὡς ἡγεμὼν τῆς Μολδαυΐας ;

« Γ΄. Ὁ καταφλέγων αὐτῇ ἔρως τῆς πατρίδος, ἀμφιβάλλω, ὅτι ἦτον δυνατὸν νὰ τὴν ἀφήσῃ εἰς τοιαῦτα παράπονα, τὰ ὁποῖα διακόπτουσι τὴν ἀπαιτουμένην ταχίστην ἐνέργειαν τῶν ζητημάτων, ἐν ᾧ ἠξεύρει κάλλιστα, ἢ τοὐλάχιστον δύναται νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅτι μία στιγμὴ σήμερον ἀεργίας μᾶς ἐπασχολεῖ δι' ἱκανὸν

διάστημα χρόνου, ὅπερ μετὰ πολλῶν ἀγώνων δυνάμεθα νὰ τὸ ἀνακτήσωμεν.

« Ἂν δὲ τέλος πάντων εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ καταπατήσῃ ταῦτα πάντα, καὶ νὰ σφαλήσῃ τὰ στόματα (ἂν ποτε ἤθελεν ἀκουσθῇ τι περὶ αὐτῆς,) τῶν κακῶν, οἵτινες εἶναι πολλοί, τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες εἶναι δυνατοί, τῶν τυράννων, οἵτινες εἶναι ἀπροβούλευτοι καὶ δρυμεῖς· καὶ ἂν ἐξικνοῦνται αἱ δυνάμεις της εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἐμπερικλειομένων προβλημάτων, ἂς μὲ ἀναφέρῃ ὑπογράφουσα τὰ αἰτήματα ταῦτα, ἅπερ θέλω παραστήσει πρὸς τὴν σεβαστὴν Ἀρχὴν, μὲ τὸ νὰ μὴ δύναμαι νὰ τὴν διορίσω μόνος· καὶ ἂν λάβω τοιαύτην ἄδειαν, θέλω ἐκπληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν ἀμφοτέρων, βέβαιος ὢν, ὅτι θέλει διοργανίσει τὰ πάντα ἀσυγκρίτως καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ θέλει φιλοτιμηθῆ διὰ τῶν μέσων, ὧν ἔχει, εἰς τὸ νὰ πιστοποιήσῃ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλόν της ὑπὲρ πατρίδος καὶ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν ἐνόρκων ὑποσχέσεών της.

« Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἂν ἀδυνατῇ νὰ ὑποσχεθῇ τὰ ἐμπερικλειόμενα προβλήματα, εἴτε ἐκ φόβου τοῦ νὰ μὴ ἀκουσθῇ, εἴτε ἄλλου τινὸς ἐναντίου, ἂς ἀφήσῃ τὸν διαταχθέντα διοργανισμὸν, προστατεύουσα, οἷς οἷδε τρόποις, τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι διὰ τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν πραγμάτων. Ἡ δὲ Ὑψηλότης της εἰς τὴν εὐκταίαν ἐκείνην ὥραν, συνενωμένη μεθ' ἡμῶν, θέλει ἀκολουθήσει τὸ στάδιον τῆς δόξης, ἐνεργοῦσα ἤδη τὰ πάντα κρυφίως καὶ ἀπολαμβάνουσα τότε τοὺς καρποὺς τῆς φιλογενείας καὶ ζήλου της.

« Τὰ ἀνωτέρω, φίλτατέ μοι ἀδελφὲ, ἂς ἐπεξεργασθῇ μετὰ προσοχῆς μεγάλης, καὶ ἂς ἐξετάσῃ τὴν πατριωτικήν της καρδίαν, ἥτις ἐλευθέρα ἀπὸ πᾶν ἐναντίον καὶ ἀναζωπυρουμένη ἀπὸ τὸν ἀληθῆ ἔρωτα τῆς φιλογενείας, θέλει τὴν ὑπαγορεύσει τὰ χρέη της καὶ ὅσα ἀνάλογα.

Κισνόβιον τῇ 12 Ἰανουαρίου 1821.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(6) Ἰδοὺ τὸ γενόμενον πρακτικὸν τῆς ἑνώσεως.

«Ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι συναδελφοὶ, θέλοντες νὰ στερεώσωμεν περισσότερον τὴν ἀναμεταξύ μας φιλίαν καὶ ἀγάπην, ἀπεφασίσαμεν καὶ ἐγίναμεν Ἀδελφοποιητοὶ εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, εἰς τὸ ψωμὶ καὶ εἰς τὸ σπαθὶ, καὶ ἐκάμαμεν ὅρκον, ὁποῦ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἤμεθα ἀχώριστοι, νὰ κυτταζώμεθα ὡς μία ψυχὴ εἰς τόσα σώματα καὶ νὰ μὴ βάζωμεν αὐτὶ

εἰς τοὺς μουναφίκιδες, ὁποῦ ἤθελαν πηγαίνει εἰς ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς νὰ λέγουν λόγια διὰ τὸν ἄλλον, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν πίστιν καθαρὰν καὶ εἰλικρίνειαν ἀναμεταξύ μας· καὶ, ὅταν κανένας μας ἔχῃ κανένα παράπονον ἀπὸ τὸν ἄλλον, νὰ τὸ λέγῃ ἔμπροσθέν μας, διὰ νὰ τὸ ἐξετάζωμεν καὶ νὰ τὸ διορθόνωμεν μόνοι μας· ὅποιος δὲ ἀπὸ ἡμεῖς δὲν ἤθελε φυλάξῃ καθαρὰ τὴν ἀδελφοσύνην, ἢ εὐγάλῃ λόγον ἀπὸ ὅσα ὁμιλοῦμεν, ὁρκιζόμεθα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ τὸν κατατρέχωμεν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἕως θανάτου. Φανερόνομεν δὲ τὸν δεσμὸν τοῦτον καὶ εἰς τὸν Γενικὸν Ἐπίτροπον, τὸν μόνον ὁποῦ ἐγνωρίσαμεν καὶ γνωρίζομεν Ἀρχηγόν μας διὰ νὰ βεβαιωθῇ καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης του, ὅτι εἴμεθα μία ψυχὴ καὶ μία γνώμη, καὶ ἐπαναλαμβάνομεν τὸν ὅρκον μας νὰ ἤμεθα πρόθυμοι μὲ τοὺς ἀνθρώπους μας εἰς κάθε του προσταγὴν, χωρὶς νὰ ἐμποδιζώμεθα ἀπὸ τίποτε εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὅτι, ἐάν ποτε ἡ Θεία πρόνοια εὐδοκήσῃ, (τὸ ὁποῖον ἀπὸ καρδίας ὅλοι ἐπιθυμοῦμεν,) νὰ συγκατανεύσῃ ὁ Γενικὸς Ἐπίτροπος καὶ Ἀρχηγός μας εἰς τὴν πρόσκλησιν ὅλου τοῦ ἔθνους καὶ νὰ εὑρεθῇ εἰς τὸ μέσον μας, εἴμεθα ὅλοι ἕτοιμοι μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας ἀνθρώπους νὰ θυσιάζωμεν τὴν ζωήν μας διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ σεβαστοῦ ὑποκειμένου του, καὶ ὑποφαινόμεθα.

«Ἰάσιον τὴν 31 Ἰανουαρίου 1821.

«Γεννάδιος Ἱερομόναχος, Γεράσιμος Ὀρφανὸς, Γεώργιος Γάτζος, Βα»σίλης Μπαρλὰν, Πίμπασης Π. Κότζος, Κωνσταντῖνος Χατζῆ Λαζά»ρου, Εὐαγγέλης Θεοδοσίου, Γκίκας Γκουάνης, Γεώργιος Κούρτογλους, »Χατζῆ Γιώργης Χατζῆ Νικόλα, Σφέτκο Μίλκοβιτζ, Χατζῆ Δημή»τρης Θανάσου, ὁ ἐξ Ἀργυροκάστρου Μπίνμπασης Ἀναστάσιος Μαν»τζέτης, Γεώργιος Λασσάνης».

ΣΕΛΙΣ 106.

(α) Πρὸ τοῦ Σέκερη, ἤτοι τῇ 14 δεκεμβρίου 1820, ἔγραφον ἐκ Μόσχας τῷ Ξάνθῳ ὁ Πατσιμάδης καὶ Κομιζόπουλος: « . . . Καιρὸς νὰ ἀρχίσῃ ἡ θεώρησις τοῦ μπι«λάντζου (ἡ ἐπανάστασις) καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα. Οἱ ἀποτυχόντες (οἱ Σέρβοι) ἄρχι«σαν νὰ λογοφέρωνται μετὰ τοῦ ἀπαθοῦς (τοῦ Σουλτάνου) . . . Δὲν ἀμφιβάλλομεν «ὅτι οἱ Κύριοι (ἡ Ἀρχὴ) καὶ ὁ Καλὸς νὰ γράψουν παντοῦ νὰ φροντίσουν τὴν σύναξιν «βερεσεδίων (χρηματικῶν ὑποσχέσεων), καὶ ὁ οἰνοπλουτῶν (ὁ ἡγεμὼν Μολδαυίας «Σοῦτσος) πρέπει νὰ δείξῃ τὴν προθυμίαν του ».

(β) Ἰδοὺ ὅ,τι ἔγραφεν ὁ Ῥίζος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην συμβολικοῖς γράμμασι κατὰ τὴν 27 δεκεμβρίου 1820.

« Ταύτην τὴν στιγμὴν μᾶς ἦλθε διὰ σταφέτας ἡ εἴδησις, ὅτι ὁ Ἀλεκοβόδας πνέει τὰ λοίσθια. Οἱ ἰατροὶ ἀπελπισθέντες ἔπαυσαν τὰ ἰατρικά. . . .

« Ἂν ἀπέθανεν ὁ Ἀλεκοβόδας, ἀναγκαῖον διὰ τὴν Ἀδελφότητα τὸ νὰ γένῃ ἡγεμὼν εἰς Βλαχίαν ὁ Ἀρίσταρχος [Μιχαὴλ Σοῦτσος]· διότι θέλει γένει ὁ Δραγομάνος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀσημαντότατος (ἐνέει τὸν Ἰωάννην Καλλιμάχην). Ἐξ ἐναντίας ὁ Ἀρίσταρχος εἶναι ὅλος ἐνθουσιασμένος διὰ τὸ γένος, καὶ διωρισμένος εἰς Βλαχίαν θέλει πράξει μεγάλα κατορθώματα. Ὁ Μπεϊζαδὲ Κωστάκης (ὁ Μουρούζης) δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένῃ, διότι δὲν εἶναι δραγομάνος, καὶ διότι δὲν ἔχει τὸν Χαλέτην ».

(γ) Διὰ τῆς διαταράξεως ταύτης ἐνομίσθη δυνατὴ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Βλαχίας μετάθεσις τοῦ Μιχαὴλ Σούτσου· ὁ Ῥίζος ὅμως ἔγραφε τῷ Ὑψηλάντῃ. « . . . « Ὁ Ἀρίσταρχος μὲ εἶπε νὰ σᾶς γράψω, ὅτι δὲν ὠφελεῖ νὰ γένῃ κίνημα εἰς τὸν τόπον διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Ἀριστάρχου, ἀλλὰ ἤθελεν εἶναι συντελεστικώτερον, ἂν ἐγράφετε ἡ Ἐκλαμπρότης σας εἰς τὸν Στρωγανὼφ μὲ ἐπίτηδες ἐσταφέταν, ἀποδεικνύουσα τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μεταθέσεως τοῦ Ἀριστάρχου εἰς τὴν Βλαχίαν. Ὁ Στρωγανὼφ εἰς αὐτὸ τὸ ἐξτραορδινάριο κάζο ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ, ὅ,τι θέλῃ ».

ΣΕΛΙΣ 107.

(α) Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἀναλυτικὴ ἔκθεσις, ἰδιοχείρως γεγραμμένη ὑπὸ τοῦ Σούτσου συμβολικοῖς γράμμασι.

« Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ καὶ τρισεπέραστέ μοι φίλτατε ἀδελφέ.

« Τὸ ἀπὸ 12 ἰανουαρίου περιπόθητόν μοι ἀδελφικόν της λαβὼν, ὅλος χαρᾶς ἐνεπλήσθην. Δὲν χάνω τὸν καιρόν μου εἰς πολυλογίας ἐκφράσεων εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστήσεως ψυχικῆς. Τοῦτο ἀμοιβαίως τοὐντεῦθεν περιττὸν, ἀδελφὲ φίλτατε, καθότι ἡ μὲν Ἐκλαμπρότης της ὅλος ζῆλος εἶναι, ὅλως ἀγάπη τῆς πατρίδος, καὶ ἑπομένως κάθε ἔπαινος εἶναι ὑποδεέστερος αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ δὲν τὴν τζεδέρω, ἀδελφέ μου ἀγαπητὲ, συγχώρησόν μοι ἵνα τὸ εἰπῶ, τελείως εἰς τὰ αὐτὰ συναισθήματα· πλὴν κατὰ τὴν κατάστασίν μου, κατὰ τὰς περιστάσεις, εἰς ἃς εὑρίσκομαι, καὶ κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ δεσίματος τῶν χειρῶν μου ἠμπορῶ νὰ ἐνεργήσω καὶ νὰ ἐκτανθῶ, κατὰ τοῦτο διαφέρομεν πολὺ, τὸ ὁμολογῶ· πλὴν τί τὸ ποιητέον ;

« Ἀδελφέ μου τρισεπέραστε, τὸ εἶπον ἅπαξ, τὸ ἐπαναλέγω διὰ τελευταίαν φορὰν, ὅτι δὲν ἐσφάλησα τὰ μάτια μου εἰς τόσους καὶ τόσους κινδύνους, τοὺς ὁποίους τόσον καλὰ ἐκθέτει ἡ Ἐκλαμπρότης της, καὶ ἐμβῆκα εἰς τὴν Ἑταιρίαν. Ἄρα ὅλος τῆς πατρίδος μου εἶμαι, καθὼς εἶπον καὶ τῷ κὺρ Γεωργίῳ Λασσάνῃ, καὶ δὲν ἔχω τίποτε ἴδιόν μου, ἀλλ' ὅλα εἶναι αὐτῆς τῆς δυστυχοῦς καὶ ἐν ὀλίγῳ εὐτυχεστάτης, ὡς ἐλπίζω, φιλτάτης μου πατρίδος. Γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ ! Λέγω δὲ ὅτι θεωροῦσα ἡ Ἐκλαμπρότης της τὴν πολιτικήν μου τωρινὴν στάσιν,

δὲν πρέπει μήτε νὰ παραζενευθῇ, μήτε νὰ μὲ μεφθῇ διὰ τὰ διὰ τοῦ φιλτάτου μου ἀδελφοῦ Ἰακωβάκη προβληθέντα, ἀλλὰ μάλιστα νὰ μὲ ἐπαινέσῃ διὰ τὴν φροντίδα, ὁποῦ ἔχω περὶ τοῦ γενικοῦ σκοποῦ. Καθὼς λοιπὸν ἐγὼ μετὰ μεγίστης προσοχῆς ἀνέγνων καὶ ἐσκέφθην τὰ ἐκτεθέντα μοι ἤδη τωόντι ἐν εἰλικρινείᾳ παρὰ τῆς Ἐκλαμπρότητός της, οὕτω, παρακαλῶ, καὶ ὁ φίλτατός μου ἀδελφὸς νὰ ἀναγνώσῃ μετὰ τῆς αὐτῆς προσοχῆς τὰ ἤδη ἐν ἄκρᾳ εἰλικρινείᾳ γραφόμενα· καὶ, ἂν γράφω τι φρόνιμον καὶ λυσιτελὲς, νὰ τὸ ἐγκρίνῃ καὶ νὰ τὸ ἐπικυρώσῃ μὲ τὴν ψῆφόν της· ἂν δέ τι παράλογον καὶ ἀσύμφερον ἐξ ἀγνοίας τῶν γενικωτέρων πραγμάτων καὶ τοῦ ὅλου διοργανισμοῦ, καθότι *νοβὶς ἀρκὸρ* (*novice encore*), νὰ μὲ τὸ συγχωρήσῃ, νὰ μὲ φωτίσῃ εἰλικρινῶς καὶ ἐλευθέρως, καὶ ἑπομένως νὰ τὸ ἀποβάλῃ καὶ νὰ τὸ ἀποδοκιμάσῃ. Τοιαύτη πρέπει νὰ ἦναι τοὐντεῦθεν ἡ ἀλληλογραφία μας, καὶ ἐπὶ βάσει στερεᾷ τοὐντεῦθεν τοιαύτης εἰλικρινείας καὶ πεποιθήσεως τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ ἄρχομαι τῆς ἀπαντήσεως.

« Α^ον. Εὐγνωμονῶ διὰ τὴν διάθεσίν της καὶ ἀδελφικήν της ἀγάπην περὶ μυστικότητος τῆς εἰσαγωγῆς μου. Καὶ τωόντι ἀναγκαιότατον τὸ τοιοῦτον. Ἡ κατ' ἐμοῦ τῶν λεγομένων ὁμογενῶν λύσσα εἶναι ἐκ πείρας μοι γνωστή. Τὰ ὅσα κάμουν καὶ ἔκαμαν, καὶ αὐτὰ ὅλα μοι γνωςά· πλὴν τί τὸ ποιητέον; Τοὺς ἀφίνω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ παντεπόπτου ὀφθαλμοῦ. Δὲν λυποῦμαι ὅμως διὰ τὰ κατ' ἐμοῦ γενόμενα, ἀλλὰ λυποῦμαι βλέπων, ὅτι τυφλῶντες ἀπὸ τὸ πάθος, ἀφανίζουσι τὸ γένος μας. Τὸ ἀξίωμα, εἰς ὃ εὑρίσκομαι, εἶναι μὲν τῶν ἀπροβουλεύτων τυράννων καὶ σκληρῶν, πλὴν μὲ τὸ ἔλεος τοῦ ἁγίου Θεοῦ ὑπὸ τῇ σκιᾷ τοῦ δικαιοτάτου ἰμπεράτορος Ἀλεξάνδρου. Ὑπὸ τοιαύτῃ αἰγίδι εὑρισκόμενος, ἐλπίζω νὰ μὴν ἠμποροῦν νὰ μὲ πειράζουν ἄνευ ἀποδείξεων τρανωτάτων, ἐγγράφων δηλαδή. Αὐταὶ αἱ ἀποδείξεις θείᾳ χάριτι μόνον εἰς τὰς χεῖρας εὑρίσκονται τοῦ ἐκλαμπροτάτου φιλτάτου μοι ἀδελφοῦ. Ἄρα δὲν φοβοῦμαι κατὰ τοῦτο. Ὅλη ἡ τέχνη εἶναι, τοιαύτας ἀποδείξεις νὰ μὴ δώσωμεν ἐντεῦθεν εἰς τοὺς ἐναντίους, ὅπερ καὶ τὸ ἐλπίζω μὲ τὴν ἔμφρονα κοοπερατζιόνε μας. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ μὲ καταδικάσῃ διὰ τὰ μηνυθέντα διὰ τοῦ φίλου Ἰακωβάκη, καθότι τὸ πνεῦμα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ διοργανισμοῦ ὁποῦ εἶχεν ἀρχήσει, θαυμάσιον, ὡραῖον καὶ κάλλιστον· πλὴν, ἀδελφέ μου ἀγαπητὲ, ὁ τρόπος μὲ εἶχε φανῇ ὄχι ἀδετάτος εἰς τὴν λογιαλιτέ. Ἡ Ἐκλαμπρότης της, μὴ εὑρισκομένη ἐδῶ εἰς τὴν ἐνέργειαν, δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸ διενεργήσῃ μὲ τὴν ἀναγκαίαν

σιρκονσπεσζιόνε πρὸς τὸ ἐδῶ πολίτευμα, ὅπερ, ὅσον σμικρὸν καὶ περιωρισμένον εἶναι, τόσον καὶ δελικάτον καὶ δυσκατάγνωστον διὰ τὴν σμικρότητά του ἔμνεισκε. Ἄρα ἡ ἐνέργεια τοῦ πράγματος εἰς ἐπιμέλειαν ἰδιωτῶν, πιστῶν μὲν, μὴ δυναμένων ὅμως κρῖναι καὶ ἐπικρῖναι τὰ πράγματα, ἑπομένως καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν, αὕτη ἡ ἐκτέλεσις, ὅσον κρυφία καὶ ἂν ἤθελεν εἶναι, πάντοτε ὅμως φανερὰ ὡς πρὸς τοὺς ἐντοπίους. Οἱ ἐντόπιοι, βλέποντες νὰ διενεργῆται ἕνα τοιοῦτον γενικώτερον πρᾶγμα, εἴπετο ἢ νὰ ὑποπτευθῶσιν, ὅτι ἡ ἐξουσία βαίνει τῇ θελήσει τῶν ἐνεργούντων, ὅπερ ὀλεθριώτατον, ἢ νὰ ὑποπτευθῶσί τι ἄλλο [καὶ] νὰ ἔλθωσι νὰ δώσωσιν εἴδησιν εἰς τὴν ἐξουσίαν· καὶ τότε ἡ ἐξουσία δὲν ἤθελεν εἶσθαι κομπρομέση, ἐκλέγουσα ἓν τῶν δύο, ἢ τὸ ἐμπόδιον δηλαδὴ τῆς ἐκτελέσεως, ἢ τὴν σιωπήν; Ἂν τὸ πρῶτον, ὀλέθριον πρὸς τὸν κοινὸν σκοπόν· ἂν τὸ δεύτερον, ἐπιβεβαίωσις τῆς ἰδέας των.

« Αὐτὰ μοὶ φαίνεται νὰ ἦναι ἀληθινὰ, φίλτατέ μοι ἀδελφέ· τοὐλάχιστον αὐτὰ μὲ ἠνάγκασαν νὰ κάμω τὰς διὰ τοῦ Ποστελνίκου ὀψερβατζιόνας, καὶ μὲ φαίνεται νὰ ἦναι ἀπὸ ζῆλον καὶ ἔρωτα τῆς πατρίδος μου. Ἄλλο κανένα ἐντερέσον, μαρτύρομαι τὸν Θεὸν, δὲν εἶχα, μήτε ἔχω, οὔτε ἔξομαί ποτε. Ὅταν δὲ γίνῃ τὸ πρᾶγμα μὲ τὸν τρόπον, ὁποῦ ἐκθέτω εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον τῶν ἀπαντήσεών μου εἰς τὰ προβλήματά της, μοὶ φαίνεται, ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς ὅσον τὸ δυνατὸν θέλει κατορθωθῆ, τὸ δὲ πρᾶγμα θέλει σκεπασθῆ μὲ τὸ εὔλογον πρόσχημα τῆς ἐξουσίας. Ἡ ἐπίκρισις καὶ ἀπόφασίς της θέλει εἶναι καὶ ἡ ἐδική μου θέλησις.

« Εἰς τὸ Β'. δηλαδὴ τὸ περὶ ἰνστρουτζιόνων τοῦ κὺρ Γ. Λασσάνου, ἀποκρίνομαι, ὅτι πρὸ μικροῦ εἶδον αὐτάς. Τῳόντι, ἐν εἰλικρινείᾳ τῇ γράφω, ὅτι εἰς ἄκρον μὲ ἤρεσαν· εἶναι νοὸς ὀρθοῦ καὶ λαμπροῦ γεννήματα, νοὸς δὲ, εἰς ὃν ἔχει τὰς ἐλπίδας τώρα ὅλον τὸ γένος μου. Τοῦτο ἀρκετὸς ἔπαινός μοι φαίνεται. Ὅμως τὸ παρὸν κεφάλαιον νὰ ἦναι συνδεδεμένον μὲ τὸ προεκτεθέν· καὶ ὅταν δὲν ἐγκρίνῃ ἡ φιλτάτη μοι αὐτῆς κορυφή της εἰς τὰ προβλήματα τῆς ὀψερβατζιόνας μου καὶ τὰ ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ μου ἐκτεθειμένα, τότε ἐκεῖναι αἱ ἰνστρουτζιόναι ἀνάγκη νὰ ἐνεργηθῶσι. Ἑνόνω δὲ, ἀδελφέ μου ἀγαπητὲ, καὶ τὸ τρίτον κεφάλαιον τοῦ γράμματός της εἰς αὐτὸ, καθότι ἔχει συνάφειαν.

« Βλέπω νὰ ἔχῃ πρεμούραν εἰς τὴν ἐνέργειαν. Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια δὲν ἠμπορεῖ νὰ βραδύνῃ, ἢ νὰ ἐπιφέρῃ ἀργοπορίαν εἰς τὸν γενικὸν σκοπὸν, καθότι τὸ δυσχερὲς εἶναι ἡ διοργάνισις τῶν ποτέρων κατὰ τὰ καθε-

στῶτα, ὡς μὴ ὤφελε, τοπικὰ ἔθιμα, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν τῶν ποτέρων εἰσοδήματα διὰ τοὺς λόγους, ὁποῦ ἐξέθεσεν ἐν συνόψει εἰς τοὺς ἐκλαμ· προτάτους φιλτάτους μοι ἀδελφοὺς, τόν τε πρίγκιπα Νικόλαον αὐτάδελφόν της καὶ πρίγκιπα Κατακουζηνὸν, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ νὰ γλυκοασπασθῇ ἐκ μέρους μου, ὁ φίλος Ἰακωβάκης. Εἰς τὸ σχέδιον τῆς διοργανίσεως ἀσχολοῦμαι ἤδη· ἅμα δὲ ὁποῦ ἐνεργηθῇ, ἀμέσως ἡ καταγραφὴ καὶ ἐφέλκυσις τῶν εὑρισκομένων ἐν Μολδαυΐα ὁπλοφόρων· καὶ γίνεται ἐν διαστήματι δεκαπέντε ἡμερῶν τὸ πολὺ, καὶ ἐνεργεῖται, καὶ ἔχουσα τὸ πρόσχημα τῆς γενικῆς ἐγγυήσεως τῶν τοιούτων ἐκ μέρους τῆς ἐξουσίας, δὲν δίδει καμμίαν ὑπόνοιαν. Ἆρα ἂς μὴ καρδιοκτυπᾷ ἡ φιλτάτη μοι Ἐκλαμπρότης. Ἡ ἐνέργεια τῆς συνδρομῆς τῶν συναδελφῶν ἐκείνη δὲν ἔπαυσε· γίνεται καὶ γενήσεται· μάλιστα ἔχω ἀνὰ χεῖρας καὶ μίαν περιουσίαν ἑνὸς ἀποθανόντος Ἀδὰμ, καὶ ἐκείνη ἐλπίζω νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐφορείαν μίαν ἱκανὴν ποσότητα. Τὸ τῶν τροφίμων ἐμπεριέχεται εἰς τὰς περὶ προβλημάτων ἀπαντήσεις μου. Διὰ τοῦτο λέγω, ἀδελφέ μου, ὅτι, ἐν ὅσῳ ἔχεις αὐτὸν ὁποῦ σὲ γράφει, καὶ αὐτὸς ἔχει τὴν ψυχὴν εἰς τὸ σῶμα, μὴ ὑποπτεύηται. Ἀλλαχοῦ πρέπει νὰ στραφῇ ἡ φροντίς σας. Εἰς τὸ ἑδῶ μήτε ὑποψίαν καμμίαν ἔχετε, μήτε μεγάλους φόβους καὶ κόπους θέλετε καταβάλλει, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι εὐπειθὴς εἰς ὅλας σας τὰς προσταγάς. Ἡ δυσχέρεια εἶναι διὰ ἐμὲ, καὶ ὁ φόβος καὶ ὁ κόπος· πλὴν ὅλα τὰ θυσιάζω εἰς τὴν φίλην μου πατρίδα καὶ εἰς τὸν φίλτατόν μου ἀδελφὸν πρίγκιπα Ὑψηλάντην· ἔχω χαρακτῆρα, καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτὴρ θέλει παύσει μετὰ τὴν ἀποβίωσίν μου· διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐχθροί μου πολλοί. Ἂς κρίνῃ λοιπὸν καὶ ἂς ἐπικρίνῃ, παρακαλῶ, μὲ τὴν βαθύνοιάν της ὅλα αὐτὰ καὶ τὰς ἀπαντήσεις μου εἰς τὰ προβλήματα· καὶ, ἂν τὴν ἀρέσουν αἱ ἐπιδιορθώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἠμπορῶ νὰ δεχθῶ τὰ προβλήματα, ἂς τὰ συνθέσῃ κατὰ κεφάλαιον καὶ ἂς μοὶ τὰ στείλῃ ἀμέσως, διὰ νὰ τὰ ὑπογράψω, καὶ ὕστερον θέλει τὰ ἀδρεσάρει, ὅπου δεῖ καὶ θέλει ἡ Ἐκλαμπρότης της.

«Ἂς μοὶ συγχωρήσῃ δὲ, παρακαλῶ, νὰ τὴν κάμω μίαν ἐπίκρισιν, ἥτις μοὶ φαίνεται νὰ ἦναι ἀναγκαῖον νὰ τῇ ἐκτεθῇ, διὰ νὰ μοὶ κάμῃ τὴν εὐεργεσίαν νὰ μοὶ τὴν ἐξηγήσῃ, διὰ νὰ ἠξεύρω τὰ χρέη μου καὶ τὸ πολίτευμά μου, καὶ πρὸς τούτοις νὰ τὴν δείξω καὶ τὰς μεγάλας ὠφελείας, ὁποῦ στοχάζομαι ἐκ τούτου εἰς τὸ γενικὸν πιάνο καὶ εἰς τὴν κατὰ διαφόρους λόγους ὠφέλειαν τῶν σκοπῶν μας. Ἐκ τούτου δὲ ἂς ἐννοήσῃ ὁ ἀδελφός μου, πῶς ἐν εἰλικρινείᾳ τὰ πάντα ἐκθέτω.

«Στοχάζομαι καὶ ὑποθέτω, εἰς ὅσα δὲν ἔχω λάθος, φίλτατε ἀδελφὲ, ὅτι τὸ Ῥωσσικὸν κράτος, καίτοι διαφεντεῦον καὶ ὑπερασπιζόμενον τὸ πεπτωκὸς γένος μας, καθὼς ἔχομεν δείξεις τρανωτάτας, καὶ μάλιστα τὸ νὰ θελήσῃ νὰ τζεδέρῃ εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν Ἐκλαμπρότητά της, στοχάζομαι, λέγω, ὅτι δὲν θέλει διὰ ἀνωτέρας θεωρίας καὶ πολιτικὰς οὐσιώδεις ρελατζιόνας εὐρωπαϊκὰς νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶχε μήτε κἂν ἰδέαν τῶν ἐνεργηθησομένων. Ἔπεται ἄρα καὶ ἡ τῆς Ἐκλαμπρότητός της ἀπὸ Ἰάσιον ἐφετὴ δίοδος μετὰ τὴν ἐξπλοζιόνε τὴν γενικωτάτην. Ἂν λοιπὸν ἡ βάσις αὐτὴ ἦναι ὀρθὴ, ἔπεται ἄρα καὶ ἐγὼ ὡς χρέος μου νὰ φυλάξω τὴν αὐτὴν γραμμὴν, ὡς ὀφείλων καὶ ἐγὼ νὰ φυλάττω τὰς αὐτὰς παρατηρήσεις διὰ τὸν λόγον τῆς πεντετζιόνας τῆς αὐλῆς εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους. Ἂν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, παρακαλῶ νὰ ἔχω φωτιστικήν μοι ἀπόκρισίν της, καὶ ὑπόσχομαι, ὅτι, μὰ τὸν ἱερὸν δεσμόν μας, ἄνθρωπος δὲν θέλει ἠξεύρει τι. Ὑπόσχομαι δὲ, ὅτι θέλω μετέλθει τὸν τρόπον μου κατὰ πάντα ἀδετάτον μὲ τὰς ἀνωτάτας βουλήσεις καὶ ὁδηγίας. Λέγω δὲ, ὅτι τὸ τοιοῦτον, ἂν οὕτως ἔχω καὶ ἰδέαν καὶ προσταγὰς περὶ τούτου, θέλει χρησιμεύσει τὰ μέγιστα εἰς τὸ σκοπούμενόν μας· καθότι ὑποθέτω, τῆς αἰσίας ἐπιχειρήσεως γενομένης, ἡ μὲν προτέτζια φυσικῶς θέλει δώσει δικαιώματα ὀκουπατζιόνας προβιζουαρεμάν· ἡ δὲ τύχη τῶν δύο αὐτῶν πρετζιπάτων θέλει ἀποφασισθῆ μετὰ τὴν σὺν Θεῷ ἁγίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὅλου εὐτυχοῦς καὶ σωτηρίου ἔργου. Ἄρα, ὅταν ἡ διοίκησις τοῦ εὑρεθέντος διοικητοῦ, ἐμφρόνως φερομένου, ἤθελεν ἐπικυρωθῆ, ὡς καὶ ἤδη ἐπικυρωμένη καὶ ἀνεγνωρισμένη οὖσα, αὕτη, λέγω, ἡ διοίκησις, φρονῶ, ὅτι θέλει συμβάλλει τὰ μέγιστα καὶ κατὰ τὰς τροφὰς καὶ κατὰ τὰ ἄσπρα εἰς τὴν ὁλομέλειαν τοῦ γένους. Τότε θέλω ἠμπορέσει νὰ βοηθήσω συστηματικῶς, ἀδελφὲ ἀγαπητέ. Μαρτύρομαι δὲ τὸν Θεὸν, ὅτι ὄχι ἀπὸ αἰσχροκέρδειαν, μήτε ἀπὸ κενοδοξίαν τὰ γράφω· αὐτὰ εἶναι πάθη ὁποῦ δὲν τὰ γνωρίζω· ἀλλ' ἀπὸ ἔρωτα τοῦ νὰ ἐκδουλεύσω κατὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἡ μέχρι τοῦδε ἀνατροφή μου δὲν μὲ ἐπιτρέπῃ νὰ δουλεύσω τὴν πατρίδα κατὰ τὸν τρόπον, ὁποῦ θὲ νὰ δουλεύσῃ καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης της.

«Ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, ἐν εἰλικρινείᾳ τὰ πάντα γράφω. Ἂν αὐταὶ αἱ ἐπικρίσεις μου δὲν εἶναι ὀρθαὶ, ἐλευθέρως ἂς μοὶ τὸ γράψῃ, παρακαλῶ. Διὰ τζίφρας γράφω στοχαζόμενος, ὅτι εἶναι σιγουρότερον. Ἐν τοσούτῳ παρακαλῶ νὰ κοντεσεντέρῃ εἰς αὐτὸ, καθότι θέλει γίνῃ παραίτιον μεγάλης ἡσυχίας μου. Ἠξεύρει κάλλιστα, ὅτι ἔχω ἀδελφὸν εἰς

τὴν Πόλιν καὶ συγγενεῖς. Παρακαλῶ ἐπομένως νὰ μοὶ στείλῃ ἓν γράμμα της, πρὸς ὅποιον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐφόρων ἤθελεν ἐγκρίνει ἡ Ἐκλαμπρότης της, προστακτικὸν τοῦ νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Νικολάου, ὅστις καὶ ἐντὸς ὀλίγου θέλει γίνει συναδελφὸς, διὰ νὰ τῷ δοθῇ ἓν καράβι τῆς Ἀδελφότητος εἰς τὴν δισποζιτζιόνε διὰ τὸν προσήκοντα καιρόν· αὐτὸς δὲ ὁ Ἔφορος νὰ ἔχῃ τὴν φροντίδα νὰ ἰδεάσῃ τὸν ἀδελφόν μου. Τοῦτο ἐπιμόνως τῆς τὸ παρακαλῶ· μὲ τοῦτο θέλει μὲ ὑποχρεώσει μεγάλως.

«Τελειόνω, ἀδελφὲ, ἀφιερόνων καὶ τὴν ὑπόληψίν μου, καὶ τὴν ὕπαρξίν μου, καὶ τὴν φαμελίαν μου καὶ τὴν ἡσυχίαν ὅλων τῶν ἐγκατοίκων τοῦ ἐμπιστευθέντος μοι μέρους, διὰ τοὺς ὁποίους εἶμαι ὁ ἴδιος ρεσπονσάμπιλες, εἰς τὴν γενναιότητα τοῦ χαρακτῆρός της, εἰς τὴν τιμήν της καὶ εἰς τὴν ἱερὰν ἀδελφότητα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

«Ἰάσιον τῇ 24 ἰανουαρίου 1821.

«ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΥΤΣΟΣ ΒΟΕΒΟΔΑΣ».

(6) Ἰδοὺ ἡ ἐπὶ τῶν προβλημάτων τοῦ Ὑψηλάντου ἐξήγησις τοῦ Σούτσου. Ἐγέγραπτο δ' ὡσαύτως συμβολικοῖς γράμμασι παρὰ τοῦ ἰδίου.

«Αον. Δεκτὸν κατὰ πάντα· προσαρμόζω μένων ἐν τοσούτῳ μὲ τὰς ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ ἐκτεθειμένας ὀψερβατζιόνας, δηλαδὴ πρόθυμος βεβαίως ἐκτελεστὴς ἁπασῶν τῶν προσταγῶν τῆς Ἀρχῆς εἰς πᾶσαν ὥραν, καθ' ὅ,τι δηλαδὴ ὁ ὅρκος μου ἀπαιτεῖ· πλὴν ἀναγκαῖόν μοι φαίνεται, ὅλαι αἱ τοιαῦται προσταγαὶ νὰ ἦναι προσαρμοσμέναι δηλαδὴ μὲ τὰ κοινὰ χρέη, ὁποῦ τὸ ὑπούργημά μου ἀπαιτεῖ διὰ τοὺς προεκτεθέντας ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ μου λόγους.

«Βον. Κατορθωτὸν μὲ τὸν τρόπον τοῦ διοργανισμοῦ, ὁποῦ μέλλω νὰ κάμω τῶν ποτούρων· πλὴν ὁ ἀριθμὸς ἄγνωστος, καθότι οἱ εὑρισκόμενοι εἰσέτι ἀδελφοὶ, καὶ κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τὸν ὀρθὸν, μόλις 3000 νὰ εὑρίσκωνται ὁπλοφόροι· τοῦτο δὲ μετὰ τὴν καταγραφὴν θέλει γίνῃ φανερὸν πρόσχημα εὐλογώτατον, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ αἴτιον παραμικροτέρας ὑπονοίας, εἶναι τὸ παρακατιὸν, ὅτι δηλ. μὲ τὸ νὰ πλησιάζῃ ἡ πρώτη ἄνοιξις, καὶ ἔθος παλαιὸν τῶν ὅσοι εἶναι ἄνεργοι καὶ καπουσούζιδες, νὰ εὐγαίνωσιν εἰς λεηλασίας, διὰ τοῦτο ἡ ἐξουσία, μὲ τὸ νὰ μὴ ἠμπορῇ τάχα νὰ διώξῃ τοὺς τοσούτους καὶ τοιούτους ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν τόπον, προστρέχει εἰς τὸ νὰ νοικιά-

σῃ τὰς ποτούρας, αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ μὲ τὰ ὀτζάκια ἔχουν νὰ πάρουν τοὺς ἐγγυητὰς τάχα ὅλων τῶν τοιούτων, καὶ νὰ τοὺς καταγράψουν πέρνοντες τὰς ἐγγυήσεις ἑκάστου. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ διοργανισμὸς καταντᾷ πολλὰ εὔκολος, χωρὶς νὰ γίνῃ παραίτιος τῆς μικροτέρας ὑπονοίας. Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἔχουσιν ὅλοι τὰ ἅρματά των κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ μέρος φυσεκίων. Ἐν καιρῷ δὲ εὔκολον νὰ κατορθωθῶσιν ἐν ὀλίγῳ διαστήματι τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια, οὐχὶ δὲ νῦν, καθότι κάθε πολεμικὴ παρασκευὴ *en gros* εἶναι παραιτία ὑπονοίας. Τὸ δὲ τῶν τοπιῶν εἶναι διόλου ἀδύνατον διὰ τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν τε καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀνθρώπων.

«Γον. Τὸ τρίτον κατὰ πάντα δεκτὸν, καὶ μήτε ὀψερβατζιόνε δὲν χωρεῖ.

«Δον. Καὶ αὐτὸ κατὰ πάντα δεκτὸν, ὅπερ καὶ γίνεται καὶ θέλει γίνῃ·

«Εον. Τῇ ὑπεσχέθην ἅπαξ, ὅτι ὅλη ἡ περιουσία μου εἶναι τοῦ γένους μου· ἄρα μήτε λόγος δὲν χωρεῖ εἰς τὸ πέμπτον. Πλὴν ἠξεύρει τὴν ἀλλόκοτον ἔλλειψιν τῆς μονέδας· καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἄμεσος καὶ τῶν ἑξακοσίων χιλιάδων εὕρεσις εἶναι ἀδύνατον· ἐκ διαλειμμάτων δὲ ὅσα κατορθώσω, τόσον ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαβάσεώς της, ὅσον καὶ μετὰ τὴν διάβασίν της, ὑπόσχομαι καὶ νὰ δίδω καὶ νὰ στέλλω. Κατὰ τοῦτο ἂς μὴν ἀμφιβάλλῃ. Ἐν τοσούτῳ ἄφευκτος μία προσταγὴ εἰς τὸν ἐδῶ Πιζάνην, ὅτι νὰ σφαλνᾷ ὀλίγον τὰ μάτια του εἰς μερικὰ ἐπιχειρήματά τινων, τὰ πρὸς ὠφέλειαν τῆς διοικήσεως. Τοῦτο δὲν προδίδει μήτε τὸ πρᾶγμα, μήτε δεικνύει τελείως τὴν αἰτίαν· ὠφελεῖ δὲ τὰ μέγιστα, καθότι οἱ ἄρχοντες δὲν εὑρίσκουν πρόσωπον ἀπὸ αὐτὸν, ἐγὼ δὲ, μὲ τὸ νὰ πονῶ τὸν τόπον, ὡσὰν ἴδιά μου παιδιὰ, βεβαίως ξεπέτσωμα δὲν θέλω κάμει. Τοῦτο τὸ ὑπόσχομαι φορμελμάν.

«ΣΤον. Αὐτὸ τὸ ὑπόσχομαι ἐν ἄκρᾳ εὐκολίᾳ καὶ μὲ τρόπον τοῦ νὰ μὴ δώσω τὴν παραμικροτέραν ὑπόνοιαν. Διὰ νὰ κατορθωθῇ ὅμως, πρέπει νὰ μοὶ γράψῃ, ἀπὸ ποῖον δρόμον θὲ νὰ γίνῃ ἡ διάβασις, διὰ νὰ ἠξεύρω. Συμβουλεύω δὲ ἀπὸ Λιόβας, καθότι ἐκεῖ καὶ οἱ ζαχιρέδες εὔκολοι, καὶ ὁ τρόπος, ὁποῦ θὲ νὰ ἐπιχειρισθῶ ἐκεῖ, εἶναι κατορθωτὸς πρὸς τὰ κάτω καδιλίκια, καθότι λογισθήσεται, ὅτι τὸ κάμνω διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς πόλεως· πρὸς τούτοις καὶ τὸ Φωξάνι κοντήτερα. Ἐμέτρησα δ' ἐν τοσούτῳ, ὅτι εἰς τριάντα χιλιάδας, ὡς μοι γράφει, ἀνθρώπους διὰ 10 ἡμέρας 1500 κοιλὰ τοπικὰ φθάνουν. Γράψετέ μοι, ἂν ἦναι ἀρκετά· πρὸς τούτοις καὶ πόσα ζῶα μεγάλα χρειάζονται. Αὐτὸς

ὁ ὑπολογισμὸς πρέπει νὰ γίνῃ πολλὰ ὀγλίγωρα, καὶ νὰ μοὶ σημειωθῇ.

Ζον. Τοῦτο, φίλτατε ἀδελφὲ, εἶναι ἀδύνατον, καὶ ἴσια διὰ τὸν λόγον ὁποῦ γράφει τοῦ μακαρίτου πατρός της, καθότι ἐκεῖνο ἄνοιξε τὰ μάτια τῶν βαρβάρων καὶ εἶναι πολλὰ προγεκτικόν.

«Αὐτὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν ὧν δύναμαι νὰ ὑποσχεθῶ. Ἂς τὰ ἐπικρίνῃ καὶ ἂς μοὶ σημειώσῃ τὴν ἀπόφασίν της».

ΣΕΛΙΣ 108.

(α) Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολὴ τούτου διὰ γραμμάτων συμβολικῶν, καὶ περὶ ἄλλων προσέτι διαλαμβάνουσα ἀντικειμένων.

«Ἰάσιον 25 Ἰανουαρίου 1821.

«Ἄργησεν ὁ Ἡγεμὼν νὰ σᾶς ἀποκριθῇ, πρῶτον διὰ νὰ σκεφθῇ ὡρίμως τὰ πράγματα, καὶ δεύτερον ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλέκο Βόδα εἶχε πολλὰ γραψίματα εἰς πολλούς. Ἡ μετάθεσις τοῦ ἡγεμόνος εἰς Βλαχίαν εἶνε ἀδύνατος κατὰ τὰς στιπουλατζιόνας. Εἰς τοῦτο εἴμεθα ὑπερπληροφορημένοι. Ὁ Μινίστρος, κατὰ τὰς ἰνστρουτζιόνας του, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μετάθεσιν· ἤθελε λοιπὸν προσκρούσῃ μεγάλως ὁ Ἡγεμὼν εἰς τὴν κούρτην τῆς Ρωσσίας, ἂν ἔκαμε κανένα κίνημα κ' ἐσάλευεν ἀπὸ τὸν τόπον του.

«Τὸν Τζούνη παρήγγειλα ἀπὸ μέρους τοῦ Ἡγεμόνος νὰ μὴ εἰπῇ τίποτε εἰς τὸ ἐν Βλαχίᾳ στρατιωτικὸν ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ Ἡγεμόνος, διότι ὄχι μόνον δὲν θέλει ὠφελήσῃ, ἀλλὰ καὶ θέλει βλάψῃ τὰ μέγιστα καὶ τὸν Ἡγεμόνα καὶ τὰ ἰντερέσα τῆς Ἀδελφότητος.. Ὁ Πίνη εἶναι, ὡς φαίνεται, ὑπὲρ τῶν Ἀλεκοβοδικῶν πραγμάτων. Τὰ κινήματά του οὕτω τὸν ἀποδεικνύουν. Ἴδωμεν, τὶ ἔχει νὰ τρέξῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

«Προχθὲς ἦλθεν ὁ γέρων Ριζνοβάνος ἔντρομος εἰς τὸν Ἡγεμόνα, καὶ τὸν εἶπε μυστικῶς, ὅτι πολλοὶ Ἀρβανῖται ἀκέφαλοι καὶ χωρὶς ἐγγύησιν κάθηνται εἰς τὰ χάνια τοῦ Ἰασίου· ἐρωτηθέντες, διὰ τί κάθηνται οὕτω συναθροισμένοι καὶ χωρὶς ἔργον; ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἔχουν σκοπὸν νὰ ἀπέλθουν εἰς τὴν πατρίδα των τὴν ἄνοιξιν ὅλοι ὁμοῦ. Ἡ τοιαύτη ἀπόκρισις ἐνέβαλεν εἰς ὑποψίαν μεγαλητέραν τοὺς ἐδῶ, καὶ ἐζήτησεν ὁ Ριζνοβάνος ἀπὸ τὸν Ἡγεμόνα νὰ διωχθῶσιν οἱ τοιοῦτοι. Ὁ Ἡγεμὼν τὸν ἀποκρίθη, ὅτι θέλει ἐξετάσῃ περιέργως τὸ πρᾶγμα. Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἦλθεν ὁ Ἅγας ἀδελφὸς τοῦ Μητροπολίτου, καὶ

εἶπε τὰ αὐτά. Ὁ Ἡγεμὼν ἀπεκρίθη τέλος πάντων, ὅτι τὸ νὰ διώξῃ τόσους ἐνταυτῷ εἶναι ἐπικίνδυνον· νὰ τοὺς ἀφήσῃ πάλιν χωρὶς ἐγγύησιν, ὡσαύτως κινδυνώδες· στοχάζεται λοιπὸν, ὅτι ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ μὴ διασπαρθοῦν τὴν ἄνοιξιν εἰς τὴν Τζάραν καὶ γένουν λῃσταὶ, νὰ διορίσῃ ταῖς ποτέραις, διὰ νὰ τοὺς δέσῃ μὲ ἐγγύησιν τῶν ὀτζακιῶν καὶ νὰ τοὺς διαμοιράσῃ ἐνταυτῷ εἰς ὅλην τὴν Τζάραν, καὶ μὲ τὸν διορισμὸν νὰ τοὺς ἀδυνατήσῃ. Ὁ Ῥιζνοβάνος ἄρχισε νὰ προβάλλῃ δυσκολίας λέγων, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ ἡ Τζάρα νὰ σηκώσῃ ποτέραις, καὶ ὅτι θέλουν γένῃ πολλαὶ καταχρήσεις. Ὁ Ἡγεμὼν τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι, διὰ νὰ ἀποφύγωσι τὸ μεγάλον κακὸν, νὰ προτιμήσωσι τὸ μικρότερον. Ἂς ἐνθυμηθοῦν τοὺς λόγους μου οἱ πρίγκιπες. Ἀπέδειξα τότε εἰς τὸ Σκουλένι, πόσον χαλεπὸν ἡ στρατολογία ἐδῶ, ὅπου εἶναι περιωρισμένη ἡ ἐξουσία ἀπὸ τὰ τρατάτα, ὁποῦ ὁ Κόνσουλος ἐξετάζει τὸ παραμικρότερον κίνημα καὶ προτεστάρει εἰς ὅλα τῆς διοικήσεως, ὅπου οἱ Ἀουστριακοὶ εἶναι κατάσκοποι καὶ προδόται. Τὰ πράγματα ἐδῶ δὲν ἔχουν κανένα ῥυθμόν· εἶναι πολυαρχία· θέλει καταντήσει εἰς ἀναρχίαν, ἂν δὲν βάλῃ εἰς τάξιν τὰ πράγματα ἡ Ἐκλαμπρότης σας. Κατὰ χρέος σᾶς τὸ εἰδοποιῶ. Οἱ Ἔφοροι ὅλοι σχεδὸν παρητήθησαν διὰ τὸ ἄῤῥυθμον καὶ ἄτακτον τῶν πραγμάτων. Πρὸς Θεοῦ καὶ διὰ ἀγάπην τῆς πατρίδος, βάλετε εἰς τάξιν τὰ πράγματα, διὰ νὰ μὴ βλαφθοῦν τὰ συμφέροντα τῆς κοινῆς πατρίδος ἀπὸ κακὴν μεταχείρησιν. Ἡ Ἐκλαμπρότης σας ἐξετάσετε, πληροφορηθῆτε, καὶ ἔπειτα κάμετε τὸ ὀγλιγωρότερον τὰς ἀναγκαίας διορθώσεις. Προσμένομεν καλαράσην· ὅ,τι μάθωμεν νέον, θέλω σᾶς τὸ προφθάσῃ ἀμέσως.

Ι. ΡΙΖΟΣ».

ΣΕΛΙΣ 109.

(α) Ἰδοὺ ὅσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔγραφεν ὁ Ῥίζος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην συμβολικοῖς γράμμασι.

«Ἔλαβα τὸ κατὰ τὴν 24 (ἰανουαρίου) γράμμα σας καὶ εἶδον τὰ ἐν αὐτῷ. Πρὶν λάβω τοῦτο, σᾶς εἶχα γράψει. Τὰ ἐδῶ εἶναι εἰς μεγίστην ἀταξίαν. Οἱ ἐντόπιοι τὸ ἐμυρίσθησαν, καὶ ἔπιασαν τὸν Τουφεκτζήπασην Γεώργη ὁ Στούρζας Λογοθέτης καὶ ὁ Βόρνικος Πάλσας, καὶ τὸν ἐξέτασαν. Μεγάλο πίσπιλο τρέχει μεταξὺ τῶν ἐντοπίων ἐξ αἰτίας τῆς κακῆς καὶ ἀνοήτου διαγωγῆς τῶν ἐδῶ. Ἐν συντόμῳ τὰ πράγματα τρέχουν ὀλέθρια, καὶ ἀνάγκη πᾶσα νὰ προλάβετε τὴν διόρθωσιν, σηκόνοντας ἀμέσως κάθε ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν Γάτζον καὶ λοιποὺς, καὶ προσ-

τάζοντάς τους νὰ παύσουν κάθε κίνημα καὶ νὰ ἡσυχάσουν ἕως δευτέρας προσταγῆς σας. Οἱ ἄρχοντες, δηλαδὴ ὁ Ῥιζνοβάνος ὁ γέρων καὶ ὁ Λογοθέτης Στούρζας καὶ ὁ Σανδουλάκης, ἐναντιόνονται εἰς τὸν διοργανισμὸν τῶν ποτέρων λέγοντες, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀφανισμὸς τῆς Τζάρας. Ἰδοὺ ἡ κατάστασις τῶν ἐδῶ πραγμάτων· καὶ οἱ καλοί μας κάμουν καθ' ἡμέραν συνελεύσεις, χωρὶς νὰ μᾶς ἐρωτήσουν ἢ νὰ μᾶς συμβουλευθοῦν εἰς οὐδὲν, ἀλλὰ κάμουν τοῦ κεφαλιοῦ των, χωρὶς νὰ κομπινάρουν κανένα πρᾶγμα. Ὁ Ἡγεμὼν εἶναι εἰς μεγάλην σύγχισιν καὶ ἀδημονίαν. Ὑποπτεύεται καὶ τὸν ἴδιον κίνδυνον, καὶ περισσότερον τὸν κίνδυνον ὅλου τοῦ γένους, ὃ μὴ γένοιτο! Πάλιν σᾶς τὸ λέγω, ἀνάγκη πᾶσα νὰ τοὺς προστάξετε ὅσον τάχος νὰ παύσουν τὰς συναθροίσεις των καὶ τὴν καταγραφὴν τῶν νεφερίων, διότι τὸ κακὸν θέλει εἶναι ἀθεράπευτον ἔπειτα. Τὸ εἶπα καὶ πάλιν τὸ λέγω· ὅταν ὁ καιρὸς ἔλθῃ, οἱ στρατοὶ ἀμέσως συναθροίζονται· τώρα εἶναι οὐ μόνον ἀνωφελὲς, ἀλλὰ καὶ ὀλέθριον· διότι, ἂν δὲν γείνῃ ἡ προσήκουσα διόρθωσις ἀμέσως ἀπὸ μέρος σας, θέλουν ξεκεσπασθῆ οἱ σκοποί των ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους, οἱ ὁποῖοι ἀκαταπαύστως κατασκοπεύουν ἤδη καὶ ἐξετάζουν. Ἀνάγκη, λοιπὸν παῦσις πρὸς καιρὸν, ὅσον νὰ λείψουν αἱ ὑποψίαι. Ἕνας τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων προχθὲς εἰς τοῦ Ῥὰπ, τοῦ Αὐστριακοῦ ἀζιέντε, εἶπεν, ὅτι συνάζονται ἐδῶ στρατεύματα, διὰ νὰ περάσουν εἰς τοὺς Σέρβους· ὁ Ῥὰπ τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι διατί δὲν δίδουν εἴδησιν εἰς τὰ πέριξ σερχάτια; Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα παράκαιρα καὶ ἄτακτα καὶ ἀνεπιτήδεια κινήματα ἐπροξένησαν πολὺν κρότον, καὶ κινδυνεύομεν. Προλάβετε καὶ διορθώσατε τὰ πράγματα πρὸς Θεοῦ.

« Τὸ ἐμπερικλειόμενον εἶνε τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἡγεμόνος Ποστελνίκου Κωστάκη. Ἦτον ἀνάγκη νὰ ἔμβῃ μόνος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς καθημένους εἰς τὴν κούρτην· εἶναι δὲ καὶ ἄκρως ἐνθουσιασμένος. Ὁ Ἡγεμὼν πνέει φιλογένειαν· τὰ πάντα ἐπιχειρισθήσεται. Θέλετε τὸ ἰδεῖ ἐμπράκτως. Γράφετέ με διὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ γράμματος. »

(6) Ἰδοὺ ἡ ὅλη ἀπάντησις τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὰς αἰτήσεις καὶ παρατηρήσεις τοῦ Σούτσου:

« Ὑψηλότατε Αὐθέντα καὶ ἀδελφὲ φίλτατε.

« Τὸ ἀπὸ 24 ἰανουαρίου ἀδελφικόν της ἔλαβον· ἐχάρην ὑπερβαλλόντως διὰ τὴν ἐν αὐτῷ εἰλικρινῆ ἔκθεσιν τῶν φρονημάτων της, ἦν καὶ ἀνέμενον παρὰ τῆς Ὑψηλότητός της ἀνυπομόνως, διὰ νὰ τῇ ἐπεξη-

γηθῶ καὶ ἐγὼ εἰλικρινέστερον καὶ ἁπλούστερον περὶ τῶν μερικωτέρων αὐτῆς καὶ γενικωτέρων, ὡς πρὸς ἀδελφὸν φίλτατον καὶ γνήσιον πατριώτην, καταφλεγόμενον ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς πατρίδος ἔρωτος. Διὸ καὶ ἐκθέτω τὸ παρόν μου βάζων ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπικρίσεις μου, ἃς παρακαλῶ νὰ δεχθῇ ὡς ἀπὸ ἀδελφὸν γνήσιον καὶ φίλον εἰλικρινέστατον.

«Ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ἦτο βιασμένη ἡ Ὑψηλότης της νὰ ἐξακολουθήσῃ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς δραγομανίας της, δὲν τῇ λανθάνει, ὅτι ἔδοσεν ἐναντίας ἰδέας περὶ τοῦ ὑποκειμένου της, ἡ ὁποία εἰσέτι διασώζεται, μὴ λαβοῦσα ἀκόμη ἀφορμὴν ἡ Ὑψηλότης της νὰ τὴν ἀναιρέσῃ, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἔπαυσαν γράφοντες νὰ τὴν ἐπικυρώνουν. Ἡ ὑπερασπιζομένη ἡμῶν Δύναμις μὲ ὅλας τὰς ἐναντιότητας, ὁποῦ τῇ ἐπέφερε νὰ τὴν ἰδῇ ἐνθρονιζομένην εἰς τὸν θρόνον τῆς Μολδαυΐας, τί ἄλλο ἔπρεπε νὰ ὑπονοήσῃ παρὰ ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ φρονεῖ, ὅτι ἡ Ὑψηλότης της, ὀπαδὸς διόλου τῆς ὑποκεκρυμμένης σημερινῆς ὀθωμανικῆς ἰσχύος, ἄκρως ἐναντιουμένης εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ὑπερασπιζομένης ἡμῶν Δυνάμεως, ὑπεσχέθη τὴν κατ' αὐτῆς ἐναντιότητα, δι' ὃ καὶ εἰς ἀντιμισθίαν ἔλαβε τὸν θρόνον τῆς Μολδαυΐας; Πῶς ἦτον λοιπὸν δυνατὸν μέχρι τοῦδε ν' ἀποβάλουν τὰς τοιαύτας κατ' αὐτῆς ὑπονοίας; Ποίας ἀποδείξεις, ποίας πράξεις ὠφελίμους εἶδον παρ' αὐτῆς; οὐδεμίαν βέβαια. Ὅθεν δὲν εἶναι παράξενον, ἂν τρέφωνται κατ' αὐτῆς αἱ ἀνάρμοστοι αὗται ὑπόνοιαι.

«Ἐγὼ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν εἶναι οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἀνέφερον καὶ ἀναφέρω, ὅσα ἐγνώρισα εἰς τὸ ὑποκείμενόν της, καὶ ὅσα ἀνάλογα κατὰ τῶν ὑποτρεφομένων τούτων ἐναντίων ἰδεῶν· πλὴν δὲν τὴν λανθάνει βεβαίως, ὅτι, ὅσον δύσκολον εἶναι νὰ πιστοποιηθῇ μία ἐξουσία, ἀλλοίως φρονοῦσα μόνον δι' ἁπλουστάτων λόγων, τόσον εὔκολον εἶναι νὰ μεταβάλῃ τὸ φρόνημά της διὰ τῶν αὐτῶν ἔργων· καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἔστειλον τὰ προβλήματα ἐκεῖνα, ἅπερ παραδεχομένη ἡ Ὑψηλότης της ἤθελε μὲ δώσει ἱκανὴν εὐκαιρίαν, διὰ νὰ ἀναφέρω ἐμπράκτως τὰ κατ' αὐτῆς. Λαβὼν οὖν τὸ γράμμα της καὶ ἰδὼν ἐν αὐτῷ, ὅτι παραδεκτέα τὰ προβλήματά μου μὲ κάποιας ἐπιδιορθώσεις, τῶν ὁποίων κάμνω ἐνταῦθα τὴν ἐπίκρισιν κατὰ τὰς μικράς μου ἰδέας, μετ' ἄκρας χαρᾶς τὰ περιμένω ἐπικυρωμένα, διὰ νὰ τὰ ἐξαποστείλω, ὅπου ἀνήκει, καὶ νὰ ἀποδείξω ὄχι πλέον διὰ λόγου μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων, τὰ ὅσα μέχρι τοῦδε ἀνέφερον ὑπὲρ αὐτῆς. Καὶ ἐκ τούτου δύο τινα συνάγονται, ὅτι καὶ ἐγὼ μὲν δὲν φαίνομαι, ὅτι ζητῶ νὰ ἀπατήσω, καὶ ἡ

Ὑψηλότης της ὅτι μετεβλήθη ἐκ τῶν ὑποτιθεμένων, καὶ ὅτι εἶναι πάντῃ ἀλλοία καὶ πρόθυμος ζηλωτής. Μοὶ συγχωρεῖται δὲ, στοχάζομαι, νὰ κάμω τὰς ἐπικρίσεις μου εἰς τὰς ἀπαιτήσεις της, τὰς ὁποίας ἂν θελήσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ, καλῶς· ἂν ὄχι, τὰς στέλλω ἀπαραλλάκτως.

«Τὸ Αον. Τί θέλει νὰ εἰπῇ, παρακαλῶ, ὅτι «ἔσεται πρόθυμος ἐκτε»λεστὴς τῶν παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς στελλομένων προσταγῶν, »αἵτινες νὰ ἦναι προσηρμοσμέναι μὲ τὰ κοινὰ χρέη ὁποῦ τὸ ὑπούγημά »της ἀπαιτεῖ;» Τὸ ὑπούργημά της ἀπαιτεῖ, ὅσα ἐναντία εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις καθ' ἡμῶν, ὡς ὑπουργὸς ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς καταπολεμοῦμεν. Ὅθεν τοῦτο θέλει νὰ ὑποσχεθῇ, ἢ ἄλλο τι;

«Τὸ Βον. Μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχω πρᾶξιν τῶν ἐκεῖ συνηθειῶν καὶ τουρκικῶν ἐθίμων, ἀφίνω εἰς τὸν προσφορώτερον διοργανισμὸν, ὁποῦ ἤθελεν ἐγκρίνει· φθάνει ἡ ζητουμένη ποσότης τῶν ὁπλοφόρων νὰ συμπληρωθῇ.

«Τὰ ὅσα περὶ τοῦ ἐκεῖ, (ἤτοι τοῦ ῥωσσικοῦ προξένου Πιζάνου,) ὡς γράφει εἰς τὸ Εον, θέλουν ἐνεργηθῇ ἀμέσως μὲ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑποσχέσεων τούτων.

«Τὸ Εον. Ἡ ὑποσχουμένη ποσότης τῶν 1500 τοπικῶν κοιλῶν εἶναι ἱκανή· πλὴν δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ μόνον διὰ τὸν τῆς Λιώβας δρόμον, ἀλλὰ καὶ Σκουλενίου. Ὁμοίως καὶ ζῶα, ἄτινα 1500 ἐξαρκοῦν.

«Τὸ ΣΤον. Ἐπειδὴ καὶ ἀδύνατον λογίζεται, παρ' αὐτῇ ἂς μείνῃ, καὶ εὑρίσκομεν ἄλλον τρόπον.

«Αὗται εἶναι αἱ ὀλίγαι ἐπικρίσεις μου, τὰς ὁποίας ἀφίνω εἰς τὴν ψῆφόν της, ἂν θέλῃ νὰ ἐπικυρώσῃ, ἢ ὄχι.

«Περὶ τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ τὴν παρεκάλεσα νὰ διορισθῶσι καπετάνοι, λαμβάνοντες καὶ τὰς ποτέρας, δὲν μὲ ἀναφέρει τι. Παρακαλῶ λοιπὸν καὶ αὖθις νὰ ἔχω μίαν ἀποφασιστικήν της ἀπόκρισιν καὶ κατὰ τοῦτο, διὰ νὰ ἠξεύρω, τί νὰ κάμω πρὸς αὐτούς. Στοχάζομαι, ὅτι ἠμπορεῖ ἡ Ὑψηλότης της νὰ δώσῃ τὰς καπετανίας ἀμέσως· καὶ, ἀφ' οὗ γίνῃ ὁ διοργανισμὸς τῶν ποτέρων, τότε δίδονται καὶ ἐκεῖναι πρὸς τοὺς ἰδίους.

«Ἔρχομαι δὲ εἰς τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ γράμματός της, ὅπερ καὶ κυριώτερον εἰς ἀπάντησιν. Ἡ Ὑψηλότης της δὲν ἠμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ τὴν πατρίδα μας διὰ τῶν ἀπαιτουμένων παρ' αὐτῆς μεγάλων ἐκδουλεύσεων, εἰμὴ μέχρι τῆς γενικῆς κινήσεως. Ἕως ὅτου καὶ ἡ μυστικότης ἀναγκαιοτάτη καὶ ἡ ἄοκνος ἐργασία τῶν μυστικῶν μας πράξεων ἄφευκτος· ἕως ὅτου ἡ ὑπερασπιζομένη ἡμῶν Δύναμις ἔχει ἀνάγκην, διὰ

ἀνωτάτας πολιτικὰς αἰτίας, τῆς αὐτῆς μυστικότητος· ἡ Ὑψηλότης της, ἐκτελοῦσα τὰς τόσας ἐκδουλεύσεις ἐν καιρῷ ἤδη τῷ προσήκοντι, θέλει ἀποκτήσει πολλῷ ἀνώτερα δικαιώματα καὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὴν ὑπερασπιζομένην Δύναμιν. Ἀφ' οὗ δὲ ἅπαξ ληφθῶσι τὰ ἅρματα καὶ παύσωσιν ἅπασαι αὗται αἱ ἀνάγκαι, ποῖος δύναται νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὰ ἀναντίῤῥητα δικαιώματα, ἅπερ αὕτη διαφυλάττει πρὸ τοσούτων χρόνων ἐπὶ τῇ Βλαχομπογδανίᾳ; Ποῖος δὲν βλέπει, ὅτι ἡ ὑπερασπιζομένη ἡμῖν αὕτη Δύναμις ὕστερον ἀπὸ τόσον ἀριθμὸν στρατευμάτων καὶ γροσίων, ὁποῦ ἔφθειρε διὰ τὴν κατάκτησιν τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν, δὲν θέλει οἰκειοποιηθῇ ταύτας καὶ δὲν θέλει τὰς διαφυλάξει ὡς ἰδίας της διὰ προπύργιον τῆς ὅλης ἐπικρατείας της; Πῶς ἔχει τέλος πάντων αὕτη νὰ ἀντιπληρωθῇ διὰ τὴν χορηγουμένην ἡμῖν ταύτην ὑπεράσπισιν; Ὅθεν δὲν εἶναι λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ προβλέπωμεν ἀριδήλως, ὅτι ἡ ἐπὶ Βλαχομπογδανίᾳ πρόσκαιρος τότε διοίκησις θέλει ἐπικυρωθῇ παρὰ τῆς ὑπερασπιζομένης ἡμῶν Δυνάμεως μὲ τρόπον ἴδιον κατακτητικοῦ.

«Τούτου δοθέντος, ποῖος τῶν φιλογενῶν πατριωτῶν μας ὑποφέρει, ἐλευθερουμένης τῆς πατρίδος του, νὰ ἡγεμονεύῃ εἰς ἐπαρχίας ξένας, καὶ ὄχι νὰ ἀπολαύσῃ τοὺς γλυκεῖς καρποὺς τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του, καὶ τὰς παρ' ἐκείνης μετ' εὐγνωμοσύνης δοθησομένας τιμὰς καὶ ἀξίας εἰς τοὺς γενναίους ἀθλητάς της ἀναλόγως μὲ τὰς ἀρετὰς, προτηρήματα καὶ ἐκδουλεύσεις των; Καὶ διατί τέλος πάντων νὰ περιορίζῃ ἡ Ὑψηλότης της τὸ μέλλον, καὶ νὰ μὴν ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀπεριόριστον στάδιον δόξης; Μία τοιαύτη φιλοτιμία ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀνάρμοστος εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ προτηρήματά της, ἀλλὰ καὶ ἀπαιτεῖται.

«Ὅταν, φίλτατέ μοι ἀδελφὲ, πρόκηται λόγος περὶ εὐτυχίας ἑνὸς ἔθνους, πρὸ πολλοῦ τυραννιζομένου ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς βαρβαρότητος, δὲν πρέπει ποτέ τις, στοχάζομαι, νὰ σκέπτεται, περὶ ὅσων δύναται μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἰδίου ἔθνους, (κακὸν τὸ τοιοῦτο,) ἀλλὰ περὶ ὅσων χρεωστεῖ εἰς τὴν συνενέργειαν τῆς εὐτυχοῦς ἐκείνης ἐποχῆς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εὐχαριστεῖ τὴν ἰδίαν του συνείδησιν, ἐκτελεῖ τὰ ἄφευκτά του χρέη, ὑπακούει εἰς τὰς φωνὰς τῆς φύσεως, καὶ παραβιάζει ἀκόμη αὐτὸ τὸ ἴδιόν του ἔθνος, διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν χρεῶν του, εἰς τὸ νὰ ἐγχαράξῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας, διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς αἰωνίου εὐγνωμοσύνης του, χωρὶς πλέον νὰ περιμένῃ διὰ

τῶν προτέρων σκέψεών του ἀνταμοιβὴν τοῦ μετέπειτα ἐνδειχθησομένου ζήλου παρὰ μιᾶς ὑπερασπιζομένης Δυνάμεως, ἥτις, εἶναι πιθανὸν ἢ καὶ βέβαιον, ἐπιχορηγεῖ τὴν ὑπεράσπισίν της ταύτην καὶ διὰ συμφέροντα ὄχι εὐκαταφρόνητα.

«Τὸ νὰ ζητῇ δὲ ἡ Ὑψηλότης της νὰ συμμορφώσῃ τὰ κινήματά της ἀναλόγως μὲ τὰς θελήσεις τῆς ὑπερασπιζομένης ἡμῖν Δυνάμεως, τοῦτο ὄχι μόνον δὲν τῆς τὸ ἀναιρεῖ τινας, ἀλλὰ καὶ τῆς τὸ βεβαιοῖ, ὅτι οὕτω πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ. Διὰ τοῦτο ζητεῖται καὶ ἡ ἔμμεσος τῶν ζητουμένων ἐνέργεια· διὰ τοῦτο ἡ μυστικότης κτλ, χωρὶς ὅμως νὰ περιμείνῃ τὴν ἀντιμισθίαν της παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἀλλὰ παρὰ τῆς δυστυχοῦς πατρίδος μας, ἥτις δὲν δύναταί ποτε νὰ ἀγνωμονήσῃ πρὸς ἄνδρα τοιούτων ἀρετῶν, προτερημάτων, ἱκανότητος, οἵα ἡ Ὑψηλότης της, τῆς ὁποίας ἔξει οὐκ ὀλίγην ἀνάγκην. Καὶ σύμφημι, ὅτι ἡ Ὑψηλότης της, διὰ τὴν ἣν ἔλαβεν ἀνατροφήν, δὲν δύναται νὰ δουλεύῃ τὴν πατρίδα της μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁποῦ καὶ ἐγὼ δηλαδή, ὁπλιζόμενος κατὰ τῶν ἐχθρῶν της· ἀλλ' ἆρά γε ἡ ταλαίπωρος αὕτη δὲν ἔχει χρείαν καὶ ἀνθρώπων πολιτικῶν καὶ ἀρίστων διοικητῶν, καθὼς ἡ Ὑψηλότης της;

«Ταῦτα, φίλτατε καὶ πολυαγαπητέ μοι ἀδελφὲ, μοὶ ὑπηγόρευσετὸ γράμμα της νὰ τῇ ἀποκριθῶ, μ' ὅλον ὁποῦ τὰ ὑπὲρ αὐτῆς φρονήματά μου δὲν μοὶ ἐσυγχώρουν ποτὲ εἰς τοιαύτας ἐπικρίσεις καὶ ἀπαντήσεις.

«Ἐκ τοῦ γράμματός μου τούτου βλέπει, πόσον εἰλικρινέστερος φαίνομαι, καὶ ἂς μὴν ἀμφιβάλλῃ παντελῶς, ὅτι δὲν θέλω ἀφήσει ποτὲ ὡς πρὸς τὴν φιλίαν της καὶ ἀδελφότητα κανένα ἔλεγχον τῆς συνειδήσεώς μου.

«Περιμένω ἀνυπομόνως τὸν εἰς Βλαχίαν διορισμόν της, (γένοιτο!) καὶ τότε ν' ἀρχήσωμεν πολλῷ ἀνωτέρας πραγματείας. Ἐγὼ, ὅσα ἠδυνάμην, ἀμέσως ἐξετέλεσα. Εἴθε νὰ ἐπιτύχωμεν ἀμφότεροι τοῦ ἐφετοῦ τούτου σκοποῦ!

«Τὰ ὅσα περὶ τοῦ ἀδελφοῦ της μοὶ γράφει, ἐκτελοῦνται ἀμέσως, καὶ ἂς μὴ φροντίζῃ. Περιμένω ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καταγραφὴν τῶν ἐκεῖ καραβίων, καὶ τότε προσδιορίζω ἕνα ἀνάλογον εἰς τὴν δισποζιτζιόνε τῆς εὐγενείας του, καθότι ἠξεύρει, ὅτι, ὅσα τοιαῦτα καράβια εὑρίσκονται, εἶναι διὰ πολεμικὴν παράταξιν.

«Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος. Περιμένω δὲ ἀνυπομόνως ἀπόκρισίν της

καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν αἰτημάτων, διὰ νὰ ἐξαποστείλω, ὅπου ἀνήκει· καὶ παρακαλῶ συνέχειαν τῆς φιλίας της καὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης ἀνάλογον τῆς τοῦ ὑπογραφομένου πρὸς τὴν Ὑψηλότητά της

Κισνόβιον τὴν 30 ἰανουαρίου 1821.

φίλου εἰλικρινοῦς καὶ ἀδελφοῦ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ».

(γ) Ἰδοὺ ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην περίεργος ἀπολογία τοῦ Σούτσου, πραγματικῶς ἐπιβεβαιοῦσα τὰ ἀκραιφνέστερα ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ αἰσθήματα τοῦ ἀνδρὸς, ὡς καὶ τὴν μεγίστην αὐταπάρνησιν. Ἐγέγραπτο δὲ παρ' αὐτοῦ συμβολικοῖς γράμμασι, περιέχουσα καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ ἔλυσεν οὗτος τὸ περὶ ποτούρων σκανδαλῶδες κατάστὰν ζήτημα.·

Ἐκλαμπρότατε καὶ μυριοπόθητε ἀδελφέ.

«Ἔλαβον τὸ ἀποκριτικόν της, ἀνέγνων μετὰ ἐπιστασίας τὰ περιεχόμενα. Ζητῶν πρῶτον συγγώμην διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῆς πρὸς ταῦτα ἀποκρίσεώς μου, ἀπαντῶ, ὅτι αἱ ἐπικρίσεις της εἰς τὰ προλαβόντως παρ' ἐμοῦ πρὸς αὐτὴν γραφέντα, ἀντὶ νὰ λυπήσωσι τὴν καρδίαν μου, μὲ ἐχαροποίησαν· διότι ἐξ αὐτῶν ἐπληροφορήθην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὸ γενναῖον τῶν φρονημάτων της, καὶ ὅτι εἰς τοιοῦτον ἱερὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος σκοπὸν δὲν ἀποβλέπει εἰς οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος. Ἡ τοιαύτη πρὸς ἐμὲ εἰλικρινὴς τῶν ἰδεῶν της παράστασις εἶναι ὁ μέγιστος ἔπαινος καὶ τὸ μέγιστον καύχημά μου, διότι ἀπέδειξε διὰ τούτου, ὅτι μὲ φρονεῖ ὄχι φίλαυτον, ἀλλὰ φιλόπατριν. Ὅθεν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς παρακαλῶ καὶ ζητῶ ἀδελφικὸν καὶ συμπατριωτικὸν δικαίωμα, τὸ νὰ μὲ συμβουλεύῃ, εἰς ὅσα λανθάνομαι, καὶ ἐπιδιορθοῖ τὰ ἐξ ἀγνοίας ἐλλείμματά μου, καὶ νὰ μὲ φωτίζῃ εἰς ὅσα ἔχω χρείαν εἰδοποιήσεως, διὰ νὰ βαδίζω ἀπαραπταίστως εἰς τὴν ὁδὸν, ἥτις φέρει πρὸς ὄφελος τῆς κοινῆς πατρίδος.

«Δεύτερον εἰς τὸ διάστημα ὅλον τῆς διερμηνείας μου ἔπρεπε νὰ ἦμαι διόλου ἀνόητος, ἂν, ὅσον ἠδυνάμην, δὲν ἀπέκρυπτα τὰ πατρικὰ, ἢ μᾶλλον τὰ ἀντιτυραννικά μου φρονήματα, καὶ δὲν ἐπροσποιούμουν, (καθὼς ἀνάγκη νὰ ὑποκρίνωνται, ὅσοι ἐμβαίνουν εἰς τοιαύτην ἐπικίνδυνον ὑπηρεσίαν,) ὅτι ἔχω πίστιν καὶ ζῆλον εἰς τὴν Δύναμιν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρέτουν· ποτὲ ὅμως δὲν ἔπαυσα τοῦ νὰ βοηθῶ εἰς πᾶσαν περίστασιν τοὺς ὁμογενεῖς μου καὶ εἰς κοινὰς καὶ εἰς μερικὰς περιστάσεις· ποτὲ δὲν ἔπαυσα νὰ μεταχειρίζωμαι ἓν σύστημα πολιτικῆς,

διὰ τοῦ ὁποίου, χωρὶς νὰ δώσω ὑποψίαν, νὰ δύναμαι νὰ μὴ προσκρούσω εἰς τὴν ὑπερασπίστριαν Δύναμιν. Οἱ ἐχθροί μου ηὗραν ἐνδόσιμον, τὸ μόνον, διὰ νὰ μὲ συκοφαντήσουν, ὅτι ἐκυνήγησα παράκαιρα τὴν ἡγεμονείαν τῆς Βλαχίας. Ἡ πρὸς τοῦτο ἀπολογία μου χρήζει ἀπόδειξιν διεξοδικὴν καὶ ἐγγράφων διαφόρων τῆς μεταξύ μου καὶ τοῦ πενθεροῦ μου ἀλληλογραφίας. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀποδεικνύουν τρανῶς, ὅτι δὲν ἦτον μήτε καταδρομὴ ἀπὸ μέρους μου, καὶ τὰ τοῦ πενθεροῦ μου μήτε θυσία τῆς τιμῆς μου, μήτε τῶν χρεῶν μου προδότρια ἡ ζήτησίς μου διὰ τὴν αὐθεντείαν τότε τῆς Βλαχίας, ἀλλὰ θέλησις ἀνωτέρα. Τὸ νὰ ἡγεμονεύω ἐν Μολδαυΐᾳ δὲν κατωρθώθη, εἰμὴ διὰ μέσων, τὰ ὁποῖα ἰσχύουν πάντοτε εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Ἀσιανῶν. Ποτὲ αὐτὴ δὲν ἐζήτησε δι' ἀνταμοιβὴν τῶν δωρεῶν της ὑποσχέσεις, οἵας γράφει ἡ Ἐκλαμπρότης της. Ὁ δεσποτισμὸς δὲν προνοεῖται ποτε τὰ μέλλοντα· ἀποβλέπει πάντοτε εἰς χρυσὸν ἢ καὶ ἄλλα ἰδιαίτερα συμφέροντα· ποτὲ δὲν προσχεδιάζει περὶ κοινοῦ συμφέροντος. Ἀνυπόστατον ἄρα καὶ ψευδέστατον καὶ ἀλλόκοτος συκοφαντία ἡ κατ' ἐμοῦ τῶν ἀντικειμένων. Τέλος πάντων ἡ διαγωγή μου, ἡ διετὴς σχεδὸν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡγεμονεύω, ἀποδεικνύει, στοχάζομαι, ψευδεῖς ὅλας τῶν ἐχθρῶν μου τὰς προδοσίας, καὶ δὲν ἔχουν νὰ μὲ προσάψουν τὸν παραμικρότερον μῶμον εἰς τὴν παραμικροτέραν λαβὴν, ὅτι ἐγὼ ἀντέκρουσα εἰς τὸ παραμικρότερον τὴν ὑπερασπίστριαν ἡμῶν Δύναμιν. Ἡ Ἐκλαμπρότης της γράφει, ὅτι δὲν εἶδεν ἡ ὑπερασπίστρια ἡμῶν Δύναμις οὐδεμίαν πρᾶξιν ἀναιρετικήν. Τῇ ἀποκρίνομαι, ὅτι τί δύναται ἡγεμὼν Μολδαυΐας νὰ κάμῃ; Ὅσα δύναται, ἐγὼ δὲν τὰ παρημέλησα, εἰς σχολεῖα χρήματα καταβάλλων· εἰς Παρισίους ἔχω τέσσαρας σπουδαστὰς ὑπομισθίους ὁμογενεῖς· εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Πείζας ἔστειλα χρήματα· εἰς Λείψιαν ὡσαύτως, εἰς ἔκδοσιν νέων συγγραμμάτων καταβάλλων· τοὺς σοφοὺς τοῦ γένους μου βοηθῶ, ὅσον τὸ δυνατόν. Ἀλλὰ διὰ τί δὲν ἔκαμα περισσότερον; Σᾶς λέγω, ὅτι εἶμαι βυθισμένος εἰς χρέος ἐπέκεινα τῶν 10 χιλιάδων πουγγείων· ἐξ αἰτίας δυστυχῶν περιστάσεων ἡ πρόσοδος τῆς Μολδαυΐας στενοτάτη· ἡ ἀναργυρία τοῦ τόπου εἶναι εἰς τὸν ἔσχατον βαθμόν· αὐτὰ μὲ βιάζουν νὰ μὴ πράττω, ὅσα ἐπιθυμῶ. Ἀλλὰ σιωπῶν τὰ ἄλλα, λέγω τοῦτο· τί ἄλλο αἴτιον μὲ παρεκίνησε νὰ μυσταγωγηθῶ τὸ ὑπὲρ πατρίδος ἀπόῤῥητον; Βέβαια μόνον ὁ διάπυρος ἔρως τῆς πατρίδος. Οὐδὲν εἶχον νὰ φοβηθῶ, μολονότι ὑπὲρ πάντας κινδυνεύω διὰ τὴν πολιτικήν μου στάσιν. Ἂν εὐδοκιμήσῃ, καθὼς εὐχόμεθα κοι-

νῶς καὶ ἐλπίζομεν ὅλοι οἱ γνήσιοι πατριῶται, τὸ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, δὲν ἔχω νὰ ἀπολαύσω ἄλλο παρὰ ἐκεῖνο, ὁποῦ ὅλα τὰ μέλη τοῦ ἔθνους· ἐκεῖνο μόνον ἀπαιτῶν, τὴν ἐλευθερίαν δηλαδὴ τῆς φιλτάτης πατρίδος, δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐλπίσω ἰδιαίτερίν ἄλλο συμφέρον μου, καὶ ἐκ τούτου ὥς τις οὐτιδανὸς νὰ προσποιηθῶ πατριωτισμὸν ἤδη. Ἂν δὲ, ὃ μὴ γένοιτο! ἀποτύχῃ ὁ ἱερὸς ἡμῶν σκοπὸς, ἐγὼ μέλλω νὰ πάθω περισσότερον τῶν ἄλλων. Ἰδοὺ λοιπὸν τρανωτάτη καὶ ἀναντίῤῥητος, νομίζω, ἀπόδειξις, ὅτι εἶμαι γνήσιος φιλογενὴς, ὅτι δὲν κινοῦμαι δι' ἰδιαίτερον οὐδὲν συμφέρον, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὅλα ἐπῆρα ἀπὸ τὰ μάτιά μου, δολοφονίας τυράννων, προδοσίας ἐχθρῶν μου, ἐξολόθρευσιν παντελῆ τῆς οἰκογενείας μου. Μὲ ἐρωτᾷ, ὅτι τί θέλει νὰ εἰπῇ ὁ παράγραφός μου: »Ἔσομαι πρόθυμος ἐκτελεστὴς τῶν παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς στελ»λομένων προσταγῶν, αἵτινες νὰ ἦναι προσηρμοσμέναι μὲ τὰ κοινὰ »χρέη τοῦ ὑπουργήματός μου;». Τὸ ἐξηγῶ μὲ παράδειγμα, διὰ νὰ σαφηνίσω τὴν ἰδέαν μου. Ἂν ἡ σεβαστὴ Ἀρχὴ μὲ προστάξῃ νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν ἕνα τὶ, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ κομπρομετάρω τὴν ὑπερασπιστικὴν ἡμῶν Δύναμιν, νὰ ἀντιβῶ, εἰς ὅσα μὲ περιορίζουν αἱ συνθῆκαι, τὴν ἐρωτῶ, ἠμπορῶ νὰ τὸ κάμω; ἢ πρέπει νὰ τὸ κάμω; Ἰδοὺ τὸ τῶν ποτούρων πρὸς περισσοτέραν κατάληψιν. Οἱ ἄρχοντες κοινῶς ἀνέφερον εἰς ἐμὲ, ὅτι αἱ ποτοῦραι δὲν πρέπει νὰ συστηθοῦν, διότι θέλουν γίνῃ μέγιγισται καταχρήσεις εἰς τὸν τόπον. Εἰς τοιαύτην ἀναφορὰν τῶν ἀρχόντων πρέπει νὰ φερθῶ ἀρπιτρεριμὰν καὶ νὰ ἀποκριθῶ ὡς δεσπότης: «Ἔτζι θέλω, οὕτω γενέσθω;» Μήτε ἠμπορῶ νὰ ἀποκριθῶ μὲ τοιοῦτον τρόπον κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν συνθηκῶν, μήτε πρέπει· ἀλλὰ τὸ φρόνιμον εἶναι τὸ νὰ κάμω μέσον, δι' οὗ νὰ κατορθώσω τὸ πρᾶγμα, χωρὶς νὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὰ προνόμια τῶν ἀρχόντων, καὶ χωρὶς νὰ δώσω καμμίαν ὑποψίαν τοῦ μελετωμένου σκοποῦ, καθὼς καὶ τὸ ἔκαμα. Ἰδοὺ τὶ σημαίνει ὁ παράγραφός μου· προθύμως δηλαδὴ ἐκτελῶ τὰς προσταγὰς τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς, ὅσαι προσαρμόζονται, ἢ δύνανται νὰ προσαρμοσθῶσι μὲ τὰ χρέη τοῦ ὑπουργήματός μου, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ νὰ μὴν ἀτακάρω τὰ προνόμια τοῦ τόπου, τοῦ ὁποίου ἐγγυήτρια εἶναι ἡ Ῥωσσία, νὰ μὴ κάμω κινήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ δώσω ὑποψίαν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ. Ἡ ποσότης τῶν ἐνταῦθα ὀργανιζομένων ὁπλοφόρων εἶναι ἄδηλος εἰσέτι· μετὰ καιρὸν ὀλίγον θέλει λάβει ἰδέαν ἀκριβῆ περὶ τούτου παρ' ἐμοῦ, διότι διωργάνισα τὸ τῶν ποτούρων κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Εἰς δύο ὀτζάκια, δηλαδὴ Τελήμπαση καὶ Τουφεκτζήμπαση, ἕ-

δοσα ἐξ καπιτανίας τῶν ποτούρων ἀνὰ τρεῖς εἰς ἕκαστον· ἐβιάσθην νὰ δώσω εἰς αὐτὰ τὰ ὀτζάκια, διὰ νὰ τὰ καθησυχάσω, διότι ἀφεύκτως ἤθελον γεννηθῆ μεγάλα σκάνδαλα καὶ ἔχθραι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἐκ τούτου ἤθελον ἀναφυῆ μέγιστα ἄτοπα, καθὼς καὶ τὸ συμπεραίνει καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης της. Ἔδοσα τὴν καπετανίαν τοῦ Πακοσίου εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, τὴν τῆς Κιάτρας εἰς τὸν Ναοὺμ καὶ τῆς Σουτσάβας εἰς τὸν Ὀρφανὸν, καὶ τὰς λοιπὰς ἐξ ἀνὰ τρεῖς εἰς τὸν κκὶρ Σερδάρη Εὐθύμιον καὶ καπετὰν Βασίλη, ἀμφοτέρους ὄντας μύστας τῆς Ἑταιρίας· ἐννέα λοιπὸν καπιτανίαι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐδόθησαν εἰς τὴν ἀδελφότητα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Κολοκοτρώνης, Ὀρφανὸς καὶ Ναοὺμ, τῆς διόδου γενομένης σὺν Θεῷ, μέλλουν νὰ συναπέλθουν καὶ αὐτοὶ, διὰ νὰ μὴ κομπρομεταρισθῶ τότε, ἀλλὰ διὰ νὰ φανῇ τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἔγινεν ἄνευ μελέτης καὶ εἰδήσεώς μου, (καὶ τοῦτο, διὰ νὰ μὴ κομπρομετάρω τὴν ὑπερασπίστριαν ἡμῶν Δύναμιν,) ἐσυμβούλευσα τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἀδελφοὺς νὰ μὴ φανῶσιν αὐτοὶ καπιτάνοι τῶν ποτούρων, ἀλλὰ νὰ διορίσωσιν ἁπλοῦς ἀδελφοὺς εἰς τὸν τόπον των, ὁποίους θέλουν, καὶ τότε εἰς τὴν γενικὴν κίνησιν αὐτοὶ μὲν οἱ ἤδη τοποτηρηταὶ κρύφιοι νὰ μένωσι πάλιν εἰς τὰς καπιτανίας, οἱ δὲ Κολοκοτρώνης, Ὀρφανὸς καὶ Ναοὺμ νὰ κινήσωσι μὲ τοὺς παρ' αὐτῶν ὠργανισμένους στρατιώτας. Αὐτὸ τὸ σχέδιον ἀπεδέχθη ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς, καὶ κατ' αὐτὸ ἔχομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν. Οἱ διορισθησόμενοι λοιπὸν, (οἵτινες αὔριον θέλουν λάβει τὰ γράμματα τῆς Βιστιαρίας,) ἔχουν προσταγὴν κατὰ τὰ διαλαμβανόμενα ἐν τοῖς γράμμασι τῆς Βιστιαρίας ἄρθρα νὰ λάβουν εἰς ἐγγύησιν ὅλους τοὺς εἰς τὸ καδιλίκι ἑνὸς ἑκάστου εὑρισκομένους Ἀλβανίτας (λόγῳ δῆθεν ἐμποδίσματος ληστρικῶν κινημάτων,) καὶ μὲ αὐτὸ τὸ πρόσχημα νὰ κάμῃ ἕκαστος καπιτάνος καταγραφὴν τῶν δυναμένων ὁπλοφορῆσαι. Αὐτὰς λοιπὸν τὰς καταγραφὰς λαμβάνων, ἀμέσως θέλω τῇ τὰς ἐξαποστείλῃ πρὸς ἰδέαν της. Ἡ καπετανία τοῦ Φωξανίου δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ δοθῇ· ἡ αἰτία εἶναι αὐτή. Εἰς τὸ Φωξάνι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι πλῆθος μικρῶν ἀρχόντων κατασκοπούντων τὸ παραμικρότερον κίνημα, καὶ μάλιστα μετὰ τὸ ἐν Βλαχίᾳ δράμα, εὑρίσκεται κάτοικος ἐκεῖ κἄποιος Ὀθωμανὸς πραγματευτὴς καμπανλῆς, Χατζῆ Ἰσμιρλῆς ὀνομαζόμενος, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν ἐπὶ Σκαρλάτβοδα νὰ λάβῃ ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους σκοτέλνικους καὶ εἰς τὸ παζάρι τοῦ Φωξανίου καὶ ἔξω εἰς τὰ χωρία τῆς Πούτνας ξένους. Ἂν λοιπὸν ὁ Ὀρφανὸς ἤθελεν ἐπιχειρισθῆ καταγραφὴν ἐκεῖ, ἀφεύκτως

ἤθελε προδοθῆ εἰς τὸν Ἰσμιρλῆ αὐτὸν παρὰ τῶν ὅσων ἤθελεν ὀρφανισθῆ, διότι αὐτοὶ πολλὰ περιποιοῦνται παρ' αὐτοῦ καὶ διαφεντεύονται, ὥστε βεβαίως ἤθελον προδώσει τὸ ἔργον. Ὁ Ἰσμιρλῆς ἔχει καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπόληψιν καὶ ἰσχὺν εἰς τὸ καμπάνι καὶ εἰς τὸν Πασσᾶν τῆς Ἰβραήλας. Αὐτὴ ἡ θεωρία μὲ ἠνάγκασε νὰ μὴ δώσω εἰς ἀδελφὸν τὴν καπιτανίαν τοῦ Φωξανίου, διὰ νὰ μὴ κάμωμεν πάσον ἐπισφαλὲς καὶ ἀδιόρθωτον. Θέλω δίδει δὲ, καθὼς ὑπεσχέθην, ἀνὰ διακόσια πενῆντα γρόσια κατὰ μῆνα ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν τριῶν ἀδελφῶν, τῷ τε δηλαδὴ Κολοκοτρώνῃ, Ὀρφανῷ καὶ Ναούμ.

ΣΕΛΙΣ 110.

(α) Ἰδοὺ αἱ πρὸς τὸν Ὑψηλάντην πληροφορίαι τοῦ Σούτσου, γεγραμμέναι πρωτοτύπως παρ' αὐτοῦ συμβουλικοῖς γράμμασι.

» Τὸ ἀπὸ 30 ἰανουαρίου γεγραμμένον πολυέραστον ἀδελφικόν της λαβὼν, δὲν ἀπεκρίθην ἀμέσως, διὰ νὰ μὴν περιορίζωμαι μόνον εἰς τὰς ἀποκρίσεις μου διὰ λέξεων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκθέσω ἐνέργειαν πραγμάτων. Ἤδη δὲ, ὁποῦ ἐν μέρει ἄρχησε νὰ γίνεται ἐκτέλεσις, σπεύδω νὰ τῇ ἀποκριθῶ καὶ νὰ τῇ ἐκθέσω συγχρόνως τὰ μέχρι τῆς σήμερον ἐνεργηθέντα, καὶ ἐλπίζω νὰ εὐχαριστηθῇ.

«Οἱ τρεῖς ἄνθρωποί της ἐδιορίσθησαν εἰς τὰς τρεῖς ποτούρας Πακοσίου, καὶ Κιάτρας καὶ Σουτσάβας. Τὸ αἴτιον ὁποῦ ἐστάθη ἀδύνατον νὰ διορισθῇ ὁ εἷς εἰς Πούτναν, ἐκτίθεται ἐν τῷ ἐμπερικλείστῳ, ὅπερ εἶχεν ἑτοιμασθῆ, καὶ ἐξ αἰτίας ἀκαταστάτων κινημάτων, ἅπερ ἐσύγχισαν τὸ πᾶν ἐδῶ, ἠργοπόρει καὶ νὰ σταλῇ, καὶ ἐλπίζω ἡ φιλτάτη κορυφὴ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν ἔπρεπε διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον ἡ Πούτνα νὰ δοθῇ. Ἐμπερικλείω καὶ ἓν κοντράκτον, τὸ ὁποῖον ἂς τὸ ἀναγνώσῃ καὶ ἂς μοὶ γράψῃ, ἂν ἦναι καλόν. Ἕνα παρόμοιον κατ' αὐτὰς γενήσεται πρὸς ἀπάρτισιν τῆς ποσότητος τῶν ζώων, ὁποῦ μοι εἶχε γράψει. Εἰς διάστημα 15 ἢ 20 ἡμερῶν τὸ πολὺ καὶ τὰ δύο ἤδη ποσοτήτων, δηλαδὴ ζώων καὶ τροφίμων, εἶναι ἕτοιμα, καὶ ἂς μὴν ἔχῃ τελείως φροντίδα.

« Εἶδον καὶ τὸ ἐλθὸν γράμμα περὶ τῆς καταβολῆς τῶν ὑποσχεθέντων. Τὰ ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι τῆς ἀφιερώσεως ὑποσχεθέντα χίλια φλωρία, ὁμοίως καὶ τὰ τοῦ πατρὸς πέντε χιλιάδες γρόσια, σήμερον γίνονται τεσλίμι· τὰ δὲ πενῆντα χιλιάδες τοῦ καταστίχου τῆς συνδρομῆς ἐκεῖνα δὲν ἐδόθησαν, καθότι ἐστοχάσθην ἀναγκαιότερον νὰ γίνῃ ἡ ἑτοιμασία τῶν δύο ἄρθρων, ὅπερ εἶναι τῆς πρώτης ἀνάγκης καὶ χρείας.

Αὐτὰ τὰ δύο ἄρθρα κόπτουν 135 χιλιάδες γρόσια, ἅπερ καὶ καταβάλλονται ἐπὶ χεῖρας· διὰ τοῦτο ἐλπίζω νὰ μὴ μὲ μεμφθῇ τὸ ὅτι δὲν ἐδόθησαν αἱ 50 χιλιάδες τοῦ καταστίχου· ἔχει δὲ ὁ φίλος ἀδελφὸς εἰς ἐμὲ ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καταβληθέντων 135 χιλιάδων διὰ τὰ οὐσιώδη ἄρθρα ἔτι 150 χιλιάδας εἰς φλωρία, ἅπερ θέλουν ἐγχειρισθῆ ἐπὶ χεῖρας ἐγκαίρως εἰς τὸν ἴδιόν μου ἀγαπητὸν ἀδελφὸν, καὶ εἰς ἔνδειξιν ἂς βαστᾷ τὸ παρόν μου. Αὐτὰ ἄλλος ἐκτὸς ἐμοῦ καὶ τῆς Ἐκλαμπρότητός της δὲν εἶναι χρεία νὰ τὰ ἠξεύρῃ. Τὸ καλὸν θέλω νὰ γίνεται . . .

«Μεγάλη ἀταξία τρέχει εἰς τὰ ἐδῶ· καμμίαν ἰδέαν δὲν ἔχω . . . Τοῦτο δὲν ἠξεύρω, ἂν ἦναι καλόν. Ὅσον διὰ ἐμὲ, ὀλέθριον, καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος νὰ μὲ βοηθήσῃ. Ἐπὶ ματαίῳ ἐξοδεύονται χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἐγχειρισθῶσιν ἐν καιρῷ, ὄχι νὰ γίνωνται παραίτια κρότου, καὶ ὀλεθριωτάτου κρότου. Ὕστερον ἀπὸ τὸν ἔφρονα διοργανισμὸν τῶν ποτούρων μὲ τὸ πρόσχημα τῆς γενικῆς ἐγγυήσεως ἤθελε γίνῃ τὸ πρᾶγμα ἄνευ τῆς παραμικροτέρας ὑπονοίας· πλὴν οἱ ἐνεργοῦντες, ἀπερισκέπτως φερόμενοι, ἔφεραν ὀλεθρίαν ἐκφαύλισιν τοῦ ὅλου πράγματος. Πόσον εὐκολώτερον ἦτον, μετὰ τὸν διοργανισμὸν αὐτὸν καὶ τὴν καταγραφὴν ἐν διαστήματι δέκα ἡμερῶν καὶ ὄχι περισσότερον, ἐγκαίρως νὰ γίνῃ αὐτὸ, ὁποῦ πολλὰ ἀλόγως γίνεται! Τώρα, (ἂς μὲ συγχωρήσῃ, χρέος ἀπαραίτητον εἶναι νὰ γράφω τὴν ἀλήθειαν,) οἱ ἐδῶ στοχάζονται, ὅτι ἡ ἐκ μέρους μου μετὰ φρονήσεως ἐκτέλεσις τῶν πάντων εἶναι ἀποτέλεσμα ἀεργίας ἢ ἐλλείψεως ζήλου. Ὄχι, ἀδελφέ μου, καθότι τὰ ἐνεργηθέντα καὶ προσημειούμενα εἶναι μάρτυρες ἐχέγγυοι τῆς προαιρέσεως καὶ ζήλου μου. Δὲν χρεωστῶ νὰ δίδω λόγον καὶ εἰς τοὺς πλέον μικρούς. Τὰ ἐνεργούμενα μόνον ἡ Ἐκλαμπρότης της πρέπει νὰ τὰ ἠξεύρῃ.

«Ἐδῶ ἔγινε φροντὶς νὰ ἔμβῃ καὶ ὁ Εἰρηνουπόλεως, ἄνθρωπος φρόνιμος, μὲ πολὺν ζῆλον, μὲ μεγίστην φιλογένειαν. Τὸ οὐσιωδέστερον εἶναι ὅτι θὲ νὰ ἑλκύσῃ καὶ πολλοὺς τῶν δυναμένων χρηματικῶς, οἵτινες εἶναι πνευματικά του τέκνα. Ἔχω χρηστὰς ἐλπίδας. Μὲ δεύτερον θέλω τῇ εἰδεάσῃ. Ἂς μὴν ἀμφιβάλλῃ εἰς τὴν προθυμίαν μου. Μὴ μὲ μεμφθῇς, ἀδελφέ μου ἀγαπητὲ, διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῶν γραμμάτων. Πόσαι αἱ δυσκολίαι καὶ αἱ ἀσχολίαι ἐνεργείας! Θέλω καὶ τῇ γράφω· πλὴν διὰ τὸν Θεὸν ἂς δώσῃ μίαν τάξιν, ἂς πασχίσῃ νὰ κόψῃ πλέον τὰ κατ' αὐτὰς διασπαρέντα. . . . Ὅταν ἐκ μιᾶς πηγῆς τὰ ἐνεργοῦμεν, τότε τακτικὰ καὶ εὔρυθμα· μὰ ὅταν οἱ πάντες διαφορετικὰ φέρωνται, τί

τὸ ἐκ τούτου ὄφελος; Ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἐν κεφαλαίοις ἔκθεσις τῶν ὑποσχεθέντων ἐν τῷ πρώτῳ μου λογίζεται περιττὴ ὕστερον ἀπὸ τὸ παρόν μου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπικυρῶ τὰ προγραφέντα· μὲ ἄλον τοῦτο μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἤθελα τῇ τὸ στείλῃ γεγραμμένον ὡς αὐτό· ἐμποδίσθην ὅμως ἤδη διὰ ἕνα μόνον λόγον, δηλαδὴ διὰ τὸ ὅτι δὲν ἠξεύρω πλέον, ὕστερον ἀπὸ τὰ γεγονότα κατ' αὐτὰς, τὸ πῶς ἠμπορῶ νὰ ὑποσχεθῶ τὴν ποσότητα τῶν ὁπλοφόρων. Οἱ ἐδῶ ἔκαμαν, τὰ ὅσα ἔκαμαν· λογαριασμὸν δὲν μοὶ δίδουν, ὁποῦ νὰ ἠξεύρω καὶ τὰ γεγονότα καὶ τὸν ῥυθμόν· ὅθεν τί ὑπόσχεσιν ἠμπορῶ νὰ δώσω, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ; Μὰ ἂς τὸ κρίνῃ, παρακαλῶ, καὶ ἂς μοὶ σημειώσῃ τὴν κατὰ τοῦτο ἀπόφασίν της, διὰ νὰ ἠξεύρω, τὶ νὰ κάμω, καὶ πῶς νὰ γράψω.

«Ἰάσιον 16 φεβρουαρίου 1821.

«Ο ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ γράφει ἰδιοχείρως».

ΣΕΛΙΣ 112.

(α) Τσάρα λέγονται κοινῶς ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Βλαχίας· ἀλλ' ἰδίως καὶ κατ' ἔθος ἐπεκράτησε τὸ ὀνομάζεσθαι Τσαράνους μόνους τοὺς χωρικούς.

(β) Ἰδοὺ ἡ βλαχιστὶ ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς παρὰ τοῦ Βλαδιμηρέσκου

«ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

«Ηρὸς ὅλον τὸν τῆς πόλεως τοῦ Βουκουρεστίου λαὸν καὶ λοιπῶν πολιτειῶν καὶ χωρίων τῆς Ῥωμάνας Τσάρας, ἄκρα ὑγεία κτλ. κτλ.

« Ἀδελφοὶ κάτοικοι ταύτης τῆς Τσάρας, ὁποίου γένους καὶ ἂν ἦσθε, οὐδεὶς ἐμποδίζει νόμος τὸ ν' ἀποκρούσῃ τὶς τὸ κακόν. Ὅταν ἕνας ὄφις παρρησιασθῇ ἔμπροσθέν σας, πρέπει νὰ ὁρμήσετε διὰ νὰ τὸν πληγώσητε μὲ ῥόπαλον, ἀγκαλὰ καὶ δὲν εἶναι πολλάκις τὸ δάγκαμά του τόσον ἐπιβλαβές· διὰ τοὺς δράκοντας ὅμως, οἵτινες καταπίνουσιν ὁλοκλήρους τοὺς ζῶντας, ὡς οἱ ἡμέτεροι ἄρχοντες, λέγει τόσον τὸ ἐκκλησιαστικὸν, ὅσον καὶ τὸ πολιτικὸν σύστημα, ἕως πότε ὑποφέρομεν νὰ ῥοφῶσιν ἐξ ἡμῶν αἷμα; ἕως πότε ὑπ'αὐτοὺς θέλομεν εἶσθαι ἀνδράποδα; Ἐν ᾧ τὸ κακὸν δὲν εἶναι δεκτὸν πρὸς τὸ Θεῖον, ὁ ἀφανισμὸς τῆς κακίας εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀγαθὸν, ἐπειδὴ ἀγαθὸς εἶναι καὶ ὁ Θεός. Διὰ νὰ ἑνωθῶμεν οὖν καὶ ἡμεῖς μ' αὐτὸν, πρέπει νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ ἀγαθὸν, τὸ ὁποῖον ἀλλέως δὲν κατορθοῦται, ἐὰν πρῶτον δὲν καταδιώξωμεν τὸ κακόν. Καθὼς, ἐὰν δὲν γίνῃ χειμὼν, οὐδ' ἄνοιξις περιμένεται. Εἶπεν ὁ Θεὸς, «Γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο», ἀλλ' ἔλειψε πρῶτον τὸ σκότος. Συμφώνως καὶ ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Θεοῦ κραταιὸς ἡ-

μῶν Βασιλεὺς βούλεται νὰ ζήσωμεν ἀγαθῶς, ὡς πιστοὶ αὐτοῦ καὶ ὑπήκοοι δοῦλοι· ἀλλὰ δὲν μᾶς συγχωρεῖ τὸ παρὰ τῶν ἀρχόντων ἐπιφερόμενον ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας κακὸν, διὰ νὰ διάγωμεν τοιουτοτρόπως.

«Δράμετε οὖν γενικῶς, ἀδελφοὶ, ν' ἀφανίσωμεν μὲ κακὸν τὸ κακὸν, διὰ νὰ γίνῃ εἰς ἡμᾶς ἀγαθὸν, καὶ ἐκλέγοντες ἐκ τῶν κακῶν ἀρχόντων τοὺς ἀγαθοὺς, ἐκείνους καὶ νὰ γνωρίσωμεν ὡς ἡμετέρους, κἀκεῖνοι μεθ' ἡμῶν θέλουν συνεργήσει εἰς τὸ καλὸν, διὰ νὰ ἦναι καὶ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ των καλὸν, ὡς ὑποσχόμεθα. Διὸ βιασθῆτε νὰ ἔλθετε πάντες τάχιστα, οἱ ἔχοντες ὅπλα μὲ ὅπλα, ὁ δὲ ὑστερούμενος τούτων μὲ κοντάρια σιδηρᾶ καὶ μὲ ῥόπαλα, καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀναβολὴν σπεύσατε, ὅπου ἀκούσετε τὴν γιγνομένην συνάθροισιν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ καὶ ὠφελείας ὅλης τῆς Τσάρας· καὶ, καθ' ὃν τρόπον ἤθελον σᾶς ὁδηγήσει οἱ προϋχοντες, οὕτω ν' ἀκολουθήσητε· καὶ, ὅπου πέμπουσιν ὑμᾶς ἐκεῖνοι, ἐκεῖ καὶ νὰ ὑπάγητε· διότι, ἀδελφοὶ, ἀρκεῖ ὁ τόσος καιρὸς, ἀφ' ὅτου τὰ δάκρυα ἐκ τῶν προσώπων μας δὲν ἐστέγνωσαν.

«Σᾶς πιστοποιῶ πρὸς τούτοις, ὅτι οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἤθελεν ἔχει τὴν ἄδειαν, (ἐν τῷ διαστήματι ταύτης τῆς γενικῆς καὶ ὠφελίμου συναθροίσεως,) νὰ ἐκτανθῇ (ἴσως καταχρασθῇ) μέχρις ἑνὸς κόκκου ἀπὸ οἰκίαν ἐμπόρου τινὸς πολίτου, ἢ ἐγχωρίου, ἢ καὶ ἁπλῶς ἐγκατοίκου· διότι αἱ κακῶς καὶ ἀδίκως ἀποκτημέναι πλούσιαι περιουσίαι τῶν κλεπτῶν ἀρχόντων, ὅσοι δηλαδὴ δὲν ἤθελον εἶσθαι σύμφωνοι μὲ τὸ πνεῦμά μας, καὶ δὲν ἤθελαν ἀκολουθήσει τὴν ἰδικήν μας ἀπόφασιν, ὑπόσχομαι, ἐκεῖναι μόναι ν' ἀφαιρεθῶσι διὰ γενικὴν ὠφέλειαν.

ΣΛ. (Σουλτσιάρης) ΘΕΟΔΩΡΟΣ».

ΣΕΛΙΣ 114.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἀναφορὰ, ἐκ τοῦ βλαχικοῦ μεταπεφρασμένη.

« ΑΡΧ ΜΑΧΣΑΡΙ.

« Εἰς τὴν ἱερὰν καὶ πανέκλαμπρον ταύτην ὑψηλὴν Πόρταν τῆς κραταιᾶς καὶ κυρίας ἡμῶν Βασιλείας προσπίπτομεν ὅλοι ἡμεῖς οἱ ὑπήκοοι καὶ πιστοὶ λαοὶ τῆς Βλαχίας, καὶ ὡς πρὸς τὸν ἕνα Θεὸν παντοκράτορα ἀναφέρομεν μετὰ πολλῆς ὀδύνης καὶ θλίψεως ἀκριβῶς τὰ ἀλλεπάλληλα ἡμῶν πάθη καὶ ἀπέραντα βάσανα, ἅτινα ὑποφέρομεν ἐξ αἰτίας τῆς τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων ἑνώσεως μὲ τοὺς κατὰ καιρὸν στελλομένους Αὐ-

θέντας διοικητάς μας παρὰ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας, τῆς ὁποίας τὰ μεγάλα καὶ πλούσια ἐλέη πρὸ πολλοῦ ἐκαρπούμεθα. Ἀλλ' ἤδη ἐγκατελείφθημεν ὁλοτελῶς εἰς χεῖρας τῶν ῥηθέντων ἐχθρῶν τῆς τε Ὑψηλῆς Πόρτας καὶ ἰδικῶν μας, τοὺς ὁποίους ἄρχοντας ἠθέλαμεν ὀνομάσει μᾶλλον κακομηχάνους καὶ τυράννους ἡμῶν, ὡς συμφώνως καὶ συνεργοὺς μὲ τοὺς νῦν Ἡγεμόνας. Ἀλλὰ παραιτούμενοι ἀπὸ τοῦ νὰ εἴπωμεν τὰ παρελθόντα δεινά μας, ἀναφέρομεν μόνον τὰ ἐνεστῶτα, ὅτι μᾶς ἀπεγύμνωσαν νῦν, ὡς οὐδέποτε, καὶ εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν μᾶς ἐκατήντησαν εἰς τόσον, ὥστε ὅλον αὐτὸ τὸ τῆς Βασιλείας Κιλλέρι διόλου ἐκένωσαν, μείναντες ἀπογυμνωμένοι μᾶλλον καὶ ἀπὸ τοὺς ἐν τάφοις νεκρούς. Διὰ τὰ ὁποῖα ὅλα αὐτά, ἐὰν ἡ Ὑψηλὴ Πόρτα εἶχε τὴν παραμικρὰν ἰδέαν, πρὸ πολλοῦ ἤθελε μᾶς ἀπαλλάξει ἐκ τῶν τοιούτων ἀσπλάγχνων ἁρπάγων, οἵτινες προσποιοῦνται ἐνίοτε εἰς ἀλλαγήν τινος Ἡγεμονείας, ὅτι ἀναφέρουσι δι' Ἀρζ-Μαχσαρίου τῶν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν τὴν τῆς Τσάρας κατάστασιν· ποιοῦσι δὲ τοῦτο μόνον καὶ μόνον διὰ τὸ ἴδιον αὐτῶν καὶ τὸ τῶν Ἡγεμόνων συμφέρον. Καθὼς καὶ εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου Βοεβόδα ἔπραξαν, ὅτι ἐξ ἑνὸς μὲν μέρους φανερόνοντες δι' Ἀρζ Μαχσαρίου τὸν προξενηθέντα εἰς τὴν Τσάραν ἀφανισμὸν ἕνεκα τῆς κακῆς μεταχειρίσεως τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονεύσαντος, ἐζήτουν ἐκ τούτου ἔλεος καὶ ἐλάφρωσιν παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας· ἐξ ἄλλου δὲ μέρους ἐπισωρεύοντες ἀπείρους ψευδεῖς ἐπαίνους διὰ τὸν ἄνω ῥηθέντα, ἀπέβλεπαν εἰς ἰδίαν αὐτῶν ὠφέλειαν μόνον καὶ αἰσχροκέρδειαν· ἐπειδή, ἅμα φθάσας οὗτος ὁ Ἡγεμὼν εἰς Βλαχίαν, ἐσυμφώνησε μετὰ τῶν ῥηθέντων διὰ τὸν τῆς Τσάρας ἀφανισμὸν καὶ ἀπογύμνωσιν, ἀρξάμενος ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἔνθα ἡ δικαιοσύνη ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ, καὶ πάντες οἱ μὴ φοβούμενοι τὸν Θεὸν, ἐν λόγῳ νὰ διορίσωσι Μητροπολίτην ἐντόπιον, ἐπώλησαν τῷ Αὐθέντῃ Σούτσῳ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν μητέρα ὅλου τοῦ λαοῦ, διὰ δύο χιλιάδας πουγγεῖα, καὶ οὕτως ἀποκατέστησαν Βλάχον Μητροπολίτην (τὸν Διονύσιον Λοῦπον).

«Ἀληθῶς, καὶ πάλιν ἀληθῶς, ἀποκατέστη τοιοῦτος Μητροπολίτης πρὸς καταισχύνην τοῦ Βλαχικοῦ γένους καὶ πρὸς καταφρόνησιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κλήρου, ἀλλὰ μὲ εὐαρέσκειαν τοῦ Ἡγεμόνος διὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος, καὶ μὲ δυσαρέσκειαν τοῦ λαοῦ καὶ τῆς πίστεώς μας· ἐπειδὴ ὑπόχρεως ὢν οὗτος πρὸς τὸν Αὐθέντην, ἐνέδιδε δι' εὐχαριστησίν του καθ' ὅλας τὰς παραλόγους, ἀδίκους καὶ κακίστας αὐτοῦ θελή-

σεις, τὰς ὁποίας προσυπογράφων ὡς εὐλόγους καὶ δικαίας, ἐβίαζε τὸν λαὸν νὰ τὰς ἐκτελέσῃ, καὶ τοιουτοτρόπως ἀπεγυμνώθη τὸ πᾶν.

«Εἰς τοιαύτην λοιπὸν, φεῦ! ἐλεεινὴν κατάστασιν εὑρισκόμενος ὁ λαὸς, καὶ μὴν ἔχων μέσον νὰ φανερώσῃ τὰς συμφοράς του καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας τὸ ἔλεος, (ὅπερ πολλάκις ἀπήλαυσε, χωρὶς νὰ ὠφεληθῇ ποσῶς, διότι ἔμεινε μόνον γεγραμμένον εἰς τὸ χαρτίον καὶ ἐξουθενημένον ὑπὸ τῶν ἄνω ῥηθέντων κλεπτῶν,) ἐβιάσθη ἀπὸ τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν πρῶτον νὰ ἐγερθῇ ἐναντίον τούτων τῶν κακοτρόπων, ἔπειτα προσπίπτων, ὡς ἕνας πιστὸς καὶ ὑπήκοος ραγιᾶς τῆς κραταιᾶς Βασιλείας, νὰ ζητήσῃ τὸ Βασιλικὸν ἔλεος.

«Διὸ δεόμεθα μετὰ θερμῶν δακρύων, ἵνα ἐξαποσταλῇ βασιλικὸς ἄνθρωπος, οὐχὶ ὁμόθρησκός μας, διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἴδῃ τὴν τῆς Τσάρας ἀθλίαν κατάστασιν, καὶ μὲ τὴν ἐνέργειαν τῆς δικαιοσύνης νὰ κάμῃ τὴν ἀνήκουσαν ἐπιδιόρθωσιν, διὰ νὰ παύσωσι πλέον αἱ ἁρπαγαὶ, καὶ ν' ἀποδίδωμεν μόνον τὸ ἀποφασισμένον δικαίωμα εἰς τὴν κραταιὰν Βασιλείαν. Καθὼς μέχρι τοῦδε ἐδίδομεν, οὕτω καὶ εἰς τὸ ἑξῆς δὲν ἀρνούμεθα, ἀλλὰ πιστοὶ καὶ ὑποτελεῖς εἴμεθα καὶ ἐσμὲν καὶ ἐσόμεθα εἰς αἰῶνας, ὄντες εὐέλπιδες, ὅτι καὶ ἡμεῖς δὲν θέλομεν στερηθῆ ἐκεῖνο τὸ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας ἔλεος, μὲ τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπερίθαλψε παλαιόθεν, καθὼς καὶ μὲ τὸ ὄνομα παρακαταθήκης τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ μᾶς ἐτίμησε, καὶ εἰς πᾶσαν νέκν ἡγεμονείαν πατρικῶς μᾶς ἐφρόντισε. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ γλυκὺ ὄνομα, δίχως νὰ κάμῃ εἰς τοὺς Αὐθέντας μας τὴν παραμικρὰν ἐντύπωσιν, τοὺς ἐκώφανε μᾶλλον, καὶ ἀντὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξωσι τῶν συμφορῶν μας καὶ νὰ μᾶς διοικήσωσιν ἐπιεικῶς ὡς πατέρες, μᾶς λεηλατοῦσι καὶ μᾶς ἀπογυμνόνουσιν ὡς κλέπται, οἱ ὁποῖοι ὕστερον ἀπὸ ἕνα καιρὸν συμφώνως μετὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ πελιτικῶν, συγκλεπτῶν ὄντων καὶ τούτων παρομοίως, εὐκολύνουσιν εἰς ἐκείνους καὶ τὴν ὁδὸν, καὶ τοὺς θεωροῦσι μακρόθεν, ὅταν ἐξερχόμενοι τοῦ Βουκουρεστίου πρὸς μεσημβρίαν ἐπανέρχωνται εἰς βασιλεύουσαν.

«Ταῦτα πάντα τὰ ῥηθέντα εἰσὶν ἀληθῆ, καὶ θέλουσιν ἐπιβεβαιωθῆ ἀκριβέστερον καὶ μὲ λεπτομέρειαν ἐνώπιον τοῦ πεμφθησομένου βασιλικοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ αὖθις θερμῶς δεόμεθα τῇ ἐθελαγάθῳ καὶ κραταιᾷ Βασιλείᾳ νὰ μᾶς τὸν ἐξαποστείλῃ μὲ ἔλεος.

«Πρὸς τὴν κραταιὰν Βασιλείαν
οἱ ὑποκλινέστατοι καὶ πιστοὶ δοῦλοι
ΟΛΟΣ Ο ΛΑΟΣ ΤΗΣ ΒΛΑΧΙΑΣ».

ΣΕΛΙΣ 117.

(α) Ἰδοὺ τὸ ὅλον ἔγγραφον τῶν ὁδηγιῶν.

«Φιλογενέστατε καὶ ἀνδρεῖε καπετὰν Θεοδωράκη Κολοκοτρώνη!

«Ὁ μεγάλος σου πατριωτισμὸς καὶ τὰ ἡρωϊκά σου κατορθώματα ἔφθασαν πρὸ χρόνων καὶ εἰς τὰς ἀκοάς μου, καὶ ἐχάρηκα, διότι δὲν ἐξέλιπόν ποτε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τοιαῦτα παληκάρια· ἤθελα δὲ καὶ πρὸ πολλοῦ νὰ σὲ γράψω· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιέτριβες εἰς ἕνα τόπον, ὅπου ἡ μισέλλην διοίκησις τῶν Ἄγγλων παρετήρει μὲ τέσσαρα μάτια καὶ τὰ μικρότερα κινήματά μας, δὲν ἐτόλμησα, διὰ νὰ μὴ σὲ προξενήσω κανένα κίνδυνον. Τώρα δὲ ὁποῦ ἔμαθα, ὅτι ἐπάτησες εἰς τὰ ἱερὰ τῆς πατρίδος μας χώματα, τώρα τρέχω νὰ σὲ παραστήσω τὴν χαρὰν, ἐπειδὴ ἐλπίζω, ὅτι ἡ αὐτοῦ παρουσία σου θέλει ὠφελήσει μεγάλως τὴν πατρίδα μας. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς καπετάνοι σὲ ἔχουσιν εἰς μεγάλην ὑπόληψιν· ὅθεν πάσχισον, ὅπου εἰς τὰς τωρινὰς φωνὰς τῆς πατρίδος μας ὅλα τὰ κινήματά σας νὰ μὴ ἀποβλέπωσιν εἰς ὄφελος οὔτε τοῦ ἑνὸς μέρους τῶν τυράννων, οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ μὲ τὰ ἔξοδα ἐκείνου νὰ ὠφελήσετε τὸ κοινὸν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ νὰ ἦναι δὲ σύμφωνα ταῦτα τὰ κινήματά σας μὲ τὸν λοιπὸν διοργανισμὸν τῆς πατρίδος μας, σὲ γράφω τὰ ὅσα πρέπει νὰ ἐξακολουθήσητε, καὶ εἰς ὅσα πρέπει νὰ παρακινήσῃς καὶ τοὺς λοιποὺς καπετανέους, διὰ νὰ ἐκτελεσθῶσι ταῦτα ἀμέσως.

«Α'. Ἀγάπη, ὁμόνοια, ἀδελφότης, ἕνωσις καὶ σύμπνοια νὰ θεωρῆται ὡς μόνον ἀσφαλὲς θεμέλιον καὶ στήριγμα τῶν πράξεών σας.

«Β'. Νὰ πασχίσητε παντοιοτρόπως εἰς τὸ νὰ φυλάττητε μίαν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ· τοιαύτην ὅμως, ὥστε ἀφανίζοντες τοὺς βασιλικοὺς νὰ ἔχητε αὐτὸν πάντοτε εἰς τὸ χέρι σας μὲ ὅλα του τὰ πλούτη, διὰ νὰ μὴν ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ ξαναγίνῃ ἐκεῖνο, ὁποῦ ἦτον πρὸ τοῦ πολέμου.

«Γ'. Νὰ προσπαθήσητε νὰ συνάξετε παλικάρια, ἅρματα, μπαροῦτι, βόλια καὶ καθεξῆς, ὅσα περισσότερα ἤθελεν ἠμπορέσει ἕκαστος.

«Δ'. Εἰς τοὺς λόγους καὶ ὑποσχέσεις τῶν βασιλικῶν, ἢ τῆς Πόρτας, νὰ μὴ δώσητέ ποτε καμμίαν πίστιν, ἐπειδὴ καὶ ἠξεύρω βεβαιότατα, ὅτι θέλουν μεταχειρισθῆ κάθε τρόπον εἰς τὸ νὰ σᾶς ἀπατήσωσι.

«Ε'. Φαινόμενοι, ὅτι ὑπερασπίζεσθε καὶ πολεμεῖτε κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, πασχίσετε νὰ διώξετε ἐξ ὅλης τῆς Ἠπείρου τὰ βα-

σιλικὰ στρατεύματα, ὥστε εἰς τὰς πρώτας σάλπιγγας τῆς πατρίδος νὰ ἦναι ἐλεύθερα ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ ὠχυρωμένα ἀπὸ ἀνδρείους Ἕλληνας.

«ΣΤ'. Ὁ διορισθεὶς κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ Μωραβαλισῆ Χουρσὴτ πασσᾶς εἶναι ὁ ἴδιος, ὅστις ἐπολέμησε καὶ ἠχμαλώτισε τὴν Σερβίαν, ἀφ' οὗ τὴν ἐγέλασε μὲ τὰς ὑποσχέσεις του. Τοῦτο εἶναι ἀρκετὸν παράδειγμα πρὸς ἐσᾶς, διὰ νὰ μὴν ἀπατηθῆτε ὁμοίως.

«Ζ'. Νὰ προσποιῆσθε τὴν μεγαλητέραν πίστιν καὶ ἀφιέρωσιν πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶ, διὰ τοῦ ὁποίου μέσου νὰ δυνηθῆτε ν' ἀποσπάσετε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἰδίου πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν Τούρκους, διὰ νὰ τὸν ἔχετε πάντοτε ἐδικόν σας

«Η'. Ὁ μὲν Πατριάρχης βιαζόμενος παρὰ τῆς Πόρτας, σᾶς στέλλει ἀφοριστικὰ καὶ ἐξάρχους, παρακινῶντάς σας νὰ ἑνωθῆτε μὲ τὴν Πόρταν· ἐσεῖς ὅμως νὰ τὰ θεωρῆτε ταῦτα ὡς ἄκυρα, καθότι γίνονται μὲ βίαν καὶ δυναστείαν καὶ ἄνευ θελήσεως τοῦ Πατριάρχου.

«Ἂν λοιπὸν, φίλτατέ μου Κολοκοτρώνη, ἐναγκαλισθῆτε τὴν ὁμόνοιαν, ἐὰν θυσιάσητε τὰ μερικὰ συμφέροντά σας καὶ λησμονήσητε διόλου ὅλα τὰ ἐναντία πάθη, καὶ τέλος πάντων ἀκολουθήσητε τοὺς ἀνωτέρω κανόνας, ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ προστάτου τῆς δικαιοσύνης θέλετε δυνηθῆ νὰ συντρίψετε μὲ μεγάλην εὐκολίαν τὸν τυραννικὸν ὑμῶν ζυγὸν, θέλετε στεφανώσει τὰς κεφαλάς σας μὲ τοὺς ἀμαράντους στεφάνους τῆς δόξης, τὰ ὀνόματά σας θέλουσιν ἐγχαραχθῆ μὲ χρυσᾶ γράμματα εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας, καὶ θέλουν ἀξιωθῆ τοῦ αἰωνίου μακαρισμοῦ.

«Ἐν Κισνόβῃ τὴν 29 ἰανουαρίου 1821.

«ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ».

(6) Ἰδοὺ ὅ,τι ἔγραφεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Ξάνθον τῇ 25 Ἰανουαρίου ὁ Ἀναγνωστόπουλος ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου, ὅπου ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Ἰταλίας.

«... Ἐδῶ ἐφάνησαν μερικαὶ διαταγαὶ τοῦ Καλοῦ, αἱ ὁποῖαι ὄχι μόνον ἀνεβάλθησαν καὶ ἀναβάλλονται, ἀλλ' ἀκόμη καὶ κριταὶ τούτων γίνονται. Οἱ κριταὶ εἶναι μερικοὶ, καὶ τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα τοὺς δίδουν τοῦτο τὸ δίκαιον, καθὼς αὐτοὶ λέγουν, εἶναι πολλά. Λέγουν, ὅτι προβλέψεις διόλου δὲν ἔγειναν εἰς Βουλγαρίαν καὶ Σερβίαν, εἰς καιρὸν ὁποῦ ἐκεῖνοι οἱ τόποι εἶναι προμηθευμένοι ἀπὸ ἀρκετὰ προϊόντα, καὶ προϊόντα, ὁποῦ συντείνουν εἰς τὸ μελλούμενον πανηγύρι· ὅτι ἡμεῖς,

λέγουν, δὲν ἠμποροῦμεν, οὔτε κρίνομεν ὠφέλιμον, νὰ ἀνοίξωμεν τὸ πανηγύρι μὲ μόνας τὰς κάτω (ἤτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι) προβλέψεις, διότι τὰ κέρδη τότε εἶναι ὀλίγα ἀναλόγως τῶν προβλέψεων· ἡμεῖς, λέγουν, πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀναλόγους τοὐλάχιστον προβλεμμένας πραγματείας μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγοραστῶν, καὶ περισσοτέρας μάλιστα, διὰ νὰ τὰς μεταχειρισθῶμεν, χρείας τυχούσης, εἰς τὴν ζήτησιν τῶν ἀγοραστῶν. Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ λέγουν, ταλανίζοντες ἑαυτοὺς διὰ καμμίαν ἐνδεχομένην ζημίαν. Ἂν ὑποκάτω εἰς αὐτὸ δὲν κρύπτεται κανένα ἄλλο, φαίνεται νὰ ἔχουν κἄποιον δίκαιον ἀναλόγως τῶν ἰδεῶν ὁποῦ ἔχουν . . . Ἐγὼ κρίνω, ἕως νὰ ἀνταμωθῶμεν, νὰ μὴν ἀποφασίσετε κανένα πρᾶγμα, διὰ νὰ σᾶς βάλω μερικὰ πρὸ ὀφθαλμῶν».

ΣΕΛΙΣ 119.

(α) Βλέπομεν αὐτὸν συνυπογεγραμμένον μετὰ τοῦ Ἀθανασίου Σταγειρίτου ἐν τῇ περὶ Ἑλληνομαθείας ἀπὸ 20 Ἰουλίου 1817 πολυφύλλῳ προκηρύξει τῆς Βιέννης, ἣν καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Δικαῖος καὶ ἄλλοι ἀπόστολοι τῆς Ἑταιρίας ἔφερον ὡς διαβατήριον ἀσφαλείας κατὰ πάσης πολιτικῆς ὑπονοίας οὐ μόνον τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ τῶν τουρκοφρόνων. Φιλολογικῶς ἀνῆκεν ὁ Ἀριστείδης εἰς τὸ Ἀντικοραϊστικὸν σύστημα.

ΣΕΛΙΣ 120.

(α) Ἰδοὺ τὰ δύο ταῦτα σπουδαῖα ἔγγραφα τῶν Ἐφόρων Κωνσταντινουπόλεως, μεθ' ὧν συνυπεγράφοντο καὶ ἄλλα ἐκ τῶν πρωτίστων μέλη τῆς Ἑταιρίας, συμβολικοῖς δὲ γράμμασιν ἐκτεθειμένα.

«Ἐκλαμπρότατε καὶ περίβλεπτε Κύριε!

« Διὰ τῶν προλαβόντων ταχυδρόμων τῆς 15 καὶ 29 9μβρίου ἀνεφέραμεν τῇ Ἐκλαμπρότητητί σας, ὅσα ὁ ζῆλος τῆς κοινῆς τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν ἀπολυτρώσεως, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ νὰ ἴδωμεν ἐν καιρῷ εὐχερέστερα τετελεσμένους τοὺς σκοποὺς τοῦ ἔθνους, ὑπηγόρευσαν, τὸ φρόνημα δηλαδὴ ἡμῶν τοῦ ν' ἀποκοπῇ συγχρόνως καὶ ἡ κεφαλὴ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐπαρχιῶν τῶν τυράννων, οὗτινος ἡ αἰσία ἔκβασις ἐπάξει γενικὴν ἀταξίαν καὶ τὸν ἄφευκτον ὄλεθρον εἰς τὸ σύστημά των, ἐξαιτούμενοι παρ' ὑμῶν καὶ τῆς σεβασμίας Ἀρχῆς τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων μέσων εἰς ἐκτέλεσίν του· καὶ πληροφορηθέντες τὸ εἰς Ὀδησσὸν εὐόδιον τῶν γραμμάτων μας, ἐσμὲν εὐέλπιδες, ὅτι αἰσίως ἔφθασαν ἢ φθάνουσιν ἀνὰ χεῖράς σας, διευθυνθέντα ἐκεῖθεν, καὶ ἀξιωθῶμεν τῶν ἐπιθυμημάτων μας διὰ τῆς ἀποκρίσεώς σας.

«Ἐκλαμπρότατε, δὲν ἐλογίσθημεν αἰσχύνην τὴν δηλοποίησιν τῆς

ἀδυναμίας μας πρὸς εὐεργέτας ἡμῶν καὶ ὁμογενεῖς, λέγοντες τὴν γνωρισμένην παρὰ τῶν ἰδίων ἀλήθειαν, ὅτι ὡς μέλη ἔθνους, καταντήσαντος ἀθλίου ἀπὸ τὴν πολυειδῆ τυραννίαν, χρήζομεν καὶ πολυειδοῦς συνδρομῆς, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς πρᾶξιν καὶ ἔκβασιν τὸ προβληθὲν φρόνημά μας· ἐπειδὴ δὲν μᾶς ἔμεινεν ἄλλο προσὸν ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ νὰ διακινδυνεύσωμεν τὸ εἶναι ἡμῶν, διὰ νὰ εὐκολυνθῇ πολὺ περισσότερον ἡ ἐλευθερία ὅλου τοῦ ἔθνους μὲ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ κέντρου τῆς ἐχθρικῆς δυνάμεως. Ἀλλ' εἶναι πασίδηλον, ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνος· πρέπει νὰ ἑτοιμασθῶσιν ὡς πρὸς τὸ τέλος του ἀναγκαῖα ἐκτελεστικὰ μέσα, καὶ τότε θεία συνάρσει ἐλπίζομεν βεβαίαν ἐπίτευξιν· πρὸς τὸ παρὸν μάλιστα χρήματα, δι' ὧν ἔπεται νὰ γένῃ ἡ ἐνταῦθα οἰκονομία ἄλλων τινῶν ἐφοδίων, ἡ στέρησις τῶν ὁποίων μᾶς ἐμποδίζει τοῦ νὰ ἐκτανθῶμεν εἰς δραστηριωτέραν ἐνέργειαν, ὅσων φανταζόμεθα ὡς χρήσιμα καὶ ἀναγκαιότατα. Μολονότι ἡ ἐνταῦθα ἀδελφότης, καθ' ἑκάστην φροντίζουσα ἀόκνως διὰ τὴν πρὸς ὥραν οἰκονομίαν αὐτῶν εἰς ἔναρξιν τῶν πραγμάτων, διανοεῖται τρόπους τοῦ ἐντεῦθεν προσπορισμοῦ των· ἀλλ' οἱ πάντες μηδενίζονται διὰ τὸν φόβον τοῦ νὰ μὴν ἐπάξωσιν ὑπόνοιαν παρὰ καιρόν. Ἡ ποσότης ἐκείνων, ὅσα ἕκαστος τῶν ἐνταῦθα ἀδελφῶν, καθ' ἃ ἐδύνατο, συνεισέφερεν, ἔγινεν ἐνταυτῷ ἐφόδιον τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν. Τὸ ἐνταῦθα κοινὸν ταμεῖον τῶν ὁμογενῶν μας, ὅπερ ἦν δυνατὸν νὰ συνεισφέρῃ ἱκανὸν ὁπωσοῦν δανειζόμενον, καὶ νὰ συντελέσῃ προσέτι πολυτρόπως εἰς τὸ προκείμενον, διοικεῖται ἀπὸ ὑποκείμενα ἀνίκανα νὰ γνωρίσωσι τὸ μέγα συμφέρον καὶ νὰ τὸ ἐμπιστευθῶσι. Ὅθεν ἀπελπισθέντες ἐγενόμεθα γνώμης νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν σεβασμίαν Ἀρχὴν, εἰς ὑμᾶς τοὺς ἀγαθὰ ὑπὲρ ἡμῶν φρονήσαντας ὁμογενεῖς καὶ σωτῆρας τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ σᾶς παρακαλέσωμεν ἐξ ὅλης ψυχῆς, μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς, διὰ τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων μας, οἵῳ τρόπῳ βούλεσθε.

«Γλυκύτατε Κύριε, ψυχὴ τῶν ὁμογενῶν σου ἡμῶν, ὁ ἔρως τῆς ἐλευθερίας μας κατήντησεν εἰς τὴν ἀκμήν του. Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἐξαλείψωμεν τὸ ὄνειδος τῆς ἀναξιότητος ἡμαύρωσε κάθε ἄλλην· φλὸξ ἐκδικήσεως καίει ἀδιακόπως εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῶν καρδιῶν ἡμῶν, αὐξανομένη καθ' ἑκάστην μὲ τὰς ἐλπίδας μας· ἡδονὴν νομίζομεν τὴν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους θυσίαν ἑαυτῶν, ἀνθ' ὧν ἂς μὴ παραβλεφθῶσι τὸ φρόνημα καὶ τὰ αἰτήματά μας, καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι ὄψεσθε ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ὡραίους καρποὺς καὶ ἀναλόγους τῆς καταβολῆς τοῦ σπόρου καὶ τῶν ἀπαιτου-

μένων συνδρομῶν σας, ἃς ὑποσχόμεθα, ὡς ἀπὸ στόματος τοῦ ἔθνους, ἐν τόκῳ νὰ σᾶς ἀποδώσωμεν ἐν τῇ ἐρασμίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως τοῦ πληρώματος τῶν πεπτωκότων καὶ ταλαιπωρουμένων ὁμογενῶν μας.

«Τὸ ἐλάχιστον σύστημα τῆς ἐνταῦθα ἀδελφότητος, περισκεπόμενον τῇ κραταιᾷ δυνάμει τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, προχωρεῖ μέχρι τοῦδε ἄριστα. Ὑπέλαβεν ἀναγκαῖόν του ἔργον καὶ συνέταξεν ἀδελφούς τινας ἵνα σκέπτωνται τὰ πρακτικὰ καὶ πρακτέα· παρατηροῦσιν ἀσκαρδαμυκτὶ τὰ κινήματα τῶν τυράννων· ἐρευνῶσι τοὺς σκοπούς των· ἰδεάζουσι τοὺς κατὰ τὰς ἔξω ἐπαρχίας ἀδελφούς· λαμβάνουσιν ἐκεῖθεν ἀληθεῖς ἰδέας περὶ τοῦ πνεύματος τῶν ἐκεῖσε ὁμογενῶν μας, τῆς διαγωγῆς των καὶ τῶν διενεργειῶν καὶ πράξεων αὐτῶν, τίνα τὰ φρονήματα καὶ κινήματα τῶν ἐκεῖ τυράννων καὶ ὁποιαδήποτε ἀναφανῶσιν ἐσόμενα. Τούτου ἕνεκα ἐπιθυμοῦμεν, (ἐὰν ἐφῆται,) τὰ κατὰ τὴν Μολδαυΐαν, Βλαχίαν, Σερβίαν, Βουλγαρίαν, Θρᾴκην, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Ἤπειρον, Ἀλβανίαν καὶ Πελοπόννησον εὑρισκόμενα μέλη, ἵνα δόντα πίστιν εἰς τὸ ἐνταῦθα σύστημα, ἄρξωνται τακτικῆς ἀνταποκρίσεως, ἥτις εἶναι τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ συνάγωνται αἱ βέβαιαι εἰδήσεις τῶν διατρεχόντων, δηλοποιοῦντα (ἂν ἐπιτρέψητε,) εἰς ἡμᾶς, τὴν ἀξιαγάπητον πηγὴν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐπομένως γίνωνται τὰ ἀνήκοντα σχέδια τοῦ πρακτέου εἰς βάσεις στερεάς. Μολονότι εἰς ἐπαρχίας τινὰς πέμπονται ἐντεῦθεν ἀδελφοί, ἵνα ἐξοικονομήσωσι τὰ ἐκεῖ πράγματα, ἀκολουθοῦντες τὴν ῥηθεῖσαν τάξιν· ἀλλ' εἰς τὰς ἄλλας καὶ περιττὴν ἐκρίναμεν τὴν ἀποστολήν, καὶ ἀδυνατοῦμεν νὰ προφθάσωμεν τὰ ἀναγκαῖα ἔξοδά των· δι' ὃ σκοπεύομεν νὰ ἀνταποκριθῶμεν, μεθ' ὅσων γνωστῶν μας εὑρίσκονται ἐκεῖσε. Ἀλλ', ἐὰν ἐπιταχθῶσιν αὐτόθεν οἱ ἐν, τοῖς πράγμασιν ἑκάστου μέρους, εἶναι συμφερώτερον.

«Εἷς δὲ τῶν εἰρημένων Φιλιππουπολίτης, Στογιὰν Θεοδώροβιτζ Τζαλίογλους λεγόμενος, ἀπέρχεται μετ' ὀλίγας εἰς Βουλγαρίαν, ὑποσχόμενος, ὅταν τὸν εἰδοποιήσωμεν, νὰ μᾶς προφθάσῃ ἐνταῦθα δέκα χιλιάδων ἀνθρώπων βοήθειαν, καὶ περισσοτέραν, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅμως τοῦ νὰ κινηθῶσιν ἐκεῖθεν, ὅτε πεισθῶσι νὰ ἔμβωσι δέκα χιλιάδες Σέρβων εἰς Βουλγαρίαν· δι' ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου διευθύνεται ἤδη εἰς τὸν πρόκριτον Σερβίας μὲ συστατικὰ παρὰ φίλων ἐκείνου γράμματα· καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι δι' αὐτῶν καὶ τῆς μεταξύ των σχέσεως κατορθοῦται τὸ σκοπούμενον. Μολοντοῦτο παρακαλοῦμεν ὑμᾶς θερμότατα, ἃς ἰδεασθῶσι καὶ αὐτόθεν, ἵνα ὑποσχεθῶσι τοῖς Βουλγάροις τὴν ῥηθεῖσαν συν-

δρομήν των, διὰ νὰ συνδράμωσιν ἐκεῖνοι ἡμᾶς. Τῷ ῥηθέντι ἐνεχειρίσθη ὑποσχετικὸν ἔγγραφον τοῦ νὰ πληρωθῶσιν ἐν καιρῷ τὰ ἔξοδά του, ἄνευ ὑπογραφῆς τινος, ἀλλ' ἐσφραγισμένον τῇ κοινῇ γνώμῃ τῶν ἐνταῦθα ἀδελφῶν κατασκευασθείσῃ σφραγίδι, ἧς τὸ ἀντίτυπον σᾶς περικλείεται ἐνταῦθα, ἵνα γνωρισθῇ, καὶ παρευρισκόμενον, ὅτε δεήσει, διακρίνωνται λοιπὰ ἀναφαινόμενα, ἂν διὰ τὰς μελλούσας περιστάσεις ἐκλείψῃ ἡ ἰδέα. Δι' αὐτῆς ἐσφραγισμένα ἀποδεικτικὰ ἔγγραφα, ὡς τὸ περικλειόμενον ἴσον, δίδονται παντὶ τῷ συνεισφέροντι ποσότητά τινα χρημάτων· σφραγισθήσονται δὲ καὶ πάσης ἄλλης ὕλης περιεκτικά.

«Σᾶς περικλείεται καὶ ἴσον γράμματος τοῦ Χριστοφόρου Περβαιβοῦ, ἐξ Ὕδρας σταλέντος, καὶ βλέπετε τὸν παρ' ἐλπίδα τρόπον τῶν ἐκεῖ κατοίκων, ὅστις ἐπίκρανεν ἡμᾶς. Παντοίοις τρόποις θέλομεν φροντίσει νὰ τοῖς ἐμπνεύσωμεν τὸν ἀνήκοντα ἐνθουσιασμόν· ἀλλ' ἂν ὑμεῖς οἴδατε δραστηρίους, ἀνάγκη νὰ ἐκτελεσθῶσι, διότι εἶναι ἀναγκαιοτάτη ἡ συναίνεσις καὶ προθυμία ἐκείνων καὶ τῶν γειτόνων των Σπετζιωτῶν, ὡς ἐχόντων πολὺ ἐπέκεινα τῆς χρείας θαλάσσιον δύναμιν, καὶ ἴσως δὲν ἀδιαφορήσωσιν εἰς τὸ ἑαυτῶν καὶ τὸ τῶν ὁμογενῶν των συμφέρον· ἐπειδὴ, κατὰ τὰς ἐκεῖθεν εἰδοποιήσεις ἄλλων, τὸ μόνον μέσον, ὅπερ δύναται νὰ κινήσῃ τὴν φιλοτιμίαν των, εἶναι ἡ ἄμεσος αὐτόθεν προτροπή.

«Περίβλεπτε Κύριε, ἀντικείμενον ἔχοντες τὸ νὰ κατευθυνθῶσι τὰ ἔργα τοῦ ἔθνους, ὅσον ἔνεστιν, εὐκολώτερα καὶ μὲ ὀλιγωτέραν φθοράν του εἰς τὸ μέλλον ἀγαθὸν, δι' ἀκριβοῦς σκέψεως, προσοχῆς, ἐπιμελείας, κοινωνίας ἰδεῶν τῶν ἁπανταχοῦ εὑρισκομένων ἀδελφῶν, καὶ πρὸ πάντων γενναιότητος, παραιτούμεθα τοῦ νὰ συλλογισθῶμεν, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ φρονήματός μας ἔσεται ἐπαχθὴς καὶ φθορᾶς οὐ μικρᾶς πρόξενος, καὶ νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς σχέδια τοῦ ν' ἀναφανῇ εἰς ἓν μέρος τῆς Ἑλλάδος σύστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπερ βαθμηδὸν ἐνδυναμούμενον ἐξορίσει τοὺς τυράννους ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, καὶ τελευταῖον καταντήσει νὰ τοὺς παραδώσῃ εἰς φθορὰν παντελῆ· διότι, ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους μας, τοῦτο μᾶς φαίνεται δυσκολώτερον, καὶ πλείονα βλάβην ἐπάξει ἀναλόγως μὲ τὴν ἔκβασιν τοῦ χρόνου, τὴν διαμονὴν τοῦ συστήματος, τῶν τυράννων τὸ συμπέρασμα, ὅπερ κατ' ἀνάγκην φρονήσουσι περὶ ἡμῶν, ἅμα ὅτε φανῶσιν ἔργα παρ' ἡμῶν, τὴν φροντίδα, ἣν θέλει λάβωσι, νὰ ἐνδυναμωθῶσι, καὶ ἢ νὰ μᾶς ταπεινώσωσι χειρότερα τῶν προλαβόντων αἰώ-

νων, ὥστε νὰ μηδενισθῶμεν, ἢ τέλος πάντων προφυλάττοντες ἑαυτοὺς διαρκέσωσι πολὺ μακρύτερον χρόνον ἐφ' ἡμᾶς, ὅπερ ἐνδεχόμενον νὰ συγχωρήσωσιν αἱ ἄδηλοι περιστάσεις τοῦ μέλλοντος. Ἀλλ' ἁπλέτῳ πόθῳ περιμένομεν τὴν ἐρασμίαν ἡμῖν ἀπάντησίν σας, κομίζουσαν συμβουλὰς, ἐπιταγὰς καὶ συναίνεσιν συνδρομῆς εἰς τὰς ἀνάγκας μας, ἵνα στηριχθῇ τὸ φρόνημα ἡμῶν καὶ διευθυνθῶμεν εἰς τὰς πράξεις μὲ τὴν ἀνήκουσαν γενναιότητα. Μένομεν δέ.

«Τῇ δευτέρᾳ Ἰανουαρίου χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ πρώτου ἐν Κωνσταντινουπόλει.

τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος εἰλικρινεῖς ἀδελφοὶ καὶ δοῦλοι

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΕΡΡΟΥΚΑΣ, ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΟΥΜΠΑΡΗΣ, ΣΠΥΡΙΔΩΝ Σ. ΜΑΥΡΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΑΡΜΠΗΣ, ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΣΟΥΓΔΟΥΡΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΕΚΕΡΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΟΥΜΠΑΣ, ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΕΛΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΧΙΝΑΣ».

Ἰδοὺ καὶ ἡ δευτέρα πρὸς τὸν Ὑψηλάντην ἐπιστολὴ τῶν αὐτῶν. Ἀμφοτέρας δὲ παρετηρήσαμεν γεγραμμένας διὰ χειρὸς τοῦ Δημητρίου Περρούκα.

«... Ἡ Πόρτα μαθοῦσα παρὰ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις διοικητῶν αὐτῆς τὴν μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ συμμαχίαν τῶν Σουλιωτῶν καὶ τῶν περιχώρων, καὶ τὸν ἀκροβολισμὸν αὐτῶν κατὰ τῶν βασιλικῶν, ἐμήνυσε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἔγιναν δὶς σφοδροὶ ἀφορισμοὶ κατὰ τῶν ῥηθέντων καὶ ὅσων προσέτι φρονοῦσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ἀποστάτου καὶ ἐναντίον τῶν βασιλικῶν, τοὺς ὁποίους ἀμέσως ἀπέστειλεν ἡ ἰδία κατὰ τὰς 24 δεκεμβρίου (1820) καὶ 4 ἰανουαρίου διὰ ταχυδρόμων της... Διὰ γραμμάτων δὲ εἰδοποιήθημεν πρὸ ἡμερῶν, ὅτι εἰς τὴν Ῥούμελην ὁ βρασμὸς ἦν ἱκανός· καὶ, ἐπειδὴ ἀρχὴ ἔγινε, φανήσονται μεγαλήτερα ἔργα τῶν ὁμογενῶν μας καὶ συμπεραίνουσιν οἱ ἐν τοῖς ἐκεῖ πράγμασι πριτικώτεροι τὸ ἐνδεχόμενον τοῦ νὰ καταντήσωσιν εἰς ὁρμὴν τὰ διατρέχοντα χωρὶς ἀναβολὴν, καὶ μέχρι τοῦ ἔαρος νὰ τελειοποιηθῶσι τὰ φρονήματα τῆς Ἀδελφότητος χωρὶς περαιτέρω ἔκτασιν. Τὰ ἀναφανέντα μικρὰ κινήματα τῶν ὁμογενῶν μας ἐτάραξαν μὲν πολὺ τὸ πνεῦμα τῆς Διοικήσεως καὶ ἀνησυχεῖ, εἰς ἔργον ὅμως κανένα ἐναντίον τοῦ ἔθνους δὲν ἐπροχώρησεν εἰσέτι, μολονότι διαφημίζεται, ὅτι τὸ φρόνημά του ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκοάς της, καὶ ὅτι ὁ ἔπαρχος τῶν Ἰωαννίνων Ἰσμαὴλ Πασσᾶς ἔγραψεν εἰς ἕνα τῶν τοῦ Συμβουλίου μεγιστάνων, Ἀποδὴ Βεγῆν λεγόμενον, φίλον καὶ προστάτην του, ἰδέας τινὰς περὶ τῶν φρονημάτων τῶν ἀπ' ἐναντίας του ἀναφανέντων ὁμογενῶν μας καὶ τῶν σκο-

πῶν τῆς Ἀδελφότητος. Ἀλλ' ἐκ τούτου καὶ ἄλλων φημῶν συνάγεται, ὅτι ἡ Διοίκησις ἔλαβεν ὑπόνοιαν· καὶ ἂν μέχρι τοῦδε δὲν ἔβαλε βάσιν εἰς τὰς τοιαύτας εἰδοποιήσεις, ἡ πολιτεύεται, ἐπομένως τῶν ἐν Ἠπείρῳ ὁμογενῶν μας καὶ ὁ πολλαπλασιασμός των θέλει ἀναγκάσει τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους καταφοράν της καὶ τὴν ὑπὲρ ἑαυτῆς φροντίδα, ἥτις ἀποδεικνύεται ἀπὸ ἀποφάσεις τινὰς, ὁποῦ ἔκαμε, περὶ τὴν ἄνοιξιν νὰ ἀπεράσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀνατολικὰ στρατεύματα.

«Ἐναντίον τοῦ μητροπολίτου Ἄρτης, ὅστις κηρύττεται ἄξιος ἀδελφὸς καὶ ἄριστος διενεργητὴς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, ἔγιναν πολλὰ κινήματα. Ἀφ' οὗ δι' ἀναφορᾶς τοῦ ῥηθέντος Ἰσμαὴλ Πασσᾶ, ὡς οἰκεῖον τάχα τοῦ ἀποστάτου, τὸν ἐστέρησαν πρὸ καιροῦ τῆς ἐπαρχίας του, καὶ ἀγκαλὰ ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ αὐτῆς καὶ πολλοὶ ἀλλογενεῖς, διενεργηθέντες ὡς ὑπερευχαριστημένοι παρ' αὐτοῦ, ἔπεμψαν ἀμέσως ἀναφορὰς καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὴν Διοίκησιν, ἠνάγκασαν καὶ τοὺς ἐπάρχους διὰ κοινῶν ἀγωγῶν των, ὥστ' ἔγραψαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ διαμείνῃ· ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας διὰ βασιλικοῦ διπλώματος ἀπεφασίσθη τὸ νὰ ἐξορισθῇ εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, καὶ ἐξεδόθησαν ἐπιταγαὶ πρὸ ἡμερῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπροφυλάχθη ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἐναντίον του καταφοράς, περιφερόμενος ἔνθεν κἀκεῖθεν μὲ πλείονα ἐνθουσιασμὸν εἰς τὸ ἔργον του, ποτὲ μὲν εἰς τὰ κατὰ τὸ Ἰόνιον πέλαγος παράλια τῆς Πελοποννήσου, ποτὲ δὲ εἰς τὰς περὶ τὴν ἐπαρχίαν του πόλεις, ἤδη ἐξεδόθη ἑτέρα προσταγὴ εἰς τοὺς ἐπάρχους Ἰωαννίνων, Λαρίσσης καὶ Πελοποννήσου, ἵνα, ὅπου εὑρεθῇ, πιασθῇ καὶ πεμφθῇ ἐξόριστος εἰς τὸ ὄρος. Δὲν εἶναι παράδοξον νὰ κατακριθῇ καὶ εἰς θάνατον· ἀλλ' ἐλπιζόμενον νὰ διαφύγῃ τὴν κακοβουλίαν τῶν τυράννων, καθὼς κατήντησαν τὰ ἐκεῖ, ἂν φθάσῃ νὰ λάβῃ εἴδησιν.

«Κατ' αὐτὰς ἐμίσευσαν ἐντεῦθεν τέσσαρες νῆες βασιλικαὶ, δύο κορβέττα καὶ δύο μπρὶκ, μὲ ἐφόδια πολεμικὰ καὶ 240 κανονιέριδες· δι' ὧν τὴν ἀποστολὴν ἐξετάσαντες περιέργως ἐμάθαμεν, ὅτι ἐπέμφθησαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀκαρνανίας, ὅπου εὑρίσκεται ὁ ὑποναύαρχος, Καπετανὰ Βεγῆς λεγόμενος, μὲ ἕνδεκα ὁμοίας μικρὰς καὶ μεγάλας, διημερεύων εἰς παραφύλαξιν ἐκείνων τῶν μερῶν, ἵνα ἀναπληρώσωσι τὸ ἔργον ἐκείνου· ἐπειδὴ κατ' αἴτησίν του διὰ βασιλικοῦ διπλώματος ἐπετάχθη πρὸ μικροῦ νὰ ἐπιστρέψῃ ἐνταῦθα μὲ τὰς εἰρημένας ναῦς.

«Φημίζεται, ὅτι καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον πλησίον τῆς Μάνης ἐφάνη ὁ Ἀναγνωσταρᾶς μὲ ὀγδοήκοντα ὀπαδούς του, διατρίβων ἐκεῖ ἐν εἰ-

δει ἀρχιλῃστοῦ· ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἐλάβαμεν τελείαν πληροφορίαν.

«Ἀπευκταίας τινὰς εἰδήσεις μανθάνομεν διὰ τὸν πρόκριτον Σερβίας, τάχα ὅτι ἀποβλέπων εἰς τὸ ἀτομικόν του καὶ τὸ τῶν διαδόχων του συμφέρον, ἐνδίδει εἰς μυστικούς τινας διοργανισμοὺς τῆς Πόρτας. Εἶναι δὲ καί τινες ἄλλοι προεστῶτες τοῦ λαοῦ ἀσύμφωνοι εἰς τὸ τῆς Ἀδελφότητος κεφάλαιον. Δὲν ἠξεύρομεν, ἂν ἔχωσι τὸ βέβαιον, ἢ εἶναι πολιτική των διὰ συμπέρασμα τοῦ καιροῦ...

«Ὁ δ' ἐνταῦθα διωρισμένος πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἔφθασε πρὸ καιροῦ εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖ διαμένει, τὶ ποιῶν, ἀγνοοῦμεν· ἀλλὰ μᾶς πληροφοροῦσιν, ὅτι φρονεῖ νὰ διενεργήσῃ κακῶς τὴν ὑψηλὴν Πόρταν ἐναντίον τοῦ ἔθνους μας μὲ τὰς βάσεις τῶν φρονημάτων του, καὶ μετὰ τὸν ἐρχομόν του θέλομεν ἐξετάσει, ὅσον ἔνεστι, καὶ σᾶς εἰδοποιοῦμεν, εἴ τι μάθωμεν.

«Εἰς τὴν Ἤπειρον πέμπεται εἰς ἀδελφὸς ἐξ ἡμῶν Ἠπειρώτης, Χριστόδουλος Οἰκονόμου λεγόμενος, δι' ἐκτέλεσιν ὅσων καὶ τὸ προγεγραμμένον μας σᾶς ἀνεφέραμεν, καὶ ἵνα ἐμψυχώσῃ περισσότερον τὸ ἀναφανὲν σύστημα τῶν ὁμογενῶν μας, καὶ κατορθώσῃ τὸ πνεῦμα τῶν ὑπὸ τὸ προσωπεῖον εἰσέτι ὁμοίων των ἐντονώτερον, ὡς ἡ ἀνάγκη διδάσκει. Ἄμποτε ἡ εὐχὴ τοῦ ἔθνους νὰ τὸν ἐνισχύσῃ, ὁδηγοῦσα εἰς τὸ συμφέρον καὶ σωτήριον καὶ ἀπαλλάττουσα παντὸς ἐναντίου συναντήματος! Ἡμεῖς, μὴ ὄντες εἰς κατάστασιν, καθὼς σᾶς ἐξηγήθημεν, ἵνα ἐφοδιάσωμεν αὐτὸν μὲ ἱκανὰ χρήματα, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ πολεμικὸν σύστημα δεκαπλασίως μεγαλήτερον καὶ σταθερώτερον, τῷ ὑπεσχέθημεν, ἐὰν λάβητε συμπάθειαν καὶ μᾶς συνδράμητε, νὰ τὸν συνδράμωμεν μὲ τὰ ἀναγκαῖα, μολονότι θέλει ἔχει πρώτην καὶ μεγάλην φροντίδα τὸ νὰ ἐξάξῃ τὰ ἱκανὰ ἀπὸ τὸν ἀποστάτην, καὶ ἄμποτε νὰ εὐκολυνθῇ τὸ κατόρθωμα τοῦ σκοποῦ του.

«Εἰς δὲ τὰ μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἄκρα, ὅπου εἶναι ἀρκετῶν χωρίων ὁμογενεῖς μας, καὶ πόλεων, πάντῃ ἀνίδεοι τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, ἐστάλη ἄλλος ἀδελφὸς, Εὐάγγελος λεγόμενος, καὶ ἐλπίζομεν νὰ ὠφελήσῃ ἱκανά.

«Ὁ Φιλιππουπολίτης Στογιάνος διατρίβει εἰσέτι ἐνταῦθα, διότι περιμένομεν ὥρᾳ τῇ ὥρᾳ νὰ φθάσωσιν ἀνὰ χεῖράς μας γράμματά τινα στελλόμενα παρὰ τῆς Ἐκλαμπρότητός σας πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν εἰδοποιήθημεν πρὸς ἡμερῶν αὐτόθεν, ἀλλὰ κακῇ τύχῃ δὲν ἔφθασαν εἰσέτι· ὅταν δὲ φθάσωσι καὶ ἴδομεν τὰς ἐπιταγάς σας, θέλομεν τὸν ἀποστείλει χωρὶς ἄργηταν.

«Τελευταῖον, Ἐκλαμπρότατε, τὰ τῆς Ἠπείρου μηνύουσι ῥῆξιν ταχεῖαν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος· διὸ ἂς γένῃ καὶ ἡ περὶ τοῦ ὅλου φροντὶς ταχυτέρα, ἂν ἐγκριθῇ· ἂς μὴν ἀφεθῇ καὶ ἐκεῖνο ὑστερημένον προστασίας καὶ ἄλλων ἐφοδίων.

«Μένομεν δὲ τῆς Ἐκλαμπρότητός σας

«Τῇ 12 ἰανουαρίου 1821 Κωνσταντινούπολις.

«Ἔγινε προσταγὴ νὰ ἑτοιμασθῶσιν ἄλλαι ἓξ νῆες, δύο τῆς λίνιας καὶ τέσσαρες φεργάδες, καὶ ἡ ἑτοιμασία των ἄρχεται κατ' αὐτάς. Μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι δι' αὐτῶν θέλει ἐξέλθει καὶ ὁ ἴδιος ναύαρχος. Διὰ ποῦ, δὲν ἐμάθαμεν εἰσέτι, καὶ ἀκολούθως θέλομεν σᾶς εἰδοποιήσει, ἂν πληροφορηθῶμεν. Συμπεραίνομεν ὅμως, ὅτι εἶναι διὰ τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τὰ πλησίον, ἐπειδὴ τὰ τῆς Ἠπείρου διὰ τὸν ἑαυτόν των εἶναι κάκιστα, καὶ ἀνάγκη σκέψεως, ἵνα μὴ μείνωσι μόνοι καὶ χωρὶς ἑτέρων μερῶν συνδρομὴν οἱ ἐκεῖ ὁμογενεῖς μας, ὅτι τοῖς ἐπιτίθεται βάρος πολύ.

«Ἐπειδὴ πρὸ καιροῦ εἶχε διορισθῇ ὁ ἔπαρχος τῆς Πελοποννήσου Χουρσὴτ Πασσᾶς νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ, ὅστις ἐζήτησε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ ὁ πρὸ ὀλίγου νεοδιορισθεὶς ἔπαρχος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ ἐδιωρίσθη παρὰ τῆς Πόρτας κἀκεῖνος, στρατεύματα μὲν χωριστὰ ἐδικά των δὲν ἔχουσι πολλὰ οἱ δύο ῥηθέντες, ἀλλ' εἶναι πιθανὸν νὰ συλλέξωσιν, ἂν ἔχωσι καιρόν. Εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔμεινεν εἷς ἐπίτροπος τοῦ ἐπάρχου κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ ὀλίγους ἀνθρώπους. Ἀκολούθως δὲν ἠξεύρομεν, ἂν ἐνδυναμώσωσι καὶ ἐκεῖνο τὸ μέρος μὲ εἰσβολὴν στρατευμάτων. Ἕως τώρα ὅμως δὲν ἐγνώσθη τοιοῦτος σκοπός.

«Τῇ 14 ἰανουαρίου 1821 ἐν Κωνσταντινουπόλει».

(6) Ἰδοὺ ὅ,τι ἔγραφε (συμβολικοῖς γράμμασιν) ὁ Περραιβὸς ἐκ τῆς Ὕδρας τῇ 15 δεκεμβρίου 1820.

«Ἦλθον ἕως ἐδῶ ὑγιής. Δὲν ἔλειψα νὰ εἴπω εἰς τοὺς πρωτίστους τὰ κοινὰ συμφέροντα. Αὐτοὶ οὔτε σωματικὴν, οὔτε χρηματικὴν, βοήθειαν ὑπεσχέθησαν εἰς τὸ ἔθνος. Τότε, μοῦ εἶπαν, θέλει χρησιμεύσουν, ὅταν ἀποθάνουν οἱ ἐλέφαντες τοῦ ἀπαθοῦς (ἀποτεφρωθῇ ὁ στόλος τοῦ σουλτάνου). Σᾶς λέγω ὅμως, ὅτι ἐκεῖνοι, ὁποῦ κυβερνοῦν τὰς καμίλας των (τὰ πλοῖά των), φρονοῦν τὰ ἐναντία, καὶ δὲν προσμένουν ἄλλο παρὰ τὴν ὥραν ἐκείνην. Οἱ πρῶτοι ὀγλίγωρα θέλει μετανοήσουν μὲ ζημίαν των, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος εἶναι δίκαιον καὶ ὄχι φιλάνθρωπον εἰς τὰς

παρούσας περιστάσεις. Παρακαλῶ, ὅσον τάχιστα πέμψατέ μοι ὑποδήματα (χρήματα), ἐπειδὴ ἡ ποσότης, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπαραδόσατε, εἶναι πάντῃ ὀλίγη καὶ ἀδύνατος, παραβαλλομένη μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ ἀπὸ τοιαύτας ἐλλείψεις δύνανται νὰ συνέβουν ἔμποδα μεγάλων καὶ κοινωφελῶν σκοπῶν, καὶ τότε δὲν θέλω νὰ πίπτῃ τὸ βάρος ἐπάνω μου. Τούτου ἕνεκα ταχύνατε τὰ μόνα μέσα τῆς ἀποφασιστικῆς ἐπιχειρήσεώς μας. Ἐρρῶσθε. Σήμερον ἀναχωρῶ».

(γ) Ἰδοὺ τὰ πρὸς τὸν Κουντουριώτην καὶ Μέξην γράμματα.

«Εὐγενέστατε κύριε Λάζαρε Κουντουριώτη.

«Εἴμεθα εἰς ἄκραν ἀμφιβολίαν, ἐν ᾧ ἠξεύρομεν, πόσον αἱ ἑλληνικαὶ ψυχαὶ εἶναι εὐαίσθητοι εἰς τὰ καλὰ καὶ ἔνδοξα ἐπιχειρήματα, διατὶ ἡ εὐγενεία της μένει ἔτι εἰς αὐτὸν τὸν βαθύτατον ὕπνον καὶ καθεύδει εἰς καθαρὰν μεσημβρίαν. Ἂν εἴπωμεν, ὅτι αὐτὸ τὸ κάμνει θελληματικῶς, παρακινουμένη ἀπὸ αἴτια ἀνοίκεια εἰς τὴν ψυχήν της, δὲν ἐπιβάλλομεν ἴσως εἰς τοὺς σκοπούς της, ἡ ὁποία ἴσως θέλει ψηλαφητὰ πράγματα, διὰ νὰ ἐνδώσῃ, εἰς ὅσα τὴν ἐπροβλήθησαν περὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας. Φίλε, δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ἐπιμένῃς εἰς τοῦτον τὸν βαθὺν λήθαργον, καθὼς καὶ οἱ γείτονές σας ποτὲ Ἀθηναῖοι, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ ἴδια φρονήματα καὶ διατὶ δὲν ἤκουσαν τὸν ἀοίδιμον Δημοσθένην, ἔγιναν τῶν βαρβάρων ἀνδράποδα οἱ τόσον ἔνδοξοι καὶ τρομεροὶ εἰς ὅλον τὸν τότε ἐγνωσμένον κόσμον, καὶ τέλος κατήντησαν εἰς αὐτὸ ὁποῦ βλέπομεν. Δὲν εἶναι, λέγομεν, καιρὸς νὰ ἐφυπνώττῃς καὶ νὰ μὴ δίδῃς προσοχὴν εἰς τὰς φωνὰς τῆς πατρίδος, τῆς ταλαίνης Ἑλλάδος! Διὰ τοῦτο, μολονότι δὲν ἔχομεν αἰτίαν γραμμάτων ἐκ τῆς εὐγενείας της, ἀπεφασίσαμεν νὰ γράψωμεν ἡμεῖς πρὸς αὐτὴν, νομίζοντες χρέος μας ἱερὸν τὸ νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ ψηλαφητὰ μέσα, ὥστε νὰ τὴν παρακινήσωμεν εἰς τὸ νὰ οἰκειωθῇ μὲ τοὺς ὁμογενεῖς της, καὶ νὰ συνδεθῇ μὲ αὐτοὺς, καὶ νὰ ἴδῃ πλησίον της τὸν Θεὸν, ὅστις ὑπόσχεται, ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συναγμένοι εἰς τὸ ὄνομά του, νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν μέσην των. Ἡμεῖς συνήχθημεν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, νὰ συσφίγξωμεν τὰς ἐκλελυμένας ὀσφύας τοῦ λαοῦ του, ν' ἀνορθώσωμεν τὴν Πίστιν καὶ τὴν Ὀρθοδοξίαν, καὶ δὲν εἶναι μαζή μας ὁ Θεός; Λοιπὸν, φίλε, μὴ πλέον ἀπιστία! Ἔχε μαρτυρίαν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, οἱ ὁποῖοι σὲ παρακαλοῦμεν νὰ συνενωθῇς μὲ ἡμᾶς, καὶ τέλος πάντων τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα κηρύττουν μὲ λαμπρὰν φωνὴν, ὅτι ὁ ἥλιος ἔχυσε τὰς ἀκτίνας του εἰς

τὸν ὁρίζοντά μας, καὶ ἀδύνατον νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Τί στέκεις λοιπόν; ποῖον ἄλλον καιρὸν προσμένεις; ἕως πότε ἀνίλεως; Εἰς περισσοτέραν πληροφορίαν ἰδεάζομεν εἰς τὴν εὐγενείαν της, ὅτι ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐψηφίσθη παρὰ τῆς Βουλῆς καὶ τῶν Ἀρχόντων Γενικώτατος Ἔφορος παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας διορίζονται πάντα τὰ μέλη νὰ ὑποταχθῶσιν, ἐν ᾧ ἡ σάλπιγξ ἐνηχεῖ τῆς φωνῆς ἡμῶν, καὶ ὅτι ἡ πατρὶς ἄπταιστα καὶ ἀλάνθαστα θέλει εὐτυχήσει, διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, διὰ τοὺς εὐεργέτας μας καὶ τὴν ἀδελφικὴν σύμπνοιαν παντὸς τοῦ ἔθνους. Λοιπὸν ἔχουσα ἡ εὐγενεία της τοσαύτας μαρτυρίας, ἀδύνατον νὰ μὴ συγκατανεύσῃ καὶ νὰ μὴ συνδεθῇ μὲ ὅλους τοὺς φιλοπάτριδας. Ὅθεν, ἂν ἀποφασίσητε νὰ συναριθμηθῆτε καὶ ἡ εὐγενεία σας, καὶ νὰ γενῆτε μέλος ἓν μὲ ἡμᾶς, εὐθὺς ὁποῦ λάβετε τὸ παρόν μας, στείλετε ἄνθρωπον εἰς ταῖς Μηλιαῖς καὶ προσκαλέσατε αὐτόσε τὸν Ἄνθιμον Γαζῆν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐλθόντα ἐμφανίζετε τὸ παρόν μας, καὶ θέλει σᾶς κατηχήσει, καθ' ὃν τρόπον οἶδεν ἡ σοφολογιότης του· καὶ ἔπειτα μετὰ τὴν κατήχησιν θέλετε στείλει τὸ περικλειόμενόν μας πρὸς τὸν κύριον Χατζῆ Ἰωάννην Μέξην, διὰ νὰ ἔλθῃ ν' ἀνταμωθῆτε ὁμοῦ καὶ οἱ τρεῖς, διὰ νὰ συσκεφθῆτε, περὶ ὅσων ἀποβλέπουν εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅπερ ἀπευχόμεθα, ἂν δὲν ἀποφατίσητε νὰ λάβετε μέρος μὲ τοὺς ὁμογενεῖς σας, καὶ δὲν δώσετε ἀκρόασιν εἰς τὰς φιλικὰς καὶ ἀδελφικὰς προτάσεις μας, τὸ γράμμα μας αὐτό, καθὼς καὶ τὸ περικλειόμενον πρὸς τὸν κύριον Χατζῆ Ἰωάννην Μέξην, θέλετε τὸ φυλάξει ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ μέλλουν ποτὲ νὰ ζητηθοῦν καὶ τὰ δύο ἀπὸ τὴν εὐγενείαν της. Μ' ὅλα τοῦτο ἐλπίζομεν νὰ εἰσακουσθῶσιν οἱ λόγοι μας, καὶ νὰ κάμουν ἐντύπωσιν εἰς τὰ ὦτά σας.

Ἔξρωσο προκρίνων τὰ καλὰ καὶ ἐπωφελῆ».

(Ὁμοίως πρὸς τὸν ἐν Πέτσαις Μέξην.)

«Εὐγενέστατε κύριε Χατσῆ Ἰωάννη Μέξη!

«Μ' ὅλον ὅτι ἡ φωνὴ τῆς φιλοστοργοτάτης πατρίδος μας Ἑλλάδος ἠκούσθη σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ τέκνα της, προσκαλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος εἰς βοήθειάν της· μ' ὅλον τοῦτο θαυμάζομεν, διατὶ τάχα μερικοὶ ἐξ ἡμῶν ἀκόμη ὑπνώττουν, ἢ δὲν θέλουν νὰ δώσουν προσοχὴν εἰς τὰς προσκλήσεις της· πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον ἴδιον τῶν ἀθανάτων προγόνων μας, μήτε ἡμῶν τῶν τωρινῶν Ἑλλήνων, καθότι

βλέπομεν ὅλους σχεδὸν τοὺς πατριώτας νὰ τρέχουν ἐνθουσιασμένοι εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος καὶ ἀποφασισμένοι, ὡς ἄλλοι Λεωνίδαι, ὄχι μόνον ν' ἀφιερώσουν πλούτη, τέκνα καὶ ὅ,τι ἔχουν εἰς αὐτὴν, ἀλλὰ νὰ χύσουν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν ἐσχάτην ῥανίδα τοῦ αἵματός των. Τοιαῦτα, φίλε, τέκνα τρέφει ἡ τωρινὴ Ἑλλὰς εἰς τὰς ἀγκάλας της. Μὲ κακοφανισμόν της ὅμως καὶ ἄκραν λύπην βλέπει τινὰς νεαρκωμένους εἰς τὰ καλὰ, ὁποῖον θεωροῦμεν καὶ τὴν Εὐγενείαν σας, μολονότι ἠκούσατε τὴν βοντώδη φωνήν της. Λοιπὸν ἡμεῖς, καθότι χρέος ἔχοντες ἱερὸν καὶ ἀπαράβατον εἰς τὸ νὰ συντρέχωμεν εἰς τὰ συμφέροντα καὶ εὐτυχίαν τοῦ πλησίον, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐδικά μας, ἀπεφασίσαμεν νὰ γράψωμεν κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτὴν, καὶ πλησιέστερον νὰ ἐμβοήσωμεν τὸ: Δεῦτε τέκνα! ἡ πατρὶς σᾶς προσκαλῶ, ὡς ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς, πρὸς βοήθειάν μου· τὴν ὁποίαν γραφήν μας στέλλομεν τῇ Εὐγενείᾳ της διὰ τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Λ. Κουντουριώτου, ὅστις ὅταν σᾶς φωνάξῃ καὶ ἐγχειρίσῃ τὴν ἐπιστολὴν, σκεφθῆτε καὶ πράξετε, καθὼς γράφομεν τῇ Εὐγενείᾳ του, διὰ ν' ἀκούσητε τοὺς ἐπαίνους τῆς πατρίδος καὶ τὰς εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν, ἑπομένως μετ' αὐτῶν καὶ ἐδῶ ἔνδοξοι καὶ εἰς τὸν ἄλλον βίον ἀθάνατοι ἥρωες. Ἐῤῥώσθε».

ΣΕΛΙΣ 121.

(α) Ὅρα τόμ. Γ'. Μέρ. Γ'.

(β) Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἔγραφεν ἐκ τῆς Κισνευίας τῇ 27 νοεμβρίου ὁ Νικόλαος Ὑψηλάντης πρὸς τὸν Ἰατρὸν Ἱππίτην, ὡς ἀκολούθως:

«... Πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὡς εἰς ἕνα Θεὸν, ὅτι ἡ Πόρτα κατα»φρονεῖ καὶ περιγελᾷ τοὺς εἰδοποιοῦντας εἰς αὐτὴν τοὺς διαλογισ»μοὺς ἡμῶν, ὡς μὴ ὄντες ἡμεῖς ἄξιοι καὶ τόσον τολμηροί, διὰ νὰ »λάβωμεν κατ' αὐτῆς τὰ ἅρματα, καὶ ὅτι ἐδόθησαν μεγάλαι ἀντα»μοιβαὶ εἰς ὅλους τοὺς Καπετανέους τῆς Ἠπείρου, ὡς αἴτιοι τῆς κα»ταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ· οὗτος δὲ σώζεται καὶ θέλει καταπολε»μᾷ τὸν ἐχθρὸν ὅλον τὸν χειμῶνα, μὲ τὸ νὰ βοηθῆται ἤδη ἐκ τῶν ἰ»δίων αὐτῶν Καπετανέων, πλὴν κρυφίως, διὰ νὰ γίνηται ἡ βλάβη »τοῦ ἐχθροῦ σφοδροτέρα ...»

ΣΕΛΙΣ 123.

(α) Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, καὶ ὅσα συμβολικοῖς γράμμασιν ἔγραφεν ἐξ Ἰασίου ὁ Ἰάκωβος Ῥίζος πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, περὶ γενομένης καταγγελίας ἐναντίον τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου καὶ τῆς Ἑταιρίας ἐκ μέρους ἄλλου προσώπου. Ἴδου ταῦτα «.. Ὁ Πιπήκας, τὸν ὁποῖον ἐσήκωσεν ὁ Ἡγεμὼν [Μιχαὴλ Σοῦτσος] ἀπὸ τὴν Πό-

»λιν καὶ τὸν ἔφερεν ἐδῶ, καὶ τὸν ὁποῖον προσέχει ὁ Ἡγεμὼν καὶ τὸν ὑποπτεύεται εἰς »ἄκρον, καὶ δικαίως, αὐτὸς εἶπε τῷ Ἡγεμόνι, ὅτι ὁ . . . ἔγραψεν εἰς Πόλιν, διαβάλ»λων τὸν Ἡγεμόνα [Μιχαὴλ Σοῦτσον], ὅτι εἶναι εἰς τὴν Ἑταιρίαν. Ὁ Ἡγεμὼν ἐπρος»ποιήθη, ὅτι ἠγνόει καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἑταιρίας, καὶ ἠρώτησε τὸν Πιπήκαν, τί θὰ εἰπῇ »αὐτὴ ἡ λέξις ; Ὁ δὲ Πιπήκας ἀπεκρίθη, ὅτι ὑπάρχει ἕνα σύστημα φαρμασονιασμοῦ »εἰς τοὺς Γραικοὺς ἐναντίον τῆς ἐξουσίας, ἐπιστηριγμένον εἰς ἐλπίδας μέλλοντος πο»λέμου Ῥωσσίας κατὰ Πόρτας, καὶ συνθεμένον ἀπὸ πραγματευτάκια καὶ δασκαλά»κια . . .»

Νομίζομεν ὡς φήμην ἀδέσποτον τὰ τοιαῦτα· καθόσον, ἐὰν ἦτο πραγματικὴ ἡ καταγγελία, ἡ τουρκικὴ ἐξουσία προεχώρει ἂν εἰς ἀμέσους συλλήψεις καὶ φυλακίσεις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτρόπων (καπουκεχαγιάδων) καὶ συγγενῶν τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου. Ἐπὶ ταύτῃ δὲ στηριζόμενοι τῇ παρατηρήσει, προφυλάσσομεν ὑπὸ τὴν ἀνωνυμίαν τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου, ὅπερ κατήγγειλε τὴν Ἑταιρίαν καὶ τὸν ἡγεμόνα Μιχαὴλ Σοῦτσον κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Πιπήκα καὶ τὰ γραφόμενα παρὰ τοῦ Ῥίζου.

(β) Ὑπὸ τοιοῦτον κατὰ λάθος ἀναφέρεται ἐπώνυμον ὁ προδότης ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τῶν ἑταίρων· ἔστι δὲ ὁ αὐτὸς Ἀσημάκης Θεοδώρου.

(γ) Μόλις λυτρωθεῖσα τοῦ Νικολάου Γαλάτου, ἡ Ἑταιρία ὑπέστη κλονισμὸν μέγαν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου Ἀρχιμανδρίτου Γαλάτου, ἀνθρώπου σεσημειωμένου ἀληθῶς καὶ φύσει καὶ ἤθει, φέροντος δὲ ἐν τῷ προσώπῳ τὸν φρικωδέστερον χαρακτῆρα τοῦ κακούργου, καὶ διὰ παντὸς ἀθεμίτου τρόπου ζητοῦντος ἐκδίκησιν. Περὶ αὐτοῦ ἔγραφεν ὁ Ἀριστείδης Παπᾶ, εὑρισκόμενος ἐν Πάτραις, πρὸς τὸν ἐν Ζακύνθῳ Διονύσιον Ῥώμαν τὰ ἀκόλουθα.

« Ἐνδοξότατε καὶ φίλε εἰλικρινής.

« Ἐν Πάτρᾳ τῇ 5 Μαΐου 1819.

« Ἔστω εἰς εἴδησίν σας καὶ δι' ὑμῶν τοῖς λοιποῖς, ὅτι περιφέρεται ἕνας ἄνθρωπος ὕποπτος, τὸ ἐπάγγελμα καλόγηρος, τὴν κατάστασιν χωλὸς, τὸ ἀνάστημα ὑψηλὸς καὶ εὔγλωττος. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὅστις εἶναι ὁ διαθρυλλούμενος Υη5η63α . . . ωγ87ωγ23, 8α 908ψ863α 63α Ηψω5γ86368α 4ω ω937ο48α (Γαλάτις . . . εφονεφθι οσ προδοτισ τισ αδελφοτιτοσ κε επιορκος). Παρακαλῶ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅσα γράμματα, ἀναφερόμενα εἰς ἐμὲ, ἔλθουν εἰς χεῖράς σας, θέλετε τὰ διευθύνει πρὸς τὸν ἐδῶ ἐκλαμ. Κ. Ἰω. Βλασσόπουλον, τὸν Κόνσ. κλπ. ὃς καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς φιλικῶς. Ἐν ϐίᾳ

« ὁ γνωστὸς καὶ φίλος εἰλικρινὴς

« ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑ ».

(δ) Ὅρα Δοκ. Ἱστορ. περὶ τῆς Φιλ. Ἑταιρ. ἐν σελ 227-230

ΣΕΛΙΣ 124.

(α) Ἰδοὺ ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔκθεσις τοῦ Ῥίζου πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, συμβολικοῖς

γράμμασι γεγραμμένη κατὰ μεσοῦντα φεβρουάριον τοῦ 1821, καὶ πολλὰ ἄλλα περιλαμβάνουσα ἀντικείμενα.

«Τὸ ἄτακτον κίνημα τῆς καταγραφῆς, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ γινόμενον ἀτακτότερον, ἔφθασε πλέον κατ' αὐτὰς εἰς τὸ νὰ λέγεται ἀναφανδὸν εἰς τοὺς πόδους, νὰ μάθουν τὸ μυστήριον ὡς καὶ αὐτὰ τὰ μικρὰ παιδία. Καὶ βέβαια, δὲν ἠμποροῦσε νὰ μὴ καταντήσῃ εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν, ἀφοῦ δὲν ἄφησαν μήτε ψωμᾶ, μήτε μπακάλη, μήτε σιμιτζῆ ὁποῦ δὲν κατέγραψαν. Ὅλον τὸ μυστικὸν τῆς Ἀδελφότητος ἔγινε γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς ἐντοπίους. Σήμερον οἱ Ἰσπράβνικοι τοῦ Ποτοσανίου ἔστειλαν σιδηροδεσμίους δύο Ἀλβανίτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τοῦ ἑνὸς τὸ ὑποσχετικὸν γράμμα πρὸς τὸν ἀρχηγόν του παρέπεσε, καὶ εὑρέθη ῥιχμένον ὑποκάτω εἰς ἕνα τραπέζι εἰς τὸ σπῆτι ἑνὸς μαγιόρου ῥωσσικοῦ Ἀναστασίου Σάνου, ὁ ὁποῖος ἐπροσκάλεσεν εἰς τοὺς γάμους τῆς θυγατρός του τοὺς Ἰσπραβνίκους τοῦ Ποτοσανίου. Μᾶς ἔστειλαν τὸ καθ' αὐτὸ γράμμα μαζὶ μὲ τοὺς Ἀλβανίτας. Ἔδειξα καὶ τοῦτο καὶ τὰ γράμματα τῶν Ἰσπραβνίκων εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, διὰ νὰ σᾶς γράψῃ καταλεπτῶς τὸ πρᾶγμα.

«Κανένας δὲν ἀκούει καμμίαν συμβουλήν. Καταγράφουν ἀναφανδὸν, ὅποιον καὶ ἂν τύχῃ. Ὡς καὶ τοὺς σεΐσιδες τοῦ Ἡγεμόνος κατέγραψαν. Ἂς στοχασθῇ, εἰς πόσον ξεσχισμὸν ἔφθασαν. Ὁ Ἡγεμὼν βασθεὶς ἐσήκωσε τοὺς δύο Ἀλβανίτας εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ καπετὰν Βασίλη, ἀδελφοῦ, διὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου. Ὄχι μόνον ἐκομπρομεταρίσθη φοβερὰ ὁ Ἡγεμὼν καὶ ἔπεσεν εἰς τοῦ κόσμου τὰ στόματα, καὶ ὅλοι φωνάζουν, ὅτι εἶναι ὁ Ἡγεμὼν εἰς τὴν κατὰ τῆς Πόρτας συνωμοσίαν, ἀλλὰ πάσχει καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν Ἀδελφότητα, ἤτις δὲν τὸν ἄφησεν Ἀρβανίτην εἰς τὰ ὀτζάκια, ἀλλὰ τοὺς ἐπῆραν ὅλους σχεδὸν, καὶ κινδυνεύει νὰ γίνῃ σκάνδαλον μέγα μεταξὺ ὀτζακίων καὶ ἀδελφότητος. Ὁ γέρων Ῥιζνοβάνος, ὅστι εἶδε σήμερον τὰ γράμματα τῶν Ἰσπραβνίκων τοῦ Ποτοσανίου καὶ τὰ ἔμαθεν ἀπὸ τὸν υἱόν του τὸν Βιστιάρην, ἦλθεν εἰς ἐμὲ, ἀφοῦ πρῶτον ἐπῆγεν εἰς τὸν Ἡγεμόνα, καὶ μὲ εἶπεν: «Ἄρχων Ποστέλνικε, τί εἶναι αὐτὰ ὁποῦ τρέχουν; διατί ὁ Αὐ»θέντης δὲν κάμει καμμίαν διόρθωσιν; Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ῥεσπονσά»πιλε, ἀλλὰ ὁ Αὐθέντης. Λοιπὸν πρέπει νὰ δώσῃ εἴδησιν εἰς τὸ Δε»βλέτι». Τὸν ἀπεκρίθην, «πῶς ἠμπορεῖ ὁ Αὐθέντης νὰ δώσῃ εἴδησιν εἰς τὴν Πόρταν κατὰ τῶν ὁμογενῶν του, καὶ νὰ προδώσῃ ὅλον του τὸ γένος ἀδίκως διὰ μερικοὺς ἐδῶ ἀνοήτους, οἱ ὁποῖοι ἀκούοντες τῶν

Ἰωαννίνων τὰ κακὰ, ὡς συμπατριῶται θέλουν νὰ ὑπάγουν νὰ βοηθήσουν τοὺς συμπατριώτας των κάτω εἰς τὴν πατρίδα των, κινούμενοι ἀπὸ ζῆλον ἀνόητον; Τέλος πάντων ἡ Πόρτα βεβαίως δὲν ἠμπορεῖ νὰ στείλῃ στράτευμα ἐδῶ, διὰ νὰ τοὺς κτυπήσῃ, ἀλλὰ θέλει προστάξει τὸν Αὐθέντην, διὰ νὰ τοὺς κτυπήσῃ αὐτούς· καὶ τότε μὲ ποίαν δύναμιν θέλει ἠμπορέσει ὁ Αὐθέντης νὰ τοὺς κτυπήσῃ;» Μὲ ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα, ὅτι τότε ὁ Αὐθέντης ἠμπορεῖ νὰ τοὺς διώξῃ ἀπὸ δύο τρεῖς ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν τόπον. Τὸν ἀπεκρίθην, ὅτι, ὅταν διώξῃ καὶ ἐξορίσῃ ἕνα, οἱ ἄλλοι θέλουν φοβηθῆ, καὶ τότε ἠμπορεῖ νὰ γένῃ κανένα κίνημα ἀχρεῖον καὶ ἀπελπισμένον ἀπὸ μέρους αὐτῶν εἰς τὸν τόπον. Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους τοὺς ἀποστόμωσα.

«Πρίγκιψ, . . . τὸ πρᾶγμα δὲν πηγαίνει καλά. Ὁ Ἡγεμὼν . . . δὲν ἠξεύρει, πῶς νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ πρᾶγμα. Σκεπάζει ἕνα τὴν μίαν ἡμέραν, ἀναφύονται δέκα τὴν ἄλλην. Δὲν ἔχει νοῦν εἰς τὸ κεφάλι του. Εἰς κανένα κίνημα δὲν ἐρωτώμεθα. Δὲν ἠξεύρω, τὶ Ἐφορεία εἶναι αὐτὴ, καὶ ποία ἡ σημασία της. Σήμερον διεδόθη καὶ ἄλλος λόγος εἰς τὰ στόματα τῶν χυδαίων, ὅτι ὁ πρίγκιψ Καντακουζηνὸς ἐπούλησε τὴν μοσίαν του, καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ἄσπρα καταγράφει Ἀρβανίτας. Ὁ Ἡγεμὼν μολοντοῦτο σήμερον ἔδοσε τὰς ποτούρας· ἔδοσε τὴν καπιτανίαν τοῦ Πακοσίου εἰς τὸν Κολοκοτρώνην, τῆς Κιάτρας εἰς τὸν Ναοῦμ καὶ τῆς Σουτσάγας εἰς τὸν Ὀρφανὸν, δίδων εἰς τὸν καθένα ἐξ ἰδίων του ἀνὰ διακόσια πεντήκοντα γρόσια τὸν μῆνα· μὲ τοιοῦτον ὅμως πλάνον, ὅτι οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἀδελφοὶ, ἐπειδὴ εἰς τὴν σὺν Θεῷ γενησομένην ἐντεῦθεν κίνησιν μέλλουν νὰ κινήσουν καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν διωργανισμένων στρατιωτῶν, διὰ νὰ μὴ κομπρομεταρισθῇ ὁ Ἡγεμὼν, ὅτι ἐπίτηδες τοὺς διώρισεν εἰς τὰς ποτούρας, ἐστοχάσθη, ὅτι οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἀδελφοὶ νὰ μὴ φανοῦν αὐτοὶ καπιτάνοι, ἀλλὰ νὰ διορίσουν εἰς τὸν τόπον τους ἀδελφοὺς, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἐγκρίνουν καὶ θέλουν. Λοιτὸν τὸν πλάνον τὸν ἄρεσαν καὶ οἱ τρεῖς, καὶ κατ' αὐτὸν θέλουν ἀκολουθήσῃ. Ἂν εἰς ὅλα των τὰ κινήματα ἤκουον τὰς ὁδηγίας τῆς ἐξουσίας, ὅλα ἤθελον γίνῃ εὐτάκτως, ταχέως καὶ μυστικώτατα. Πρὸς Θεοῦ, δώσετε σφοδρὰν προσταγὴν εἰς τὸ νὰ φερθοῦν κἂν εἰς τὸ ἑξῆς μὲ φρόνησιν καὶ μυστικότητα ἕως εἰς τὴν ῥητὴν ἐκείνην ἡμέραν· διότι, ἂν κάμουν τὰ αὐτὰ κινήματα καὶ ἔξω εἰς τὰ τζινοῦτα, θέλουν προξενήσῃ γενικὸν ἀλλαρμ, καὶ θὰ κακοπάθουν καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ Ἡγεμὼν ἔτι μᾶλλον . . .

«Πρίγκιψ, τὰ κεφάλαια ὅλα, ὁποῦ ἐδόσατε τὸν Λασσάνην ἀδελ-

φὸν, εἶναι ἄξια νὰ γραφοῦν μὲ χρυσοῦς χαρακτῆρας· πλὴν σᾶς βεβαιόνω, ὅτι κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐμβῆκεν εἰς πρᾶξιν. Ἂν ἔμβαιναν, δὲν ἤθελεν ἀκολουθήσῃ κανένα ἄτοπον, ἀλλὰ ὅλα ἤθελον ἐνεργηθῆ μὲ ῥυθμὸν καὶ μὲ τάξιν.

«Ὁ Καρβιᾶς εἰς Γαλάτζι ἄρχισε καὶ αὐτὸς νὰ ἀτακτῇ. Εἶναι εἰς φανερὰν ῥῆξιν μὲ τὸν Τοπουζτζῆν. Ἕνα νεφέρι τοῦ Καραβιᾶ ἐμαχαίρωσεν ἄλλο νεφέρι τοῦ Τοπουζτζῆ. Ὁ Τοπουζτζῆς γράφει γράμμα εἰς τὸν Ἡγεμόνα κατὰ τοῦ Καραβιᾶ, καὶ τρόπον τινὰ ὑπαινίττεται, ὅτι ἔχει ὁ Καραβιᾶς ἀχρείους σκοπούς. Ὁ Ἡγεμὼν ἔστειλε τὸν δεύτερον καμαράσην, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τάχα τὸ πρᾶγμα· μὲ προσταγὴν ὅμως διὰ νὰ τοὺς διαλλάξῃ καὶ νὰ τοὺς φιλιώσῃ, ὁμιλῶν τὰ δέοντα ἀμφοτέροις. Ἔπρεπεν ὁ Καραβιᾶς, εἰς τοιοῦτον κρίσιμον καιρὸν νὰ πιασθῇ μὲ τὸν Τοπουζτζῆν; Τὸν γράφω καὶ ἐγὼ τὸν Καραβιᾶν τὰ εἰκότα, καὶ τὸν συμβουλεύω νὰ καθησυχάσῃ τὸν Τοπουζτζῆ. Ἔβαλα καὶ τὸν καπετὰν Βασίλη, καὶ τὸν ἔγραψε τὰ δέοντα. Ὅσον πλησιάζει ὁ καιρὸς, τόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ μυστικότης, καὶ ἡ μετὰ φρονήσεως διαγωγὴ ὅλων τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἡ μεταξύ των σύμπνοια...

« Εἰς τὴν Βλαχίαν εἶναι μέγισται ταραχαί. Θεόδωρός τις Βουλτουρέσκος [Βλαδιμηρέσκος] καλούμενος, τὸν βαθμὸν σουλτζιάρης καὶ χρηματίσας ἐπὶ Ῥώσσων κομανδάτης τῶν Πανδούριδων, συνάξας ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους Πανδούριδας, ἕως προχθὲς ἀνεστάτωσεν ὅλα τὰ πέραν τοῦ Ὄλτου καβδιλίκια, κηρύττων ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητα καὶ κατάλυσιν τῶν προνομίων τῶν εὐγενῶν, διεκδικῶν τοὺς ἀδικηθέντας καὶ ἐπιστρέφων τὰς ἁρπαγὰς καὶ προσκαλῶν μὲ προκηρύξεις δημοσίους ὅλον τὸν Δακικὸν λαὸν εἰς τὰ ὅπλα. Τὰ πέραν τοῦ Ὄλτου καβδιλίκια, τὰ μὲν ἔσπευσαν, τὰ δὲ μέλλουν. Ὁ Πίνης ἔστειλε πρὸς αὐτὸν ἕνα ὀφικιάλον τοῦ Κονσολάτου, προσκαλῶν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς Βουκουρέστι, διὰ νὰ τὸν ὁμιλήσῃ· ὁ δὲ τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν τὸν ἀφίνει ὁ λαὸς κατὰ τὸ παρόν· θέλει δὲ ἔλθῃ εἰς Βουκουρέστι μετὰ τοῦ λαοῦ, καὶ τότε θέλει τὸν ἀνταμώσῃ. Ὁ κομανδάτης αὐτὸς Βλάχος ἔστειλε μίαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Πόρταν, γράφων μύρια κατὰ τῆς διοικήσεως· συγχρόνως ἄλλην πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ ἄλλην πρὸς τὸν Πίνη, διὰ νὰ τὴν στείλῃ εἰς τὸν Στρωγανόφ. Τί παιγνίδι εἶναι αὐτό; εἰσέτι εἶναι ἀκατάληπτον. Δὲν ἠξεύρω, ἂν ἡ Ἀδελφότης ἠμπορῇ νὰ ὠφεληθῇ ἀπ' αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ἡ ἀποστασία αὐτὴ ἐξέσπασεν εἰς τὴν γειτονίαν τῆς Σερβίας.

« Ὁ Κολοκοτρώνης ἦλθεν ἐδῶ· τὸν ἀντάμωσα· φρόνιμος ὁ ἄνθρωπος φαίνεται· ὁ τρόπος του καὶ τὸ φέρσιμόν του μὲ ὑπεράρεσαν· δὲν εἶναι ὡσὰν τοὺς λοιπούς· σᾶς κάμνει τιμήν. Αἱ περὶ Ἠπείρου εἰδήσεις εἶναι ὅτι οἱ Βασιλικοὶ εἶναι *anæ aboïs*. Προσμένομεν καλαράσην ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως,καὶ τότε σᾶς ἰδεάζω. Οἱ ἐν τῷ Λεΐμπαχ ἀπεφάσισαν νὰ κτυπήσουν τοὺς Νεαπολιτάνους, ἂν δὲν ἀκούσωσι τὰς συμβουλὰς τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἔγραψε συγχρόνως τὰ αὐτὰ πρὸς τὸν υἱόν του. Ἡ Ῥωσσία ὑπεσχέθη εἰς τὴν Αὐστρίαν νὰ τὴν βοηθήσῃ καὶ μὲ στρατεύματα, ἂν τὸ καλέσῃ ἡ χρεία.

1. ΡΙΖΟΣ».

Μετὰ τῆς ἐκθέσεως ταύτης συνώδευε καὶ ὁ ἡγεμὼν Σοῦτσος ἰδίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ὑψηλάντην συμβολικοῖς γράμμασιν, ἔχουσαν οὕτω.

«Ὁ Ἀναστάσης Μπίνμπασης, ἐλθὼν ἐνταῦθα, χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ μὲ τοὺς Ἐφόρους, ἢ μὲ ἄλλον τινά, ἄρχησε νὰ καταγράφῃ ἀναφανδὸν καὶ ὁρκώνῃ ἀνεξετάστως Ἀρβανίτας τῶν ἐντοπίων ἀρχόντων, πρὶν πρῶτον νὰ πληροφορηθῇ περὶ τῆς τιμιότητός των, ὥστε ἐπροξένησε μέγαν κρότον καὶ θόρυβον καὶ ὑποψίαν εἰς ὅλον τὸ Ἰάσι, καὶ ἦλθαν Μητροπολίτης καὶ ἄρχοντες, καὶ μὲ ἐρωτοῦσαν, τίς εἶναι αὐτὸς ὁ Ἀναστάσης, ὁποῦ καταγράφει ἀναφανδὸν ἀνθρώπους; καὶ τί σημαίνει αὐτὴ ἡ καταγραφή; καὶ μὲ ἐπαρακάλεσαν νὰ τὸν ἐξορίσω ἀπὸ τὸν τόπον ὡς ὕποπτον ἄνθρωπον. Ἐβιάσθην λοιπὸν νὰ τὸν στείλω εἰς Γαλάτζι εἰς τὸν Καραβιᾶν, διὰ νὰ τὸν ἔχῃ κοντά του, καὶ νὰ τὸν μεταχειρισθῇ ἐμποδίζωντάς τον ἀπὸ τοιαῦτα ἀνεπιτήδεια κινήματα.

«Ἀπορῶ, διατὶ ἐδῶ γίνονται τοιαῦται ἀταξίαι, ἐν ᾧ εἰς τὴν Βλαχίαν εἶναι Ἀδελφότης καὶ Ἀρβανῖται ἀσυγκρίτως περισσότεροι, καὶ μολοντοῦτο εἶναι μεγίστη εὐταξία καὶ ὑπακοὴ, καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τὸ παραμικρότερον· ἐδῶ δὲ, ὅλον τὸ ἐναντίον, ὁ καθεὶς κάμει, ὅ,τι θέλῃ καὶ δὲν γνωρίζει τὸν μεγαλήτερόν του.

«Περὶ τῶν 1500 ζώων ἐνήργησα κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Διὰ νὰ μὴ δοθῇ ὑπόνοια περὶ τῆς προετοιμασίας αὐτῶν, ἔβαλα δύο ἀδελφοὺς νὰ κοντρακτάρουν τὴν ποσότητα αὐτὴν μὲ δύο ὡς αὐτοὺς ἀδελφοὺς οἱ ὁποῖοι θέλουν ἔχει ἕτοιμον τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν διὰ ἰδίαν των τάχα σπεκουλατζιόνε, καὶ ἐν καιρῷ ἕτοιμον νὰ χορηγηθῇ. Αὐτὸ τὸ κονδύλι, καθὼς καὶ τὰ χίλια πεντακόσια φοπικὰ κοιλὰ, καταβάλλω ὅλα ἐξ ἰδίων μου διὰ τὸ γένος. Τόσον μόνον ζητῶ ἀπὸ τὴν Ἐκλαμπρό-

τητά της, νὰ μὲ προειδεάσῃ δέκα ἡμέρας πρὸ τῆς διελεύσεως, διὰ νὰ διατάξω αὐτὰς τὰς ἀναγκαίας τροφὰς εἰς τὰ ἀναγκαῖα μέρη».

ΣΕΛΙΣ. 125.

(α) Ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἐκδοθείσῃ τῷ 1828 ἐν Γενεύῃ, ὁ Ἰάκωβος Ρίζος διέσωσεν ἡμῖν καὶ τὸ ἀκόλουθον ἐπὶ τῆς περιστάσεως ταύτης γεγονός.

«... Ὁ ἡγεμὼν Μ. Σοῦτσος μόλις ἔλαβε καιρὸν, ἵν' ἀποστείλῃ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον καὶ τὸν σύζυγον τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Ἰωάννην Σχινᾶν, ... γράψας δύω πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὰς, τὴν μίαν συμβολικὴν, ὅπως πληροφορήσῃ τούτοις περὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑψηλάντου, προτρέπων, ἵνα σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς, τὴν δὲ οὕτω συντεταγμένην, ὥστε ἐπιδειχθῇ ἐν ἀνάγκῃ ... Οἱ πράκτορες ἀπῆλθον ἀμέσως πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν (Ρείζ ἐφένδην) καὶ ἐπέδειξαν τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν, τουρκιστὶ μεταπεφρασμένην. Διελάμβανε δὲ οὕτω: « Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, στρα»τηγὸς ἐν τῇ Ρωσσικῇ ὑπηρεσίᾳ, ὠφελούμενος ἐκ τῶν ταραχῶν τῆς Βλαχίας, προτίθε»ται, ὅπως διέλθῃ μετ' ὀλίγον τὸν Προῦθον ἄγνωστος, καὶ διευθυνθῇ εἰς τὴν Μολδαυί»αν· ὁ δ' Ἡγεμὼν προκαλέσει παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὰς ὁδηγίας καθ' ἃς ἐνεργή»σει, σκοπῶν, ὅπως γνωστοποιήσῃ τῇ Πύλῃ, ὅ,τι ἂν μάθῃ ἀναφερόμενον πρὸς τὸ γε»γονὸς τοῦτο». Ἡ εἴδησις αὕτη ὑπῆρξε κεραυνοβόλος διὰ τὸν Ὑπουργὸν τοῦτον. Μετὰ στιγμιαίαν σκέψιν, « Μὴ διακοινώσητε, εἶπε, τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πρὸς τοὺς λοι»ποὺς ὑπουργοὺς, διότι ἐπὶ τοσοῦτον πεισθήσεται ὁ Σουλτάνος περὶ τοῦ πολέμου με»τὰ τῆς Ρωσσίας, ὥστε οὐδόλως μεταπεισθήσεται, καὶ ἂν αὐτὸς ὁ Προφήτης ἤθελεν εἰ»πεῖν αὐτῷ τὸ ἐναντίον. Περιμένωμεν νέαν ἐπιστολὴν τοῦ Ἡγεμόνος ».

(β) Ἰδοὺ τὸ μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Πέτρου Χατσῆ Λαζάρου σύμφωνον τοῦ Κωνσταντίνου Σούτσου διὰ τὴν προμήθειαν τῶν κρεάτων.

«Δῆλον γίνεται διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι συνεφώνησα ὁ ὑπογεγραμμένος μετὰ τοῦ ἄρχοντος ποστελνίκου τζελεπῆ Κωστάκη Σούτζου, διὰ νὰ συνάξω ἐδῶ εἰς τὴν τζάραν τῆς Μολδαυΐας, διὰ λογαριασμὸν τῆς Εὐγενείας του, τετρακοσίας ἀγελάδας καὶ διακόσια βόδια, τὰς μὲν ἀγελάδας ἕως τριάκοντα γρόσια τὴν μίαν, τὰ δὲ βόδια ἕως γρόσια σαρανταπέντε τὸ ἕν. Διὰ τὰ γρόσια, ὁποῦ κατὰ καιροὺς ἤθελέ μοι χρειασθοῦν διὰ τὴν ἀγορὰν τούτων τῶν ζώων, θέλει εἰδοποιῶ τὴν Εὐγενείαν του καὶ ἡ Εὐγενεία του χρεωστικῶς νὰ μοὶ τὰ πληρόνῃ μὲ ἀπόδειξίν μου· καὶ, ὅσα ζῶα ἤθελεν ἑτοιμάσω κατὰ καιροὺς, νὰ τὰ παραδίδω εἰς τὴν ἐξουσίαν, οὗτινος ἤθελε διορισθῶ μὲ ἀπόδειξιν τῆς Εὐγενείας του.

«Τὴν δούλευσιν ταύτην τὴν ὑπόσχομαι ἀμισθὶ, διὰ τὴν ὁποίαν θέλει προσπαθήσω μὲ ὅλην μου τὴν ἐπιμέλειαν, νὰ τὴν ἐκτελέσω ὅσον τάχιστα μοὶ σταθῇ δυνατὸν, καὶ μὲ καθαρότητα νὰ παραδώσω τὸν λογαριασμὸν τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐξόδων, ὁποῦ ἤθελε κάμω εἰς χόρτα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν τῶν ἀγοραζομένων ζώων, καὶ εἰς μισθοὺς τῶν

τζοπάνιδων, τὰ ὁποῖα ἔξοδα θέλει εἶναι διὰ λογαριασμὸν τῆς Εὐγενείας του. Διὸ καὶ ἔγιναν δύο παρόμοια ἔγγραφα, διὰ νὰ βαστᾷ κάθε μέρος ἀπὸ ἓν πρὸς ἔνδειξιν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΟΥ Χ. ΛΑΖΑΡΟΥ».

«1821 φεβρουαρίου Γιάσι.

(γ) Διὰ προσωπικοὺς λόγους διηνέχθησαν κατ' ἀρχὰς εἷς στρατιώτης τοῦ Τοπουστσῆ ἀγᾶ καὶ εἷς Ἕλλην τοῦ Καραβιᾶ· τῇ δὲ 13 φεβρουαρίου ὁ Ἕλλην ἐθανάτωσε τὸν Τοῦρκον, ἐπιτεθέντα κατ' αὐτοῦ διὰ ῥάβδου μεγάλης ἔν τινι οἰνοπωλείῳ. Ματαίως δὲ ὁ Τοπουστσῆ ἀγᾶς ἀνηνέχθη δὶς κατὰ τοῦ Καραβιᾶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Σοῦτσον, ζητῶν τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀποβολὴν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ὡς κιουλὲρ-ἀγᾶ.

ΣΕΛΙΣ 126.

(α) Ἀπεκαλοῦντο οὕτοι «Καπανλίδες» ἤτοι προμηθευταὶ δημητριακῶν καρπῶν διὰ τὰς δημοσίους ἀποθήκας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

(β) Ἐν τῇ σελ. 376 τούτου ὑπεσχέθημεν τότε, ὅτι «θέλομεν κάμει τὴν ἁρμοδίαν »ἀνακεφαλαίωσιν εἰς τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀκολούθου τόμου, ὅστις θέλει περιέχει τὴν κίνη»σιν τοῦ Α. Ὑψηλάντου μέχρι τῆς καταστροφῆς του, καὶ ἐκείνην τοῦ Σουλίου μέχρι τῆς »παραδόσεώς του (1822).» Ἀλλ' ἤδη μεταβαλόντες σχέδιον καὶ ἀποφασίσαντες τὴν σύνταξιν ὁλοκλήρου τῆς ἐπαναστάσεως, ἐκάμομεν ἀντὶ ἀνακεφαλαιώσεως συμπλήρωσιν· συνεπῶς δὲ γνωστοποιοῦμεν, ὅτι τὰ Σουλιωτικὰ περιενεχθήσονται τακτικῶς ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ Β΄ καὶ ἐπέκεινα τόμοις.

ΣΕΛΙΣ 130.

(α) Εἷς τούτων ἐστὶν ὁ Ἀσημάκης Κροκίδας, περὶ οὗ ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ Δοκιμίῳ τοῦ 1834 (σελ. 192). Αἱ προσωπικαὶ καὶ χρηματικαὶ ὑπηρεσίαι αὐτοῦ ὑπῆρξαν μεγάλαι. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπεφασίσθη παρὰ τοῦ σουλτάνου ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, οἱ ἔφοροι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ οὗτος ἀπέστειλαν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Χριστόδουλον Οἰκονόμου εἰς Ἰωάννινα, (Ἴδε τὴν ἀπὸ 12 Ἰανουαρίου 1821 ἐπιστολὴν τῶν ἐφόρων ἐν σελ. . . . .) ἵνα κατηχήσῃ τὸν Μάνθον Οἰκονόμου, ἀδελφὸν τούτου, καὶ τὸν Ἀλέξιον Νοῦτσον, ἰσχύοντας τότε κατὰ τὴν Ἤπειρον, τὸν Ἴσκον, τὸν Στράτον καὶ τοὺς Φαρμάκιδας ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ, καὶ ἄλλους τοιούτους. Εἰ καὶ ἐξωρίσθη δὲ εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν παρὰ τοῦ σουλτάνου, ὡς ἐπίτροπος τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ἡ ἐν Ἰωαννίνοις οἰκία αὐτοῦ ὡμοίαζεν ἄλλον στρατῶνα μυστηριώδη καὶ τρομερὸν, διότι ἐν αὐτῇ συνερχόμενοι κατὰ πᾶσαν νύκτα καὶ Ἰωαννίται καὶ Ζαγορήσιοι καὶ Ἀκαρνάνες καὶ Σουλιῶται, συνεσκέπτοντο μετὰ τοῦ Χριστοδούλου Οἰκονόμου. Ἀλλὰ, καὶ ἂν ἀνεκλήθη παρὰ τοῦ σουλτάνου ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ Κροκίδας μόλις διεσώθη δραπετεύσας ἐκεῖθεν εἰς Ὕδραν μετὰ τοῦ πατριώτου Δημητρίου Περῥούκα, μεγάλα ἐγκαταλείψας χρηματικὰ κεφάλαια· διότι, κηρυχθείσης τῆς ἐπαναστάσεως τότε, ἀνεζητήθη παρὰ τῆς πύλης· ὁ δὲ Μάνθος Οἰκονόμου ἀπεκεφαλίσθη ἐν Μεσόβῳ διὰ σουλταγικοῦ φερμανίου.

(β) Τόσῳ μεγαλητέραν ἔχομεν πεποίθησιν περὶ τῆς ἀνεγέρσεως στήλης τοιαύτης, καθ' ὃν ὑποδεικνύομεν τύπον, ὅσῳ εἴδομεν γενομένην τῇ 1844 ἔκφρασιν ἐθνικὴν καὶ ἐπισημοτάτην, ὅ,τι ἐγράψαμεν τῷ 1832 περὶ τοῦ Κυβερνήτου.

Διὰ μακρᾶς, ὡς ἐκ Πετσῶν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Α. Θ. Δημητρίου, ἐπιστολῆς ἐκθέσαντες τότε τὰ περὶ τῆς ἐν Ναυπλίῳ δολοφονίας τῆς 27 σεπτεμβρίου, εἴπομεν (ἐν σελ. 40) περὶ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου:

«Ἀνεγείρει (τὸ ἔθνος) εἰς ὀλίγον καιρὸν τὸν ἀνδριάντα τῆς ἀθανάτου εὐγνωμοσύνης »καὶ τοῦ πρωτοτύπου σεβασμοῦ του, ἂν καὶ εἶναι οὗτος ἀνεγειγερμένος πρὸ καιροῦ εἰς »τὴν καρδίαν ἑκάστου πολίτου, ὅλου τοῦ ἔθνους».

Καὶ εἴπομεν τῳόντι ἀλήθειαν μεγάλην· διότι, μόλις παρελθούσης δωδεκαετίας, τὸ ἔθνος αὐτὸ, συνελθὸν ἐν Ἀθήναις διὰ τῶν νομίμων πληρεξουσίων ἑαυτοῦ, μιᾷ ὅλως φωνῇ καὶ μετὰ ἐγκαρδίους εὐχὰς πρὸς τὸν Ὕψιστον «ὑπὲρ τῆς αἰωνίας μνήμης τούτου» ἐψηφίσατο «τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ, ὡς εὐεργέτου τῆς Ἑλλάδος».

Ηὐτυχήσαμεν δὲ ἡμεῖς, οἱ γράψαντες τῷ 1832 περὶ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος, ἵνα συντάξωμεν τῷ 1844 καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ ψήφισμα. Ζήσωμεν ἄρα, ὅπως συντάξωμεν καὶ τὸ περὶ τῆς στήλης τῶν ἀνωτέρω πρωτενεργῶν ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος; Ἀλλ', ἂν ἄλλως δόξῃ τῇ Θείᾳ προνοίᾳ, ἡ πατρὶς ἔχει «πολλοὺς ἡμῶν κάρρονας»· ἔχομεν δὲ καὶ υἱούς, πιστῶς ἐκπληρώσοντας τὴν διαθήκην ἡμῶν ταύτην.

Λόγου δὲ γινομένου ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀνωτέρω ἐκ Πετσῶν ἐπιστολιμαίας διατριβῆς τοῦ 1832, ἀνεμνήσθημεν, ὅτι εἰς τὰ ἐν Παρισίοις ἐκδοθέντα τῷ 1832 Σ ύ μ μ ι κ τ α περὶ τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρεται παραδόξως ὡς συντάκτης μὲν αὐτῆς ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης, ὡς διορθωτὴς δὲ (ἐπὶ τοῦ τύπου βεβαίως) ὁ Ἰωάννης Κοκκώνης. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἄγνοια τοῦ συγγραφέως τῶν Σ υ μ μ ί κ τ ω ν ἐκολάκευσε μὲν ἡμᾶς, ἠδίκησεν ὅμως τὴν ἐγνωσμένην πολυμάθειαν καὶ τὸν δεδοκιμασμένον κάλαμον τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου.

ΠΡΩΤΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ.

ΑΝΑΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

ΤΟΥ 1769.

(ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΗΝΙΑΒΗΝ).

«Τοῖς ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Ἐπικρατείᾳ κατοικοῦσι Χριστιανοῖς

«Ο ΡΩΣΣΙΚΟΣ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ.

«Με τὸ νὰ ἀθέτησαν ἡ Ὀθωμανικὴ διοίκησις τὰς συνθήκας, ὁποῦ ἐσυμφώνησε μὲ τὸ Ῥωσσικὸν κράτος, πραγματευομένη μυστικὰς ἀνταποκρίσεις μὲ τὸν ἐχθρὸν τῆς ἡσυχίας τοῦ κόσμου, ἐβίασε τὴν Μεγαλειότητά του νὰ μεταχειρισθῇ τὰς δυνάμεις, ὁποῦ ὁ Κύριος τῶν Κυρίων ἔθεσεν εἰς χεῖράς του, νὰ ἐμποδίσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιβουλῆς πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἐπικρατείας του, καὶ ἐπρόσταξεν ἐπιδρομὴν εἰς τὰς Ὀθωμανικὰς ἐπαρχίας.

«Χριστιανοί! ἐὰν ἡ περίστασις τοῦ κόσμου δὲν ἐσύντρεξεν εἰς τὸν ἀπερασμένον καιρὸν, διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἡ κατάστασίς σας, ὁ παρὼν ὄντας ὁ πλέον εὐπρόσδεκτος, σᾶς προσκαλῶ ἐν ὀνόματι τοῦ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ μου

νὰ προσδεχθῆτε τὰς Ῥωσσικὰς δυνάμεις μὲ τὸν ζῆλον, ὁποῦ ἡ πίστις καὶ τὸ χρέος τῆς εὐεργετείας διατάζουν· νὰ ἑνωθῆτε, ὅσοι δύνασθεν, μὲ ἀνδρείαν εἰς τὰς ἐκστρατείας μας ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, καὶ σᾶς τάζω, ὅτι θέλετε ἀπολαύσει τὸ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ἔλεος εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς ἐπιμελείας σας.

«Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ στόλου καὶ στρατευμάτων τῆς ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗΣ Ῥωσσικῆς Μεγαλειότητος καὶ διαφόρων ταγμάτων ἱππεὺς ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΗΝΙΑΒΗΝ.

«Ἐδόθη ἀπὸ τὸ καράβι ὀνομαζόμενον τσέρντσι».

(ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΟΡΛΩΦ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΗΔΗ ΕΚ ΤΟΥ ΡΩΣΣΙΚΟΥ.)

«Ἡμεῖς Πρίγκιψ Ἀλέξιος Ὀρλὼφ, ἀρχηγὸς καὶ πληρεξούσιος τῆς Α. Μεγαλειότητος, τῆς πολυευσεβάστου Αὐτοκρατορίσσης πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, Αἰκατερίνης Ἀλεξανδρίνης Β΄, διοικητὴς τῶν ναυτικῶν καὶ πεζικῶν δυνάμεων, συνταγματάρχης τῆς φρουρᾶς καὶ ἱππότης τῶν παρασήμων τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, Ἁγίου Ἀλεξάνδρου, κτλ.

Πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς, ἱερεῖς καὶ λοιποὺς κατοίκους τῆς Χειμάρρας καὶ Βούμβαρι (α).

Ἐπευχόμεθα καλὴν ὑγείαν!

«Παρὰ τῶν διαφόρων ἀπεσταλμένων παρ' ὑμῶν ἐβεβαιώθητε τὸν ζῆλον, ὃν ἡ Α. Μεγαλειότης τρέφει πρὸς τὸ ἔθνος ὑμῶν. Ἡ Βλαχία, ἡ Μολδαυία καὶ ἡ Γεωργία μαρτυροῦσι μεγαλοφώνως, ὅτι οἱ τόποι ἐκεῖνοι δι' αὐτῆς ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τοῦ δουλικοῦ ζυγοῦ, καὶ ἤδη εὐημεροῦσι. Τὸν αὐτὸν φιλάνθρωπον ζῆλον Αὐτῆς καὶ πρὸς τοὺς ἐδῶ τόπους δεικνύει ἀρκούντως ἡ ἀποστολὴ τῶν πολεμικῶν πλοίων, ὅσα ἦλθον καὶ ὅσα περιμένονται εἰσέτι. Οἱ πρὸς ἡμᾶς ἀπεσταλμένοι ἀρχηγοὶ Πάνος Μπιτσίλης καὶ Ἀλέξανδρος Χριστοφόρου δύνανται χορηγῆσαι ὑμῖν λεπτομερεῖς πληροφορίας. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐδόσαμεν πρὸς αὐτοὺς διὰ τὸ καλὸν τοῦ τόπου ὑμῶν τὴν ἔγγραφον ταύτην διακήρυξιν, φέρουσαν τὸ κῦρος τῆς σφραγίδος ἡμῶν, καὶ ἐπράξαμεν πᾶν, ὅ,τι ὠφε-

λιμώτερον ἐνομίσαμεν κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν τεσσάρων ἐπιστολῶν, ἃς ἐκόμισαν οἱ παρ' ὑμῶν ἀπεσταλμένοι. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ καιρὸς, ἵνα ἀποδείξητε τὸν πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν ζῆλον ὑμῶν, καὶ ὁποίαν ἔχετε προθυμίαν πρὸς τὴν βασιλικὴν ὑπηρεσίαν. Δι' αὐτὰ καὶ ὁ κόσμος τιμήσει ὑμᾶς καὶ ἐγὼ ἀνταμείψω τούς τε ἀρχηγοὺς, ἱερεῖς καὶ λοιποὺς διὰ τῆς τιμῆς καὶ εὐνοίας τῆς Αὐτοκρατορίσσης μου.

«Ὀρθόδοξοι ἀδελφοί! ὑμεῖς ἐχρησιμεύσατε καὶ τοῖς Βενετοῖς καὶ τοῖς Νεαπολιτανοῖς ἄνευ τινὸς ὠφελείας τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἀπογόνων ὑμῶν· ἀρχόμενοι δὲ ἤδη, ἵνα ὑπηρετῆτε μετὰ μεγαλοψυχίας τῇ Αὐτοκρατορίσσῃ, θέλετε ὑπηρετεῖν τῇ ἁγίᾳ ἡμῶν Θρησκείᾳ καὶ τῇ πατρίδι ὑμῶν, εὐτυχεῖς δὲ καταστήσετε τοὺς ἀπογόνους ὑμῶν, καὶ αἰωνίαν ἀφήσετε μνήμην ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Ἀποφασίσατε λοιπὸν, ἵνα μένητε γενναῖοι καὶ ζηλωταὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Αὐτοκρατορίσσης μου διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ ἔθνους ὑμῶν· ἑνωθῆτε ὅλοι, ὅπως φέρητε σύμφωνοι φόβον καὶ τρόμον εἰς τὸν ἐχθρὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐστὲ ἕτοιμοι εἰς πρώτην διαταγήν μου. Χαίρετε!

«Μαΐου 10, 1770 Νεόκαστρον.

«Λάβετε παρὰ τοῦ ἀπεσταλμένου ὑμῶν 1100 φλωρία δι' ἀγορὰν ἄρτου, καὶ ἕτερα 500 ρούβλια διὰ προμήθειαν τεσσάρων μικρῶν τηλεβόλων μετὰ τῶν πολεμοφοδίων αὐτῶν. Ὅσῳ δ' ἂν πλείονας πέμψητε ὁπλοφόρους πρὸς ἡμᾶς, τόσῳ κάλλιον ἐκτελέσετε τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν.

ἰδιοχείρως ὑπογράφω

ΑΛΕΞΙΟΣ ΟΡΛΩΦ».

(α) Τὸ Βούμβαρί ἐστι τμῆμα τῆς ἐπαρχίας Χειμάρρας, συνιστάμενον ἐκ χωρίων ἓξ, ὁλοκλήρως χριστιανικῶν. Τὸ δυνατώτερον παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχεν ἡ Νίβιτσα.

ΑΝΑΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΙΛΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΚΑΡΑΒΙΑ.)

Σοφολογιώτατε. Τῷ Ἰωάννῃ Μακρῇ.

Ψ.

Ἐσχάτως ἔλαβον τὸ ποθητόν μοι γράμμα της καὶ χαίρω, ὅτι συνηριθμήθην εἰς τὴν σειρὰν τῶν φίλων της. Βλέπω νὰ μοὶ ζητῇς πληροφορίαν τῆς ζωῆς μου πρὸς περιέργειαν τῆς μεταξὺ ἡμῶν ἀγάπης, περὶ οὗ δὲν λείπω νὰ τῇ εὐχαριστήσω τὴν φιλοπεριέργειαν.

Ἐγὼ ἐγεννήθην εἰς τὴν Ἰθάκην τῆς Ἑπτανήσου· ἐξῆλθον ἐκεῖθεν ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας, καὶ ζήσας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἱκανὸν καιρὸν, ἀπῆλθον ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βλαχίαν, ὅπου διέτριψα ἐπέκεινα τῶν εἴκοσι χρόνων. Εἰς τοὺς ἐσχάτους πολέμους ἐδούλευσα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἰς τὰ στρατεύματα τῆς κραταιᾶς Ῥωσσίας, καὶ ἔλαβον τὸ ὀφφίκιον τοῦ Καπετάνου. Εἰς τὸν αὐθέντην Καρατζᾶν ἐστάθην Γκιουλέραγας, καὶ μετὰ τὴν ἀπέλευσίν του ἀπὸ Βλαχίαν παραιτήθην ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀνωφελὲς ὑπούργημα, διατρίβων ἤδη ἡσύχως εἰς τὸ μοῦλκί μου, φθάσας πλέον τὸν τεσσαροκοστὸν ἕκτον χρόνον τῆς ἡλικίας μου.

Ἔχω πόθον καὶ ζῆλον πυρκαῆ, ἀγαπητὲ, (καθότι ἔχω καὶ τοὺς τρόπους, δόξα τῷ Θεῷ!) διὰ νὰ συνδράμω εἰς τὸ πτωχὸν σχολεῖον τῆς πατρίδος της, καθὼς θέλει τῇ πληροφορήσῃ καὶ ὁ στενός μοι φίλος κύριος Στέργιος Πρασᾶς· τῇ ὑπόσχομαι ὡς φιλογενὴς, διὰ νὰ θυσιάσω τὸ πλεῖστον μέρος τῆς καταστάσεώς μου, προμηθεύοντας τοῖς ἰδίοις μου ἐξόδοις ἕως τριακοσίους καὶ ἐπέκεινα μαθητὰς τὰ ἀναγκαῖά των βιβλία... καὶ νὰ τοὺς βαστάξω μὲ τὸ πρόθυμον τῆς ψυχῆς μου. Εἴθε νὰ ἀξιωθῶ τὸ τέλος τοῦ σκοποῦ μου!

Ἂς μὲ προστάξῃ, εἰς ὅ,τι μὲ κρίνῃ ἱκανὸν, διὰ νὰ δείξω τὴν ἀξιότητα καὶ προθυμίαν μου, καὶ, τῶν περιστάσεων εὐδοκούντων, νὰ βοηθήσω καὶ ἐγὼ, ὡς προεῖπον. Καὶ ὑγίαινε.

Γαλάτσι τῇ 1 μαρτίου 1819.

Τῆς ὑμετέρας Σοφολογιότητος πρόθυμος ὡς ἀδελφὸς

(τὸ σημεῖον) ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΜΑΝΤΣΑΡΑΚΗ.)

Φίλτατέ μοι καὶ περιπόθητε φίλε Ἰωάννη Γεωργίου.

τῇ 2 μαρτίου 1819.

Εἶναι χρόνος, ποῦ ἀπὸ καλὴν τύχην σὲ ἐγνώρισα διὰ μέσου Χριστοδούλου Λουριώτη, ὄντας εἰς Γαλάτσι. Ἡ εὐχαρίστησις τῆς ψυχῆς μου εἶναι ἀπερίγραπτος, καὶ ἀπὸ τὴν ἐνθύμησίν μου δὲν λείπεις οὔτε ἡμέρα, οὔτε νύκτα. Ἐδῶ ἦλθα ἀπὸ περίστασιν ὑποθέσεώς μου. Μ' εὐχαριστησίν μου ἐγνώρισα πολλοὺς καλοὺς καὶ εἰλικρινεῖς φίλους σου καὶ ἐδικούς μου Σπυρίδωνα Παπαδόπουλον, Δημήτριον Καλαματιανὸν, Σπυρίδωνα Μυλωνᾶ καὶ λοιποὺς ἄλλους, ὡς στοχάζομαι νὰ σᾶς εἶναι γνωστοὶ, ὅλους ζηλωτάς. Ἐκεῖνο ὅμως ὁποῦ ἠμπόρουσα διὰ νὰ γνωρίσω, ἐπεθύμουν νὰ λά-

βουν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν μὲ μεγάλον πόθον. Μάλιστα ἐγὼ σὲ λέγω ἐκεῖνο, ποῦ ἠξεύρω· ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον, ὅτι νὰ στείλῃς ἕνα σου φίλον μὲ καθενὸς μίαν ἐπιστολήν, γλυκὰ γραμμένην, διὰ νὰ ἐπιστηριχθοῦν περισσότερον, τὸ ὁποῖον ἐκατάλαβα ὅτι εἶναι πολλὰ ἀναγκαῖον, χωρὶς νὰ τὸ ἀργοπορήσητε, διότι εἶναι ἱκανοὶ νὰ κάμουν καλοὺς καρποὺς, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ ταχύνῃς. Ἐγὼ ὅμως τοὺς ἀνάπαυσα λέγοντάς τους, ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, θέλετε τοὺς γράψει· πλὴν αὐτοὶ μὲ πόθον ἄμετρον προσμένουν.—Σὲ εἰδοποιῶ καὶ τοῦτο, ὅτι ἀγροίκησα· εἰς τὸν Ὀδέσσα εὑρίσκονται μερικοὶ φίλοι σου καὶ ἐδικοί μου, ὁποῦ εἰς ἄλλους φίλους μεταχειρίζονται δεσποτισμοὺς καὶ ὑψηλοφροσύνας, οἱ ὁποῖοι κόβουν μεγάλως τὴν προθυμίαν τῶν ἀρχαρίων, τὸ ὁποῖον προξενεῖ δυσκολίας, καὶ σὲ παρακαλῶ, ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον, νὰ διορίσῃς, ὅθεν πρέπει, ποῦ νὰ παύσουν αὐταῖς αἱ καταχρήσεις, καὶ νὰ ἦναι εὐπρόσδεκτοι καὶ βοηθητικοί, ὅσον δύνανται, διορίζοντάς τους αὐστηρῶς, διατὶ ἀκούοντάς τα πολὺ ὀλίβομαι. — Ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς ἄλλους φίλους, ὁποῦ ἐγνώρισα, εἶδα καὶ κἄποιον Τσούνην. Τῳόντι θερμὸς φίλος, εἰλικρινὴς καὶ ἄξιος διὰ τὸ ἐμπόριόν μας, ἱκανὸς νὰ κερδίσῃ τοὺς καλοὺς, καὶ νὰ δώσῃ τὸ καλὸν παράδειγμα. Μὴν ἀμελήσῃς, φίλε μου, νὰ ἐρευνήσῃς δι' αὐτὸν, ἐπειδήτοις καὶ οἱ τοιοῦτοι εἶναι σπάνιοι. Εἶναι μυστικὸς, μετριόφρων, γλυκὺς καὶ ὑπολήψεως. Ἐξέτασε καλῶς, διὰ νὰ μάθῃς. Αὐτὸς εὑρίσκεται εἰς τὴν Ὀδέσσα. Αὐτὸ μὴ τὸ στοχασθῇς αὐθάδειά μου, ἀλλὰ ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με. Ἐγὼ, φίλε μου, εὑρίσκομαι ἐδῶ χωρὶς δουλειὰ, ὡσὰν ὁποῦ τὰ νεγότσια εἶναι νεκρὰ, ζημιωμένος· καὶ αἴτια, ὁποῦ δὲν εἶμαι εἰς τὴν Ἄσπρην Θάλασσαν, εἶναι ὁποῦ χρεωστῶ δέκα χιλιάδες γρόσια καὶ πάσχω νὰ δουλεύσω, διὰ νὰ τὰ πληρώσω. Ἐγὼ κατοικῶ εἰς τὴν Σαντορύνην, εἶμαι ὑπανδρευμένος· ἡ πατρίς μου εἶναι ἡ Ἰθάκη· ὅλον ὅμως εἶμουν πλοίαρχος, μ' ἐδικά μου καπιτάλια νὰ πραγματεύωμαι. Μὲ κακοφαίνεται τώρα, ποῦ σὲ ἐγνώρισα, ποῦ δὲν ἔχω δουλειὰ εἰς χεῖρας, διὰ νὰ δείξω πρὸς σὲ τὴν δούλευσίν μου· ἐπειδὴ, ὅταν ἔχῃ τινὰς δουλειὰν εἰς χεῖρας, εἶναι πλέον ὑποληπτικὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰσακούεται καλήτερα. Ἐγὼ, ἂν εἶχα δουλειὰ εἰς χεῖρας καὶ εὑρισκόμην εἰς τὴν Ἄσπρη Θάλασσαν, ἤθελε κερδήσω πολλοὺς καὶ καλοὺς φιλοπάτριδας ὠφελίμους εἰς κάθε ἐποχήν. Ἂν τὸ γνωρίσῃς λοιπὸν ἱκανὸν, καὶ θελήσῃς νὰ μοῦ δώσῃς τὴν εὐκολίαν νὰ δουλεύσω μόνον διὰ τὸ χρέος μου νὰ βγάλω, σὲ ὑπόσχομαι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου νὰ δουλεύσω διὰ ἐσὲ καὶ ἐμὲ, ἐπειδήτοις καὶ ἔχω μὲ τὸ νὰ ζήσῃ ἡ φαμελία μου. Δὲν ζητῶ κανένα μιστόν. Εἰ δὲ καὶ δὲν εὐκολυνθῇς, ὑπομονή· δουλεύω, ὅπως ἠμπορέσω· ὑπόληψιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἔχω· τὸ ἐμπόριον τὸ γνωρίζω· καὶ, ὅσον ἠμπορῶ, δὲν θέλει λείψω νὰ σὲ δουλεύσω πρόθυμος,

θυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωήν. Ἄμποτε νὰ τύχῃ περίστασις! Ἀμήν! Ἀξίωσέ με, παρακαλῶ, τιμίαν σας, ἡ ὁποία θέλει μοῦ φανῇ ἕνας θησαυρὸς καὶ μεγάλη παρηγορία. Ὅταν θελήσῃς νὰ μοῦ γράψῃς, περίκλεισέ μου το εἰς τὸν κύριον Γεώργιον Παπαδόπουλον Κορφινὸν, ἀδελφὸν Σπυρίδωνος, διατὶ ἐνδέχεται νὰ ἀπεράσω ὄχι μακρὰ ἕως εἰς Γαλάτσι. Παρακαλῶ, μὴν κατακρίνῃς τὴν πολυλογίαν μου. Τὴν βούλα μου δὲν ἔχω μαζή μου, διὰ νὰ βουλώσω τὸ γράμμα, καὶ βουλώνω μὲ ἄλλην. Μένω πρόθυμος τῆς προσταγῆς σου

Γλυκούδης. ΕΥΑΓΓΕΛΗΣ ΜΑΝΤΖΑΡΑΚΗΣ.

(Τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον ἀποτείνεται πρὸς τὴν Ἀρχὴν τῶν Φιλικῶν. Ἔστι δὲ οὐ μόνον Ἀφιερωτικὸν σύνηθες, ἀλλὰ καὶ ἀναφορὰ ἐνταυτῷ περὶ διαφόρων ἀντικειμένων.)

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ.)

Τὴν Πανιερότητά της μετὰ πόθου ἁπλέτου καὶ εὐλαβείας προσκυνῶ.

Γνωρίζω, Πανιερώτατε, ὅτι ἡ φυγή μου αὐτόθεν ἐπροξένησε μεγάλην λύπην εἰς τοὺς συμπολίτας μου, καθότι ὑστερήθησαν διόλου τὴν ὁδηγίαν καὶ προστασίαν μου, καὶ ὁ αἰσχροκερδὴς διοικητὴς τώρα θέλει εὕρει τὸν καιρὸν νὰ τοὺς τυραννῇ καὶ νὰ τοὺς γυμνώνῃ, ἐπειδὴ μόνη ἡ νουθεσία καὶ ἡ σκέψις μου ἐμπόδιζε τὰς σκευωρίας καὶ ἐνεδρεύματά του. Ἐκατατήκετο ἡ ψυχή μου προβλέπουσα τὰ δεινὰ, ὁποῦ μέλλει νὰ δοκιμάσῃ ἡ πατρίς μου μετὰ τὴν ἀπουσίαν μου· πλὴν φοβούμενος καὶ τὴν δολοφονίαν, δὲν ἠμποροῦσα νὰ κάμω ἀλλέως παρὰ νὰ φύγω κρυφίως, καὶ νὰ ἔλθω εἰς Κωνσταντινούπολιν, κινῶντας ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ, διὰ νὰ λάβω τὸ δίκαιόν μου, (τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινε.) Ἀλλὰ μ' ὅλον ὁποῦ δὲν τὸν κατέτρεξα εἰς τὰς καταχρήσεις του, παρὰ μόνον βιασμένος ἔλαβα τὸ ἥμισυ τοῦ δικαίου μου, καὶ, εὐκολίας τυχούσης, νὰ ζητήσω ἄλλοτε καὶ τὰ μένοντα, αὐτὸς πάλιν, ὡς ἀγνώμων καὶ κακοποιὸς, ἔβαλε κρυφίως καὶ μοῦ ἔκαυσαν τὴν οἰκίαν μου, καὶ ἐπομένως καιροφυλακτεῖ νὰ δολοφονήσῃ καὶ τὰ τέκνα μου. Προβλέπω τοὺς σκοπούς του, πλὴν δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐφεύρω τρόπον, διὰ νὰ μετοικήσω αὐτόθεν τὴν φαμηλίαν μου, διότι εἶναι ἱκανὸς, προτοῦ νὰ εὔγῃ ἔξω τῶν συνόρων του, νὰ στείλῃ εἰς τὸν δρόμον νὰ τὴν δολοφονήσῃ. Ὅθεν ἀπηλπισμένος ἀπὸ αὐτὸν, προσμένω τὴν Θείαν πρόνοιαν νὰ κάμῃ ἐκδίκησιν περὶ τούτου. Μῆνας 26 ἄχρι τοῦδε ὑστεροῦμαι τὴν φαμηλίαν καὶ πατρίδα μου. καὶ, Κύριος γινώσκει, πότε θέλει ἀξιωθῶ τὴν ἀπόλαυσίν τους. Διὸ παρακαλῶ τὴν Πανιερότητά της νὰ προστατεύῃ τὴν φαμηλίαν μου μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν καὶ ὁδηγίαν της, ἕως

ἔπου νὰ λάβωμεν τὴν ἐξ Ὕψους θεραπείαν· καὶ, εἰ δυνατὸν, ἂς ἀξιωθῶ παρ' αὐτῆς ἑρμηνείαν διὰ τὴν διάσωσιν αὐτόθεν τῆς φαμηλίας μου. Ποτὲ δὲν ἤλπιζα εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ἐτῶν τεσσαράκοντα ἑπτὰ νὰ ὑστερηθῶ καὶ πατρίδα καὶ φαμηλίαν. Περιπλέον ὁ πατριωτισμὸς μὲ ὑπαγορεύει νὰ ἐνθυμηθῶ καὶ τὴν δημιουργημένην καὶ μᾶλλον ἤδη ἐνεργουμένην Σχολὴν τῆς πατρίδος· διὸ καὶ προσφέρω κατὰ τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ Κωνσταντίνου Παππαδάτου γρόσια χίλια Ν. 1000, ὡς προσφειλουμένην συνδρομὴν βοηθητικὴν πρὸς αὐτὴν, καὶ, ὅτε, τύχῃ ἀγαθῇ, βεβαιωθῶ τὴν εἰς τὰ μείζονα ἀποκατάστασιν καὶ ἐκτέλεσιν αὐτῆς τῆς Σχολῆς τοῦ Πανελληνίου, ὑπόσχομαι, τὸ κατὰ δύναμιν ὅλην, νὰ συνεισφέρω πρὸς καταρτισμὸν καὶ βελτίωσιν αὐτῆς. Τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος ὅλος ἐκκρεμὴς εἰς τὰ νεύματά της καὶ πρόθυμος δοῦλος ΕΜ. ΠΑΠΑΣ.

Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Θεοπροβλήτῳ ἁγίῳ Σερρῶν κω". κω". Χρυσάνθῳ, τῷ σεβασμιωτάτῳ μοι.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΦΟΙΒΑΠΟΛΛΩΝΟΣ)

(Τὸ σημεῖον) Γειάσι τῇ 7 μαΐου 1819.

Ἐντιμότατοι κύριοι Ἐπίτροποι τῆς ἐν Καλαμάτᾳ τῆς Πελοποννήσου Ἑλληνικῆς Σχολῆς.

Ἀφ' οὗ καὶ ὁ ἐλάχιστος πατριώτης σας ἐκαλέσθην (χάρις τῇ ἀγαθῇ ὥρᾳ!) μίαν φορὰν, καὶ ἔκτοτε συνηριθμήθην εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Πανελληνίου, γνωρίζω ἑπομένως τὸ μέγιστον χρέος, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν σύστασιν καὶ ἀρίστην διεύθυνσιν εἰς τὸν μακάριον σκοπὸν τῆς αὐτῆς σχολῆς ἀπαιτεῖται νὰ ἔχω.

Δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς παραστήσω ποτὲ τὴν χαρὰν, ὁποῦ ἐδοκίμασεν ἡ ψυχή μου διὰ τὴν σωστικὴν ἁρμονίαν τῆς παρούσης σχολῆς σας· ἐπειδὴ αὐτὴ μὲν τοσοῦτον αὐξάνει ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν καρδίαν μου, ὅσον ἐξ ἐναντίας ἡ ἀδυναμία μου βαθμηδὸν διατρέχει τὴν χεῖρά μου καὶ τὸν νοῦν, τὰ ὁποῖα μολονότι διαπτερούμενα παραδόξως εἰς τὸ νὰ τὴν παριστάνουν, τίποτε ὅμως ἄλλο δὲν ἠμποροῦν, παρὰ διὰ μιᾶς νὰ σᾶς ἀποδείξουν, ὅτι ὅλον μου τὸ ἐλάχιστον ἄτομον κινεῖται ἀπὸ τὴν σήμερον μηχανικῶς δι' αὐτῆς τῆς χαρᾶς του.

Εἰς τοῦτο τὸ ὕψιστον ἔργον σας τίς ἆρά γε τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων δὲν θέλει σᾶς στεφανώσει; Θεὸς μὲν ψυχικῶς διὰ τὴν ἀμίμητον ἀρετήν σας, ἄνθρωπος δὲ ὁ σύμπας εὐαίσθητος διὰ τὴν πρόνοιαν καὶ φι-

λανθρωπίαν σας. Ὑφίστασθε ἀναντιῤῥήτως οἱ σωτῆρες τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος· καὶ ἰδοὺ, ὅστις ἂν ἔχῃ σμικρότατον σπινθῆρα τοῦ πατριωτισμοῦ, σᾶς ὁμολογεῖ τὴν χάριν· αὐτὰ δὲ κἀκεῖνα τὰ ἐρείπια, ἐπὶ τὰ ὁποῖα ὑμεῖς βασίμως ἐπήξατε τὴν Σχολήν σας, θέλει ἀναξαλείπτως σᾶς ἔχουν ναοὺς τῆς ἀθανασίας σας.

Ὁ ἐλάχιστος πατριώτης σας, δακρύων κατὰ στιγμὴν ἀνάπλεως ὑπὸ τῆς ἀμυθήτου χαρᾶς μου, ἔρχομαι τῇ παρούσῃ μου νὰ σᾶς συνοδεύσω γρόσια χίλια, τὰ ὁποῖα ἐγχειρήσας σήμερον εἰς τὸν τιμιώτατον φίλον καὶ καλὸν πατριώτην μας κύριον Παναγιώτην Ἀναγνωστόπουλον, σᾶς ἀποστέλλω συνδρομήν μου εὐτελεστάτην διὰ τὸ Σχολεῖόν σας. Τὸ δόσιμόν μου τοῦτο παρὸν μικρὸν μὲν, εὔχομαι ὅμως νὰ ἤθελε λογισθῇ γενναῖον, διότι εἶναι καὶ κατὰ δύναμιν καὶ μὲ ὅλην μου τὴν ψυχὴν προσφερόμενον..

Ἐν τούτοις ἀφιερωμένος ὅλος εἰς τὴν εὔνοιάν σας, σᾶς προσκυνῶ εὐλαβέστατα, σᾶς ὑπερασπάζομαι εἰλικρινέστατα, ὁ διαμένων

τῆς ἐντιμότητός σας ὅλος ταπεινὸς ὁμογενὴς

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΦΟΙΒΑΠΟΛΛΩΝ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ Ν. ΔΟΥΚΑ.)

Ἀγαπητέ μοι φίλε κύριε Γρηγόριε Κωνσταντᾶ!

Ἐπιθυμεῖς ἴσως νὰ μάθῃς, ὅπως ἔχει τὰ κατ' ἐμέ· λίαν πικρῶς. Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησα ἀπὸ τὸ Ζαγόρι, τὴν ποθεινήν μου πατρίδα, μέχρι τοῦδε κατεγινόμην εἰς τὰ μαθήματα, τὰ μὲν μανθάνων, τὰ δὲ καὶ διδάσκων τὸ κατὰ δύναμιν. Ἀλλὰ μέχρι τοῦδε δὲν εἶδον τὸν ἥλιον δι' ὅλης μιᾶς ἡμέρας ἡδύν· ἐν δὲ τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἀνέλαβον τὸ ἐνταῦθα σχολεῖον, ἀξιώσει μὲν τῶν ἀρχόντων, συναινέσει δὲ καὶ τῆς ὑψηλῆς ἐξουσίας. Καὶ ἦν τὸ ἔργον δραστήριον ὅτι μάλιστα, καὶ ἐλπὶς πολλοῦ καρποῦ τοῖς τε ἐντοπίοις καὶ τοῖς τῶν ἡμετέρων πολλοῖς ἀποίκοις καὶ μετανάσταις ἐνταῦθα οὖσι, ἐς τετρακοσίους περίπου ἀριθμουμένων συμπάντων τῶν μαθητῶν· ἀλλὰ μετὰ διετίαν, συμβάσης μοι παραλόγως δυστυχίας μεγάλης, παρητήθην, καὶ ἤδη τὸ εὐτακτότατον καὶ δραστηριώτατον ἐκεῖνο σχολεῖον οὐδέν ἐστιν, ἢ αὐτόχρημα ἐρείπιον, καίτοι ὑπὲρ τὰ εἴκοσι περὶ τούτου γενομένων βουλευτηρίων παρὰ τῶν προϋχόντων. Εἶεν. Ἐγὼ δὲ ἰδιωτεύω, ὀλίγους τῶν μαθητῶν ἐν ἀνέσει διδάσκων ἰδίως, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ὑποφέρω πόνους, ὑπὲρ τὰ ὅσ' ἔτη γενόμενος ἤδη. Σκοπῶ

δὲ νὰ κατέλθω καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου, μήπως ἀναστήσω τὸ πρὸ πολλοῦ καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ προβληθέν μοι σχολεῖον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἤδη ἐγγὺς τῆς ἐλπίδος· καὶ τοῦτο, ἐὰν δυνηθῶ νὰ κινήσω τὰ γηρατειά μου εἰς τοσοῦτον ταξείδιον. Ἐπληροφορήθην παρὰ τοῦ κὺρ Παναγιώτου Ἀναγνωστοπούλου περὶ τοῦ ἀνεγειρομένου αὐτοῦ σχολείου, καὶ ἐπήνεσα καὶ τοὺς ἀρχηγέτας καὶ τοὺς ἑπομένους, καθότι τὸ ἔργον εἶναι καλὸν, ὡς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας γενόμενον. Ὁ Ὕψιστος νὰ τὸ φέρῃ εἰς καλὴν ἔκβασιν! Καὶ, ἐπειδὴ αὐτὸ, ὡς μέγα σχολεῖον, ἔχει χρείαν καὶ ἀπὸ πεπαιδευμένους περισσοτέρους, προσφέρω κἀγὼ ἐμαυτὸν, ἐν καιρῷ νὰ διδάξω τὸ δυνατόν μοι καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ. Μόνον φρόντισον νὰ συναχθῶσιν ἄξιοι καὶ πολλοὶ, καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι. Ἐρρῶσο.

Τῇ κέ Ἰουλίου αωιθ' ἐν Βουκουρεστίῳ.

(τὸ σημεῖον) ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ.)

Τιμιώτατέ μοι φίλε, πατρικῶς σᾶς εὔχομαι.

1819 σεπτεμβρίου 5.

Ἴδον, κύριέ μου Ἀναστάσιε, τὸ γράμμα της καὶ εὐφράνθην τῷ πνεύματι διὰ τὸ θεάρεστον ἔργον τῆς καλῆς ταύτης Σχολῆς, ὁποῦ καταγίνεσθε νὰ λάβῃ τέλος ἐπὶ ἡμερῶν σας. Πολλὰ μᾶλλον ἐχάρην, ὅταν μὲ διηγήθη ὁ ἐνταῦθα ἐρχομὸς τοῦ σεβασμίου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγορίου Δικαίου ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ἐδόξασα τὸν Ὕψιστον. Διὸ καὶ ἐγὼ ὁ ἐνθερμος τοῦ αὐτῆς λαμβανούσης ὀρθὸν καὶ τὸ τέλος θείᾳ συνάρσει, δίδω ἐν πρώτοις ἐπὶ χειρῶν αὐτοῦ γρ. 300, καὶ οὔτε θέλω παύσει εἰς τὸ νὰ παρακινήσω καὶ πολλοτάτους εὐγνώμονας βοηθούς. Εὔχεσθε ὅμως διὰ νὰ μὲ ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ τὴν ἰδῶ καὶ ὀφθαλμοφανῶς, ἐπειδὴ ἔφθασα ἤδη πεντήκοντα δύο ἐτῶν ἄνθρωπος. Γέννημα θρέμμα εἰμὶ τῆς Χαονίας, ταυῦν Παλαιὰ-Πωγωνιανῆς, ἐκ κώμης Σέλτσης, ἐπαρχιώτης Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου, ἱερεὺς Βασίλειος μὲ πρεσβυτέρα καὶ μὲ ἓξ τέκνα· ἤδη δὲ εἰς Βουκουρέσι Βενιαμὶν ἀρχιμανδρίτης μὲ ἓν μοναστηράκι προικισμένος, Ῥουκατσὸβ ὀνομαζόμενον. Αἰωνία ἡ μνήμη τῆς πρεσβυτέρας μου! Ζωὴν τοῦ καλοῦ φίλου μου· τὸ δὲ ἔλεος τοῦ πανοικτίρμονος Θεοῦ στηρίξῃ τὸ καλὸν ἔργον. Καὶ μένω περιμένων τὰς προσταγάς της. Ταῦτα εὐχετικῶς· τὰ δὲ ἔτη ὑμῶν εἴησαν θεόθεν πάμπολλα, πανευφρόσυνα καὶ πανευδαίμονα! Τῆς ὑμετέρας ἐντιμότητος εὐχέτης πρὸς Θεὸν

Βνμ. Ἀρχιμ. Ῥουκατσὸβ, ποτὲ δὲ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ.

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΟΥ.)

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Γεώργιον Μόστραν. (τὸ σημεῖον)

Ἐκ Βουκουρεστίου 1819 τῇ 14 δεκεμβρίου.

Ἐχάρην τὰ μέγιστα διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σχολείου, ὁποῦ ἐλάβατε καὶ ἤδη ἐνεργεῖτε μὲ ἐπίπονον ἐπιμέλειαν. Εἶσθε ἀξιοπαραδειγμάτιστοι, εἶσθε ἀξιέπαινοι. Ἡ νεολαία, ὁποῦ θὰ φωτισθῇ εἰς τοῦτο τὸ διὰ τῆς ἀγαθοεργοῦ ἐπιμελείας σας ἀρτισύστατον σχολεῖον, θέλει ἐγχαράξῃ τὸ ὄνομά σας εἰς πέτραν αἰωνιότητος μὲ ἀνεξαλείπτους χαρακτῆρας. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν νὰ δεχθῇς καὶ τὴν μικράν μου ταύτην ὡς πρὸς τὴν προθυμίαν μου προσφορὰν γρ. 300, τὴν ὁποίαν στέλλω διὰ τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου Πεντεδέκα, καὶ νὰ συγκαταγράψητε καὶ ἐμὲ εἰς τὸν κατάλογον τῶν συνδρομητῶν σας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ. Περὶ δὲ τοῦ ὅτι ζητεῖτε νὰ ἠξεύρετε τὸν χρόνον τῆς ἡλικίας μου, διὰ νὰ παύσῃ ἡ ἔρις μεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ φιλτάτου Δημητρίου, μάθετε, ὅτι τρέχω τὸν εἰκοστὸν ὄγδοον, καὶ ἂς παύσῃ ἡ φιλονεικία σας. Ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐκτανθῶ περισσότερον· ἀλλ', ἐπειδὴ σήμερον γράφω διὰ τὴν φιλτάτην μου πατρίδα, ἀναγκάζομαι νὰ παύσω.

Ὅθεν σᾶς προσκυνῶ καὶ μένω μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας

ΕΠΑΜΙΝΩΝΔΑΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ *Ἰατρός.*

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΖΑΧΑΡΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ.)

(τὰ στοιχεῖα).

Εὐγενέστατε καὶ ἀξιάγαστε κύριε Ἰωάννη!

Ὁ κοινὸς φίλος κύριος Βασίλειος Ματθαιοδάκης, τρίτον ἤδη διαβαίνων ἐντεῦθεν, εἰδέασεν ἐμὲ, ἐπαποροῦντα ὅλως καὶ ἀχθόμενον σφόδρα, τὰ περὶ τῆς παμποθήτου μοι αὐτῆς ὑγιείας· καὶ δὴ καὶ οὓς καταβάλλει φιλοτίμους κόπους ὑπὲρ τῆς συστάσεως τοῦ νέου ἤδη σχολείου, καὶ τῆς ἐφετῆς μοι αὐτῆς ὑγιείας ἡ εὐφρόσυνος ἀγγελία, καὶ ἡ κοσμοπόθητος ἀνόρθωσις τοῦ κοινωφελεστάτου τούτου σχολείου, τοσαύτης μὲ ἐνέπλησαν χαρᾶς ἀμφότερα, ὥστε καὶ λέγειν καὶ γράφειν ἀδυνατῶ. Εὔχομαι δὲ ἐκ βάθους καρδίας, ὅπως, τῇ παναλκεστάτῃ τοῦ μεγάλου Θεοῦ ἀντιλήψει καὶ ἀρωγῇ, ἀνοίξῃ, ὅσον σύπω τὸ μέγα καὶ κοσμοχαρμόσυνον τοῦτο σχολεῖον, τῆς οἰκουμένης ὅλως τὸ σέμνωμα καὶ γνώρισμα, καὶ τῶν μαθητιώντων τὸ ἀπαράμιλλον κέρδος καὶ καύχημα. Διψῶ σφόδρα, ἵνα μετὰ

τοῦ κεκαυτηριασμένου ζήλου μου συνεισενέγκω καὶ μικρὰν βοήθειαν πρὸς ἐντελῆ καὶ ταχεῖαν περαίωσιν τῆς ἀγαθῆς ταύτης προθέσεως· ἀλλὰ πένης ποιμὴν, μικροῦ καὶ πενεστάτου ποιμνίου προεστηκὼς, τῆς ἐξηπορημένης Βάρνης μητροπολίτης, ὑπεράντλοις χρέεσι καταγχόμενος, τί ἂν ποιήσειεν; Ἂν ποτε ἡ κοινὴ μήτηρ καὶ εὐεργέτις, ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, εἰς νοῦν λάβῃ τὰς πρὸς αὐτὴν εἰλικρινεῖς ἐκδουλεύσεις μου, τῆς ζωῆς μου τοὺς κινδύνους, δι' οὓς κατέβαλον καὶ καταβάλλω κόπους ὑπὲρ αὐτῆς δυσφορήτους, (καίτοι προσεγγίζων ἤδη τοῖς ἐν ἡλικίᾳ πεντήκοντα ἔτεσι), τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐκ νεότητός μου προσγεγνομένης μοι καταστάσεως, ἣν ἑκὼν ἀέκων ἀπέδωκα εἰς χρέη τοῦ ἀοιδίμου προκατόχου μου καὶ ἀπεφορτισάμην ἐν τούτῳ τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις ὤφειλεν ἀποδοῦναι ταῦτα τοῖς δανεισταῖς· εἰ γοῦν ταῦτα πάντα διαλογισαμένη ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀνακριναμένη ἐπιβοήσαι μοι ποτὲ τό: «Εὖ »δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγων ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σὲ κατα»στήσω», προβιβάζουσά με κανονικῶς ἐν μητροπόλει εὐκαταστάτῳ τε καὶ λαμπρᾷ, τότε μὴ μόνον ἐν τῷ ἀνορθωθησομένῳ ἤδη κοσμοποθήτῳ καὶ κοινωφελεῖ σχολείῳ, ὅση μοι δύναμις, βοηθήσω, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τῇ δυστυχεῖ πατρίδι μου Ἀνδρῳ ἀρτιγενὲς μικρὸν σχολεῖον ὄμμασιν εὐεργετικοῖς προσβλέψω· παρ' οὗ ἀπητούμην βοήθειαν, ἀρχιμανδρίτης ὢν ἔτι καὶ ὑποσχεθείς, ἐψευσάμην ἔπειτα, ἀρχιερεὺς γενόμενος, ὑπ' ἀπορίας. Παρουσιάζων οὖν, φίλτατε, ἐπὶ τὸ παρὸν τὸν ὑπὲρ τούτου μόνον ζῆλόν μου τὸν διακαῆ καὶ τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς μου τὴν ἀνεκλάλητον, μένω ἐσαεὶ

ἀωιθ' τῇ ιζ' τοῦ δεκεμβρίου.

τῆς περιλημμένης μοι σῆς εὐγενείας εὐχέτης ἔνθερμος πρὸς Θεὸν

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ.

(τὸ σημεῖον)

(ΑΦΙΕΡΩΤΙΚΟΝ ΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ.)

Ζάκυνθο, τῇ 23 δεκεμβρίου 1819.

Εὐγενέστατε κύριε Ἀριστείδη Παπᾶ.

(τὸ στοιχεῖον)

Ἔλαβα μεγάλην ἀγαλλίασιν μαθάνοντας, ὅτι τὸ εἰς Ὀδέσσα σχολεῖον τελεσφορεῖ, καὶ ὅτι πολλοὶ Χριστιανοὶ δὲν παύουν εἰς τὸ νὰ βοηθοῦν ἀκαταπαύστως. Τώρα ἀρχίζω νὰ αἰσθάνωμαι χρηστὰς ἐλπίδας περὶ τῆς καλλιωτερεύσεως τοῦ ἔθνους, καὶ χαίρομαι ἀκόμη, ὅτι ὄντας ἐκ πατρίδος Ζακύνθου καὶ ἐτῶν εἰκοσιοκτὼ, ἠμπορῶ νὰ ἐλπίσω, ὅτι ἔχω καιρὸν

νὰ ἰδῶ τοὺς καρπούς του. Τὸ ἐπάγγελμά μου, ὡς ὑπομισθικάτορας τοῦ Ῥωσσικοῦ ὑπάτου, μὲ ἀναγκάζει νὰ γράψω ἕνα ἐγχειρίδιο συγκριτικὸν ἐπάνω εἰς τὰς παλαιὰς συνθήκας τῶν θεσμοδετῶν, καὶ νὰ τὸ προσηλώσω τῇ κοινότητι. Ὡς τόσον σᾶς πέμπω φλωρία Μαντσᾶρικα δέκα ἐκ μέσον τοῦ κυρίου Ἰωάννου Ἀσημακοπούλου, νὰ τὰ ἐγχειρήσητε τῶν κυβερνητῶν τοῦ ῥηθέντος σχολείου, διὰ ἕνα σημεῖον τοῦ πατριωτικοῦ μου αἰσθήματος. Ἕτοιμος δὲ πάντοτε εἰς τοὺς ὁρισμούς σας μένω

(τὸ σημεῖον)

ὁ ἀγαπητός σας φίλος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ.

—Ὅμοιον, ὡς τὸ ἀνωτέρω.

(τὸ σημεῖον.) ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΣΑΝΔΡΙΝΗΣ.

———

(ΕΠΙΣΤΑΗ ΟΛΥΜΠΙΟΥ.)

Περιπόθητε καὶ ἀξιέραστέ μοι κύριε Χ. Περῤῥαιβὲ χαίροις!

Μολονότι ἡ περίστασις δὲν ἔφερε δεξιῶς νὰ γνωρισθῶμεν προσωπικῶς, ἡ ἀκριβή μου ὅμως γραφὴ σου τῶν 20 τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους μοὶ ἔκαμε τόσην ἐντύπωσιν, ἀφ' οὗ μοὶ ἔφερε καὶ τὰ εὐαγγέλια τῆς ἐφετῆς μοι ὑγιείας σου, ὥστε ἀναγινώσκων αὐτὴν ἐστοχάσθην νὰ βλέπω τὸν εἰλικρινῆ μου φίλον κὺρ Η. ἐθεράπευσα μὲ τοῦτο τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν μου, καὶ, εὐκαιρίας τυχούσης, πάντοτε μὴ λείπῃς νὰ μὲ γράφῃς πρὸς εὐχαρίστησίν μου.

Τὸ κλεινὸν ὄνομα τῆς φίλης ἡμῶν πατρίδος μ' ἔχει ἐνθουσιασμένον εἰς τὸ νὰ μετρῶ ἀδελφοὺς τῳόντι τὰ τέκνα της, τὰ ὁποῖα διεσκόρπισε παντοῦ νὰ περιπλανῶνται.

Ὁ ἄκρος, φαίνεται, ἐνθουσιασμός σου πρὸς τὸ δυστυχὲς γένος, καὶ τὸ φίλτρον τῆς φίλης πατρίδος καὶ τῶν τέκνων της, σὲ ἀπεκατέστησαν νὰ μ' ἐπαινῇς. Λόγους ὅμως, διὰ ν' ἀναιρέσω τὰ γραφόμενά σου, δὲν ἔχω· εὔχομαι μόνον νὰ ἀποκατασταθῶ τοιοῦτος, καθὼς μοὶ γράφεις.

Παρακαλῶ πρὸ πάντων τὸν δοτῆρα τῶν ἀγαθῶν, ν' ἀξιώνῃ ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς μας καὶ πιστοὺς πατριώτας, νὰ εὑρεθῶσιν ἀπολαμβάνοντες τὰ τῆς φίλης πατρίδος δικαιώματα, ἡ ὁποία βέβαια θέλει δώσῃ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα του.

Τὰ περικλεισθέντα ἐξαπέστειλα ἀσφαλῶς, καὶ μεῖνε συχος ἡ Πρόσ-

φερε τοὺς ταπεινούς μου προσκυνισμοὺς καὶ τῷ Ἡγεμόνι μας, τὸν ὁποῖον εὔχομαι ταπεινότατα μακροζωίαν πρὸς κοινὴν χαράν.

Ἐν τούτοις σὲ ἀσπάζομαι εἰλικρινῶς ὑποσημειούμενος

Τῇ 15 Ἰανουαρίου 1820 Βουκουρέστι. πρόθυμος ἀδελφὸς

ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΣ.

Τὸ κοινὸν ἔγγραφον τῶν Πελοποννησίων πρὸς τὴν Ἀρχήν, δι' οὗ συνιστᾶτο ὁ ἀποστελλόμενος παρ' αὐτῶν Ι. Παπαῤῥηγόπουλος. (Ἴδε ἐν σελ. 338 τοῦ Ἱστ. Δοκ. τῆς Φιλ. Ἑταιρ.)

«Χαίρετε φίλων ἄριστοι!

Πρὸ πολλοῦ ἰνδαλλόμενοι τὸ ἀξιόχρεων τῶν ὑποκειμένων Ὑμῶν καὶ εὐλόγου αἰτίας θηρώμενοι, ἵν' ἐπιστείλωμεν γράψαντες, ἤδη, παρεμπεσούσης χρείας τινὸς ἐμπορικῆς, ἐλάβομεν τὸ ἐνδόσιμον. Ὅθεν, ἅμα μὲν μαθεῖν τὰ καθ' Ὑμᾶς εὖ ἔχοντα ἐφιέμενοι, ἅμα δὲ καὶ δηλῶσαι τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐπίτηδες ἀποστέλλομεν τὸν ἐπιφέροντα τὸ παρὸν ἡμέτερον Σιὸρ Τζωάννην Παπαῤῥηγόπουλον, ἄνδρα φίλον καὶ ἀδελφὸν, τίμιον καὶ πιστὸν, πρὸς ὃν ἀνεθέμεθα ἅπαντες τοὺς στοχασμοὺς ἡμῶν, ἀφορῶντας πρὸς ὠφέλειαν ἐμπορικὴν τρόπον ἐπικερδοῦς ἐπιχειρήσεως εἰς τὰ ἐνταῦθα προϊόντα, καὶ ἀσφάλειαν καὶ τάξιν ὅσον οἷόν τε, ὧν ἐλλειπόντων μέχρι τοῦδε, εἰς οὐκ ὀλίγας ζημίας ὑπεπέσαμεν, ὡς καὶ ὑμῖν γνωστόν. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν τὸ ὑμέτερον φιλάδελφον, ἵνα καὶ τοῦτον ἀξιώσῃ ὑποδοχῆς τῆς προσηκούσης, καὶ τὰ προβλήματα ἡμῶν ἀκούσῃ μετ' ἐπιστασίας, εὔλογα ὄντα, χρησιμώτατα καὶ ἐπωφελέστατα καὶ σύμφωνα τῷ καιρῷ καὶ τῇ περιστάσει, καὶ ἐπικυρώσῃ ταῦτα δι' ἐγγράφων ἐνδείξεων, ἃς περιμένομεν ἀδιστάκτως διὰ τοῦ ἰδίου ἄνευ πολλῆς ἀναβολῆς, ὅτι ἐπιζήμιον τοῦτό γε. Εἴητε ὑγιαίνοντες καὶ εὐοδούμενοι εἰς τὰ ἀγαθὰ, ἀνδρῶν ἄριστοι!

ᾳωκ' κατὰ μάρτιον ἐν Πελοποννήσῳ.

Ὁ Πατρῶν ΓΕΡΜΑΝΟΣ, ὁ Τζερνίτζης ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ, ὁ ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, ὁ ΑΣΔΡΑΚΗΣ ΖΑΗΜΗΣ, ὁ ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΚΟΠΑΝΙΤΣΑΣ Λακεδαιμόνιος, ὁ ΑΝΔΡΙΚΟΣ ΝΟΤΑΡΑΣ Κορίνθιος, ὁ ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΣΠ. ΝΟΤΑΡΑΣ, ὁ ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΗΜΗΣ, ὁ ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ Λακεδαιμόνιος, ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ, ὁ ΑΛΕΞΙΟΣ ΙΕΡΕΥΣ Οἰκονόμος, ὁ ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ, ὁ ΠΑΝΑΓΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, ὁ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΟΝΤΟΣ,

ὁ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΣΙΝΗΣ ἐκ τῆς Ἴλιδος, ὁ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΡΕΒΒΑΤΑΣ, ὁ ΑΛΕΞΙΟΣ ΜΟΣΧΟΥΛΑΣ, ὁ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΡΒΑΛΗΣ, ὁ ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ».

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΕΓΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ.)

Κωνσταντινούπολις τῇ ά σεπτεμβρίου ᾳωκ'.

Κύριε.

Αἰτησαμένῳ τῷ γραμματοκομιστῇ ἔγγραφον παρ'ἐμοῦ τῶν ἐς τόδε διαπραχθέντων τὴν διαβήλωσιν, σπεύδω νὰ ἐγχειρήσω τὸ παρὸν ἐμπληροφορῶν σ,τι ὅπως ἐγνώρισα ἄχρι τοῦ ᾳωιή. Τὰ πρῶτα ῥαντιζόμενα τῆς ἀρετῆς νάματα εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἤσυχον ὅτι εἶχον τὴν κυκλοφορίαν, ἐμάνθανον, ὅθεν τότε διέτριβον, καθότι τὰ διαταττόμενα ἀκριβῶς ἐφυλάττοντο, ὡς συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς κατηχήσεις τὰ πρῶτα.

Ἡ κατάχρησις μετὰ ταῦτα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐθόλωσε κατὰ μέρος τὰ πράγματα, καὶ χρεία ἀνεφάνη τρόπον τινὰ ὀπισθοδρομήσεως. Ὁ ὅσιος αὐτὸς ὁμογενὴς ὅτ' ἔχρηζεν ὑπὲρ ἄλλοτέ ποτε συνδρομῆς, μόνος ἐγκαταλειφθεὶς εἰς τὸ ἀλίμενον τοῦτο φαινόμενον πέλαγος καὶ ἄνευ ἄλλων τῆς τύχης μέσων, ἀπὸ δὲ μόνον τὸν ἔνθερμον ζῆλόν του ἐγκαρδιούμενος, ἐπέβη πλεύσων, καὶ ἀπὸ τὰ φυσικὰ φῶτα τοῦ λογικοῦ ὁδηγούμενος μὲ πολλοὺς κόπους καὶ κινδύνους πολυειδεῖς τὸν κλύδωνα ἐπιτηδείως διέφυγεν, ὠφελήσας τὰ μέγιστα. Διέλυσε πάθη δυσμενῆ, μεταξὺ πολλῶν διεγερθέντα καὶ ἀπειλοῦντα φθοράς· κατεύνασεν ὁρμὰς ἄλλων, ἄτοπα μελετώντων· ἔσβυσεν ἀτάκτους ἐνθουσιασμοὺς, καὶ διήγειρεν ἀκαίρως ὑπνώττοντας· ἀφῆρεσεν ἐν ἄκρᾳ δυσχερείᾳ ἀπὸ πολλοὺς τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τὰ μέσα, καὶ σαλευομένην τὴν πίστιν ἄλλων ἔπασχε νὰ ὑποστηρίξῃ. Καὶ ταῦτα πάντα πάσχων αὐτὸς ἄλλοτ' ἄλλα καὶ ἄλλοτ' ἄλλα, πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων στερούμενος. Ἐν ἑνὶ λόγῳ γνοὺς αὐτὸν ὁσίως εἰς τὰ γενικὰ προσφερθέντα κατὰ τὴν ἐτήσιον τελευταίαν του διατριβὴν ἐνταῦθα, μετὰ χαρᾶς αὐτὸν μὲν κηρύττω γνήσιον μαθητὴν τῶν Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ ἀναφανέντα ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, ἐν ἐρημίᾳ, θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι ἐξυπηρετήσαντα. Ὑμῖν δ' εὔχομαι αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τοιούτων κατὰ τὴν παροῦσαν κρίσιμον ἐποχὴν, καθ' ἣν μάλιστα ὁ ἀτομικὸς τῶν διοριζομένων χαρακτὴρ εἶναι ὄχι ἀδιάφορος πρὸς τὰ κοινά.

Πρόσφορον εὑρίσκω, σεβαστέ μοι, τὴν παροῦσαν περίστασιν εἰς τὸ νὰ σᾶς προσφέρω τὰ εἰκότα, μένων

πρόθυμος εἰς τοὺς ὁρισμούς σας
Θ. ΝΕΓΡΗΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ).

Βουκουρέστι τῇ 23 σεπτεμβρίου 1820.

Ἐκλαμπρότατε καὶ περιφανέστατε Πρίγκιψ!

Οἱ καθημερινοὶ τῆς φήμης σαλπιγγισμοὶ καὶ ἐπικηρύξεις τῶν σπανίων προτερημάτων, ὁποῦ χαρακτηρίζουσι τὸ λαμπρὸν ὑποκείμενόν της, πρὸς δὲ καὶ αἱ συνεχεῖς τοῦ κοινοῦ ἀδελφοῦ κυρίου Γεωργίου Μάνου περιγραφαὶ τῶν εὐγενῶν καὶ ἀξίων φρονημάτων της, καὶ ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς ἀνήγγειλεν ὁ κύριος Χριστόφορος Περράιβὸς, εἰς τόσον βαθμὸν ἐξῆψαν τὸν πόθον μου τοῦ νὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ γνωρισθῶ μὲ τὴν σεβαστήν μοι Ἐκλαμπρότητα, ἂν ὄχι κατὰ δυστυχίαν προσωπικῶς ἀκόμη, τοὐλάχιστον διὰ γραμμάτων, ὥστε ἀποβαλὼν κάθε εἶδος συστολῆς, ἀποτείνομαι ἐλευθέρως διὰ τοῦ παρόντος μου, ὄχι διὰ νὰ καταριθμήσω ἐγκωμιαστικῶς τὰς ἀρετάς της, (καὶ τί χρήζει τῶν ἀσθενῶν μου ἐπαίνων;) ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπαναλάβω τὴν εὐχὴν, ὁποῦ πολλάκις μὲ δάκρυα κάμνω πρὸς τὸν Θεὸν, εἴθε πολλοὶ τῶν ὁμογενῶν νὰ ἐκπληρῶσιν ὡς γνήσια τέκνα τῆς Ἑλλάδος τὸ πρὸς τὴν μητέρα των χρέος, καθὼς τὸ ἐκπληροῖ ἡ Ἐκλαμπρότης της! εἴθε εἰς τὰς ἑλληνικὰς ψυχὰς καὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς φρονούντων συναδελφῶν νὰ ἔβραζε μὲ τὴν αὐτὴν ζέσιν ἡ εὐγενὴς φιλοτιμία τοῦ νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν θεραπείαν τῆς ἀσθενούσης πατρίδος, καὶ τοῦ νὰ τὴν φέρωσι πάλιν εἰς τὴν ζηλευομένην αὐτῆς ἀρχαίαν κατάστασιν, προθυμούμενοι νὰ πλέξωσι μὲ τὴν αὐτὴν ἀσκνίαν τὸν στέφανον, μὲ τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ στεφανωθῇ καὶ ἡ κεφαλή των καὶ ἡ πατρίς!

Πεποιθὼς πρὸς τούτοις, Ἐκλαμπρότατε, ὅτι εἰς τὰς τόσας ἀρετάς της συνέπεται καὶ τὸ πρᾶον καὶ μετριόφρον τῆς διαθέσεως, εἶμαι εὔελπις ὅτι δὲν θέλει ἐκλάβῃ τὸ θάρρος, ὁποῦ λαμβάνω σήμερον, ὡς τόλμημα αὐθαδες, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς φιλοκαλίαν τοῦ δούλου της, καὶ ὅτι ἐξ ἐναντίας, ὑποκλέπτουσα δύο στιγμὰς ἀπὸ τὰς εὐγενεῖς φροντίδας της, θέλει μὲ παραθαρρύνῃ ἔτι πλέον διὰ τῶν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν σεβαστῶν μοι γραμμάτων της.

« . . . . . Σοὶ δ' οὖν ἐγὼ
[illegible]ῶμαι, μήποτ' ἀντῆσαι κακόν».

τῆς Ἐκλαμπρότητός της πρόθυμος δοῦλος
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΟΥΤΣΟΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.)

Ἐκλαμπρότατε κτλ.

. . . . Ὁ ἐρχομὸς τοῦ πανευγενεστάτου Χριστοφόρου Περιδὸν εἰς τὰ ἐδῶ μὲ ἐχαροποίησε, μὲ τὸν ὁποῖον ἀνταμώθημεν καὶ ὡμιλήσαμεν. Λοιπὸν, ὡς παντοτεινὸς καὶ πιστὸς δοῦλος καὶ χαὴρ ντοατζῆς τῆς Ἐκλαμπρότητός σου, παρακαλῶ νὰ εἶμαι πάντοτε εἰς τὸ πανέκλαμπρον ναζάρι σου, προστάζοντάς με, εἰς ὅ,τι μὲ γνωρίζεις ἱκανὸν, καὶ θέλω φανῆ εὐγνώμων εἰς τὰς προσταγάς σου. Πρὸς τούτοις παρακαλῶ νὰ λάβῃς τὴν καλοσύνην νὰ γράψῃς πρὸς τὸν ἄρχον δραγομάνον μουσιοῦ Τζώρτζη, διὰ νὰ ἦμαι ὑπὸ τὴν ἀγάπην του, καὶ περιμένω προσταγήν σου...

Τῇ 27 σεπτεμβρίου 1820 Βουκουρέστι.

ἐλάχιστος δοῦλος
ΚΑΠΙΤΑΝ ΣΤΕΡΓΙΟΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ).

Τὴν Ἐκλαμπρότητά σας προσκυνῶ.

Ἐνθαῤῥυνόμενος εἰς τὴν ἄκραν σας συμπάθεια, τολμῶ νὰ σᾶς συστήσω τὸν καπετὰν Ἰωάννην Κολοκοτρώνη, ὅστις πρὸ πολλοῦ κατατρεχόμενος παρὰ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος του ἀπέρασεν εἰς τὰς Σπέτσας, ὅθεν ἦτον ὡς πλέον ἀσφαλισμένος· μὲ τὸν κατεβασμὸν ὅμως ἐκεῖθεν τοῦ Καπετάνιο Μπέη φαίνεται, ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ Σπετσιῶταις, ὡς λέγει, τοῦ ἐπρόβαλαν τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησίν του, φοβούμενοι, μήπως μανθάνοντάς το στείλει νὰ τοὺς τὸν ζητήσῃ. Ἀπεφάσισε λοιπὸν διὰ τὴν σωτηρίαν του νὰ ἀπεράσῃ εἰς τὴν Ῥουσσίαν. Ἐγὼ ἠθέλησα νὰ τὸν ἐμποδίσω, ἕως ὅτου νὰ ὑπάγω κάτω νὰ τοῦ κάμω καμμίαν διόρθωσιν· πλὴν καὶ ἐδῶ ἐκινδύευε, μὲ τὸ νὰ γνωρίζεται παρὰ πολλῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀπόφασίς του ἦτον διὰ τὰ αὐτόθεν, διὰ νὰ μὴν περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ μὲ τὸ νὰ μοῦ ὑπεσχέθη, ὅτι θέλει ἐξακολουθήσει, ὅσα αὐτόθεν ἡ Ἐκλαμπρότητά σας ἠθέλετε τὸν προστάξει, ἔλαβον τὴν τόλμην νὰ σᾶς τὸν συστήσω, ὄχι ποτὲς ἐγὼ, ἀλλέως ἤθελε λάβω τόλμη νὰ σᾶς ἐπιφορτίσω. Αὐτοῦ λοιπὸν προστάξετέ τον, ὅ,τι ὁ Θεὸς σᾶς φωτίσῃ. Στοχάζομαι ὅμως, ὅτι κατὰ τὸ παρὸν ὡς ἀχρείαστοι οἱ τοιοῦτοι εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, συμφέρει νὰ μὴν ἀκούωνται ἐκεῖ διὰ τὸ ἥσυχον, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ ῥινομάτους. Ἐὰν εἶναι τρόπος καὶ τὸ διὰ τὸ ζῆν, διότι φαίνεται νὰ μὴν ἔχῃ τρόπον... Μέσον σημερινῆς πόστας σᾶς γράφω πλέον ἐκτεταμένα. Ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ λαμβά-

νω διαταγάς σας μὲ τὰ πλέον ἀσφαλέστερα μέσα διὰ ἡσυχία πολλῶν· καὶ βεβαιωθῆτε, ὅτι ὁ Παπᾶ Ῥηγόπουλος δὲν εἶναι, ὡς μερικοὶ ἀνόητοι ξεπασμένοι, ὁποῦ θέλοντες νὰ δείξουν, ὅτι κἀτι εἶναι, μεταχειρίζονται τὰ γράμματα καὶ ὀνόματα τοῦ Κ.Κ. καὶ ἐδικά σας, ὅθεν τύχουν. Ἐγὼ λέγοντας εἰς πολλοὺς, διὰ νὰ μὴν μεταχειρίζωνται τὰ ὀνόματα καταχρηστικῶς, τοὺς κακοφαίνεται λέγοντάς μου, ὅτι θέλει νὰ τοὺς κρύπτωμαι. Ἀναπροσκυνῶντάς σας μένω ὁ ἀχώριστος πιστός της δοῦλος.

Τῇ 28 Σεμπτεβρίου 1820 ΤΖΩΑΝΕΣ ΠΑΠΑ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ».

Κωνσταντινούπολις.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΟΥΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ).

«Ἐκλαμπρότατε.

Ὁ πόθος πρὸς τὰ καλὰ τῆς πατρίδος εἶναι ἐρριζωμένος εἰς πᾶσαν ψυχήν, εὐγενικὰ τῷ ὄντι αἰσθήματα ἔχουσαν· ἐξαιρέτως δὲ ἐμπεφύτευται εἰς τὴν μεγαλόψυχόν της προαίρεσιν. Ἠξεύρω δὲ τοῦτο καὶ ἐκ φύμης ἄλλων πολλῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς αἰσίας διατριβῆς της ἐν Βιένῃ, καθ' οὓς χρόνους παρευρέθην κἀγὼ ἐκεῖ, ὅταν ἔκαμα τὰς ἐκδόσεις μου. Πρὸς ταῦτα λοιπὸν ἡνώνω τὰς ταπεινάς μου εὐχὰς μὲ τὰς τοῦ Γένους παντὸς, καὶ τὰς ἀναπέμπω εἰς τὸν ὕψιστον Θεὸν, τὸν φωτοδότην καὶ φωτοπάροχον, νὰ δώσῃ ζωὴν πολυχρόνιον εἰς τοὺς προστάτας τῶν καλῶν πρὸς πολλαπλασιασμὸν τῶν σχολείων, ἐξ ὧν ἐλπίζονται αἱ πηγαὶ τῆς μελλούσης τῶν νέων Ἑλλήνων εὐδαιμονίας, περὶ ὧν ἤδη πολὺς καὶ παρ' ἡμῖν ὁ ἀγών.

Τῇ κή Σεπτεμβρίου ᾳωκ' ἐκ Βουκουρεστίου.

Τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος ταπεινὸς εὐχέτης
καὶ δοῦλος ἐλάχιστος
ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ
ὁ ταπεινὸς Ἀρχιμανδρίτης καὶ διδάσκαλος.

(Ὁμοίως.)

Ἐκλαμπρότατε!

Καὶ πρό τινων ἡμερῶν ἔγραψα τῇ Ἐκλαμπρότητί της δεικνύων, ἣν ἔχω διάθεσιν περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων τῆς πατρίδος ἡμῶν, ὡς ταπεινὸς κἀγὼ τοῦ Γένους διδάσκαλος· καὶ διὰ τοῦτο συνέστησα ἐμαυτὸν τῇ Ἐκλαμπρότητί της εἰς τὸ νὰ μὲ ἀγαπᾷ. Καὶ νῦν τὰ αὐτὰ

ταῦτα τὴν παρακαλῶ νὰ φρονῇ περὶ ἐμοῦ, ὡς εἰς πᾶν καλὸν καὶ ὠφέλιμον συντελοῦντος τὰ δυνατά. Θέλει λάβει ἐν τούτοις καὶ ἓν γράμμα, σταλὲν διὰ τοῦ ἀρχοντος Καμινάρη κυρίου Σάββα παρά τινος τῶν ἐνταῦθα προϋχόντων· ἐκ τοῦ ὁποίου θέλει καταλάβῃ τὸ ὑποκείμενον προθυμότατον εἰς τὰ αὐτὰ καλὰ τῆς πατρίδος, καὶ θέλει δεχθῇ τὴν προθυμοτάτην αὐτοῦ ἀφοσίωσιν μὲ βαθυτάτην πίστιν, καὶ ὡς τοιοῦτον θέλει ἀξιώσῃ νὰ κάμῃ τὴν ἀπάντησιν ἐλευθερωτέραν. Μένω μὲ ἄκρον σέβας καὶ πρόθυμον ἀφοσίωσιν εἰς τὴν φιλογενεστάτην Ἐκλαμπρότητα

Τῇ κζ' Ὀκτωβρίου ᾳωκ'. ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

«ἐκ Βουκουρεστίου. ὁ ταπεινὸς Ἀρχιμανδρίτης καὶ διδάσκαλος.

(ΟΜΟΙΩΣ ΚΟΜΜΗΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.)

Στέφανος Κομμητᾶς Ἀλεξάνδρῳ Ὑψηλάντῃ τῷ ἐκλαμπροτάτῳ Πρίγκιπι εὖ πράττειν.

Μαθὼν παρὰ τοῦ κυρίου Ξάνθου τὸ τῆς σῆς Ἐκλαμπρότητος φιλογενὲς ὅσον, καὶ ὅτι ὑπὲρ πάντα ἄλλον παροτρύνεις ἕκαστον τῶν Ἑλλήνων εἰς φιλογένειαν, καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους κατὰ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἔρωτα, ἀξίως τοῦ ὑποκειμένου σου, ὑπερήσθην· οἷα εἰκὸς ἡσθῆναι ἄνδρα ταῖς ἀληθείαις Ἕλληνα φιλογενῆ, περὶ πολλοῦ μάλιστα τὴν βελτίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ποιούμενον. Τίς γὰρ οὐχ ἥδεται ἀκούων ἄνδρας ἐνδόξους τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ ὄντας, ὅμως πολὺν λόγον ποιουμένους περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ὁμοεθνῶν, τοῦ σεπτοῦ καὶ πράγματος καὶ ὀνόματος, ἐν παιδείᾳ, ὃ μάλιστα χαρακτηριστικόν ἐστι τῶν πεπαιδευμένων ἐθνῶν; Οὐδείς, οἶμαι, εἴγε καὶ μικρὰ ῥανὶς αἵματος ἑλληνικοῦ περιῤῥεῖ ἐν ταῖς φλεψὶν αὐτοῦ.

Ταῦτά τοι κἀγὼ τὴν σὴν μαθὼν φιλογένειαν ἐνδόξου ἀνδρὸς Ἕλληνος, καὶ τὴν πρὸς ἐπίδοσιν τῶν ὁμογενῶν παρότρυνσιν, ἡγάσθην, ὡς εἰκός, καὶ τολμῆσαι ἔγνων τὸ παρὸν ἐπιστεῖλαί σοι, καὶ μόνην τὴν ἐμὴν ἐκ ψυχῆς ἀγαλλίασιν διλῶσαι· τὸ γὰρ πλείω εἰπεῖν αὐθάδειαν ᾠήθην, οὐ φιλογενοῦς ψυχῆς τεκμήριον. Ἐὰν δὲ ὁ ῥηθεὶς Ξάνθος εὕρῃ παρὰ σοὶ χάριν, ὡς παρ' ἐμοῦ, δηλώσει, καὶ ὅσα ἐγὼ δηλῶσαί σοι γραφῇ, ἵνα μὴ αὐθαδείας δίκην φύγοιμι, οὐ προεθυμήθην· πολλὰ γὰρ μετ' αὐτοῦ περὶ φιλογενείας συνδιηλέχθην· πάντα δὲ ἦσαν περὶ τῆς ἐν παιδείᾳ ἑλληνικῇ βελτιώσεως τῶν ὁμογενῶν καὶ διατάξεως σχολείων.

Ἔῤῥωσό μοι, ἀνδρῶν ἄριστε, καὶ μὴ παύσῃ ἀεὶ τὴν αὐτὴν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς φυλάττων διάθεσιν.

Τῷ ϡωκ' σεπτεμβρίου κθ'. ἐν Βουκουρεστίοις.

(ΔΙΑΤΑΓΗ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΜΕΛΗΝ.)

Φιλογενέστατε κύριε Δημήτριε Θέμελη!

Παρὰ τοῦ κυρίου Α. Θερμάνδρου ἔμαθα τὸν διὰ τὴν φίλην πατρίδα κατάπλουν Σας, καὶ Σᾶς εὔχομαι ἀπὸ ψυχῆς ταξείδιον αἴσιον. Ἐπειδὴ δὲ τὰ τοῦ σχολείου πράγματα ἔλαβαν μορφὴν νέαν, ἀποβλέπουσαν ἐπὶ τὰ κρείττω, κρίνω ἀναγκαῖον νὰ Σᾶς γράψω, διὰ νὰ ταχύνετε μὲ τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν τὴν εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους συνδρομήν, καταγράφοντες συνδρομητὰς τοὺς ἐκεῖ πρωτίστους καὶ ὅσους ἄλλους διὰ ζώσης φωνῆς Σᾶς ὡμίλησα. Ἔπειτα λαμβάνοντες τὸν Κώδηκα μαζή Σας νὰ πασχίσετε, διὰ νὰ ἀνταμώσετε τὸν κύριον Κωνσταντῆ Σακελίου, τὸν Ἁρμόδιον καὶ Περῤῥαιβὸν νὰ λάβετε ἀπὸ αὐτοὺς ὅσα γράμματα ἔχουσιν ἀναγκαῖα καὶ νὰ ἦσθε κατὰ πάντα ἕτοιμος, διὰ νὰ ἐξακολουθήσητε τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ὁ κύριος Α. Θέρμανδρος θέλει Σᾶς διορίσει. Τὰς δὲ πέντε χιλιάδας γροσίων τοῦ λογαριασμοῦ τῆς Σχολῆς τὰς παραλαμβάνετε παρὰ τοῦ κυρίου Γαϊτάνη καὶ κρατεῖτε καθαρὸν λογαριασμόν. Ὁ γνωστός μου ζῆλος, τὸν ὁποῖον ἔχετε πρὸς διάδοσιν τῶν φώτων εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μας, μ' ἐνθαῤῥύνει νὰ ἐλπίσω εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ἄνω ῥηθεισῶν διαταγῶν καὶ εἰς τὴν εὐτυχῆ αὐτῶν ἔκβασιν.

Κισνεύη τὴν 15 δεκεμβρίου 1820. Ὑγιαίνετε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.»

(ΥΠΟΣΧΕΤΙΚΟΝ ΜΑΝΤΣΑΡΑΚΗ ΠΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ.)

Ἀναλαβὼν καὶ ἐγὼ τὴν παρὰ τῶν σεβαστῶν μοι ἐμπιστευθεῖσάν μοι ἕνεκα τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας καὶ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος μου, εὐχαριστῶν κατὰ πρῶτον διὰ τὴν πρός με τοιαύτην πίστιν, ὑπόσχομαι νὰ φυλάττω τὴν ἀνάλογον τῷ χαρακτῆρί μου διαγωγὴν καὶ διενεργήσω μέχρι κεραίας, ὅσα ἐπροστάχθην, μὲ ὅσην ἐνδέχεται μυστικότητα, ἀποδίδων ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ἀδελφῶν τὴν ἀπαιτουμένην ἀγάπην, καὶ τὸ ἀνῆκον σέβας καὶ ὑπακοὴν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους μου· καὶ εἰς ἔνδειξιν δέδωκα τὸ παρόν μου ἐνσφράγιστον καὶ ἐνυπόγραφον.

Κισνεύη τῇ 31 δεκεμβρίου 1820 (τ. σ.)

ΕΥΑΓΓΕΛΗΣ ΜΑΝΤΣΑΡΑΚΗΣ.

(ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ ΩΣ ΕΞ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΜΕΘΩΝΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ.)

Σεβαστὲ Ἱεράρχα Ἅγιε Μεθώνης. .

Δὲν λείπομεν νὰ δηλοποιήσωμεν τῇ φιλοκάλῳ σου Σεβασμιότητι, ὅτι ἐλάβομεν τὸ περιπόθητον ἡμῖν γράμμα σου, ἀπὸ 25 δεκεμβρίου τοῦ 1819 ἔτους γεγραμμένον, παρ' οὗ γνόντες τὰ τῆς φίλης ὑγείας σου καὶ γενναίων σου φρονημάτων ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, ὄχι μόνον ἐχάρημεν, ἀλλὰ ἀξίως ἐπαινέσαμεν καὶ ἐθαυμάσαμεν τὰ μέγιστα· ἐφ' οἷς πεποιθότες οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν, ὅτι καὶ ἐφεξῆς εἰδεῖα ἡ Σεβασμιότης της, ὅτι ἐπέχει τόπον τοῦ ἀρχιποιμένος τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ὁ κοινὸς λαὸς λαμβάνει τὸ παράδειγμα καὶ φιλεῖ νὰ πράττῃ μιμούμενος τὸν ἄρχοντα αὐτοῦ, μὴ λείψῃ ἀπὸ τοῦ νὰ διάγῃ προσέχουσα ἀκριβῶς εἰς τὰ πράγματα, κινουμένη φρονίμως καὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον «Μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοὶ» ἀποβάλλουσα τόσον ἐξ αὐτῆς, ὅσον καὶ τὰ τῶν ἄλλων πάθη, καὶ μάλιστα φθόνους, μίση, ἔριδας ἀπαιδεύτους, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ κοινὴ τοῦ γένους ἀθλιότης καὶ δυστυχία, τὸ ὁποῖον ἄνευ ἀρετῆς πραότητος, ἀγάπης, συμπνοίας, νὰ διασώσωμεν ἀδύνατον. Λοιπὸν, ἀξιάγαστε Ἱεράρχα, μὴ παύσῃς, ὥσπερ οἱ ἀθάνατοι πρόγονοι, ἀπὸ τοῦ νὰ καταπαλαίσῃς αὐτὴν τὴν πολυκέφαλον Ὕδραν, καὶ νὰ παράσχῃς εἰς τοὺς ἐπαρχιώτας σου ἐλευθέραν καὶ ἄφοβον εἰς τὰ καλὰ δίοδον.—Εἰς ἐπισκοπὴν τῶν κοινῶν καὶ ἀποφυγὴν πολλῶν καταχρήσεων καὶ ἀτοπημάτων ἀνθισταμένων τῷ ἱερῷ τῆς πατρίδος σκοπῷ, εἰδοποιοῦμεν καὶ τὴν φίλην ἡμῖν Σεβασμιότητά σου, ὅτι καταστήσαμεν καὶ αὐτοῦ Ἐφόρους τῶν ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας τοὺς ὁποίους θέλεις γνωστοποιηθῆ ἐκ τοῦ παρ' ἡμῶν κοινοῦ γράμματος, καὶ, ὡς φέροντας πρόσωπον τοῦ ἔθνους, θέλει σέβεσθαι καὶ τιμᾷ ἡ σεβαστὴ Πανιερότης της, παρέχουσα αὐτὴ πρώτη εὐπείθειαν, ἵνα διὰ τοῦ παραδείγματός της καὶ πατρικῶν νουθεσιῶντης καὶ οἱ λοιποὶ ἀκολουθῶσιν· ὅθεν ἕπεται εὐταξία, καὶ δι' ἧς ἡ ἄφευκτος ἐπιτυχία τῶν μελετωμένων πραγμάτων.— Ἀλλ' ἐπειδὴ «ἄνευ χρημάτων οὐδὲν γίνεται τῶν δεόντων», καθὼς καὶ ὁ ἀείμνηστος ἐφώναζε Δημοσθένης, καὶ ὁ παρὼν καιρὸς, δεξιὸς ὢν καὶ ἁρμόδιος, μᾶς ἀνοίγει ἤδη στάδιον καὶ μᾶς προσκαλεῖ ἐφ' ἀγῶνας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Σεβασμιότης σου, ἀξιότιμε πάτερ, φρόντισον, ἀφ' οὗ λάβῃς τὸ παρόν μας, πρῶτον ν' ἀποδώσῃς λογαριασμὸν, ὅσων κατήχησας πνευματικῶν τέκνων σου· εἶτα δὲ καὶ νὰ παράσχῃς τοῖς κυρίοις Ἐφόροις ὄχι μόνον τὴν ἐν τῷ γράμματί σου ῥητὴν συνεισφορὰν, ἀλλὰ καὶ ἣν ὑπεσχέθης δυνατὴν καὶ ἁδρὰν χρηματικὴν βοήθειαν, καθὼς καὶ ὅσα ἄλλα ἱερὰ χρήματα ἀπόκειτια εἰς τὴν προστασίαν καὶ φύλαξιν τῆς Σεβασμοίτητός σου, ἀμιλ-

λωμένη καὶ φιλοτιμουμένη νὰ χορηγήσῃ καὶ ἴδια, νὰ προσπορίσῃ καὶ παρ' ἄλλων, ὅσα δυνατὸν, χρωμένη ταῖς πατρικαῖς εὐχαῖς αὐτῆς καὶ εὐλογίαις, καὶ τῇ εὐγλωττίᾳ της. Ταῦτα οὖν ἅπαντα ἐγχείρισον τοῖς κυρίοις Ἐφόροις, εἰς ἐνέργειαν τῶν ὁποίων διορίζονται παρ' ἡμῶν, καὶ ἐξακολούθησον, ἵνα καὶ ἡμεῖς πληροφορηθέντες πραγματικῶς τοῦ ζήλου της τὸ θερμὸν καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς προθυμίας, χειροκροτήσωμεν μετὰ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἡμῶν. Σὺ δὲ, θεῖε καὶ γενναιότατε Πάτερ, ζῆθι εἰς μακραίωνας, τρεφόμενος τῷ τῆ πατρίδος ἔρωτι.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Ἀρχιερέα Ναυπλίας.)

Πανιερώτατε Ἅγιε Ναυπλίου κύριε Γρηγόριε.

Ἐλάβομεν γράμμα τῆς φιλογενοῦς Σεβασμιότητός σου, ἀπὸ 20 Ἰουνίου 1819 γεγραμμένον, καὶ μὲ ἄμετρον ἡδονὴν ἀνέγνωμεν τὰ γραφόμενα, ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς ἐπληροφορήθημεν, ὁποῖον διακαῆ τρέφεις ἔρωτα ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῆς πατρίδος ἡμῶν. Δὲν λείπομεν οὖν κατ' ἀξίαν τῶν φρονημάτων σου νὰ σὲ ἐπαινέσωμεν, ἀναγγέλλοντες διὰ τοῦ παρόντος ἀγαθὰς καὶ σωτηρίους ἀγγελίας.—Εἰς ταχυτέραν καὶ εὐκολωτέραν κίνησιν τῶν ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας διωρίσαμεν καὶ αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ, καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις τόποις, Ἐφόρους εἰς ἐπίσκεψιν καὶ ἀκριβῆ ἔρευναν τῶν καταχρήσεων, τοὺς ὁποίους θέλεις πληροφορηθῆ καὶ ἡ Σεβασμιότης σου ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς τοὺς Πελοποννησίους γράμματος καὶ τὴν περίληψιν τοῦ πράγματος. Φιλοτιμήθητι λοιπὸν, φιλόκαλε Ἀρχιεράρχα, νὰ βοηθήσῃς λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ νὰ ὑποστηρίξῃς καὶ ἐκ μέρους σου τῆς πατρίδος τὸ θεμέλιον, καταβάλλων ἤδη ἀμέσως, ἐπειδὴ δὲν μένει ἀναβολῆς καιρὸς, ὄχι μόνον ἁπλῆν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ γενναίαν καὶ ἄδρὰν χρηματικὴν καταβολήν· καθότι οὕτως ἀπαιτοῦν τὰ παρόντα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἂν ἀπὸ ἀμέλειαν ἢ ἄκαιρον φιλοχρηματίαν παρέλθουν ἀκερδῆ, θέλομεν μείνῃ ἐπονείδιστοι καὶ κατῃσχυμένοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ πάντες συντρέχουν μὲ ψυχὴν, σῶμα, μὲ πουγγεῖον καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις των· καὶ ἐπειδὴ ἡ πατρὶς ἐντὸς ὀλίγου μέλλει νὰ εὐτυχήσῃ, θέλουν μείνῃ εἰς τὸ ὄνειδος καὶ εἰς τὴν ἀγανάκτησίν της μόνοι οἱ ἀσυντελεῖς. Λοιπὸν ὄχι μόνον ἡ Σεβασμιότης σου συμφέρει νὰ φιλοτιμηθῇς, ἀλλὰ καὶ νὰ παρακινήσῃς, καθὸ ποιμὴν, καὶ τοὺς ἐπαρχιώτας σου νὰ καταβάλουν καὶ ὑπὲρ δύναμιν, ἠξεύροντες, ὅτι μέλλουν ν' ἀνταμειφθῶσι κοντὰ εἰς τὴν δόξαν πολλαπλασίως. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ ψυχῆς σημεῖα εὐνοϊκῆς διαθέσεως· σὺ δὲ φιλογενέστατε καὶ φιλόκαλε Πάτερ ὑγιαίνοις, ποδηγῶν τοὺς ὑπὸ σὲ καὶ χειραγωγῶν εἰς τὰ τελειότερα.

«Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως «πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Δαμαλῶν Ἰωνᾶν, ὅτι ἐλήφθη ἡ ἀπὸ 9 ὀκτωβρίου 1819 ἐπιστολή του» καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Δημήτριον Ζαήμην.)

Κύριε Δημητράκη Ζαήμη!

Τὸ περιπόθητον ἡμῖν γράμμα σου ἐλάβομεν, ἀπὸ 20 δεκεμβρίου 1819 γεγραμμένον, ἐκ τοῦ ὁποίου γνόντες τὸν ἔνθερμον ζῆλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος καλῶν, δὲν ἐλείψαμεν ἀπὸ τοῦ νὰ σ' ἐπαινέσωμεν ἀξίως, ὡς καλὸν ἀπόγονον τῶν προγόνων σου. Εἰδοποιοῦμεν δὲ τῇ φιλίᾳ σου, ὅτι καταστήσαντες καὶ αὐτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ Ἐφόρους τῶν πραγμάτων, τοὺς ὁποίους θέλει σοὶ γνωστοποιήσει τὸ κοινὸν ἡμῶν γράμμα πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Πελοποννησίους, προτρέπομεν καὶ τὴν εὐγενείαν σου, ἵνα παρέχῃς αὐτοῖς τὸ προσῆκον σέβας, οἰδὼς, ὅτι ἄνευ τῆς εὐπειθείας οὐδὲν πρᾶγμα εὐοδοῦται ἀκινδύνως εἰς τὸ προσῆκον πέρας. Πρὸς δὲ, ἐπειδὴ ἡ παροῦσα τοῦ καιροῦ δεξιὰ φορὰ μᾶς παρέστησε, πῶς τὰ πράγματα πρέπει νὰ ἐνεργηθῶσιν εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας, παρακαλεῖται καὶ ἡ εὐγενεία της νὰ φανῇ γενναία καὶ πρόθυμος, καταβάλλουσα τὴν ὑποσχεθεῖσαν αὐτῆς ῥητὴν συνεισφορὰν, καθὼς καὶ τὴν ἐσχάτην δυνατὴν βοήθειάν της, ἁμιλλωμένη ν' ἀποδειχθῇ φιλογενεστέρα τῶν ὁμοίων της, ὅθεν ἡ ὕψωσις, ἢ τοὐναντίον ταπείνωσις τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός της. Μέτρησον λοιπὸν αὐτὴν ταύτην τόσον τὴν συνεισφορὰν, ὅσον καὶ τὴν δυνατὴν βοήθειάν σου, τοῖς κυρίοις Ἐφόροις, διὰ νὰ ἐνεργοῦν δυνάμει χρηματικῇ, ὅσα προσταχθῶσιν ἀφ' ἡμῶν, ἀποβλέποντα εἰς γενικὸν ὄφελος. Ἔρρωσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Χαραλάμπην Περῤῥούκαν, ὅτι ἐλήφθη τὸ γράμμα του ἀπὸ 20 δεκεμβρίου 1819, καὶ, (ἐκτὸς τινων περιόδων ἄλλως πως ἐκπεφρασμένων,) νὰ μετρήσῃ τοῖς Ἐφόροις τὰς συνεισφοράς.

—Ὁμοίως πρὸς τὸν Ἀσημάκην Φωτήλαν, ἄλλως πεφρασμένον, ὅτι ἐλήφθη ἡ ἀπὸ 16 σεπτεμβρίου 1819 ἐπιστολή του, καὶ νὰ μετρήσῃ τὴν συνεισφορὰν τοῖς Ἐφόροις.)

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Κορνήλιον.)

Ἐξοχώτατε κύριε!

Ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ 28 αὐγούστου 1818 γράμμα σου, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα... Ἡμεῖς, φίλε, διὰ τοῦτο μάλιστα ἀνεβάλλομεν τὸ νὰ σοὶ γράψωμεν, προσμένοντες ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχοντες ὕλην καὶ ὑποθέσεις, δεομένας πολυχερείας, νὰ σὲ παρενοχλήσωμεν, ἵν' ἀποδειχθῇς ὠφελιμώτερος. Ὅθεν ἤδη, ὁπότε βλέπομεν εἰς τὸν ὁρίζοντά μας τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα, γράφομεν καὶ πρὸς τὴν ἐξοχότητά σου εἰδοποιοῦντες, ὅτι εἰς ταχυτέραν καὶ εὐκολωτέραν κίνησιν τῆς μηχανῆς τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἡμῶν διωρίσαμεν Γενικὸν Ἔφορον τῶν πραγμάτων τὸν σεβαστὸν ἀρχηγὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας ἀνάγκη πᾶσα ὅλα τὰ μέλη νὰ ὑπακούουν, ἐπειδὴ ἄνευ εὐταξίας καὶ εὐπειθείας οὔτε πόλεις συνίστανται, οὔτε κοινωνία διατηρεῖται ἀκίνδυνος. Ἔπειτα δὲ στοχαζόμενοι, ὅτι τὰ πράγματα χρειάζονται, ὡς εἴπομεν, πολλοὺς καὶ ἀξίους, διὰ νὰ φθάσουν αἰσίως εἰς τὸ σκοπούμενον τέλος, ἐκρίναμεν νὰ προβάλωμεν καὶ πρὸς τὴν ἐξοχότητά σου τὸ νὰ συσκεφθῇς μετὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Δικαίου περὶ αὐτῶν· καὶ, ἐὰν γνωρίζῃς τὸν ἑαυτόν σου δυνατὸν, ὥστε ἀποστελλόμενος νὰ χρησιμεύσῃς εἰς κανὲν ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος, μὴ ἀναβάλλῃς τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εὐθὺς, ἅμα λάβῃς τὸ παρόν μας, ἰδεάσόν μας δι' ἰδίας σου ἀναφορᾶς. Ἔρρωσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Ἰωάννην Πανάγου Κυριακοῦ, ὅτι ἐλήφθη τὸ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου 1820 γράμμα του κτλ. Τὴν δὲ συνεισφοράν του νὰ μετρήσῃ πρὸς τοὺς Ἐφόρους, τοὺς ὁποίους νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ Ἁγίου Μονεμβασίας.

—Ὁμοίως πρὸς τὸν Ἀγγελῆν Μελετόπουλον, ὅτι ἐλήφθη τὸ ἀπὸ 30 ὀκτωβρίου 1819 γράμμα του, καὶ νὰ γνωρίσῃ τοὺς Ἐφόρους ἐκ τοῦ κοινοῦ γράμματος, πρὸς τοὺς ὁποίους νὰ δώσῃ τὴν συνεισφοράν του.

—Ὁμοίως πρὸς τὸν Γεώργιον Σισίνην Λογοθέτην, ὅτι ἐλήφθη τὸ ἀπὸ 21 ὀκτωβρίου 1819 γράμμα του· ἐκ δὲ τοῦ κοινοῦ γράμματος θέλει μάθῃ τοὺς Ἐφόρους, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ δώσῃ τὴν συνεισφοράν.)

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τὸν Κανέλλον Δεληγιάννην.)

Κύριε Κανέλλε Παπαγιαννόπουλε!

Ἐλάβομεν μεθ' ἡδονῆς ὅσης τὴν ἀπὸ 10 σεπτεμβρίου 1819 ἐπιστολὴν τῆς φιλογενείας σου, ἐξ ἧς πληροφορηθέντες, ὅσον ζῆλον καὶ προθυμίαν τρέφεις ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, καὶ σὲ αὐτὸν ἐπαινοῦμεν, καὶ ὅ-

λην σου τὴν οἰκογένειαν, συγκροτουμένην ἀπὸ ἄνδρας γενναιόφρονας, ἱκανοὺς ν' ἀποδείξουν ἐν ἑαυτοῖς Ἐπαμινώνδας καὶ Λεωνίδας. Δηλοποιοῦμεν δὲ τῇ φιλίᾳ σου, ὅτι εἰς εὐκολίαν τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἡμῶν κατεστήσαμεν Ἐφόρους αὐτόθι, ἵνα ἐπισκοπῶσι τὰ ἀποβλέποντα εἰς ὄφελος καὶ κοινὴν ἡσυχίαν, τοὺς ὁποίους θέλει σοὶ γνωστοποιήσει τὸ πρὸς τοὺς Πελοποννησίους ἀδελφοὺς κοινὸν γράμμα μας. Ἀπαιτοῦμεν οὖν τὴν εἰς αὐτοὺς ὑπακοὴν, καθὼς παρ' ἄλλων, οὕτω καὶ ἀπὸ μέρους τῆς εὐγενείας της, ἄνευ τῆς ὁποίας ὑπακοῆς δὲν μένει ἄλλο εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, εἰμὴ σύγχισις ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ καιρικὴ αὕτη περίστασις ἀπαιτεῖ τὰ παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν πατρίδα ἱερὰ χρέη, τὰ ὁποῖα πρέπει ν' ἀποδώσωμεν ἐν τοιούτοις μάλιστα καιροῖς μὲ φωνὴν, χεῖρα, πόδα καὶ μὲ ἄλλον ὁποιονδήποτε ἐξώτερικὸν τρόπον δυνηθῶμεν· διὰ τοῦτο ἤδη προσκαλοῦμεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν σὴν φιλοπάτριδα ψυχὴν, ἥτις λαβοῦσα τὸ παρόν μας, θέλει μετρήσει τοῖς κυρίοις Ἐφόροις ὄχι μόνον τὴν ῥητὴν ἐν τῷ γράμματί της συνεισφορὰν, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτοπροαίρετον ἐσχάτην χρηματικὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται, ἵνα δι' αὐτῶν τῶν βοηθημάτων δυνηθῶμεν νὰ κινήσωμεν τὰς μηχανὰς τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας. Ἐὰν δὲ παρακινήσῃ ἡ φιλία της καὶ ὅλην τὴν οἰκογένειάν της εἰς γενναίας συνεισφορὰς, ἀναλογούσας τῷ ὀνόματί της καὶ τῇ εἰς αὐτὴν παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ παντὸς τοῦ ἔθνους ὑπολήψει, ὄχι μόνον θέλει κυρώσει πραγματικῶς τὴν φήμην, ἀλλ' ἔξει ἐντὸς ὀλίγου τοὺς στεφάνους καὶ τὰ βραβεῖα τῆς πατρίδος πολλαπλάσια. Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον μέλλει ν' ἀποθανατήσῃ τὸ ὄνομά της, ἐπειδὴ, καθὼς πληροφορούμεθα, οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Καπετάνοι φυλάττουν σέβας καὶ ὑπακοὴν εἰς τὰ νεύματα τῆς οἰκογενείας τῶν Παπαγιανναίων, προσπάθησον, φίλε, μὲ ὁποιονδήποτε τρόπον δυνηθῇς, νὰ συνδέσῃς τοὺς ῥηθέντας Καπετανέους, ἰδεάζων αὐτοὺς, ὅσα συμφέρει, διὰ νὰ συναθροίσῃ ἕκαστος, ὅσους δυνηθῇ, . . . προετοιμάζων διὰ μίαν εὐτυχῆ ὥραν, καθ' ἣν θέλετε ἀκούσει τὴν φωνήν μας. Ἐπάνω εἰς τὸ ἄρθρον, τὸ ὁποῖον σοὶ ἐμπιστευόμεθα, ἐλπίζομεν νὰ φερθῇς ὡς Ἕλλην φρόνιμος, ἐνεργῶν ἀφανῶς, καθὼς καὶ οἱ ῥηθέντες Καπετανέοι, ἐπειδὴ ἐκ τούτου ἤρτηται τὸ πᾶν. Πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ ἄνθρωποι ὄντες, συμβαίνει ν' ἀντιφερώμεθα ἀλλήλοις· καὶ ἐπειδὴ ἡμεῖς ὑποπτευόμεθά, μήπως πολλοὶ, τοῦ φθόνου ἀκόλουθοι, δυνατὸν ν' ἀντιμάχωνται ὑμῖν· διὰ τοῦτο ἀνάγκη μὲ ὅλους αὐτοὺς ν' ἀγαπηθῆτε ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ, ἐῶντες τὰ μερικὰ πάθη δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος, διὰ τὴν ὁποίαν θέλει ἀποδείξετε, ὅτι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἐξέλιπον Θεμιστοκλεῖς καὶ Ἀριστεῖδαι. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἡμῖν. Σὺ δὲ ζῆθι εἰς βαθὺ γῆρας, ἐλόμενος τὴν ἀγαθὴν μερίδα, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπὸ σοῦ.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΝΑΓ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ.)

Κύριε Π. Ζαφειρόπουλε!

Ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ 8 νοεμβρίου 1819 γράμμα σου... Ἀλλὰ, διὰ νὰ σηκώσωμεν μέρος τι τῆς ἐπιπολαζούσης ἀχλύος καὶ νὰ σὲ χαροποιήσωμεν, εἰδοποιοῦμεν καὶ τὴν εὐγενείαν σου, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς, δόξης καιρὸς ὢν, προσκαλεῖ ἡμᾶς ἅπαντας εἰς κοινὴν χρηματικὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν δι' ἐνέργειαν καὶ ἐνδυνάμωσιν τῶν πραγμάτων καὶ καλὴν ἔκβασιν αὐτῶν, ὑπὲρ ὧν ἀγωνιζόμεθα τοσούτους χρόνους· ἐπειδὴ οὖν πάντες οἱ ὁμογενεῖς συνεισφέρουν καὶ ὑπὲρ δύναμιν, παρακαλεῖται καὶ ἡ εὐγενεία της, μετὰ τὸ λαβεῖν τὸ παρόν μας, ν' ἀποδείξῃ πραγματικῶς, τὸν ὁποῖον τρέφει ζῆλον ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, καταβάλλων εἰς τὸ κοινὸν ὄχι μόνον τὴν ὑποσχεθεῖσαν κατ' ἀρχὰς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπαιτουμένην ὑπὸ τῆς τωρινῆς χρείας ἀδρὰν συνεισφορὰν, ἐγχειρίζων αὐτὴν εἰς τοὺς παρ' ἡμῶν διορισθέντας Ἐφόρους, τοὺς ὁποίους θέλει σοὶ γνωστοποιήσῃ ὁ ἅγιος Χριστιανουπόλεως κύριος Γερμανός. Φίλε, τώρα ἐλπίζομεν νὰ φανῇ ἡ προθυμία σου καὶ φιλογένεια· ἐπειδὴ, ἂν ὁ παρὼν καιρὸς παρέλθῃ, ἂν δὲν εὐτρεπήσωμεν τὰς λαμπάδας ἡμῶν, μηδὲ βάλωμεν ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις, εἶναι φόβος, μήπως ἀποκλεισθῶμεν τοῦ νυμφῶνος. Πρᾶγμα ἀνοίκειον εἰς Ἕλληνας ἔχοντας ἐκ φύσεως τὸ φιλότιμον. Φάνηθι λοιπὸν καθυπέρτερος πλούτου ῥέοντος καὶ φθειρομένου, ἀνταλλάττων δι' αὐτοῦ τὰ ἄφθαρτα καὶ μένοντα, εὔελπις ὢν, ὅτι ἡ πατρὶς, οὖσα δικαία ἀνέκαθεν ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς της, ἠξεύρει νὰ βραθεύῃ ἀνθ' ἑνὸς χίλια. Ἔρρωσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὅμοια σχεδὸν πρὸς τὸν Παναγιώτην Ἀρβάλην, Εὐγένιον Σταυρόπουλον, Ἀντώνιον Καραπατᾶν, Ἰωάννην Χρηστόπουλον καὶ Γεώργιον Ἀντωνόπουλον.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΜΑΡΗΝΟΝ.)

Κύριε Ἰωάννη Καμαρηνοῦ.

Τὸ ἀπὸ 24 φεβρουαρίου 1818 γράμμα σου ἐλάβομεν, καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενά σου. Ἐξ ἑνὸς γράμματος τοῦ Ἀντωνίου Τσούνη ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἔλαβες παρ' αὐτοῦ γρόσια χίλια, διὰ νὰ τὰ ἐγχειρίσῃς τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ Πετρόμπεϊ, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἔχομεν οὐδεμίαν εἴδη-

σιν, ἂν ἐλήφθησαν παρὰ τῆς ἐνδοξότητός του. Λοιπὸν, ὡς λάβῃς τὸ παρόν μας, τόσον αὐτὰ τὰ χίλια, ἐὰν εἰσέτι εὑρίσκωνται εἰς χεῖράς σου, ὅσον καὶ ὅσα ἄλλα ἔχεις συνηγμένα παρὰ τῶν ἀδελφῶν, θέλεις μετρήσει πρὸς τὴν ἐνδοξότητά του, λαβὼν τὴν προσήκουσαν ἀπόδειξιν πρὸς ἀσφάλειάν σου. Φίλε, ἠξεύρων, ὅτι, ὅποιος δὲν κυβερνεῖται μὲ πηδάλιον φρονήσεως, συντρίβεται εἰς κανένα σκόπελον, ἢ καταβυθίζεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὸν ποθούμενον λιμένα, ὁποῦ ζητεῖ, διὰ τοῦτο ἔχε ὄμμα προσεκτικὸν εἰς τὰ πράγματα. Βλέπε, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖς· πρόσεχε, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν· ἐπειδὴ, φίλε, ὅποιος δὲν φυλάττει τὸ καθῆκον, ναὶ μὲν βλάπτει κατά τι καὶ τὸ κοινὸν, ἐμποδίζων τὴν πρόοδον πρὸς καιρὸν, πλὴν περισσότερον ζημιοῖ ἑαυτὸν, ἐπειδὴ σὺν Θεῷ ἀδύνατον νὰ ὀπισθοπορήσωμεν. Ἔρρωσο.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΙΑΤΡΑΚΟΝ.

Κύριε Παναγιώτη Γιατράκο!

Τὸ ἀπὸ 26 αὐγούστου 1818 γεγραμμένον γράμμα σου ἐλάβομεν, τὸ ὁποῖον ὄχι ὀλίγον μᾶς ἐχαροποίησεν, ἐπιγνόντας ἐν αὐτῷ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ σου τρεφόμενον ἔρωτα ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν. Ὑπέρευγε πατριῶτα καὶ πολῖτα γενναιότατε! Σὺ τῳόντι εἶσαι γνήσιον τέκνον τῆς Σπάρτης καὶ ἀπόγονος τοῦ ἀειμνήστου Λυκούργου. Ὅθεν, διὰ νὰ ἐξάψωμεν ἔτι μᾶλλον τὸ πῦρ τῆς φιλογενείας σου καὶ νὰ σὲ χαροποιήσωμεν, δὲν ἐλείψαμεν διὰ τοῦ παρόντος μας εὐχετικοῦ νὰ σοὶ ἐξαγγείλωμεν ἀγαθὰς ἀγγελίας τοῦ ὅτι ἡ παροῦσα δεξιὰ φορὰ τοῦ καιροῦ ἐπειδὴ μᾶς ἔδειξε προσφυεστάτους τρόπους διὰ νὰ ὠφεληθῶμεν, καὶ τοὺς ὁποίους ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐναγκαλισθῶμεν, μήποτε καὶ μᾶς φύγουν καὶ μένωμεν εἰς τὰ ἀνοικτὰ, καταφρονεμένοι ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ μισητοὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν, τοῦ ὁποίου ἐκπληροῦνται τὰ προστάγματα, δι' αὐτὰ ὅλα προτρέπομέν σε καὶ σοὶ παραγγέλλομεν, ὅτι τὰς δύο χιλιάδας πρόβατα, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθης, νὰ τὰ ἑτοιμάσῃς εἰσακουόμενος μετὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου Πετρόμπεϊ, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας πρέπει νὰ πείθεσαι, διὰ ν' ἀκολουθήσῃς εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας. Πρὸς δὲ θέλομεν στείλῃ ἄνθρωπον νὰ σοὶ μετρήσῃ καὶ γρόσια ἱκανὰ εἰς βεβαίωσίν σου, διὰ νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃς εἰς τὴν ἀγοράν μας. Ὑγίαινε.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΜΠΟΥΚΗΝ.)

Πανοσιώτατε ἅγιε Καθηγούμενε κύριε Δανιὴλ Παμπούκη!

Ἐλάβομεν γράμμα τῆς σεβασμιότητός σου ἀπὸ 27 φεβρουαρίου 1819, καὶ ἐχάρημεν ἀμέτρως ἐπὶ τῇ δηλώσει τῆς ὑγείας σου καὶ τῶν φρονημάτων σου ὑπὲρ εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος, ἀνθ' ὧν καὶ σ' ἐπαινέσαμεν ἀξίως. Ἤδη δὲ ἀποκρινόμενοι στέλλομέν σοι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν σου καὶ τὰ ἡμέτερα εὐχάριστα ὑπὲρ σοῦ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα δέχθητι εἰς ἀρραβῶνα τῶν μελλόντων. Ἐπειδὴ ὁ καιρὸς οὗτος, σεβάσμιε πάτερ, εἶναι καιρὸς δεξιώτατος εἰς ἐξακολούθησιν τῶν ἱερῶν ἡμῶν σκοπῶν, οἵτινες, διὰ νὰ βαλθῶσιν εἰς ἐνέργειαν, χρειάζονται χρηματικὰ μέσα, διὰ τοῦτο, καθὼς ὅλα τὰ λοιπὰ μέλη, οὕτω καὶ ἡ φίλη πανοσιότης θέλεις φιλοτιμηθῆ νὰ συνεισφέρῃς μίαν ἀδρὰν χρηματικὴν βοήθειαν, γινώσκων, ὅτι τώρα τὴν ζητεῖ ἡ πατρὶς, ἢ διὰ νὰ δοξάσῃ τοὺς γενναίους φιλοπάτριδας, ἢ διὰ νὰ καταισχύνῃ ἔπειτα ὡς νόθους υἱούς της τοὺς φειδωλοὺς καὶ ἀκαίρως φιλοχρηματοῦντας. Λοιπὸν, πάτερ ἀγαθὲ, συνερίσθητι νὰ ὑπερτερήσῃς τοὺς ὁμοίους σου, παρακινῶν, καὶ ὅσους οἶδας, εἰς τὰς αὐτὰς συνεισφορὰς, τὰς ὁποίας, ὁμοῦ μὲ τοὺς εἰς χεῖράς σου λογαριασμοὺς, θέλεις παραδώσει τῷ κοινῷ φίλῳ κυρίῳ Θεοχαράκῃ Ῥέντῃ, ὅστις θέλει σὲ ἰδεάσει καὶ τοὺς αὐτόθι ἐν Πελοποννήσῳ διορισθέντας Ἐφόρους τῶν κοινῶν πραγμάτων. Μὴν λείψῃς, πάτερ, ν' ἀκολουθήσῃς τὰ γραφόμενα, πειθόμενος τοῖς Ἐφόροις καὶ γινώσκων, ὅτι ἡ ἀπείθεια καὶ ἀταξία προξενοῦν τὸν ἀφανισμὸν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Ἡμεῖς δὲ εὐνοοῦντες καὶ ἀγαπῶντές σε διατελοῦμεν, ὑποσχόμενοι μετὰ τῆς κοινῆς πατρίδος ν' ἀντιβραβεύσωμεν ἀπειροπλάσια τοὺς ἐνεργοῦντας καὶ κοπιῶντας γενναίους ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐκ τῶν πλουσίων κόλπων της.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρός τινα Παρθένιον καὶ τὸν πρωτοσύγκελον Ἀμβρόσιον Φραντσῆν, ἵνα ἐμβάσωσι τὰς συνεισφορὰς αὐτῶν τῷ ἁγίῳ Χριστιανουπόλεως· ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς τὸν Πανάγον Ἀλεξίου Μόσχου καὶ Παναγιώτην Ποτήρην, ἵνα μετρήσωσι τὰς αὐτῶν τῷ ἁγίῳ Μονεμβασίας.)

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΥΔΡᾼ ΓΚΙΩΝΗΝ.)

Κύριε Γκίκα Γεωργίου Γκιώνη!

Ἀσμενοι ἐλάβομεν καὶ τὸ τελευταῖόν σου ἀπὸ 8 ἰανουαρίου 1820, κα-

θὼς καὶ τὰ στελλόμενα γρόσια χίλια ὀκτακόσια, διὰ τὰ ἐποῖα καὶ ἐπηνέθης μεγάλως, ἐπειδὴ ἐνδεικνύεις πραγματικῶς τὸν ἔνθερμον ζῆλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν. Οὐχ ἧττον δὲ ἐλυπήθημεν, ἐφ' οἷς ἐμικροψύχησας καὶ παρητήθης τῆς Ἐπιτροπῆς, καίτοι εἰδὼς, ὅτι ὁ ἐπιβάλλων χεῖρα ἐπ' ἄροτρον ρὐ στρέφει εἰς τὰ ὀπίσω. Ἐν τῷ παρόντι μας εἰδοποιοῦμεν τὴν φιλίαν σου, ὅτι διωρίσαμεν Γενικὸν Ἔφορον τῶν ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην εἰς ῥαδιωτέραν καὶ ταχυτέραν αὐτῶν ἐνέργειαν, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας, καθὼς ἅπαντες, οὕτω καὶ ἡ φιλία σου θέλεις πείθεσαι εἰς τὸ ἑξῆς, ἀναφερόμενος πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Πρὸς δὲ, ἐν Πελοποννήσῳ διὰ τοὺς ῥηθέντας λόγους καὶ ἀκριβῆ φυλακὴν πάσης ἐνδεχομένης καταχρήσεως διωρίσθησαν παρ' ἡμῶν Ἔφοροι, καθὼς καὶ κάσσα, ἵνα εἰς αὐτὴν ἀποταμιεύωνται τὰ ἱερὰ χρήματα. Οἱ δὲ Ἔφοροι ἐκ μὲν τῶν Ἀρχιερέων εἶναι Παλαιῶν Πατρῶν κύριος Γερμανὸς, ὁ ἅγιος Μονεμβασίας κύριος Χρύσανθος καὶ ὁ ἅγιος Χριστιανουπόλεως κύριος Γερμανός· ἀπὸ δὲ τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων οἱ κύριοι Ἀσημάκης Ζαήμης, Σωτήριος Χαράλαμπος, Ἀναγνώστης Κοπανίτσας, Πανοῦτσος Νοταρᾶς καὶ Θεοχαράκης Ῥέντης, καὶ ἐφ' ὅλων τούτων ὁ ἐκλαμπρότατος Γενικὸς Κόνσολας κύριος Ἰωάννης Βλασσόπουλος. Τοὺς ῥηθέντας διωρίσαμεν νὰ διευθύνωσι τὰ γράμματά των, καθὼς καὶ ὅλα τὰ πρὸς ἡμᾶς ἔγγραφα τῶν ἀδελφῶν, πρὸς τὴν Εὐγενείαν σου, καὶ αὐτὴ πάλιν θέλει στέλλει εἰς ἐκείνους τὰ παρ' ἡμῶν· ἔτι δὲ καὶ ὅσα μετρητὰ παραλαβὼν διορισθῇς νὰ ἐμβάσῃς πρὸς τὴν ἐκεῖ κάσσαν, ἥτις ἐνεκρίθη εὔλογος καὶ συμφέρουσα δι' ἑτοιμότητα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος. Ὡς τοιοῦτον λοιπὸν μέσον ἡ φιλία σου, ἐμπιστευόμενον μεγάλα καὶ ἱερὰ, βλέπε, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖς, ὅτι τὸ παραμικρὸν πταῖσμα τοῦ κυβερνήτου ἐπιφέρει βλάβην εἰς ὅλον τὸ σκάφος, ὃ μὴ γένοιτο! Ἡ παροῦσα δεξιὰ φορὰ τοῦ καιροῦ ἐπειδὴ εὐκολύνει τὴν κίνησιν τῶν πραγμάτων, μὲ τοὺς ὁποίους μᾶς παραστένει τρόπους, παρακινεῖται καὶ ἡ εὐγενεία σου νὰ ἐπιβάλῃ χεῖρα γενναίαν εἰς τὸν μοχλὸν τῆς μηχανῆς μας, φιλοτιμούμενος καὶ καταβάλλων ἀναλόγως τοῖς πράγμασι καὶ τῇ προθυμίᾳ σου. Φίλε! ἡ βάσις, τὴν ὁποίαν ἐγκατεβάλομεν εἰς τὴν ἀξιότητα τοῦ ὑποκειμένου σου, μᾶς παρορμᾷ πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ἐπιθέσωμεν καὶ τὰ ἑξῆς βάρη πρὸς σέ. Γράφομεν πρὸς τὸν ἐν Σπέτσαις κοινὸν φίλον κύριον Παναγιώτην Μπότασην, ὅτι νὰ συσκεφθῆτε καὶ ὅλαις δυνάμεσι νὰ προσπαθήσετε νὰ ἑνώσετε μὲ φιλικὸν σύνδεσμον τοὺς ἐγκριτωτέρους καὶ πλέον εὐκαταστάτους τῶν τριῶν νήσων Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν. Λοιπὸν, ὡς λάβῃς τὸ παρόν μας, ἀμέσως βάλετε εἰς ἔργον τὸ πρᾶγμα. Καὶ πρῶτον θέλετε παρακινήσει ὅλην τὴν ἐκεῖ εἰς τὰς τρεῖς νήσους κατοικοῦσαν

ἀδελφότητα, καὶ ὅσους ἄλλους ἠξεύρετε εὐκαταστάτους, διὰ νὰ καταβάλωσιν ἅπαντες, ἰδίως ἕκαστος, μίαν χρηματικὴν ἀδρὰν καταβολήν, τὴν ὁποίαν ὅσον τάχος μετὰ τὴν συνάθροισιν ἔμβασον εἰς τὴν ἐν Πάτραις εἰρημένην κάσσαν. Εἰπέτε εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, ἀφ' οὗ ἀκούσουν αὐτὴν τὴν εἴδησιν, ἂς μὴν ἀπέλθωσι λυπούμενοι, ὡς ὁ πλούσιος τοῦ Εὐαγγελίου· ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ εἴδησις εἶναι χαροποιὰ, ἀναγγέλλουσα τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος, διὰ τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ἔχομεν χρέος, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλοτιμία μᾶς ἀναγκάζει μὲ χεῖρα, μὲ πόδα, μὲ γνώμην, φωνὴν καὶ ὅλην μας τὴν κατάστασιν νὰ τὴν βοηθήσωμεν, διὰ νὰ ἐκπλύνωμεν τὰ ὀνείδη καὶ νὰ φανῶμεν γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀθανάτων προγόνων μας· ἐπειδὴ τὰ ἔθνη μᾶς κατηγοροῦν καὶ θέλουν μᾶς κατηγορεῖ δικαίως, ἐὰν ἔτι ὑπνώττωμεν, ἀμελῶμεν καὶ λυπώμεθα μέταλλα, τὰ ὁποῖα ἤδη ἔχοντες ἐν τοιαύτῃ ἀθλίᾳ καταστάσει, δὲν διαφέρομεν ἀπὸ τὰ εὐτελέστατα ἀχθοφόρα ἀνθρωπάρια τῶν πόλεων. Προσθέσετε δὲ, ὅτι ὁ καιρὸς οὗτος εἶναι ὁ πρὸ χρόνων ἐλπιζόμενος, τὸν ὁποῖον, εἶναι καταισχύνη μας, ἐὰν τὸν ἀφήσωμεν καὶ παρέλθῃ ἀνωφελής. Διὰ τοῦτο ἅπαντες οὗτοι οἱ ἐγκριτώτεροι τῶν τριῶν νήσων πρέπει νὰ ἑτοιμάσουν τὰ πλοῖά των, μὲ ὅσα δυνηθῶσιν ἐφόδιά, διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν, φωνησάσης τῆς σάλπιγγός μας, κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου· τὰ ὁποῖα πλοῖα ἐλπίζομεν ἀναμφίβολα, ὅτι θέλουν εὐδοκιμήσει, καθὼς ποτε ἐκεῖνα τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων. Τούτων δὲ γενομένων, φρόντισον νὰ μᾶς εἰδεάσῃς. Τὸ κοινὸν στελλόμενον γράμμα φρόντισον ν' ἀναγνωσθῇ καὶ εἰς τὰς τρεῖς νήσους. Τὸ ἐσώκλειστον ἀπόστειλον πρὸς τὸν κύριον Π. Μπόταση, καὶ ἔρρωσο προχωρῶν ἐπὶ τὰ τέλεια.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΠΟΤΑΣΗΝ.)

Κύριε Παναγιώτη Μπόταση!

Μ' ὅλον ὅτι ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου 1819 γράμμα τῆς φιλογενείας σου καὶ ἔγνωμεν τὰ κατ' αὐτήν· μολονταῦτο καὶ πρότερον ἡ φήμη τοῦ ὀνόματός της ἐνηχήσασα εἰς τὰς ἀκοάς μας, μᾶς παρεκίνει εἰς εὐφημίας τοῦ ὀνόματός της. Ἐπὶ τοιαύτης οὖν βάσεως θεμελιούμενοι δὲν λείπομεν νὰ ἐξαγγείλωμεν τῇ εὐγενείᾳ της, ὅτι εἰς ἐπισκοπὴν καὶ διατήρησιν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ἀποβλεπόντων εἰς τὸ κοινὸν ὄφελος, διωρίσαμεν ἐν Πελοποννήσῳ Ἐφόρους, τοὺς ὁποίους θέλει πληροφορηθῆ ἡ ἀγάπη της παρὰ τοῦ κυρίου Γκίκα Γεωργίου Γκιώνη· ἔτι δὲ καὶ κάσσαν κοινὴν, ὅπου νὰ συναθροισθῶσιν αἱ γενικαὶ συνεισφοραὶ τόσον ἐκ Πελοποννήσου, ὅσον καὶ ἐκ τῶν πέριξ Ἰονικῶν καὶ Κυκλάδων νή-

σων, διὰ νὰ τὰς μεταχειρισθῶμεν ἐν τῇ παρούσῃ δεξιᾷ φορᾷ τοῦ καιροῦ, ὅστις μᾶς παρέστησε τὸν τρόπον, διὰ νὰ ἐπιχειρισθῶμεν θείᾳ νεύσει τὸ ἔργον καὶ νὰ τὸ ἐκτελέσωμεν ἄπταιστα. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ μηχανὴ δὲν κινεῖται, εἰμὴ μὲ χρηματικὰ μέσα, προσκαλεῖται ἤδη καὶ ἡ εὐγενεία της νὰ ἐπιβάλῃ γενναίαν χεῖρα εἰς τὸν μοχλὸν αὐτὸν, καὶ νὰ βοηθήσῃ ἀδρότατα καὶ γενναιότατα, παρέχουσα τοῖς ῥηθεῖσιν Ἐφόροις διὰ τοῦ κυρίου Γκίκα Γεωργίου Γκιώνη τὴν συνεισφοράν της, ὡς εἰς τὸ γράμμα της μᾶς δηλοποιεῖ, ὅσον καὶ τὴν δυνατὴν βοήθειάν της, παρακινοῦσα, καὶ ὅσους ἄλλους ἠξεύρει φιλοκάλους καὶ φιλοπάτριδας, ἵνα καταβάλωσι τὰ δυνατὰ μετὰ προθυμίας καὶ νὰ μὴ παρακούσωσιν εἰς τὰς φωνὰς τῆς πατρίδος, ἥτις κλαίουσα προσκαλεῖ τὰ τέκνα της νὰ τὴν συνδράμωσι. Ἀδελφοί, πόσον θέλομεν ἐπαινεθῆ ἀπὸ τὰ ἔθνη! Ἂν ἀμελήσωμεν καὶ παραβλέψωμεν τὴν ἐποχήν, πότε ἄλλοτε θέλει ἔλθῃ τοιαύτη; Τί πρόσωπον θὰ παῤῥησιάσωμεν εἰς τὸν κόσμον ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λυκούργου, τοῦ Θεμιστοκλῆ, τοῦ Ἐπαμινώνδα; Μὴ καταδεχθῆτε, ἀδελφοί, τὰ βάρβαρα ἔθνη νὰ μᾶς κατηγοροῦν, πῶς ἐχάσαμεν τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων· ἀλλὰ ὅλοι συνδράμετε μὲ χεῖρας, πόδας, μὲ φωνὴν, μέταλλα καὶ μὲ ὁποιονδήποτε ἄλλον τρόπον δυνηθῆτε, διὰ νὰ ἐκτεινάζωμεν τῆς ἁμαρτίας τὸ βαρὺ φορτίον καὶ τὸ ὄνειδος τοῦ ὀνόματος ἡμῶν. Σπεύσατε λοιπὸν, σπεύσατε ἅπαντες. Ἡ πατρὶς ἠξεύρει καὶ νὰ δοξάζῃ καὶ νὰ δίδῃ ἀν0' ἑνὸς χίλια. Φίλε εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν πρέπει νὰ δείξῃς τὴν ἀξιότητά σου καὶ φρόνησιν. Καὶ ὡς τοιοῦτον ἡμεῖς ἐγκρίνοντες παραγγέλλομεν πατρικῶς, ὅτι, ἅμα λάβῃς τὸ παρόν μας, παρευθὺς νὰ εἰσακουσθῇς μετὰ τοῦ κυρίου Γκίκα Γεωργίου Γκιώνη, μετὰ τοῦ ὁποίου συμβουλευόμενοι νὰ προσπαθήσητε ὅλαις δυνάμεσι νὰ ἑνώσετε τοὺς τιμιωτέρους καὶ ἐγκριτωτέρους Καπετανέους τῶν τριῶν νήσων Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, προκαθοδηγοῦντες εἰς τρόπον, ὁποῦ νὰ ἔχουν ἕτοιμα τὰ πλοῖά των ν' ἀκολουθήσουν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος, ὅταν ἀκούσουν τὴν φωνήν μας· τὰ ὁποῖα πλοῖα ἔχομεν βεβαίας ἐλπίδας, ὅτι, καθὼς ποτε ἐκεῖνα τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, οὕτω καὶ τὰ ἐδικά σας θέλουν λάβει τὴν δόξαν ὡς σωτήρια τῆς Ἑλλάδος. Μὴ χάσετε λοιπὸν καιρὸν, ἀλλὰ γενῆτε ἕτοιμοι. Πρὸς τούτοις γενικώτατον Ἔφορον τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων ἀπεδείξαμεν τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας πρέπει νὰ ὑπακούσουν ὅλοι οἱ φίλοι μας, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ἐξῆς πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Τὸν κύριον Ἀναγνώστη Παπαγεωργίου (Ἀναγνωσταρᾶν) συμβουλεύσατε νὰ ἦναι προσεκτικὸς εἰς τὰ κινήματά του, καὶ νὰ ὁδηγῆται μὲ τιμόνι φρονήσεως, τὸ ὁποῖον ἐπευχόμεθα καὶ ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι παρὰ Θεοῦ. Ἐῤῥωσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΑΤΣΟΛΑΤΗΝ.)

Κύρ'ε Βασίλειε Φατσολάτη!

Ἐλάβομεν τὸ γράμμα τῆς ἐλλογιμότητός σου ἀπὸ ὀκτωβρίου 1818, καὶ ἐκροτήσαμεν χεῖρας ἐπαινοῦντάς σε ὡς Μουσῶν θιασώτην καὶ προθυμοποιούμενον ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος. Ἀποκρινόμενοι οὖν καὶ τῇ φιλίᾳ σου παρακαλοῦμεν, πρῶτον νὰ δεχθῇς εὐχάριστος τὰ αἰσθήματά μας ταῦτα, ὡς ἀῤῥαβῶνα τῶν μελλόντων στεφάνων· εἶτα δὲ, μὲ τὸ νὰ ἐνεκρίθη ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος νὰ συγκροτηθῶσιν Ἐφορεῖαι εἰς προσεκτικωτέραν καὶ ὠφελιμωτέραν διοίκησιν τῶν πραγμάτων, διωρίσθης παρ' ἡμῶν καὶ ἡ ἐλλογιμότης σου μέλος τῆς εἰς τὰς τρεῖς νήσους Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν Ἐφορείας, καθὼς θέλεις ἰδῇ εἰς τὸ κοινὸν γράμμα πρὸς τοὺς κατοίκους ἀδελφοὺς τῶν ῥηθεισῶν νήσων, ὁμοῦ καὶ τὴν τωρινὴν τῶν πραγμάτων εὐτυχῆ πρόοδον. Ἐπιμελήθητι λοιπὸν, ἀδελφὲ, ἅμα λάβῃς τὸ παρόν μας, νὰ εἰσακουσθῇς μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτόθι μελῶν, καὶ ν' ἀκολουθήσητε τὰ γραφόμενα εἰς τὸ κοινὸν γράμμα ὅσον τάχος περὶ τῆς ἑτοιμασίας τῶν πλοίων, παρακινοῦντες τοὺς ἔχοντας, ἀλλὰ μετὰ φρονήσεως καὶ ὄχι ἐκ τοῦ προφανοῦς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ εὐλογημένος οὗτος καιρὸς δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἄκαρπος διὰ φιλοχρηματίαν μας ἄκαιρον, καὶ κατηγορηθῶμεν ὡς ἀνάξιοι υἱοὶ τῶν προγόνων μας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐλλογιμότης σου φιλοτιμήθητι νὰ γίνῃς παράδειγμα, χορηγῶν ἀφθόνως, παρορμῶν, καθὰ χρέος σου, εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ ὅσους ἄλλους ἀδελφοὺς οἶδας, ἢ συνδέσετε νεωστὶ εὐκατάστατους μὲ τὸν ἱερὸν σύνδεσμον. Εἴθε, ἀδελφοὶ, εἴθε μὴ ἀπέλθετε λυπούμενοι, ὅταν περὶ διδόναι ὁ λόγος, ἀλλ' ἅπαντες νὰ συνδράμετε μὲ γνώμην, χεῖρα καὶ ὅ,τι ἄλλο δύνασθε εἰς ἀνέγερσιν τῆς πολυστενάκτου μητρὸς ἡμῶν Ἑλλάδος. Ταύτας δὲ τὰς χρηματικὰς συνεισφορὰς θέλετε ἐμβάσει ὅσον τάχος πρὸς τὸν ἐν Ὕδρᾳ φίλον μας κύριον Γκίκαν Γεωργίου Γκιώνην, διὰ νὰ κατατεθῶσιν εἰς τὴν διορισθεῖσαν κάσσαν· ὅστις θέλει ἰδεάσει καὶ τὴν φιλίαν σου περὶ τοῦ ἤδη παρ' ἡμῶν διορισθέντος Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν πραγμάτων σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, πῶς πρέπει ν' ἀκολουθήσετε τὰς ὁρδινίας του πρὸς ἐποικοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἔῤῥωσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως πρὸς τοὺς εἰς Ψαρὰ Νικολῆν Ἀποστόλη καὶ Δημήτριον Μαμούνην, διοριζομένους μέλη τῆς Ἐφορείας, κτλ. ὡς τὰ ἀνωτέρω.)

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΡΑΝ.)

Καπετὰν Ἀναγνώστη Παπαγεωργίου!

Ἐλάβομεν τὸ γράμμα τῆς φιλίας σου ἀπὸ ὀκτωβρίου 25 1817, καὶ ἐχάρημεν ἰδόντες ἐν αὐτῷ, ὁποίαν προθυμίαν ἔχεις ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς πατρίδος. Ὅθεν ἀποκρινόμενοι πρὸς τὴν φιλίαν σου, πρῶτον ἐπαινοῦμεν τὰ γενναῖά σου φρονήματα, ἀποδίδοντές σοι εὐχαριστίας ἐξ ὅλης ψυχῆς· εἶτα δὲν λείπομεν διὰ νὰ σὲ χαροποιήσωμεν μὲ ἀγαθὰς ἀγγελίας, ὁποίας ἐπιθυμεῖ ν' ἀκούσῃ ἡ ψυχή σου καὶ ὅλος ὁ εὐσεβὴς λαός. Ἐπειδὴ ἔφθασεν ἐκείνη ἡ εὐτυχὴς ἐποχή, τὴν ὁποίαν ἐπρόσμεναν καὶ οἱ πάπποι μας καὶ ἡμεῖς τοσούτους χρόνους, ἐκρίθη εὔλογον νὰ διορισθῶσι παρ' ἡμῶν Ἔφοροι κατὰ τόπους εἰς τὸ νὰ ἐπαγρυπνῶσι καὶ νὰ φροντίζουν διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας· ὅθεν καὶ διωρίσθησαν καὶ ἤδη ἐνεργοῦν θαυμάσια. . . Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ὡς ἐμπειρότατος καὶ δεξιώτατος, διωρίσθη Γενικὸς Ἔφορος τῶν ὑποθέσεών μας, πρὸς τὸν ὁποῖον διωρίσθησαν νὰ πείθωνται οἱ κατὰ τόπους Ἔφοροι καὶ ὅλα τὰ μέλη εἰς τακτικωτέραν κίνησιν τῶν πραγμάτων, καὶ ν' ἀναφέρωνται εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του. Λοιπὸν, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, ὅταν ἀκούσῃς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, ἔχε προσοχὴν διὰ ν' ἀκολουθήσῃς τὰ ὅρδινα τῆς Ἐκλαμπρότητός του, καὶ νὰ δείξῃς πραγματικῶς τὸν σπαρτιατικὸν ζῆλόν σου ὑπὲρ πατρίδος καὶ εὐσεβείας. Ἔρρωσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΟΥΜΠΑΖΗΝ.)

Ἐντιμότατε Καπετὰν Γιακουμῆ Τουμπάζη!

Τὸ ἀπὸ 5 δεκεμβρίου 1818 γεγραμμένον ἐλάβομεν γράμμα τῆς φιλίας σου, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐπηνέθης ὡς γνήσιος ἀπόγονος τῶν προγόνων μας, γενναιόφρων καὶ πρόμαχος τῆς κοινῆς ὠφελείας, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχεις ἀποκείμενον τὸν στέφανον ἐνταῦθα καὶ εἰς τὸν ἔπειτα βίον. Ὡς μέλος τῆς αὐτόθι διορισθείσης Ἐφορείας καὶ ἡ ἐντιμότης σου, ἅμα ὁποῦ λάβῃς τὸ παρόν μας, συσκεφθῆτε μετὰ τοῦ κοινοῦ φίλου κυρίου Γκίκα Γεωργίου Γκιώνη, περὶ ὅσων διαλαμβάνει τὸ κοινὸν ἡμῶν πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν τριῶν νήσων γράμμα, τὸ ὁποῖον, ἀφ' οὗ ἀναγνωσθῇ αὐτοῦ, στείλετε ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς δύο νήσους, πρὸς οὓς οἴδατε, διὰ ν' ἀκολουθήσουν, καθὼς γράφομεν ταχύτατα χωρὶς ὑπέρθεσιν. Τὸ τέλος καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ γράμματος εἰς δύο ἀποβλέπει· πρῶ-

τον, ὁποῦ οἱ ἀδελφοὶ νὰ συμβοηθήσουν τὴν πατρίδα μὲ μίαν ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων· καὶ δεύτερον, νὰ ἑτοιμασθῶσι καὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὰ πλοῖά των καὶ, ἐν καιρῷ χρείας, νὰ φανῶσιν ὡς ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι, ν' ἀθανατήσωσι καὶ νὰ δοξάσωσι τὸ ὄνομά των μὲ τὰς ἀνδραγαθίας των. Λοιπὸν, διὰ τὰς συνεισφορὰς πρῶτον, παρακαλοῦμεν τὴν ἐντιμότητά της νὰ δείξῃ φιλότιμον γενναῖον παράδειγμα, κάμνουσα μίαν πλουσίαν βοήθειαν· ἔπειτα παρακίνησον καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοπάτριδας εἰς τὸ νὰ πράξουν τὸ αὐτὸ λέγων, ὅτι ἡ πατρὶς μετὰ τοσούτους χρόνους τώρα πρώτην φορὰν ζητεῖ τὴν βοήθειάν των, ἐν ᾧ οἱ ἀσεβεῖς καθ' ἑκάστην μᾶς ἐπιφορτίζουν δυσβάστακτα δοσίματα τὰ ὁποῖα δίδομεν εὐχαρίστως τοσούτους χρόνους χωρὶς γογγυσμόν. Καὶ ἡ μὲν πατρὶς, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν χρέος ἄφευκτον, ὑπόσχεται βραβεῖα, δόξαν καὶ ἐλευθερίαν· ἀλλ' ἡ ἀσέβεια τί ἄλλο μᾶς προξενεῖ παρὰ ὕβριν, καταφρόνησιν καὶ δουλείαν; Λοιπὸν ὅλοι πρέπει νὰ φιλοτιμηθῆτε καὶ νὰ μὴ καταδεχθῆτε τοιαύτην καταισχύνην νὰ τὴν ἔχωμεν· καθότι ἔχοντες χρήματα καὶ δουλείαν, δὲν διαφέρομεν ἀπὸ τὰ ἀχθοφόρα ἀνθρωπάρια, τὰ ἄτιμα, τὰ ἀνυπόληπτα καὶ βδελυρὰ, ὁποῦ δὲν αἰσθάνονται λογικοῦ χρῆσιν, μήτε τιμῆς καὶ ἀτιμίας διαφοράν, μήτε δουλείας βάρος αἰσχίστης καὶ ἐπονειδίστου. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ ἀπόγονοι τῶν θεῶν, τῶν ἡρώων, τῶν ἀνδρείων καὶ ἀνικήτων στρατηγῶν, νὰ καταδεχθῶμεν νὰ ἔχωμεν ἐπάνω μας τόσα ἐπονείδιστα ὀνόματα; Ὄχι, διὰ τὸν Θεόν! ὅλοι νὰ δώσωμεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ψυχὴν, διὰ νὰ ἐκπλύνωμεν τῆς ἀσυμφωνίας τὴν λέραν, τὴν κακὴν καὶ ἐπονείδιστον δουλείαν. Τὰ συναχθέντα χρήματα παραδώσετε τῷ κοινῷ φίλῳ κυρίῳ Γκίκα Γεωργίου Γκιώνῃ, νὰ τὰ ἐμβάσῃ, ὅπου γράφομεν. Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐψηφίσθη παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἔφορος ὅλων τῶν ὑποθέσεών μας, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ ὅρδινα νὰ ὑποταχθῆτε, ὅταν ἀκούσετε τὴν φωνήν μας· ἐπειδὴ χωρὶς ὑποταγῆς οὔτε ἄρχων, οὔτε ἀρχόμενος εὐτακτεῖ, οὔτε πόλις, οὔτε πλοῖον, οὔτε καλύβη στέκει ἀβλαβής. Λοιπὸν κάμετε, ὡς γράφομεν, προσέχοντες ἕτοιμοι μετὰ τῶν πλοίων ν' ἀκολουθήσετε τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου. Ἔρρωσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΡΗΝ.)

Εὐγενέστατε κύριε Ἀναστάσιε Φλαμπουριάρη.

Ἀπὸ 13 μαρτίου 1819 ἐλάβομεν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης σου ἐπιστολὴν, καὶ ἐκροτήσαμεν χεῖρας ἐπαινοῦντές σε διά τε τὸν ἔνθερμον ζῆλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν καὶ διὰ τὴν προθυμίαν σου ὑπὲρ εὐδαιμονίας

τῆς πατρίδος. Ἀποκρινόμενοι οὖν τῇ Εὐγενείᾳ σου, παρακαλοῦμεν, πρῶτον νὰ δεχθῇ εὐχάριστος τὰ αἰσθήματά μας ταῦτα ὡς ἀῤῥαβῶνα τῶν ἑπομένων βραβείων· εἶτα, ἐπειδὴ ἐνεκρίθη ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος νὰ συγκροτηθῶσιν Ἐφορεῖαι εἰς προσεκτικωτέραν καὶ ἐπωφελεστέραν τῶν πραγμάτων διοίκησιν, τῆς αὐτόθι ἐν Ζακύνθῳ Ἐφορείας διωρίσθης μέλος καὶ ἡ Εὐγενεία σου, καθὼς θέλεις ἰδεῖ ἐν τῷ πρὸς Ζακυνθίους κοινῷ ἡμετέρῳ γράμματι, ὁμοῦ καὶ τὴν τωρινὴν τῶν πραγμάτων εὐτυχῆ πρόοδον... Τὰς δὲ συνεισφορὰς ἐμβάσετε εἰς Πάτραν πρὸς τοὺς κυρίους ἐκλαμπρότατον Γενικὸν Κόνσολον κύριον Ἰωάννην Βλασσόπουλον καὶ κύριον Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον, διὰ ν' ἀποταμιευθῶσιν εἰς τὴν ἐκεῖ διορισθεῖσαν κάσσαν. Εἰς τοὺς ἰδίους θέλετε διευθύνει καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς γράμματα καὶ λοιπὰ ἔγγραφά σας, διὰ νὰ ἔρχωνται ἀσφαλῶς εἰς ἡμᾶς. Γινώσκετε, ὅτι ἤδη Γενικὸν Ἔφορον τῶν πραγμάτων πάντων διωρίσαμεν τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας εἰς τὸ ἑξῆς πάντα τὰ μέλη ὀφείλουσι νὰ ὑπακούουν, καὶ εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του διευθύνωνται. Τοῦτο ἔστω ἀπόῤῥητον, ἕως οὗ ἀκούσητε τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος ἡμῶν. Τότε θέλετε πράξει, καθὼς προσταχθῆτε, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἔῤῥωσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως πρὸς τοὺς ἐν Ζακύνθῳ Θεόδωρον Λεονταρίτην, Καίσαρα Λογοθέτην καὶ Διονύσιον Παπαγεωργόπουλον, τὰ αὐτά.)

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙᾳ ΜΕΤΑΞΑΝ.)

Εὐγενέστατε Κύριε Μακρῆ Μεταξᾶ!

Ἡ ἀπὸ 14 αὐγούστου 1819 γεγραμμένη ἐπιστολὴ τῆς εὐγενείας σου ἦλθεν εἰς χεῖράς μας, ἀναγγέλλουσα καὶ διαφημίζουσα τὰς ἐμφύτους ἀρετάς σου, καὶ μᾶλλον τὸ φιλογενὲς καὶ φιλόπατρι. Πόσον διὰ τὰ τοιαῦτα μᾶς ἐχαροποίησε, νὰ ἐκφράσωμεν διὰ λέξεων καὶ ἐκφράσεων δὲν ἔχομεν εὐκαιρίαν, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν τὴν εὐγνώμονά σου διάθεσιν νὰ δεχθῇ τοὺς ἐπαίνους μας καὶ τὰ εὐχαριστήρια πάντων τῶν ὁμογενῶν. Εἰδοποιοῦμεν δὲ, ὅτι τὰ πράγματα τῇ τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψει ἔφθασαν εἰς δεξιώτατον καὶ ἁρμοδιώτατον καιρὸν, καὶ πρέπει ἀφεύκτως νὰ κινηθῶσι καὶ ἀνυπερθέτως· ἐπειδὴ, ἂν ἡ τωρινὴ εὐκαιρία παρέλθῃ ἄπρακτος, δὲν μᾶς μένει λόγος εἰς ζήτησιν τῶν δικαιωμάτων μας, καὶ ἔπεται νὰ

δυσφημισθῶμεν ὡς ἓν ἔθνος ἀδρανὲς καὶ κοῦφον, ὁποῦ ἠξεύρει νὰ καυχᾶται εἰς πατραγαθίας. Λοιπὸν, ἀγαθὲ ἱππέα, ὡς ὠκύπους ἵππος, ἐπιτάχυνον καὶ ἐκ μέρους σου εἰς βοήθειαν τῶν πραγμάτων καὶ φιλοτιμήθητι, καθὼς οἱ λοιποὶ ὁμογενεῖς σου, νὰ καταβάλῃς τὴν ὑποσχεθεῖσαν παρὰ σοῦ χρηματικὴν καταβολὴν καὶ ὅλην τὴν δυνατήν σου βοήθειαν ὑπὲρ ἀγάπης τῆς πατρίδος. Οἶδας, ὅτι χωρὶς τῶν χρημάτων δὲν κατορθοῦται τίποτες, πολλῷ μᾶλλον νὰ κινηθῇ μία τοιαύτη φοβερὰ μηχανὴ χωρὶς αὐτῶν, ὁποία εἶναι τῶν ἱερῶν σκοπῶν μας. Ὅθεν καὶ ἡ Εὐγενεία σου καὶ οἱ ἄλλοι φιλόκαλοι, διὰ σοῦ παρακινούμενοι, βοηθήσατε μὲ γνώμην, χεῖρα καὶ ὅ,τι ἄλλο δύνασθε, γινώσκοντες, ὅτι ἡ πατρὶς ἀποδώσει ἀνθ' ἑνὸς χίλια, καὶ δόξαν πρὸς τούτοις καὶ ἀθανασίαν. Ἂν δι' ἐλευθερίαν ἑνὸς τυχόντος ἢ ἀπὸ θάνατον ἢ φυλακὴν φιλοτιμούμεθα νὰ δώσωμεν ἀδρὰς ποσότητας, διὰ σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, τῶν τέκνων της, τῶν ναῶν της, τοὺς ὁποίους ἐβεβήλωσαν τῆς ἐρημώσεως τὰ βδελύγματα, δὲν χρεωστοῦμεν νὰ κενώσωμεν τὰ πλούτη μας, νὰ δώσωμεν τὰ τέκνα μας καὶ νὰ χύσωμεν τὴν ἐσχάτην ῥανίδα τοῦ αἵματός μας; Ταύτας οὖν τὰς συνεισφορὰς καὶ βοηθείας θέλετε ἐγχειρήσει εἰς τοὺς παρ' ἡμῶν αὐτόθι διορισθέντας Ἐφόρους, τοὺς ὁποίους θέλετε μάθει ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Ζακυνθίους γράμματος, γινόμενοι ἕτοιμοι, ἵνα, ὅταν ἀκούσητε τῆς σάλπιγγος, ν' ἀκολουθήσητε τὰς ὁδηγίας τοῦ Γενικωτάτου Ἐφόρου ὅλων τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἑλλάδος σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὅστις ἐνεκρίθη παρ' ἡμῶν δι' ἀξιότητα καὶ ἐμπειρίαν εἰς τὰ πράγματα. Ἀκολούθως λοιπὸν ἀναφερόμενοι πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του καὶ πειθόμενοι, ἔῤῥωσθε ἐλπίζοντες ἀδιστάκτως σωτήρια.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΝ.)

Ἐντιμότατε Κύριε Κωνσταντῖνε Γεροστάθη!

Ἐλάβομεν γράμμα σου ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1819 καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενα· ὅθεν ἀποκρινόμενοι δὲν λείπομεν καὶ ἡμεῖς νὰ προσφέρωμεν τῇ ἐντιμότητί σου εὐχαριστήρια καὶ τοὺς προσήκοντας ἐπαίνους ἕνεκα τῶν καλῶν σου φρονημάτων καὶ τῆς πρὸς τὸ γένος σου εἰλικρινοῦς οἰκειώσεως, τὰ ὁποῖα καταδεξάμενος ὡς ἀῤῥαβῶνα τῶν μελλόντων στεφάνων, φρόντισον, παρακαλοῦμεν, καθὸ μέλος τῶν αὐτόθι ἐν Κερκύρᾳ Ἐφόρων κατὰ τὸ ἀποστελλόμενον παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἀδελφοὺς γράμμα, νὰ παρακινήσῃς ἅπαντας καὶ λοιποὺς, ὅσους οἶδας εὐκατοράτους, εἰς τὸ νὰ συνεισφέρωσι, καταβάλλων καὶ ἡ ἐντιμότης σου τὸ ἐπι-

βάλλον μέρος καὶ ὑπὲρ δύναμιν, ἐπειδὴ τώρα ἡ πατρὶς ἔχει χρείαν βοηθείας· μετὰ ταῦτα ὅμως ἐλπίζομεν, καὶ ἐλπίζομεν χωρὶς δισταγμοῦ, θέλει ἀντευεργετεῖ τοὺς εὐεργέτας καὶ μὲ στεφάνους, δόξαν καὶ ἀθανασίαν. Εἰς ὅσα γράφομεν πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν κόμητα Β· Καποδίστριαν, θέλετε συνεργήσει, ἐμβάζοντές τὰς συνεισφορὰς πρὸς τοὺς ἐν Πάτρᾳ κυρίους ἐκλαμπρότατον Γενικὸν Κόνσολον Ἰωάννην Βλασσόπουλον καὶ Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον, ὡς μέλος ἡ ἐκλαμπρότης του τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἐφόρων, ἵνα κατατεθῶσιν εἰς τὴν ἐκεῖ διορισθεῖσαν κάσσαν. Ὡσαύτως καὶ τὰ γράμματα ἐκεῖθεν δι' αὐτῶν νὰ στέλλωνται πρὸς ἡμᾶς δι' ἀσφάλειαν. Δηλοποιοῦμεν ἔτι, ὅτι εἰς τακτικωτέραν ἐξακολούθησιν τῶν πραγμάτων διωρίσαμεν Γενικὸν Ἔφορον παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας πρέπει πάντα τὰ μέλη νὰ πείθωνται εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας. Ἔρρωσο φιλοτιμούμενος καὶ ἀγωνιζόμενος.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΝ.)

Ἀγαπητὲ ἡμῖν καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ Κόμητα Βιάρε Καποδίστρια!

Ἀσπαζόμεθά σε ἐν Κυρίῳ τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τοῦ παρόντος δηλοποιοῦμέν σοι, ὅτι ἀπὸ 5 δεκεμβρίου 1819 ἀγαπητὸν ἡμῖν γράμμα σου ἐλάβομεν καὶ ἐχάρημεν διὰ τὴν φίλην ὑγείαν σου, μάλιστα διὰ τὰ φιλογενῆ σου φρονήματα, δι' ὧν προσπαθεῖς ὅλαι δυνάμεσι ν' ἀνακαλέσῃς τὰ φῶτα τῆς παιδείας εἰς τὴν πατρίδα, καὶ τὴν προτέραν της δόξαν καὶ λαμπρότητα. Ζῆθι ἔνδοξος καὶ εὐδαιμόνει μέχρι γήρους βαθυτάτου καὶ λιπαροῦ, τριπόθητε ὄντως ἀδελφέ! Ἡ Ἑλλὰς οὔτε ἦτον, οὔτε θέλει εἶναι ἀχάριστος· θέλει καταγράψει τὰ ἱερὰ ὀνόματα τῆς σεβαστῆς οἰκογενείας σας εἰς τοὺς ἱεροὺς πίνακας τῆς ἀοιδιότητος. Ἡμεῖς δὲ στέλλομεν τὸ παρόν μας εὐχαριστήριον ἅμα καὶ ἐξαγγελτικόν, καὶ εἰδοποιοῦμέν σοι, ὅτι τὰ πράγματα μὲ τὸ νὰ ἐπλησίασαν εἰς τὸ ποθούμενον τέλος διὰ τοῦ τρέχοντος δεξιωτάτου καιροῦ, διὰ τοῦτο ἐνεκρίθη νὰ διορισθῶσι κατὰ τόπους Ἔφοροι τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας· καὶ δὴ κατεστήσαμεν καὶ ἐν Κερκύρᾳ, ἐξ ὧν ὑπάρχεις εἷς καὶ ἡ Ἀγάπη σου, καθὼς ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Κερκυραίους γράμματος θέλεις πληροφορηθῆ πλατύτερον καὶ περιστατικώτερον. Κύριε, μὴ λείψῃς ἐν τοιαύτῃ δεξιᾷ φορᾷ τοῦ καιροῦ νὰ φανῇς ὠφελιμώτερος καὶ εὐεργετικώτερος, καταβάλλων καὶ ὑπὲρ δύναμιν διὰ τὴν τωρινὴν τῆς πα-

τρίδος ἀνάγκην, παρακινῶν, ὅσους οἴδας φιλογενεῖς, νὰ συνεισφέρωσί καὶ αὐτοί, ὁ μὲν πολὺ, ὁ δὲ ὀλίγον, ἵνα διὰ τοῦ χρηματικοῦ μοχλοῦ κινήσωμεν τὴν μεγάλην καὶ φρικτὴν μηχανὴν τοῦ μεγάλου ἔργου μας. Ταύτας τὰς συνεισφορὰς ἐμβάσατε πρὸς τοὺς ἐν Πάτραις... Ἐπὶ τούτοις λάβετε τὴν φροντίδα, τοὺς ἐκεῖ Σουλιώτας, μὲ οἵους τρόπους οἴδατε, διὰ νὰ μὴ γένῃ τὸ πρᾶγμα προφανὲς, νὰ μετοικίσετε εἰς Σπάρτην ὀλίγους κατ' ὀλίγους, ἀλλὰ χωρὶς ἀναβολῆς. Ἂν δὲ ὑστερῶνται ἐξόδων, θέλετε τοὺς μετρήσει ὡς πέντε χιλιάδων γρόσια. Ταῦτα πάντα ἐλπίζομεν διὰ τῆς ἐπιμελείας σας νὰ διορθωθοῦν μὲ τέλος αἴσιον, καὶ ὅτι θέλομεν λάβει ἀποκρίσεις σας διὰ τῶν εἰρημένων Ἐφόρων τῆς Πελοποννήσου. Ἔρρωσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΛΕΥΚΑΔΙ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΝ.)

Εὐγενέστατε κύριε Μιχαὴλ Σικελιανέ!

Ἐλάβομεν ἀπὸ 1 φεβρουαρίου 1819 γράμμα τῆς φιλίας σου, καὶ ὑπερεχάρημεν διὰ τῆς ψυχῆς σου τὸ φιλόκαλον καὶ φιλογενές· ὅθεν ἀποκρινόμενοι εἰς τὰ γραφόμενά σου, ἀντιπέμπομέν σοι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν σου καὶ τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν, καταστήσαντές σε μέλος τῆς αὐτόθι ἐν Κερκύρᾳ Ἐφορείας τῶν πραγμάτων, καθὼς θέλεις πληροφορηθῆ ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Κερκυραίους γράμματος. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ὄχι μόνον εὐχάριστος θέλεις δεχθῆ τὴν ἐφορείαν ταύτην, ὡς ἀποβλέπουσαν εἰς τὰ κοινὰ συμφέροντα, ἀλλ' ἔτι θέλεις ἐπιμεληθῆ ἐν τοιαύτῃ ἀγαθῇ φορᾷ νὰ φανῇς, ὅσον τὸ δυνατὸν, ὠφέλιμος, ὀρέγων πλουσιοπάροχον βοηθείας χεῖρα καὶ παρακινῶν εἰς αὐτὸ τοῦτο καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς· ἐπειδὴ, ὁποιος τώρα δὲν βοηθήσῃ, πότε ἄλλοτε θέλει χρειασθῆ ἡ βοήθειά του; Περὶ τούτου μὴ ἐκτεινόμενοι, ὡς τοῦ κοινοῦ γράμματος διαλαμβάνοντος περιστατικώτερον, εὐδοποιοῦμεν καὶ τὴν Εὐγενείαν σου, ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας ἀπεδείξαμεν Γενικὸν Ἔφορον τὸν σεβαστὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας ὀφείλουν πάντα τὰ μέλη νὰ ὑποταχθοῦν, ὡς ἀνδρὸς ἀξιωτάτου καὶ πεῖραν ἔχοντος εἰς τὰ οὐσιωδέστερα τῆς πατρίδος συμφέροντα· ἐπειδὴ, ἂν λείψῃ διόλου ἀπὸ τὰς πόλεις ἡ ὑπακοὴ, διαλύονται καὶ ἀφανίζονται. Λοιπὸν, ὅταν ἀκούσητε τὴν σάλπιγγα τῆς φωνῆς ἡμῶν, ἅπαντες συνακολουθήσατε. Τὰς ἰδίας καὶ μερικὰς συνεισφορὰς τῶν ἀδελφῶν θέλετε ἐμβάσει εἰς τοὺς ἐν Παλαιᾷ Πάτρᾳ... Ἔρρωσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΧΙΩ ΜΥΛΩΝΑΝ.)

Ἐκλαμπρότατε Κύριε Νικόλαε Μυλωνᾶ!

Ἀπὸ ὀκτωβρίου 1 1818 γεγραμμένην ἐλάβομεν ἐπιστολὴν παρὰ τῆς φίλης ἡμῖν Ἐκλαμπρότητος, καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενα, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ δὲν ἐλείψαμεν νὰ τὴν ἐπαινέσωμεν ἕνεκα τοῦ ζήλου καὶ προθυμίας της πρὸς τὰ κοινωφελῆ. Ἤδη δὲ ἀποκρινόμενοι, μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ ἐκφράσωμεν, ὅπως διετέθημεν ψυχικῶς ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, μεταβαίνομεν εἰς σπουδαῖα καὶ εἰδοποιοῦμεν τῇ φιλίᾳ της, ὅτι, μὲ τὸ νὰ προσήγγισεν ἡ ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἐλπιζομένη ἐποχή, καθ' ἣν θέλει ἀναλάμψει ὁ λαμπρότατος ἥλιος, ὁ φωτίζων ποτὲ τὸν ὁρίζοντα τῆς πατρίδος ἡμῶν, κατὰ χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον κοινῶς καὶ ἰδίᾳ ἐξαγγέλλομεν πᾶσιν ὄχι μόνον τὴν ἀγαθὴν καὶ σωτηριώδη ἀγγελίαν, ἀλλὰ καὶ ὅσα πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν, ἐὰν πραγματικῶς ζητῶμεν σωτηρίαν. Λοιπόν, κατὰ τὸ κοινὸν ἡμῶν προτρεπτικὸν πρὸς τοὺς Χίους γράμμα, τοῦ ὁποίου τὸν σκοπὸν θέλει στοχασθῇ ἡ Ἐκλαμπρότης της, συσκεφθέντες μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων κυρίων Γεωργίου Κάτζαρη καὶ Παντιᾶ Ῥοδοκανάκη, καθὼς πρὸς τὴν ἐντιμότητά των γράφομεν, παῤῥησιάσατε τὸ γράμμα ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ λοιποὺς, ὅσους εὐκαταστάτους οἴδατε, συνδέσαντες μὲ τὸ ἱερὸν σύνδεσμον, καὶ ἀναγνώσατε αὐτὸ πρὸς αὐτοὺς, παρακινοῦντες νὰ ἐκτελέσωσι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ὀφειλόμενον παρ' ἑκάστου χρέος, καὶ νὰ καταβάλωσιν ὑπὲρ δύναμιν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ τῆς πατρίδος, γινώσκοντες, ὅτι, ἂν ὁ καιρὸς παρέλθῃ, μένομεν εἰς τὸ ὄνειδος, τὴν κατάκρισιν καὶ τέλος εἰς τὴν ἀθλιότητά μας. Ἤρτηται λοιπὸν ἀπὸ ἡμᾶς ἡ σωτηρία, ἐὰν δὲν λυπηθῶμεν μέταλλα, μήτε τιμῶμεν αὐτὰ ὑπὲρ τὴν πατρίδα, ὑπὲρ τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὴν τὴν ἱερὰν ἡμῶν Θρησκείαν, τὰ ὁποῖα μέταλλα διὰ τοιαύτας χρείας ἀποταμιεύονται εἰς ἀπώθησιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Πρὸς δὲ ἔχομεν πεποίθησιν εἰς τὴν φιλογένειαν καὶ γενναιότητα τῆς ψυχῆς της, ὅτι καὶ ἡ φιλία της, γινομένη εἰς τοὺς λοιποὺς παράδειγμα ἐλευθεριότητος, θέλει φιλοτιμηθῆ νὰ καταβάλῃ πρότερον τὴν συνεισφοράν της, καθὼς καὶ εἰς τὸ γράμμα της πρὸς ἡμᾶς ἔταξεν, οὖσα βεβαία, ὅτι ἡ πατρὶς εἶναι εὐγνώμων καὶ ἀποδίδει ἀνθ' ἑνὸς χίλια, καὶ πρὸς τούτοις δόξαν καὶ ἀθανασίαν, τὸ ὁποῖον ἡ ἄκαιρος φιλοχρηματία, ἢ ὁ πλοῦτος, νὰ κατορθώσῃ ποτὲ δὲν δύναται, ἀλλὰ μάλιστα τὰ ἐναντία. Ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδος Ὑψηλάντης ἐψηφίσθη παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἔφορος παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ· διὸ εἰς τὸ ἑξῆς πρὸς τὴν Ἐκλαμπρότητά του ὀφείλουσι πάντα τὰ μέλη νὰ ἀναφέρωνται κατ' εὐθεῖαν, πειθόμενοι εἰς τὰς ὁδηγίας του, ὁπότε φωνήσῃ ἡ σάλπιγξ τῆς φωνῆς ἡμῶν. Διορισθέντων δὲ κατὰ τόπους μερικῶν Ἐφόρων, ὡς τὸ κοινὸν

ἡμῶν διαλαμβάνει γράμμα, εἰς τοὺς ἐν Σμύρνῃ θέλετε ἐμβάσει τὰς χρηματικὰς συνεισφορὰς τῶν Χίων, διὰ νὰ σταλθῶσιν ἐκεῖθεν εἰς τὴν διορισθεῖσαν κάσσαν. Ἐρρῶσο τῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν ὁ φίλτατος.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΧΙΩ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΝ.)

Κύριε Παντιᾶ Ῥοδοκανάκη!

Ἀπὸ Ἰουνίου 17 1818 γεγραμμένον ἐλάβομεν γράμμα τῆς φιλογενείας σου, ἐν ᾧ ἔγνωμεν, ὅσον ὠφέλησαν αἱ Μοῦσαι τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Χίους καὶ τοὺς ὡδήγησαν εἰς τὰ σκοπιμώτερά των συμφέροντα. Λοιπὸν ἀποκρινόμενοι δὲν λείπομεν νὰ δηλοποιήσωμεν τῇ ἀγάπῃ σου τὰ ὑπὲρ σοῦ αἰσθήματά μας, ἀντεπιστέλλοντες ἐπαίνους καὶ εὐχαριστήρια καὶ τὰς τῶν ὁμογενῶν μας εὐλογίας, τὰς ὁποίας δέχθητι εἰς ἀρραβῶνα τῶν μετ' ὀλίγον ἐσομένων στεφάνων. Δι' εὐκολωτέραν καὶ ταχυτέραν κίνησιν τῶν ὑποθέσεων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας ἐνεκρίθη κοινῇ γνώμῃ τὸ νὰ κατασταθῶσιν Ἔφοροι κατὰ τόπους, οἱ ὁποῖοι καὶ διωρίσθησαν, καθὼς θέλεις πληροφορηθῆ ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Χίους γράμματος, τοὺς ὁποίους ἐξηρτήσαμεν ἀπὸ τοὺς ἐν Σμύρνῃ Ἐφόρους, διὰ νὰ εἰσακούωνται μὲ αὐτοὺς, νὰ στέλλουν τὰς συνεισφορὰς καὶ γράμματά των πρὸς ἡμᾶς, διὰ νὰ τὰ λαμβάνωμεν ἀσφαλέστατα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ παρὼν καιρὸς μᾶς παρέστησε θαυμασίους τρόπους εἰς ζήτησιν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν δικαιωμάτων μας, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ ἀνωφελῶς, μήτε νὰ μείνωμεν εἰς τὸ ὄνειδος καὶ τὴν κατάκρισιν τοῦ φωτισμένου κόσμου, χρεωστοῦμεν ἅπαντες νὰ γενναιοφρονήσωμεν καὶ νὰ παραβλέψωμεν πάντα ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν σωτηρίαν καὶ δόξαν. Τὰ χρήματα εἶναι τὸ μόνον μέσον, τὸ ὁποῖον, μετὰ Θεὸν, δύναται νὰ κινήσῃ ὅλην τὴν μηχανὴν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ ἡμῶν. ἐπειδὴ χωρὶς τῶν χρημάτων, ἂν ὁ παράδεισος δὲν ἀνοίγῃ, ἡμεῖς πῶς ἠμποροῦμεν νὰ προχωρήσωμεν καὶ νὰ ἐμψυχώσωμεν τοὺς ἐργαζομένους τὸ ἀγαθόν; Λοιπὸν, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, παρακαλοῦμεν ὡς ἐκ στόματος τῆς πατρίδος, ὅς λάβῃς τὸ παρόν μας, ν' ἀνταμωθῇς μετὰ τῶν αὐτόθι προκρίτων ἀδελφῶν, τοῦ τε ἐκλαμπροτάτου κυρίου Ν. Μυλωνᾶ καὶ κυρίου Γ. Κάτσαρη, καὶ συσκεφθέντες καλῶς γενῆτε παράδειγμα γενναιότητος εἰς τοὺς λοιποὺς, καταβάλλοντες ἕκαστος ἀπὸ μίαν ἀδροτάτην βοήθειαν, καθὼς καὶ διὰ τῶν γραμμάτων σας ὑπόσχεσθε· ἐπειδὴ ἡ πατρὶς τώρα ζητεῖ νεῦρα, διὰ νὰ ὀρθωθῇ, ὑποσχομένη πολλὰ ἀνθ' ἑνὸς καὶ τέλος τὴν θείαν καὶ οὐράνιον δόξαν εἰς τοὺς γνησίους υἱούς της· εἰς δὲ

τοὺς νόθους, ὅσοι προκρίνουσι τὸ χρυσίον μᾶλλον παρὰ τῆς πατρίδος τὴν ἀνέγερσιν, τὰ ἐναντία, τὸ ὁποῖον ἀπευχόμεθα τοῖς εὐσεβέσι καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι. Μὴν λείψετε νὰ παρακινήσετε καὶ τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, πείθοντες ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἵνα φανῆτε ὠφελιμώτεροι, φροντίζοντες μετὰ τὴν συνάθροισιν νὰ ἐμβάσετε τὰ χρήματα εἰς Σμύρνην πρὸς τοὺς ἐκεῖ Ἐφόρους, διὰ νὰ σταλθῶσιν ἐκεῖθεν ὅσον τάχος εἰς τὴν διορισθεῖσαν κάσσαν. Πρὸς τούτοις ἰδεάζομεν καὶ τὴν ἀδελφικήν σου Ἐντιμότητα, ὅτι ἐψηφίσθη κοινῇ γνώμῃ παρ' ἡμῶν καὶ τῆς Βουλῆς Γενικὸς Ἔφορος ὅλων τῶν πραγμάτων ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας ὀφείλετε νὰ ὑποταχθῆτε, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά του ν' ἀναφέρεσθε καθ' εὐθεῖαν διὰ γραμμάτων, στέλλοντες αὐτὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔγγραφον ἔχετε. Ὅταν δὲ ἀκούσητε τῆς σάλπιγγος, ἀκολουθῆτε εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἔρρωσο.

(Τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως πρὸς τὸν ἐν Χίῳ Γεώργιον Κάτσαρην τὰ αὐτά.)

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΣΑΜΩ ΣΒΟΡΩΝΟΝ.)

Εὐγενέστατε κύριε Γεράσιμε Σβορῶνε.

Ἐλάβομεν τὸ γράμμα τῆς φιλίας σου ἀπὸ 1 αὐγούστου 1819 γεγραμμένον καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀποκρινόμενοι δὲν λείπομεν πρὸ πάντων ν' ἀντεπιστείλωμεν τῇ Εὐγενείᾳ σου διὰ τὴν γενναιότητα τῶν φρονημάτων σου καὶ προθυμίαν ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν τοὺς κατ' ἀξίαν ἐπαίνους ἡμῶν καὶ τὰς εὐλογίας τῶν ὁμογενῶν σου, τὰ ὁποῖα δέχθητε μετ' εὐχαριστίας εἰς ἀρραβῶνα τῶν ἐσομένων στεφάνων. Εἰδοποιοῦμεν δὲ καὶ τῇ Εὐγενείᾳ σου, ὅτι τὰ πράγματα προχωρήσαντα καλῶς, ἐπέτυχον ἤδη καὶ δεξιωτάτου καιροῦ, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ποθούμενον καὶ ἀπὸ χρόνων πολλῶν ἐλπιζόμενον αἴσιον τέλος. Εἶναι εὐδοκία Θεοῦ, διὰ νὰ πληρωθῶσιν αἱ προρρήσεις καὶ ἀποκαλύψεις τῶν Ἁγίων. Ὅθεν ἐνεκρίθη καὶ παρ' ἡμῶν τὸ ν' ἀποκατασταθῶσιν Ἔφοροι κατὰ τόπους εἰς εὐκολίαν καὶ ταχυτέραν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποθέσεών μας, οἱ ὁποῖοι διορισθέντες ἤδη ἐνεργοῦν εὐτάκτως καὶ φρονίμως, καθὼς ἀπαιτεῖ τοῦ πράγματος ἡ μεγαλειότης. Ἡ αὐτόθι ἐν Σάμῳ Ἀδελφότης διωρίσθη ν' ἀναφέρεται πρὸς τοὺς ἐν Σμύρνῃ Ἐφόρους κυρίους ἐντιμότατον Γεώργιον Πασχάλη, ἐξοχώτατον Μιχαὴλ Ναύτην, λογιώτατον Μηκὲ καὶ ἐκλαμπρότατον Σπυρίδωνα Δεστούνη, πρὸς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ φέρῃ σέβας καὶ εὐπείθειαν, ἐπειδὴ χωρὶς ὑπακοῆς πόλεις καὶ

βασίλεια ἐρημοῦνται καὶ εἰς οὐδὲν καθίστανται. Λοιπὸν πρέπει καὶ συμφέρει νὰ πείθεσθε καὶ ν' ἀκολουθήσετε, ὅταν ἀκούσητε τῆς σάλπιγγος ἡμῶν, πειθόμενοι εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου σεβαστοῦ ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θέλετε μάθει ἐν καιρῷ προσήκοντι. Ἤδη δὲ ἐπειδὴ χωρὶς χρηματικὰ νεῦρα εἶναι ἀδύνατον νὰ κινήσωμεν τὰς μηχανὰς τῶν ἱερῶν μας σκοπῶν, διὰ τὸ ὁποῖον πάντες φιλοτιμοῦνται καὶ γενναιότατα συνεισφέρουν οἱ πολλοὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος, διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς οἱ Σάμιοι πρέπει ν' ἀποδείξητε πραγματικῶς τὴν φιλογένειαν καὶ προθυμίαν σας, καὶ πρῶτος ἡ ἀγάπη σου, γινόμενος παράδειγμα γενναιότητος, κατάβαλε μίαν ἀδρὰν βοήθειαν. Συσκεφθεὶς δὲ καὶ μετὰ τῶν προϋχόντων λοιπῶν Σαμίων, παρακίνησον ἅπαντας νὰ μὴν λυπηθοῦν τὸ ἀργύριον ἐν τοιούτῳ καιρῷ καὶ ἀνάγκῃ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ νὰ συνεισφέρουν ἀδρότατα, ἔχοντες ἐλπίδα, ὅτι ἐπαναλήψονται τὸ δάνειον πολλαπλασίως μετὰ δόξης αἰωνίου. Ἡμεῖς ἀπὸ τοὺς Σαμίους ἐλπίζομεν ὄχι μόνον χρηματικὴν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πράγματα μεγαλήτερα, ἐπειδὴ ἀνέκαθεν οἱ πρόγονοί σας ἐστάθησαν ἀνδρειότατοι, καὶ σεῖς οἱ ἀπογονοί των κατὰ κληρονομίαν, ὡς πληροφορούμεθα, εἶσθε ἓν σῶμα καὶ μία ψυχὴ πάντες, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τί ἄλλο ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀγιώτερον καὶ ἀξιεπαινετώτερον; Λοιπὸν φιλοτιμηθῆτε εἰς τὴν αἴτησιν τῆς πατρίδος νὰ ἐλευθεριάσετε, γινόμενοι ἕταιροι εἰς τὸ στάδιον τῆς δόξης, τὸ ὁποῖον σᾶς προσκαλεῖ ν' ἀγωνισθῆτε. Ἔρρωσο καὶ εὐτύχει, τριπόθητε ἀδελφέ.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΥΔΩΝΙΑΙΣ Χ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ.)

Ἐντιμότατε Χατσῆ Ἀθανάσιε Χατσῆ Γεωργίου!

Ἐλάβομεν γράμμα τῆς ἐντιμότητός σου ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1819 γεγραμμένον, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ σ' ἐπαινέσαμεν διὰ τὰ φιλογενῆ σου φρονήματα καὶ προθυμίαν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν. Βέβαια, ἀγαπητὲ, τοιοῦτοι εἶναι οἱ καρποὶ τῶν Μουσῶν, τὰς ὁποίας σχεδὸν πρῶτοι ἀνεκαλέσατε εἰς τὸ πατρῷον ἔδαφος καὶ ἀπολαμβάνετε αὐτὴν τὴν τιμὴν, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀφ' ὑμῶν. Ἡμεῖς μὲν οὖν κοινῶς μὲν πάντας τοὺς Κυδωνιεῖς, ἰδίως δὲ τὴν φιλοκαλίαν σου τιμῶμεν μὲ τὰ εὐχάριστά μας ταῦτα αἰσθήματα, εἰς δὲ τὴν ἐπερχομένην γενεὰν τ' ὄνομά σας θέλει μείνῃ μακαριστὸν καὶ αἰώνιον. Πόσον ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι δεξιὸς εἰς τὸ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν κίνησιν τῶν μελετωμένων πραγμάτων, ἀσύμφορον νὰ ἐκτεινώμεθα εἰς ἐπιστολήν. Διὸ εἰδοποιοῦμεν τῇ ἐντιμότητί σου, ὅτι εἰς Σμύρνην, καθὼς καὶ εἰς ἄλλους τόπους, διωρίσαμεν Ἐφόρους

τῆς Φιλικῆς Ἑτερίας,... πρὸς τοὺς ὁποίους ἀναφερόμενος θέλεις πληροφορηθῆ περιστατικώτερον τὰ τῆς πραγματείας μας καὶ τὸν Γενικὸν Ἔφορον ἁπάντων, τοῦ ὁποίου τὸ σεβαστὸν ὄνομα ὅταν ἐν καιρῷ πιστοποιηθῆς, ἐνθυμοῦ νὰ καταπείσῃς καὶ τοὺς αὐτόθι ἀδελφοὺς ν' ἀκολουθήσουν τὰς ὁδηγίας του, φωνησάσης τῆς σάλπιγγός μας, ἐπειδὴ ἄνευ ὑπακοῆς οὐδὲν κατορθοῦται, οὔτε κοινὸν, οὔτε ἴδιον. Πρὸς τούτοις, ἅμα ἔλθῃ εἰς χεῖράς σου τὸ παρόν μας, ἀμέσως νὰ παρακινήσῃς ὅλην τὴν φιλογενῆ ἀδελφότητα νὰ καταβάλῃ τὰ ὑποσχεθέντα χρήματα εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος, δίδουσα τὸ παράδειγμα τῆς γενναιότητος ἡ ἐντιμότης σας πρὸς τοὺς ἀκαίρως φιλοχρηματοῦντας... Βλέποντες τὴν πατρίδα τοσούτους αἰῶνας ἀλυσσοδεμένην, τὰ τέκνα της εἰς ἐπονείδιστον ζυγὸν, τὰ ἱερὰ καὶ θεῖα τεμένη μεμιασμένα ἀπὸ τὰ βδελύγματα τῆς ἐρημώσεως, βλέποντες καὶ πάσχοντες τὰ πάνδεινα, δὲν πρέπει νὰ δώσωμεν ὑπὲρ πατρίδος καὶ πλούτη καὶ τέκνα καὶ τὸν ἑαυτόν μας; Λοιπὸν, φίλοι καὶ ἀδελφοὶ, μὴ ἀδιαφορήσητε, μὴ διὰ τὸν Θεόν! Ὁ καιρὸς ἔφθασε· ὅσον δύνασθε, ταχύνατε τὴν βοήθειάν σας· καὶ ἡ πατρὶς, ἥτις ἀφεύκτως βοηθουμένη ἀπὸ Θεοῦ καὶ τῶν εὐεργετῶν μας θέλει εὐδοκιμήσει, ἡ πατρὶς, λέγω, εἶναι ἕτοιμος ἐκ τῶν κόλπων της ν' ἀποδώσῃ πολλὰ ἀνθ' ἑνός. Ἡ ἐντιμότης της, φίλε Χατσῆ Ἀθανάσιε, φρόντισον, τὰς συνεισφορὰς ταύτας τῶν ἀδελφῶν νὰ ἐμβάσῃς ὅσον τάχος πρὸς τοὺς ῥηθέντας Ἐφόρους ἐν Σμύρνῃ, ἵνα στείλωσιν αὐτὰς, ὅπου ἐδιωρίσθησαν· προσέχων πρὸς τούτοις, ἵνα πάντες διάγωσιν ἡσύχως καὶ ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, ἑτοιμαζόμενοι εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου. Ἔρρωσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.)

Μακαριώτατε Πατριάρχα ἅγιε Ἀλεξανδρείας Κ. Θεόφιλε!

Εἶης ὑγιαίνων κατ' ἄμφω καὶ προχωρῶν ὅλαις πήχεσιν ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ τέλεια! Ἐλάβομεν ἄσμενοι τῆς Θεσπεσίας σου Μακαριότητος ἐπιστολὴν ἀπὸ ἑ μαρτίου ᾳωκ' ἔτος γεγραμμένην καὶ ἐχάρημεν, ὅσον οὐδέποτε, ἐπειδὴ ἔγνωμεν πραγματικῶς καὶ ἐπληροφορήθημεν ἀναμφιβόλως, ὅτι ζῶσιν ἔτι χάριν τῆς Ἑλλάδος Βασίλειοι καὶ Χρυσόστομοι, διακρατοῦντες τοὺς πνευματικούς της σίακας καὶ κυβερνῶντες εὐεπηβολώτατα εἰς ὅρμον σωτήριον. Ζῆθι οὖν, θεσπέσιε ἄνερ, τοιοῦτος ὢν καὶ φρονῶν, ὅσα ἡ Θεία βουλὴ προώρισεν ἀπὸ χρόνων αἰωνίων δι' ἀποκαλύψεων καὶ προῤῥήσεων. Ταῦτα δεῖ πρῶτον γενέσθαι, καὶ οὔπω τὸ τέ-

λος, ὅτε καὶ οἱ συνεργάται τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, οἱ ἀγαπῶντες τὸν πλησίον, οἱ μὴ ζητοῦντες μόνον τὰ ἑαυτῶν, κληρονομήσουσιν, ὡς υἱοὶ θεοῦ καὶ θεοί, τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ, καθὼς καὶ ἐνταῦθα παρὰ τῶν ὁμογενῶν εὐχάριστα αἰσθήματα καὶ τὰς εὐλογίας ἡμῶν. Ἐπειδὴ ἡ παροῦσα δεξιωτάτη φορὰ τοῦ καιροῦ, ἡ ποθουμένη πρὸ πολλῶν χρόνων καὶ ἀνυπομόνως ὑπὸ παντὸς τοῦ ἔθνους ἐλπιζομένη, μᾶς παρέστησε προσφυεστάτους τρόπους διὰ ζήτησιν τῶν δικαιωμάτων, δὲν λείπομεν ἀποκρινόμενοι πρὸς τὴν ἀξιοσέβαστόν σου Μακαριότητα, ὅτι, εἰς τακτικωτέραν καὶ ἐπωφελεστέραν τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων διοίκησιν, ἐνεκρίθη παρ' ἡμῶν ἀναγκαιότατον τὸ νὰ διορισθῶσιν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος Ἐφορεῖαι, αἵτινες προσέχουσαι ἀκριβῶς καὶ περιπατοῦσαι μὲ φρονήσεως λύχνον, ὄχι μόνον νὰ διεξάγωσι καὶ νὰ κυβερνῶσι τὰ μέλη πρὸς παῦσιν πολλῶν ἀτοπημάτων, ἀλλὰ καὶ, χρείας τυχούσης, νὰ φωταγωγήσωσι πάντα τὸν πλησίον πρὸς ἐπίγνωσιν Θεοῦ. Ὅθεν καὶ διωρίσθησαν καὶ διενεργοῦσιν ἤδη κατὰ τὴν κοινὴν ὀρθοτέραν γνώμην καὶ εὐχὴν ἡμῶν. Ἐπὶ πάντων δὲ τῶν Ἐφόρων γενικώτατον καὶ καθολικώτατον ἐψηφίσαμεν κατ' ἐκλογὴν τὸν σεβαστὸν ἡμῖν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ὡς ἐμπειρότατον καὶ ἀξιώτατον, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὁδηγίας προτρέπομεν ἀδελφικῶς καὶ τὴν σὴν ἀξιοπρεπῆ καὶ θείαν Μακαριότητα, καθὼς καὶ τὴν λοιπὴν ἀδελφότητα, νὰ παρέχῃ τὸ προσῆκον σέβας καὶ εὐπείθειαν, διευθυνόμενος ἐν δέοντι διὰ γραμμάτων πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητα. Τοῦτο δὲ τὸ περὶ τῆς Ἐφορείας τῆς Ἐκλαμπροτητός του ἔστω ἀπόῤῥητον τοῖς λοιποῖς, ὡς ἀσύμφορον. Ἡνίκα δὲ ἡ σάλπιγξ τῆς φωνῆς ἡμῶν ἐνηχήσῃ, τότε δηλοποιεῖς καὶ αὐτοῖς, ὑποδεικνύων τὸ παρὸν ἡμέτερον καὶ καταπείθων εἰς ὑπακοὴν τῶν ὁδηγιῶν, χρώμενος ταῖς πατρικαῖς εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Δὲν λανθάνει τὸ βαθὺ τῆς φρονήσεώς σου, φίλε Θεοῦ καὶ ὁδηγὲ ἀνθρώπων πανσέβαστε, ὅτι οὐδὲν κατορθοῦται ἄνευ χρηματικῆς ἰσχύος μετὰ Θεόν. Ὅθεν εἰς τοῦτο τὸ χρεωστικὸν στάδιον, ὡς ἠνεῳγμένον ὑπὲρ δόξης τῆς πατρίδος, ὑπὲρ ἀναλάμψεως τῆς Ὀρθοδοξίας, ἀνάγκη πᾶσα νὰ συνδράμῃς, καθὼς οἱ ἀπανταχοῦ ὁμογενεῖς, καὶ νὰ δείξῃς παράδειγμα γενναιότητος τοῖς κατοικοῦσιν ἐν Πάτμῳ καὶ Αἰγύπτῳ ἀδελφοῖς, ἵνα βοηθήσωσιν ἅπαντες καὶ ὑπὲρ δύναμιν.... Ἡ σεβαστὴ Μακαριότης σου, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ, παρακαλοῦμεν εἰς χάριν καὶ βοήθειαν ὄχι τῶν ἀσεβῶν, ἀλλὰ τῶν εὐσεβῶν καὶ τῆς ταλαίνης πατρίδος, καταβάλετε, ὁ μὲν πολὺ, ὁ δὲ ὀλίγον, μεμνημένοι τῆς χήρας ἐκείνης, ἥτις κατέβαλε τὸ πᾶν καὶ μακαρίζεται μέχρι τῆς σήμερον. Ἀλλ' ὅσον τάχος καὶ χωρὶς ἀναβολῆς, καθότι ὑπερθέσεως καιρὸν δὲν ἔχομεν, μήτε μᾶς συμφέρει ν' ἀργοπορῶμεν.... Ἔμβασον τὰ χρήματα πρὸς τοὺς ἐν Σμύρνῃ Ἐφόρους.... καὶ ἐῤῥωσο μετ' εὐδαι-

μονίας τὸ κλέος τῶν Πατριαρχῶν, ἡ δόξα τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ στήριγμα.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΝΑΥΤΗΝ.)

Ἐξοχώτατε κύριε Μιχαὴλ Ναύτη !

Ἐλάβομεν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης σου γράμμα ἀπὸ 1 ἰουνίου 1819, καὶ ἐκροτήσαμεν χεῖρας ἐπαινοῦντες διά τε τὸν ἔνθερμον ζῆλόν σου ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν καὶ διὰ τὴν προθυμίαν σου ὑπὲρ εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος... Τῆς αὐτόθι ἐν Σμύρνῃ Ἐφορείας διωρίσθης μέλος καὶ ἡ Ἐξοχότης σου, καθὼς θέλεις ἰδεῖ ἐν τῷ κοινῷ γράμματι ἡμῶν πρὸς Σμυρναίους, ὁμοῦ καὶ τὴν τωρινὴν τῶν πραγμάτων πρόοδον. ... (περὶ συνεισφορῶν τὰ αὐτά.)Τὰς δὲ χρηματικάς σας συνεισφορὰς ἐμβάσατε πρὸς τοὺς ἐν Παλαιᾷ Πάτρᾳ.... Πρὸς δὲ διωρίσαμεν τοὺς ἐν Χίῳ, Σάμῳ, Πάτμῳ καὶ Κυδωνίαις ἐγκριτωτέρους τῶν μελῶν, νὰ συναθροίσωσι τῶν ἀδελφῶν τὰς συνεισφορὰς καὶ νὰ τὰς ἐμβάσουν εἰς τοὺς ἐν Σμύρνῃ Ἐφόρους. Καὶ ταύτας λοιπὸν ἐμβάσατε πρὸς τοὺς εἰρημένους κυρίους Βλασσόπουλον καὶ Παπαδιαμαντόπουλον. (... περὶ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου.) Οὕτω ποιήσαντες, καθὼς ἡ φρόνησις καὶ τὰ παρόντα πράγματα ἀπαιτοῦν ἀφεύκτως, προσέχετε, ἵνα εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τῆς σάλπιγγός μας ἀκολουθήσετε τὰς ὁδηγίας τῆς Ἐκλαμπρότητός του. Ἔρρωσο.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟΝ.)

Θεοφιλέστατε ἅγιε πρώην Ῥογῶν κύριε Μακάριε !

Ἀποκρινόμεθα εἰς τὸ ἀπὸ 22 φεβρουαρίου 1819 γεγραμμένον τῆς σεβαστῆς Θεοφιλίας σου γράμμα, τὸ ὁποῖον λαβόντες καὶ ἀναγνώσαντες ἐχάρημεν τὰ μέγιστα, θαυμάσαντες τὸν γράψαντα ὡς ἄνδρα γενναῖον καὶ πνέοντα πατριωτισμὸν καὶ ζῆλον ἔνθεον ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας. Ἀποδέχθητι οὖν, θεοφιλέστατε Ἱεράρχα, τὰ εὐχάριστά μας ταῦτα αἰσθήματα εἰς ἀῤῥαβῶνα τῶν μελλόντων. Διὰ νὰ μὴ ἀπεραντολογῶμεν, δὲν ἐκτεινόμεθα, ἀλλὰ δηλοποιοῦμέν σοι, ὅτι ἐκ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν πρὸς Κερκυραίους... γράμματος θέλεις πληροφορηθῆ τὰς κοινῇ γνώμῃ ἀποφάσεις ἡμῶν (... περὶ Ἐφόρων ἐν Κερκύρᾳ· ὡσαύτως ἔπονται τὰ αὐτὰ περὶ χρηματικῆς καταβολῆς, καὶ περὶ Ὑψηλάντου.) Καὶ ταῦτα μὲν τὰ παρ' ἡμῖν. Σὺ δὲ, θεοφιλέστατε καὶ ἀξιοσέβαστε, ζώης εἰς μακρότητα ἡμερῶν, ἐνισχύων καὶ ἐνισχυόμενος εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ἀγαθοῦ.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΩ ΦΑΡΜΑΚΗΝ.)

Κύριε Καπετὰν Ἰωάννη Χ. Φαρμάκη!

Τὴν ἐπιστολήν σου ἐν Μόσχᾳ γεγραμμένην εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν 2 αὐγούστου 1817, διὰ μέσου τοῦ καθηγουμένου κυρίου Νικηφόρου καὶ δι' ἀποστολῆς τοῦ ἀδελφοῦ Ἀναγνώστη Παπαγεωργίου ἐν καιρῷ ἐλάβομεν· ὁμοίους ἐλάβομεν τὰς σταλείσας μας ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν ἐπιστολὰς τῶν ἀδελφῶν διὰ μέσου, τὴν μὲν τοῦ Κυριακοῦ Κουμπάρη, τὰς δὲ τοῦ Χρυσάνθου ἀρχιεπισκόπου Σερρῶν καὶ Ἰγνατίου Ἀρδαμερίου· ὁμοίως καὶ τὰ λοιπὰ τῶν Φίλων παρὰ σοῦ σταλθέντα γράμματα, καθὼς καὶ τὰ προσφερθέντα παρ' αὐτῶν χρυσᾶ νομίσματα 14 ἐσημειώσαμεν. Ἐπαινοῦμεν οὖν τὴν προθυμίαν καὶ πατριωτισμόν σου, καὶ ἐλπίζομεν πρόοδους ἀπὸ τὴν ἀξιότητά σου. Οἱ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν φίλοι μᾶς εἰδοποίησαν, ὅτι σοὶ ἐμέτρησαν γρόσια 10,000 διὰ τὰς χρείας σου, καὶ ἐπαινεσαμεν τὴν προθυμίαν των. Ἀλλ' ἰδοὺ, φίλε, καιρὸς, ἰδοὺ περίστασις δεξιὰ, νὰ ἐκπληρώσῃ ἕκαστος τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ἀπαραίτητον χρέος του, διὰ τὸ ὁποῖον ἀγωνιζόμεθα τοσούτους αἰῶνας καὶ ἡμεῖς, καθὼς καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν, οἵτινες δὲν ἠξιώθησαν νὰ ἰδοῦν τοιαύτην ἐποχὴν καὶ ἀπέθανον περίλυποι. Παρευθὺς λοιπὸν, ὁποῦ λάβῃς τὸ παρόν μας περίκλειστον εἰς τὸ γράμμα τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς, τὸν ὁποῖον διωρίσαμεν Γενικὸν Ἔφορον ἐπὶ πάντων τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, καὶ τὸν ὁποῖον διορίζεσθε ὅλοι νὰ γνωρίζετε καὶ νὰ πείθεσθε εἰς τὰ ὅρδινα τῆς Ἐκλαμπρότητός του περὶ τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ· εὐθὺς δηλαδὴ λαβὼν τὸ γράμμα μας, ἀφ' οὗ πρῶτον συμβουλευθῆτε μετὰ τῶν κοινῶν φίλων κυρίου Γεωργίου Λεβέντη καὶ Καπετὰν Γεωργάκη, τοὺς ὁποίους ἀδελφικῶς ἀσπαζόμεθα, καὶ ἀφ' οὗ διατάξητε τὰ αὐτοῦ καλῶς καὶ πρεπόντως, ἀμέσως κίνησον διὰ τὴν Ἤπειρον, ὅπου θέλεις συνομιλήσει μὲ ὅλους τοὺς ἐκεῖ ὁμογενεῖς Καπετανέους, τοὺς ὁποίους προπαρασκευάζεις εἰς τὸ νὰ γίνουν ἕτοιμοι, ὥστε εἰς τὴν πρώτην τῆς σάλπιγγός μας φωνὴν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς ὁδηγίας τοῦ ῥηθέντος σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. Περὶ τῶν ἀναγκαίων σοι χρημάτων διὰ τὴν ὁδοιπορίαν σου ζήτησον τῷ ῥηθέντι κοινῷ φίλῳ κυρίῳ Γ. Λεβέντῃ γρόσια 3000, ὅστις θέλει σοὶ δώσει ἀμέσως, βλέπων τὸ ἡμέτερον τοῦτο γράμμα. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἂν ἀρνηθῇ ὁ κύριος Λεβέντης τὴν αἴτησίν μας, μᾶλλον δὲ τῆς πατρίδος, τὸ ὁποῖον δὲν ἐλπίζομεν διὰ τόσην ποσότητα νὰ ἐμποδισθῶσι πρὸς καιρὸν τὰ συμφέροντά της, τότε καταβαίνεις εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου οἱ ἡμέτεροι φίλοι ἀρχιμανδρίτης Δικαῖος καὶ κύριος Παναγιώτης Σέκερης θέλουν σοὶ δώσει ὅλα τὰ ἀναγκαῖα, καὶ ἐκεῖθεν περνᾷς εἰς τὸ εἰδοποιηθέν σοι μέρος χωρὶς ἀργοπορίας καὶ ἀναβο-

λῆς. Φίλε, ἠξεύρεις, ὅτι ἡ ἀμέλεια καὶ τὸ παραμικρὸν παΐσμα ἐπιφέρει βλάβας ἐλευθερίους. Λοιπὸν φιλοτιμήθητι, ὅσον δυνατὸν, ἔχων σύμβουλον τὴν φρόνησιν εἰς τὰ πραττόμενά σου τόσον εἰς τὴν ὁδοιπορίαν σου, ὅσον καὶ εἰς τὰς συνομιλίας μετὰ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ὁμογενῶν. Πρόσεχε καλῶς· οὗτος ὁ καιρὸς μέλλει νὰ διαχωρίσῃ τὸν σῖτον ἀπὸ τ' ἄχυρα· ἐκ τούτου ἤρτηται ἡ εὐδαιμονία τῆς πατρίδος, ὁ ἔπαινός μας ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ ἡ ἀθανασία ὁποῦ ζητοῦμεν. Ἐπὶ τούτοις μετὰ τὸν καταβιβασμόν σου εἰς Ἤπειρον, καὶ ἀφοῦ ὁμιλήσῃς μετὰ τῶν κυρίων καὶ βάλῃς εἰς τάξιν τὰ πράγματα, ἀμέσως γράψε πρὸς ἡμᾶς κάμνωντας καταγραφήν, ὅσων χρειάζονται διὰ τὴν ἀναγκαίαν ἑτοιμασίαν, διευθυνόμενος πρὸς τὸν γενικὸν Ἔφορον. Ἔρρωσο.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΜΟΙΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΠΑΝΑΡΕΤΟΝ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ.)

Πανοσιολογιώτατε κύριε Πανάρετε!

Γράμμα τῆς Λογιότητός σου ἀπὸ 19 νοεμβρίου 1819 ἀσμένως ἐλάβομεν, παρὰ τοῦ ὁποίου πιστοποιηθέντες τὸν παρὰ τῆς φήμης διατρέχοντα ἐν σοὶ φλεγόμενον ἔρωτα ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, ἐκροτήσαμεν χεῖρας ἐπευφημήσαντες ἀξίως τὸ ὑποκείμενόν σου, διὰ τὴν ὁποίαν ἐξελέξατο ἀγαθὴν μερίδα, μάλιστα ἐκ πρωΐας ἐργαζομένου εἰς τῆς κοινῆς ἀμπέλου τὴν καλλιέργειαν. Ἀλλὰ μὴ λυποῦ· ἰδοὺ καιρὸς τρυγητοῦ· ἀποθλίψεις γλεῦκος οἴνου ἀνθοσμίου καὶ συνευφρανθήσῃ ἐνταῦθα μὲν μετὰ τῶν ὁμογενῶν σου, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Πλατώνων καὶ Ἀριστοτελῶν καὶ ὅλων τῶν σοφωτέρων τῆς κλεινῆς Ἑλλάδος. Τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ καιροῦ, οἷον εἰπόντες ἔφθημεν, καὶ δεομένου χρηματικῆς δυνάμεως, διὰ νὰ κινηθῇ εὐτυχῶς ἡ μηχανὴ τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἡμῶν, παρακαλεῖται καὶ ἡ φιλογενὴς Ἑλλογιμότης σου, ἵνα μὴ μείνῃ ἀσύντακτος καὶ ἀσυντελὴς, ἐν ᾧ πάντες οἱ ὁμογενεῖς καθ' ἑκάστην καταβάλλουσιν ὄχι μόνον τὸ κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ δύναμιν, καθὼς ἔπειτα θέλει ἀποδειχθῆ γεγραμμένον εἰς τοὺς πίνακας τῆς ἀϊδιότητος. Λοιπὸν, ἀγαπητὲ ἀδελφὲ, χάριν τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς, τῆς εὐεργέτιδος Ἑλλάδος, τῆς ταλαίνης Ἑλλάδος, σύντρεξον, οὕτως εἰπεῖν, καὶ βοήθησον, παρακινῶν καὶ ὅσους ἄλλους οἶδας, καθὸ διδάσκαλος, φιλογενεῖς καὶ φιλοπάτριδας εἰς συνεισφοράν, ἵνα ἡ μὲν πατρὶς ὠφεληθεῖσα ὑπὸ τοῦ δεξιωτάτου καιροῦ τούτου, τοῦ παραστήσαντος ἡμῖν σωτηρίας τρόπους, ἐπαναλάβῃ· ἡ δὲ Λογιότης σου, καθὸ βοηθὸς καὶ ἐργάτης ἐκ πρωΐα τοῦ ἀμπελῶνός μας, ἀπολαύσεις ὄχι μόνον τὸ δυνάριον, ἀλλὰ καὶ τα-

πρέποντας ἐνδόξους στεφάνους. Ταύτας δὲ τὰς συνεισφορὰς μέτρησον τῷ ἄρχοντι γραμματικῷ τῆς Παναγιότητός του Γεωργίῳ (τῷ Ἀφθονίδῃ), τὸν ὁποῖον διορίζομεν νὰ ἐμβάσῃ αὐτὰς εἰς τὴν διωρισμένην κάσσαν, καθὼς γινώσκει ἡ Σοφολογιότης του. Ἔρρωσο ἐπὶ τὰ κρείττω χωρῶν καὶ ἀγωνιζόμενος, ἀγαπητὲ καὶ ἀξιάγαστε.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤ. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ.)

Σεβάσμιε Ἀρχιεπίσκοπε Σερρῶν κύριε Χρύσανθε!

Τὸ ἀπὸ 15 αὐγούστου 1818 γράμμα τῆς Σεβασμιότητός σου λαβόντες, ἀνέγνωμεν τὰ γραφόμενα καὶ ὑπερήσθημεν, ἐφ' οἷς διάγεις εὖ πράττων καὶ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν. Δὲν λείπομεν οὖν ἀποκρινόμενοι, καίτοι βραδύτερον διὰ τὰς ἀσχολίας μας, νὰ ἀντιπροσφέρωμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς τὴν Σεβασμιότητά σου τοὺς ἀναλόγους ἐπαίνους, τοὺς ὁποίους θέλεις δεχθῆ ὡς ἀῤῥαβῶνα τῶν μελλόντων στεφάνων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ παροῦσα τοῦ καιροῦ φορὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάζῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν μελλόντων σκοπῶν ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ἐὰν ἀποφύγωμεν, καταδικαζόμεθα καὶ μένομεν κεχηνότες, ὡς ἄλλοτε πολλάκις δι' ἀμάθειαν καὶ κακοήθειαν, τούτου χάριν συμφέρει, ἅπαντες μιᾷ γνώμῃ νὰ συνδράμωμεν ὅλαις δυνάμεσι καὶ νὰ δείξωμεν εἰς τοῦ κόσμου τὸ εὐρυχωρότατον θέατρον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀκόμη ζῶσι. Λοιπὸν, σεβάσμιε Ἱεράρχα, ὡς καλὸς καὶ ἀγαθὸς ποιμὴν, θύων τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου, φιλοτιμήθητι καὶ ἡ Σεβασμιότης σου ν' ἀποδειχθῇς γενναῖος συνδρομητὴς, καταβάλλων μίαν ἀδροτέραν βοήθειαν εἰς τὸ κοινὸν κιβώτιον, παρακινῶν, καὶ ὅσους οἴδας εὐκαταστάτους, εἰς δυνατὰς συνεισφορὰς, ἵνα δι' αὐτῶν τῶν χρημάτων δυνηθῶμεν ὅσον τάχιστα νὰ κινήσωμεν τὴν μηχανήν μας καὶ νὰ μὴν ἀφήσωμεν νὰ παρέλθῃ ἡ εὐκαιρία, ἥτις ἔλαμψεν εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς πατρίδος μας. Τὰ πρὸς ἡμᾶς γράμματά σου καὶ τὴν ὑποσχεθεῖσαν συνεισφορὰν καὶ ὅλην τὴν ἐσχάτην ταύτην δυνατὴν βοήθειάν σου, ὁμοῦ μὲ ὅλα τὰ παρὰ τῶν λοιπῶν φιλοκάλων ὁμογενῶν συναθροισθέντα χρήματα, θέλεις ἐμβάσει πρὸς τὸν σεβαστὸν ἡμῖν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, τὸν ὁποῖον κατεστήσαμεν Γενικώτατον Ἔφορον τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας μας, διορίσαντες πάντα τὰ μέλη, καθὼς ἤδη καὶ τὴν Σεβασμιότητά σου, ἵνα παρέχωσι τὸ προσῆκον σέβας καὶ εὐπείθειαν εἰς τὰς ὁδηγίας τῆς αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητος, καθότι ἄνευ ὑπακοῆς πολιτικὴ κοινωνία οὐ συνίσταται. Ἔρρωσο ἐπὶ τὰ κρείττω χωρῶν καὶ βελτιούμενος, Ἱεράρχα παναγίβαστε.

(ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΩΣΑΥΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΙΩΑΝΝΙΔΗΝ.)

Κύριε Ἀντώνιε Ἰωαννίδη!

Τὴν ἀπόκρισιν τῶν γραμμάτων σας ἐστείλαμεν διὰ τοῦ κυρίου Ἰωάννου Κοκκώνου, διδασκάλου τοῦ Ἀποστόλου Παπᾶ, καὶ ἴσως ἄχρι τοῦδε ἔφθασεν εἰς χεῖράς σας. Τὰ πράγματα ἐπειδὴ ἔφθασαν εἰς τὴν ποθουμένην ἀκμήν, διὰ νὰ κερδήσωμεν ἐκ τῆς πραγματείας μας καὶ νὰ μὴ χάσωμεν κόπους, ἔξοδα καὶ τέλος τὰ καπιτάλια, διὰ τοῦτο μᾶς διορίζουν οἱ Κύριοι νὰ σᾶς γράψωμεν ν' ἀκολουθήσητε τὸ ταξείδιόν σας μετὰ τοῦ κυρίου Μαρτάκη διὰ τὰ Ν. 2 καὶ 3, ὅπου θέλετε ἀνταμωθῆ μὲ τοὺς κυρίους Θωμαΐδην, Ἁρμόδιον καὶ Καλὸν, καταγινομένους εἰς τὸ πιλάντσο τῆς συντροφίας μας. Ὅθεν πρέπει νὰ παρευρεθῆτε καὶ σεῖς, καὶ πλέον τὰ γράμματα ἂς τὰ μάθουν καὶ ἄλλοι. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲν ἀκολουθήσητε τὰ ὅρδινα τῶν Κυρίων, ἀνάγκη νὰ μᾶς στείλετε τὴν παραίτησίν σας. Ἄλλοι ν' ἀγωνίζωνται, καὶ ἄλλοι ν' ἀπολαύσουν τοὺς καρποὺς καὶ τὰ κέρδη, δὲν εἶναι δίκαιον. Λοιπὸν ἀκολουθήσατε, ὡς σᾶς γράφομεν μὲ τὴν γνώμην τῶν Κυρίων, τὸ ὁποῖον σᾶς λέγομεν εἰς πληροφορίαν καὶ πιστοποίησίν σας. Ἐρρῶσθε.

(Σημειωτέον, ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπερτάτης Ἀρχῆς ἔγγραφα ἐξηγάγομεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ, διασωθέντος καὶ περιελθόντος εἰς χεῖρας ἡμῶν, πρωτοκόλλου τῶν ἐξερχομένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξ οὗ καὶ διάφορα ἄλλα ἀποσπάσαντες κατεχωρήσαμεν ἔν τε τῷ κειμένῳ καὶ ἐν ταῖς σημειώσεσι· παρελείψαμεν δὲ καί τινα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ταυτολογιῶν. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρωτόκολλον ἐπιγράφεται «ΑΝΤΙΓΡΑΦΑΙ» ὡς εἴθισται τότε.)

(ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.)

Πανιερώτατοι καὶ Θεοπρόβλητοι Μητροπολῖται, Θεοφιλέστατοι ἅγιοι Ἐπίσκοποι, ἐν Χριστῷ μοι πατέρες σεβάσμιοι, εὐγενέστατοι καὶ ἐντιμότατοι Ἄρχοντες καὶ προεστῶτες πασῶν τῶν Κυκλάδων νήσων, καὶ λοποὶ ὡσαύτως ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ Νησιῶται!

Χρέος ἀπαραίτητον νομίζων τὸ νὰ ἀποκαταστήσω τὸν ἑαυτόν μου, ὅσον τὸ δυνατὸν, συντελεστικὸν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ποθητῆς μοι πατρίδος, τῆς ὁποίας καυχῶμαι ὅτι εἶμαι τέκνον πιστὸν καὶ γνήσιον, παῤῥησιάζομαι μὲ θάῤῥος διὰ τῆς παρούσης μου ἐπιστολῆς, δηλοποιῶν πρὸς ὑμᾶς ἅπαντας τὸ πόσον πρέπει νὰ ὠφεληθῶμεν ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος ἁρμο-

δίου καιροῦ μὲ μικράς τινας θυσίας, διὰ νὰ ἀναλάβωμεν τὰ προπατορικὰ ἡμῶν δικαιώματα καὶ αὐτὴν τὴν τελείαν ἐλευθερίαν μας. Καθὼς ὅμως ὁ ἰατρὸς δὲν δύναται ἀλλέως νὰ θεραπεύσῃ καὶ τὴν πλέον παραμικρὰν νόσον, πρὶν νὰ γνωρίσῃ τὰς αἰτίας ταύτης· οὕτω καὶ ἡμεῖς δὲν θέλομεν ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ μὲ ὅλην τὴν δεξιὰν ταύτην τύχην, ἀνίσως δὲν ἐξακριβώσωμεν πρῶτον, καὶ ἐπομένως δὲν ἐμποδίσωμεν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ λογικοῦ, ὁποῦ ἡ φύσις μᾶς ἐχάρισε, τὰς καθ' αὐτὸ αἰτίας τῆς μέχρι τοῦδε δουλείας μας.

Πρώτη καὶ μεγαλητέρα πασῶν τῶν αἰτιῶν εἶναι, ὅτι ποτὲ δὲν ἠθελήσαμεν νὰ πιστεύσωμεν, πῶς ἡμεῖς μόνοι, μίαν σταθερὰν ἀπόφασιν κάμνοντες νὰ ἐλευθερωθῶμεν, δυνάμεθα· καὶ οὕτω μὴ συλλαμβάνοντες τὴν ἰδίαν ταύτην, οὔτε ἐνασχολούμεθα, οὔτε πασχίζομεν νὰ τὸ κατορθώσωμεν.

Δευτέρα, ὅτι διὰ χαμερπέστατα καὶ μηδαμινὰ κέρδη διαφερόμεθα καὶ γινόμεθα θυσία τῆς ἐπαράτου ἡμῶν διχονοίας πάντοτε, ἥτις καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀποτελεῖ τὴν δυστυχίαν μας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει μᾶς παραδώσει, φεῦ! τῷ διαβόλῳ, ὡς ἀντιφερομένη εἰς τὴν εὐαγγελικὴν κυρίαν ἐντολὴν τήν: «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν».

Τρίτη, ἡ ἀνόητος φιλαυτία, ἥτις μᾶς κατακυριεύει καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ ὅλας ἐκείνας τὰς γνώσεις, τῶν ὁποίων ἡ στέρησις μᾶς κατακρατεῖ ὑπὸ τὸν τρομερὸν αὐτὸν ζυγὸν τῆς δουλείας.

Ἰδοὺ ἐν συνόψει αἱ πρῶται καὶ κύριαι αἰτίαι, τὰς ὁποίας ἂν δὲν πασχίσωμεν ὅλαις δυνάμεσι νὰ τὰς ἐξαλείψωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐλπίδα σωτηρίας δὲν θέλομεν ἔχει πώποτε. Ἕως πότε λοιπὸν θὰ τυφλώττωμεν; ἕως πότε δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι μόνη μία κοινὴ ἐπίμονος ἀπόφασις «τοῦ κακῶς ζῆν τὸ τεθνᾶναι κρεῖσσον» δύναται νὰ μᾶς κάμῃ εὐτυχεῖς; ἕως πότε θὰ κατασπαραττώμεθα μεταξύ μας ἄνευ οὐδενὸς λόγου; ἕως πότε δὲν καταλαμβάνομεν, ὅτι ἄνευ τῆς ὁμονοίας θὰ ἐξωκληρισθῶμεν ἐν τάχει ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τοὺς κώδηκας; ἕως πότε θὰ περιπλανώμεθα ὑπὸ τῆς ματαίας φιλαυτίας, ἀεννάως προσκρούοντες καὶ μὴ καταδεχόμενοι εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ καθοδηγίας τῶν καλλιτέρων μας νὰ ὑπακούωμεν;

Ἂς παύσωμεν πλέον διὰ τὴν ἀγάπην καὶ πίστιν, ὁποῦ χρεωστοῦμεν εἰς τὴν θαυμαστὴν ἡμῶν πατρίδα, ἀπὸ τοῦ νὰ παρασυρώμεθα ἀπὸ τὴν ἀλογίαν τῶν παθῶν μας. Ἂς ἀτενίσωμεν εἰς τὰ κατέναντι ἡμῶν σεβαστὰ μνημεῖα τῶν προπατόρων μας. Ἂς ἐνθυμηθῶμεν, ποίων ἡρώων ἀπόγονοι εἴμεθα, καὶ ἂς μὴ σμικρύνωμεν τὴν ἀθάνατον ἐκείνων δόξαν μὲ τὴν ἰδικήν μας ἀναξιότητα· καὶ τέλος, ἀφ' οὗ χαλιναγωγήσωμεν μὲ τὸ λογικὸν τὰ πάθη μας, ἂς ἐπιστήσωμεν τὴν διάνοιάν μας εἰς τὰς παρούσας εὐτυχεῖς περιστάσεις, πῶς ὅλα πρὸς βοήθειάν μας συντρέχουσι. Ἐ-

χομεν ἕνα δεύτερον μεγάλον Ἀλέξανδρον, ὅστις μὲ ἀνυπομονησίαν περιμένει νὰ μᾶς ἰδῇ μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὰς χεῖρας, ἀπαιτοῦντας τὰ δικαιώματά μας, διὰ νὰ ἐκτείνῃ ἀμέσως τὸν κραταιὸν αὐτοῦ βραχίονα πρὸς ὑπεράσπισίν μας. Ἔχομεν εἰς τοῦτο ἐναργεστάτας ἀποδείξεις τὰς συνεχεῖς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας τῆς αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος· Ἔχομεν τὰς ἐσωτερικὰς συγχίσεις καὶ ἐπαναστάσεις, αἵτινες ἐπασχολοῦσι τὰς ἀντιζήλως μὲ ἡμᾶς φερομένας εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις, διὰ νὰ ἐπαγρυπνῶσι καὶ ἐμποδίζωσιν ἅπαντα τὰ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν κινήματα τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἄλλοτε. Ἔχομεν τὴν παντελῆ ἀδυναμίαν, νωθρότητα καὶ ἀμάθειαν τῶν λῃστρικῶς κρατούντων ἡμᾶς τυράννων· καὶ ἐξ ἐναντίας ἡμεῖς τὴν καρτερίαν, τῶν γενναιότητα καὶ τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον φῶτα τῆς παιδείας. Ποίας ἄλλας λοιπὸν δεξιωτέρας περιστάσεις, διὰ νὰ κινηθῶμεν, περιμένομεν; Ἂν τώρα δὲν καταθραύσωμεν τὸν τύραννον, πότε θὰ τὸ κατορθώσωμεν; Ὄχι βέβαια, τὸν καιρὸν ἂς μὴ τὸν ἀναβάλωμεν, ἐπειδὴ καὶ πάντοτε δὲν τὸν εὑρίσκομεν· ἀλλ' ἅπαντες μιᾷ ψυχῇ, μιᾷ γνώμῃ καὶ μιᾷ ἀποφάσει ἂς ἀναλάβωμεν τὸν ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως καὶ πατρίδος σωτήριον ἀγῶνα, παγιούμενοι εἰς τὴν ἱερὰν ἀπόφασιν *ἢ ἐλευθέρως νὰ ζήσωμεν, ἢ ἐντίμως νὰ ἀποθάνωμεν.*

Ὑμεῖς δὲ, Σεβασμιώτατοι ἡμῶν ποιμένες, τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Θεὸν αἴροντες, καὶ μὲ τὰς ἱερὰς εὐλογίας σας τὰς κεφαλὰς ἡμῶν καλύπτοντες, εὔχεσθε ὑπὲρ τῆς τελείας τῶν τυράννων ἐξολοθρεύσεως. Ὑμεῖς δὲ ἄρχοντες καὶ προεστῶτες δείξατε τὸ καλὸν παράδειγμα μὲ τὰ ἔργα εἰς τὸν ὑφ' ὑμᾶς λαόν· ἐμψυχώσατε τοὺς δειλούς· συμβουλεύεσθε τοὺς γνώσεις καὶ πεῖραν πραγμάτων ἔχοντας πεπαιδευμένους τοῦ ἔθνους μας· καταβάλετε κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς χρηματικῆς καταστάσεώς σας· προφθάσετε εἰς τοὺς χρήζοντας τὰ ἀναγκαῖα μέσα, καὶ προπορεύεσθε. Καὶ ὑμεῖς λοιπὸν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ Ἕλληνες, δείξατε τὴν ἀπαιτουμένην ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν εἰς τοὺς μεγαλητέρους σας· ζωσθῆτε τὰ σπαθιά σας, πιάσατε τὰ τουφέκιά σας, καὶ συνεριζόμενοι ὁ εἷς πρὸς ἄλλον γενναίως νὰ τρέξητε ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς δόξης θάνατον.

Καιρὸς λοιπὸν, καιρὸς, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί! Μὴ φοβῆσθε, ἑτοιμασθῆτε καὶ ἐμπρός.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ χρέος ἐξέθεσα ἐν τῇ παρούσῃ μου ἐπιστολῇ· ὁ δ' ἐπιφέρων αὐτὴν κύριος Εὐαγγέλης Ματσαράκης, ἀνὴρ τίμιος καὶ ἀξιέπαινος διὰ τὴν ἄκραν φιλογένειάν του, θέλει σᾶς ἀναφέρει καὶ ἀπὸ στόματος, ὅσα ἀναγκαῖα διὰ νὰ ἠξεύρετε, τὰ ὁποῖα εἰς γραφὴν δὲν ἐνεπιστεύθην, καὶ ἅτινα ἀκροαζόμενοι μετὰ προσοχῆς, θέλετε δώσει κάθε πίστιν καὶ θέλετε ἐξακολουθήσει κατὰ τοὺς λόγους καὶ διδασκαλίας αὐτοῦ ἄνευ τοῦ παραμικροτέρου δισταγμοῦ, προσέχοντες μόνον εἰς ὅλα

τὰ κινήματά σας νὰ μεταχειρίζεσθε τὴν μυστικότητα, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἐπιμονήν. Ἐγὼ δὲ μένω ἐπευχόμενος πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς ὑγείαν ἐντελεστάτην καὶ κοινὴν ἐπιτυχίαν. Γένοιτο! Γένοιτο!

Κισνεύη 1820.

ΑΛΕΞΑΡΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΚΙΑΣΤΑ ΠΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ.)

Ἐκλαμπρότατε Πρίγκιψ, φιλογενέστατε κύριε!

Ἰδοὺ ὁποῦ νεοπαρεισαχθεὶς εἰς τὸ ἱερώτατον ἐθνικὸν σύστημα, τὸ ἐνασχολούμενον διὰ τὴν μέλλουσαν τῆς φίλης πατρίδος εὐδαιμονίαν, ἅμα ἀξιοῦμαι μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ προστρέξω εἰς τὸ σκέπος τῆς πανεκλάμπρου εὐνοίας σας. Δὲν κρίνω δίκαιον εἰς τὰ συνιστῶντα μέλη τοῦ καθαροῦ πατριωτισμοῦ τὸ νὰ μακραίνω τὸν καιρὸν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντός μου, διότι ἀργὰ καὶ μόλις ἐγνώρισα τὰς λαμπροτάτας ἀκτῖνας τοῦ ἱεροῦ τούτου πράγματος· ἀλλὰ προλαμβάνω τὴν πολύτιμον ταύτην στιγμὴν, καὶ δίδωμι πάντα καὶ ἐμαυτὸν πατρίδος ἕνεκα. Λυποῦμαι μὲν, ὅτι εἶμαι ὁ ὕστερος τῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ χαίρω, διότι εὐελπιοῦμαι, ὅτι θέλει ἀπολαύσω, τὴν ὁποίαν ζητῶ νὰ μὲ χορηγήσητε εὐκολίαν τὸ νὰ ἐκδικηθῶ τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου πατρός μου Νότζο Γκιάστα, ἀνιλεῶς φονευθέντος παρὰ τοῦ κακίστου τυράννου Ἀλῆ Πασιᾶ, ὁ ὁποῖος καταπατήσας τὰ χρέη τῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του πολυχρονίου διατριβῆς μου καὶ ἐνασχολήσεως, καὶ πεισθεὶς εἰς τὰς ἐναντίον τῆς πατρικῆς μου οἰκογενείας δοθείσας αὐτῷ συκοφαντίας, ὅτι αὐτὴ ὑπῆρχε μέλος τοῦ συστήματος τοῦ ἀοιδίμου Γκενεραλ Παπαδόπουλου, ἔδοσε τὴν αἱμοβόρον ἀπόφασίν του, ἵνα ἡ αὐτὴ οἰκογένειά μου μηδενισθῇ· καὶ τὸν μὲν ποθητὸν πατέραν μου ἔδοσεν εἰς σφαγὴν, δημεύσας τὰ ὑπάρχοντά μας, ἐμὲ δὲ ἐβίασε φυγόντα νὰ δεινοπαθῶ μακρὰν τῆς πολυστενάκτου πατρίδος μου Ζαγόρι πρὸ δεκατρία σχεδὸν ἔτη μέχρι σήμερον. Τούτων τῶν δύο ἀπαραιτήτων ἱερῶν καθηκόντων μου ἕνεκα τολμῶ νὰ θερμοϊκετεύσω τὴν πολυσέβαστον Ἐκλαμπρότητά σας, διὰ νὰ συγκατανεύσητε εἰς ταύτην τὴν οἰκτροτάτην μου δέησιν, καὶ μὲ ἀξιώσετε μὲ τὰς ἐκλάμπρους σας προσταγὰς καὶ ὁδηγίας, διὰ νὰ μισεύσω διὰ τὴν πολλὰ παρ' ἐμοῦ σεβομένην πατρίδα μου, ἔνθα ἐλπίζω νὰ συνεργήσω τὸ ὑπὲρ δύναμιν πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ὁποίων πατρῴων δεινῶν πρὸ τόσους αἰῶνας ἀφορήτως ἐδοκίμασα· καθότι πρὸ ὀφθαλμῶν μου τὸν θάνατον ἔλαβον, καὶ ἀφιερώσας εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Ὑψίστου καὶ εἰς τὴν φροντίδα τῶν εἰς Ἰσμαὴλ φιλογενῶν ἀδελφῶν τὰ ἐκεῖ εὑρισκόμενα τέκνα μου, ἐνασχολοῦ-

μαι εἰς τὸ νὰ προδιαθέσω τὰς ἐδῶ μερικὰς ὑποθέσεις μου, καὶ λαμβάνοντας τὸ πασαπόρτιόν μου ἅμα ἀναχωρήσω διὰ Βουκουρέστιον, καὶ μετὰ τὴν ἐκεῖ ἀντάμωσιν τοῦ ἐξαδέλφου μου κυρίου Ῥιζάρη ἀπεράσω εἰς τὴν πατρίδαν, ἀκολουθῶντας, ὡς ἤθελέ με ὁδηγήσῃ ἡ τῆς βουλῆς σας προσταγή. Ὑπολῃφθῆτε, παρακαλῶ, ἕναν, ὁ ὁποῖος καυχᾶται μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς μὲ τὸ βαθύτατον σέβας νὰ κηρύττηται

τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος ὁ ὑποκλινὴς δοῦλος

ΚΩ. ΓΚΙΑΣΤΑΣ.

Ἐν Ἰσμαὴλ τῇ 27 φεβρουαρίου 1821.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΚ ΓΑΛΑΖΙΟΥ ΠΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΝ.)

Τὴν ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα ταπεινότατοι προσκυνοῦμεν.

Μέσον τοῦ ἐδῶ ἐλθόντος κυρίου Εὐαγγελείου Μαντσαράκη ἠξιώθημεν τῆς τιμῆς τοῦ νὰ πληροφορηθῶμεν διὰ τὸ αἴσιον καὶ δι' ἡμᾶς ὑπερῄδυστον τῆς ὑγείας Σας, ὑπερχαρέντες τὰ μέγιστα δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ εὐχόμενοι ἐκ μυχῶν ψυχῆς ν' ἀξιούμεθα παρομοίων εὐαγγελειῶν διηνεκῶς πρὸς εὐφρόσυνόν μας ἀγαλλίασιν, τολμῶμεν εὐθαρσῶς νὰ προσφέρωμεν τὸν ἐμαυτόν μας εἰς κάθε νεῦσιν καὶ ἐπιταγὴν τῆς Ἐκλαμπρότητός σας μ' ὅλον τὸν διακαῆ καὶ πεπυρακτωμένον ζῆλον ἐν ὁποιαδήποτε περιστάσει, θέσει καὶ καιρῷ. Διὸ Σᾶς προσκυνοῦμεν ἐγκαρδίως καὶ μένομεν μ' ὅλον τὸ βαθύτατον σέβας.

Τῇ φεβρουαρίου 1821 τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος
ἐκ Γαλατζίου. ἔκδοτοι καὶ ὑποκλινεῖς δοῦλοι

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΖΩΡΖΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ,
ΚΩΣΤΗΣ ΚΥΡΙΑΖΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΛΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ,
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΔΑΜΙΔΗΣ,
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΚΕΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΓΟΥΖΕΛΗΣ,
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΕΤΖΟΓΛΟΥΣ,
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΜΟΣΤΡΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ.

(ΥΠΟΣΧΕΤΙΚΟΝ ΜΗΓΚΑΛΗΣ.)

Ἐγὼ ὁ ὑπογεγραμμένος ὑπόσχομαι, ὅτι θέλω φυλάξει μυστικὰ, ὅσα μοὶ ἐμπιστεύονται παρὰ τῶν σεβαστῶν κυρίων Ὑψηλάντιδων· ὑπόσχο-

μαι νὰ θυσιάζω καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν ῥανίδα τοῦ αἵματός μου μετὰ τῶν ὑπ' ἐμὲ ἀνθρώπων ὑπὲρ τῆς πατρίδος μας Ἑλλάδος· ὑπόσχομαι νὰ γνωρίζω δι' ἀρχηγόν μου τὸν ἐκλαμπρότατον πρίγκιπα Ὑψηλάντην καὶ ὑποτάττωμαι εἰς τὰς διδομένας μοι προσταγὰς παρ' αὐτοῦ· ὑπόσχομαι, ὅτι δὲν θέλω ποτὲ παραδοθῆ εἰς χεῖρας τῶν τυράννων μας, ἂν ἤθελε διακινδυνεύσει εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν καὶ αὐτὴ ἡ ζωή μου· ὑπόσχομαι τὰ αὐτὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν ὑπ' ἐμὲ ἀνθρώπων· ὑπόσχομαι τέλος, ὅτι θέλω προσπαθῆ διὰ τὴν αὔξησιν τῶν ἀνθρώπων μου. Ταῦτα ὑπόσχομαι ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Εἰκόνος καὶ ἐπάνω εἰς τὸ κατὰ τῶν τυράννων σπαθί μας, ἅπαρ ἂν δὲν φυλάξω μέχρι κεραίας, νὰ παραδίδωμαι τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι καὶ νὰ καταστρέφωμαι παρὰ τῶν πατριωτῶν καὶ ἀρχηγῶν μου, ὡς ἀνάξιος τοῦ εὐγενοῦς τούτου ἀγῶνος καὶ τῆς πατρίδος μου. Διὸ καὶ εἰς ἔνδειξιν δέδωκα τὸ παρόν μου ἐνυπόγραφον καὶ ἐσφράγιστον.

Κισνεύη τῇ 16 φεβρουαρίου 1821.

ΗΛΙΑΣ ΜΗΓΚΛΑΡΗΣ.

(Ἀληθῶς ὁ Ἡλίας Μήγκλαρης διετήρησε πιστῶς τὴν ἀνωτέρω ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, πολεμήσας σταθερῶς ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γαλαζίου καὶ πεσὼν ἡρωϊκῶς ἐν τῇ τοῦ Σκουλενίου.)

(Ὑποσχετικὸν Κανούσου)

Προσταχθεὶς παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου πρίγκιπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, διὰ νὰ ἀπέλθω εἰς Ἤπειρον καὶ νὰ ἐγχειρίσω τὰ ἐμπιστευθέντα μοι πρὸς τοὺς Καπετανέους γράμματα τῆς Ἐκλαμπρότητός του, καὶ ὑπακούσας ὑπόσχομαι ἀπερχόμενος νὰ ἐγχειρίσω τὰ γράμματα ἀσφαλέστατα, πρὸς οὓς καὶ ὅπως διετάχθην, καὶ νὰ προσπαθήσω, ὅσον ἔνεστί μοι, καὶ περὶ τῆς ταχίστης ἐπιστροφῆς μου, χωρὶς νὰ ἀναφέρω πρός τινα τὸ παραμικρὸν καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀπέρχομαι. Ὀψέποτε δὲ ἤθελα παρεκτραπῆ τῶν ὑποσχέσεών μου τούτων, ἡ Θεία δικαιοσύνη νὰ ἐκκενώσῃ καὶ νὰ ῥίψῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς μου ὅλους τοὺς τρομεροὺς κεραυνούς της, καὶ νὰ παιδεύωμαι λογιζόμενος ὡς κακεντρεχὴς, ἀποτρόπαιος καὶ ἀνάξιος τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ εἰς ἔνδειξιν δέδωκα τὸ παρόν μου ἐνυπόγραφον.

Κισνεύη τῇ 29 ἰανουαρίου 1821.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΝΟΥΣΗΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Χ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ ΠΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ ΙΡΗΝΑΡΗΝ.)

Ποθητὲ χαῖρε! Βαρλέτα 2 μαρτίου 1819.

... Χθὲς, εἰς τὴν πρώτην δηλαδὴ τοῦ τρέχοντος κατὰ τὴν 15 ὥραν τῆς αὐγῆς, ἀνεχώρησαν ἀπεδῶ ὁ Μινίστρος (Ι. Καποδίστριας) διὰ πατρίδα μὲ τὰ πλοῖα τοῦ Ζούπα καὶ Καποδίστρια. Δὲν ἔλειψα εἰς τὸν ἀναχωρισμόν του νὰ τῷ ὁμιλήσω καὶ πάλιν διὰ τὸ ὑποκείμενόν σας. Μοὶ ἀπεκρίθη κατὰ μόνας δύο λόγια πολλὰ θεμελιώδη καὶ σύσιωδέστατα, τὰ ὁποῖα ἡ ἀνταμωσίς μας θέλει σᾶς τὰ κάμει γνωστὰ, καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ...

Ἀδελφὲ χαῖρε! Βαρλέτα 1 ἰουνίου 1819 ν.

Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ φίλου (Ι. Καποδιστρίου), ὡς ἐγνώρισα, μέλλει νὰ προξενήσῃ μεταβολὴν τῶν πραγμάτων, καὶ ξεχωριστὰ τὸ κράξιμόν του ἐστάθη μὲ πέντε ταχυδρόμους, τρεῖς διὰ Κωνσταντινουπόλεως καὶ δύο ἀπὸ Ἰταλίαν. Ἡ μεγάλη του βία καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι φροντίδες, ὁποῦ τὸν περικυκλῶσαν, ὀλίγην βοήθειαν ἔδειξε κατὰ τὸ παρὸν καὶ πρὸς ἐμέ· μολοντοῦτο ἀδιαφορῶ. Πρέπει νὰ φερώμεθα κατὰ τὰ περιστατικά. Ἐγὼ μελετῶ νὰ πλεύσω. Ὅλα τὰ ἐπίλοιπα τὰ ἀφίνω εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Παντοκράτορος.

Ὁ Θρ. (Θρασύβουλος Λευριώτης) εἶναι ἀσθενής· ἀλλ' ἡ ἀσθένειά του δείχνει καὶ ὀλέθρια σημεῖα, καὶ τοῦτό με λυπεῖ εἰς ἄκρον. Δὲν ἔλειψα, ἀδελφὲ, πάντοτε ἀπὸ τὸ νὰ τῷ λέγω, ὅσα ὁ νοῦς μου γνωρίζει συμφέροντα· ἀλλ' ἡμεῖς (κατὰ δυστυχίαν) τοῦ νῦν αἰῶνος φανταζόμεθα νὰ ἤμεθα φιλόσοφοι, πολιτικοί, πολεμικοὶ καὶ τέλος εἰδήμονες πάντων. Διὰ τοῦτο χρειάζεται ὑπομονὴ καὶ ἐπιτηδειότης εἰς τὰ τοιαῦτα. Σοὶ εἶπον αὐτὰ, ἐπειδὴ εἶσαι ἀδελφὸς, καὶ ἔστωσάν σοι μόνῳ γνωστά. Ὑγίαινε, ἀδελφὲ, καὶ εὐτύχει. Δέξου τὸ γλυκὺ φίλημα τῆς ἀποχωρίσεως, ἐν ὅσῳ ὁ οὐρανὸς νὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ σφικταγκαλιασθῶμεν μὲ δάκρυα χαρᾶς εἰς τὸ φίλον ἔδαφος. Σοὶ παρήγγειλα μὲ τὸν Ἰωακεὶμ νὰ μοὶ στείλῃς ὀλίγην τριεστίνικην διὰ τὸ ταξεῖδι. Ἂν ἠμπορέσῃς, μὲ ὑποχρεόνεις. Ἔρρωσο.

Ἀδελφὲ χαῖρε! Βαρλέτα 6 ἰουνίου 1819 ν.

Διὰ τοῦ φίλου καὶ γραμματοκομιστοῦ ἔλαβον τὸ ποθούμενον (μπαροῦτι), διὰ το ὁποῖόν σοι μένω εὐχάριστος περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην δούλευσιν· ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον μέσον ὁποῦ δοξάζει τοὺς ἰσχυροὺς, καὶ ἀνορθοῖ τοὺς πεπτωκότας.

Φίλε, παρ' ἐμοῦ οἱ ἐδῶ δὲν ἠμποροῦν νὰ μάθουν τίποτε· δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ μὴ μάθουν, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω εἰς Πάτραν, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος καραβοκύρης τοῖς τὸ λέγει. Ἐγὼ ὅμως λέγω, ὅτι ἐκεῖθεν ἀπερνῶ διὰ Ῥωσσίαν, ἄγκαλα οὔτε μ' ἐρώτησέ τινας, οὔτε τολμᾷ νὰ μ' ἐρωτήσῃ. Ἄφες τους, καὶ ἂς γαυγίζουν. Ἐγγύζει ἴσως ἡ ὥρα νὰ γνωρίσουν ὄχι μόνον τὰ σφάλματά των, ἀλλὰ νὰ νομισθοῦν καὶ ὡς βάρος τῆς γῆς.

Ἀδελφὲ, ἐγὼ δὲν πρέπει πλέον νὰ στοχασθῶ κινδύνους. Ἡ ὥρα δὲν μὲ συγχωρεῖ. Ναὶ, ὅσον τὸ δυνατὸν δὲν ἀποφεύγω ἀπὸ τοὺς ὅρους τῆς φρονήσεως· ἀλλ' ἐν ταύτῳ δὲν καταδέχομαι νὰ φανῶ μικρόψυχος. Ἐὰν ἡ τύχη θέλῃ νὰ ὁρμήσῃ ἐναντίον μου, ἐγὼ ἐσυνείθισα νὰ ἀντιστέκωμαι γενναίως εἰς τὰς καταδρομάς της, καὶ δὲν τὴν φοβοῦμαι παντάπασιν. Ἂς παλαίσωμεν μὲ κάθε εἶδος κινδύνων καὶ κακοπαθείας διὰ.... Εἰ' δὲ ἀλλέως, ἂς πλακώσωμεν τὰ αὐγά μας, ἂς κόψωμεν ῥιζόθεν καὶ τὴν γλῶσσάν μας, ὅτι τοῦ παζαρίου τὰ κορδώματα καὶ αἱ ἀεροβατεῖς φαντασίαι εἶναι τοῦ Γένους δυστυχήματα. ΠΕΡΡΑΙΒΟΣ.

(ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΠΑΠΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ ΠΡΗΝΑΡΗΝ.)

Τὴν Ἐντιμοτητά σας κατασπαζόμενος, ὡς εἰκὸς προσκυνῶ.

ἐν Κερκύρᾳ τῇ 10 Ἰανουαρίου 1819.

Πρὸ πολλοῦ σᾶς ἐφανέρωσα, ὅτι ἐνεχείρισα τὰ βιβλία τῷ κυρίῳ Ἀθανασίῳ Σγούρῳ, καὶ διὰ περισσοτέραν βεβαιότητα σᾶς ἔστειλα καὶ τὸν κατάλογον. Πρὸς τὸ παρὸν σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι ἐτελείωσα ὅλον ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ἦλθον. Εἰς τὸ ἑξῆς θέλετε γνωρίσῃ ἐνταῦθα ἀντ' ἐμοῦ τὸν Κόντε Βιάρον Καποδίστρια καὶ Κωνσταντῖνον Γεροστάθην, μὲ τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖτε νὰ ἀρχήσετε τὴν ἀλληλογραφίαν κατὰ τὸν ἐγνωρισμένον τρόπον. Διορίζονται ἐντεῦθεν δύο ἐπισημότεροι ἀπὸ τοὺς ἐνταῦθα εὑρισκομένους Ἀλβανίτας, διὰ νὰ ἀπεράσουν εἰς Μορέαν, ἔνθα ἐνεργήσουσι περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων, καθὼς ἐδιωρίσθησαν καὶ καθὼς αἱ περιστάσεις ἀπαιτοῦν. Ἐγὼ ἀναχωρῶ εἰς Παξοὺς, ἐκεῖθεν εἰς Λευκάδα, καὶ ἀκολούθως εἰς Ζάκυνθον, ἔνθεν κατ' εὐθεῖαν εἰς Πάτραν. Δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλετε φροντίσει παντοίῳ τρόπῳ, διὰ νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν Ἑταιρίαν ὁ κύριος Κωνσταντῖνος Ἀδάμης, ἂν ἕως τῆς ὥρας δὲν κατηχήθη. Ὁ αὐτάδελφός σας κύριος Νικόλαος Πρηνάρης, ὁμοίως καὶ ὁ ἐξαδελφός σας κύριος Νικόλαος Δαβαρούκας, νομίζω, ὅτι εἶναι ἄξιοι· ὅθεν καὶ περὶ αὐτῶν θέλετε λάβῃ τὴν φροντίδα. Ἐγὼ ὅμως μένω μὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθω, ὅτι εἶναι συναδελφοὶ ἡμῶν. Πέμψατε ἀσφαλῶς

καὶ τὰς ἐγκλείστους πρὸς τοὺς συναδελφοὺς ἡμῶν. Σὲ ἀσπάζομαι Φιλικῶς

ὁ γνωστὸς καὶ φίλος εἰλικρινὴς
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑ.

(ΟΜΟΙΩΣ ΔΗΜΑΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ Χ. ΠΡΗΝΑΡΙΗΝ.)

Κύριε! Ζάκυνθος 15 μαΐου 1819.
ε. ν.

Πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν φίλου κυρίου Ἀριστείδου Παπᾶ περὶ τῆς ὑμετέρας εὐγενείας καὶ ἐγκαρδιωθείς, ἐτόλμησα νὰ λάβω τὸ θάρρος νὰ σᾶς γράψω καὶ νὰ σᾶς ζητήσω γνώμην εἰς τὰ περὶ ἐμέ· Ἔχω, φίλε, ποσότητά τινα χρημάτων, ἀποκτηθεῖσαν ἐν ἰδρῶτι, ἡ ὁποία συμποσοῦται ἕως τέσσαρες χιλιάδες τάλλαρα Ἱσπανίας. Εἶναι δὲ καιρὸς, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπιθυμοῦσα νὰ ἦμαι διασκορπισμένος ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν ἕνα καὶ ἄλλον, ἀλλὰ νὰ γνωρίζω ἓν μόνον ὑποκείμενον, ἄξιον γραικικοῦ ὀνόματος εἰς κάθε μου χρείαν, καὶ νὰ ἦμαι ὡς κατὰ τοῦτο ἀρρόντιστος.

Βουλευομένου δὲ μου περὶ τούτων μὲ τὸν κύριον Ἀριστείδην, αὐτὸς μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔκρινεν εὔλογον νὰ τὰ ἀποθέσω εἰς τὰς χεῖράς σας, ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην. Ἀλλ' ὅμως τὸ νὰ ἀφήσω τὸ ἀνὰ χεῖρας ἐπάγγελμά μου, ἐν ᾧ εἶμαι δημόσιος διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ζακύνθῳ, καὶ διὰ νὰ μὴ ἐνοχλῶ τὴν κοινότητα, εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέφωμαι ἀπὸ τὸν καρπὸν κατὰ τὴν ἡλικίαν μου καὶ τὸ μάθημά μου. Ἐὰν λοιπὸν ἡ εὐγενεία σου θελήσῃς νὰ μὲ ἀναπαύσῃς κατὰ τοῦτο, μὴ βαρεθῇς νὰ μὲ γράψῃς, ἐὰν συμφέρῃ νὰ σᾶς τὰ ἐμβάσω πρὸς δέκα τὰ ἑκατὸν, διότι τόσον ἠμπορεῖ νὰ μὲ φθάσῃ, καὶ μὲ ποῖον τρόπον νὰ τὰ ἐμβάσω, διὰ νὰ ἤθελε ἠξεύρω πρὸς εὐηγίαν, ἐπειδὴ πρέπει νὰ ἦμαι ἕτοιμος... νὰ ἠμπορῶ νὰ κινῶμαι, χρείας τυχούσης.

Ὁ Ἀριστείδης ἀπέρασεν ἀπὸ Ζάκυνθον εἰς Παλαιὰς Πάτρας, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κόρινθον. Ἐκεῖθεν δ' ἴσως ἀπεράσῃ εἰς Ὕδραν καὶ Σμύρνην. Τὰ λοιπὰ εἶναι κατ' εὐχήν. Ταῦτα καὶ μένω εἰς τοὺς ὁρισμούς σας.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΔΗΜΑΔΗΣ·

(Ὁποῖος ὁ πατριωτισμὸς τοῦ ἱερέως καὶ διδασκάλου Θεοδοσίου Δημάδου, καταβαλόντος ὅλην αὐτοῦ τὴν κατάστασιν ὑπὲρ τῆς πατρίδος!)

Δυνάμει τῆς ἐπιτροπείας, ἣν ἔλαβον παρὰ τῆς σεβαστῆς Ἀρχῆς τῶν Φιλικῶν, ἐδέχθην παρὰ τοῦ κυρίου Ἠλία Μάνεση πέντε χιλιάδες ῥούβλια ἀσιχνάτσιας τῆς μπάγκας (N.o 5000), καὶ δίδεται τὸ παρόν μου εἰς ἔνδειξιν.

Ὀδησσὸς τῇ 6 σεπτεμβρίου 1820
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ.

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
1	Ἀβραμόπουλος (Θεοχάρης).	Κωνσταντινούπολ.	ἔμπορος.	1821	Ὀδησσός.	Δ. Πελοπίδης	ῥβλ.	100	
2	Ἀγαλλόπουλος (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	» »	1818	Ὕδρα.	Ἀναγνωσταρᾶς	γρσ.	100	
3	Ἀγγελῆ (Δημήτριος)	Κούταλη.		1820	. . . .	Ἰ. Ἀμβροσιάδης	ῥβλ.	25	
4	Ἀγγελῆς (Μανουήλ)	Χίος.		1821	Ὀδησσός.	Π. Λυγνός.	»	200	
5	Ἀγουρόπουλος (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος	» »	1820	Ἰάσιον.	Γ. Γάτσος.	φλρ.	3	Ὑπισχνεῖτο
6	Ἀδαμόπουλος (Παντελεήμ.)	» »	ναυτικός.	» »	Νικολαεύπολ.	Α. Τσούνης.	ῥβλ.	25	ἔτι γρ. 500.
7	Ἀθανασίου (Θεόδωρος).	Φιλιππούπολις.		» »	Βασαραβία.		γρσ.	50	
8	Ἀθανασίου (Π. Γεώργιος).	Λεβαδεία.	κληρικός.	1818	Κωνσταντιν.	Ἀθ. Τσακάλωφ.			
9	Αἰνιὰν (Γεώργιος).	Θεσσαλία.	διδάσκαλος.	» »	» »	Ἀναγνωσταρᾶς.	»	10	Ὑπισχνεῖτο
10	Αἰνιὰν (Χριστόδουλος).	» »	» »	» »	» »	Γρ. Δικαῖος.	»	100	ἔτι γρ. 500.
11	Ἀλεξανδρείας (Θεόφιλος)	Πάτμος.	πατριάρχης.	1819	Ἀλεξάνδρεια	Α. Πελοπίδας.			
12	Ἀλεξανδρόπουλος (Κωνστ).	Πελοπόννησος.	πολιτικός.	1818	Κωνσταντιν.	Γρ. Δικαῖος.	»	50	
13	Ἀμερικάνος (Γεώργιος).	Ὕδρα.		1820	Βασαραβία	Ἰω. Κακουλίδης.	»	150	
14	Ἀμούντσιας (Γεώργιος Κ).	Μακρυνίτσα.	ἔμπορος.	» »	Μόσχα.	Γ. Κομιζόπουλος	ῥβλ.	100	
15	Ἀμπατῆρλος (Μιχαήλ.)	Κεφαλληνία.	ναυτικός.	» »	Κωνσταντιν.	Σπ. Λοΐζ. Πανᾶς			
16	Ἀναγνωσταρᾶς (Ἀναγνώσ. Παπᾶ Γεωργίου).	Πελοπόννησος.	στρατιωτικός.	1817	Ὀδησσός.	Ἀναγνωσόπουλ.			Προσήνεγκε τὸ πλοῖον αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Νικόλαος.
17	Ἀναγνωστόπουλος (Π. Α.).	» »	γραμ. ἐμπόρου.	» »	» »	Ν. Σκουφᾶς.			
18	Ἀναγασίου (Χ. Ἰωάννης.)	Ἄρτα.		1818	Κωνσταντιν.	Γρ. Δικαῖος.	γρσ.	200	
19	Ἀνδρόνικος Π. Γεωργίου).			1819	Κισνόβιον.	Γ. Σοφιανός.			
20	Ἀνδρόνικος (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	στρατιωτικός.	1818	» »				
21	Ἀνδρεῦτσος (Ἀναστάσιος).	Πέτσαι.	πλοίαρχος.	» »	Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης.	τλρ.	50	
22	Ἄνινος (Διονύσιος Ἱερεύς).	Ζάκυνθος.		1820	Ζάκυνθος.	Ν. Καλύβας.	φλρ.	10	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὀνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
23	Ἀνίου (Θεόδ. Αὐγερ. τοῦ)	Χίος.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσός.	Ἀθ. Στρατηγόπ.	ῥβλ.	600	
24	Ἀντωνίου (Γεώργιος).	Ἰθάκη.		1820	. .	Χ. Μάλης.			Ὑπισχνεῖτο.
25	Ἀντωνίου (Νικόλαος)			1821	Κισνόβιον.	Γ. Σοφιανός.			
26	Ἀντωνόπουλος (Ἀντών. Μ.)	Πελοπόννησος.	» »	1819	Τριέστιον.				
27	Ἀνώνυμος.	Ζαγορά.	» »	1820	Ὀδησσός.	Σπ. Μιχαλίδης.	»	150	
28	» »	Πελοπόννησος.				Α. Τσούνης.	»	5000	
29	» »	Φιλιππούπολις.			Βουκουρέστιον	Στ. Διαμαντῆ.	γρσ.	200	
30	Ἀξάρχης (Μελέτιος).	Κάλιμνος.	κληρικὸς	»	Κωνσταντιν.	Β. Μαθιουδάκης.	»	500	
31	Ἀποστολάκης (Ἰωάννης).	Κρήτη.		1819	Ἰσμαήλιον.	Σπ. Καγκάδης,	»	50	
32	Ἀποστόλης (Νικόλαος).	Ψαρά·	ναυτικὸς	1818	Ὀδησσός.	Ἡλ. Χρυσοσπάθ.	»	10	
33	Ἀποστολόπουλος (Κανέλ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Κισνόβιον.	Γ. Σοφιανός.	»	300	
34	Ἀποστολόπουλος (Δημήτ.)	» »	» »	»	Ἰσμαήλιον	Δ. Ῥοδιάδης.	»	100	
35	Ἀρβάλης (Παναγιώτης).	» »	» »	1819	Τρίπολις.	Ν. Παμπούκης			
36	Ἀρβανιτάκης (Σπυρίδων).	Ζάκυνθος.	» »		Γαλάζιον.	Ν. Μουζάκης.			Ὑπισχνεῖτο.
37	Ἀργυρόπουλος (Δημήτρ.)	Θεσσαλονίκη.	ῥ. Ἱερ. ἐν Γαλαζίῳ						
38	Ἀργυρόπουλος (Γεώργιος).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	1818	Βουκουρέστ.	Κ. Πεντεδέκας	»	1000	
39	Ἀρδαμηρίου (Ἰγ. Ἀρχιεπ.)	Θεσσαλία.			Ἄθως.	Ἰω. Φαρμάκης.	φλρ.	3	
40	Ἀρετσιανὸς (Λεόντ. Παν.)	Ἀρεστού.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσός.	Δ. Μαραζάνης.	ὅλρ.	1000	
41	Ἀρκὰς (Ἀνδρέας Ἐμμαν.)	Πελοπόννησος	πλοίαρχος	1820	Νικολαούπολ.	Α. Τσούνης.	»	10	
42	Ἀρτινὸς (Ἀθ. Γεωργίου).	Ἄρτα.		1821	Κισνόβιον.				
43	Ἄρτης (Ἰγνάτιος).		μητροπολίτης	1820	Πεῖσα Ἰταλ.	Ἀθ. Τσακάλωφ.			
44	Ἀσημακόπουλος (Ἰωάνν.)	Ζάκυνθος.	ἔμπορος	1819	Ζάκυνθος.	Θ. Κολοκοτρών.	φλρ.	100	
45	Αὐξεντιάδης (Ἀναγνώσης).	Μεσημβρία.		1820	Μεσημβρία.		ῥβλ.	300	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
46	Ἀφθονίδης (Γεώργιος).	Σμύρνη.	γραμ. τῶν Πατρ.	1819	Κωνσταντιν.	Ἐμ. Ξάνθος	γρσ.	500	
47	Ἄχολος (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1818	» »	Γρ. Δικαῖος	»	50	
48	Βαλέτας (Σπυρίδων).	Νίος.	» »	»	» »	Ἰω. Πολυχρον.			
49	Βαλσαμάκης (Νικόλαος).	Κεφαλληνία.	ἰατρὸς		Κυδωνίαι				
50	Βαρβάτης (Πέτρος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Ἰσμαήλιον	Μ. Φωκιανός.	»	50	
51	Βαρβάτης (Θεόδωρος).	» »	» »	1821		Ἐμ. Ξάνθος.	»	200	
52	Βαρατάσης (Ἀπόστολος).	Μέσσον.	» »	»	Ὀδησσὸς	Δ. Πελοπίδης.	ῥβλ.	500	
53	Βατικιώτης (Δημήτριος).	Λακωνία.		1817	Τομάροβα	Ἀθ. Σέκερης.	φλρ.	3	Ἐν τῇ σελ.
54	Κέλκος (Ἀδαμάντιος).	Βουλγαρία.	» »	»	Μόσχα	Κ. Πεντεδέκας.	»	70	186 τοῦ Ἱστ.
55	Βερνάρδος (Μανουήλ).	Κρήτη.	πολιτικὸς	1818	Ἰάσιον	Χ. Καρνεάδης.	»	10	Δοκ. περὶ τῆς
56	Βιλαέτης (Χαράλαμπος).	Πελοπόννησος.	στρατιωτικὸς	1819	Ζάκυνθος				Φιλ. Ἑτ. ἀνα-
57	Βιλαέτης (Ἰωάννης).	» »	πολιτικὸς	»	Πελοπόννησ.				φέρεται οὗτος,
58	Βλάσης (Θεόδωρος).	» »	» »	»	»				ὡς κατηχη-
59	Βλασσόπουλος (Ἰωάννης)	Ἰθάκη	» »	»	Πάτραι	Ἀρις. Παπᾶ.			θεὶς ἐν Ἰσμαη-
60	Βλασσόπουλος (Χρῆστος).	Πελοπόννησος.		»	Γαλάξιον	Π. Ἀναγνωστόπ.	γρσ.	1000	λίῳ παρὰ τοῦ
61	Βλαχόπουλος (Ἀλέξιος).	Ἀκαρνανία	στρατιωτικὸς	»	Πρέβεζα	Δ. Βλαχόπουλ.			Ἀναγνωστο-
62	Βλαχόπουλος (Δημήτριος).	Καρπενήσιον.	» »	1818	Κωνσταντιν.	Κ. Πεντεδέκας.	»	50	πούλου.
63	Βλησμὰς (Γεώργιος Ν.)	Ἰθάκη.	ἔμπορος	1819	Βουκουρέστ.	Γρηγ. Δικαῖος.	φλρ.	2	
64	Βοκαόρης (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος.	»	1820	Ὀδησσὸς	Ἀρις. Παπᾶ.	γρσ.	100	
65	Βολιέρης (Παναγῆς).	Κεφαλληνία.	ναυτικὸς	1821	Κωνσταντιν.	Σπ. Λοΐζ. Πανᾶς.	τλρ.	20	
66	Βρεσταίνης (Θεοδώρητος).	Πελοπόννησος.	ἐπίσκοπος	1819	Πελοπόννησ.				
67	Βρετός		ἰατρὸς						

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
68	Γαζῆς (Ἄνθιμος).	Θεσσαλομαγνησ.	διδάσκαλος	1817	Ὀδησσὸς	Ν. Σκουφᾶς.			
69	Γαζώης (Χριστόδουλος Μ.)	Καλαρρύται.	ἔμπορος	1821	» »	Ἀθ. Στρατηγόπ.	βέλ.	200	
70	Γαήτας(Διον. Μαρτινέγκος)	Ζάκυνθος.		1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.	φλρ.	400	
71	Γαήτας (Κωνς. Μαρτινέγ.)								
72	Γαλανὸς (Ἀναν. Μελιτηνῆς	Σμύρνη.	κληρικὸς	1818	Κωνσταντινούπ.	Ἐμ. Ξάνθος.	γρσ.	50	
73	Γαλάτης (Γεώργιος Δ.)	Ζαγορά.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Δ. Πατσάνος.	ῥέλ.	100	•
74	Γαλάτης (Νικόλαος).	Ἰθάκη.		1817	» »	Ν. Σκουφᾶς.			
7	Γαλάτης (Εὐστάθιος Ἀρχ.)		ἱερατικὸς	»		Ν. Γαλάτης	γρσ.	100	Ἑλληνικῆς
76	Γάλιτς (Νικόλαος).	Ῥωσσία.	στρατιωτικὸς	1820	Ἰσμαήλιον.	Καλαματιανὸς			καταγωγῆς.
77	Γάτσος(Γεώργιος Κωνσαντ.	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1817	Μόσχα	Κομιζόπουλος	φλρ.	10	
78	Γεβίδης (Ἰωάννης Γεωργ.)	Μαρώνεια.	» »	1819	Κωνσταντινούπ.	Παν. Μιχανίδης	γρσ.	100	
79	Γελινιάτης (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	» »	1820	Ἰσμαήλιον	Γ· Π. Κορφινὸς	»	200	
80	Γερακάρης (Νικόλαος).	Κεφαλληνία.	φαρμακοπώλης	1819	Πάτραι				
81	Γεροστάθης (Κωνσταντῖν).	Ἤπειρος.	ἔμπορος	»	Κέρκυρα	Ἀριστείδ. Παπᾶ.			
82	Γεωργακόπουλος (Νικόλ.)	Πελοπόννησος	πολιτικὸς	»	Πελοπόννησος				
83	Γεωργαντόπουλος (Ἰωάνν.)	Τῆνος.		»	Ἰσμαήλιον	Δ. Καλαματιαν.	»	500	
84	Γεωργάτης Κωνσταντῖνος).	Ἤπειρος.	ἔμπορος	1821	» »	Ἰω. Ἀποστολάκ.	»	50	
85	Γεωργιάδης (Καλλίνικος).	Μακεδονία.	διδάσκαλος	1820	Γαλάζιον	Δημ. Θέμελης.			Ὑπισχνεῖτο
86	Γεωργίου (Ἠλίας).	Κωνσταντινούπολ.	ἔμπορος	1819	Κωνσταντινούπ.	Βελ. Παυλίδης	»	2000	
87	Γιαννόπουλος (Ἀντώνιος).	Χίος.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	βέλ.	100	
88	Γιατράκος (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	χειροῦργος	1818	Κωνσταντινούπ.	Γρ. Δικαῖος.	γρσ.	10	
89	Γκίκας (Παρασκευᾶς).	Αἶνος.		1821	Γαλάζιον	Δ. Βοΐλας.	»	25	Ὑπισχνεῖτο
90	Γκιοῦστος (Κωνσταντῖνος).	Ὕδρα.	ναυτικὸς	1820	Κωνσταντινούπ.				500 γρατιώτ.

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
91	Γκιώνης (Γκίκας Γ.)	Ὕδρα.	ναυτικὸς	1818	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσταρᾶς.			
92	Γκούστης (Νικόλαος Βασ.)	Μακρυνίτσα.		1820	Μόσχα		ῥβλ.	400	
93	Γλάρης (Ζαφείρης Κωνς.)		ἔμπορος	1821	Γαλάζιον	Ἀρβανιτάκης.	γρσ.	40	
94	Γλυκούδης (Εὐαγγ. Μαντσ.)	Ἰθάκη.	πλοίαρχος	1818	» »	Χ. Λουριώτης.	φλρ.	50	
95	Γραμματικόπουλος (Ἰωσ.)	Ζάκυνθος.		1820					
96	Γρηγοριάδης (Ἀθανάσιος).	Πελοπόννησος	πολιτικὸς	»	Πελοπόννησ.				
97	Γρυπάρης (Ἰωάννης).	Ζάκυνθος.		»	Ζάκυνθος	Νικ. Καλύβας.	φλρ.	10	
98	Γρυπάρης (Νικόλαος).	Σίφνος.	» »	1818	Γαλάζιον	Γρ. Δικαῖος.			
99	Δάλας (Κωστῆς)	Χίος.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Ἀθ. Στρατηγόπ.	ῥβλ.	200	
100	Δαναὸς (Παναγιώτης)	Πελοπόννησος.		»	»		»	100	
101	Δανιὴλ ἡγούμενος Βράχου.	» »	ἱερατικὸς	1819	Πελοπόννησ.	Ν. Παμπούκης.			
102	Δασιάδης (Γεώργιος).			1820	Κισνόβιον				
103	Δάσιοι ἀδελφοί	» »	πολιτικοὶ	1819	Πελοπόννησ.	Γ. Καλαρᾶς.			
104	Δεληγιάννης.								
105	Δεληγιάννης (Κωνς. Ἰωάν).	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1818	Βουκουρέστ.	Κ Πεντεδέκας.	γρσ.	250	Ἰδὲ Παππαγιαννόπουλος.
106	Δεσποτόπουλος (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησ.				
107	Δεστούνης (Σπυρίδων).	Ἰόνιος.	» »						
108	Δημπεράκης (Γεώργιος).	Ὕδρα	ἔμπορος	1821	Ἰσμαήλιον	Α. Ι. Πόμερ.	»	150	
109	Δημητρίου (Βασίλειος).	Πελοπόννησος.		»	Γαλάζιον	Ἀρβανιτάκης.	»	125	
110	Δημητρίου (Κολιζάκος.	Ἀργυρόκαστρον.		1819	Βουκουρέστ.	Ἀναγνωζόπουλ.			Ὑπισχνεῖτο.
111	Δημητρίου (Μιχαήλ).		» »	1821	Ἰσμαήλιον	Ἰω. Ἀποστολάκ.	»	350	
112	Δημητρίου (Σταῦρος)			»	Κισνόβιον	Ἀναγνωζόπουλ.	»	200	
113	Δημητρόπουλος (Παναγ.)	Λακωνία.	στρατιωτικὸς	1817	Ὀδησσὸς	» »	φλρ.	2	

Αὔξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρ.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηγ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
114	Δήμου (Νικόλαος)	Ἤπειρος.		1820	Κισνόβιον	Ἀντ. Τσούνης.	γρσ.	500	
115	Διδασκαλόπουλος (Γεώρ.)	Μεγαρίς.	γραμματεὺς	1819	Κόρινθος	Ν. Παμπούκης.			
116	Δικαῖος (Γρ. Ἀρχιμανδρ.	Πελοπόννησος.	κληρικὸς	1817	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωστόπουλ.			
117	Διογενίδης (Παναγιώτης)	» »	ἔμπορος	1819	Ἰάσιον	Θ. Νέγρης.	φλρ.	5	Ὑπ. ἔτι γρ.
118	Διογενίδης (Βελισσάριος)	» »	» »		Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης.	γρσ.	5000	50 00. Ἤρξατο τῆς κατηχήσεως τούτου ὁ Γρ. Δικαῖος καὶ ἐτελειοποίησεν ὁ Θ. Νέγρης.
119	Διπόρτης (Χριστόφορος)	Χίος.		1821	Ἰσμαήλιον	Ἰω. Ἀποστολάκ.	»	350	
120	Δομνάνδος.	Κρήτ.	πολιτικὸς	1819	Βουκουρέστ.				
121	Δοσιάδης (Γεώργιος).	Ῥάψανη.		1820	Κισνόβιον	Ἀριστείδ. Παπᾶ.	»	250	
122	Δόρδος (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.		1819	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωστόπουλ.	»	150	
123	Δούγκας (Στέφανος).	Θεσσαλός.	διδάσκαλος	»	Ἰάσιον				
124	Δουκάκης (Σταμάτ. Γεωρ.	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Ἰσμαήλιον	Γ. Π. Κορφινές.	»	50	
125	Δούκας (Κωνσταντῖνος).	Ἤπειρος.	πολιτικὸς	1821	Ἰάσιον	Β. Μπαρλᾶς.	φλρ.	10	
126	Δούμας (Δημήτριος).	Ζαγορά.	ἔμπορος	»	Ὀδησσὸς	Δ. Πελοπίδας.	ῥβλ.	1000	
127	Δούσης (Πέτρος)	Πέτσαι.	στρατιωτικὸς	1818	Πετρούπολις	Μ. Στέλιος.	φλρ.	4	
128	Δούσμανης (Ἰωάννης)	Ἰθάκη.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Ἀθ. Στρατηγόπ.	»	500	
129	Δρακούλης(Ἰάκωβος Κων).	» »	» »	1820	Γαλάζιον	Σπ. Ἀρβανιτάκ.	»	80	
130	Δρακούλης (Σπυρίδων).	» »	γραμμ. ἐμπόρου	»	Ὀδησσὸς	Ζαχ. Λεονάρδος.	ῥβλ.	100	
131	Δροσινὸς (Δρόσος)	Θεσσαλία.		1818	Κωνσταντιν.	Δ. Ὕπατρος.	γρσ.	30	
132	Εἰρηνουπόλεως Μητροπολ.			1821	Ἰάσιον				
133	Ἐλευθερίου (Ἰωάννης)	Βάρνα.		1820		Ἰω. Ἀμβροσιάδ	ῥβλ.	100	
134	Ἐλευθερίου (Ἰωάννης.	Τύρναβος.	ἔμπορος	1819	Βουκουρέστ.	Βελ. Παυλίδης.	γρσ.	100	
135	Ἕλληνας (Διονύσιος).	Ζάκυνθος.			Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.	φλρ.	60	
136	Ἐμμανουὴλ (Δημήτριος.)	Σμύρνη.			Γαλάζιον	Παναγ Π. Ἰωάν.	γρσ.	150	Ὑπ.ἐπγρ.500

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατ/χ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
137	Ἐμμαν. Παπᾶ (ὄρα Παπᾶ).					» »			
138	Ἐσφιγμενίτης (Γερμανός).	Πελοπόννησος.	καλόγηρος	1820	Κωνσταντιν.	Ν. Λογάδης.			
139	Εὐάγγελος.	Ἤπειρος.	ἰατρὸς	»	» »	» »			
140	Εὐσταθίου (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	»	» »	Γρηγ. Δικαῖος.	γρσ.	400	
141	Ζαήμης (Ἀσημάκης	» »	» »	1819	Πελοπόννησ.	» »			
142	Ζαήμης (Ἀνδρέας.								
143	Ζάνος (Δημήτριος).	Λέσβος.	» »	1824	Ὀδησσὸς	Π. Μπερτουμῆς.	ῥβλ.	200	
144	Ζαχαριάδης (Χρῆστος).	Ζάκυνθος.	γραμματεὺς ἐμπ.	1820	» »	Ἀθ. Λεονάρδος.	»	100	
145	Ζαφειρόπουλος (Παναγιώτ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1819	Πελοπόννησ.	Ἀναγνωσταρᾶς.			
146	Ζιούκας (Κυριάκης).	Ἰωάννινα.	» »	»	Βουκουρέστ.	Γρηγ. Δικαῖος.	γρσ.	3750	
147	Ζιούκας (Ἰωάννης).	» »	» »	»	» »	» »	»	750	
148	Ζίφκοβιτς (Στέφανος).	Σερβία.	πολιτικὸς	1820	Νίζνα	Μάνθ. Ῥιζάρης.			Ὑπισχνεῖτο.
149	Ζορμπᾶς (Δημ. Ἰωάννου).	Ἰωάννινα.	γραμματεὺς	1817	Μόσχα	Κομιζόπουλος.	φλρ.	1	
150	Ζουλαλένης (Ἰωάν. Γεωρ.)			1818	Κωνσταντιν.	Π. Γ. Ἀθανασ.	γρσ.	500	
151	Ζώης (Ῥίζος).	» »	στρατιωτικὸς	1821	Ἰάσιον				
152	Ἡλιάδης (Φώτιος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1819	» »	Π. Φοιβαπόλλων	φλρ.	5	
153	Ἡλιάσκος (Μιχαήλ).	Κωνσταντινούπολ.	» »	1824	Ὀδησσὸς	Δ. Πατσάνος.	ῥβλ.	2000	
154	Ἠπίτης (Πέτρος).	Βουκουρέστιον.	ἰατρὸς	1818	» »	Ἀθ. Σέκερης.	γρσ.	20	
155	Θεαγένης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Κωνσταντιν.	Σωτ. Θεαγένης.	»	50	
156	Θέμελης (Δημήτριος).	Πάτμος.	» »	1818	Γαλάξιον	Γρηγ. Δικαῖος.			Ὑ. γρ. 5000
157	Θεοδωρίδης (Ἰάκωβ. ἱερ.)	Ὕδρα.	διδάσκαλος	1820					καὶ ὅ,τι προσ-
158	Θεοχαρόπουλ. (Λιμπέριος.)	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	»	Κωνσταντιν.	» »			ταχθῇ.
159	Θεοχαρόπουλος (Σωτήριος.)	» »	» »	1819	Πελοπόννησ.	Ἀναγνωσταρᾶς.			

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατοχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
160	Θεσπρωτεὺς (Ἰωσὴφ Μον.)	Ἤπειρος.	διδασκαλος	1818	Κωνσταντιν.	Α. Π. Γεωργίου.	γρσ.	250	
161	Ἰατρὸς (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Ἰσμαήλιον	Γ. Παπαδόπουλ.	»	500	
162	Ἰατρὸς (Εὐστάθιος)	Τύρναβος.	ἰατρὸς	1819	Ἰάσιον	Θ. Νέγρης.	φλρ.	5	
163	Ἰγνάτιος (ἔρα Ἄρτης).			»					
164	Ἱεράς (Ἐπίσκοπος Ἀρτέμ.)	Κρήτη.		1820	Κωνσταντιν.	Σ. Θεαγένης.	τλρ.	100	
165	Ἰσαυρίδης (Γεώργιος).	Μηλέα.		»	» »	» »			Ὑπισχεῖτο;
166	Ἰωακεὶμ Ἀρχιμαν. Ἐσφιγ.	Μοσχονήσια.	ἱερατικὸς	1819	Γαλάζιον	Π. Α. Ἀναγνως.	γρσ.	200	
167	Ἰωαννίδης (Στέριος).	Ἀμπελάκια.	ἔμπορος	»	Κωνσταντιν.	Κ. Πεντεδέκας.	»	150	
168	Ἰωανίκιος Ἱεροδιάκονος.	Γιμουρτσήνα.		»	Βουκουρέστ.	Γρηγ. Δικαῖος.	»	30	
169	Ἰωανίκιος Ἱερομόναχος.	Καισσάρεια.		1820	Βαρσοβια.	Ἀριστείδ. Παπᾶ.	»	100	
170	Ἰωαννόπουλος(Δημήτριος).	Λέσβος.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Ἀθ. Στρατηγόπ.	»	200	
171	Ἰωάννου (Χρῆστος).	Ἤπειρος.	» »	1820	Κισνέβιον	Γεώρ. Σοφιανός.	»	200	
172	Ἰωάννου (Δημήτριος).			1821	» »	Π. Α. Ἀναγνωσ.	ρβλ.	200	
173	Ἰωάννου (Γεώργιος).	Μακρυνίτσα.		»	Γαλάζιον	Ἀρβανητάκης.	γρσ.	125	
174	Ἰωάννου (Λεόντιος, Ἀρχ).	Λεβαδεία.		1818	Κωνσταντιν.	Ἐμ. Ξάνθος.			Ὑπεσχέθη
175	Καβαλερόπουλ. (Κ.Χ. Στ.)			1820	Κίεβον	Ἐμ. Ξάνθος.	ρβλ.	100	γρ. 500.
176	Κάβας (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	ἰατρὸς	1819	Πελοπόννησ.	Ν. Παμπούκης.			
177	Καβεστεργιόπουλος (Γεώρ.)	Ἄγραφα.	πολιτικὸς	1820					
178	Καβουρόπουλος(Δημήτριος)	Ζάκυνθος.	φαρμακοπώλης	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.	φλρ.	49	
179	Καζούλης (Ἀθανάσιος).	Ῥέδος.		»	Ἀλεξάνδρεια	Α. Πελοπίδας.			
180	Κακουλίδης (Ἰωάννης).	Σμύρνη.		1820	Βασαραβία	Ἀριστείδ. Παπᾶ.	γρσ.	550	
181	Καλαβρυτινόπουλος. (Χ. Ν.	Πελόπεννησος.	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.	Κ. Πεντεδέκας.	φλρ.	7	
182	Καλαματιανὸς Δημήτριος)	» »	ἀξιωματικὸς	»	Ἰσμαήλιον	Γρηγ. Δικαῖος.	γρσ.	200	Ὑπ. ἔτι 5000.

Αὐξων ἀριθμὸς	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
183	Καλαρας (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1818	Πελοπόννησ.	Α. Πελοπίδας.			
184	Καλλικράτης(Μανουὴλ Ἀντ.	Κρήτη.	διδάσκαλος	1819	Ἰάσιον	Ἐμ. Βερνάρδος.	φλρ.	4	
185	Καλλουτοῦρος(Παναγιώτης)	Ναύπακτος.	» »	» »	Βουκουρέστ.	Γρηγ. Δικαῖος.	γρσ.	300	
186	Καλογερᾶς (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	» »	Πελοπόννησ.				
187	Καλούδης (Ἀντώνιος).			1818	Ἰσμαήλιον	» »	»	100	
188	Καλουδῆς(Δῆμος Νικολάου)	Πάργα.	ἔμπορος	1820	Ἰάσιον	Γ. Γάτσος.	»	100	
189	Καλύβας (Νικόλαος).	Ζάκυνθος.	ἰατρὸς	1819	Ζάκυνθος	Ἰω. Ἀσημακόπ.	φλρ.	20	
190	Καμαρηνὸς (Κυριακός).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	» »	Πελοπόννησ.				
191	Καμινάρης (Κυριακὸς Χρ.)	Καστορία.		» »	Βουκουρέστ.	Γ. Κ. Σαΐτσης.	γρσ.	2000	
192	Καμπούργλους (Δημ. Ἰω.)	Κωνσταντινούπολ.	» »	1820	Ὀδησσός.	Στ. Κουμπάρης.	»	150	
193	Κανακάρης (Ἀθανάσιος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	» »	Κωνσταντιν.				
194	Κανούσης (Νικόλαος).	Ἤπειρος.		1817	Μόσχα	Κ. Καντιώτης.	φλρ.	5	
195	Καντακουζηνὸς (Γεώργιος.)	Μολδαυία.	στρατιωτικὸς	1818	Ῥωσσία	Ν. Ὑψηλάντης.			
196	Καντακουζηνὸς (Ἀλέξαν.)	» »	πολιτικὸς	1819	Ἰάσιον				
197	Καντιώτης (Ἀληθίζας).	Κέρκυρα.	στρατιωτικὸς	» »	Κωνσταντιν.	Ἄνθ. Ἀργυρόπ.			
198	Καντιώτης (Κωνσταντῖνος).	» »		1817	Μόσχα	Γάτσος.	»	2	
199	Καντούνης (Νικόλ. Ἱερεύς).	Ζάκυνθος.	κληρικὸς	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.	»	10	
200	Καπετανάκης(Ἐμμανουήλ).	Χίος.	λόγιος	» »	Βιέννη				
201	Καπιτσῆς (Ἀναστ. Πανᾶς).	Κεφαλληνία.	ναυτικὸς	1820	Κωνσταντιν.	Σ. Λοΐζος Πανᾶς	τλρ.	60	
202	Καποδίστριας (Βιάρος).	Κέρκυρα.	συνήγορος	1819	Κέρκυρα	Ἀριστείδ. Παπᾶ.			
203	Κάπου (Δημήτριος Ἰωάν.)		ναυτικὸς	1821	Γαλάζιον	Δ. Βοΐλας.	γρσ.	25	
204	Κάππαρης (Στέφανος).	Χίος.	ἔμπορος	» »	Ὀδησσὸς	Ν. Κυτριλάκης.			Προσήνεγκεν ἑαυτόν.
205	Καραγιάννης (Ἰωάν. Ἀθ.)	Πελοπόννησος.	» »	» »	» »				

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
206	Καραμάνος (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησ.				
207	Καραμήχου (Ἀναστάσιος).	Πίνδος.		1820	Κωνσταντιν.	Π. Θεαγένης.	γρσ.	50	
208	Καραμπάτος (Ἀναστάσιος).	Ἰθάκη.		1821	Ῥένιον	Ἀθ. Ξόδυλος.	»	100	
209	Καράμπελας (Ν. Κυριαζῆς).	Ἤπειρος.		1820	Κισνέβιον	Μαντσαράκης.			
210	Καραπατᾶς (Ἀντώνιος)	Πελοπόννησος.	» »	1819	Πελοπόννησ.				
211	Καραπίνας (Λάζ. Διαμάν.)	Χερσώνα.	ἔμπορος	»	Χερσῶνα	Στ. Κουμπάρης.	ῥέλ.	200	
212	Καραπίνης (Ἀναστάσ. Ζ.)	Ἤπειρος.	» »	1818	Βουκουρέστ.	Σέρ. Χ. Κώστα.	φλρ.	30	
213	Καρατσᾶς (Κωνσταντῖνος).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	1819		Ν. Γαλάτης.			
214	Καρδαρᾶς (Θεοδόσιος Χρ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1818	Ὕδρα	Α. Πελοπίδας.	γρσ.	25	
215	Καρίλλα (Δημήτριος).	Μοσχόπολις.		1820	Βαρσοβία	Θ. Ἀθανασίου.	»	50	
216	Καριτσιώτης (Προκόπιος).	Πελοπόννησος.	» »	»	Τριέστιον				
217	Καρνεάδης (Χρῆστος).	Θεσσαλία.	ἰατρὸς	1818	Ἰάσιον	Θ. Νέγρης.	φλρ.	5	
218	Καρπούνης (Νικόλ. Κωνστ.)	Μεσολόγγιον.	ἔμπορος	1820	Ὀδησσὸς	Γ. Π. Κορρινός.	γρσ.	400	
219	Καρτερὸς (Δημήτριος).	Σμύρνη.	» »	1821	» »	Ἀθ. Στρατηγόπ.	ῥέλ.	150	
220	Κασιμάτης (Σαράντος).	Κύθηρα.	τεχνίτης	»	Κωνσταντιν.	Ν. Βαντόρος.			Ὑπισχνεῖτο
221	Κασσανδρίδης (Μιχαῆλος).	Ἀθῆναι.	διδάσκαλος	1820	» »	Ἰω. Γεβίδης.	γρσ.	75	
222	Κατακάζης (Γαβριήλ).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	1818	» »	Χρυσοσπάθης.	φλρ.	12	
223	Κάτσαρης (Γεώργιος).	Χίος.	ἔμπορος	1819					
224	Κερασιώτης (Θεόδωρος).	Ζαγορά.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Γ. Γαλάτης.	ῥέλ.	50	
225	Κερνίκης (Προκόπιος).	Πελοπόννησος.	ἐπίσκοπος	1819	Πελοπόννησ.				
226	Κεφαλιάνος (Παῦλος).	Πάτμος.		1820	Κωνσταντιν.	Μ. Ι. Φωκιανός.			Ὑπισχνεῖτο
227	Κλάδος (Ἰωάννης).	Ὕδρα.	ἰατρὸς	1819	Ὕδρα	Α. Γαζῆς.			
228	Κλήρης (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.		1821	Ἰσμαήλιον	Μ. Ἰ. Φωκιανός.			Προσ. ἑαυτόν.

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
229	Κοκκίνης Λάζαρ. Ἀναστ.)	Ὕδρα		1818	Ὕδρα	Ἀναγνωσταρᾶς.	γρσ.	30	
230	Κοκκίνης (Ἀνδρέας).	Ζάκυνθος.		1820	Ζάκυνθος	Ν. Πισκόπουλος.	ῥβλ.	20	
231	Κόκκινος (Κωνστ. Π. Νικ.)	Πελοπόννησος.		1821	Ἰσμαήλιον	Παῦλ. Ἀνδρέου.	γρσ.	100	
232	Κοκόλης (Παῦλος).	Ἤπειρος.	ἔμπορος	1820	Γαλάζιον	Ἀρβανιτάκης.	»	100	
233	Κολοκοτρώνης (Θεόδωρος).	Πελοπόννησος.	στρατιωτικὸς	1818	Ζάκυνθος	» »			
234	Κολοκοτρώνης (Ἰωά. Δασ.)	» »	» »	»	Πύργος	Ἀναγνωσταρᾶς.	»	80	
235	Κομιζόπουλος (Ἀντώνιος).	» »	ἔμπορος	1817	Μόσχα	Ν. Σκουφᾶς.			
236	Κομμητᾶς (Στέφανος).	Ἀρμυρός.	διδάσκαλος	1819	Βουκουρέστ.	Νεόφ. Δούκας.			
237	Κομνηνὸς (Ἀναστάσιος).	Μεσημβρία.	ἔμπορος				»	400	
238	Κομπατῆς (Ἀνδρέας Ι.)	Ἤπειρος.	» »	»	» »				
239	Κόνιαρης (Ἀναστάσ. Ἰω.)	Ζαγόριον.	» »	1818	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσταρᾶς.	τλρ.	20	
240	Κοντάκης (Ἀναγνώστης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησ.				
241	Κοντόσταυλος (Δημήτριος).	» »	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Ν. Καρτούνκης.	ῥβλ.	100	
242	Κοπανίτσας (Ἀναγνώστης).	» »	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησ.				
243	Κορίνθου (Ζαχαρίας).		μητροπολίτης	»	» »	Ν. Παμπούκης.			
244	Κορνήλιος (Ἰάκωβος).	Ζάκυνθος.	ἔμπορος		Κωνσταντιν.	Χρυσοσπάθης.	φλρ.	10	
245	Κορνήλιος (Ἀναστάσιος).	» »	ἰατρὸς	1818	Καλάμαι	» »			Ὑπισχνεῖτο.
246	Κορνήλιος (Χριστόφορος).	» »	ἔμπορος.	»	Ὀδησσός.	Ι.Μπουκαουριάδ.	»	10	
247	Κορτάτσης (Μιχαὴλ Ἰωάν.)	Σμύρνη.	» »	1819	Ἰσμαήλιον.	Μαντζαράκης.	γρσ.	50	
248	Κορφινὸς (Γεώργιος Παπ.)	Πελοπόννησος.	» »	»	» »	» »	ῥβλ.	400	
249	Κορωνέλλης (Γεώργιος).	Νάξος.	δικαστικὸς	1820	Κισνόβιον	Κ. Καντιώτης.			Ὑπισχνεῖτο.
250	Κουβαρᾶς (Ἀνδρέας).	Κεφαλληνία.	ἔμπορος	1819	Κωνσταντιν.	Κ. Πεντεδέκας.	γρσ.	300	
251	Κουγιμτσόγλους (Κωνστ.)			»	Ἰσμαήλιον	Καλαματιανός.	»	300	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατ/χῆς.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
252	Κουμπάρης (Σταμάτιος).	Μεσημβρία.	ἔμπορος	1819	Ἰσμαήλιον	Γ. Π. Κορφινός.	γρσ.	1000	
253	Κουμπάρης (Ἀλέξανδ. Δ.)	» »	» »	1820	Ὀδησσός.	Ἰω. Ἀμβροσίου.	ῥέλ.	100	
254	Κουμπάρης (Κυριάκος).	» »	» »	1818	Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης.	φλρ.	1	Ὑπεσχέθη
255	Κουμπάρης (Παναγ. Λαμ.)	» »	» »	1820	Ὀδησσὸς	Στ. Κουμπάρης.	ῥέλ.	200	καὶ ἄλλα, ὅτ-
256	Κουντούρης (Διονύσ. Θεοδ.)	Κεφαλληνία.	ναυτικός.	1821	Κωνσταντιν.	Σ. Λοΐζος Πανᾶς.			ανἰδῃ πρόσδ.
257	Κουντούρης (Διονύσ. Νικ.)	» »	» »	1820	» »	» »			Προσήνεγκε
258	Κούρτσουλας (Νικόλαος).	Ζάκυνθος.		1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας .	φλρ.	20	τὸ πλοῖον
259	Κούσας (Δημήτριος).		ἔμπορος	1818	Βασαραβία.	Δ. Βατικιώτης.	»	3	αὐτοῦδάγιος
260	Κουτμᾶς (Δημήτριος).			1819	Ἰάσιον				Ἀντώνιος.
261	Κουτσογιαννόπουλος (Διον.)	» »		1818	Καλάμαι	Χ. Κορνήλιος.	τλρ.	20	
262	Κρεββατᾶς (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	»	Πελοπόννησ.				
263	Κρενδιρόπουλος (Γεώρ. Μ.)	Ζάκυνθος.	ἔμπορος	1819	Ζάκυνθος.	Ν. Καλύβας.	γρσ.	100	
264	Κρενδιρόπουλος (Ἰωάν. Μ.)	» »	» »	»	» »	» »	»	100	
265	Κριεζῆς (Ἀντώνιος).	Ὕδρα.	πλοίαρχος.	1818	Κωνσταντιν.	Ἡ. Χρυσοσπάθ.	τλρ.	10	
266	Κρίτσας (Τριαντάφυλ. Δ.)			1821	Κισνόβιον	Π. Α. Ἀναγνωσ.	φλρ.	12	
267	Κρίτσας (Νικόλαος).			»	» »	» »			Προσήνεγκεν
268	Κρόκιας (Ἰωάννης).	Χίος.	ἔμπορος	»	Ὀδησσός.	Π. Λυγνός.			ἑαυτόν.
269	Κροκίδας (Ἀσημάκης).	Ἄρτα.	» »	1818	Κωνσταντιν.	Π. Α. Ἀναγνωσ.	γρσ.	200	
270	Κυζικηνὸς (Ζαφείριος).	Κύζικος.		1820	Ἰάσιον	Γ. Μπονάκης.	φλρ.	10	
271	Κυργούσιος (Ἰωάννης).	Μέσσβον.	» »	1819	» »	Κ. Πενταδέκας.	γρσ.	500	
272	Κυριαζῆς (Κώστας).	Ἤπειρος.	» »	1820	Γαλάζιον	Σπ. Ἀρβανιτάκης	»	125	
273	Κυριακὸς (Ἀθαν. Κωνστ.)	Πελοπόννησος.	» »	1818	Λακωνία	Π. Μαυρομιχάλ.	»	200	
274	Κυριακὸς (Ἰωάννης Α.).	Σπέτσαι.	πλοίαρχος	1820			»	300	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρ.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
275	Κυριακὸς (Χατ. Ἰωαννούλ.)	Πελοπόννησος.	πολιτικός.	1819	Πελοπόννησ.				
276	Κύριλλος Ἱεροδιάκονος.	Πάτμος.	διδάσκαλος	1821	Κωνσταντιν.	Β. Μαθιουδάκης.	γρσ.	100	
277	Κύριλλος Ἐκκλησιάρχης.	Ὑψ. Τραπεζοῦντ.	κληρικὸς	1819	Βουκουρέστιον	Γρ. Δικαῖος.	»	500	
278	Κυτριλάκης (Μανουήλ).	Σμύρνη.		1821	Ὀδησσὸς	Ἀθ. Ν. Λεονάρ.	ῥέλ.	500	
279	Κωκιάς (Χ. Σωτήρης).	Ἀδριανούπολις.	ἔμπορος	»	Γαλάζιον	Π. Παπαντωνίου.	γρσ.	100	
280	Κωνσταντίδης (Κωνσ. Παπ.)	Χίος.		1820		Σπ. Ἀρβανητ.	»	100	
281	Κωνσταντινιάδης (Ἰωάν).	Σωζόπολις.	» »	1821	Ῥένιον	Θ. Παπαστασιν.			
282	Κωνστάντινος (Η.)	. . .			Ἰάσιον	Γρ. Δικαῖος.	»	100	
283	Κωνσταντίνου (Δημήτριος)	Ζαγορά.	» »	»	Γαλάζιον	Σπ. Ἀρβανητ.	ῥέλ.	100	
284	Κωνσταντίνου (Γιαννοῦκ).	Λέσβος.		1820	» »	Νεόφ. Ἱεροδιάκ.	γρσ.	500	
285	Κωνσταντίνου (Γεώργιος).	Τραπεζοῦς.	» »	1821	Κωνσταντιν.	Β. Μαθειουδάκης	»	150	
286	Κώνστας (Δημήτριος).	Ἀγχίαλος.	γραμ. ἐμπόρου	1820	Ὀδησσὸς	Στ. Κουμπάρης	γρσ.	250	
287	Κωστόπουλος (Παναγιώτ.)	Ξηρέμερον.	ἔμπορος	»	Γαλάζιον	Δ. Βοήλλας	ῥέλ.	100	
288	Λαγὸς (Δημήτριος).	Σίφνος.	διδάσκαλος.	1818	Κωνσταντιν.	Γ. Μαυρομιχάλ.	γρσ.	25	
289	Λαζαρόπουλος (Ἰωάννης).	Κρήτη.	» »	1820	» »	Σ. Θεαγένης	φλρ.	15	
290	Λαμπίκης (Ἀνδ. Σωτηρίου).	Κωνσταντινούπολ.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Κ. Α. Πεταλᾶς	γρσ.	100	
291	Λασκαρίδης (Γεώργιος).	» »	» »	»	» »	Ἰω. Ἀμβροσίου	ῥέλ.	500	
292	Λασπὰς (Νικόλαος).	Σιάτιστα.	πολιτικὸς	1819	Ἰωάννινα.	Κ. Πεντεδέκας	»	300	
293	Λασσάνης (Γεώργιος)	Μακεδονία.	διδάσκαλος	1818	Μόσχα	Ν. Γαλάτης	φλρ.	30	
294	Λεβέντης (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1817	Ἰάσιον.				Αἱ χρηματικαὶ θυσίαι αὐτοῦ μεγάλαι.
295	Λέγδας (Νικόλαος).	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Ἀθ. Στρατηγόπ.	ῥέλ.	100	
296	Λεμονῆς (Παλαιολόγος).		» »	1818	Κωνσταντιν.				

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
297	Λέριος (Δημήτριος).	Λέρος.	τεχνίτης	1821	Ὀδησσὸς	Π. Λυγνὸς	ῥβλ.	100	
298	Λεονάρδος (Μιχαὴλ Θ.)	Πελοπόννησος.	στρατιωτικὸς ἐν Ρ.	1818	Ἰάσιον	Γ. Γάτσος	γρσ.	50	
299	Λεονάρδος (Ζαχαρίας).								
300	Λεονάρδος (Ἀθανάσιος).								
301	Λεονάρδος (Ἀλέξανδρος).	Ἤπειρος.		1820	Κισνόβιον.	Γ. Σοφιανὸς	»	400	
302	Λεοντίδης (Λέων).	Κωνσταντινούπολ.	ἔμπορος	1817	Ὀδησσὸς	Ν. Σκουφᾶς.	φλρ.	4	
303	Λεόντιος.	Λεβαδειεύς.	ἱερατικὸς	1818					
304	Λέσβιος (Βενιαμίν).	Λέσβος.	λόγιος	1819	Ἰάσιον				
305	Λέτσογλους (Δημήτριος).	Ἀδριανούπολις.		1820	Γαλάζιον	Σπ. Ἀρβανιτάκ.	γρσ.	200	
306	Λιβανὸς (Θεόδωρος).	Σέριφος.	διδάσκαλος	1819	Ἰάσιον.	Ἐμ. Βερνάρδος	φλρ.	3	Ἀφιέρωσε τὸ πλοῖον αὐτοῦ ὁ Λυκοῦργος.
307	Λικιαραδόπουλος (Νικόλ.	Κεφαλληνία.	ναυτικὸς	1820	Κωνσταντιν.	Κ. Βαντόρος			
308	Διμπερακόπουλος (Ἰωάν.)	Πελοπόννησος.	στρατιωτικός.	1818	Ἀρκαδία	Ἀναγνωσταρᾶς	γρσ.	60	
309	Λιπεράκης (Ἰωάννης).	Κέρκυρα.	ἰατρὸς	»	Κωνσταντιν.	Ἰω. Πολυχρον.	φλρ.	3	
310	Λισγαρᾶς (Εὐστάθιος).	Ζάκυνθος.		1820	» »				
311	Λογάδης (Νικόλαος)	Βιθυνία.	διδάσκαλος	1819	» »				
312	Λογοθέτης (Πανάγος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	»	Πελοπόννησος				
313	Λογοθέτης (Ἰωάν. Στάμ.)	Λεβαδεία.	» »	»	Λεβαδεία	Ἀθ. Ζαρείφης	τλρ.	20	
314	Λογοθέτης (Λυκοῦργος).	Σάμος.	φαρμακοποιὸς	1820	Σμύρνη				
315	Λοΐζος Ἠλίας Πανᾶς).	Κεφαλληνία.	ναυτικὸς	»	Κωνσταντιν.	Σπ. Πανᾶς			
316	Λόντος (Ἀνδρέας).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησος				
317	Λουριώτης (Χριστόδουλος)	Ἄρτα.		1817	Ὀδησσὸς	Ν. Σκουφᾶς	ῥβλ.	5	
318	Λουρόπουλος (Γεώργιος).	Παξοί.		1819	Παξοὶ	Ἀρ. Παπᾶ			
319	Λυγνὸς (Πέτρος).	Χίος.		1821	Κισνόβιον				

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
320	Μαγκέλος (Παναγιώτ. Α).	Ζαγορά.	ἔμπορος	1821	Κισνόβιον	Π. Βαρβάτης.	γρσ.	500	
321	Μακᾶς (Κωνστ. Θεοφίλου).	Κωνσταντινούπολ.	» »	»	Ὀδησσὸς	Ἀθ. Στρατηγόπ.	ῥβλ.	100	
322	Μακρῆς (Ἰωάννης Γ.).	Ἀμπελάκια.	διδάσκαλος	1820	» »	Α. Τσούνης.			Ὑπισχνεῖτο
323	Μακρῆς (Νικέλαος).	Κεφαλληνία.	ἔμπορος	1821	Ῥένιον	Α. Ξόδυλος.	γρσ.	100	
324	Μακρυδάκης (Κωνσταντ.)	Κρήτη.	» »	»	Γαλάζιον	Σπ. Ἀρβανιτάκ.	»	200	
325	Μάλης (Χαράλαμπος).	Κύπρος.	διδάσκαλος	1818	Κωνσταντιν.	Γρ. Δικαῖος.	»	250	
326	Μαμουνᾶς (Ἰωάννης).	Κέρκυρα.		1821	Κισνόβιον.	Γ. Κορονέλης.	ῥβλ.	50	
327	Μαμούνης (Ἰωάννης).	Χίος.	ἔμπορος	»	Ὀδησσὸς	Ἀθ. Ν. Λεονάρ.	»	300	
328	Μαμούνης (Δημήτριος).	Ψαρά.	πλοίαρχος.	1818	Κωνσταντιν.	Π. Δημητρόπ.	γρσ.	300	
329	Μανάρης (Κυριακός).	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1819	Βουκουρέστ.	Κυρ. Ζιούκας.	»	500	
330	Μάνεσης (Ἠλίας).	Πελοπόννησος.	» »	1818	Ὀδησσὸς	Ἀναγνωσταρᾶς.	»	100	
331	Μάνθος (Δημ. Ἀστερίδης).	Θεσσαλία.	» »	»	Κωνσταντιν.	Ἀθ. Τσακάλωφ.	»	100	
332	Μάνος (Γεώργιος).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	1820	Βουκουρέστ.	Α. Τσούνης.	»	3000	
333	Μάνος (Ἰωάννης).	» »	» »	»	Πετρούπολις.				
334	Μαντσαράκης (ἀρχ. Παρθ.)	Πάτμος.		1821	Κωνσταντιν.				
335	Μαντσαράκης (Εὐαγγέλ.)	Κεφαλληνία.		1820	Ἰάσιον	Λευκᾶς Ἀρχιμ.	»	5000	Ὑπισχνεῖτο
336	Μαντσόρος (Λευκᾶς).	Ἄμφισσα.	» »	1849		Ἠλ. Νικολαΐδ.	»	1000	
337	Μαπλουδάκης (Βασίλειος).		γραμματεὺς	1818	Γαλάζιον	Γρ. Δικαῖος.			
338	Μαρκέζης (Πέτρος)	Ὕδρα.	ἔμπορος	»	Ὕδρα	Ἀναγνωσταρᾶς.			
339	Μαρκέλλος (Λάσκ. Παπᾶ).	Μάδυτα.	» »	1849	Ἰάσιον	Κ. Πεντεθέκας.	»	1000	
340	Μαρκέλλος (Σπυρίδων).	Αἴγινα.	» »	1820					
341	Μαρκέλλος (Ἀθανάσιος).	» »	» »	»					
342	Μαρούλης (Εὐαγγέλης).	Ἰθάκη.	» »	1821	Τομάροβα.	Π. Βαρβάτης.	»	100	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
343	Μαρτινέγγος (Ἀντώνιος).	Ζάκυνθος.	πολιτικὸς	1819	Ζάκυνθος.	Ν. Καλύβας.	φλρ.	100	
344	Μασᾶς (Γκίκας).	Μακεδονία.		1818	Κωνσταντιν.	Παπαγεώργ Ἀθ.	γρσ.	200	
345	Μαυρογορδάτος (Ματθαῖος)	Χίος.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	ῥόλ.	600	
346	Μαυροκορδάτος (Ἀ. ὁ Φυ.)	Κωνσταντινούπολ.	πρ. ἡγ. Μολδαυίας	1816	Μόσχα	Ν. Σκουφᾶς.	»	1000	
347	Μαυροκορδάτος (Ἀλέξ.)	» »	πολιτικὸς	1819		Ν. Γαλάτης.			
348	Μαυρομιχάλης (Πέτρος).	Λακωνία.	ἡγεμὼν αὐτῆς	1818	Κυτριαὶ	Κ. Κυριακός.	γρσ.	1000	
349	Μαυρομιχάλης (Γεώργιος).	» »	πολιτικὸς	»	Κωνσταντιν.	Ἰω. Μαυρομιχ.			
350	Μαυρομιχάλης (Ἀναστάσ.)	» »	» »	»	» »	Γ. Μαυρομιχάλ.	φλρ.	30	
351	Μαυρομιχάλης (Ἰωάννης).	» »	στρατιωτικὸς	»	» »	Ἀναγνωσταρᾶς.	»	20	
352	Μαυρομιχάλης (Γιάν Καπ.)	» »	» »	»	Τσίμοβα	Χρυσοπάθης.	γρσ.	70	
353	Μαῦρος (Ἀλέξανδρος).	Πάρος.	ἔμπορος	»	Κωνσταντιν.				
354	Μαῦρος (Μιχαὴλ Κ.)	» »	» »	1821	Ὀδησσὸς	Τριγιάννης.	ῥόλ.	150	
355	Μαῦρος (Σπ. Τσανάκη Β.)	» »	» »	1818	Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης.	γρσ.	1000	
356	Μέγαρης (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.		1821	Ῥένιον	Π. Βαρβάτης.	»	100	
357	Μεθανίτης (Κ. Ἰωάννου).	Ὕδρα.	πλοίαρχος.	1818	Ὕδρα	Α. Πελοπίδας·	»	25	
358	Μελᾶς (Δημ. Ἀναστασ.)	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1820	Νίζνα	Μ Ῥιζάρης.			
359	Μελᾶς (Δημήτριος Δ.)	» »	» »	1821	Ἀθῆναι	Δ. Πελοπίδης.	ῥόλ.	1000	Ὑπισχνεῖτο
360	Μελετόπουλος (Μελέτης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησος				
361	Μερκάτης (Πέτρος)·	Ζάκυνθος	» »	»	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.			
362	Μεσαρίτης (Μιχαήλ).	Χίος.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	»	25	
363	Μεσινέζης (Κωνσταντῖνος).	Κωνσταντινούπολ.	» »	»	» »	Κωζῆς Δάλλας.	»	225	
364	Μήγκλαρης (Ἠλ. Παν.)	Πελοπόννησος.		1817	Ἰσμαήλιον	Ἀθ. Σέκερης.	φλρ.	3	
365	Μηταρᾶς (Ἀν. τοῦ Χ. Π.)	Ψαρά.	πλοίαρχος.	1818	Ὀδησσὸς	Κ. Πεντεδέκας.	ῥόλ.	10	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὀνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
366	Μιχαήλ...	Ἤπειρος.		1820	Κισνόβιον	Ἰω. Ἀμβροσιάδ.	γρσ.	500	
367	Μιχαηλίδης (Γρηγόριος).			»	Ἴακον	Λουκᾶς Ἀρχιμ.	»	5000	
368	Μιχαήλου (Νικήτας).	Κυδωνίαι.		1819					
369	Μιχαλόπουλος (Βασίλειος).	Πελοπόννησος.		»	Ῥένιον	Π. Ῥουπίνης.	»	25	
370	Μοναρχίδης (Ἀν. Π. Δ.)	Ψαρά.	πλοίαρχος	1818	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσταρᾶς.	»	100	
371	Μονεμβασίας (Χρύσανθος).		μητροπολίτης	1819	Πελοπόννησος				
372	Μόστρας (Γεώργιος).	Ἄρτα.	πολιτικὸς	1818	Κωνσταντιν.	Χ. Λουριώτης.			
373	Μοσχόπουλος (Ἀλέξιος).	Πελοπόννησος.	» »	»	» »	Ἀναγνωσταρᾶς.	»	250	
374	Μοσχούλης (Βασίλειος).	Κρήτη.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Δ. Πελοπίδης.	ῥβλ.	200	
375	Μοσχούλης (Θεόδωρος).	» »		»	» »	» »	»	50	
376	Μουζάκης (Νικόλαος).	Πάτμος.	» »	1820	Γαλάζιον	Β. Μαθιουδακης			Ὑπισχνεῖτο.
377	Μουζάκης (Παθητός).	» »	» »	»	» »	Ν. Μουζάκης.			»
378	Μούρτσινος (Ὄρα Τρουπάκ.)								
379	Μπαγδατόγλους (Ἡολ. Κ.)	Κωνσταντινούπολ.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος		200	
380	Μπάϊλας (Ἰωάννης).	Ζαγορά.	πολιτικὸς	1817	Μόσχα	Κομιζόπουλος	φλρ.	1	
381	Μπακάλογλους (Πανταζ.)	Θεσσαλονίκη.				Ἰσαυρίδης	γρσ.	250	
382	Μπαλαμπάνης (Ἐμμαν.)	Ψαρά.	πλοίαρχος	1820	Ἰσμαήλιον	Δ. Ῥοδιάδης.	»	25	
383	Μπαλαμπάνης (Κωνσταν.)	Τσεσμές.	ἔμπορος	»	Κωνσταντιν.	Σ. Θεαγένης.	»	100	
384	Μπαλάνος (Χριστόδουλ.)	Μακεδονία.	» »	»	Θεσσαλονίκη	Δ. Ὕπατρος.			
385	Μπαμπαλιάρης (Δ. Μιχ.)	Ἰωάννινα.		»	Κισνόβιον	Ἀρ. Παπᾶ.	»	300	
386	Μπάος (Γεώργιος).	Σίρνος.	διδάσκαλος	»	Γαλάζιον	Δ. Θέμελης.			Ὑπισχνεῖτο.
387	Μπαρλᾶς (Βασιλειος).	Ἀκαρνανία.							
388	Μπάρμπης (Ἰωάννης).		μεγαλέμπορος	1819	Κωνσταντιν.				

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατ/ς.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
389	Μπερτουμὲς (Παν. Ἰωάν.)	Λέσβος	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Ν. Καρμπούνης.	ῥβλ.	250	
390	Μπερτουμῆς (Σιμ. Ἰωάν.)	» »	» »	» »	» »	Π. Μπερτουμές.	»	250	
391	Μπητσίλης (Πάνος).	Χειμάῤῥα.		» »	» »	Δ. Πελοπίδης.	»	200	
392	Μπλαβάκης (Ἰωάννης).	Μακεδονία.	στρατιωτικὸς	1820	Εἰσνέβιον	Ἐμ. Ξάνθος.			
393	Μποκαουρίδης (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1817	Ὀδησσὸς	ΛέωνΛεωντίδης.	φλρ.	10	
394	Μπούας (Σπυρίδων).			» »	» »	Ν. Σκουφᾶς.	»	10	
395	Μπουδέλης (Ἀν. Ἰωάν.)	Μακεδονία.	γραμ. ἐμπόρου	1821	» »	Στ. Κουμπάρης.	ῥβλ.	225	
396	Μπούμπας (Ἀναστάσιος).	Ἤπειρος.	ἔμπορος	1819	Βουκουρέστ.	Κ. Δόγκεντης	γρσ.	1000	
397	Μπουραζάνος (Δημήτρ.)	Μέσσον.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Δ. Πελοπίδης.	ῥβλ.	500	
398	Μυλωνᾶς (Νικόλαος).	Κεφαλληνία.	πολιτικὸς	1818	Κωνσταντιν.	Ἀνάγνωστόπουλ.			
399	Μυλωνᾶς (Σπυρίδων).	» »		1819	Ἰσμαήλιον	Καλαματιανός.	γρσ.	150	
400	Ναθαναὴλ ἡγ. ἐν Φενεῷ	Πελοπόννησος.	ἱερατικὸς	»	Πελοπόννησ.	Ν. Παμπούκης.			
401	Νάκος (Λάμπρος).	Λιβαδειεύς.	πολιτικὸς	»	Ἰωάννινα				
402	Ναντάκης (Θεόδωρος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Ταϋγαρὼκ	Α. Τσούνης.	ῥβλ.	100	
403	Ναυπλίας (Γρηγόριος).		Ἀρχιεπίσκοπος	1819	Πελοπόννησ.	Ν. Παμπούκης.			
404	Νευτὴς (Μιχαήλ.)	Σμύρνη.	ἰατρὸς	»	Σμύρνη				Ὑπισχνεῖτο.
405	Νέγρης (Θεόδωρος).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	1818	Ἰάσιον	Γ. Γάτσος.	φλρ.	50	
406	Νεόφυτος (Ἱεροδιάκονος).	Λέσβος.		1820	Γαλάζιον	Δ. Θέρελης.			
407	Νέστορος (Ζαφείρης Χ.)	Ἀγχίαλος.		1821	Ὀδησσὸς	Σ. Δ. Κουμπάρης	ῥβλ.	200	
408	Νέστωρ (Κωνσταντῖνος).	» »	διδάσκαλος	» »	Τοῦλτσεα	Π. Βαρβάτης.	γρσ.	500	
409	Νικολαΐδης (Δημήτριος).	Ἀμφισσα.	» »	1819	Βουκουρέστ.	Γ. Δικαῖος.	»	350	
410	Νικολαΐδης (Ἠλίας).	» »		» »	» »	» »			
411	Νίκογλους (Ἰωάν. Παπᾶ).	Φιλιππούπολις.	ἔμπορος	1821	Ῥένιον	Ἀθ. Ξόδυλος.	»	200	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
412	Νίκογλους (Κων. Παπᾶ).	Φιλιππούπολις.	ἔμπορος	»	Ῥένιον	Ἀθ. Ξόδυλος	γρσ.	300	
413	Νικολάου (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	» »	1820	Ὀδησσὸς	Π. Εὐσταθίου	ῥβλ.	100	
414	Νικολάου (Κωνσαντῖνος).	Τραπεζοῦς.	» »	1821	Κωνσταντιν.	Β. Μαθιουδάκης	γρσ.	250	
415	Νικολάου (Παρασκευᾶς).	Βάρνα.	» »	»	Ὀδησσὸς	Δ. Πελοπίδης	ῥβλ.	500	
416	Νικολάου (Κριονᾶς Παπᾶ).	Λουλὲ-μπουργὰζ	» »	» »	» »	Στρατηγόπουλος	»	300	
417	Νικολάου (Σταῦρος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησ.				
418	Νικολόπουλος (Ἰωάν. Γ.)	» «	ἔμπορος.	» »	Βουκουρέστ.	Γ. Θεοδώρου.	γρσ.	2000	
419	Νικολόπουλος (Π.)	Σμύρνη.	» »	1821	Ῥένιον	Π. Βαρβάτης.	»	50	
420	Νοταρᾶς (Πανοῦτσος)	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησ.	Γ. Καλαρᾶς.			
421	Νοταρᾶς (Σωτήριος)								
422	Νοταρᾶς (Ἀνδρέας)								
423	Νοῦτσος (Ἀλέξιος)	Ἤπειρος.	» »	» »	Ἰωάννινα				
424	Ξάνθος (Ἐμμανουὴλ)	Πάτμος.	γραμ. ἐμόρου	1817	Κωνσταντιν.	Ν. Σκουφᾶς.			
425	Ξένος (Ἰωάννης)	» »	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.	Ἰω. Πολυχρον.	φλρ.	10	
426	Ξόδυλος (Ἀθανάσιος).	Πελοπόννησός.	» »	1820	Ἰσμαήλιον	Καλαματιανὸς	γρσ.	200	
427	Οἰκονόμος (Κωνσταντῖν.)	Θεσσαλία.	διδάσκαλος	» »	Κωνσταντιν.				
428	Οἰκονόμου (Ἀντώνιος).	Ὕδρα.	ναυτικός.	» »	» »				
429	(Οἰκονόμος (Νικόλαος.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	» »	Ὀδησσὸς	Ν. Καρμπούνης.	ῥβλ.	300	
430	Οἰκονόμος (Χριστόδουλ.)	Ἤπειρος.	» »	» »	Κωνσταντιν.				
431	Οἰκονόμου (Μάνθος).	» »	πολιτικὸς	1819	Ἰωάννινα				
432	Οἰκονόμος (Παπαλέξης).	Πελοπόννησος.	» »	» »	Πελοπόννησ.	Ἀναγνωσταρᾶς.			
433	Ὀλύμπιος. (Γεώρ. Νικ.)	Ὄλυμπος.	στρατιωτικὸς	» »	Βουκουρέστιον	Ἀναγνωστόπ.			Ὅρ. ἐν τῷ
434	Ὅμηρος (Ξ).	Σμύρνη.	ἔμπορος.	1821	Ὀδησσὸς	Ἰω. Ἀμβροσίου.	» »	200	τόμ. Β'.

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηγ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
435	Ὀρφανὸς (Γεράσιμος).	Κεφαλληνία.		1820	Κισνόβιον				
436	Οὐζουνίδης (Νικόλαος).	Θεσσαλονίκη.		1816	Μόσχα	Ν. Σκουφᾶς.	φλρ.	4	
437	Παλαιολόγος (Ἀντώνιος).	Ἀγχίαλος		1819	Σιμπίνιον	Εὐστ. Παυλίδης			Ἀνάριθμος ἡ
438	Παλαιολόγος (Παῦλ. Κ.)	» »	ἔμπορος	1821	Ὀθησσὸς	Στ. Κουμπάρης.	ρβλ.	300	ἀνατρεφομένη
439	Παλαιολόγος (Βάϊας).	Λέσβος.	» »	»	» »	Στρατηγόπουλος	»	500	προσφορά.
440	Παλαιῶν Πατρῶν (Γερμ.)	Πελοπόννησος.	Μητροπολίτης	1818	Πελοπόννησ.	Α. Πελοπίδας.			
441	Παλέρμος (Ἀντώνιος).	Ζάκυνθος.	πολιτικὸς	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.	φλρ.	100	
442	Παμπούκης (Νικηφόρος).	Πελοπόννησος.	διδάσκαλος	1818	Ὕδρα	Ἀναγνωσταρᾶς.	γρσ.	40	Προσήνεγκεν
443	Παναγιωτίδης (Δημήτρ.)	» »		»	Ἰάσιον	Ἀναγνωσόπουλ.	φλρ.	5	ἑαυτὸν εἰς τὰς
444	Παναγιωτόπουλος. (Ἀθ.)	» »	ἔμπορος	1820	Ἰσμαήλιον	Καλαματιανός.	γρσ.	500	διαταγὰς τῆς
445	Πανάρετος.	» »	διδάσκαλος	1818	Κωνσταντιν.	Παπᾶ Γεώρ. Ἀθ.	»	500	Ἀρχῆς.
446	Πανᾶς (Σπυρίδων. Λοΐζος)	Κεφαλληνία.	ναυτικὸς	1820	» »	Κ. Βαντόρος.	τλρ.	150	
447	Πανᾶς (Παναγῆς).	» »	» »	1821	» »	Σ. Λοΐζος Πανᾶς.			Πρ. πλ. ὁ Τηλ.
448	Πανᾶς (Νικόλαος).	» »	» »	»	» »	» »	»	»	Ὁμοίως τὸ
449	Πανᾶς (Εὐαγγέλης).	» »	» »	»	» »	» »	γρσ.	200	πλοῖον αὐτοῦ
450	Πανᾶς (Ἀθανάσιος).	» »	» »	1820	» »	Κ. Βαντόρος.	τλρ.	50	Πλατώφ.
451	Πάνος (Παναγιώτης Ἀν.		ἔμπορος	1818	Ἰάσιον	Κ. Πεντεδέκας.	γρσ.	2000	
452	Πάνος (Γεώργιος).	Πέτσαι	πλοίαρχος.	»	Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης.	τλρ.	20	
453	Παπᾶ (Ἀριστείδης).	Θεσσαλία	λόγιος	»					
454	Παπᾶ (Ἐμμανουήλ)	Μακεδονία	τραπεζίτης	1819	» »				
455	Παπαγιαννόπουλος, ἢ Δε ληγιάννης (Ἀναγνώστης καὶ λοιποὶ ἀδελφοὶ	Πελοπόννησος.	πολιτικοὶ	1819 καὶ 1820	Πελοπόννησ. καὶ Κωνσταντιν.	Γρ. Δικαῖος.			Ὁ Νικόλαος κατέβαλε γρσ. 200.

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρ.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
456	Παπαγιαννόπουλος (Δημ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1819	Γαλάζιον	Γ. Δικαῖος			
457	Π.Γεωρ.(Ἀναγνωσταρᾶς).								(Ζήτει Ἀναγ.
458	Παπαδημητριάδης (Νεόφ.)	Ἀθῆναι	ἱερομόναχος.	1820	Κωνσταντιν.	Π. Μηχανίδης.	γρσ.	150	
459	Παπαδιαμαντόπουλος (Ἰ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1819	Πάτραι				
460	Παπαδόπουλος(Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	» »	1820	Κισνέβιον	Κ. Καντιώτης.	φλρ.	50	
461	Παπαδόπουλος (Σπήλιος).	» »	Ναυτικὸς ἐν Ῥ.	1819	Ἰσμαήλιον	Καλαματιανός.	γρσ.	500	Ἐν τῇ σελ. 186 τοῦ ἰς.
462	Παπαδόπουλος (Κωνς.)	Ἤπειρος.	ἔμπορος	1820	» »	Γ. Παπ. Κορφ.			
463	Παπαδόπουλος (Γεώργιος)	Πελόποννησος.	» »	1821	» »	Ἰ. Βελισσάριος	»	400	Λοκ. περὶ τῆς
464	Παπαζαφειρόπουλος (Γ)	» »	πολιτικὸς	1818	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσταρᾶς.	»	200	Φιλ. Ἑτ. ἀ-
465	Παπάζογλους (Δημήτριος)	Ζαγόριον.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Π. Λυγνός.	ῥβλ.	250	ναφέρεται κα-
466	Παπαϊωάννου (Παναγιώτ.)	Πελοπόννησος.	» »	1818	Γαλάζιον	Γρ. Δικαῖος.	γρσ.	500	τηχηθεὶς ὑπὸ
467	Παπαϊωάννου (Γεώργιος).	» »	» »	»	» »	» »	»	500	τοῦ Ἀναγνως.
468	Παπαλέξης (Ἰωάννης).	Δωρὶς		1820	Σεβαστούπολ.	Α- Τσούνης.	ῥβλ.	100	
469	Παπ..ίνωφ (Σπυρίδ.Βασ.)	Κέρκυρα.	διδάσκαλος	1821	Ῥένιον	Ἀθ. Ξόδυλος.	»	10	
470	Παπαμανώλης (Φρ. Α.)	Ὕδρα.	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσταρᾶς.	γρσ.	200	
471	Παπᾶ Μόσχος.		ἱερατικὸς	1819					
472	Παπαπάνος (Σπυρίδων).	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1818	» »	Π. Πεντεδέκας.	φλρ.	100	Ὑπισχνεῖτο
473	Παπαῤῥηγόπουλος(Ἰωάν.)	Νάξος.	πολιτικὸς	1818	Πάτραι				καὶ ἑτέραν
474	Παπαστασιανόπουλος (Θ.)	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1821	Τομάροβα	Π. Βαρβάτης.	γρσ.	200	συνδρομήν.
475	Παπατσώνης (Δημήτριος).	» »	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησ.				
476	Παπούδογλους (Γεώρ. Θ.)	Μουνδανιά.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	»	500	
477	Παπούδωφ (Κωνς. Φωτ.)	Κωνσταντινούπολ.	» »	»	» »	Δ. Πελοπίδης.	ῥβλ.	300	
478	Παπουτσάλωφ (Ἀθανάσ.)			1820	Βασαραβία	Ἀρ. Παπᾶ.	γρσ.	500	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
479	Παρδίκης (Νάκος Χριστ.)	Μακεδονία.	ἔμπορος	1818	Βουκουρέστιον	Π. Πεντεδέκας.	γρσ.	1500	
480	Παρίσης (Μιχαήλ.)			»	Γαλάζιον	Σ. Μαζαράκης.	φλρ.	50	
481	Παῤῥησιάδης (Δημήτριος)	Κωνσταντινούπολ.	διδάσκαλος	»	Ἰάσιον	Γ. Γάτσος.	»	40	
482	Πασχάλης (Γεώργιος.)	Σμύρνη.	ἔμπορος	1819	Σμύρνη				
483	Πασχάλοβιτς (Ἀλεξανδ.)			1821	Ἰσμαήλιον	Ἰω. Ἀποστολ.	γρσ.	600	
484	Πατρίκης (Α. Γεώργιος.)	Ἰθάκη	ναυτικὸς	1819	» »	Ε. Μαζαράκης.	»	25	
485	Πατσιμάδης (Νικόλαος).	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1816	Μόσχα		φλρ.	25	
486	Παυλίδης (Βελισσάριος).	Πελοπόννησος.	» »	1819	Βουκουρέστιον	Ἀναγνωσόπουλ.	γρσ.	1000	
487	Παυλίδης (Γεώργιος).	Προῦσα.	» »	1818	Μεγατύρναβον	Π. Πεντεδέκας.	»	200	
488	Παυλίδης (Εὐστάθιος)			1819	Βουκουρέστιον	Ἀναγνωσόπουλ.	»	1000	
489	Παχύγιαννης (Πολυζώης).	Ζάκυνθος.	πολιτικὸς	»	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.	φλρ.	50	
490	Πεζοδρόμος (Ἀναστάσ.)	Ἰωάννινα.			Ἰάσιον	Ν. Ἀθανασίου.	γρσ.	50	
491	Πελοπίδας (Ἀντώνιος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.				
492	Πελοπίδης (Δημήτριος).	» »	» »	1820	Ὀδησσὸς	Ἰω. Ἀμβροσίου.	ῥβλ.	100	
493	Πελοπίδης (Ἀντώνιος).	Ἤπειρος.		1818	Κωνσταντιν.	Γρ. Δικαῖος.	γρσ.	50	
494	Πεντεδέκας (Κωνσταντῖν.)	» »		1817	Μόσχα	Ν. Γαλάτης.	φλρ.	50	
495	Περάτης (Λεοντάρης Ξ.)	Ἰωάννινα	ἔμπορος	1819	Βουκουρέστιον	Π. Ζιούκας.	γρσ.	1500	
496	Περούλης (Χρῆστος)	Κρήτη.	στρατιωτικὸς	1818	Κωνσταντιν.	Γρ. Δικαῖος.	»	500	
497	Περῤῥαιβὸς (Χριστόφορος).	Θεσσαλός.	στρατιωτικὸς	1817	Μόσχα	Α. Κομιζόπουλ.	φλρ.	1	
498	Περῤῥούκας (Δημήτριος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1820	Κωνσταντιν.				
499	Περῤῥούκας (Χαράλαμπος).	» »	πολιτικὸς	1819	Ἄργος				
500	Περῤῥούκας Ἰωάννης.	» »	Προεστὼς	1819	Ἄργος	Ἀναγνωσταρᾶς.			
501	Πεταλᾶς (Κωνς. Α.)	Κωνσταντιν.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Ἀθ. Στρατηγ.	ῥβλ.	100	

Αὔξων ἀριθμός	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
502	Πεταλᾶς (Ἰωάννης Α.)	Κωνσταντινούπολ.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	ῥβλ.	200	
503	Πέτας (Ἰωάννης Γεωργ.)	Ζάκυνθος.		1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.	φλρ.	50	
504	Πετμεζᾶς (Ἀνδρ. Κωνς.)	Πελοπόννησος.	χειροῦργος	1818	Κωνσταντιν.	Π. Γιατράκος.	γρσ.	10	
505	Πετμεζᾶς (Βασίλειος).	» »	στρατιωτικὸς	1820					
506	Πετμεζᾶς (Νικόλαος).	» »	» »	»					
507	Πετρίδης (Πλάτων).								
508	Πετροκόκκινος (Μ. Ν.)	Χίος.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	ῥβλ.	250	
509	Πηγκῖνος.			1820	Βουκουρέστ.	Γρηγ. Θεοδοσίου	γρσ.	3000	
510	Πηλιάδης (Ἰω. Ἀλεξάνδ.)	Θεσσαλονίκη.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	ῥβλ.	500	
511	Πλατίδης (Γεώργιος).	Χίος.	» »	»	Γαλάζιον	Ἀρβανητάκης	γρσ.	150	
512	Πλέσας (Δημήτριος).		διδάσκαλος	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας.	φλρ.	15	
513	Πλέσος (Γεώργιος).	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.	Ἰω. Πολυχρον.	»	2	
514	Πολύδωρος (Στέργιος).	Μακεδονία.	» »	1820	Θεσσαλονίκη	Δ. Ὕπατρος			
515	Πολυένης		διδάσκαλος	1819	Ἰάσιον	Θ. Νέγρης			
516	Πολύζου (Δημήτριος).	Ἤπειρος.		»	» »	Γρ. Δικαῖος.	γρσ.	50	
517	Πολυχρονιάδης (Ψ)	Ζαγόριον.	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.	Κ. Πεντεδέκας	φλρ.	2	
518	Πόμερ (Ἰάκωβος).	Τῆνος.		1820		Ἰω. Βελισσάριος	γρσ.	100	
519	Πονηρόπουλος (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	» »	1819	Ζάκυνθος				
520	Παπουνζάλως (Ἀναστάσ.)			1820	Πετρούπολις.	Ἰω. Κακουλίδης	»	5500	
521	Ποργιάτος (Θ. Ἀθανασίου).	Σίλιμνος.	» »	1819	Βουκουρέστ.	Κ. Πεντεδέκας	»	1500	
522	Πορτώτης (Γεώργ. Ἰωάν.)	Ὕδρα.	ναυτικὸς	1818	Ὕδρα	Α. Πελοπίδας	»	25	
523	Πορτώτης (Χριστόδουλος).	Πόρος.	ἔμπορος	1819					
524	Πουγοδῖνος (Δημήτριος).	Ἤπειρος.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Δ. Πατσάνος	ῥβλ.	100	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατοχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
							ῥέλ.	7	
525	Πραΐδης (Γεώργιος).	Μουνδανιὰ		1819	Γαλάζιον	Γρ. Δικαῖος	γρσ.	50	
526	Πρασᾶς (Σέργιος Διαμ.)	Θεσσαλία.				Σ. Θεαγένης	»	300	
527	Πράσινος (Γεώργιος).	Ζαγορά.	ἔμπορος						
528	Πρινάρης (Χριστόδουλος).	Ἤπειρος.	» »	»	Νεάπολις	Ἀρ. Παπᾶ.			
529	Προκοπαῖος (Σπυρίδων).	Πελοπόννησος.	στρατιωτ. ἐν Ῥωσ.	1820	Ἰσμαήλιον	Καλαματιανὸς	»	400	
530	Ῥαγκαβῆς (Ἰάκωβος).	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	» »	Βουκουρέστ.		»	3000	
531	Ῥάλλης (Γεώργιος).	Χίος.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς		ῥέλ.	100	
532	Ῥαψανίτης (Ἀναστάσιος).	Θεσσαλία.		1819	Ἰάσιον				
533	Ῥέντης (Θεοχάρης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1818	Πελοπόννησ.	Ἀν. Πελοπίδας			
534	Ῥέσσος (Λάμπρος).			» »	Βουκουρέστ.	Ν. Γαλάτης.			Ἀσημείωτον
535	Ῥήγα (Γεώργιος).	» »	ἔμπορος	1819	» »	Β. Παύλου.	γρσ.	1000	τὸ ποσὸν
536	Ῥήγας (Ἦβος).	Ἤπειρος.		» »					
537	Ῥιζάρης (Μάνθος).	Ζαγόριον.	» »	1817	Μόσχα		φλρ.	20	
538	Ῥίζος ὁ καὶ Νερουλ. (Ἰάκ.)	Κωνσταντινούπολ.	πολιτικὸς	1819	Ἰάσιον				
539	Ῥιλάκης (Γεώρ. Κωνστ.)	» »	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλος	ῥέλ.	300	
540	Ῥοδοθεάτος (Ἄγγελος).	Ἰθάκη.	» »	1819	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσ. όπουλ.			Ὑπισχνεῖτο.
541	Ῥοδοκανάκης (Παντιᾶς).	Χίος.	» »	1818	» »	Χ. Λουριώτης.			
542	Ῥοδοκανάκης (Θεό. Παύλ)	» »	» »	1821	Ὀδησσὸς	Σπ. Δρακούλης.	»	800	
543	Ῥωμανὸς (Σταμάτιος).	Παξοί.	ναυτικὸς	» »	Κωνσταντιν.	Π. Βαντόρος	γρσ.	400	
544	Ῥοσόλυμος (Γεράσιμος).	Κεφαλληνία.	» »	1820	» »	Σ. Λ. Πανᾶς.			Ὑπισχνεῖτο.
545	Ῥοσόλυμος (Παναγῆς).	» »	» »	1819	Ἰσμαήλιον.		»	150	
546	Ῥοσόπουλος (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1821	Κισνόβιον	Π. Βαρβάτης.	»	100	
547	Ῥουπίνης (Παναγιώτης).	Πάτμος.	» »	1818	Ῥένιον	Δ. Παυλίδης.	φλρ.	2	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
548	Ῥώμας (Διονύσιος).	Ζάκυνθος	πολιτικὸς	1819	Ζάκυνθος.		φλρ.	300	
549	Σάββας Καμ. Μπίνμπασης.								
550	Σαγιαδινὸς (Στ. Ἰωάννου).	Κέρκυρα.	ἔμπορος	»	Βουκουρέστιον	Ἰωακεὶμ Ἀρχ.	γρσ.	100	
551	Σαϊτσῆς Σερβάρης (Κωνσ).	Ζαγόριον.	» »	»	» »	Ἡλ. Νικολαΐδης.	»	2000	
552	Σαμαρτσῆς (Ἰωάννης).			1820	Νίζνα	Μάνθ. Ῥιζάρης			Ὑπισχνεῖτο.
553	Σβορῶνος (Γεράσιμος).	Κεφαλληνία.	πολιτικὸς	1819					
554	Σγουρὸς (Γεώργιος).	Ἀγχίαλος.	ἔμπορος	1821	Ῥένιον	Π. Βαρβάτης.	»	150	
555	Σεκελιώτης (Γεώρ. Κων.)	Θεσσαλία.	» »	1818	Κωνσταντιν.	Δ. Ὕπατρος.	»	30	
556	Σέκερης (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	λόγιος	1816	Μόσχα	Ν. Σκουφᾶς.	φλρ.	4	
557	Σέκερης (Ἀθανάσιος).	» »	ἔμπορος	1817	Ὀδησσὸς	» »			
558	Σέκερης (Παναγιώτης).	» »	» »	»	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσόπουλ.	γρσ.	10000	
559	Σερρῶν (Ἀρχιεπ. Χρύσ.)	Μακεδονία.		1818	Σέρραι	Ἰω. Φαρμάκης.	φλρ.	10	
560	Σιγάλας (Ἰωάν. Νικολ.)	Τῆνος.	ναυτικὸς	1820	Τομάροβα	Θ. Μαρκάκης.	γρσ.	100	
561	Σιδέρης (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	» »	Ἰσμαήλιον	Καλαματιανὸς	»	500	
562	Σίμου (Κωνσταντῖνος).	Καλαβρύται.	» »	1821	Ῥένιον	Π. Βαρβάτης.	»	200	
563	Σισινὸς (Γεώργιος).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Ἦλις				
564	Σκαλίδης (Γεώργιος).	Κωνσταντινούπολ.	» »	1820	Πελοπόννησ.				
565	Σκανδάλης (Ἀστέριος Γ).	Ἄγραφα.	ἔμπορος	1818	Σέρραι	Ἰω. Φαρμάκης.	φλρ.	1	
566	Σκανδάλης (Ζήλσης).	Ὄλυμπος.		1819	Γαλάζιον	Γρ. Δικαῖος.	γρσ.	200	
567	Σκανδαλίδης (Ἰωάννης).	Θεσσαλονίκη.	διδάσκαλος	1820	Ὀδησσὸς	Ἀρ. Παπᾶ.	»	100	
568	Σκανδαλίδης (Ἀθανάσιος).	Μακεδονία.	ἔμπορος	» »	Θεσσαλονίκη	Δ. Ὕπατρος.			
569	Σκαραμαγκᾶς (Ἰωάννης).	Χίος.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Κωζῆς Ντάλλας	ῥβλ.	25	
570	Σκαρλάτος (Ἰωάννης).	Ὄλυμπος.		1819	Βουκουρέστ.	Γρ. Δικαῖος.	γρσ.	200	

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
571	Σολιώτης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.		1819	Καλάβρυτα				
572	Σουγδουρῆς (Εὐστάθιος).	Ἰωάννινα.	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.	Π. Σέκερης	γρσ.	300	
573	Σοῦτσος (Μιχαήλ).	Κωνσταντινούπολ.	ἡγ. ἐν Μολδαυΐᾳ	1820	Ἰάσιον	Ὁ Φλ. Λευκ. ἀρ.	φλρ.	1000	Προσθετέον, ὅτι κατεβαλεν ἐτέρ. 285000 γροσίων κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Ὑψηλάντ.
574	Σοῦτσος (Γρ. πατ. αὐτοῦ).	» »	πολιτικὸς	1821	» »		γρσ.	5000	
575	Σοῦτσος (Κωσταντῖνος)	» »	» »	»					
576	Σοῦτσος (Γρηγ. Ἀλεξάνδ.)	» »	» »	1820	Βουκουρέστ.				
577	Σοφιανὸς (Ἀνδρέας).	Κέα.		1817	Ἰσμαήλιον	Ἀναγνωσόπουλ.			
578	Σοφιανὸς (Γεώργιος).	» »		1818	Ἰάσιον	Ἀν. Σοφιανὸς	φλρ.	5	
579	Σπανόπουλος (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος.	ἔμπορος	1820	Ταϋνγαρὼκ	Α. Τσούνης	γρσ.	400	
580	Σπαχῆς (Ἰωάν. Δημητ.)	Σμύρνη.		1819	Βουκουρέστιον	Γρ. Δικαῖος	»	100	
581	Σπηλιάδης (Νικόλαος).	Πελοπόννησος.	γραμ. ἐμπόρου	1817	Ὀδησσὸς		φλρ.	1	
582	Σπηλιόπουλος (Ἀνδρ. Π.)	» »	ἔμπορος	1818	Ὕδρα	Στ. Ψαρούλης.	γρσ.	50	
583	Σπηλιοτόπουλος (Σπυρίδ.)	» »	» »	»	» »	Ἀναγνωσταρᾶς			
584	Σπηλιοτόπουλος (Νικόλ.)	» »	πολιτικὸς	1819	Κόρινθος	Παμπούκης			
585	Σπυριδώνου (Γεώργιος).	Μεσολόγγιον.	ἔμπορος	1821	Ὀδησσὸς	Κ. Α. Πεταλᾶς	ῥβλ.	100	
586	Σταϊκέος (Παναγιώτης).	Καλαβρύται.	» »	»	» »	Στρατηγόπουλος	»	300	
587	Σταματάκης (Δημήτρ. Χ.)	» »	» »	»	» »	» »	»	300	
588	Σταματάκης (Κω. Ἰωάν.)								
589	Σταματελόπουλος (Νικήτ.)	Μακρυνίτσα.	» »	1820	Γαλάζιον	Ἀρβανιτάκης.	γρσ.	150	Ζήτει Τουρκολέκας.
590	Σταματίου (Ἰωάννης).	Μέσοβον.	» »	1821	Ὀδησσὸς	Στ. Κουμπάρης.	ῥβλ.	500	
591	Σταμέρωφ (Στέρ. Κυρ.)	Πάργα.		1818	» »	Ν. Σκουφᾶς	»	10	
592	Στανέλος (Σπυρ. Ἰωάν.)	Πελοπόννησος.	» »	1820	Ἰσμαήλιον	Γ. Π. Κορφινὸς	γρσ.	200	
593	Στασινόπουλος (Βασίλ.)								

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
594	Στραυρόπουλος (Σιμεών).	Πελοπόννησσος	ἔμπορος	1818	Μόσχα		γρσ.	75	
595	Στέλιος (Μιχ. Λαζάρου).	Ἤπειρος.	στρατ. ἐν Ρωσσίᾳ	»	» »	Κ. Πεντεδέκας	φλρ.	4	
596	Στογιαννόπουλος (Κ. Δη.)	Λάρισσα.	ἔμπορος	1821	Πιληνέϊ	Θ. Παπαναστασ.	γρσ.	300	
597	Στραβοπόδης (Στέλιος)	Ζάκυνθος.	» »	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας	φλρ.	100	
598	Στρατηγόπουλος (Ἀθαν.)	Σμύρνη.	» »	1820	Ὀδησσὸς	Ἰω. Ἀμβροσίου	ῥβλ.	100	
599	Στρατῆς (Μαρῖνος).		» »	»	Κισνόβιον.	Ἀρ. Παπᾶ			Ὑπισχνεῖτο.
600	Στρεζέσκος (Ἰωάννης).	Ἄρτα.		»	» »	Γ. Σοφιανὸς	γρσ.	1500	
601	Στρωστόπουλος (Παντ. Γ.)	Λίμνος.	» »	1821	Γαλάζιον	Π. Ἰω. Παπᾶ	ῥβλ.	200	
602	Συγοῦρος (Νικόλαος).	Ζάκυνθος.		1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας	φλρ.	6	
603	Συγοῦρος (Θεόδωρος).	» »	νομικὸς	»	» »	» »	»	50	
604	Συναγοβίου (Βασ. ἢ Ἀρχ.)	Ἤπειρος.		1818	Βουκουρέστιον	Κ. Πεντεδέκας	γρσ.	1500	
605	Συνοδινὸς (Παντελέων).	Χίος.	ἔμπορος	1821	Κισνόβιον	Ἰω. Φαράντος	»	320	
606	Συνάνογλους (Νικόλαος).	Ἤπειρος.	δικαστικὸς	1819	Βουκουρέστιον	Ἀνδρ. Κομπατῆς			
607	Συχνῆς (Γρηγ. Ἱερομόν.)			1820	Νίζνα	Μ. Ῥιζάρης			Ὑπισχνεῖτο
608	Σφαέλος (Ἀνδρέας).	Κεφαλληνία.				Χ. Μάλης			
609	Σφαέλος (Φωκᾶς).	» »	ναυτικοὶ	1819		» »			
610	Σχινᾶς (Δημήτριος).	Θεσσαλία.	ἔμπορος						
611	Σωμαρίτης (Ἀντώνιος).	Ζάκυνθος.		»	Κωνσταντιν.				
612	Ταμιχτσῆς (Παναγιώτης.	Πελοπόννησος.	» »	»	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας	φλρ.	50	
613	Τασσήκας (Κυριάκος).	Θεσσαλία	» »	»	Πελοπόννησος	Ν. Παμπούκης.			
614	Ταφραλῆς (Γεώρ. Σωτ.)	Λέρος.	» »	»		Κ. Πεντεδέκας.	γρσ.	200	
615	Τομαρᾶς (Ἰωάννης).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1818					
616	Τσίτσας (Θεόδωρος).	Μέσσον.	ἔμπορος	1819	» »				
				»	Ἀλεξάνδρεια	Α. Πελοπίδας.			

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
617	Τούκοβιτς (Θεόδωρος).		ἔμπορος		Βουκουρέστιον	Κυρ. Ζιούκας.	γρσ.	1000	
618	Τουρκολέκας (Νικήτας).	Πελοπόννησος.	στρατιωτικὸς	1818	Καλάμαι	Χρυσοσπάθης.	φλρ.	3	
619	Τυρτούρης (Δημ. Λουκ.)	Ἤπειρος		1821	Βασσαραβία	Γ. Σοφιανὸς	»	100	
620	Τουφεκτσήμπασης Βασ.)	» »	» »	1820	Ἰάσιον	Ν. Ἀθανασίου	γρσ.	200	
621	Τραμπάζογλους (Νικ. Ἰ.)	Θεσσαλονίκη.		1821	Ἰσμαήλιον	Ἰω. Βελισάριος	»	100	
622	Τριεραρχίτης (Σεραφείμ).	Σκύρος	προηγ. Καρακάλ.	1819	Ἰάσιον	Γρ. Δικαῖος	φλρ.	10	Ὑπισχνεῖτο ἔτι μεγάλην χρηματικὴν βοήθειαν.
623	Τρίχας (Δημήτριος).	Στεφανούπολις	ἔμπορος	»	Βουκουρέστιον	» »	γρσ.	300	
624	Τρουπάκης (Παναγιώτης).	Λακωνία.	στρατιωτικοὶ	1818	Λακωνία.				
625	Τρουπάκης (Διονύσιος).								
626	Τσαβαρόπουλος (Θεόδωρ.)	Πελοπόννησος.		»	Κωνσταντιν.	Π. Γιατράκος	»	10	
627	Τσαβὸς (Φιόρος).	Ἰθάκη.	ἔμπορος	1819	Ἰσμαήλιον	Σ. Μαζαράκης	»	150	
628	Τσαλικάκης (Νικόλαος).	Κωνσταντινούπολ.	τεχνίτης	»	Κωνσταντιν.	Β. Μαθιουδάκης	»	200	
629	Τσαλικάκης (Χ. Μιχαήλ.)	» »		1820	» »	» »	»	100	
630	Τσάνος (Παναγιώτης).	Πελοπόννησος.	στρατιωτικὸς	1818	Καλάμαι	Π. Δημητρόπ.			Ὑπισχνεῖτο πολλά.
631	Τσηρόπουλος (Κωνσ. Γ.).	Πήλιον.	ἔμπορος	1820	Ταΰνγαρὼκ	Α. Τσούνης.	βέλ.	1000	
632	Τσίκας (Κώνστας).		» »	1819	Βουκουρέστιον	Λ. Ῥέσσος.	γρσ.	150	
633	Τσόολης (Σπυρίδων).	Ζάκυνθος		»	Ζάκυνθος.	Ν. Καλύβας.	φλρ.	6	
634	Τσούνης (Ἀντώνιος).	Πελοπόννησος	» »	1818	Ὀδησσὸς				
635	Τσοχανδάρης (Ἀναγνώσ.)	» »	στρατιωτικὸς	»	Ὕδρα	Ἀναγνωσταρᾶς	γρσ.	29	
636	Τσοχατσόπουλος (Μιχ.)	Λέσβος		1821	Ὀδησσὸς	Δ. Πελοπίδης.	βέλ.	200	
637	Τυπάλδος (Γ. Κοζάκης).	Κεφαλληνία.	ἰατρὸς	1820	Κισνόβιον				
638	Ὕπατρος (Δημήτριος).	Πίνδος	στρατιωτικὸς	1818	Κωνσταντιν.	Ἀναγνωσταρᾶς.	γρσ.	30	
639	Ὑψηλάντης (Νικόλαος).	Κωνσταντινούπολ.	» »	»	Κίεβον	Γαβρ. Κατακάζης			
640	Ὑψηλάντης (Γεώργιος).	» »	» »	1819	» »	Ν. Ὑψηλάντης.			
641	Ὑψηλάντης (Δημήτριος).	» »	» »	1820	» »	» »			

Αὔξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑτέρ.	Πατρὶς αὐτοῦ.	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατηχ.	Τόπος κατηχήσεως.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
642	Ὑψηλάντης(Ἀλέξανδρος)	» »	ὑποστράτηγος	1820	Πετρούπολις	Ἐμ. Ξάνθος			
643	Φαράντος (Ἰωάννης).	Χίος.		1821	Ῥένιον	Δ. Μοῦσος.	γρσ.	100	
644	Φαρμάκης (Ἰωάννης).	Μακεδονία	στρατιωτικὸς	1818	Μόσχα	Ἀναγνωσταρᾶς	φλρ.	1	
645	Φιλιππίδης (Δανιήλ).		λόγιος	1819					
646	Φιλόδωρος (Ἰωάννης).	Κωνσταντινούπολ.		1820	Χοτίνιον	Γ. Καντακουζην.	γρσ.	100	
647	Φίλων (Ἰωάννης).	Λεβαδείας.	πολιτικὸς	1819	Ἰωάννινα				
648	Φλαμπουριάρης (Ἀναστ.)	Ζάκυνθος	» »	»	Ζάκυνθος	Ἀρ. Παπᾶ.			
649	Φλίβας (Κωνσταντῖνος).			1818	Βουκουρέστιον	Μ. Χρησταρῆς	φλρ.	26	
650	Φλευκῆς (Ἰωσ. Μιχαήλ).	Κρήτη.	ναυτικὸς	1821	Ὀδησσὸς	Στ. Κουμπάρης.	ῥέλ.	500	
651	Φοιβαπόλλων. (Παναγ.)			1819	Ἰάσιον	Ε. Βερνάρδος			Ἤρξατο ὁ
652	Φραγκόπουλος (Ἀντών.)	Ἄνδρος		1821	Ὀδησσὸς	Στρατηγόπουλ.	»	50	Βερνάρδος
653	Φραντσεσκοσάρωβ (Λουκ.)	Ἄ ῖνος	ἔμπορος	»	» »	» »	»	200	καὶ ἐτελειο-
654	Φραντσῆς (Ἀμβρόσιος).	Πελοπόννησος.	πρωτοσύγγελος.	1819	Πελοπόννησ.				ποίησεν ὁ Θ.
655	Φραγκάδης (Σταμέλ. Ἰ.)	Τῆνος		»	Ἰσμαήλιον	Ε. Μαντσαράκης	γρσ.	150	Νέγρης.
656	Φωκιανὸς (Σάβας).	Πάτμος	στρατιωτικὸς	»	Βουκουρέστιον	Γ. Λεβέντης.	»	1000	
657	Φωκιανὸς (Μιχ. Ἰωάν.)	» »		1820	Γαλάζιον	Ν. Μουζάκης			
658	Φωκιανὸς (Μιχαήλ).	» »	ἔμπορος	1819	Ἰσμαήλιον	Γ. Π. Κορφινὸς	»	500	
659	Φωσκάρδης (Δημήτριος).	Ζάκυνθος	πολιτικὸς	»	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας			
660	Φωτήλας (Ἀσημάκης).	Πελοπόννησος.	» »	»	Πελοπόννησος				
661	Φωτομάρας (Ἀθανάσιος).	Σούλιον.	στρατιωτικὸς	1820	Λακωνία				
662	Φωτούλης (Μανοῦσος).	Πάτμος	ἔμπορος	1818	Κωνσταντιν.	Ἐμ. Ξάνθος.			Ὑπισχνεῖτο
663	Χαλικιὰρ (Νικόλαος).	Ζάκυνθος	συνήγορος	1819	Ζάκυνθος	Ν. Καλύβας	φλρ.	10	γρ. 100 00.
664	Χαλικιόπουλος (Πανάγος)	Ἰθάκη	πλοίαρχος	1818		Κ. Κυριακὸς			Ὑπισχνεῖτο
665	Χαμαμτσόπουλος (Ἀθαν.).	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1820	Πελοπόννησος				
666	Χαραλάμπης (Σωτήριος)	» »	» »	1819		Ἀναγνωσταρᾶς			

Αὐξων ἀριθμός.	Ἐπώνυμ. καὶ ὄνομ. ἑταίρου.	Πατρὶς αὐτοῦ	Ἐπάγγελμα.	Ἐποχὴ κατοχῆς.	Τόπος κατοχῆς.	Κατηχητής.	Προσφορά.		Παρατηρήσεις.
667	Χαραλάμπης (Σπυρίδων)	Πελοπόννησος.	πολιτικὸς	1819	Πελοπόννησος	Ἀναγνωσταρας			
668	Χαρέτης (Νικόλ. Ἰωάν.)	Ἤπειρος.		1820	Ἰσμαήλιον	Γ. Π. Κορφινὸς	γρσ.	700	
669	Χαρίτων (Νικόλαος Α).	» »		1819	» »	Δ. Ῥοδιάδης	»	30	
670	Χαρτουλάριος (Ῥαδουκ.)	Πελοπόννησος.		»	Γαλάζιον	Σ. Διαμαντίδης			Ὑπισχνεῖτ.
671	Χατσῆ Μανουὴλ (Ἀγγελ.)	Κωνσταντινούπολ.	οἰνοπώλης	1818	Κωνσταντιν.	Ἰω. Βυζάντιος	»	500	
672	Χατσῆ Ἰωάννου (Ἀναστ.)	Ἀγαθούπολις		1821	Γαλάζιον	Ἀρβανητάκης	ῥβλ.	150	
673	Χατσῆ Κώστα (Στέριος)	Ὄλυμπος	ἔμπορος	1818	Ἅστιον	Θ. Νέγρης			Ὑπισχνεῖτ.
674	Χατσῆ Λαζάρου (Κωνστ.Η)			1819	» »	Σ. Ηρασᾶς	γρσ.	500	ὑπ.καὶ 100
675	Χατσῆ Βασιλ. (Χατ. Μιχ.)		» »	»	Βουκουρέστιον	Β. Δημητρίου	»	1000	πρόβατα
676	Χατσῆ Μόσχος (Διαμαν.)	Ἄγραφα	» »	»	Γαλάζιον	Ἀντ. Ἀδαμίδ.	»	500	
677	Χατσῆ Στάνου (Δημήτ. Ν.)	Ἀδριανούπολις	» »	»	» »	Κ. Πεντεδέκας	»	50	
678	Χατσῆ Γεώρ.(Χατσῆ Ἀθ.)	Κυδωνίαι	προεστὼς	»	Κυδωνίαι				
679	Χαχαμάκης (Σταῦρ. Μιχ.)	Κωνσταντινούπολ.	ἔμπορος	1817	Κωνσταντιν.	Ν. Σκουφᾶς	ῥλρ.	5	
680	Χλωμὸς (Παναγιώτης Θ.)	Πελοπόννησος.		1820	Κισνέβιον	Α. Τσούνης	γρσ.	100	
681	Χρησταρῆς (Μιχαὴλ).	Ἰωάννινα.	ἰατρὸς	1818	Βουκουρέστιον	Κ. Πεντεδέκας	ῥλρ.	50	
682	Χρηστέας (Νικόλαος).	Λακωνία.	στρατιωτικὸς	»	Λακωνία	Χρυσοσπάθης.			
683	Χρηστόπουλος (Ἀθανάσ.)	Θεσσαλία.	λόγιος	1819					
684	Χριστιανουπόλεως (Γερ.)		ἀρχιερεὺς	»	Πελοπόννησος	Παμπούκης			
685	Χριστοδούλου (Θεοδόσ.)	Ζαγόριον		1817	Ὀδησσὸς	Ν. Σκουφας			
686	Χρουσοφὸς(Βασίλ. Κωνς.)	Πάτμος	ἔμπορος	1820	Γαλάζιον	Β.Μαθιουδάκης	γρσ.	100	
687	Χρύσανθος(Ἱερομόναχος)	Κωνσταντιν.		»	Νίζνα	Μ. Ῥιζάρης			Ὑπισχν.
688	Χρυσοσπάθης (Ἠλίας)	Λακωνία	στρατιωτικὸς	1817	Ὀδησσὸς	Ν. Σκουφᾶς	φλρ.	5	
689	Χωραφᾶς (Γεράσιμος Σπ.)	Κεφαλληνία.	πλοίαρχος	1820	Κωνσταντιν.				
690	Ψάλτης (Ἰωάννης Καμ.)	Πελοπόννησος	ἔμπορος	1818	Μόσχα	Ἀναγνωσταρᾶς	γρσ.	50	Προσήνεγ. τὸ πλοῖον
691	Ψαρούλης (Σταμάτης).	» »	» »	»	Ὕδρα.	» »	»	100	αὐτοῦ ὁ Δε-
692	Ψύχας (Παῦλος Ἀνδρ.	Χίος.	» »	1820	Ἰσμαήλιον	Δ. Ῥοδιάδης	»	300	ωνίδας.

ΤΑ ΕΣΦΑΛΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΠΡΩΤΟΥ.

Σελ.	Στίχ.	
1	5	«διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Α΄» ἀνάγνωθι *διὰ τοῦ στρατηγοῦ Ναπολέοντος.*
25	—	καὶ ἔτι 37, 39, 41, 43, 45 καὶ 47 «ΚΑΦΑΛΑΙΟΝ Α΄» ἀνάγνωθι ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.
39	3	«δυσπαραμίλλου» ἀνάγνωθι *ἀπαραμίλλου.*
41	7	«Ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ καπετανέων ζήτημα... (μέχρι τοῦ τέλους τῆς παραγράφου καὶ τῶν λέξεων) «τοῦ πλείστου αὐ»τῶν μέρους» διαγράφονται. Ὁμολογοῦμεν δὲ, ὅτι οὐχὶ ὁ Ὑψηλάντης, ἀλλ' ἡμεῖς περιεπέσαμεν εἰς ἀναχρονισμόν. διότι, καθ' ἣν οὗτος ἐποχὴν ἔγραφεν, ὅλοι πραγματικῶς οἱ Σουλιῶται ὑπῆρχον ἐν Κερκύρᾳ, τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ κηρυχθέντος ἀντάρτου ἔπειτα, ἤτοι κατὰ τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1820, ὡς ἀναφέρομεν ἐν σελ. 237 τοῦ τόμου Β΄.
46	7	«Μολδοβλαχίαν» ἀνάγνωθι *Μολδαυοβλαχίαν.*
58	4	«Ἐπὶ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ εἰργάσθη... ὁ Ὑψηλάντης, ἐν »Πετρουπόλει ἔτι ὤν». Ὡσαύτως ἐλάθομεν καὶ ἐνταῦθα κατὰ τὴν χρονολογίαν, καθ' ὅσον ἐκ τῶν ἄρθρων Β΄ καὶ Ε΄ τοῦ Γενικοῦ Σχεδίου ἀποδείκνυται συνταχθὲν τοῦτο (τὸ Γενικὸν Σχέδιον) μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ, ὅτε ὁ Ὑψηλάντης οὐχ ὑπῆρχεν ἐν Πετρουπόλει.
64	33	«καθ' ὃν τόπον» ἀνάγνωθι *καθ' ὃν τρόπον.*
65	26	«ἐν καιρῷ» *ἐν καιρῷ.*
73	—	καὶ ἔτι—80 «ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄» ἀνάγνωθι ΚΕΦΑΛ. Γ΄,
»	5	«ἐμφανήσεως» *ἐμφανίσεως.*
86	31	«ταυτοχρόνως» *ταυτοχρόνως.*
89	25	«ἰδίους δὲ καὶ»... *καὶ.*
96	6	«ἐποχῆς»... *ἐποχῆς.*
»	32	«ὁ ἀπὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους» ἀνάγνωθι ὁ ἀπὸ *τεσσάρων ἤδη μηνῶν.*
121	8	«(α)»... (6)
»	24	«ἐπιμόνως» ἀνάγνωθι «*ἀφεύκτως*».
124	7	«ἐπὶ αὐτοφώρῳ»... *ἐπ' αὐτοφώρῳ.*
129	27	«τῆς συνδρομῆς.» ἐξαλειπτέον τὴν τελείαν στιγμήν.